නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අභිධම්මාවතාරො

ගන්ථාරම්භකථා

1. අනන්තකරුණාපඤ්ඤං , තථාගතමනුත්තරං;
වන්දිත්වා සිරසා බුද්ධං, ධම්මං සාධුගණම්පි ච.

2. පණ්ඩුකම්බලනාමාය, සිලායාතුලවික්කමො;
නිසින්නො දෙවරාජස්ස, විමලෙ සීතලෙ තලෙ.

3. යං දෙවදෙවො දෙවානං, දෙවදෙවෙහි පූජිතො;
දෙසෙසි දෙවලොකස්මිං, ධම්මං දෙවපුරක්ඛතො.

4. තත්ථාහං පාටවත්ථාය, භික්ඛූනං පිටකුත්තමෙ;
අභිධම්මාවතාරන්තු, මධුරං මතිවඩ්ඪනං.

5. තාළං මොහකවාටස්ස, විඝාටනමනුත්තරං;
භික්ඛූනං පවිසන්තානං, අභිධම්මමහාපුරං.

6. සුදුත්තරං තරන්තානං, අභිධම්මමහොදධිං;
සුදුත්තරං තරන්තානං, තරංව මකරාකරං.

7. ආභිධම්මිකභික්ඛූනං, හත්ථසාරමනුත්තරං;
පවක්ඛාමි සමාසෙන, තං සුණාථ සමාහිතා.

1. පඨමො පරිච්ඡෙදො

චිත්තනිද්දෙසො

8. චිත්තං චෙතසිකං රූපං, නිබ්බානන්ති නිරුත්තරො;
චතුධා දෙසයී ධම්මෙ, චතුසච්චප්පකාසනො.

තත්ථ **චිත්තන්ති** විසයවිජානනං චිත්තං, තස්ස පන කො වචනත්ථො? වුච්චතෙ – සබ්බසඞ්ගාහකවසෙන පන චින්තෙතීති චිත්තං, අත්තසන්තානං වා චිනොතීතිපි චිත්තං.

9. විචිත්තකරණා චිත්තං, අත්තනො චිත්තතාය වා;
පඤ්ඤත්තියම්පි විඤ්ඤාණෙ, විචිත්තෙ චිත්තකම්මකෙ;
චිත්තසම්මුති දට්ඨබ්බා, විඤ්ඤාණෙ ඉධ විඤ්ඤුනා.

තං පන සාරම්මණතො එකවිධං, සවිපාකාවිපාකතො දුවිධං. තත්ථ සවිපාකං නාම කුසලාකුසලං, අවිපාකං අබ්‍යාකතං. කුසලාකුසලාබ්‍යාකතජාතිභෙදතො තිවිධං.

තත්ථ **කුසලන්ති** පනෙතස්ස කො වචනත්ථො?

10. කුච්ඡිතානං සලනතො, කුසානං ලවනෙන වා;
කුසෙන ලාතබ්බත්තා වා, කුසලන්ති පවුච්චති.

11. ඡෙකෙ කුසලසද්දොයං, ආරොග්‍යෙ අනවජ්ජකෙ;
දිට්ඨො ඉට්ඨවිපාකෙපි, අනවජ්ජාදිකෙ ඉධ.

තස්මා අනවජ්ජඉට්ඨවිපාකලක්ඛණං කුසලං, අකුසලවිද්ධංසනරසං, වොදානපච්චුපට්ඨානං. වජ්ජපටිපක්ඛත්තා අනවජ්ජලක්ඛණං වා කුසලං, වොදානභාවරසං, ඉට්ඨවිපාකපච්චුපට්ඨානං, යොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානං. සාවජ්ජානිට්ඨවිපාකලක්ඛණමකුසලං. තදුභයවිපරීතලක්ඛණමබ්‍යාකතං, අවිපාකාරහං වා.

තත්ථ කුසලචිත්තං එකවීසතිවිධං හොති, තදිදං භූමිතො චතුබ්බිධං හොති – කාමාවචරං, රූපාවචරං, අරූපාවචරං, ලොකුත්තරඤ්චෙති.

තත්ථ **කාමාවචරකුසලචිත්තං** භූමිතො එකවිධං, සවත්ථුකාවත්ථුකභෙදතො දුවිධං, හීනමජ්ඣිමපණීතභෙදතො තිවිධං, සොමනස්සුපෙක්ඛාඤාණප්පයොගභෙදතො අට්ඨවිධං හොති. සෙය්‍යථිදං – සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, සොමනස්සසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකන්ති ඉදං අට්ඨවිධම්පි කාමාවචරකුසලචිත්තං නාම.

12. උද්දානතො දුවෙ කාමා, ක්ලෙසවත්ථුවසා පන;
කිලෙසො ඡන්දරාගොව, වත්ථු තෙභූමවට්ටකං.

13. කිලෙසකාමො කාමෙති, වත්ථු කාමීයතීති ච;
සිජ්ඣති දුවිධොපෙස, කාමො වො කාරකද්වයෙ.

14. යස්මිං පන පදෙසෙ සො, කාමොයං දුවිධොපි ච;
සම්පත්තීනං වසෙනාව-චරතීති ච සො පන.

15. පදෙසො චතුපායානං, ඡන්නං දෙවානමෙව ච;
මනුස්සානං වසෙනෙව, එකාදසවිධො පන.

16. කාමොවචරතීතෙත්ථ, කාමාවචරසඤ්ඤිතො;
අස්සාභිලක්ඛිතත්තා හි, සසත්ථාවචරො විය.

17. ස්වායං රූපභවො රූපං, එවං කාමොති සඤ්ඤිතො;
උත්තරස්ස පදස්සෙව, ලොපං කත්වා උදීරිතො.

18. තස්මිං කාමෙ ඉදං චිත්තං, සදාවචරතීති ච;
කාමාවචරමිච්චෙවං, කථිතං කාමසාතිනා.

19. පටිසන්ධිං භවෙ කාමෙ, අවචාරයතීති වා;
කාමාවචරමිච්චෙවං, පරියාපන්නන්ති තත්‍ර වා.

20. ඉදං අට්ඨවිධං චිත්තං, කාමාවචරසඤ්ඤිතං;
දසපුඤ්ඤක්‍රියවත්ථු-වසෙනෙව පවත්තති.

21. දානං සීලං භාවනා පත්තිදානං,
වෙය්‍යාවච්චං දෙසනා චානුමොදො;
දිට්ඨීජ්ජුත්තං සංසුතිච්චාපචායො,
ඤෙය්‍යො එවං පුඤ්ඤවත්ථුප්පභෙදො.

22. ගච්ඡන්ති සඞ්ගහං දානෙ, පත්තිදානානුමොදනා;
තථා සීලමයෙ පුඤ්ඤෙ, වෙය්‍යාවච්චාපචායනා.

23. දෙසනා සවනං දිට්ඨී-උජුකා භාවනාමයෙ;
පුන තීණෙව සම්භොන්ති, දස පුඤ්ඤක්‍රියාපි ච.

24. සබ්බානුස්සතිපුඤ්ඤඤ්ච, පසංසා සරණත්තයං;
යන්ති දිට්ඨිජුකම්මස්මිං, සඞ්ගහං නත්ථි සංසයො.

25. පුරිමා මුඤ්චනා චෙව, පරා තිස්සොපි චෙතනා;
හොති දානමයං පුඤ්ඤං, එවං සෙසෙසු දීපයෙ.

ඉදානි අස්ස පනට්ඨවිධස්සාපි කාමාවචරකුසලචිත්තස්ස අයමුප්පත්තික්කමො වෙදිතබ්බො. යදා හි යො දෙය්‍යධම්මප්පටිග්ගාහකාදිසම්පත්තිං, අඤ්ඤං වා සොමනස්සහෙතුං ආගම්ම හට්ඨපහට්ඨො ''අත්ථි දින්න''න්ති ආදිනයප්පවත්තං සම්මාදිට්ඨිං පුරක්ඛත්වා පරෙහි අනුස්සාහිතො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොති, තදාස්ස සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකං පඨමං මහාකුසලචිත්තං උප්පජ්ජති. යදා පන වුත්තනයෙනෙව හට්ඨපහට්ඨො සම්මාදිට්ඨිං පුරක්ඛත්වා පරෙහි උස්සාහිතො කරොති, තදාස්ස තමෙව චිත්තං සසඞ්ඛාරිකං හොති. ඉමස්මිං පනත්ථෙ **සඞ්ඛාරො**ති අත්තනො වා පරස්ස වා පවත්තස්ස පුබ්බප්පයොගස්සාධිවචනං. යදා පන ඤාතිජනස්ස පටිපත්තිදස්සනෙන ජාතපරිචයා බාලකා භික්ඛූ දිස්වා සොමනස්සජාතා සහසා යං කිඤ්චි හත්ථගතං දදන්ති වා වන්දන්ති වා, තදා තෙසං තතියචිත්තමුප්පජ්ජති. යදා පන තෙ ''දෙථ වන්දථ, අය්‍යො''ති වදන්ති, එවං ඤාතිජනෙන උස්සාහිතා හුත්වා හත්ථගතං දදන්ති වා වන්දන්ති වා, තදා තෙසං චතුත්ථචිත්තමුප්පජ්ජති. යදා පන දෙය්‍යධම්මප්පටිග්ගාහකාදීනං අසම්පත්තිං වා අඤ්ඤෙසං වා සොමනස්සහෙතූනං අභාවං ආගම්ම චතූසුපි විකප්පෙසු සොමනස්සරහිතා හොන්ති, තදා සෙසානි චත්තාරි උපෙක්ඛාසහගතානි උප්පජ්ජන්ති. එවං සොමනස්සුපෙක්ඛාඤාණප්පයොගභෙදතො අට්ඨවිධං කාමාවචරකුසලචිත්තං වෙදිතබ්බං.

26. දසපුඤ්ඤක්‍රියාදීනං, වසෙන ච බහූනිපි;
එතානි පන චිත්තානි, භවන්තීති පකාසයෙ.

27. සත්තරස සහස්සානි, ද්වෙ සතානි අසීති ච;
කාමාවචරපුඤ්ඤානි, භවන්තීති විනිද්දිසෙ.

තං පන යථානුරූපං කාමාවචරසුගතියං භවභොගසම්පත්තිං අභිනිප්ඵාදෙති.

ඉතරෙසු පන **රූපාවචරකුසලචිත්තං** සවත්ථුකතො එකවිධං, ද්වීසු භවෙසු උප්පජ්ජනතො දුවිධං, හීනමජ්ඣිමපණීතභෙදතො තිවිධං, පටිපදාදිභෙදතො චතුබ්බිධං, ඣානඞ්ගයොගභෙදතො පඤ්චවිධං. සෙය්‍යථීදං – කාමච්ඡන්දබ්‍යාපාදථිනමිද්ධඋද්ධච්චකුක්කුච්චවිචිකිච්ඡාවිප්පහීනං විතක්කවිචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඨමං, විතක්කවිප්පහීනං විචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං දුතියං, විතක්කවිචාරවිප්පහීනං පීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං තතියං, විතක්කවිචාරපීතිවිප්පහීනං සුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං චතුත්ථං, විතක්කවිචාරපීතිසුඛවිප්පහීනං උපෙක්ඛාචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඤ්චමන්ති ඉදං පඤ්චවිධං රූපාවචරකුසලචිත්තං නාම.

තං පන යථාසම්භවං පථවීකසිණාදීසු ආරම්මණෙසු පවත්තිවසෙන අනෙකවිධං හොති. සබ්බං පනෙතං රූපාවචරභාවනාපුඤ්ඤවසප්පවත්තං යථානුරූපං රූපාවචරූපපත්තිනිප්ඵාදකං හොති. එවං තාව රූපාවචරකුසලං වෙදිතබ්බං.

සෙසෙසු පන ද්වීසු **අරූපාවචරකුසලචිත්තං** තාව උපෙක්ඛාවෙදනායොගභෙදතො එකවිධං, සවත්ථුකාවත්ථුකභෙදතො දුවිධං, හීනමජ්ඣිමපණීතභෙදතො තිවිධං, ආරම්මණභෙදතො චතුබ්බිධං. කසිණුග්ඝාටිමාකාසං, තත්ථ පවත්තවිඤ්ඤාණං, තස්ස අපගමො, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනන්ති ඉදමස්ස චතුබ්බිධමාරම්මණං. යථාපටිපාටියා එතස්සාරම්මණස්ස භෙදතො චතුබ්බිධං හොති. සෙය්‍යථීදං – සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතන්ති ඉදං චතුබ්බිධං අරූපාවචරකුසලචිත්තං නාම. සබ්බං පනෙතං

අරූපාවචරභාවනාපුඤ්ඤවසප්පවත්තං යථානුරූපං අරූපූපපත්තිනිප්ඵාදකං හොති. එවං අරූපාවචරකුසලචිත්තං වෙදිතබ්බං.

ඉතරං පන **ලොකුත්තරකුසලචිත්තං** නිබ්බානාරම්මණතො එකවිධං, නියතානියතවත්ථුකභෙදතො දුවිධං, තීහි විමොක්ඛමුඛෙහි පත්තබ්බතො තිවිධං, චතුමග්ගයොගභෙදතො චතුබ්බිධං . සෙය්‍යථීදං – සක්කායදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසසඤ්ඤොජනප්පහානකරං සොතාපත්තිමග්ගචිත්තං, රාගදොසමොහානං තනුත්තකරං සකදාගාමිමග්ගචිත්තං, කාමරාගබ්‍යාපාදානං නිරවසෙසප්පහානකරං අනාගාමිමග්ගචිත්තං, රූපරාගඅරූපරාගමානඋද්ධච්චඅවිජ්ජාපහානකරං අරහත්තමග්ගචිත්තන්ති ඉදං චතුබ්බිධං ලොකුත්තරකුසලචිත්තං නාම. එකෙකං පනෙත්ථ ඣානඞ්ගයොගභෙදතො පඤ්චවිධං හොති, තස්මා වීසතිවිධං හොති. සබ්බං පනෙතං ලොකුත්තරභාවනාපුඤ්ඤවසප්පවත්තං මග්ගානුරූපඵලප්පවත්තියා චත්තාරො අරියපුග්ගලෙ අභිනිප්ඵාදෙති. එවං ලොකුත්තරකුසලං වෙදිතබ්බං.

28. කාමෙ අට්ඨෙව රූපෙ ච, පඤ්ච චත්තාරිරූපිසු;
චත්තාරානුත්තරානෙවං, කුසලානෙකවීසති.

29. කුසලාකුසලාපගතෙන සතා,
කුසලෙ කුසලෙන ච යං කුසලං;
චතුභූමිගතං මුනිනා වසිනා,
ලපිතං ලපිතං සකලම්පි මයා.

අකුසලං පන භූමිතො එකවිධං කාමාවචරමෙව, නියතානියතවත්ථුවසෙන ච එකහෙතුකදුහෙතුකවසෙන ච පටිසන්ධිජනකාජනකවසෙන ච දුවිධං, තීහි වෙදනාහි යොගතො ච ලොභමූලං දොසමූලං මොහමූලන්ති මූලතො ච තිවිධං හොති. තත්ථ **ලොභමූලං** පන සොමනස්සුපෙක්ඛාදිට්ඨිප්පයොගභෙදතො අට්ඨවිධං හොති. සෙය්‍යථීදං – සොමනස්සසහගතං දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, සොමනස්සසහගතං දිට්ඨිගතවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, උපෙක්ඛාසහගතං දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකං, උපෙක්ඛාසහගතං දිට්ඨිගතවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකමෙකං, සසඞ්ඛාරිකමෙකන්ති.

යදා හි ‘‘නත්ථි කාමෙසු ආදීනවො’’තිආදිනා නයෙන මිච්ඡාදිට්ඨිං පුරක්ඛත්වා කෙවලං හට්ඨතුට්ඨො කාමෙ වා පරිභුඤ්ජති, දිට්ඨමඞ්ගලාදීනි වා සාරතො පච්චෙති සභාවතික්ඛෙනෙව අනුස්සාහිතෙන චිත්තෙන, තදාස්ස පඨමං අකුසලචිත්තං උප්පජ්ජති. යදා පන මන්දෙන සමුස්සාහිතෙන, තදා දුතියං. යදා මිච්ඡාදිට්ඨිං අපුරක්ඛත්වා කෙවලං හට්ඨතුට්ඨො මෙථුනං ධම්මං වා පරිභුඤ්ජති, පරසම්පත්තිං වා අභිජ්ඣායති, පරස්ස භණ්ඩං වා හරති සභාවතික්ඛෙනෙව අනුස්සාහිතෙන චිත්තෙන, තදා තතියං. යදා මන්දෙන සමුස්සාහිතෙන, තදා චතුත්ථං උප්පජ්ජති. යදා පන කාමානං වා අසම්පත්තිං ආගම්ම අඤ්ඤෙසං වා සොමනස්සහෙතූනං අභාවෙන චතූසුපි විකප්පෙසු සොමනස්සරහිතා හොන්ති, තදා සෙසානි චත්තාරි උපෙක්ඛාසහගතානි උප්පජ්ජන්තීති. එවං සොමනස්සුපෙක්ඛාදිට්ඨිප්පයොගභෙදතො අට්ඨවිධං ලොභමූලං වෙදිතබ්බං.

දොසමූලං පන එකන්තසවත්ථුකතො එකවිධං, අසඞ්ඛාරසසඞ්ඛාරභෙදතො දුවිධං දොමනස්සසහගතං පටිඝසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරන්ති. අස්ස පන පාණාතිපාතාදීසු තික්ඛමන්දප්පවත්තිකාලෙ උප්පත්ති වෙදිතබ්බා.

මොහමූලම්පි විචිකිච්ඡුද්ධච්චයොගතො දුවිධං හොති උපෙක්ඛාසහගතං විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තං, උපෙක්ඛාසහගතං උද්ධච්චසම්පයුත්තන්ති. තස්ස අසන්නිට්ඨානවික්ඛෙපකාලෙසු පවත්ති වෙදිතබ්බාති.

එවං තාව ද්වාදසවිධං අකුසලචිත්තං වෙදිතබ්බං, සබ්බං පනෙතං යථානුරූපං අපායෙසු උපපත්තියා, සුගතියම්පි දුක්ඛවිසෙසස්ස අභිනිප්ඵාදකං හොති.

30. ලොභමූලවසෙනට්ඨ, දොසමූලවසා දුවෙ;
මොහමූලවසෙන ද්වෙ, එවං ද්වාදසධා සියුං.

31. පාපාපාපෙස්වපාපෙන , යං වුත්තං පාපමානසං;
පාපාපාපප්පහීනෙන, තං මයා සමුදාහටං.

ඉතරං පන අබ්‍යාකතමවිපාකාරහතො එකවිධං හොති, ජාතිභෙදතො දුවිධං විපාකචිත්තං කිරියචිත්තන්ති. තත්ථ **විපාකචිත්තං** භූමිභෙදතො චතුබ්බිධං කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොකුත්තරන්ති. තත්ථ කාමාවචරං දුවිධං කුසලවිපාකං අකුසලවිපාකන්ති. කුසලවිපාකං දුවිධං සහෙතුකමහෙතුකඤ්චෙති.

තත්ථ **සහෙතුකවිපාකචිත්තං** සකකුසලං විය සොමනස්සුපෙක්ඛාඤාණප්පයොගභෙදතො අට්ඨවිධං. සෙය්‍යථීදං – සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරං, සොමනස්සසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරං,

සසඞ්ඛාරං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරන්ති ඉදං අට්ඨවිධං සහෙතුකවිපාකං නාම.

යථා පනස්ස කුසලං දානාදිවසෙන ඡසු ආරම්මණෙසු පවත්තති, න ඉදං තථා. ඉදං හි පටිසන්ධිභවඞ්ගචුතිතදාරම්මණවසෙන පරිත්තධම්මපරියාපන්නෙසුයෙව ඡසු ආරම්මණෙසු පවත්තති. සම්පයුත්තධම්මානඤ්ච විසෙසෙ අසතිපි ආදාසතලාදීසු මුඛනිමිත්තං විය නිරුස්සාහං විපාකං, මුඛං විය සඋස්සාහං කුසලන්ති වෙදිතබ්බං. ඉමෙසං පන විපච්චනට්ඨානං වෙදිතබ්බං. ඉමානි හි පටිසන්ධිභවඞ්ගචුතිතදාරම්මණානි හුත්වා විපච්චන්ති.

32. කාමාවචරදෙවානං , මනුස්සානං ඉමෙ පන;
දුහෙතුකතිහෙතූනං, භවන්ති පටිසන්ධියො.

33. තතො පවත්තියං හුත්වා, භවඞ්ගං යාවතායුකං;
බලවාරම්මණෙ හුත්වා, තදාරම්මණමෙව ච.

34. තතො මරණකාලස්මිං, චුති හුත්වා පවත්තරෙ;
එවං චතුසු ඨානෙසු, විපච්චන්තීති නිද්දිසෙ.

35. සභූමිකුසලෙහෙව, මහාපාකා සමා විනා;
කම්මද්වාරඤ්ච කම්මඤ්ච, පුඤ්ඤානං ක්‍රියවත්ථුකං.

36. අවිඤ්ඤත්තිජනත්තා හි, අවිපාකසභාවතො;
අප්පවත්තනතො චෙව, පාකා පුඤ්ඤෙහි නො සමා.

37. පරිත්තාරම්මණත්තා හි, තෙසමෙකන්තතො පන;
කරුණාමුදිතා තෙසු, න ජායන්ති කදාචිපි.

38. තථා විරතියො තිස්සො, න පනෙතෙසු ජායරෙ;
පඤ්ච සික්ඛාපදා වුත්තා, කුසලාති හි සත්ථුනා.

39. තථාධිපතිනොපෙත්ථ, න සන්තීති විනිද්දිසෙ;
ඡන්දාදීනි ධුරං කත්වා, අනුප්පජ්ජනතො පන.

40. අසඞ්ඛාරසසඞ්ඛාර-විධානං පන පුඤ්ඤතො;
ඤෙයයාං පච්චයතො චෙව, විපාකෙසු ච විඤ්ඤුනා.

41. හීනාදීනං විපාකත්තා, පුඤ්ඤානං පුඤ්ඤවාදිනා;
හීනාදයො භවන්තීති, විපාකා පරිදීපිතා.

42. ඉදං අට්ඨවිධං චිත්තං, එකන්තෙන සවත්ථුකං;
ජායතෙ කාමලොකස්මිං, න පනඤ්ඤත්ථ ජායතෙ.

එවං තාව සහෙතුකවිපාකචිත්තං වෙදිතබ්බං.

අහෙතුකවිපාකචිත්තං පන අලොභාදිහෙතුවිරහිතං උපෙක්ඛාසහගතං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං සොතවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං ඝානවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං ජිව්හාවිඤ්ඤාණං, සුඛසහගතං කායවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං අහෙතුකමනොධාතුසම්පටිච්ඡනං, සොමනස්සසහගතං අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුසන්තීරණං , උපෙක්ඛාසහගතං අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුසන්තීරණන්ති ඉදං පන අට්ඨවිධං අහෙතුකවිපාකචිත්තං නාම.

ඉදං පන අට්ඨවිධං නියතවත්ථුකතො එකවිධං, නියතානියතාරම්මණතො දුවිධං. තත්ථ විඤ්ඤාණපඤ්චකං නියතාරම්මණං, සෙසත්තයං අනියතාරම්මණං. සුඛසොමනස්සුපෙක්ඛාවෙදනායොගතො තිවිධං. තත්ථ සුඛසහගතං කායවිඤ්ඤාණං, ද්විට්ඨානිකං සන්තීරණං සොමනස්සුපෙක්ඛායුත්තං, සෙසමුපෙක්ඛායුත්තන්ති.

දිට්ඨාරම්මණසුතාරම්මණමුතාරම්මණදිට්ඨසුතමුතාරම්මණදිට්ඨ-සුතමුතවිඤ්ඤාතාරම්මණවසෙන පඤ්චවිධං. තත්ථ දිට්ඨාරම්මණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, සුතාරම්මණං සොතවිඤ්ඤාණං, මුතාරම්මණං ඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණත්තයං, දිට්ඨසුතමුතාරම්මණං මනොධාතුසම්පටිච්ඡනං, දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතාරම්මණං සෙසමනොවිඤ්ඤාණධාතුද්වයන්ති.

වත්ථුතො ඡබ්බිධං. කථං? චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස චක්ඛුමෙව වත්ථු, තථා සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණානං සොතඝානජිව්හාකායවත්ථු, අවසෙසත්තයස්ස හදයවත්ථුමෙවාති.

ආරම්මණතො සත්තවිධං හොති. කථං? රූපාරම්මණමෙව චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තථා සද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බාරම්මණානි පටිපාටියා සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණානි, රූපාදිපඤ්චාරම්මණා මනොධාතු, සෙසමනොවිඤ්ඤාණධාතුද්වයං ඡළාරම්මණන්ති.

තං සබ්බං පන අහෙතුකවිපාකචිත්තං කිච්චතො අට්ඨවිධං හොති. කථං? දස්සනකිච්චං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, සවනඝායනසායනඵුසනසම්පටිච්ඡනසන්තීරණතදාරම්මණකිච්චානි අවසෙසානි.

තත්ථ චක්ඛුතො පවත්තං විඤ්ඤාණං, චක්ඛුම්හි සන්නිස්සිතං විඤ්ඤාණන්ති වා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තථා සොතවිඤ්ඤාණාදීනි. තත්ථ චක්ඛුසන්නිස්සිතරූපවිජානනලක්ඛණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං , රූපමත්තාරම්මණරසං, රූපාභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානං, රූපාරම්මණාය කිරියාමනොධාතුයා අපගමපදට්ඨානං. තථා සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණානි සොතාදිසන්නිස්සිතසද්දාදිවිජානනලක්ඛණානි, සද්දාදිමත්තාරම්මණරසානි, සද්දාදීසු අභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානානි, සද්දාදිආරම්මණානං කිරියාමනොධාතූනං අපගමපදට්ඨානානි. මනොධාතුසම්පටිච්ඡනං පන චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං අනන්තරා රූපාදිවිජානනලක්ඛණං, රූපාදිසම්පටිච්ඡනරසං, තථාභාවපච්චුපට්ඨානං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං අපගමපදට්ඨානං.

සෙසා පන ද්වෙ අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුයො ඡළාරම්මණවිජානනලක්ඛණා, සන්තීරණාදිරසා, තථාභාවපච්චුපට්ඨානා, හදයවත්ථුපදට්ඨානාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ පඨමා එකන්තමිට්ඨාරම්මණෙ පවත්තිසබ්භාවතො සොමනස්සයුත්තාව හුත්වා පඤ්චද්වාරෙ සන්තීරණකිච්චං සාධයමානා පඤ්චසු ද්වාරෙසු ඨත්වා විපච්චති, ඡසු පන ද්වාරෙසු බලවාරම්මණෙ තදාරම්මණං හුත්වා විපච්චති. දුතියා පන ඉට්ඨමජ්ඣත්තාරම්මණෙ පවත්තිසබ්භාවතො උපෙක්ඛාසහගතා හුත්වා සන්තීරණතදාරම්මණපටිසන්ධිභවඞ්ගචුතිවසෙන පවත්තනතො පඤ්චසු ඨානෙසු විපච්චති. කථං? මනුස්සලොකෙ තාව ජච්චන්ධජච්චබධිරජච්චජළජච්චුම්මත්තකපණ්ඩකඋභතොබ්‍යඤ්ජනනපුංසකාදීනං පටිසන්ධිග්ගහණකාලෙ පටිසන්ධි හුත්වා විපච්චති. පටිසන්ධියා වීතිවත්තාය පවත්තියං යාවතායුකං භවඞ්ගං හුත්වා විපච්චති. ඉට්ඨමජ්ඣත්තෙ පඤ්චාරම්මණවීථියා සන්තීරණං හුත්වා, බලවාරම්මණෙ ඡද්වාරෙ තදාරම්මණං හුත්වා, මරණකාලෙ චුති හුත්වාති ඉමෙසු පන පඤ්චසු ඨානෙසු විපච්චතීති. එවං තාව අහෙතුකවිපාකචිත්තානි වෙදිතබ්බානි.

43. කාමාවචරපුඤ්ඤස්ස , විපාකා හොන්ති සොළස;
තං තිහෙතුකපුඤ්ඤස්ස, වසෙන පරිදීපයෙ.

ඉදානි **රූපාවචරවිපාකචිත්තානි** වුච්චන්ති. තානි නියතවත්ථුකතො එකවිධානි, ඣානඞ්ගයොගභෙදතො පඤ්චවිධානි. කථං? විතක්කවිචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඨමං, විචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං දුතියං, පීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං තතියං, සුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං චතුත්ථං, උපෙක්ඛාචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඤ්චමන්ති ඉමානි පඤ්චපි රූපාවචරවිපාකචිත්තානි උපපත්තියං පටිසන්ධිභවඞ්ගචුතිවසෙන පවත්තනන්ති.

ඉදානි **අරූපාවචරවිපාකචිත්තානි** වුච්චන්ති. තානි සකකුසලානි විය ආරම්මණභෙදතො චතුබ්බිධානි හොන්ති. කථං? ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතන්ති ඉමානි චත්තාරි අරූපාවචරවිපාකචිත්තානි.

44. කුසලානුගතං කත්වා, භාජිතං කිං මහග්ගතං;
කාමාවචරපුඤ්ඤංව, නාසමානඵලං යතො.

45. අත්තනො කුසලෙහෙව, සමානං සබ්බථා ඉදං;
ගජාදීනං යථා ඡායා, ගජාදිසදිසා තථා.

46. කාමාවචරපුඤ්ඤංව, නාපරාපරියවෙදනං;
ඣානා අපරිහීනස්ස, සත්තස්ස භවගාමිනො.

47. කුසලානන්තරංයෙව , ඵලං උප්පජ්ජතීති ච;
ඤාපනත්ථං පනෙතස්ස, කුසලානුගතං කතං.

48. පටිපදාක්කමො චෙව, හීනාදීනඤ්ච භෙදතො;
ඣානාගමනතො චෙත්ථ, වෙදිතබ්බො විභාවිනා.

49. අභාවොධිපතීනඤ්ච , අයමෙව විසෙසකො;
සෙසං සබ්බං ච සෙසෙන, කුසලෙන සමං මතං. –

එවං රූපාවචරාරූපාවචරවිපාකා වෙදිතබ්බා.

ඉදානි **ලොකුත්තරවිපාකචිත්තානි** හොන්ති. තානි චතුමග්ගයුත්තචිත්තඵලත්තා චතුබ්බිධානි හොන්ති. කථං? සොතාපත්තිමග්ගඵලචිත්තං, සකදාගාමිමග්ගඵලචිත්තං, අනාගාමිමග්ගඵලචිත්තං, අරහත්තමග්ගඵලචිත්තන්ති. එවං

පනෙත්ථ එකෙකං ඣානඞ්ගයොගභෙදතො පඤ්චවිධං, පුන මග්ගවීථිඵලසමාපත්තිවසෙන පවත්තිතො දුවිධං. එවං ලොකුත්තරකුසලවිපාකචිත්තානි වෙදිතබ්බානි.

50. සුඤ්ඤතං අනිමිත්තන්ති, තථාපණිහිතන්තිපි;
එතානි තීණි නාමානි, මග්ගස්සානන්තරෙ ඵලෙ.

51. ලබ්භන්ති පරභාගස්මිං, වළඤ්ජනඵලෙසු න;
විපස්සනාවසෙනෙව, තානි නාමානි ලබ්භරෙ.

52. හොන්ති සාධිපතීනෙව, ලොකුත්තරඵලානි තු;
විපාකෙධිපතී නත්ථි, ඨපෙත්වා තු අනාසවෙ.

53. අත්තනො මග්ගභාවෙන, මග්ගො ''මග්ගො''ති වුච්චති;
ඵලං මග්ගමුපාදාය, මග්ගො නාමාති වුච්චති. –

එවං ලොකුත්තරවිපාකා වෙදිතබ්බා.

ඉදානි **සත්තාකුසලවිපාකානි** වුච්චන්ති. අකුසලවිපාකං උපෙක්ඛාසහගතං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං සොතවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං ඝානවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං ජිව්හාවිඤ්ඤාණං, දුක්ඛසහගතං කායවිඤ්ඤාණං, උපෙක්ඛාසහගතං අහෙතුකමනොධාතුසම්පටිච්ඡනං, උපෙක්ඛාසහගතං අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුසන්තීරණන්ති ඉමානි සත්ත අකුසලවිපාකචිත්තානි.

එත්ථ පන උපෙක්ඛාසහගතාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු එකාදසවිධෙනාපි අකුසලචිත්තෙන කම්මෙ ආයූහිතෙ කම්මකම්මනිමිත්තගතිනිමිත්තෙසු අඤ්ඤතරං ආරම්මණං කත්වා චතූසු අපායෙසු පටිසන්ධි හුත්වා විපච්චති, පටිසන්ධියා වීතිවත්තාය දුතියචිත්තවාරං තතො පට්ඨාය යාවතායුකං භවඞ්ගං හුත්වා, අනිට්ඨමජ්ඣත්තාරම්මණාය පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියා සන්තීරණං හුත්වා, බලවාරම්මණෙ ඡසු ද්වාරෙසු තදාරම්මණං හුත්වා, මරණකාලෙ චුති හුත්වා විපච්චති. එවං පඤ්චසු ඨානෙසු විපච්චති. කෙවලං හි තානි කුසලවිපාකාහෙතුකචිත්තානි කුසලකම්මපච්චයානි, ඉමානි අකුසලකම්මපච්චයානි. අයමෙත්ථ විසෙසො.

54. අනිට්ඨානිට්ඨමජ්ඣත්තගොචරෙ වත්තරෙ ඉමෙ;
සුඛාදිත්තයයුත්තා තෙ, දුක්ඛුපෙක්ඛායුතා ඉමෙ.

එවං කාමාවචරකුසලවිපාකසහෙතුකමට්ඨවිධං, අහෙතුකමට්ඨවිධං, ඣානඞ්ගයොගභෙදතො රූපාවචරවිපාකං පඤ්චවිධං, ආරම්මණභෙදතො අරූපාවචරවිපාකං චතුබ්බිධං, මග්ගසම්පයුත්තචිත්තඵලභෙදතො ලොකුත්තරවිපාකං චතුබ්බිධං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදිභෙදතො අකුසලවිපාකං සත්තවිධන්ති ඡත්තිංසවිධං විපාකචිත්තං වෙදිතබ්බං.

55. එවං ඡත්තිංසධා පාකං, පාකසාසනපූජිතො;
සවිපාකාවිපාකෙසු, කුසලො සුගතොබ්‍රවි.

කිරියාබ්‍යාකතචිත්තං පන අවිපාකතො එකවිධං, පරිත්තමහග්ගතතො දුවිධං, කාමාවචරරූපාවචරඅරූපාවචරභූමිභෙදතො තිවිධං. තත්ථ කාමාවචරං දුවිධං සහෙතුකමහෙතුකන්ති. තත්ථ **සහෙතුකං** එකවිධං අරහතො එව උප්පජ්ජනතො. සොමනස්සුපෙක්ඛාඤාණප්පයොගභෙදතො කාමාවචරකුසලං විය අට්ඨවිධං හොති. සෙය්‍යථිදං – සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකං, සසඞ්ඛාරිකං, සොමනස්සසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකං, සසඞ්ඛාරිකං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකං, සසඞ්ඛාරිකං, උපෙක්ඛාසහගතං ඤාණවිප්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකං, සසඞ්ඛාරිකන්ති ඉමානි අට්ඨ සහෙතුකකිරියචිත්තානි. එතානි පන යථානුරූපං දානාදිවසෙන ඛීණාසවානංයෙව පවත්තන්ති. එවං සහෙතුකකිරියචිත්තානි වෙදිතබ්බානි.

අහෙතුකකිරියචිත්තං පන තිවිධං කිරියාහෙතුකමනොධාතුඋපෙක්ඛාසහගතාවජ්ජනචිත්තං, කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුසොමනස්සසහගතං හසිතුප්පාදචිත්තං, කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුඋපෙක්ඛාසහගතං වොට්ඨබ්බනචිත්තන්ති .

තත්ථ කිරියාහෙතුකමනොධාතු උපෙක්ඛාසහගතා හදයවත්ථුං නිස්සාය චක්ඛුද්වාරෙ ඉට්ඨඉට්ඨමජ්ඣත්තඅනිට්ඨඅනිට්ඨමජ්ඣත්තෙසු රූපාරම්මණෙසු යෙන කෙනචි පසාදෙ ඝට්ටිතෙ තං තං ආරම්මණං ගහෙත්වා ආවජ්ජනවසෙන චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස පුරෙචාරී හුත්වා භවඞ්ගං ආවට්ටයමානා උප්පජ්ජති. සොතද්වාරාදීසුපි එසෙව නයො. ඉතරා පන ද්වෙ අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුයො සාධාරණාසාධාරණාති දුවිධා හොන්ති. තත්ථ **අසාධාරණා** පන කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සොමනස්සසහගතා ඛීණාසවස්සෙව ඡසු ද්වාරෙසු ඡසු අනුළාරෙසු ආරම්මණෙසු හසිතුප්පාදකිච්චා නියතවත්ථුකා උප්පජ්ජති. **සාධාරණා** පන අහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු උපෙක්ඛාසහගතා ඡළාරම්මණවිජානනලක්ඛණා , තථාභාවපච්චුපට්ඨානා, සා තීසු භවෙසු සබ්බෙසං සචිත්තකසත්තානං සාධාරණා, න කස්සචි පන සචිත්තකස්ස න උප්පජ්ජති නාම. උප්පජ්ජමානා පනායං පඤ්චද්වාරමනොද්වාරෙසු වොට්ඨබ්බනාවජ්ජනකිච්චා උප්පජ්ජති. ඡ අසාධාරණඤාණානිපි එතාය ගහිතාරම්මණමෙව

ගණ්හන්ති. සබ්බාරම්මණගහණසමත්ථතාය සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණගතිකාති වෙදිතබ්බා. ඉමානි තීණි අහෙතුකකිරියචිත්තානි.

ඉධ ඨත්වා හසනචිත්තානි පරිග්ගණ්හිතබ්බානි. තෙරස හසනචිත්තානි. කුසලතො චතූහි සොමනස්සසහගතෙහි, අකුසලතො චතූහීති ඉමෙහි අට්ඨහි චිත්තෙහි පුථුජ්ජනා හසන්ති, සෙඛා පන කුසලතො චතූහි, අකුසලතො ද්වීහි දිට්ඨිගතවිප්පයුත්තසොමනස්සසහගතෙහීති ඡහි හසන්ති, ඛීණාසවා කිරියතො පඤ්චහි සොමනස්සසහගතෙහි හසන්තීති.

56. සොමනස්සයුතානට්ඨ, කුසලාකුසලානි ච;
ක්‍රියතො පන පඤ්චෙවං, හාසචිත්තානි තෙරස.

57. පුථුජ්ජනා හසන්තෙත්ථ, චිත්තෙහි පන අට්ඨහි;
ඡහි සෙඛා අසෙඛා ච, හසන්ති පන පඤ්චහි.

ඉදානි **රූපාවචරකිරියචිත්තානි** හොන්ති. විතක්කවිචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඨමං, විචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං දුතියං, පීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං තතියං, සුඛචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං චතුත්ථං, උපෙක්ඛාචිත්තෙකග්ගතාසම්පයුත්තං පඤ්චමන්ති ඉමානි පඤ්ච රූපාවචරකිරියචිත්තානි.

ඉදානි **අරූපාවචරකිරියචිත්තානි** වුච්චන්ති. ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාසහගතං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාසහගතන්ති ඉමානි චත්තාරි අරූපාවචරකිරියචිත්තානි. ඉමානි පන රූපාරූපකිරියචිත්තානි සකසකභූමිකුසලසදිසානි. කෙවලං පනෙතානි කිරියචිත්තානි ඛීණාසවානංයෙව උප්පජ්ජන්ති, කුසලානි පන සෙඛපුථුජ්ජනානං. ඉමානි ච ඛීණාසවානං භාවනාකාරවසප්පවත්තානි, තානි පන සෙඛපුථුජ්ජනානං භාවනාපුඤ්ඤවසප්පවත්තානීති අයමෙව ඉමෙසං, තෙසඤ්ච විසෙසො.

58. යා පුථුජ්ජනකාලස්මිං, අභිනිබ්බත්තිතා පන;
රූපාරූපසමාපත්ති, සා ඛීණාසවභික්ඛුනො.

59. යාව ඛීණාසවො භික්ඛු, න සමාපජ්ජතෙව නං;
තාව තා කුසලා එව, සමාපන්නා සචෙ ක්‍රියා.

එවං සොමනස්සාදිභෙදතො කාමාවචරසහෙතුකකිරියචිත්තමට්ඨවිධං, මනොධාතුමනොවිඤ්ඤාණධාතුද්වයභෙදතො අහෙතුකං තිවිධං, ඣානඞ්ගයොගභෙදතො රූපාවචරං පඤ්චවිධං, ආරම්මණභෙදතො අරූපාවචරං චතුබ්බිධං, එවං භූමිවසෙන වීසතිවිධං කිරියචිත්තං වෙදිතබ්බන්ති.

60. එකාදසවිධං කාමෙ, රූපෙ පඤ්ච අරූපිසු;
චත්තාරීති ච සබ්බානි, ක්‍රියාචිත්තානි වීසති.

61. ලොකුත්තරක්‍රියචිත්තං, පන කස්මා න විජ්ජති;
එකචිත්තක්ඛණත්තා හි, මග්ගස්සාති න විජ්ජති.

62. ක්‍රියාක්‍රියාපත්තිවිභාගදෙසකො,
ක්‍රියාක්‍රියං චිත්තමවොච යං ජිනො;
හිතාහිතානං සක්‍රියාක්‍රියාරතො,
ක්‍රියාක්‍රියං තන්තු මයා සමීරිතං.

එත්තාවතා එකවීසතිවිධං කුසලං, ද්වාදසවිධං අකුසලං ඡත්තිංසවිධං විපාකං, වීසතිවිධං කිරියචිත්තන්ති ආදිම්හි නික්ඛිත්තං චිත්තං එකූනනවුතිප්පභෙදෙන විධිනා පකාසිතං හොතීති.

63. එකවීසති පුඤ්ඤානි, ද්වාදසාකුසලානි ච;
ඡත්තිංසෙව විපාකානි, ක්‍රියචිත්තානි වීසති.

64. එකූනනවුති සබ්බෙ, චිත්තුප්පාදා මහෙසිනා;
අට්ඨ ලොකුත්තරෙ කත්වා, නිද්දිට්ඨා හි සමාසතො.

65. පිටකෙ අභිධම්මස්මිං, යෙ භික්ඛූ පාටවත්ථිනො;
තෙහායං උග්ගහෙතබ්බො, චින්තෙතබ්බො පුනප්පුනං.

66. අභිධම්මාවතාරෙන, අභිධම්මමහොදධිං;
යෙ තරන්ති ඉමං ලොකං, පරඤ්චෙව තරන්ති තෙති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ චිත්තනිද්දෙසො නාම

පඨමො පරිච්ඡෙදො.

2. දුතියො පරිච්ඡෙදො

චෙතසිකනිද්දෙසො

67. චිත්තානන්තරමුද්දිට්ඨා , යෙ ච චෙතසිකා මයා;
තෙසං දානි කරිස්සාමි, විභාජනමිතො පරං.

තත්ථ චිත්තසම්පයුත්තා, චිත්තෙ භවා වා චෙතසිකා. තෙපි චිත්තං විය සාරම්මණතො එකවිධා, සවිපාකාවිපාකතො දුවිධා, කුසලාකුසලාබ්‍යාකතභෙදතො තිවිධා, කාමාවචරාදිභෙදතො චතුබ්බිධා.

තත්ථ කාමාවචරචිත්තසම්පයුත්තා **කාමාවචරා**. තෙසු කාමාවචරපඨමමහාකුසලචිත්තසම්පයුත්තා තාව නියතා සරූපෙන ආගතා එකූනතිංස ධම්මා හොන්ති. සෙය්‍යථිදං – ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා විතක්කො විචාරො පීති චිත්තෙකග්ගතා සද්ධා සති වීරියං පඤ්ඤා ජීවිතින්ද්‍රියං අලොභො අදොසො හිරී ඔත්තප්පං කායප්පස්සද්ධි චිත්තප්පස්සද්ධි කායලහුතා චිත්තලහුතා කායමුදුතා චිත්තමුදුතා කායකම්මඤ්ඤතා චිත්තකම්මඤ්ඤතා කායපාගුඤ්ඤතා චිත්තපාගුඤ්ඤතා කායුජුකතා චිත්තුජුකතාති. පුන ඡන්දො, අධිමොක්ඛො, තත්‍රමජ්ඣත්තතා, මනසිකාරො චාති චත්තාරො නියතයෙවාපනකා හොන්ති. ඉමෙහි චතූහි තෙත්තිංස හොන්ති . පුන කරුණා මුදිතා කායදුච්චරිතවිරති වචීදුච්චරිතවිරති මිච්ඡාජීවවිරති චෙති ඉමෙ පඤ්ච අනියතා. ඉමෙ පන කදාචි උප්පජ්ජන්ති.

ඉමෙසු පන කරුණාමුදිතාවසෙන භාවනාකාලෙ කරුණාපුබ්බභාගො වා මුදිතාපුබ්බභාගො වා එතා උප්පජ්ජන්ති, න පනෙකතො උප්පජ්ජන්ති. යදා පන ඉමිනා චිත්තෙන මිච්ඡාකම්මන්තාදීහි විරමති, තදා සම්මාකම්මන්තාදීනි පරිපූරෙන්ති, එකා විරති උප්පජ්ජති, කරුණාමුදිතාහි සහ, අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ච න උප්පජ්ජන්ති. තස්මා එතෙසු එකෙන සහ චතුත්තිංසෙව ධම්මා හොන්ති.

68. ආදිනා පුඤ්ඤචිත්තෙන, තෙත්තිංස නියතා මතා;
කරුණාමුදිතෙකෙන, චතුත්තිංස භවන්ති තෙ.

69. කස්මා පනෙත්ථ මෙත්තා ච, උපෙක්ඛා ච න උද්ධටා;
යෙවාපනකධම්මෙසු, ධම්මරාජෙන සත්ථුනා.

70. අබ්‍යාපාදෙන මෙත්තාපි, තත්‍රමජ්ඣත්තතාය ච;
උපෙක්ඛා ගහිතා යස්මා, තස්මා න ගහිතා උභො.

71. කස්මා යෙවාපනා ධම්මා, බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා;
සරූපෙනෙව සබ්බෙතෙ, පාළියං න ච උද්ධටා.

72. යස්මා අනියතා කෙචි, යස්මා රාසිං භජන්ති න;
යස්මා ච දුබ්බලා කෙචි, තස්මා වුත්තා න පාළියං.

73. ඡන්දාධිමොක්ඛමුදිතා මනසි ච කාරො,
මජ්ඣත්තතා ච කරුණා විරතිත්තයං ච;
පුඤ්ඤෙසු තෙන නියතානියතා ච සබ්බෙ,
යෙවාපනා මුනිවරෙන න චෙව වුත්තා.

74. කස්මා පනෙත්ථ ඵස්සොව, පඨමං සමුදීරිතො;
පඨමාභිනිපාතත්තා, චිත්තස්සාරම්මණෙ කිර.

75. ඵුසිත්වා පන ඵස්සෙන, වෙදනාය ච වෙදයෙ;
සඤ්ජානාති ච සඤ්ඤාය, චෙතනාය ච චෙතයෙ.

76. බලවපච්චයත්තා ච, සහජාතානමෙව හි;
ඵස්සොව පඨමං වුත්තො, තස්මා ඉධ මහෙසිනා.

77. අකාරණමිදං සබ්බං, චිත්තානං තු සහෙව ච;
එකුප්පාදාදිභාවෙන, චිත්තජානං පවත්තිතො.

78. අයං තු පඨමුප්පන්නො, අයං පච්ඡාති නත්ථිදං;
බලවපච්චයත්තෙපි, කාරණඤ්ච න දිස්සති.

79. දෙසනාක්කමතො චෙව, පඨමං සමුදීරිතො;
ඉච්චෙවං පන විඤ්ඤෙය්‍යං, විඤ්ඤුනා න විසෙසතො.

80. න ච පරියෙසිතබ්බොයං, තස්මා පුබ්බාපරක්කමො;
වචනත්ථලක්ඛණාදීහි, ධම්මා එව විජානතා.

යස්මා පන ඉමෙ ධම්මා වචනත්ථලක්ඛණාදීහි වුච්චමානා පාකටා හොන්ති සුවිඤ්ඤෙයයාව, තස්මා තෙසං වචනත්ථලක්ඛණාදීනි පවක්ඛාමි. සෙයයථිදං – ඵුසතීති **ඵස්සො**. ස්වායං ඵුසනලක්ඛණො, සඞ්ඝට්ටනරසො, සන්නිපාතපච්චුපට්ඨානො, ඵලට්ඨෙන වෙදනාපච්චුපට්ඨානො වා, ආපාථගතවිසයපදට්ඨානො. අයං හි අරූපධම්මොපි සමානො ආරම්මණෙසු ඵුසනාකාරෙනෙව පවත්තති, සො ද්වින්නං මෙණ්ඩානං සන්නිපාතො විය දට්ඨබ්බො.

සුන්දරං මනොති සුමනො, සුමනස්ස භාවො සොමනස්සං, සොමනස්සමෙව වෙදනා **සොමනස්සවෙදනා**. සා වෙදයිතලක්ඛණා, ඉට්ඨාකාරානුභවනරසා රාජා විය සුභොජනරසං, චෙතසිකඅස්සාදපච්චුපට්ඨානා, පස්සද්ධිපදට්ඨානා.

නීලාදිභෙදං ආරම්මණං සඤ්ජානාතීති **සඤ්ඤා**. සා සඤ්ජානනලක්ඛණා, පච්චාභිඤ්ඤාණකරණරසා වඩ්ඪකිස්ස අභිඤ්ඤාණකරණමිව, යථාගහිතනිමිත්තවසෙන අභිනිවෙසකරණපච්චුපට්ඨානා, යථොපට්ඨිතවිසයපදට්ඨානා.

චෙතයතීති **චෙතනා**. සද්ධිං අත්තනා සම්පයුත්තධම්මෙ ආරම්මණෙ අභිසන්දහතීති අත්ථො. සා චෙතයිතලක්ඛණා, ආයූහනරසා, සංවිදහනපච්චුපට්ඨානා සකකිච්චපරකිච්චසාධකා ජෙට්ඨසිස්සමහාවඩ්ඪකිආදයො විය.

විතක්කෙතීති **විතක්කො**. විතක්කනං වා **විතක්කො**. ස්වායං ආරම්මණෙ චිත්තස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණො, ආහනනපරියාහනනරසො, ආරම්මණෙ චිත්තස්ස ආනයනපච්චුපට්ඨානො.

ආරම්මණෙ තෙන චිත්තං විචරතීති **විචාරො**. විචරණං වා **විචාරො**. අනුසඤ්චරණන්ති වුත්තං හොති. ස්වායං ආරම්මණානුමජ්ජනලක්ඛණො, තත්ථ සහජාතානුයොජනරසො, චිත්තස්ස අනුපබන්ධපච්චුපට්ඨානො.

පිනයතීති **පීති**. සා සම්පියායනලක්ඛණා, කායචිත්තපීණනරසා, ඵරණරසා වා, ඔදග්‍යපච්චුපට්ඨානා.

චිත්තස්ස එකග්ගභාවො **චිත්තෙකග්ගතා**. සමාධිස්සෙතං නාමං. සො අවිසාරලක්ඛණො, අවික්ඛෙපලක්ඛණො වා, සහජාතානං සම්පිණ්ඩනරසො න්හානියචුණ්ණානං උදකං විය, උපසමපච්චුපට්ඨානො, විසෙසතො සුඛපදට්ඨානො.

සද්දහන්ති එතාය, සයං වා සද්දහති, සද්දහනමත්තමෙව වා එසාති **සද්ධා**. සා පනෙසා සද්දහනලක්ඛණා, පසාදනරසා උදකප්පසාදකමණි විය, අකාලුසියපච්චුපට්ඨානා, සද්ධෙයයවත්ථුපදට්ඨානා.

සරන්ති එතාය, සයං වා සරති, සරණමත්තමෙව වා එසාති **සති**. සා අපිලාපනලක්ඛණා, අසම්මොසරසා, ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා, ථිරසඤ්ඤාපදට්ඨානා.

වීරභාවො **වීරියං**. වීරානං වා කම්මං **වීරියං**. තං පනෙතං උස්සාහනලක්ඛණං, සහජාතානං උපත්ථම්භනරසං, අසංසීදනභාවපච්චුපට්ඨානං, සංවෙගපදට්ඨානං.

පජානාතීති **පඤ්ඤා**. සා පනෙසා විජානනලක්ඛණා, විසයොභාසනරසා පදීපො විය, අසම්මොහපච්චුපට්ඨානා අරඤ්ඤගතසුදෙසකො විය.

ජීවන්ති තෙන තංසම්පයුත්තධම්මාති **ජීවිතං**. තං පන අත්තනා අවිනිබ්භුත්තානං ධම්මානං අනුපාලනලක්ඛණං, තෙසං පවත්තනරසං, තෙසංයෙව ඨපනපච්චුපට්ඨානං, යාපයිතබ්බධම්මපදට්ඨානං. සන්තෙපි ච තෙසං අනුපාලනලක්ඛණාදිම්හි විධානෙ අත්ථික්ඛණෙයෙව තං තෙ ධම්මෙ අනුපාලෙති උදකං විය උප්පලාදීනි, යථාසකං පච්චයුප්පන්නෙපි ච ධම්මෙ අනුපාලෙති ධාති විය කුමාරං, සයංපවත්තිතධම්මසම්බන්ධෙනෙව පවත්තති නියාමකො විය, න භඞ්ගතො උද්ධං පවත්තයති අත්තනො ච පවත්තයිතබ්බානඤ්ච අභාවා, න භඞ්ගක්ඛණෙ ඨපෙති සයං භිජ්ජමානත්තා ඛීයමානො විය වත්තිස්නෙහොව පදීපසිඛන්ති.

න ලුබ්භන්ති තෙන, සයං වා න ලුබ්භති, අලුබ්භනමත්තමෙව වා තන්ති **අලොභො**. සො ආරම්මණෙ චිත්තස්ස අලග්ගභාවලක්ඛණො කමලදලෙ ජලබින්දු විය, අපරිග්ගහරසො මුත්තභික්ඛු විය, අනල්ලීනභාවපච්චුපට්ඨානො අසුචිම්හි පතිතපුරිසො විය.

න දුස්සන්ති තෙන, සයං වා න දුස්සති, අදුස්සනමත්තමෙව වා තන්ති **අදොසො**. සො අචණ්ඩික්කලක්ඛණො, අවිරොධලක්ඛණො වා අනුකූලමිත්තො විය, ආඝාතවිනයනරසො, පරිළාහවිනයනරසො වා චන්දනං විය, සොම්මභාවපච්චුපට්ඨානො පුණ්ණචන්දො විය.

කායදුච්චරිතාදීහි හිරීයතීති **හිරී**. ලජ්ජායෙතං අධිවචනං. තෙහියෙව ඔත්තප්පතීති **ඔත්තප්පං**. පාපතො උබ්බෙගස්සෙතං අධිවචනං. තත්ථ පාපතො ජිගුච්ඡනලක්ඛණා හිරී, ඔත්තාසලක්ඛණං ඔත්තප්පං. උභොපි පාපානං

අකරණරසා, පාපතො සඞ්කොචනපච්චුපට්ඨානා, අත්තගාරවපරගාරවපදට්ඨානා. ඉමෙ ධම්මා ලොකපාලාති දට්ඨබ්බා.

කායපස්සම්භනං **කායපස්සද්ධි**. චිත්තපස්සම්භනං **චිත්තපස්සද්ධි. කායොති** චෙත්ථ වෙදනාදයො තයො ඛන්ධා. උභොපි පනෙතා එකතො හුත්වා කායචිත්තදරථවූපසමලක්ඛණා , කායචිත්තදරථනිම්මද්දනරසා, කායචිත්තානං අපරිප්ඵන්දනසීතිභාවපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානා, කායචිත්තානං අවූපසමතාඋද්ධච්චාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති වෙදිතබ්බා.

කායලහුභාවො **කායලහුතා**. චිත්තලහුභාවො **චිත්තලහුතා**. කායචිත්තානං ගරුභාවවූපසමලක්ඛණා, කායචිත්තගරුභාවනිම්මද්දනරසා, කායචිත්තානං අදන්ධතාපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානා, කායචිත්තානං ගරුභාවකරථිනමිද්ධාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති වෙදිතබ්බා.

කායමුදුභාවො **කායමුදුතා**. චිත්තමුදුභාවො **චිත්තමුදුතා**. කායචිත්තානං ථද්ධභාවවූපසමලක්ඛණා, කායචිත්තානං ථද්ධභාවනිම්මද්දනරසා, අප්පටිඝාතපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානා, කායචිත්තානං ථද්ධභාවකරදිට්ඨිමානාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති වෙදිතබ්බා.

කායකම්මඤ්ඤභාවො **කායකම්මඤ්ඤතා**. චිත්තකම්මඤ්ඤභාවො **චිත්තකම්මඤ්ඤතා**. කායචිත්තානං අකම්මඤ්ඤභාවවූපසමලක්ඛණා, කායචිත්තානං අකම්මඤ්ඤභාවනිම්මද්දනරසා, කායචිත්තානං ආරම්මණකරණසම්පත්තිපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානං, කායචිත්තානං අකම්මඤ්ඤභාවකරඅවසෙසනීවරණාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති වෙදිතබ්බා.

කායපාගුඤ්ඤභාවො **කායපාගුඤ්ඤතා**. චිත්තපාගුඤ්ඤභාවො **චිත්තපාගුඤ්ඤතා**. කායචිත්තානං අගෙලඤ්ඤභාවලක්ඛණා, කායචිත්තානං ගෙලඤ්ඤනිම්මද්දනරසා, නිරාදීනවපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානා, කායචිත්තානං ගෙලඤ්ඤභාවකරඅස්සද්ධාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති දට්ඨබ්බා.

කායස්ස උජුකභාවො **කායුජුකතා**. චිත්තස්ස උජුකභාවො **චිත්තුජුකතා**. කායචිත්තානං අකුටිලභාවලක්ඛණා, කායචිත්තානං අජ්ජවලක්ඛණා වා, කායචිත්තානං කුටිලභාවනිම්මද්දනරසා, අජිම්හතාපච්චුපට්ඨානා, කායචිත්තපදට්ඨානා, කායචිත්තානං කුටිලභාවකරමායාසාඨෙය්‍යාදිකිලෙසප්පටිපක්ඛභූතාති දට්ඨබ්බා.

ඡන්දොති කත්තුකම්‍යතායෙතං අධිවචනං. තස්මා සො කත්තුකම්‍යතාලක්ඛණො ඡන්දො, ආරම්මණපරියෙසනරසො, ආරම්මණෙන අත්ථිකතාපච්චුපට්ඨානො, තදෙවස්ස පදට්ඨානො.

අධිමුච්චනං **අධිමොක්ඛො**. සො සන්නිට්ඨානලක්ඛණො, අසංසප්පනරසො, නිච්ඡයපච්චුපට්ඨානො, සන්නිට්ඨෙය්‍යධම්මපදට්ඨානො, ආරම්මණෙ නිච්චලභාවෙන ඉන්දඛීලො විය දට්ඨබ්බො.

තෙසු තෙසු ධම්මෙසු මජ්ඣත්තභාවො **තත්‍රමජ්ඣත්තතා**. සා චිත්තචෙතසිකානං සමවාහිතලක්ඛණා, ඌනාධිකතානිවාරණරසා, පක්ඛපාතුපච්ඡෙදනරසා වා, මජ්ඣත්තභාවපච්චුපට්ඨානා.

කිරියා කාරො, මනස්මිං කාරො **මනසිකාරො**. පුරිමමනතො විසදිසං මනං කරොතීති ච **මනසිකාරො**.

ස්වායං ආරම්මණපටිපාදකො, වීථිපටිපාදකො, ජවනපටිපාදකොති තිප්පකාරො. තත්ථ **ආරම්මණපටිපාදකො** මනස්මිං කාරො මනසිකාරො. සො සාරණලක්ඛණො, සම්පයුත්තානං ආරම්මණෙ සංයොජනරසො, ආරම්මණාභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානො, ආරම්මණපදට්ඨානො, සඞ්ඛාරක්ඛන්ධපරියාපන්නො ආරම්මණපටිපාදකත්තෙන සම්පයුත්තානං සාරථී විය දට්ඨබ්බො. **වීථිපටිපාදකොති** පඤ්චද්වාරාවජ්ජනස්සෙතං අධිවචනං, **ජවනපටිපාදකොති** මනොද්වාරාවජ්ජනස්සෙතං අධිවචනං, න තෙ ඉධ අධිප්පෙතා.

කරුණාති පරදුක්ඛෙ සති සාධූනං හදයකම්පනං කරොතීති **කරුණා,** කිනාති විනාසෙති වා පරදුක්ඛන්ති **කරුණා**. සා පරදුක්ඛාපනයනාකාරප්පවත්තිලක්ඛණා, පරදුක්ඛාසහනරසා, අවිහිංසාපච්චුපට්ඨානා, දුක්ඛාභිභූතානං අනාථභාවදස්සනපදට්ඨානා.

මොදන්ති තාය, සයං වා මොදතීති **මුදිතා**. සා පමොදනලක්ඛණා, අනිස්සායනරසා, අරතිවිඝාතපච්චුපට්ඨානා, සත්තානං සම්පත්තිදස්සනපදට්ඨානා. කෙචි පන මෙත්තුපෙක්ඛායොපි අනියතෙ ඉච්ඡන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. අත්ථතො හි අදොසො එව මෙත්තා, තත්‍රමජ්ඣත්තුපෙක්ඛායෙව උපෙක්ඛාති.

කායදුච්චරිතතො විරති **කායදුච්චරිතවිරති**. එසෙව නයො සෙසෙසුපි ද්වීසු. ලක්ඛණාදිතො පන එතා තිස්සොපි විරතියො කායදුච්චරිතාදිවත්ථූනං අවීතික්කමලක්ඛණා, කායදුච්චරිතාදිවත්ථුතො සඞ්කොචනරසා, අකිරියපච්චුපට්ඨානා, සද්ධාහිරිඔත්තප්පඅප්පිච්ඡතාදිගුණපදට්ඨානා. කෙචි පන ඉමාසු එකෙකං නියතං විරතිං

ඉච්ඡන්ති. එවං කාමාවචරපඨමමහාකුසලචිත්තෙන ඉමෙ තෙත්තිංස වා චතුත්තිංස වා ධම්මා සම්පයොගං ගච්ඡන්තීති වෙදිතබ්බා.

යථා ච පඨමෙන, එවං දුතියචිත්තෙනාපි. සසඞ්ඛාරභාවමත්තමෙව හි එත්ථ විසෙසො. පුන තතියෙන ඤාණවිප්පයොගතො ඨපෙත්වා අමොහං අවසෙසා ද්වත්තිංස වා තෙත්තිංස වා වෙදිතබ්බා. තථා චතුත්ථෙනාපි සසඞ්ඛාරභාවමත්තමෙව විසෙසො, පඨමෙ වුත්තෙසු පන ඨපෙත්වා පීතිං අවසෙසා පඤ්චමෙන සම්පයොගං ගච්ඡන්ති. සොමනස්සට්ඨානෙ චෙත්ථ උපෙක්ඛාවෙදනා පවිට්ඨා. සා පන ඉට්ඨානිට්ඨවිපරීතානුභවනලක්ඛණා, පක්ඛපාතුපච්ඡෙදනරසා. යථා ච පඤ්චමෙන, එවං ඡට්ඨෙනාපි. සසඞ්ඛාරමත්තමෙව හොති විසෙසො. සත්තමෙන පන ඨපෙත්වා පඤ්ඤං අවසෙසා එකතිංස වා ද්වත්තිංස වා ධම්මා හොන්ති, තථා අට්ඨමෙනාපි. සසඞ්ඛාරමත්තමෙව විසෙසො. එවං තාව කාමාවචරකුසලචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

81. උපෙක්ඛායුත්තචිත්තෙසු, න දුක්ඛසුඛපීතියො;
ජායන්තෙව විසුං පඤ්ච, කරුණාමුදිතාදයො.

අවසෙසෙසු පන රූපාවචරචිත්තසම්පයුත්තා **රූපාවචරා,** තත්ථ පඨමචිත්තසම්පයුත්තා තාව කාමාවචරපඨමචිත්තෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා විරතිත්තයං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. විරතියො පන කාමාවචරකුසලලොකුත්තරෙස්වෙව උප්පජ්ජන්ති, න අඤ්ඤෙසු. දුතියෙන විතක්කවජ්ජා ද්වත්තිංස වා තෙත්තිංස වා. තතියෙන විචාරවජ්ජා එකතිංස වා ද්වත්තිංස වා. චතුත්ථෙන තතො පීතිවජ්ජා තිංස වා එකතිංස වා. පඤ්චමෙන තතො කරුණාමුදිතාවජ්ජා තිංස හොන්ති, සොමනස්සට්ඨානෙ උපෙක්ඛා පවිට්ඨා. එවං රූපාවචරකුසලචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

අරූපාවචරචිත්තසම්පයුත්තා **අරූපාවචරා,** තෙ පන රූපාවචරපඤ්චමෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා. අරූපාවචරභාවොවෙත්ථ විසෙසො.

ලොකුත්තරචිත්තසම්පයුත්තා **ලොකුත්තරා,** තෙ පන පඨමජ්ඣානිකෙ මග්ගචිත්තෙ පඨමරූපාවචරචිත්තෙ වුත්තනයෙන දුතියජ්ඣානිකාදිභෙදෙපි මග්ගචිත්තෙ දුතියරූපාවචරචිත්තාදීසු වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. කරුණාමුදිතානමභාවො ච නියතවිරතිභාවො ච ලොකුත්තරභාවො චෙත්ථ විසෙසො. එවං තාව කුසලචිත්තසම්පයුත්තචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

අකුසලා පන **චෙතසිකා** භූමිතො එකවිධා කාමාවචරායෙව, තෙසු ලොභමූලපඨමාකුසලචිත්තසම්පයුත්තා තාව නියතා සරූපෙනාගතා පන්නරස, යෙවාපනකා නියතා චත්තාරොති එකූනවීසති හොන්ති. අනියතා ඡ යෙවාපනකාති සබ්බෙ පඤ්චවීසති හොන්ති. සෙය්‍යථිදං – ඵස්සො සොමනස්සවෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා විතක්කො විචාරො පීති චිත්තස්සෙකග්ගතා වීරියං ජීවිතං අහිරිකං අනොත්තප්පං ලොභො මොහො මිච්ඡාදිට්ඨීති ඉමෙ සරූපෙනාගතා පන්නරස, ඡන්දො අධිමොක්ඛො උද්ධච්චං මනසිකාරොති ඉමෙ චත්තාරො නියතයෙවාපනකා, ඉමෙ පන පටිපාටියා දසසු චිත්තෙසු නියතා හොන්ති, මානො ඉස්සා මච්ඡරියං කුක්කුච්චං ථිනමිද්ධන්ති ඉමෙ ඡයෙව අනියතයෙවාපනකා.

82. එවං යෙවාපනා සබ්බෙ, නියතානියතා දස;
නිද්දිට්ඨා පාපචිත්තෙසු, හතපාපෙන තාදිනා.

තත්ථ **ඵස්සොති** අකුසලචිත්තසහජාතො ඵස්සො. එස නයො සෙසෙසුපි. න හිරීයතීති අහිරිකො, අහිරිකස්ස භාවො **අහිරිකං**. කායදුච්චරිතාදීහි ඔත්තප්පතීති ඔත්තප්පං, න ඔත්තප්පං **අනොත්තප්පං**. තත්ථ කායදුච්චරිතාදීහි අජිගුච්ඡනලක්ඛණං, අලජ්ජාලක්ඛණං වා අහිරිකං, අනොත්තප්පං තෙහෙව අසාරජ්ජනලක්ඛණං, අනුත්තාසලක්ඛණං වා.

ලුබ්භන්ති තෙන, සයං වා ලුබ්භති, ලුබ්භනමත්තමෙව වා තන්ති **ලොභො**. සො ආරම්මණගහණලක්ඛණො මක්කටාලෙපො විය, අභිසඞ්ගරසො තත්තකපාලෙ පක්ඛිත්තමංසපෙසි විය, අපරිච්චාගපච්චුපට්ඨානො තෙලඤ්ජනරාගො විය, සංයොජනියෙසු ධම්මෙසු අස්සාදදස්සනපදට්ඨානො.

මුය්හන්ති තෙන, සයං වා මුය්හති, මුය්හනමත්තමෙව වා තන්ති **මොහො**. සො චිත්තස්ස අන්ධභාවලක්ඛණො, අඤ්ඤාණලක්ඛණො වා, අසම්පටිවෙධරසො, ආරම්මණසභාවච්ඡාදනරසො වා, අන්ධකාරපච්චුපට්ඨානො, අයොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානො.

මිච්ඡා පස්සන්ති තාය, සයං වා මිච්ඡා පස්සති, මිච්ඡාදස්සනමත්තමෙව වා එසාති **මිච්ඡාදිට්ඨි**. සා අයොනිසොඅභිනිවෙසලක්ඛණා, පරාමාසරසා, මිච්ඡාභිනිවෙසපච්චුපට්ඨානා, අරියානං අදස්සනකාමතාදිපදට්ඨානා.

උද්ධතභාවො **උද්ධච්චං**. තං අවූපසමලක්ඛණං වාතාභිඝාතචලජලං විය, අනවට්ඨානරසං වාතාභිඝාතචලධජපටාකා විය, භන්තත්තපච්චුපට්ඨානං පාසාණාභිඝාතසමුද්ධතභස්මං විය, අයොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානං.

මඤ්ඤතීති **මානො**. සො උණ්ණතිලක්ඛණො, සම්පග්ගහණරසො, කෙතුකම්‍යතාපච්චුපට්ඨානො, දිට්ඨිවිප්පයුත්තලොභපදට්ඨානො.

ඉස්සතීති **ඉස්සා**. සා පරසම්පත්තීනං උසූයනලක්ඛණා, තත්ථෙව අනභිරතිරසා, තතො විමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා, පරසම්පත්තිපදට්ඨානා.

මච්ඡරභාවො **මච්ඡරියං**. තං අත්තනො සම්පත්තීනං නිගූහණලක්ඛණං, තාසංයෙව පරෙහි සාධාරණභාවඅක්ඛමනරසං, සඞ්කොචනපච්චුපට්ඨානං, අත්තසම්පත්තිපදට්ඨානං.

කුච්ඡිතං කතං කුකතං, තස්ස භාවො **කුක්කුච්චං**. තං පච්ඡානුතාපලක්ඛණං, කතාකතානුසොචනරසං, විප්පටිසාරපච්චුපට්ඨානං, කතාකතපදට්ඨානං.

ථිනතා **ථිනං**. මිද්ධතා **මිද්ධං**. අනුස්සාහනසංසීදනතා, අසත්තිවිඝාතො චාති අත්ථො. ථිනඤ්ච මිද්ධඤ්ච ථිනමිද්ධං. තත්ථ ථිනං අනුස්සාහනලක්ඛණං, වීරියවිනොදනරසං, සංසීදනභාවපච්චුපට්ඨානං. මිද්ධං අකම්මඤ්ඤතාලක්ඛණං, ඔනහනරසං, ලීනතාපච්චුපට්ඨානං, උභයම්පි අයොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානං. සෙසා කුසලෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා.

එත්ථ පන විතක්කවීරියසමාධීනං මිච්ඡාසඞ්කප්පමිච්ඡාවායාමමිච්ඡාසමාධයො විසෙසකා. ඉති ඉමෙ එකූනවීසති චෙතසිකා පඨමාකුසලචිත්තෙන සම්පයොගං ගච්ඡන්තීති වෙදිතබ්බා. යථා ච පඨමෙන, එවං දුතියෙනාපි. සසඞ්ඛාරභාවො චෙත්ථ ථිනමිද්ධස්ස නියතභාවො ච විසෙසො. තතියෙන පඨමෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා දිට්ඨිං සෙසා අට්ඨාරස වෙදිතබ්බා. මානො පනෙත්ථ අනියතො හොති, දිට්ඨියා සහ න උප්පජ්ජතීති. චතුත්ථෙන දුතියෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. එත්ථාපි ච මානො අනියතො හොති. පඤ්චමෙන පඨමෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා පීතිං අවසෙසා සම්පයොගං ගච්ඡන්තීති. සොමනස්සට්ඨානෙ පනෙත්ථ උපෙක්ඛා පවිට්ඨා. ඡට්ඨෙනාපි පඤ්චමෙ වුත්තසදිසා එව. සසඞ්ඛාරතා , ථිනමිද්ධස්ස නියතභාවො ච විසෙසො. සත්තමෙන පඤ්චමෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. මානො පනෙත්ථ අනියතො. අට්ඨමෙන ඡට්ඨෙ වුත්තෙසු ඨපෙත්වා දිට්ඨිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා. එත්ථාපි මානො අනියතො හොති. එවං **ලොභමූලචෙතසිකා** වෙදිතබ්බා.

දොමනස්සසහගතෙසු පටිඝසම්පයුත්තෙසු දොසමූලෙසු ද්වීසු පඨමෙන අසඞ්ඛාරිකෙන සම්පයුත්තා නියතා සරූපෙනාගතා තෙරස. සෙය්‍යථිදං – ඵස්සො දොමනස්සවෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තෙකග්ගතා විතක්කො විචාරො වීරියං ජීවිතං අහිරිකං අනොත්තප්පං දොසො මොහො චෙති ඉමෙ තෙරස ධම්මා ඡන්දාදීහි චතූහි නියතයෙවාපනකෙහි සත්තරස හොන්ති ඉස්සාමච්ඡරියකුක්කුච්චෙසු අනියතෙසු තීසු එකෙන සහ අට්ඨාරස හොන්ති, එතෙපි තයො න එකතො උප්පජ්ජන්ති.

තත්ථ දුට්ඨු මනොති දුමනො, දුමනස්ස භාවො දොමනස්සං, දොමනස්සවෙදනායෙතං අධිවචනං. තෙන සහගතං දොමනස්සසහගතං. තං අනිට්ඨාරම්මණානුභවනලක්ඛණං, අනිට්ඨාකාරසම්භොගරසං, චෙතසිකාබාධපච්චුපට්ඨානං, එකන්තෙනෙව හදයවත්ථුපදට්ඨානං.

දුස්සන්ති තෙන, සයං වා දුස්සති, දුස්සනමත්තමෙව වා තන්ති **දොසො**. සො චණ්ඩික්කලක්ඛණො පහතාසීවිසො විය, විසප්පනරසො විසනිපාතො විය, අත්තනො නිස්සයදහනරසො වා දාවග්ගි විය, දුස්සනපච්චුපට්ඨානො ලද්ධොකාසො විය සපත්තො, ආඝාතවත්ථුපදට්ඨානො. අවසෙසා හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරාව. ඉති ඉමෙ සත්තරස වා අට්ඨාරස වා නවමෙන සම්පයොගං ගච්ඡන්තීති වෙදිතබ්බා. යථා ච නවමෙන, එවං දසමෙනාපි. සසඞ්ඛාරතා, පනෙත්ථ ථිනමිද්ධසම්භවො ච විසෙසො.

ද්වීසු පන මොහමූලෙසු විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තෙන එකාදසමෙන සම්පයුත්තා තාව ඵස්සො උපෙක්ඛාවෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා විතක්කො විචාරො වීරියං ජීවිතං චිත්තට්ඨිති අහිරිකං අනොත්තප්පං මොහො විචිකිච්ඡාති සරූපෙනාගතා තෙරස, උද්ධච්චං මනසිකාරොති ද්වෙ යෙවාපනකා නියතා. තෙහි සද්ධිං පන්නරස හොන්ති.

තත්ථ පවත්තට්ඨිතිමත්තා එකග්ගතා. විගතා චිකිච්ඡාති **විචිකිච්ඡා**. සභාවං විචිනන්තො එතාය කිච්ඡති කිලමතීති **විචිකිච්ඡා**. සා සංසයලක්ඛණා, කම්පනරසා, අනිච්ඡයපච්චුපට්ඨානා, අයොනිසොමනසිකාරපදට්ඨානා. සෙසා වුත්තනයා එව.

ද්වාදසමෙන උද්ධච්චසම්පයුත්තෙන සම්පයුත්තා සරූපෙනාගතා විචිකිච්ඡාසහගතෙ වුත්තෙසු විචිකිච්ඡාහීනා උද්ධච්චං සරූපෙන ආගතං, තස්මා තෙරසෙව හොන්ති. විචිකිච්ඡාය අභාවෙන පනෙත්ථ අධිමොක්ඛො උප්පජ්ජති, තෙන සද්ධිං චුද්දස හොන්ති. අධිමොක්ඛසම්භවතො සමාධි බලවා හොති, අධිමොක්ඛමනසිකාරා ද්වෙ යෙවාපනකා, තෙහි සහ පන්නරසෙව හොන්ති. එවං තාව අකුසලචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

ඉදානි **අබ්‍යාකතා** වුච්චන්ති, අබ්‍යාකතා පන දුවිධා විපාකකිරියභෙදතො. තත්ථ **විපාකා** කුසලා විය භූමිවසෙන චතුබ්බිධා කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොකුත්තරඤ්චෙති. තත්ථ කාමාවචරවිපාකා සහෙතුකාහෙතුකවසෙන දුවිධා. තත්ථ සහෙතුකවිපාකසම්පයුත්තා **සහෙතුකා**. තෙ සහෙතුකකාමාවචරකුසලසම්පයුත්තසදිසා. යා පන කරුණාමුදිතා අනියතා, තා සත්තාරම්මණත්තා විපාකෙසු නුප්පජ්ජන්ති. කාමාවචරවිපාකානං එකන්තපරිත්තාරම්මණත්තා විරතියො පනෙත්ථ එකන්තකුසලත්තා න ලබ්භන්ති. **විභඞ්ගෙ** ''පඤ්ච සික්ඛාපදා කුසලායෙවා''ති හි වුත්තං. එවං කාමාවචරසහෙතුකවිපාකචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

83. තෙත්තිංසාදිද්වයෙ ධම්මා, ද්වත්තිංසෙව තතො පරෙ;
බාත්තිංස පඤ්චමෙ ඡට්ඨෙ, එකතිංස තතො පරෙ.

අහෙතුකචිත්තසම්පයුත්තා පන **අහෙතුකා**. තෙසු චක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තා තාව ඵස්සො උපෙක්ඛාවෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා ජීවිතං චිත්තට්ඨිතීති සරූපෙනාගතා ඡ, මනසිකාරෙන ච සත්ත හොන්ති. සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තාපි සත්ත සත්තෙව චෙතසිකා. තත්ථ කායවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තෙසු පන උපෙක්ඛාඨානෙ සුඛවෙදනා පවිට්ඨා. සා කායිකසාතලක්ඛණා, පීණනරසා, සෙසා වුත්තනයා එව.

84. ඉට්ඨාරම්මණයොගස්මිං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදිසු;
සති කස්මා උපෙක්ඛාව, වුත්තා චතූසු සත්ථුනා.

85. උපාදාය ච රූපෙන, උපාදාරූපකෙ පන;
සඞ්ඝට්ටනානිඝංසස්ස, දුබ්බලත්තාති දීපයෙ.

86. පසාදං පනතික්කම්ම, කූටංව පිචුපිණ්ඩකං;
භූතරූපෙන භූතානං, ඝට්ටනාය සුඛාදිකං.

තස්මා කායවිඤ්ඤාණං සුඛාදිසම්පයුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. මනොධාතුනා සම්පයුත්තා සරූපෙනාගතා චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන සද්ධිං වුත්තා ඡ, විතක්කවිචාරෙහි සහ අට්ඨ, අධිමොක්ඛමනසිකාරෙහි ද්වීහි යෙවාපනකෙහි දස ධම්මා හොන්ති. තථා මනොවිඤ්ඤාණධාතුඋපෙක්ඛාසහගතෙන. සොමනස්සසහගතෙන පීතිඅධිකා වෙදනාපරිවත්තනඤ්ච නානත්තං. තස්මාවෙත්ථ එකාදස ධම්මා හොන්ති. එවං අහෙතුකාපි කාමාවචරවිපාකචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

රූපාවචරවිපාකචිත්තසම්පයුත්තා පන **රූපාවචරා**. අරූපාවචරවිපාකචිත්තසම්පයුත්තා **අරූපාවචරා**. තෙ සබ්බෙපි අත්තනො අත්තනො කුසලචිත්තසම්පයුත්තචෙතසිකෙහි සදිසායෙවාති.

ලොකුත්තරවිපාකචිත්තසම්පයුත්තා **ලොකුත්තරා**. තෙ සබ්බෙ තෙසංයෙව ලොකුත්තරවිපාකචිත්තානං සදිසා කුසලචිත්තසම්පයුත්තෙහි චෙතසිකෙහි සදිසා. එවං රූපාවචරාරූපාවචරලොකුත්තරවිපාකචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

අකුසලවිපාකචිත්තසම්පයුත්තා පන **අකුසලවිපාකචෙතසිකා** නාම. තෙ පන කුසලවිපාකාහෙතුකචිත්තෙසු චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීසු වුත්තචෙතසිකසදිසා. එත්ථ පන කායවිඤ්ඤාණෙ දුක්ඛවෙදනා පවිට්ඨා. සා කායිකාබාධලක්ඛණා. සෙසා වුත්තනයායෙවාති. එවං ඡත්තිංස විපාකචිත්තසම්පයුත්තචෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

කිරියාබ්‍යාකතා ච චෙතසිකා භූමිතො තිවිධා හොන්ති කාමාවචරා රූපාවචරා අරූපාවචරාති. තත්ථ **කාමාවචරා** සහෙතුකාහෙතුකතො දුවිධා හොන්ති. තෙසු සහෙතුකකිරියචිත්තසම්පයුත්තා **සහෙතුකා,** තෙ පන අට්ඨහි කාමාවචරකුසලචිත්තසම්පයුත්තෙහි සමානා ඨපෙත්වා විරතිත්තයං අනියතයෙවාපනකෙසු කරුණාමුදිතායෙව උප්පජ්ජන්ති. අහෙතුකකිරියචිත්තසම්පයුත්තා **අහෙතුකා,** තෙ කුසලවිපාකාහෙතුකමනොධාතුමනොවිඤ්ඤාණධාතුචිත්තසම්පයුත්තෙහි සමානා. මනොවිඤ්ඤාණධාතුද්වයෙ පන වීරියින්ද්‍රියං අධිකං. වීරියින්ද්‍රියසම්භවතො පනෙත්ථ බලප්පත්තො සමාධි හොති. හසිතුප්පාදචිත්තෙන සම්පයුත්තා ද්වාදස ධම්මා හොන්ති පීතියා සහ. අයමෙත්ථ විසෙසො.

රූපාවචරකිරියචිත්තසම්පයුත්තා පන **රූපාවචරා**. අරූපාවචරකිරියචිත්තසම්පයුත්තා **අරූපාවචරා**. තෙ සබ්බෙපි සකසකභූමිකුසලචිත්තසම්පයුත්තෙහි සමානාති. එවං වීසති කිරියචිත්තසම්පයුත්තා ච චෙතසිකා වෙදිතබ්බා.

එත්තාවතා කුසලාකුසලවිපාකකිරියභෙදභින්නෙන එකූනනවුතියා චිත්තෙන සම්පයුත්තා චෙතසිකා නිද්දිට්ඨා හොන්ති.

87. කුසලාකුසලෙහි විපාකක්‍රියා-
හදයෙහි යුතා පන චෙතසිකා;
සකලාපි ච සාධු මයා කථිතා,
සුගතෙන මහාමුනිනා කථිතා.

88. අවගච්ඡති යො ඉමං අනූනං,
පරමං තස්ස සමන්තතො මති;
අභිධම්මනයෙ දුරාසදෙ,
අතිගම්භීරඨානෙ විජම්භතෙ.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ චෙතසිකනිද්දෙසො නාම

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. තතියො පරිච්ඡෙදො

චෙතසිකවිභාගනිද්දෙසො

89. සබ්බෙ චෙතසිකා වුත්තා, බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා;
නාමසාමඤ්ඤතොයෙව, ද්වෙපඤ්ඤාස භවන්ති තෙ.

සෙය්‍යථීදං – ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා විතක්කො විචාරො පීති චිත්තෙකග්ගතා වීරියං ජීවිතං ඡන්දො අධිමොක්ඛො මනසිකාරො තත්‍රමජ්ඣත්තතා සද්ධා සති හිරී ඔත්තප්පං අලොභො අදොසො අමොහො කායප්පස්සද්ධිආදීනි ඡ යුගානි, තිස්සො විරතියො, කරුණා මුදිතා ලොභො දොසො මොහො උද්ධච්චං මානො දිට්ඨි ඉස්සා මච්ඡරියං කුක්කුච්චං ථීනං මිද්ධං විචිකිච්ඡා අහිරිකං අනොත්තප්පඤ්චාති.

90. චතුපඤ්ඤාසධා කාමෙ, රූපෙ පඤ්චදසෙරිතා;
තෙ හොන්ති ද්වාදසාරූපෙ, චත්තාලීසමනාසවා.

91. එකවීසසතං සබ්බෙ, චිත්තුප්පාදා සමාසතො;
එතෙසු තෙසමුප්පත්තිං, උද්ධරිත්වා පනෙකකං.

92. ඵස්සාදීනං තු ධම්මානං, පවක්ඛාමි ඉතො පරං;
පාටවත්ථාය භික්ඛූනං, චිත්තචෙතසිකෙස්වහං.

93. එකග්ගතා මනක්කාරො, ජීවිතං ඵස්සපඤ්චකං;
අට්ඨෙතෙ අවිනිබ්භොගා, එකුප්පාදා සහක්ඛයා.

94. ඵස්සො ච වෙදනා සඤ්ඤා, චෙතනා ජීවිතින්ද්‍රියං;
එකග්ගතා මනක්කාරො, සබ්බසාධාරණා ඉමෙ.

95. විතක්කො පඤ්චපඤ්ඤාස-චිත්තෙසු සමුදීරිතො;
චාරො ඡසට්ඨිචිත්තෙසු, ජායතෙ නත්ථි සංසයො.

96. එකපඤ්ඤාසචිත්තෙසු , පීති තෙසට්ඨියා සුඛං;
උපෙක්ඛා පඤ්චපඤ්ඤාස-චිත්තෙ දුක්ඛං තු තීසු හි.

97. හොති ද්වාසට්ඨිචිත්තෙසු, සොමනස්සින්ද්‍රියං පන;
දුක්ඛින්ද්‍රියං පනෙකස්මිං, තථෙකම්හි සුඛින්ද්‍රියං.

98. පඤ්චුත්තරසතෙ චිත්තෙ, වීරියං ආහ නායකො;
චතුත්තරසතෙ චිත්තෙ, සමාධින්ද්‍රියමබ්‍රවි.

99. සබ්බාහෙතුකචිත්තානි, ඨපෙත්වා චෙකහෙතුකෙ;
එකුත්තරසතෙ චිත්තෙ, ඡන්දස්සුප්පත්තිමුද්දිසෙ.

100. ඨපෙත්වා දස විඤ්ඤාණෙ, විචිකිච්ඡායුතම්පි ච;
දසුත්තරසතෙ චිත්තෙ, අධිමොක්ඛො උදීරිතො.

101. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, අලොභාදොසමජ්ඣතා;
ඡළෙව යුගළා චාති, ධම්මා එකූනවීසති.

102. එකනවුතියා චිත්තෙ, ජායන්ති නියතා ඉමෙ;
අහෙතුකෙසු චිත්තෙසු, අපුඤ්ඤෙසු න ජායරෙ.

103. එකූනාසීතියා චිත්තෙ, පඤ්ඤා ජායති සබ්බදා;
අට්ඨවීසතියා චිත්තෙ, කරුණාමුදිතා සියුං.

104. කාමාවචරපුඤ්ඤෙසු, සබ්බලොකුත්තරෙසු ච;
චත්තාලීසවිධෙ චිත්තෙ, සාට්ඨකෙ විරතිත්තයං.

105. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, අලොභාදිත්තයම්පි ච;
යුගළානි ඡ මජ්ඣත්තං, කරුණාමුදිතාපි ච.

106. තථා විරතියො තිස්සො, සබ්බෙ තෙ පඤ්චවීසති;
කුසලාබ්‍යාකතා චාපි, කුසලෙන පකාසිතා.

107. අහිරීකමනොත්තප්පං, මොහො උද්ධච්චමෙව ච;
ද්වාදසාපුඤ්ඤචිත්තෙසු, නියතායෙව ජායරෙ.

108. ලොභො දොසො ච මොහො ච, මානො දිට්ඨි ච සංසයො;
මිද්ධමුද්ධච්චකුක්කුච්චං, ථිනං මච්ඡරියම්පි ච.

109. අහිරිකමනොත්තප්පං, ඉස්සා ච දොමනස්සකං;
එතෙ අකුසලා වුත්තා, එකන්තෙන මහෙසිනා.

110. ලොභො අට්ඨසු නිද්දිට්ඨො, වුත්තා චතුසු දිට්ඨිතු;
මානො දිට්ඨිවියුත්තෙසු, දොසොද්වීස්වෙව ජායතෙ.

111. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චා, ද්වීසු ජායන්ති නො සහ;
විචිකිච්ඡා පනෙකස්මිං, ථිනමිද්ධං තු පඤ්චසු.

112. ඵස්සො ච වෙදනා සඤ්ඤා, චෙතනා ජීවිතං මනො;
විතක්කො ච විචාරො ච, පීති වීරියසමාධි ච.

113. ඡන්දො චෙවාධිමොක්ඛො ච, මනසිකාරො ච චුද්දස;
කුසලාකුසලා චෙව, හොන්ති අබ්‍යාකතාපි ච.

114. එකූනතිංසචිත්තෙසු, ඣානං පඤ්චඞ්ගිකං මතං;
චතුඣානඞ්ගයුත්තානි, සත්තතිංසාති නිද්දිසෙ.

115. එකාදසවිධං චිත්තං, තිවඞ්ගිකමුදීරිතං;
චතුතිංසවිධං චිත්තං, දුවඞ්ගිකමුදීරිතං.

116. සහාවෙනාවිතක්කෙසු , ඣානඞ්ගානි න උද්ධරෙ;
සබ්බාහෙතුකචිත්තෙසු, මග්ගඞ්ගානි න උද්ධරෙ.

117. තීණි සොළසචිත්තෙසු, ඉන්ද්‍රියානි වදෙ බුධො;
එකස්මිං පන චත්තාරි, පඤ්ච තෙරසසුද්ධරෙ.

118. සත්ත ද්වාදසචිත්තෙසු, ඉන්ද්‍රියානි ජිනොබ්‍රවි;
එකෙනූනෙසු අට්ඨෙව, චත්තාලීසමනෙසු ච.

119. චත්තාලීසාය චිත්තෙසු, නවකං නායකොබ්‍රවි;
එවං ඉන්ද්‍රියයොගොපි, වෙදිතබ්බො විභාවිනා.

120. අමග්ගඞ්ගානි නාමෙත්ථ, අට්ඨාරස අහෙතුකා;
ඣානඞ්ගානි න විජ්ජන්ති, විඤ්ඤාණෙසු ද්විපඤ්චසු.

121. එකං චිත්තං දුමග්ගඞ්ගං, තිමග්ගඞ්ගානි සත්තසු;
චත්තාලීසාය චිත්තෙසු, මග්ගො සො චතුරඞ්ගිකො.

122. පඤ්චද්දසසු චිත්තෙසු, මග්ගො පඤ්චඞ්ගිකො මතො;
වුත්තො ද්වත්තිංසචිත්තෙසු, මග්ගො සත්තඞ්ගිකොපි ච.

123. මග්ගො අට්ඨසු චිත්තෙසු, මතො අට්ඨඞ්ගිකොති හි;
එවං තු සබ්බචිත්තෙසු, මග්ගඞ්ගානි සමුද්ධරෙ.

124. බලානි ද්වෙ ද්විචිත්තෙසු, එකස්මිං තීණි දීපයෙ;
එකාදසසු චත්තාරි, ඡ ද්වාදසසු නිද්දිසෙ.

125. එකූනාසීතියා සත්ත, සොළසෙවාබලානි තු;
චිත්තමෙවං තු විඤ්ඤෙය්‍යං, සබලං අබලම්පි ච.

126. ඣානඞ්ගමග්ගඞ්ගබලින්ද්‍රියානි,
චිත්තෙසු ජායන්ති හි යෙසු යානි;
මයා සමාසෙන සමුද්ධරිත්වා,
වුත්තානි සබ්බානිපි තානි තෙසු.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ චෙතසිකවිභාගනිද්දෙසො නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො

එකවිධාදිනිද්දෙසො

127. ඉතො පරං පවක්ඛාමි, නය**මෙකවිධාදිකං**;
ආභිධම්මිකභික්ඛූනං, බුද්ධියා පන වුද්ධියා.

128. සබ්බ**මෙකවිධං** චිත්තං, විජානනසභාවතො;
දුවිධඤ්ච භවෙ චිත්තං, අහෙතුකසහෙතුතො.

129. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවිපාකා හි, කාමෙ දස ච පඤ්ච ච;
ක්‍රියා තිස්සොති සබ්බෙපි, අට්ඨාරස අහෙතුකා.

130. එකසත්තති සෙසානි, චිත්තුප්පාදා මහෙසිනා;
සහෙතුකාති නිද්දිට්ඨා, තාදිනා හෙතුවාදිනා.

131. සවත්ථුකාවත්ථුකතො , තථොභයවසෙන ච;
සබ්බං වුත්තපකාරං තු, **තිවිධං** හොති මානසං.

132. සබ්බො කාමවිපාකො ච, රූපෙ පඤ්චදසාපි ච;
ආදිමග්ගො සිතුප්පාදො, මනොධාතු ක්‍රියාපි ච.

133. දොමනස්සද්වයඤ්චාපි, තෙචත්තාලීස මානසා;
නුප්පජ්ජන්ති විනා වත්ථුං, එකන්තෙන සවත්ථුකා.

134. අරූපාවචරපාකා ච, එකන්තෙන අවත්ථුකා;
ද්වාචත්තාලීස සෙසානි, චිත්තානුභයථා සියුං.

135. එකෙකාරම්මණං චිත්තං, පඤ්චාරම්මණමෙව ච;
ඡළාරම්මණකඤ්චෙති, එවම්පි **තිවිධං** සියා.

136. විඤ්ඤාණානි ච ද්වෙපඤ්ච, අට්ඨ ලොකුත්තරානි ච;
සබ්බං මහග්ගතඤ්චෙව, ඨපෙත්වාභිඤ්ඤමානසං.

137. තෙචත්තාලීස විඤ්ඤෙය්‍යා, එකෙකාරම්මණා පන;
මනොධාතුත්තයං තත්ථ, පඤ්චාරම්මණමීරිතං.

138. තෙචත්තාලීස සෙසානි, ඡළාරම්මණිකා මතා;
තථා ච **තිවිධං** චිත්තං, කුසලාකුසලාදිතො.

139. අහෙතුං එකහෙතුඤ්ච, ද්විහෙතුඤ්ච තිහෙතුකං;
එවං **චතුබ්බිධං** චිත්තං, විඤ්ඤාතබ්බං විභාවිනා.

140. හෙට්ඨා මයාපි නිද්දිට්ඨා, අට්ඨාරස අහෙතුකා;
විචිකිච්ඡුද්ධච්චසංයුත්තං, එකහෙතුමුදීරිතං.

141. කාමෙ ද්වාදසධා පුඤ්ඤ-විපාකක්‍රියතො පන;
දසධාකුසලා චාති, බාවීසති දුහෙතුකා.

142. කාමෙ ද්වාදසධා පුඤ්ඤ-විපාකක්‍රියතො පන;
සබ්බං මහග්ගතඤ්චෙව, අප්පමාණං තිහෙතුකං.

143. රූපීරියාපථවිඤ්ඤත්ති-ජනකාජනකාදිතො;
එවඤ්චාපි හි තං චිත්තං, හොති සබ්බං **චතුබ්බිධං**.

144. ද්වාදසාකුසලා තත්ථ, කුසලා කාමධාතුයා;
තථා දස ක්‍රියා කාමෙ, අභිඤ්ඤාමානසං ද්වයං.

145. සමුට්ඨාපෙන්ති රූපානි, කප්පෙන්ති ඉරියාපථං;
ජනයන්ති ච විඤ්ඤත්තිං, ඉමෙ ද්වත්තිංස මානසා.

146. කුසලා ච ක්‍රියා චෙව, තෙ මහග්ගතමානසා;
අට්ඨානාසවචිත්තානි, ඡබ්බීසති ච මානසා.

147. සමුට්ඨාපෙන්ති රූපානි, කප්පෙන්ති ඉරියාපථං;
චොපනං න ච පාපෙන්ති, ද්විකිච්චා නියතා ඉමෙ.

148. ඨපෙත්වා දස විඤ්ඤාණෙ, විපාකා ද්වීසු භූමිසු;
ක්‍රියා චෙව මනොධාතු, ඉමානෙකූනවීසති.

149. සමුට්ඨාපෙන්ති රූපානි, න කරොන්තිතරද්වයං;
පුන ද්වෙපඤ්චවිඤ්ඤාණා, විපාකා ච අරූපිසු.

150. සබ්බෙසං සන්ධිචිත්තඤ්ච, චුතිචිත්තඤ්චාරහතො;
න කරොන්ති තිකිච්චානි, ඉමෙ සොළස මානසා.

151. එකද්විතිචතුට්ඨාන-පඤ්චට්ඨානපභෙදතො;
පඤ්චධා චිත්තමක්ඛාසි, පඤ්චනිම්මලලොචනො.

152. කුසලාකුසලා සබ්බෙ, චිත්තුප්පාදා මහාක්‍රියා;
මහග්ගතා ක්‍රියා චෙව, චත්තාරො ඵලමානසා.

153. සබ්බෙව පඤ්චපඤ්ඤාස, නිප්පපඤ්චෙන සත්ථුනා;
ජවනට්ඨානතොයෙව, එකට්ඨානෙ නියාමිතා.

154. පුන ද්වෙපඤ්චවිඤ්ඤාණා, දස්සනෙ සවනෙ තථා;
සායනෙ සායනෙ ඨානෙ, ඵුසනෙ පටිපාටියා.

155. මනොධාතුත්තිකං ඨානෙ, ආවජ්ජනෙ පටිච්ඡනෙ;
අට්ඨසට්ඨී භවන්තෙතෙ, එකට්ඨානිකතං ගතා.

156. පුන ද්විට්ඨානිකං නාම, චිත්තද්වයමුදීරිතං;
සොමනස්සයුතං පඤ්ච-ද්වාරෙ සන්තීරණං සියා.

157. තදාරම්මණං ඡද්වාරෙ, බලවාරම්මණෙ සති;
තථා වොට්ඨබ්බනං හොති, පඤ්චද්වාරෙසු වොට්ඨබො.

158. මනොද්වාරෙසු සබ්බෙසං, හොති ආවජ්ජනං පන;
ඉදං ද්විට්ඨානිකං නාම, හොති චිත්තද්වයං පන.

159. පටිසන්ධිභවඞ්ගස්ස, චුතියා ඨානතො පන;
මහග්ගතවිපාකා තෙ, නව තිට්ඨානිකා මතා.

160. අට්ඨ කාමා මහාපාකා, පටිසන්ධිභවඞ්ගතො;
තදාරම්මණතො චෙව, චුතිට්ඨානවසෙන ච.

161. චතුට්ඨානිකචිත්තානි , අට්ඨ හොන්තීති නිද්දිසෙ;
කුසලාකුසලපාකං තු-පෙක්ඛාසහගතද්වයං.

162. සන්තීරණං භවෙ පඤ්ච-ද්වාරෙ ඡද්වාරිකෙසු ච;
තදාරම්මණතං යාති, බලවාරම්මණෙ සති.

163. පටිසන්ධිභවඞ්ගානං, චුතිට්ඨානවසෙන ච;
පඤ්චට්ඨානිකචිත්තන්ති, ඉදං ද්වයමුදීරිතං.

164. පඤ්චකිච්චං ද්වයං චිත්තං, චතුකිච්චං පනට්ඨකං;
තිකිච්චං නවකං ද්වෙ තු, ද්විකිච්චා සෙසමෙකකං.

165. භවඞ්ගාවජ්ජනඤ්චෙව, දස්සනං සම්පටිච්ඡනං;
සන්තීරණං වොට්ඨබ්බනං, ජවනං භවති සත්තමං.

166. **ඡබ්බිධං** හොති තං ඡන්නං, විඤ්ඤාණානං පභෙදතො;
සත්තධා සත්තවිඤ්ඤාණ-ධාතූනං තු පභෙදතො.

167. එකෙකාරම්මණං ඡක්කං, පඤ්චාරම්මණභෙදතො;
ඡළාරම්මණතො චෙව, හොති **අට්ඨවිධං** මනො.

168. තත්ථ ද්වෙපඤ්චවිඤ්ඤාණා, හොන්ති එකෙකගොචරා;
රූපාරම්මණිකා ද්වෙ තු, ද්වෙ ද්වෙ සද්දාදිගොචරා.

169. සබ්බං මහග්ගතං චිත්තං, පඤ්චාභිඤ්ඤාවිවජ්ජිතං;
සබ්බං ලොකුත්තරඤ්චෙති, එකෙකාරම්මණං භවෙ.

170. එකෙකාරම්මණං ඡක්ක-මිදං ඤෙය්‍යං විභාවිනා;
පඤ්චාරම්මණිකං නාම, මනොධාතුත්තයං භවෙ.

171. කාමාවචරචිත්තානි, චත්තාලීසං තථෙකකං;
අභිඤ්ඤානි ච සබ්බානි, ඡළාරම්මණිකානිති.

172. චිත්තං **නවවිධං** හොති, සත්තවිඤ්ඤාණධාතුසු;
පච්ඡිමඤ්ච තිධා කත්වා, කුසලාකුසලාදිතො.

173. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවසෙනෙව , විපාකක්‍රියභෙදතො;
ඡසත්තතිවිධො භෙදො, මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා.

174. මනොධාතුං ද්විධා කත්වා, විපාකක්‍රියභෙදතො;
නවධා පුබ්බවුත්තෙහි, **දසධා** හොති මානසං.

175. ධාතුද්වයං තිධා කත්වා, පච්ඡිමං පුන පණ්ඩිතො;
එකාදසවිධං චිත්තං, හොතීති පරිදීපයෙ.

176. මනොවිඤ්ඤාණධාතුම්පි, කුසලාකුසලාදිතො;
චතුධා විභජිත්වාන, වදෙ **ද්වාදසධා** ඨිතං.

177. භවෙ **චුද්දසධා** චිත්තං, චුද්දසට්ඨානභෙදතො;
පටිසන්ධිභවඞ්ගස්ස, චුතියාවජ්ජනස්ස ච.

178. පඤ්චන්නං දස්සනාදීනං, සම්පටිච්ඡනචෙතසො;
සන්තීරණස්ස වොට්ඨබ්බ-ජවනානං වසෙන ච.

179. තදාරම්මණචිත්තස්ස, තථෙව ඨානභෙදතො;
එවං චුද්දසධා චිත්තං, හොතීති පරිදීපයෙ.

180. භූමිපුග්ගලනානාත්ත-වසෙන ච පවත්තිතො;
බහුධා පනිදං චිත්තං, හොතීති ච විභාවයෙ.

181. එකවිධාදිනයෙ පනිමස්මිං,
යො කුසලො මතිමා ඉධ භික්ඛු;
තස්සභිධම්මගතා පන අත්ථා,
හත්ථගතාමලකා විය හොන්ති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ එකවිධාදිනිද්දෙසො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො

භූමිපුග්ගලචිත්තුප්පත්තිනිද්දෙසො

182. ඉතො පරං පවක්ඛාමි, බුද්ධිවුද්ධිකරං නයං;
චිත්තානං භූමීසුප්පත්තිං, පුග්ගලානං වසෙන ච.

183. දෙවාචෙව මනුස්සා ච, තිස්සො චාපායභූමියො;
ගතියො පඤ්ච නිද්දිට්ඨා, සත්තූනා තු තයො භවා.

184. භූමියො තත්ථ තිංසෙව, තාසු තිංසෙව පුග්ගලා;
භූමීස්වෙතාසු උප්පන්නා, සබ්බෙ ච පන පුග්ගලා.

185. පටිසන්ධිකචිත්තානං, වසෙනෙකූනවීසති;
පටිසන්ධි ච නාමෙසා, දුවිධා සමුදීරිතා.

186. අචිත්තකා සචිත්තා ච, අසඤ්ඤීනම**චිත්තකා;**
සෙසා **සචිත්තකා** ඤෙය්‍යා, සා පනෙකූනවීසති.

187. පටිසන්ධිවසෙනෙව, හොන්ති වීසති පුග්ගලා;
ඉධ චිත්තාධිකාරත්තා, අචිත්තා න ච උද්ධටා.

188. අහෙතුද්විතිහෙතූති, පුග්ගලා තිවිධා සියුං;
අරියා පන අට්ඨාති, සබ්බෙ එකාදසෙරිතා.

189. එතෙසං පන සබ්බෙසං, පුග්ගලානං පභෙදතො;
චිත්තානං භූමීසුප්පත්තිං, භණතො මෙ නිබොධථ.

190. තිංසභූමීසු චිත්තානි, කති ජායන්ති මෙ වද;
චුද්දසෙව තු චිත්තානි, හොන්ති සබ්බාසු භූමිසු.

191. සදා වීසති චිත්තානි, කාමෙයෙව භවෙ සියුං;
පඤ්ච රූපභවෙයෙව, චත්තාරෙව අරූපිසු.

192. කාමරූපභවෙස්වෙව , අට්ඨාරස භවන්ති හි;
ද්වෙචත්තාලීස චිත්තානි, හොන්ති තීසු භවෙසුපි.

193. ඨපෙත්වා පන සබ්බාසං, චතස්සොපායභූමියො;
තෙරසෙව ච චිත්තානි, හොන්ති ඡබ්බීසභූමිසු.

194. අපරානි චතස්සොපි, ඨපෙත්වාරූප්පභූමියො;
චිත්තානි පන ජායන්ති, ඡ ච ඡබ්බීසභූමිසු.

195. සුද්ධාවාසිකදෙවානං , ඨපෙත්වා පඤ්ච භූමියො;
පඤ්ච චිත්තානි ජායන්තෙ, පඤ්චවීසතිභූමිසු.

196. අපරානි දුවෙ හොන්ති, පඤ්චවීසතිභූමිසු;
ඨපෙත්වා නෙවසඤ්ඤඤ්ච, චතස්සොපායභූමියො.

197. ද්වෙපි චිත්තානි ජායන්ති, චතුවීසතිභූමිසු;
ආකිඤ්චඤ්ඤං නෙවසඤ්ඤඤ්ච, ඨපෙත්වාපායභූමියො.

198. අපායභූමියො හිත්වා, තිස්සො ආරුප්පභූමියො;
ද්වෙයෙව පන චිත්තානි, හොන්ති තෙවීසභූමිසු.

199. අරූපෙ ච අපායෙ ච, ඨපෙත්වා අට්ඨ භූමියො;
එකාදසවිධං චිත්තං, හොන්ති ද්වාවීසභූමිසු.

200. සුද්ධාවාසෙ අපායෙ ච, ඨපෙත්වා නව භූමියො;
එකවීසාසු නිච්චම්පි, චත්තාරොව භවන්ති හි.

201. එකං සත්තරසස්වෙව, චිත්තං ජායති භූමිසු;
සුද්ධාවාසෙ ඨපෙත්වා තු, අපායාරුප්පභූමියො.

202. ද්වාදසෙව තු ජායන්තෙ, එකාදසසු භූමිසු;
ඨපෙත්වා පන සබ්බාපි, භූමියො හි මහග්ගතා.

203. කාමාවචරදෙවානං, මනුස්සානං වසෙන තු;
අට්ඨ චිත්තානි ජායන්තෙ, සදා සත්තසු භූමිසු.

204. පඤ්චමජ්ඣානපාකෙකො , ජායතෙ ඡසු භූමිසු;
චත්තාරි පන චිත්තානි, තීසු තීස්වෙව භූමිසු.

205. චත්තාරි පන චිත්තානි, හොන්ති එකෙකභූමිසු;
අරූපාවචරපාකානං, වසෙන පරිදීපයෙ.

206. කුසලාකුසලා කාමෙ,
තෙසං පාකා අහෙතුකා;
ආවජ්ජනද්වයඤ්චාති,
සත්තතිංසෙව මානසා.

207. නරකාදීස්වපායෙසු, චතූසුපි ච ජායරෙ;
ද්වෙපඤ්ඤාසාවසෙසානි, නුප්පජ්ජන්ති කදාචිපි.

208. කාමෙ දෙවමනුස්සානං, නව පාකා මහග්ගතා;
නෙව ජායන්ති ජායන්ති, අසීති හදයා සදා.

209. කාමෙ අට්ඨ මහාපාකා, දොමනස්සද්වයම්පි ච;
තථා ඝානාදිවිඤ්ඤාණ-ත්තයං පාකා අපුඤ්ඤජා.

210. නත්ථි ආරුප්පපාකා ච, රූපාවචරභූමියං;
ඉමෙහි සහ චිත්තෙහි, තයො මග්ගා ඵලද්වයං.

211. චත්තාරො දිට්ඨිසංයුත්තා, විචිකිච්ඡායුතම්පි ච;
චත්තාරො හෙට්ඨිමා පාකා, සුද්ධාවාසෙ න ලබ්භරෙ.

212. සෙසානි එකපඤ්ඤාස, චිත්තානි පන ලබ්භරෙ;
රූපාවචරිකා සබ්බෙ, විපාකා කාමධාතුයා.

213. දොමනස්සාදිමග්ගො ච, ක්‍රියා ච ද්වෙ අහෙතුකා;
තෙචත්තාලීස චිත්තානි, නත්ථි ආරුප්පභූමියං.

214. එවං භූමිවසෙනෙව, චිත්තුප්පත්තිං විභාවයෙ;
තථා එකාදසන්නම්පි, පුග්ගලානං වසෙන ච.

215. කුසලාකුසලා කාමෙ,
තෙසං පාකා අහෙතුකා;
ආවජ්ජනද්වයඤ්චාති,
සත්තතිංසෙව මානසා.

216. අහෙතුකස්ස සත්තස්ස, ජායන්තෙ පඤ්චභූමිසු;
ද්වෙපඤ්ඤාසාවසෙසානි, න ජායන්ති කදාචිපි.

217. අහෙතුකස්ස වුත්තෙහි, කාමපාකා දුහෙතුකා;
දුහෙතුකස්ස ජායන්තෙ, **චත්තාලීසං තථෙකකං**.

218. සබ්බෙ මහග්ගතා චෙව, සබ්බෙපි ච අනාසවා;
තිහෙතුකා විපාකා ච, කාමෙ නව ක්‍රියාපි ච.

219. දුහෙතුනො න ජායන්ති, **චත්තාලීසං** තථාට්ඨ ච;
කාමාවචරසත්තස්ස, තිහෙතුපටිසන්ධිනො.

220. පුථුජ්ජනස්ස ජායන්තෙ, **චතුපඤ්ඤාස** මානසා;
ද්විහෙතුකස්ස වුත්තානි, **චත්තාලීසං තථෙකකං**.

221. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා, විපාකා කාමධාතුයා;
රූපාරූපෙසු පුඤ්ඤානි, **චතුපඤ්ඤාස** මානසා.

222. පුථුජ්ජනස්ස ජායන්තෙ, පඤ්චතිංස න ජායරෙ;
ඡදෙවෙසු මනුස්සෙසු, සොතාපන්නස්ස දෙහිනො.

223. **පඤ්ඤාසෙවස්ස** චිත්තානි, ජායන්තීති විනිද්දිසෙ;
නවතිංසෙව චිත්තානි, නුප්පජ්ජන්තීති දීපයෙ.

224. සොතාපන්නස්ස වුත්තානි, ඨපෙත්වා පඨමං ඵලං;

අත්තනොව ඵලෙනස්ස, සකදාගාමිනො සියුං.

225. සොතාපන්නස්ස වුත්තානි, ඨපෙත්වා පටිසද්වයං;
දුතියං ච ඵලං හිත්වා, යානි චිත්තානි තානිති;
අනාගාමිස්ස සත්තස්ස, ජායන්තීති විනිද්දිසෙ.

226. කති චිත්තානි ජායන්තෙ, කාමෙ අරහතො පන;
චත්තාරීසඤ්ච චත්තාරි, කාමෙ අරහතො සියුං.

227. මග්ගට්ඨානං චතුන්නම්පි, පුග්ගලානං සකං සකං;
මග්ගචිත්තං සියා තෙසං, එකචිත්තක්ඛණා හි තෙ.

228. පුථුජ්ජනස්ස තීස්වෙව, පඨමජ්ඣානභූමිසු;
පඤ්චතිංසෙව චිත්තානි, ජායන්තෙති විනිද්දිසෙ.

229. ඝානාදීසු ච විඤ්ඤාණ-ත්තයං සත්ත අපුඤ්ඤජා;
මහාපාකා තථා පාකා, උපරිජ්ඣානභූමිකා.

230. විපාකාපි ච ආරුප්පා, දොමනස්සද්වයම්පි ච;
අට්ඨාරස ක්‍රියා චෙව, අට්ඨ ලොකුත්තරානි ච.

231. පඨමජ්ඣානනිබ්බත්ත-පුථුජ්ජනසරීරිනො;
එතානි චතුපඤ්ඤාස, චිත්තානි න ච ලබ්භරෙ.

232. සොතාපන්නස්ස චිත්තානි, තත්ථෙ**කතිංස** ජායරෙ;
පුථුජ්ජනස්ස වුත්තෙසු, හිත්වා චාපුඤ්ඤපඤ්චකං.

233. සකදාගාමිනො තත්ථ, ඨපෙත්වා පඨමං ඵලං;
එකතිංසෙව ජායන්තෙ, පක්ඛිපිත්වා සකං ඵලං.

234. අනාගාමිස්ස තත්ථෙව, ඨපෙත්වා දුතියං ඵලං;
එකතිංසෙව ජායන්තෙ, ඵලචිත්තෙන අත්තනො.

235. විඤ්ඤාණං චක්ඛුසොතානං, පුඤ්ඤජං සම්පටිච්ඡනං;
සන්තීරණද්වයඤ්චෙව, ක්‍රියචිත්තානි වීසති.

236. අරහත්තඵලං පාකො, පඨමජ්ඣානසම්භවො;
සත්තවීසති චිත්තානි, අරහන්තස්ස ජායරෙ.

237. පුථුජ්ජනස්ස තීස්වෙව, දුතියජ්ඣානභූමිසු;
ඡත්තිංස දුතියජ්ඣාන-තතියජ්ඣානපාකතො.

238. පුථුජ්ජනස්ස වුත්තෙසු, හිත්වා චාපුඤ්ඤපඤ්චකං;
සොතාපන්නස්ස **බාත්තිංස,** ඵලෙන සහ අත්තනො.

239. සොතාපන්නස්ස වුත්තෙසු, ඨපෙත්වා පඨමං ඵලං;
බාත්තිංස ඵලචිත්තෙන, සකදාගාමිස්ස අත්තනො.

240. සකදාගාමීසු වුත්තෙසු, ඨපෙත්වා දුතියං ඵලං;
අනාගාමිඵලෙනස්ස, **බාත්තිංසෙව** භවන්ති හි.

241. අරහන්තස්ස තීස්වෙව, **අට්ඨවීසති** අත්තනො;
ඵලෙන දුතියජ්ඣාන-තතියජ්ඣානපාකතො.

242. පරිත්තකසුභාදීනං, දෙවානං තීසු භූමිසු;
පඤ්චතිංසෙව ජායන්තෙ, චතුත්ථජ්ඣානපාකතො.

243. සොතාපන්නස්ස **තත්ථෙක-තිංස** චිත්තානි ජායරෙ;
සකදාගාමිනො එවං, තථානාගාමිනොපි ච.

244. ඛීණාසවස්ස තත්ථෙව, **සත්තවීසති** මානසා;
තථා වෙහප්ඵලෙ චාපි, සබ්බෙසං හොන්ති මානසා.

245. **එකතිංසෙව** චිත්තානි, සුද්ධාවාසිකභූමිසු;
අනාගාමිකසත්තස්ස, හොන්තීති පරිදීපයෙ.

246. අරහතො පන තත්ථෙව, මානසා **සත්තවීසති;**
එවං රූපීසු චිත්තානි, විඤ්ඤෙය්‍යානි විභාවිනා.

247. **චතුවීසති** චිත්තානි, පඨමාරුප්පභූමියං;
පුථුජ්ජනස්ස සත්තස්ස, ජායන්තීති විනිද්දිසෙ.

248. සොතාපන්නස්ස තත්ථෙව, ඨපෙත්වාපුඤ්ඤපඤ්චකං;
සමවීසති චිත්තානි, ඵලෙන සහ අත්තනො.

249. සකදාගාමිනො තත්ථ, තථානාගාමිනොපි ච;
ජායන්ති **වීස** චිත්තානි, පුබ්බපුබ්බඵලං විනා.

250. ඛීණාසවස්ස තත්ථෙව, **දසපඤ්ච** ච මානසා;
පුථුජ්ජනස්ස සත්තස්ස, දුතියාරුප්පභූමියං.

251. හොන්ති **තෙවීස** චිත්තානි, ඉති වත්වා විභාවයෙ;
තිණ්ණන්නම්පෙත්ථ සෙඛානං, චිත්තානෙ**කූනවීසති**.

252. **චුද්දසෙව** තු චිත්තානි, දුතියාරුප්පභූමියං;
ක්‍රියාද්වාදස පාකෙකො, ඵලං ඛීණාසවස්ස තු.

253. පුථුජ්ජනස්ස සත්තස්ස, තතියාරුප්පභූමියං;
බාවීසති ච චිත්තානි, භවන්තීති පකාසයෙ.

254. **අට්ඨාරසෙව** චිත්තානි, සොතාපන්නස්ස ජායරෙ;
සකදාගාමිනො තානි, ඨපෙත්වා පඨමං ඵලං.

255. සකදාගාමිවුත්තෙසු, ඨපෙත්වා දුතියං ඵලං;
අට්ඨාරසෙව චිත්තානි, අනාගාමිස්ස ජායරෙ.

256. **තෙරසෙව** ච චිත්තානි, තතියාරුප්පභූමියං;
ඛීණාසවස්ස සත්තස්ස, භවන්තීති විනිද්දිසෙ.

257. **එකවීසති** චිත්තානි, චතුත්ථාරුප්පභූමියං;
පුථුජ්ජනස්ස සත්තස්ස, ජායන්තීති විනිද්දිසෙ.

258. සොතාපන්නස්ස සත්තස්ස, **සත්තරස** පකාසයෙ;
සකදාගාමිනො තානි, ඨපෙත්වා පඨමං ඵලං.

259. සකදාගාමිවුත්තෙසු, ඨපෙත්වා දුතියං ඵලං;
හොන්ති **සත්තරසෙවස්ස**, අනාගාමිස්ස මානසා.

260. **ද්වාදසෙව** තු චිත්තානි, චතුත්ථාරුප්පභූමියං;
ජායන්ති අරහන්තස්ස, ඉති වත්වා විභාවයෙ.

261. හෙට්ඨිමානං අරූපීනං, බ්‍රහ්මානං උපරූපරි;
අරූපකුසලා චෙව, උප්පජ්ජන්ති ක්‍රියාපි ච.

262. උද්ධමුද්ධමරූපීනං, හෙට්ඨිමා හෙට්ඨිමා පන;
ආරුප්පානෙව ජායන්තෙ, දිට්ඨාදීනවතො කිර.

263. ඨපෙත්වා පඨමං මග්ගං, කුසලානුත්තරා තයො;
කාමාවචරපුඤ්ඤානි, අපුඤ්ඤානි තථා දස.

264. චත්තාරාරුප්පපුඤ්ඤානි, සබ්බෙ පාකා අනුත්තරා;
පඨමාරුප්පපාකො ච, නව කාමක්‍රියාපි ච.

265. ආරුප්පාපි ක්‍රියා සබ්බා, තෙචත්තාලීස මානසා;
උප්පජ්ජන්ති පනෙතානි, පඨමාරුප්පභූමියං.

266. සබ්බො කාමවිපාකො ච, සබ්බො රූපොමහග්ගතො;
චිත්තුප්පාදො මනොධාතු, දොමනස්සද්වයම්පි ච.

267. ආදිමග්ගො තයො පාකා, ආරුප්පා ච තදූපරි;
ඡචත්තාලීස නත්ථෙත්ථ, පඨමාරුප්පභූමියං.

268. වුත්තෙසු පන චිත්තෙසු, පඨමාරුප්පභූමියං;
ඨපෙත්වා පඨමාරුප්ප-ත්තයං පාකො ච අත්තනො.

269. තාලීසෙතානි ජායන්තෙ, දුතියාරුප්පභූමියං;
එවං සෙසද්වයෙ ඤෙය්‍යා, හිත්වා හෙට්ඨිමහෙට්ඨිමං.

270. අත්තනො අත්තනො පාකා, චත්තාරො ච අනාසවා;
විපාකා හොන්ති සබ්බෙව, චතුස්වාරුප්පභූමිසු.

271. වොට්ඨබ්බනෙන චිත්තෙන, කාමෙ අට්ඨ මහාක්‍රියා;
චතස්සොපි ච ආරුප්පා, තෙරසෙව ක්‍රියා සියුං.

272. ඛීණාසවස්ස ජායන්තෙ, පඨමාරුප්පභූමියං;
ද්වාදසෙව ක්‍රියා හොන්ති, දුතියාරුප්පභූමියං.

273. එකාදස ක්‍රියා හොන්ති, තතියාරුප්පභූමියං;
දසෙව ච ක්‍රියා ඤෙය්‍යා, චතුත්ථාරුප්පභූමියං.

274. අරහතො පන චිත්තානි, හොන්ති එකූනවීසති;
අරහත්තං ක්‍රියා සබ්බා, ඨපෙත්වාවජ්ජනද්වයං.

275. චතුන්නඤ්ච ඵලට්ඨානං, තිහෙතුකපුථුජ්ජනෙ;
තෙරසෙව ච චිත්තානි, භවන්තීති පකාසයෙ.

276. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා, මහාපාකා තථා නව;
රූපාරූපවිපාකා ච, තෙරසෙව භවන්තිමෙ.

277. චතුන්නඤ්ච ඵලට්ඨානං, දුහෙතුකපුථුජ්ජනෙ;
ඤාණහීනානි චත්තාරි, විපාකා එව ජායරෙ.

278. පුථුජ්ජනානං තිණ්ණම්පි, චතුන්නං අරියදෙහිනං;
සත්තරසෙව චිත්තානි, සත්තන්නම්පි භවන්ති හි.

279. විඤ්ඤාණානි දුවෙ පඤ්ච, මනොධාතුත්තයම්පි ච;
සන්තීරණානි වොට්ඨබ්බං, හොන්ති සත්තරසෙවිමෙ.

280. හෙට්ඨා තිණ්ණං ඵලට්ඨානං, තිහෙතුකපුථුජ්ජනෙ;
නවෙව කුසලා හොන්ති, චතුන්නම්පි මහග්ගතා.

281. තිණ්ණං පුථුජ්ජනානඤ්ච, තිණ්ණමරියානමාදිතො;
තෙරසෙව තු චිත්තානි, උප්පජ්ජන්තීති නිද්දිසෙ.

282. අට්ඨෙව කාමපුඤ්ඤානි, දිට්ඨිහීනා අපුඤ්ඤතො;
චත්තාරොපි ච උද්ධච්ච-සංයුත්තඤ්චාති තෙරස.

283. හෙට්ඨා ද්වින්නං ඵලට්ඨානං, තථා සබ්බපුථුජ්ජනෙ;
දොමනස්සයුත්තං චිත්තං, ද්වයමෙව තු ජායතෙ.

284. තිණ්ණං පුථුජ්ජනානං තු, පඤ්චෙව පන ජායරෙ;
චත්තාරි දිට්ඨියුත්තානි, විචිකිච්ඡායුතම්පි ච.

285. මග්ගට්ඨානං චතුන්නම්පි, මග්ගචිත්තං සකං සකං;
එකමෙව භවෙ තෙසං, ඉති වත්වා විභාවයෙ.

286. මයා භවෙසු චිත්තානං, පුග්ගලානං වසෙන ච;
භික්ඛූනං පාටවත්ථාය, චිත්තුප්පත්ති පකාසිතා.

287. එවං සබ්බමිදං චිත්තං, භූමිපුග්ගලභෙදතො;
බහුධාපි ච හොතීති, විඤ්ඤාතබ්බං විභාවිනා.

288. සක්කා වුත්තානුසාරෙන, භෙදො ඤාතුං විභාවිනා;
ගන්ථවිත්ථාරභීතෙන, සංඛිත්තං පනිදං මයා.

289. පුබ්බාපරං විලොකෙත්වා, චින්තෙත්වා ච පුනප්පුනං;
අත්ථං උපපරික්ඛිත්වා, ගහෙතබ්බං විභාවිනා.

290. ඉමඤ්චාභිධම්මාවතාරං සුසාරං,
වරං සත්තමොහන්ධකාරප්පදීපං;
සදා සාධු චින්තෙති වාචෙති යො තං,
නරං රාගදොසා චිරං නොපයන්ති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ භූමිපුග්ගලවසෙන චිත්තුප්පත්තිනිද්දෙසො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

6. ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො

ආරම්මණවිභාගනිද්දෙසො

291. එතෙසං පන චිත්තානං, ආරම්මණමිතො පරං;
දස්සයිස්සාමහං තෙන, විනා නත්ථි හි සම්භවො.

292. රූපං සද්දං ගන්ධං රසං, ඵොට්ඨබ්බං ධම්මමෙව ච;
ඡධා ආරම්මණං ආහු, ඡළාරම්මණකොවිදා.

293. තත්ථ භූතෙ උපාදාය, වණ්ණො චතුසමුට්ඨිතො;
සනිදස්සනපටිඝො, රූපාරම්මණසඤ්ඤිතො.

294. දුවිධො හි සමුද්දිට්ඨො, සද්දො චිත්තොතුසම්භවො;
සවිඤ්ඤාණකසද්දොව, හොති චිත්තසමුට්ඨිතො.

295. අවිඤ්ඤාණකසද්දො යො,
සො හොතූතුසමුට්ඨිතො;
දුවිධොපි අයං සද්දො,
සද්දාරම්මණතං ගතො.

296. ධරීයතීති ගච්ඡන්තො, ගන්ධො සූචනතොපි වා;
අයං චතුසමුට්ඨානො, ගන්ධාරම්මණසම්මතො.

297. රසමානා රසන්තීති, රසොති පරිකිත්තිතො;
සොව චතුසමුට්ඨානො, රසාරම්මණනාමකො.

298. ඵුසීයතීති ඵොට්ඨබ්බං, පථවීතෙජවායවො;
ඵොට්ඨබ්බං චතුසම්භූතං, ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං මතං.

299. සබ්බං නාමඤ්ච රූපඤ්ච, හිත්වා රූපාදිපඤ්චකං;
ලක්ඛණානි ච පඤ්ඤත්ති-ධම්මාරම්මණසඤ්ඤිතං.

300. ඡාරම්මණානි ලබ්භන්ති, කාමාවචරභූමියං;
තීණි රූපෙ පනාරූපෙ, ධම්මාරම්මණමෙකකං.

301. ඛණවත්ථුපරිත්තත්තා , ආපාථං න වජන්ති යෙ;
තෙ ධම්මාරම්මණා හොන්ති, යෙසං රූපාදයො කිර.

302. තෙ පටික්ඛිපිතබ්බාව, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරං;
නෙව පච්චනුභොන්තානං, මනො තෙසං තු ගොචරං.

303. තඤ්ච ''පච්චනුභොතී''ති, වුත්තත්තා පන සත්ථුනා;
රූපාදාරම්මණානෙව, හොන්ති රූපාදයො පන.

304. දිබ්බචක්ඛාදිඤාණානං, රූපාදීනෙව ගොචරා;
අනාපාථගතානෙව, තානීතිපි න යුජ්ජති.

305. යං රූපාරම්මණං හොන්තං, තං ධම්මාරම්මණං කථං;
එවං සති පනෙතෙසං, නියමොති කථං භවෙ.

306. සබ්බං ආරම්මණං එතං, ඡබ්බිධං සමුදීරිතං;
තං පරිත්තත්තිකාදීනං, වසෙන බහුධා මතං.

307. සබ්බො කාමවිපාකො ච, ක්‍රියාහෙතුද්වයම්පි ච;
පඤ්චවීසති එකන්තං, පරිත්තාරම්මණා සියුං.

308. ඉට්ඨාදිභෙදා පඤ්චෙව, රූපසද්දාදයො පන;
විඤ්ඤාණානං ද්විපඤ්චන්නං, ගොචරා පටිපාටියා.

309. රූපාදිපඤ්චකං සබ්බං, මනොධාතුත්තයස්ස තු;
තෙරසන්නං පනෙතෙසං, රූපක්ඛන්ධොව ගොචරො.

310. නාරූපං න ච පඤ්ඤත්තිං, නාතීතං න චනාගතං;
ආරම්මණං කරොන්තෙ ච, වත්තමානො හි ගොචරො.

311. තෙරසෙතානි චිත්තානි, ජායන්තෙ කාමධාතුයං;
චත්තාරි රූපාවචරෙ, නෙව කිඤ්චි අරූපිසු.

312. මහාපාකානමට්ඨන්නං , සන්තීරණත්තයස්සපි;
ඡසු ද්වාරෙසු රූපාදිඡපරිත්තානි ගොචරා.

313. රූපාදයො පරිත්තා ඡ, හසිතුප්පාදගොචරා;
පඤ්චද්වාරෙ පටුප්පන්නා, මනොද්වාරෙ තිකාලිකා.

314. දුතියාරුප්පචිත්තඤ්ච, චතුත්ථාරුප්පමානසං;
ඡබ්බිධං නියතං හොති, තං මහග්ගතගොචරං.

315. නිබ්බානාරම්මණත්තා හි, එකන්තෙන අනඤ්ඤතො;
අට්ඨානාසවචිත්තානං, අප්පමාණොව ගොචරො.

316. චත්තාරො ඤාණහීනා ච, කාමාවචරපුඤ්ඤතො;
ක්‍රියතොපි ච චත්තාරො, ද්වාදසාකුසලානි ච.

317. පරිත්තාරම්මණා චෙව, තෙ මහග්ගතගොචරා;
පඤ්ඤත්තාරම්මණත්තා හි, නවත්තබ්බාව හොන්ති තෙ.

318. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා, පුඤ්ඤතො ක්‍රියතොපි ච;
තථාභිඤ්ඤාද්වයඤ්චෙව, ක්‍රියාවොට්ඨබ්බනම්පි ච.

319. එකාදසන්නමෙතෙසං, තිවිධො හොති ගොචරො;
පඤ්ඤත්තාරම්මණත්තා හි, නවත්තබ්බාපි හොන්තිමෙ.

320. යානි වුත්තාවසෙසානි, චිත්තානි පන තානි හි;
නවත්තබ්බාරම්මණානීති, විඤ්ඤෙය්‍යානි විභාවිනා.

පරිත්තාරම්මණත්තිකං සමත්තං.

321. දුතියාරුප්පචිත්තඤ්ච , චතුත්ථාරුප්පමානසං;
ඡබ්බිධං පන එකන්ත-අතීතාරම්මණං සියා.

322. විඤ්ඤාණානං ද්විපඤ්චන්නං, මනොධාතුත්තයස්ස ච;
පඤ්ච රූපාදයො ධම්මා, පච්චුප්පන්නාව ගොචරා.

323. අට්ඨ කාමමහාපාකා, සන්තීරණත්තයම්පි ච;
හසිතුප්පාදචිත්තන්ති, ද්වාදසෙතෙ තු මානසා.

324. සියාතීතාරම්මණා පච්චු-ප්පන්නානාගතගොචරා;
කුසලාකුසලා කාමෙ, ක්‍රියතො නව මානසා.

325. අභිඤ්ඤාමානසා ද්වෙපි, සියාතීතාදිගොචරා;
සන්තපඤ්ඤත්තිකාලෙපි, නවත්තබ්බා භවන්තිමෙ.

326. සෙසානි පන සබ්බානි, රූපාරූපභවෙසුපි;
නවත්තබ්බානි හොන්තෙව, අතීතාරම්මණාදිනා.

327. කාමතො ච ක්‍රියා පඤ්ච, රූපතො පඤ්චමී ක්‍රියා;
චිත්තානං ඡන්නමෙතෙසං, නත්ථි කිඤ්චි අගොචරං.

328. නිබ්බානඤ්ච ඵලං මග්ගං, රූපඤ්චාරූපමෙව ච;
සක්කොන්ති ගොචරං කාතුං, කති චිත්තානි මෙ වද.

329. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා,
පුඤ්ඤතො ක්‍රියතො තථා;
අභිඤ්ඤාහදයා ද්වෙපි,
ක්‍රියා වොට්ඨබ්බනම්පි ච.

330. සක්කොන්ති ගොචරං කාතුං, චිත්තානෙකාදසාපි ච;
නිබ්බානඤ්ච ඵලං මග්ගං, රූපඤ්චාරූපමෙව ච.

331. චිත්තෙසු පන සබ්බෙසු, කති චිත්තානි මෙ වද;
අරහත්තඵලං මග්ගං, කාතුං සක්කොන්ති ගොචරං.

332. සබ්බෙසු පන චිත්තෙසු, ඡ ච චිත්තානි මෙ සුණ;
අරහත්තඵලං මග්ගං, කාතුං සක්කොන්ති ගොචරං.

333. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා, ක්‍රියා වොට්ඨබ්බනම්පි ච;
ක්‍රියාභිඤ්ඤා මනොධාතු, ඡ ච සක්කොන්ති ගොචරං.

334. චත්තාරො ඤාණසංයුත්තා-භිඤ්ඤාචිත්තඤ්ච පුඤ්ඤතො;
නාරහත්තං ඵලං මග්ගං, කාතුං සක්කොන්ති ගොචරං.

335. කස්මා අරහතො මග්ග-චිත්තං වා ඵලමානසං;
පුථුජ්ජනා වා සෙක්ඛා වා, න සක්කොන්ති හි ජානිතුං.

336. පුථුජ්ජනො න ජානාති,
සොතාපන්නස්ස මානසං;
සොතාපන්නො න ජානාති,
සකදාගාමිස්ස මානසං.

337. සකදාගාමී න ජානාති, අනාගාමිස්ස මානසං;
අනාගාමී න ජානාති, අරහන්තස්ස මානසං.

338. හෙට්ඨිමො හෙට්ඨිමො නෙව, ජානාති උපරූපරි;
උපරූපරි ජානාති, හෙට්ඨිමස්ස ච මානසං.

339. යො ධම්මො යස්ස ධම්මස්ස,
හොති ආරම්මණං පන;
තමුද්ධරිත්වා එකෙකං,
පවක්ඛාමි ඉතො පරං.

340. කුසලාරම්මණං කාමෙ, කුසලාකුසලස්ස ච;
අභිඤ්ඤාමානසස්සාපි, කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච.

341. කාමාවචරපාකස්ස, තථා කාමක්‍රියස්ස ච;
එතෙසං පන රාසීනං, ඡන්නං ආරම්මණං සියා.

342. රූපාවචරපුඤ්ඤානි, කාමපාකං තතො විනා;
පඤ්චන්නං පන රාසීනං, හොන්ති ආරම්මණානි හි.

343. ආරුප්පකුසලඤ්චාපි, තෙභූමකුසලස්ස ච;
තෙභූමකක්‍රියස්සාපි, තථෙවාකුසලස්සපි.

344. අරූපාවචරපාකානං , ද්වින්නං පන චතුත්ථජං;
ඉමෙසං අට්ඨරාසීනං, හොතාරම්මණපච්චයො.

345. අපරියාපන්නපුඤ්ඤම්පි, කාමාවචරතොපි ච;
රූපතො පඤ්චමස්සාපි, කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච.

346. චතුන්නං පන රාසීනං, හොති ආරම්මණං සදා;
තථෙවාකුසලං කාම-රූපාවචරතො පන.

347. කුසලස්ස ක්‍රියස්සාපි, තථෙවාකුසලස්ස ච;
කාමාවචරපාකානං, ඡන්නං රාසීනමීරිතං.

348. විපාකාරම්මණං කාමෙ, කාමාවචරතොපි ච;
රූපාවචරතො චෙව, කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච.

349. කාමාවචරපාකානං, තථෙවාකුසලස්ස ච;
ඡන්නඤ්ච පන රාසීනං, හොතාරම්මණපච්චයො.

350. විපාකාරම්මණං රූපෙ, කාමාවචරතොපි ච;
රූපාවචරතො චෙව, කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච.

351. අපුඤ්ඤස්සාති පඤ්චන්නං, රාසීනං හොති ගොචරො;
අරූපාවචරපාකෙසු, අයමෙව නයො මතො.

352. අපරියාපන්නපාකම්පි, කාමතො රූපතොපි ච;
කුසලස්ස ක්‍රියස්සාපි, හොති ආරම්මණං පන.

353. ක්‍රියචිත්තමිදං කාමෙ, කාමාවචරතොපි ච;
රූපාවචරතො චෙව, කුසලස්ස ක්‍රියස්ස ච.

354. කාමාවචරපාකස්ස, තථෙවාකුසලස්ස ච;
ඡන්නං රාසීනමෙතෙසං, හොතාරම්මණපච්චයො.

355. යං ක්‍රියාමානසං රූපෙ, කාමපාකං තතො විනා;
පඤ්චන්නං පන රාසීනං, හොති ආරම්මණං පන.

356. ක්‍රියාචිත්තං පනාරුප්පෙ, තෙසං පඤ්චන්නමෙව ච;
ආරුප්පස්ස ක්‍රියස්සාපි, ඡන්නං හොතෙව ගොචරො.

357. රූපං චතුසමුට්ඨානං, රූපාරම්මණසඤ්ඤිතං;
කාමාවචරපුඤ්ඤස්ස, තථෙව කුසලස්ස ච.

358. අභිඤ්ඤාද්වයචිත්තස්ස, කාමපාකක්‍රියස්ස ච;
ඡන්නං රාසීනමෙතෙසං, හොතාරම්මණපච්චයො.

359. නිබ්බානාරම්මණං කාම-රූපාවචරතො පන;
කුසලස්සුභයස්සාපි, කාමරූපක්‍රියස්ස ච.

360. අපරියාපන්නතො චෙව, ඵලස්ස කුසලස්ස ච;
ඡන්නං රාසීනමෙතෙසං, හොතාරම්මණපච්චයො.

361. නානප්පකාරකං සබ්බං, පඤ්ඤත්තාරම්මණං පන;
තෙභූමකස්ස පුඤ්ඤස්ස, තථෙවාකුසලස්ස ච.

362. රූපාරූපවිපාකස්ස, තෙභූමකක්‍රියස්ස ච;
නවන්නං පන රාසීනං, හොතාරම්මණපච්චයො.

363. රූපාරම්මණිකා ද්වෙ තු, ද්වෙ ද්වෙ සද්ධාදිගොචරා;
පඤ්චාරම්මණිකා නාම, චිත්තුප්පාදා තයො මතා.

364. ඉධෙකචත්තාලීසෙව, ඡළාරම්මණිකා මතා;
කාමාවචරචිත්තාන-මයමාරම්මණක්කමො.

365. පඤ්චාභිඤ්ඤා විවජ්ජෙත්වා, රූපාරූපා අනාසවා;
චිත්තුප්පාදා ඉමෙ සබ්බෙ, ධම්මාරම්මණගොචරා.

366. පඨමාරුප්පකුසලං, දුතියාරුප්පචෙතසො;
කුසලස්ස විපාකස්ස, ක්‍රියස්සාරම්මණං භවෙ.

367. පඨමාරුප්පපාකොයං , දුතියාරුප්පචෙතසො;
කුසලස්ස විපාකස්ස, ක්‍රියස්සාරම්මණං න හි.

368. පඨමං තු ක්‍රියාචිත්තං, දුතියාරුප්පචෙතසො;
න පුඤ්ඤස්ස න පාකස්ස, හොති ආරම්මණං පන.

369. පඨමං තු ක්‍රියාචිත්තං, දුතියාරුප්පචෙතසො;
ක්‍රියස්සාරම්මණං හොති, ඉති ඤෙය්‍යං විභාවිනා.

370. පුථුජ්ජනස්ස සෙක්ඛස්ස, අරූපාරම්මණං ද්විධා;
කුසලං කුසලස්සාපි, විපාකස්ස ච තං සියා.

371. ඛීණාසවස්ස භික්ඛුස්ස, පඨමාරුප්පමානසං;
ආරම්මණං තිධා හොති, ඉති වුත්තං මහෙසිනා.

372. ක්‍රියස්සාපි ක්‍රියා හොති, කුසලම්පි ක්‍රියස්ස ච;
කුසලං තු විපාකස්ස, එවං හොති තිධා පන.

373. තතියාරුප්පචිත්තම්පි, චතුත්ථාරුප්පචෙතසො;
එවමෙව ද්විධා චෙව, තිධා චාරම්මණං සියා.

374. යං යං පන ඉධාරබ්භ,
යෙ යෙ ජායන්ති ගොචරං;
සො සො තෙසඤ්ච තෙසඤ්ච,
හොතාරම්මණපච්චයො.

375. යො පනිමස්ස නරො කිර පාරං,
දුත්තරමුත්තරමුත්තරතීධ;
සො අභිධම්මමහණ්ණවපාරං,
දුත්තරමුත්තරමුත්තරතෙව.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ ආරම්මණවිභාගො නාම

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

7. සත්තමො පරිච්ඡෙදො

විපාකචිත්තප්පවත්තිනිද්දෙසො

376. අනන්තඤාණෙන නිරඞ්ගණෙන,
ගුණෙසිනා කාරුණිකෙන තෙන;
වුත්තෙ විපාකෙ මතිපාටවත්ථං,
විපාකචිත්තප්පභවං සුණාථ.

377. එකූනතිංස කම්මානි, පාකා ද්වත්තිංස දස්සිතා;
තීසු ද්වාරෙසු කම්මානි, විපාකා ඡසු දිස්සරෙ.

378. කුසලං කාමලොකස්මිං, පවත්තෙ පටිසන්ධියං;
තං තං පච්චයමාගම්ම, දදාති විවිධං ඵලං.

379. එකාය චෙතනායෙකා, පටිසන්ධි පකාසිතා;
නානාකම්මෙහි නානා ච, භවන්ති පටිසන්ධියො.

380. තිහෙතුකං තු යං කම්මං, කාමාවචරසඤ්ඤිතං;
තිහෙතුකං දුහෙතුඤ්ච, විපාකං දෙත්‍යහෙතුකං.

381. දුහෙතුකං තු යං කම්මං, තං න දෙති තිහෙතුකං;
දුහෙතුකමහෙතුඤ්ච, විපාකං දෙති අත්තනො.

382. තිහෙතුකෙන කම්මෙන,
පටිසන්ධි තිහෙතුකා;
දුහෙතුකාපි හොතෙව,
න ච හොති අහෙතුකා.

383. දුහෙතුකෙන කම්මෙන,
පටිසන්ධි දුහෙතුකා;
අහෙතුකාපි හොතෙව,
න ච හොති තිහෙතුකා.

384. අසඞ්ඛාරමසඞ්ඛාරං , සසඞ්ඛාරම්පි දෙති හි;
සසඞ්ඛාරමසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරං ඵලං තථා.

385. එකාය චෙතනායෙත්ථ, කුසලස්ස ච සොළස;
විධා විපාකචිත්තානි, භවන්තීති පකාසයෙ.

386. ආරම්මණෙන හොතෙව, වෙදනාපරිවත්තනං;
තදාරම්මණචිත්තම්පි, ජවනෙන නියාමිතං.

387. කාමාවචරචිත්තෙන, කුසලෙනාදිනා පන;
තුල්‍යෙන පාකචිත්තෙන, ගහිතා පටිසන්ධි වෙ.

388. බලවාරම්මණෙ ඉට්ඨෙ, චක්ඛුස්සාපාථමාගතෙ;
මනොධාතු භවඞ්ගස්මිං, තාය ආවට්ටිතෙ පන.

389. වීථිචිත්තෙසු ජාතෙසු, චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදිසු;
ජායතෙ ජවනං හුත්වා, පඨමං කාමමානසං.

390. සත්තක්ඛත්තුං ජවිත්වාන, පඨමෙ කුසලෙ ගතෙ;
තදෙවාරම්මණං කත්වා, තෙනෙව සදිසං පුන.

391. විපාකං ජායතෙ චිත්තං, තදාරම්මණසඤ්ඤිතං;
සන්ධියා තුල්‍යතො මූල-භවඞ්ගන්ති පවුච්චතෙ.

392. තඤ්ච සන්තීරණං එත්ථ, දස්සනං සම්පටිච්ඡනං;
ගණනූපගචිත්තානි, චත්තාරෙව භවන්ති හි.

393. යදා හි දුතියං චිත්තං, කුසලං ජවනං තදා;
තෙන තුල්‍යවිපාකම්පි, තදාරම්මණකං සියා.

394. සන්ධියා අසමානත්තා, ද්වෙ නාමානිස්ස ලබ්භරෙ;
‘‘ආගන්තුකභවඞ්ග’’න්ති, ‘‘තදාරම්මණක’’න්ති ච.

395. යදා හි තතියං පුඤ්ඤං, ජවනං හොති තෙන ච;
සදිසං තතියං පාකං, තදාරම්මණකං සියා.

396. ‘‘ආගන්තුකභවඞ්ග’’න්ති, ඉදම්පි ච පවුච්චති;
ඉමිනා පන සද්ධිං ඡ, පුරිමානි ච පඤ්චපි.

397. යදා චතුත්ථං කුසලං, ජවනං හොති තෙන ච;
තුල්‍යං චතුත්ථං පාකං තු, තදාරම්මණතං වජෙ.

398. ආගන්තුකභවඞ්ගං තු, තදාරම්මණනාමකං;
පුරිමානි ඡ පාකානි, ඉමිනා හොන්ති සත්ත තු.

399. තස්මිං ද්වාරෙ යදා ඉට්ඨ-මජ්ඣත්තාරම්මණං පන;
ආගච්ඡති තදාපාථං, තදා වුත්තනයෙනිධ.

400. ආරම්මණවසෙනෙව, වෙදනා පරිවත්තති;
උපෙක්ඛාසහිතං තස්මා, හොති සන්තීරණං මනො.

401. උපෙක්ඛාසහිතෙස්වෙව, ජවනෙසු චතූසුපි;
තෙහි තුල්‍යානි චත්තාරි, පාකචිත්තානි ජායරෙ.

402. වෙදනායාසමානත්තා, අච්චන්තං පුරිමෙහි තු;
හොන්ති පිට්ඨිභවඞ්ගානි, චත්තාරීති ච නාමතො.

403. පඤ්චිමානි විපාකානි, පුරිමෙහි ච සත්තහි;
සද්ධිං ද්වාදස පාකානි, භවන්තීති විනිද්දිසෙ.

404. චක්ඛුද්වාරෙ තථා එවං, සොතාදීස්වපි නිද්දිසෙ;
ද්වාදස ද්වාදස පාකා, සමසට්ඨි භවන්තිමෙ.

405. එකාය චෙතනායෙව, කම්මෙ ආයූහිතෙ පන;
සමසට්ඨි විපාකානි, උප්පජ්ජන්ති න සංසයො.

406. ගහිතාගහණෙනෙත්ථ , චක්ඛුද්වාරෙසු ද්වාදස;
සොතවිඤ්ඤාණකාදීනි, චත්තාරීති ච සොළස.

407. එවමෙව සසඞ්ඛාර-තිහෙතුකුසලෙනපි;
අසඞ්ඛාරසසඞ්ඛාරු-පෙක්ඛාසහගතෙහිපි.

408. කම්මෙ ආයූහිතෙ තෙසං, විපාකෙහි ච තීහිපි;
එසෙව ච නයො තෙහි, දින්නාය පටිසන්ධියා.

409. පඨමං ඉට්ඨමජ්ඣත්ත-ගොචරස්ස වසෙනිධ;
පවත්තිං පන දස්සෙත්වා, උපෙක්ඛාසහිතද්වයෙ.

410. දස්සෙතබ්බා තප්පච්ඡා තු, ඉට්ඨස්මිං ගොචරෙ ඉධ;
එකෙකස්මිං පන ද්වාරෙ, ද්වාදස ද්වාදසෙව තු.

411. ගහිතාගහණෙනෙත්ථ, පාකචිත්තානි සොළස;
පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, ඤෙය්‍යානං සබ්බමසෙසතො.

412. තිහෙතුකෙන කම්මෙන, පටිසන්ධි තිහෙතුකා;
භවතීති අයං වාරො, වුත්තො එත්තාවතා මයා.

413. සන්ධිමෙකං තු කම්මෙකං, ජනෙති න තතො පරං;
අනෙකානි විපාකානි, සඤ්ජනෙති පවත්තියං.

414. එකස්මා හි යථා බීජා, ජායතෙ එකමඞ්කුරං;
සුබහූනි ඵලානිස්ස, හොන්ති හෙතුපවත්තිතො.

415. දුහෙතුකෙන කම්මෙන, පටිසන්ධි දුහෙතුකා;
හොතීති හි අයං වාරො, අනුපුබ්බෙන ආගතො.

416. දුහෙතුකෙන කම්මෙන, සොමනස්සයුතෙනිධ;
අසඞ්ඛාරිකචිත්තෙන, කම්මෙ ආයූහිතෙ පන.

417. තෙන තුල්‍යෙන පාකෙන, ගහිතා පටිසන්ධි චෙ;
ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ චක්ඛු-ද්වාරෙ ආපාථමාගතෙ.

418. සොමනස්සයුතෙ ඤාණ-හීනෙ කුසලමානසෙ;
සත්තක්ඛත්තුං ජවිත්වාන, ගතෙ තස්මිං දුහෙතුකෙ.

419. තදෙවාරම්මණං කත්වා, ජායතෙ තදනන්තරං;
තංසරික්ඛකමෙකං තු, අසඞ්ඛාරිකමානසං.

420. තං හි මූලභවඞ්ගන්ති, තදාරම්මණමිච්චපි;
උභයම්පි ච තස්සෙව, නාමන්ති පරිදීපිතං.

421. දුහෙතුකසසඞ්ඛාරෙ, ජවිතෙපි ච තංසමං;
හොතාගන්තුකසඞ්ඛාතං, තදාරම්මණමානසං.

422. තථෙව ච දුහෙතූනං, ඉට්ඨමජ්ඣත්තගොචරෙ;
ද්වින්නං උපෙක්ඛායුත්තානං, ජවනානමනන්තරං.

423. ද්වෙ තාදිසානි ජායන්තෙ, තදාරම්මණමානසා;
තෙසං ‘‘පිට්ඨිභවඞ්ග’’න්ති, නාමං ‘‘ආගන්තුක’’න්ති ච.

424. සන්තීරණද්වයඤ්චෙව, දස්සනං සම්පටිච්ඡනං;
ඉමානි ච භවඞ්ගානි, චක්ඛුද්වාරෙ පනට්ඨ හි.

425. එවමට්ඨට්ඨ කත්වාන, ද්වාරෙසුපි ච පඤ්චසු;
චත්තාලීස විපාකානි, භවන්තීති පවත්තියං.

426. ගහිතාගහණෙනෙත්ථ, චක්ඛුද්වාරෙ පනට්ඨ ච;
සොතඝානාදිනා සද්ධිං, ද්වාදසෙව භවන්ති හි.

427. එකාය චෙතනායෙවං, කම්මෙ ආයූහිතෙ පන;
ද්වාදසෙව විපාකානි, භවන්තීති පකාසිතං.

428. දුහෙතුකත්තයෙනාපි , සෙසෙන සදිසෙන තු;
පාකෙනාදින්නසන්ධියා, අයමෙව නයො මතො.

429. දුහෙතුකෙන කම්මෙන, පටිසන්ධි දුහෙතුකා;
හොතීතිපි අයං වාරො, වුත්තො එත්තාවතා මයා.

430. දුහෙතුකෙන කම්මෙන, පටිසන්ධි අහෙතුකා;
හොතීති ච අයං වාරො, අනුපුබ්බෙන ආගතො.

431. දුහෙතුකෙසු චිත්තෙසු, කුසලෙසු චතූසුපි;
තෙසු අඤ්ඤතරෙනෙව, කම්මෙ ආයූහිතෙ පන.

432. තස්සෙව පාකභූතාය, ආදින්නපටිසන්ධිනො;
උපෙක්ඛාසහිතාහෙතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා.

433. පටිසන්ධි න වත්තබ්බා, සා කම්මසදිසාති හි;
කම්මං දුහෙතුකං හොති, පටිසන්ධි අහෙතුකා.

434. තස්ස බුද්ධිමුපෙතස්ස, ඉට්ඨමජ්ඣත්තගොචරෙ;
ආපාථමාගතෙ චක්ඛු-ද්වාරෙ පුන ච දෙහිනො.

435. දුහෙතූනං චතුන්නම්පි, පුඤ්ඤානං යස්ස කස්සචි;
ජවනස්සාවසානස්මිං, අහෙතුකමිදං මනො.

436. තදාරම්මණභාවෙන, ජායතෙ නත්ථි සංසයො;
තං තු මූලභවඞ්ගඤ්ච, තදාරම්මණමෙව ච.

437. වීථිචිත්තෙසු ජාතෙසු, චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදිසු;
උපෙක්ඛාසහිතංයෙව, හොති සන්තීරණම්පි ච.

438. තෙසු එකං ඨපෙත්වාන, ගහිතාගහණෙනිධ;
ගණනූපගචිත්තානි, තීණියෙව භවන්ති හි.

439. ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ චක්ඛු-ද්වාරෙ ආපාථමාගතෙ;
තදා සන්තීරණඤ්චෙව, තදාරම්මණමානසං.

440. සොමනස්සයුතංයෙව, ගහෙත්වා තෙසු එකකං;
පුරිමානි ච තීණීති, චත්තාරොව භවන්ති හි.

441. එවං චත්තාරි චිත්තානි, ද්වාරෙසුපි ච පඤ්චසු;
හොන්ති වීසති චිත්තානි, විපාකානි පවත්තියං.

442. චක්ඛුද්වාරෙ තු චත්තාරි, ගහිතාගහණෙනිධ;
සොතඝානාදිනා සද්ධිං, හොතෙවාහෙතුකට්ඨකං.

443. අහෙතුපටිසන්ධිස්ස , න තදාරම්මණං භවෙ;
දුහෙතුකං තිහෙතුං වා, දුහෙතුපටිසන්ධිනො.

444. ජාතා සුගතියං යෙන, පාකෙන පටිසන්ධි තු;
තෙන තුල්‍යම්පි හීනං වා, තදාරම්මණකං භවෙ.

445. මනුස්සලොකං සන්ධාය, වුත්තඤ්චාහෙතුකට්ඨකං;
චතූසුපි අපායෙසු, පවත්තෙ පන ලබ්භති.

446. ථෙරො නෙරයිකානං තු, ධම්මං දෙසෙති චස්සති;
ගන්ධං වායුඤ්ච මාපෙති, යදා තෙසං තදා පන.

447. ථෙරං දිස්වා ච සුත්වා ච, ධම්මං ගන්ධඤ්ච සායතං;
පිවතඤ්ච ජලං වායුං, ඵුසතං මුදුමෙව ච.

448. චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදීනි, පුඤ්ඤජානෙව පඤ්චපි;
සන්තීරණද්වයං එකා, මනොධාතූති අට්ඨකං.

449. අයං තාව කථා ඉට්ඨ-ඉට්ඨමජ්ඣත්තගොචරෙ;
කාමාවචරපුඤ්ඤානං, ජවනානං වසෙනිධ.

450. නියමත්ථං තු යං වුත්තං, තදාරම්මණචෙතසො;
කුසලං පන සන්ධාය, තං වුත්තන්ති හි දීපිතං.

451. ඉධාකුසලචිත්තෙසු, සොමනස්සයුතෙසුපි;
ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ තෙසු, ජවිතෙසු චතූසුපි.

452. සොමනස්සයුතාහෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතු හි;
තදාරම්මණභාවෙන, ජායතෙ තදනන්තරං.

453. ඡස්වාකුසලචිත්තෙසු, උපෙක්ඛාය යුතෙසු හි;
ගොචරෙ ඉට්ඨමජ්ඣත්තෙ, ජවිතෙසු අනන්තරං.

454. උපෙක්ඛාසහිතාහෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතු හි;
තදාරම්මණභාවෙන, ජායතෙ පන පුඤ්ඤජා.

455. ඉට්ඨාරම්මණයොගස්මිං , කඞ්ඛතො උද්ධතස්ස වා;
සොමනස්සයුතං හොති, තදාරම්මණමානසං.

456. සොමනස්සයුතෙ චිත්තෙ, ජවනෙ ජවිතෙ පන;
ගවෙසිතබ්බා පඤ්චෙව, තදාරම්මණමානසා.

457. උපෙක්ඛාසහිතෙ චිත්තෙ, ජවනෙ ජවිතෙ පන;
ඡළෙව ගවෙසිතබ්බා, තදාරම්මණමානසා.

458. තිහෙතුසොමනස්සෙන, ආදින්නපටිසන්ධිනො;
ඣානතො පරිහීනස්ස, තං ඣානං පච්චවෙක්ඛතො.

459. දොමනස්සයුතං චිත්තං, හොති විප්පටිසාරිනො;
තස්ස කිං ජායතෙ බ්‍රූහි, තදාරම්මණමානසං.

460. පට්ඨානෙ පටිසිද්ධා හි, දොමනස්සඅනන්තරං;
සොමනස්සස්ස උප්පත්ති, දොමනස්සස්ස චස්ස වා.

461. මහග්ගතං පනාරබ්භ, ජවනෙ ජවිතෙපි ච;
තත්ථෙව පටිසිද්ධං තු, තදාරම්මණමානසං.

462. තස්මා භවඞ්ගපාතොව, තදාරම්මණමෙව වා;
න හොති කිං නු කාතබ්බං, වද ත්වං ආභිධම්මික.

463. උපෙක්ඛාසහිතාහෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතු තු;
පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවිපාකා හි, තදාරම්මණිකා සියා.

464. ආවජ්ජනං කිමස්සාති, නත්ථි තං ජායතෙ කථං;
භවඞ්ගාවජ්ජනානං කිං, මග්ගස්සානන්තරස්ස ච.

465. ඵලස්සපි නිරොධා ච, වුට්ඨහන්තස්ස භික්ඛුනො;
ඵලචිත්තස්ස වා එවං, නත්ථි ආවජ්ජනං කිර.

466. විනා ආවජ්ජනෙනාපි, හොති ජායතු මානසං;
කිමස්සාරම්මණං බ්‍රූහි, යදි ජානාසි පණ්ඩිත.

467. විනා ආරම්මණෙනෙව, න හි ජායති මානසං;
රූපාදීසු පරිත්තෙසු, යං කිඤ්චාරබ්භ ජායතෙ.

468. උතුබීජනියාමො ච, කම්මධම්මනියාමතා;
චිත්තස්ස ච නියාමොති, ඤෙය්‍යා පඤ්ච නියාමතා.

469. තත්ථ එකප්පහාරෙන, ඵලපුප්ඵාදිධාරණං;
රුක්ඛානං පන සබ්බෙසං, අයං උතුනියාමතා.

470. තෙසං තෙසං තු බීජානං, තංතංතුල්‍යඵලුබ්භවො;
මත්ථකෙ නාළිකෙරස්ස, ඡිද්දත්තං බීජජො අයං.

471. තිහෙතුකං තිහෙතුඤ්ච, දුහෙතුඤ්ච අහෙතුකං;
විපාකං තු යතො දෙති, අයං කම්මනියාමතා.

472. ජාතියං බොධිසත්තස්ස, මෙදනීකම්පනාදිකං;
විසෙසත්තමනෙකම්පි, අයං ධම්මනියාමතා.

473. ගොචරෙන පසාදස්මිං, ඝට්ටිතෙ පන තෙනිධ;
උප්පත්තාවජ්ජනාදීනං, අයං චිත්තනියාමතා.

474. අන්ධජ්ජනානං හදයන්ධකාරං,
විද්ධංසනං දීපමිමං ජලන්තං;
සික්ඛෙථ ධීරො සතතං පයුත්තො,
මොහන්ධකාරාපගමං යදිච්ඡෙති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ විපාකචිත්තප්පවත්තිනිද්දෙසො නාම

සත්තමො පරිච්ඡෙදො.

8. අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො

පකිණ්ණකනිද්දෙසො

475. ඉදානි පන සබ්බෙසං, එතෙසං මානසං මයා;
පාටවත්ථාය භික්ඛූනං, කරීයති පකිණ්ණකං.

476. පන්ථමක්කටකො නාම, දිසාසු පන පඤ්චසු;
තත්ථ සුත්තං පසාරෙත්වා, ජාලමජ්ඣෙ නිපජ්ජති.

477. පඨමාය දිසායෙත්ථ, සුත්තෙ පන පසාරිතෙ;
පාණකෙන පටඞ්ගෙන, ඝට්ටිතෙ මක්ඛිකාය වා.

478. නිපන්නට්ඨානතො කිඤ්චි, චලිත්වා උණ්ණනාභි තු;
ගන්ත්වා සුත්තානුසාරෙන, යූසං පිවති තස්ස සා.

479. පුනාගන්ත්වාන තත්ථෙව, නිපජ්ජති යථාසුඛං;
එවමෙව කරොතෙව, දිසාසු දුතියාදිසු.

480. පසාදා පඤ්ච දට්ඨබ්බා, සුත්තං පඤ්චදිසාස්විව;
චිත්තං පන ච දට්ඨබ්බං, මජ්ඣෙ මක්කටකො විය.

481. පාණකාදීහි සුත්තස්ස, තස්ස සඞ්ඝට්ටනා විය;
පසාදානං තු දට්ඨබ්බා, ඝට්ටනාරම්මණෙන හි.

482. චලනං විය තංමජ්ඣෙ, නිපන්නායුණ්ණනාභියා;
පසාදඝට්ටනං තත්ථ, ගහෙත්වාරම්මණං පන.

483. මනොධාතුක්‍රියාචිත්තං, භවඞ්ගාවට්ටනං මතං;
තස්සා සුත්තානුසාරංව, වීථිචිත්තපවත්තනං.

484. සීසෙ පනස්ස විජ්ඣිත්වා, යූසපානංව චෙතසො;
ආරම්මණෙසු දට්ඨබ්බං, ජවනස්ස පවත්තනං.

485. පුනාගන්ත්වා යථා සුත්ත-ජාලමජ්ඣෙ නිපජ්ජනං;
වත්ථුංයෙව ච නිස්සාය, චිත්තස්ස පරිවත්තනං.

486. ඉදං තු පන ඔපම්මං, අත්ථං දීපෙති කිං තු හි;
ආරම්මණෙන පඨමං, පසාදෙ ඝට්ටිතෙ පන.

487. පසාදවත්ථුතො චිත්තා, වත්ථුසන්නිස්සිතං මනො;
තතො හි පඨමංයෙව, ජායතීති හි දීපිතං.

488. එකෙකාරම්මණං ද්වීසු, ද්වීසු ද්වාරෙසු සබ්බසො;
ආගච්ඡති තෙනාපාථං, අයමත්ථොපි දීපිතො.

489. රූපං චක්ඛුපසාදම්හි, ඝට්ටිත්වා තඞ්ඛණෙ පන;
මනොද්වාරෙ තථාපාථ-මාගච්ඡති නිසංසයො.

490. ඛගො යථා හි රුක්ඛග්ගෙ, නිලීයන්තොව සාඛිනො;
සාඛං ඝට්ටෙති තස්සීධ, ඡායා ඵරති භූමියං.

491. සාඛාය ඝට්ටනච්ඡායා, ඵරණානි ච සබ්බසො;
අපුබ්බාචරිමං එක-ක්ඛණස්මිංයෙව ජායරෙ.

492. එවමෙව ච රූපස්ස, පසාදස්ස ච ඝට්ටනං;
භවඞ්ගචලනස්සාපි, පච්චයත්තෙන අත්ථතො.

493. තථෙව ච මනොද්වාරෙ, ආපාථගමනම්පි ච;
අපුබ්බාචරිමං එක-ක්ඛණස්මිංයෙව හොතිති.

494. තතො භවඞ්ගං ඡින්දිත්වා, චක්ඛුද්වාරෙ යථාක්කමං;
ආවජ්ජනෙ සමුප්පන්නෙ, දස්සනෙ සම්පටිච්ඡනෙ.

495. සන්තීරණෙ සමුප්පන්නෙ, තතො වොට්ඨබ්බනෙපි ච;
කුසලං ජවනං චිත්තං, තථාකුසලමෙව වා.

496. එසො එව නයො සොත-ද්වාරාදීසුපි විඤ්ඤුනා;
අවිසෙසෙන විඤ්ඤෙය්‍යො, සද්දාදීනං තු සට්ටනෙ.

497. දොවාරිකොපමාදීනි , එතස්සත්ථස්ස දීපනෙ;
උද්ධරිත්වාන තානෙත්ථ, දස්සෙතබ්බානි විඤ්ඤුනා.

498. අසම්භෙදෙන චක්ඛුස්ස, රූපාපාථගමෙන ච;
ආලොකනිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

499. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
ජායතෙ **චක්ඛුවිඤ්ඤාණං,** සම්පයුත්තෙහි තං සහ.

500. අසම්භෙදෙන සොතස්ස, සද්දාපාථගමෙන ච;
ආකාසනිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

501. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
ජායතෙ **සොතවිඤ්ඤාණං,** සම්පයුත්තෙහි තං සහ.

502. අසම්භෙදෙන ඝානස්ස, ගන්ධාපාථගමෙන ච;
වායොසන්නිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

503. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
ජායතෙ **ඝානවිඤ්ඤාණං,** සම්පයුත්තෙහි තං සහ.

504. අසම්භෙදෙන ජිව්හාය, රසාපාථගමෙන ච;
ආපොසන්නිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

505. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
ජායතෙ **ජිව්හාවිඤ්ඤාණං,** සම්පයුත්තෙහි තං සහ.

506. අසම්භෙදෙන කායස්ස, ඵොට්ඨබ්බාපාථසඞ්ගමා;
පථවීනිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

507. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
ජායතෙ **කායවිඤ්ඤාණං,** සම්පයුත්තෙහි තං සහ.

508. අසම්භෙදා මනස්සාපි, ධම්මාපාථගමෙන ච;
වත්ථුසන්නිස්සයෙනාපි, සමනක්කාරහෙතුනා.

509. පච්චයෙහි පනෙතෙහි, සමෙතෙහි චතූහිපි;
මනොවිඤ්ඤාණමෙවං තු, සම්පයුත්තෙහි ජායතෙ.

510. මනො භවඞ්ගචිත්තන්ති, වෙදිතබ්බං විභාවිනා;
ආවජ්ජනක්‍රියාචිත්තං, සමනක්කාරොති සඤ්ඤිතං.

511. වත්ථුසන්නිස්සයෙනාති, නායං සබ්බත්ථ ගච්ඡති;
භවං තු පඤ්චවොකාරං, සන්ධාය කථිතො පන.

512. පටිසන්ධාදිචිත්තානි, සබ්බානෙකූනවීසති;
කාමෙ දස ච රූපෙසු, පඤ්ච චත්තාරිරූපිසු.

513. කම්මං කම්මනිමිත්තඤ්ච, තථා ගතිනිමිත්තකං;
ඉදං හි තිවිධං තෙසං, ආරම්මණමුදීරිතං.

514. කාමාවචරසන්ධීනං, පරිත්තාරම්මණං මතං;
පච්චුප්පන්නමතීතං වා, හොති නත්ථී අනාගතං.

515. අට්ඨෙව ච මහාපාකා, තීණි සන්තීරණානි ච;
එකාදසවිධං චිත්තං, තදාරම්මණසඤ්ඤිතං.

516. එකාදසවිධෙ චිත්තෙ, තදාරම්මණසඤ්ඤිතෙ;
දස පුඤ්ඤවිපාකානි, එකං හොති අපුඤ්ඤජං.

517. මහාපාකා න ජායන්තෙ, රූපාරූපභවද්වයෙ;
කාමෙ රූපෙ භවෙ චෙව, හොති සන්තීරණත්තයං.

518. තදාරම්මණචිත්තානි, යානි වුත්තානි සත්ථුනා;
තෙසු චිත්තං පනෙකම්පි, රූපාරූපභවද්වයෙ.

519. න තදාරම්මණං හුත්වා, පවත්තති කදාචිපි;
කස්මා න හොති චෙ තත්ථ, බීජස්සාභාවතො පන.

520. පටිසන්ධිබීජං නත්ථෙත්ථ, කාමාවචරසඤ්ඤිතං;
රූපාදිගොචරෙ තස්ස, භවෙය්‍ය ජනකං තු යං.

521. චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදීනං , නත්ථීතාපජ්ජතීති චෙ;
නින්ද්‍රියානං පවත්තානු-භාවතො චිත්තසම්භවො.

522. එකන්තෙන යථා චෙතං, තදාරම්මණමානසං;
නප්පවත්තති සබ්බම්පි, රූපාරූපභවද්වයෙ.

523. අකාමාවචරධම්මෙපි, තදෙතං නානුබන්ධති;
කස්මා අජනකත්තා හි, ජනකස්සාසමානතො.

524. ජනකං තෙන තුල්‍යං වා, කාමාවචරසඤ්ඤිතං;
කුසලාකුසලාදිං තු, ජවනං අනුබන්ධති.

525. කාමාවචරධම්මාපි , යෙ මහග්ගතගොචරා;
හුත්වා වත්තන්ති තෙ චාපි, ඉදං නෙවානුබන්ධති.

526. පරිත්තාරම්මණත්තා ච, එකන්තෙන පනස්ස හි;
තථාපරිචිතත්තා ච, නානුබන්ධති සබ්බදා.

527. කිං තෙන යුත්තිවාදෙන, වුත්තං **අට්ඨකථාසු** හි;
තදාරම්මණචිත්තානි, එකාදසපි සබ්බසො.

528. නාමගොත්තං පනාරබ්භ, ජවනෙ ජවිතෙපි ච;
තදාරම්මණං න ගණ්හන්ති, රූපාරූපභවෙසු වා.

529. යදා පඤ්ඤත්තිමාරබ්භ, ජවනෙ ජවිතෙපි වා;
තථා විපස්සනායාපි, ලක්ඛණාරම්මණාය ච.

530. තදාරම්මණා න ලබ්භන්ති, මිච්ඡත්තනියතෙසුපි;
න ලොකුත්තරධම්මෙපි, ආරබ්භ ජවනෙ ගතෙ.

531. තථා මහග්ගතෙ ධම්මෙ, ආරබ්භ ජවනෙ පන;
පටිසම්භිදාඤාණානි, ආරබ්භ ජවිතෙපි ච.

532. මනොද්වාරෙපි සබ්බෙසං, ජවනානමනන්තරං;
තදාරම්මණචිත්තානි, භවන්ති අනුපුබ්බතො.

533. න විජ්ජති මනොද්වාරෙ, ඝට්ටනාරම්මණස්ස හි;
කථං භවඞ්ගතො හොති, වුට්ඨානං පන චෙතසො.

534. මනොද්වාරෙපි ආපාථ-මාගච්ඡන්තෙව ගොචරා;
ඝට්ටනාය විනා තස්මා, චිත්තානං හොති සම්භවො.

535. ද්වාදසාපුඤ්ඤචිත්තානං , විපාකා සත්තසත්තති;
භවන්ති චතුරාසීති, පාපපාකා පවත්තියං.

536. එකාදසවිධානං තු, හිත්වා උද්ධච්චමානසං;
එකාදසවිධා චෙව, භවන්ති පටිසන්ධියො.

537. ක්‍රියචිත්තෙසු සබ්බෙසු, ජවනං න ච හොති යං;
තං වෙ කරණමත්තත්තා, වාතපුප්ඵසමං මතං.

538. ජවනත්තං තු සම්පත්තං, කිච්චසාධනතො පන;
ඡින්නමූලස්ස රුක්ඛස්ස, පුප්ඵංව අඵලං සියා.

539. පටිච්ච පන එතස්මා, ඵලමෙතීති **පච්චයො**;
යො ධම්මො යස්ස ධම්මස්ස, ඨිතියුප්පත්තියාපි වා.

540. උපකාරො හි සො තස්ස, පච්චයොති පවුච්චති;
සම්භවොපභවො හෙතු, කාරණං පච්චයො මතො.

541. ලොභාදි පන යො ධම්මො, මූලට්ඨෙනුපකාරකො;
හෙතුති පන සො ධම්මො, විඤ්ඤාතබ්බො විභාවිනා.

542. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
තථාලොභාදයො තයො;
ඡළෙව හෙතුයො හොන්ති,
ජාතිතො නවධා සියුං.

543. ධම්මානං කුසලාදීනං, කුසලාදිත්තසාධකො;
මූලට්ඨොති වදන්තෙවං, එකෙ ආචරියා පන.

544. එවං සන්තෙ තු හෙතූනං, තංසමුට්ඨානරූපිසු;
හෙතුපච්චයතා නෙව, සම්පජ්ජති කදාචිපි.

545. න හි තෙ පන රූපානං, සාධෙන්ති කුසලාදිකං;
න තෙසං පන රූපානං, පච්චයා න ච හොන්ති තෙ.

546. තස්මා හි කුසලාදීනං, කුසලාදිත්තසාධකො;
මූලට්ඨොති න ගන්තබ්බො, විඤ්ඤුනා සමයඤ්ඤුනා.

547. සුප්පතිට්ඨිතභාවස්ස, සාධනෙනූපකාරකො;
මූලට්ඨොති ච හෙතූනං, විඤ්ඤාතබ්බො විභාවිනා.

548. කුසලාකුසලා හෙතූ, ක්‍රියාහෙතූ ච සබ්බසො;
ධම්මානං සම්පයුත්තානං, තංසමුට්ඨානරූපිනං.

549. හෙතුපච්චයතං යාතා, පඤ්චවොකාරභූමියං;
සම්පයුත්තානමෙවෙතෙ, චතුවොකාරභූමියං.

550. කාමෙ විපාකහෙතූපි, කාමාවචරභූමියං;
අත්තනා සම්පයුත්තානං, පටිසන්ධික්ඛණෙ පන.

551. කටත්තාරූපජාතානං, තථෙව ච පවත්තියං;
චිත්තජානඤ්ච රූපානං, හෙතුපච්චයතං ගතා.

552. රූපෙ විපාකහෙතූ ච, රූපාවචරභූමියං;
තථා වුත්තප්පකාරානං, හොන්ති තෙ හෙතුපච්චයා.

553. හෙතුයො පඤ්චවොකාරෙ, ලොකුත්තරවිපාකජා;
චිත්තජානඤ්ච රූපානං, සම්පයුත්තානමෙව ච.

554. තෙ හෙතුපච්චයා හොන්ති, චතුවොකාරභූමියං;
භවන්ති සම්පයුත්තානං, ඉතරෙ ච සභූමියං.

555. හෙතුත්ථො හෙතුයො චෙව, හෙතුපච්චයසම්භවො;
එවමෙව ච විඤ්ඤෙය්‍යො, සඤ්ජාතසුඛහෙතුනා.

556. ඡන්දො චිත්තඤ්ච වීරියං, වීමංසා චාති සත්ථුනා;
ලොකාධිපතිනා වුත්තා, චතුධාධිපතී සියුං.

557. ඡන්දං තු ජෙට්ඨකං කත්වා, ඡන්දං කත්වා ධුරං පන;
චිත්තස්සුප්පත්තිකාලස්මිං, ඡන්දාධිපති නාමසො.

558. එසෙව ච නයො ඤෙය්‍යො, සෙසෙසුපි ච තීසුපි;
අධිප්පතීති නිද්දිට්ඨො, ජෙට්ඨට්ඨෙනූපකාරකො.

559. සුමතිමතිවිබොධනං විචිත්තං,
කුමතිමතින්ධනපාවකං පධානං;
ඉමමතිමධුරං අවෙදි යො යො,
ජිනවචනං සකලං අවෙදි සො සො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පකිණ්ණකනිද්දෙසො නාම

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො.

9. නවමො පරිච්ඡෙදො

පුඤ්ඤවිපාකපච්චයනිද්දෙසො

560. බාත්තිංස පාකචිත්තානි, ලොකිකානෙව යානි හි;
එතෙසං පාකචිත්තානං, පටිසන්ධිපවත්තිසු.

561. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤාදිසඞ්ඛාරා, යථා යෙසඤ්ච පච්චයා;
භවාදීසු තථා තෙපි, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

562. තයො භවා චතස්සො ච, යොනියො ගතිපඤ්චකං;
විඤ්ඤාණට්ඨිතියො සත්ත, සත්තාවාසා නවෙරිතා.

563. **කාමෙ** පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාර-සඤ්ඤිතා අට්ඨ චෙතනා;
නවන්නං පාකචිත්තානං, කාමෙ සුගතියං පන.

564. නානාක්ඛණිකකම්මූප-නිස්සයපච්චයෙහි ච;
ද්වෙධා හි පච්චයා තෙසං, භවන්ති පටිසන්ධියං.

565. උපෙක්ඛාසහිතාහෙතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා ;
විනා පරිත්තපාකානං, හොන්ති ද්වෙධා පවත්තියං.

566. තායෙව චෙතනා රූප-භවෙ ද්වෙධාව පච්චයා;
පඤ්චන්නං පාකචිත්තානං, භවන්ති හි පවත්තියං.

567. අට්ඨන්නං තු පරිත්තානං, කාමෙ දුග්ගතියං තථා;
පවත්තෙ පච්චයා හොන්ති, න හොන්ති පටිසන්ධියං.

568. හොන්ති වුත්තප්පකාරාව, කාමෙ සුගතියං තථා;
සොළසන්නං විපාකානං, පවත්තෙ පටිසන්ධියං.

569. **රූපෙ** පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරා, රූපාවචරභූමියං;
පඤ්චන්නං පාකචිත්තානං, පච්චයා පටිසන්ධියං.

570. හොන්තිමාපුඤ්ඤසඞ්ඛාරා, කාමෙ දුග්ගතියං ද්විධා;
විඤ්ඤාණස්ස පනෙකස්ස, පච්චයා පටිසන්ධියං.

571. ඡන්නං පන පවත්තෙව, හොන්ති නො පටිසන්ධියං;
සත්තන්නම්පි භවන්තෙව, පවත්තෙ පටිසන්ධියං.

572. කාමෙ සුගතියං තෙසං, සත්තන්නම්පි තථෙව ච;
පවත්තෙ පච්චයා හොන්ති, න හොන්ති පටිසන්ධියං.

573. විඤ්ඤාණානං චතුන්නම්පි, තෙසං රූපභවෙ තථා;
පවත්තෙ පච්චයා හොන්ති, න හොන්ති පටිසන්ධියං.

574. සො ච කාමභවෙනිට්ඨ-රූපාදිඋපලද්ධියං;
අනිට්ඨරූපාදයො පන, බ්‍රහ්මලොකෙ න විජ්ජරෙ.

575. තථෙවානෙඤ්ජසඞ්ඛාරො , **අරූපාවචරභූමියං**;
චතුන්නං පාකචිත්තානං, පවත්තෙ පටිසන්ධියං.

576. එවං තාව භවෙස්වෙතෙ, පටිසන්ධිපවත්තිසු;
යථා ච පච්චයා හොන්ති, තථා ඤෙයයා විභාවිනා.

577. එසෙව ච නයො ඤෙයයො, යොනිආදීසු තත්‍රිදං;
ආදිතො පන පට්ඨාය, මුඛමත්තනිදස්සනං.

578. අවිසෙසෙන පුඤ්ඤාභි-සඞ්ඛාරො ද්විභවෙසුපි;
දත්වාන පටිසන්ධිං තු, සබ්බපාකං ජනෙති සො.

579. තථා චතූසු විඤ්ඤෙයයො, අණ්ඩජාදීසු යොනිසු;
බහුදෙවමනුස්සානං, ගතීසු ද්වීසු එව ච.

580. තථා නානත්තකායාදි-විඤ්ඤාණානං ඨිතීසුපි;
තථා වුත්තප්පකාරස්මිං, සත්තාවාසෙ චතුබ්බිධෙ.

581. එවං පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරො, භවාදීසු යථාරහං;
එකවීසතිපාකානං, පච්චයො හොති ච ද්විධා.

582. කාමෙ අපුඤ්ඤසඞ්ඛාරො, භවෙ චතූසු යොනිසු;
තීසු ගතීසු එකිස්සා, විඤ්ඤාණට්ඨිතියාපි ච.

583. සත්තාවාසෙ පනෙකස්මිං,
උභොති සො පච්චයො ද්විධා;
සත්තන්නං පාකචිත්තානං,
පවත්තෙ පටිසන්ධියං.

584. තථෙවානෙඤ්ජසඞ්ඛාරො, එකාරූපභවෙ පුන;
එකිස්සා යොනියා චෙව, එකිස්සා ගතියාපි ච.

585. තීසු චිත්තට්ඨිතීස්වෙව, සත්තාවාසෙ චතුබ්බිධෙ;
චතුන්නං පාකචිත්තානං, ද්වෙධා සො හොති පච්චයො.

586. පටිසන්ධිපවත්තීනං , වසෙනෙව භවාදිසු;
විජානිතබ්බා සඞ්ඛාරා, යථා යෙසඤ්ච පච්චයා.

587. න රූපාරූපධම්මානං, සඞ්කන්ති පන විජ්ජති;
සඞ්කන්තිභාවෙ අසති, පටිසන්ධි කථං සියා.

588. නත්ථි චිත්තස්ස සඞ්කන්ති, අතීතභවතො ඉධ;
තතො හෙතුං විනා තස්ස, පාතුභාවො න විජ්ජති.

589. සුලද්ධපච්චයං රූපා-රූපමත්තං තු ජායති;
උප්පජ්ජමානමෙවං තු, ලභිත්වා පච්චයං පන.

590. භවන්තරමුපෙතීති, සමඤ්ඤාය පවුච්චති;
න ච සත්තො න ච ජීවො, න අත්තා වාපි විජ්ජති.

591. තයිදං පාකටං කත්වා, පටිසන්ධික්කමං පන;
දස්සයිස්සාමහං සාධු, නිබොධථ සුදුබ්බුධං.

592. අතීතස්මිං භවෙ තස්ස, ආසන්නමරණස්ස හි;
හරිතං තාලපණ්ණංව, පක්ඛිත්තං ආතපෙ පන.

593. සුස්සමානෙ සරීරස්මිං, නට්ඨෙ චක්ඛුන්ද්‍රියාදිකෙ;
හදයවත්ථුමත්තස්මිං, ඨිතෙ කායප්පසාදිකෙ.

594. වත්ථුසන්නිස්සිතං චිත්තං, හොති තස්මිං ඛණෙපි ච;
පුබ්බානුසෙවිතං කම්මං, පුඤ්ඤං වාපුඤ්ඤමෙව වා.

595. කම්මං කම්මනිමිත්තං වා, ආලම්බිත්වා පවත්තති;
එවං පවත්තමානං තං, විඤ්ඤාණං ලද්ධපච්චයං.

596. අවිජ්ජාය පටිච්ඡන්නා-දීනවෙ විසයෙ පන;
තණ්හා නමෙති සඞ්ඛාරා, ඛිපන්ති සහජා පන.

597. න මීයමානං තණ්හාය, තං සන්තතිවසා පන;
ඔරිමා පන තීරම්හා, ආලම්බිත්වාන රජ්ජුකං.

598. මාතිකාතික්කමොවෙතං , පුරිමං ජහති නිස්සයං;
අපරං කම්මසම්භූතං, ලම්බිත්වා වාපි නිස්සයං.

599. තං පනාරම්මණාදීහි, පච්චයෙහි පවත්තති;
පුරිමං චවනං එත්ථ, පච්ඡිමං පටිසන්ධි තු.

600. තදෙතං නාපි පුරිමා, භවතොපි ඉධාගතං;
කම්මාදිඤ්ච විනා හෙතුං, පාතුභූතං න චෙව තං.

601. එත්ථ චෙතස්ස චිත්තස්ස, පුරිමා භවතො පන;
ඉධානාගමනෙතීත-භවහෙතූහි සම්භවෙ.

602. පටිඝොසදීපමුද්දාදී, භවන්තෙත්ථ නිදස්සනා;
යථා ආගන්ත්වා අඤ්ඤත්‍ර, හොන්ති සද්දාදිහෙතුකා.

603. එවමෙව ච විඤ්ඤාණං, වෙදිතබ්බං විභාවිනා;

සන්තානබන්ධතො නත්ථි, එකතා වාපි නානතා.

604. සති සන්තානබන්ධෙ තු, එකන්තෙනෙකතා සියා;
ඛීරතො දධිසම්භූතං, න භවෙය්‍ය කදාචිපි.

605. අථාපි පන එකන්ත-නානතා සා භවෙය්‍ය වෙ;
ඛීරසාමී නරො නෙව, දධිසාමී භවෙය්‍ය සො.

606. තස්මා එත්ථ පනෙකන්ත-එකතානානතාපි වා;
න චෙව උපගන්තබ්බා, විඤ්ඤුනා සමයඤ්ඤුනා.

607. නනු එවමසඞ්කන්ති-පාතුභාවෙ තස්ස සති;
යෙ ඉමස්මිං මනුස්සත්ත-භාවෙ ඛන්ධාභිසම්භවා.

608. තෙසං ඉධ නිරුද්ධත්තා, කම්මස්ස ඵලහෙතුනො;
පරත්ථාගමතො චෙව, ඉධ තස්ස කතස්ස හි.

609. අඤ්ඤස්ස අඤ්ඤතො චෙව, කම්මතො තං ඵලං සියා;
තස්මා න සුන්දරං එතං, විධානං සබ්බමෙව ච.

එත්ථාහ –

610. සන්තානෙ යං ඵලං එතං, නාඤ්ඤස්ස න ච අඤ්ඤතො;
බීජානං අභිසඞ්ඛාරො, එතස්සත්ථස්ස සාධකො.

611. එකස්මිං පන සන්තානෙ, වත්තමානං ඵලං පන;
අඤ්ඤස්සාතිපි වා නෙව, අඤ්ඤතො වා න හොති තං.

612. බීජානං අභිසඞ්ඛාරා, එතස්සත්ථස්ස සාධකො;
බීජානං අභිසඞ්ඛාරෙ, කතෙ තු මධුආදිනා.

613. තස්ස බීජස්ස සන්තානෙ, පථමං ලද්ධපච්චයො;
මධුරො ඵලසො තස්ස, හොති කාලන්තරෙ පන.

614. න හි තානි හි බීජානි, අභිසඞ්ඛරණම්පි වා;
පාපුණන්ති ඵලට්ඨානං, එවං ඤෙය්‍යාමිදම්පි ච.

615. බාලකාලෙ පයුත්තෙන, විජ්ජාසිප්පොසධාදිනා;
දීපෙතබ්බො අයං වුද්ධ-කාලස්මිං ඵලදායිනා.

616. එවං සන්තෙපි තං කම්මං, විජ්ජමානම්පි වා පන;
ඵලස්ස පච්චයො හොති, අථ වාවිජ්ජමානකං.

617. විජ්ජමානං සචෙ හොති, තප්පවත්තික්ඛණෙ පන;
භවිතබ්බං විපාකෙන, සද්ධිමෙව ච හෙතුනා.

618. අථ වාවිජ්ජමානං තං, නිරුද්ධං පච්චයො භවෙ;
පවත්තික්ඛණතො පුබ්බෙ, පච්ඡා නිච්චඵලං සියා.

වුච්චතෙ –

619. කටත්තා පච්චයො කම්මං, තස්මා නිච්චඵලං න ච;
පාටිභොගාදිකං කම්මං, වෙදිතබ්බං නිදස්සනං.

620. කටත්තායෙව තං කම්මං, ඵලස්ස පන පච්චයො;
න චස්ස විජ්ජමානත්තං, තස්ස වාවිජ්ජමානතා.

621. අභිධම්මාවතාරොයං, පරමත්ථපකාසනො;
සොතබ්බො පන සොතූනං, පීතිබුද්ධිවිවඩ්ඪනො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පුඤ්ඤවිපාකපච්චයනිද්දෙසො නාම

නවමො පරිච්ඡෙදො.

10. දසමො පරිච්ඡෙදො

රූපවිභාගනිද්දෙසො

622. වුත්තමාදිම්හි යං රූපං, චිත්තජානමනන්තරං;
තස්ස දානි කරිස්සාමි, සමාසෙන විභාවනං.

623. යං රුප්පතීති රූපන්ති, තථා රූපයතීති වා;
රූපාරූපභවාතීතො, සුරූපො රූපමබ්‍රවි.

624. තං රූපං දුවිධං හොති, භූතොපාදායභෙදතො;
චතුබ්බිධා මහාභූතා, උපාදා චතුවීසති.

625. පථවීධාතු ආපො ච,
තෙජො වායො තථෙව ච;
චත්තාරොමෙ මහාභූතා,
මහාභූතෙන දෙසිතා.

626. මහන්තා පාතුභූතාති, මහාභූතසමාති වා;
වඤ්චකත්තා අභූතෙන, **මහාභූතාති** සඤ්ඤිතා.

627. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝානඤ්ච, ජිව්හා කායො ච රූපතා;
සද්දො ගන්ධො රසො ඉත්ථී-පුරිසින්ද්‍රියජීවිතං.

628. වත්ථුමාහාරතා කාය-වචීවිඤ්ඤත්තියො දුවෙ;
ආකාසො චෙව රූපස්ස, ලහුතාදිත්තයම්පි ච.

629. උපචයො සන්තතිරූපං, ජරතානිච්චතාපි ච;
උපාදාති පවුච්චන්ති, ඉමානි චතුවීසති.

630. මහාභූතානි නිස්සාය, අමුඤ්චිත්වා පවත්තිතො;
උපාදාරූපමිච්චාහ, නිරුපාදානමානසො.

631. පථවී පත්ථටත්තා ච, වායො වායනතො භවෙ;
තෙජො තෙජෙති රූපානි, ආපො ආපෙති පාලනා.

632. තෙසං දානි පවක්ඛාමි, රූපානං ලක්ඛණාදිකං;
ලක්ඛණාදීසු ඤාතෙසු, ධම්මා ආවි භවන්ති හි.

633. සාමඤ්ඤං වා සභාවො වා, ධම්මානං ලක්ඛණං මතං;
කිච්චං වා තස්ස සම්පත්ති, රසොති පරිදීපිතො.

634. ඵලං වා පච්චුපට්ඨානං, උපට්ඨානනයොපි වා;
ආසන්නකාරණං යං තු, තං පදට්ඨානසඤ්ඤිතං.

තත්ථ කක්ඛළත්තලක්ඛණා පථවීධාතු, පතිට්ඨානරසා, සම්පටිච්ඡනපච්චුපට්ඨානා. පග්ඝරණලක්ඛණා ආපොධාතු, උපබ්‍රූහනරසා, සඞ්ගහපච්චුපට්ඨානා. උණ්හත්තලක්ඛණා තෙජොධාතු, පරිපාචනරසා, මද්දවානුප්පදානපච්චුපට්ඨානා. විත්ථම්භනලක්ඛණා වායොධාතු, සමුදීරණරසා, අභිනීහාරපච්චුපට්ඨානා. එකෙකාය චෙත්ථ සෙසභූතත්තයපදට්ඨානාති වෙදිතබ්බා.

චක්ඛතීති **චක්ඛු,** රූපං විභාවෙතීති අත්ථො.

635. තත්ථ චක්ඛු ද්විධා වුත්තං, පඤ්ඤාමංසප්පභෙදතො;
තත්ථ පඤ්ඤාමයං චක්ඛු, හොති පඤ්චවිධං පන.

636. බුද්ධධම්මසමන්තෙහි, ඤාණදිබ්බෙහි නාමතො;
යථානුක්කමතො තෙසං, නානත්තං මෙ නිබොධථ.

637. ආසයානුසයෙ ඤාණං, ඉන්ද්‍රියානං පරොපරෙ;
බුද්ධචක්ඛුන්ති නිද්දිට්ඨං, මුනිනා ලොකචක්ඛුනා.

638. හෙට්ඨාමග්ගත්තයෙ ඤාණං, **ධම්මචක්ඛුන්ති** සඤ්ඤිතං;
ඤෙය්‍යාං **සමන්තචක්ඛුන්ති,** ඤාණං සබ්බඤ්ඤුතා පන.

639. යං ‘‘චක්ඛුං උදපාදී’’ති, ආගතං **ඤාණචක්ඛු** තං;

අභිඤ්ඤාචිත්තජා පඤ්ඤා, **දිබ්බචක්ඛුන්ති** වුච්චති.

640. මංසචක්ඛුපි දුවිධං, සසම්භාරපසාදතො;
සසම්භාරඤ්ච නාමෙත්ථ, අක්ඛිකූපෙ පතිට්ඨිතං.

641. අක්ඛිකූපට්ඨිනා හෙට්ඨා, උද්ධඤ්ච භමුකට්ඨිනා;
උභතො අක්ඛිකූටෙහි, මත්ථලුඞ්ගෙන අන්තතො.

642. බහිද්ධා අක්ඛිලොමෙහි, පරිච්ඡින්නො ච යො පන;
න්හාරුසුත්තෙන ආබන්ධො, මංසපිණ්ඩො පවුච්චති.

643. සකලොපි ච ලොකොයං, කමලස්ස දලං විය;
පුථුලං විපුලං නීලං, ඉති ජානාති ලොචනං.

644. චක්ඛු නාම න තං හොති, වත්ථු තස්සාති වුච්චති;
ඉදං පන **සසම්භාර-චක්ඛුන්ති** පරිදීපිතං.

645. වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා,
චතස්සො චාපි ධාතුයො;
භාවසම්භවසණ්ඨානං,
ජීවිතානි තථෙව ච.

646. කායචක්ඛුපසාදාති ,
සම්භාරා හොන්ති චුද්දස;
තථා විත්ථාරතො චෙතං,
චතස්සො චාපි ධාතුයො.

647. වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා,
සණ්ඨානසම්භවො තථා;
දසෙතෙ චතුසමුට්ඨානා,
චත්තාලීස භවන්ති තෙ.

648. චක්ඛු කායප්පසාදො ච, භාවො ජීවිතමෙව ච;
චත්තාලීසඤ්ච රූපානි, චත්තාරි තු භවන්ති හි.

649. ඉමෙසං පන රූපානං, වසෙන පරිපිණ්ඩිතං;
ඉදං සම්භාරචක්ඛුන්ති, පණ්ඩිතෙහි පකාසිතං.

650. යො පනෙත්ථ සිතො අත්ථි, පරිබන්ධො පරිත්තකො;
චතුන්නං පන භූතානං, පසාදො කම්මසම්භවො.

651. ඉදං **පසාදචක්ඛුන්ති**, අක්ඛාතං පඤ්චචක්ඛුනා;
තදෙතං තස්ස මජ්ඣෙ තු, සසම්භාරස්ස චක්ඛුනො.

652. සෙතෙන මණ්ඩලෙනස්ස, පරික්ඛිත්තස්ස සබ්බසො;
කණ්හමණ්ඩලමජ්ඣෙ වා, නිවිට්ඨෙ දිට්ඨමණ්ඩලෙ.

653. සන්ධාරණාදිකිච්චාහි, ධාතූහි ච චතූහිපි;
කතූපකාරං හුත්වාන, උතුචිත්තාදිනා පන.

654. උපත්ථම්භියමානං තං, ආයුනා කතපාලනං;
වණ්ණගන්ධරසාදීහි, රූපෙහි පරිවාරිතං.

655. චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදීනං, වත්ථුද්වාරඤ්ච සාධයං;
ඌකාසිරසමානෙන, පමාණෙනෙව තිට්ඨති.

වුත්තං හෙතං –

656. ‘‘යෙන චක්ඛුපසාදෙන, රූපානිමනුපස්සති;
පරිත්තං සුඛුමං එතං, ඌකාසිරසමූපම’’න්ති.

657. සොතාදීසු ච එසෙව, නයො ඤෙය්‍යො විභාවිනා;
විසෙසමත්තමෙවෙත්ථ, පවක්ඛාමි ඉතො පරං.

සුණාතීති **සොතං,** තං තනුතම්බලොමාචිතෙ අඞ්ගුලිවෙධකසණ්ඨානෙ පදෙසෙ වුත්තප්පකාරාහි ධාතූහි කතූපකාරං උතුචිත්තාහාරෙහි උපත්ථම්භියමානං ආයුනා පරිපාලියමානං සොතවිඤ්ඤාණාදීනං වත්ථුද්වාරභාවං සාධයමානං තිට්ඨති.

සායතීති **සානං,** තං සසම්භාරසානබිලස්ස අන්තො අජපදසණ්ඨානෙ පදෙසෙ යථාවුත්තප්පකාරා හුත්වා තිට්ඨති.

සායතීති **ජිව්හා,** ජීවිතමව්හායතීති වා **ජිව්හා,** සා සසම්භාරජිව්හාමජ්ඣස්ස උපරි උප්පලදලග්ගසණ්ඨානෙ පදෙසෙ යථාවුත්තප්පකාරා හුත්වා තිට්ඨති.

කුච්ඡිතානං මලානං ආයොති **කායො.** යාවතා පන ඉමස්මිං කායෙ උපාදින්නකං රූපං අත්ථි, සබ්බත්ථ කායපසාදො කප්පාසපටලෙ ස්නෙහො විය යථාවුත්තප්පකාරො හුත්වා තිට්ඨති.

එත්ථ පනෙතෙසං ලක්ඛණාදීනි පවක්ඛාමි – දට්ඨුකාමතානිදානකම්මසමුට්ඨානභූතපසාදලක්ඛණං චක්ඛු, රූපෙසු ආවිඤ්ඡනරසං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං, දට්ඨුකාමතානිදානකම්මජභූතපදට්ඨානං.

සොතුකාමතානිදානකම්මසමුට්ඨානභූතපසාදලක්ඛණං සොතං, සද්දෙසු ආවිඤ්ඡනරසං, සොතවිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං, සොතුකාමතානිදානකම්මජභූතපදට්ඨානං.

සායිතුකාමතානිදානකම්මසමුට්ඨානභූතපසාදලක්ඛණං සානං, ගන්ධෙසු ආවිඤ්ඡනරසං, සානවිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානං, සායිතුකාමතානිදානකම්මජභූතපදට්ඨානං.

සායිතුකාමතානිදානකම්මසමුට්ඨානභූතපසාදලක්ඛණාජිව්හා , රසෙසු ආවිඤ්ඡනරසා, ජිව්හාවිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානා, සායිතුකාමතානිදානකම්මජභූතපදට්ඨානා.

ඵුසිතුකාමතානිදානකම්මසමුට්ඨානභූතපසාදලක්ඛණො කායො, ඵොට්ඨබ්බෙසු ආවිඤ්ඡනරසො, කායවිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චුපට්ඨානො, ඵුසිතුකාමතානිදානකම්මජභූතපදට්ඨානො.

කෙචි පනාහු –

658. තෙජාධිකානං භූතානං, පසාදො පන චක්ඛුති;
ආකාසානිලතොයුබ්බිඅධිකානං තු සෙසකා.

659. තෙ පනෙවං තු වත්තබ්බා, ‘‘සුත්තං ආහරථා’’ති හි;
සුත්තමෙව ච තෙ අද්ධා, න දක්ඛිස්සන්ති කිඤ්චිපි.

660. විසෙසෙ සති භූතානං, පසාදො හි කථං භවෙ;
සමානානං හි භූතානං, පසාදො පරිදීපිතො.

661. තස්මා නිස්සයභූතානං, චතුන්නං සබ්බසො පන;
පහායෙව පනෙතෙසං, විසෙසපරිකප්පනං.

662. ඤෙය්‍යා කම්මවිසෙසෙන, පසාදානං විසෙසතා;
න හි භූතවිසෙසෙන, හොති තෙසං විසෙසතා.

663. එවමෙතෙසු චක්ඛුඤ්ච, සොතං අපත්තගාහකං;
සෙසං තු පන සානාදිත්තයං සම්පත්තගාහකං.

රූපන්ති රූපයතීති රූපං, වණ්ණවිකාරමාපජ්ජමානං හදයඞ්ගතභාවං පකාසෙතීති අත්ථො. තං පන චක්ඛුපටිහනනලක්ඛණං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසං, තස්සෙව ගොචරභාවපච්චුපට්ඨානං, චතුමහාභූතපදට්ඨානං. යථා චෙතං, තථා සබ්බානිපි උපාදාරූපානීති .

සද්දොති සද්දයතීති සද්දො, සො පන සොතපටිහනනලක්ඛණො, සොතවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසො, තස්සෙව ගොචරභාවපච්චුපට්ඨානො.

රසොති රසන්ති තෙනාති රසො, සො ජිව්හාපටිහනනලක්ඛණො, ජිව්හාවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසො, තස්සෙව ගොචරභාවපච්චුපට්ඨානො.

ගන්ධොති අත්තානං ගන්ධයති සූචයතීති ගන්ධො, සො සානපටිහනනලක්ඛණො, සානවිඤ්ඤාණස්ස විසයභාවරසො, තස්සෙව ගොචරභාවපච්චුපට්ඨානො.

ඉත්ථින්ද්‍රියන්ති –

664. කම්මජො ඉත්ථිභාවොයං, පටිසන්ධිසමුට්ඨිතො;
යඤ්චෙතං ඉත්ථිලිඞ්ගාදි, න තු තං ඉන්ද්‍රියං සියා.

665. ඉත්ථින්ද්‍රියං පටිච්චෙව, ඉත්ථිලිඞ්ගාදයො පන;
පවත්තෙයෙව ජායන්තෙ, න තානි පටිසන්ධියං.

666. න ච තං චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං, මනොවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව තං;
ඉත්ථිලිඞ්ගාදයො චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා හොන්ති වා න වා.

667. එසෙව ච නයො ඤෙය්‍යො, සෙසෙපි **පුරිසින්ද්‍රියෙ**;
ඉදං පඨමකප්පානං, උභයං තු පවත්තියං.

668. සමුට්ඨාතීති විඤ්ඤෙය්‍යං, පරතො පටිසන්ධියං;
පවත්තෙපි සමුට්ඨාය, පවත්තෙ පරිවත්තති.

669. මහතා පාපකම්මෙන, පුරිසත්තං විනස්සති;
මහතා කුසලෙනෙව, ජායතෙ පුරිසින්ද්‍රියං.

670. දුබ්බලාකුසලෙනෙව, ඉත්ථිලිඞ්ගං විනස්සති;
දුබ්බලෙනෙව පුඤ්ඤෙන, ඉත්ථිභාවො හි ජායතෙ.

671. උභතොබ්‍යඤ්ජනස්සාපි , එකමෙවින්ද්‍රියං සියා;
එවං සන්තෙ අභාවො ච, දුතියබ්‍යඤ්ජනස්ස තු.

672. න වාභාවො සියා කස්මා, න තං බ්‍යඤ්ජනකාරණං;
තස්ස කම්මසහායං හි, රාගචිත්තං තු කාරණං.

උභයස්ස පනෙතස්ස ලක්ඛණාදීනි වුච්චති. තත්ථ ඉත්ථිභාවලක්ඛණං ඉත්ථින්ද්‍රියං, ‘‘ඉත්ථී’’ති පකාසනරසං, ඉත්ථිලිඞ්ගනිමිත්තකුත්තාකප්පානං කාරණභාවපච්චුපට්ඨානං.

පුරිසභාවලක්ඛණං පුරිසින්ද්‍රියං, ‘‘පුරිසො’’ති පකාසනරසං, පුරිසලිඞ්ගනිමිත්තකුත්තාකප්පානං කාරණභාවපච්චුපට්ඨානං.

ජීවිතන්ති –

673. ජීවිතින්ද්‍රියනිද්දෙසෙ, වත්තබ්බං යං සියා ඉධ;
අරූපජීවිතෙ වුත්ත-නයෙනෙව ච තං වදෙ.

ලක්ඛණාදීනි පනස්ස එවං වෙදිතබ්බානි. සහජරූපපරිපාලනලක්ඛණං ජීවිතින්ද්‍රියං, තෙසං පවත්තනරසං, තෙසමෙව ඨපනපච්චුපට්ඨානං, යාපයිතබ්බභූතපදට්ඨානන්ති.

වත්ථූති හදයවත්ථු.

674. යං නිස්සාය මනොධාතු-මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො;
වත්තන්ති පඤ්චවොකාරෙ, තං ‘‘වත්ථූ’’ති පවුච්චති.

මනොධාතුමනොවිඤ්ඤාණධාතූනං නිස්සයලක්ඛණං හදයවත්ථු, තාසඤ්ඤෙව ධාතූනං ආධාරණරසං, උබ්බාහනපච්චුපට්ඨානං.

ආහාරතාති කබළීකාරො ආහාරො. ඔජට්ඨමකං රූපං ආහරතීති ආහාරො.

675. යාය ඔජාය යාපෙන්ති, යත්ථ යත්ථ ච පාණිනො;
අයං තු ‘‘කබළීකාරො, ආහාරො’’ති පවුච්චති.

676. අන්නපානාදිකං වත්ථු, අග්ගිං හරති කම්මජං;
කෙවලං න ච සක්කොති, පාලෙතුං ජීවිතං පන.

677. ඔජා සක්කොති පාලෙතුං, හරිතුං න ච පාචකං;
හරිතුම්පි ච පාලෙතුං, උභො සක්කොන්ති එකතො.

ලක්ඛණාදිතො පනස්ස ඔජාලක්ඛණො කබළීකාරො ආහාරො, රූපාහරණරසො, උපත්ථම්භනපච්චුපට්ඨානො, කබළං කත්වා අජ්ඣොහරිතබ්බවත්ථුපදට්ඨානොති වෙදිතබ්බො.

කායවිඤ්ඤත්තිනිද්දෙසෙ කායෙන අත්තනො භාවං විඤ්ඤාපෙන්තානං කායග්ගහණානුසාරෙන ගහිතාය එතාය භාවො විඤ්ඤායතීති විඤ්ඤත්ති. සයං වා කායග්ගහණානුසාරෙන විඤ්ඤායතීතිපි විඤ්ඤත්ති. ‘‘කායෙන සංවරො

සාධු, සාධු වාචාය සංවරො’’ති ආගතො චොපනසඞ්ඛාතො කායොව විඤ්ඤත්ති **කායවිඤ්ඤත්ති**. කායවිප්ඵන්දනෙන අධිප්පායවිඤ්ඤාපනහෙතුත්තා සයඤ්ච තථා විඤ්ඤෙය්‍යත්තා කායෙන විඤ්ඤත්තීතිපි **කායවිඤ්ඤත්ති**.

678. තත්ථ යා සහජාතස්ස, චිත්තජානිලධාතුයා;
රූපස්ස චලනෙ හෙතු, ඒකාකාරවිකාරතා.

679. කායවිඤ්ඤත්ති නාමායං, කායද්වාරන්ති සා මතා;
තත්ථ යා චෙතනාසිද්ධා, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවසා පන.

680. කායකම්මන්ති නිද්දිට්ඨා, සත්ථුනා සා හිතෙසිනා;
සම්පවත්ති පනෙතිස්සා, වචීද්වාරෙපි ජායතෙ.

681. ලභිත්වා පනුපත්ථම්භං, ඒකාවජ්ජනවීරියං;
හෙට්ඨාහි ඡහි චිත්තෙහි, වායොධාතුසමුට්ඨිතං.

682. සත්තමෙන තු චිත්තෙන, වායොධාතුසමුට්ඨිතා;
චාලෙති සහජං රූපං, විඤ්ඤත්තිසහිතාත්තනා.

වචීවිඤ්ඤත්තිනිද්දෙසෙ පන –

683. පච්චයො චිත්තජාතාය, උපාදින්නකඝට්ටනෙ;
යො ආකාරවිකාරෙකො, අයං පථවිධාතුයා.

684. වචීවිඤ්ඤත්ති විඤ්ඤෙය්‍යා, සහ සද්දවසා පන;
වචීද්වාරන්ති නිද්දිට්ඨා, සාව සක්‍යකුලින්දුනා.

685. සද්දො න චිත්තජො අත්ථි, විනා විඤ්ඤත්තිඝට්ටනං;
ධාතුසඞ්ඝට්ටනෙනෙව, සහ සද්දො හි ජායති.

686. සා විඤ්ඤාපනතො චෙව, අයං විඤ්ඤෙය්‍යතොපි ච;
විඤ්ඤත්තීති සියා තස්සා, සම්භවො කාරකද්වයෙ.

687. න විඤ්ඤත්තිද්වයං අට්ඨ, රූපානි විය චිත්තජං;
චිත්තජානං විකාරත්තා, චිත්තජන්ති පවුච්චති.

තත්ථ කායවිඤ්ඤත්ති අධිප්පායපකාසනරසා, කායවිප්ඵන්දනහෙතුභාවපච්චුපට්ඨානා, චිත්තසමුට්ඨානවායොධාතුපදට්ඨානා. තථා වචීවිඤ්ඤත්ති අධිප්පායපකාසනරසා, වචීඝොසස්ස හෙතුභාවපච්චුපට්ඨානා, චිත්තසමුට්ඨානපථවීධාතුපදට්ඨානා.

688. න කස්සතීති **ආකාසො,** රූපානං විවරො පන;
යො රූපානං පරිච්ඡෙදො, ස්වාකාසොති පවුච්චති.

සො රූපපරිච්ඡෙදලක්ඛණො, රූපපරියන්තපකාසනරසො, රූපමරියාදපච්චුපට්ඨානො, අසම්ඵුට්ඨභාවඡිද්දවිවරභාවපච්චුපට්ඨානො වා, පරිච්ඡින්නරූපපදට්ඨානො.

රූපස්ස ලහුතාදිත්තයනිද්දෙසෙ –

689. හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, රූපස්ස ලහුතාදිසු;
තිස්සො රූපවිකාරාති, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

690. ඒතාසං පන තිස්සන්නං, කමතො ච පවත්තියං;
අරොගී මද්දිතං චම්මං, ධන්තහෙමං නිදස්සනං.

691. කම්මං කාතුං න සක්කොති, ලහුතාදිත්තයං පන;
ආහාරාදිත්තයංයෙව, තං කරොති තතො තිජං.

තත්ථ අදන්ධතාලක්ඛණා රූපස්ස ලහුතා, රූපානං ගරුභාවවිනොදනරසා, ලහුපරිවත්තිතාපච්චුපට්ඨානා, ලහුරූපපදට්ඨානා.

අථද්ධතාලක්ඛණා රූපස්ස මුදුතා, රූපානං ථද්ධභාවවිනොදනරසා, සබ්බකිරියාසු අවිරොධිතාපච්චුපට්ඨානා, මුදුරූපපදට්ඨානා.

සරීරකිරියානුකූලකම්මඤ්ඤතාලක්ඛණා රූපස්ස කම්මඤ්ඤතා, අකම්මඤ්ඤතාවිනොදනරසා, අදුබ්බලභාවපච්චුපට්ඨානා, කම්මඤ්ඤතාරූපපදට්ඨානා. ඒතා පන තිස්සොපි න අඤ්ඤමඤ්ඤං විජහන්ති.

උපචයසන්තතිනිද්දෙසෙ –

692. රූපානමාචයො යො හි, වුත්තො උපචයොති සො;
අනුප්පබන්ධතා තෙසං, සන්තතීති පවුච්චති.

693. අත්ථතො උභයම්පෙතං, ජාතිරූපන්ති දීපිතං;
වුත්තමාකාරනානත්තා, වෙනෙය්‍යානං වසෙන වා.

ලක්ඛණාදිතො පන ආචයලක්ඛණො රූපස්ස උපචයො, පුබ්බන්තතො රූපානං උම්මුජ්ජාපනරසො, නිය්‍යාතනපච්චුපට්ඨානො, පරිපුණ්ණභාවපච්චුපට්ඨානො වා, උපචිතරූපපදට්ඨානො.

පවත්තිලක්ඛණා රූපස්ස සන්තති, අනුප්පබන්ධනරසා, අනුපච්ඡෙදපච්චුපට්ඨානා, අනුප්පබන්ධරූපපදට්ඨානා.

ජරානිද්දෙසෙ ජීරණං ජරා.

694. දුවිධායං ජරා නාම, පාකටාපාකටාති ච;
පාකටා රූපධම්මෙසු, අරූපෙසු අපාකටා.

රූපස්ස පරිපාකතාලක්ඛණා රූපස්ස ජරතා, උපනයනරසා, සභාවානං අපගමෙපි නසභාවාපගමපච්චුපට්ඨානා වීහිපුරාණභාවො විය, පරිපච්චමානරූපපදට්ඨානා.

පරිභෙදලක්ඛණා රූපස්ස අනිච්චතා, සංසීදනරසා, ඛයවයපච්චුපට්ඨානා, පරිභිජ්ජමානරූපපදට්ඨානාති වෙදිතබ්බාති.

එවං චතුවීසති උපාදාරූපානි වෙදිතබ්බානි.

695. භූතරූපානි චත්තාරි, උපාදා චතුවීසති;
අට්ඨවීසති රූපානි, සබ්බානෙව භවන්ති හි.

696. ඉමෙසු පන රූපෙසු, අසම්මොහත්ථමෙව තං;
සමොධානං සමුට්ඨානං, නිප්ඵන්නං සඞ්ඛතම්පි ච.

697. චොදනං පරිහාරඤ්ච, නයමෙකවිධාදිකං;
සඞ්ඛෙපෙන පවක්ඛාමි, පකිණ්ණකමිදං සුණ.

තත්ථ **සමොධානන්ති** සබ්බමෙව ඉදං රූපං සබ්බසමොධානතො පථවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතු චක්ඛායතනං…පෙ…. ජරතා අනිච්චතාති අට්ඨවීසතිවිධං ච හොති, ඉතො අඤ්ඤං රූපං නාම නත්ථි. කෙචි පන මිද්ධවාදිනො ‘‘මිද්ධරූපං නාම අත්ථී’’ති වදන්ති, තෙ ‘‘අද්ධා මුනීසි සම්බුද්ධො, නත්ථි නීවරණා තවා’’ති ච ‘‘ථිනමිද්ධනීවරණං අවිජ්ජානීවරණඤ්ච නීවරණසම්පයුත්ත’’න්ති සම්පයුත්තවචනතො ච **මහාපකරණපට්ඨානෙ** ‘‘නීවරණං ධම්මං පටිච්ච නීවරණො ධම්මො උප්පජ්ජති නපුරෙජාතපච්චයා’’ති අරූපෙපි ‘‘කාමච්ඡන්දනීවරණං පටිච්ච ථිනමිද්ධඋද්ධච්චකුක්කුච්චාවිජ්ජානීවරණා’’න්ති එවමාදීහි පාළීහි විරුජ්ඣනතො ච අරූපමෙව මිද්ධන්ති පටික්ඛිපිතබ්බා.

698. අරූපෙපි පනෙතස්ස, මිද්ධස්සුප්පත්ති පාඨතො;
නිට්ඨමෙත්ථාවගන්තබ්බා, අරූපන්ති ච විඤ්ඤුනා.

අපරෙ ‘‘බලරූපෙන සද්ධිං එකූනතිංස, සම්භවරූපෙන සද්ධිං තිංස, ජාතිරූපෙන සද්ධිං එකතිංස, රොගරූපෙන සද්ධිං ද්වත්තිංස රූපානී’’ති වදන්ති. තෙපි තෙසං විසුං විසුං අභාවං දස්සෙත්වා පටික්ඛිපිතබ්බා. වායොධාතුයා ගහිතාය බලරූපං ගහිතමෙව, අඤ්ඤං බලරූපං නාම නත්ථි. ආපොධාතුයා සම්භවරූපං, උපචයසන්තතීති ජාතිරූපං, ජරතාඅනිච්චතාදීහි රොගරූපං ගහිතං, අඤ්ඤං රොගරූපං නාම නත්ථීති, තස්මා අට්ඨවීසතිවිධානෙව රූපානීති.

එවං සමොධානතො වෙදිතබ්බානීති.

සමුට්ඨානන්ති චත්තාරි රූපසමුට්ඨානානි උතුචිත්තාහාරකම්මානීති.

699. කම්මං උතු ච චිත්තඤ්ච, ආහාරො රූපහෙතුයො;
එතෙහෙව ච රූපානි, ජායන්ති න පනඤ්ඤතො.

700. තස්මා එකසමුට්ඨානා, එකාදස භවන්ති හි;
අට්ඨින්ද්‍රියානි වත්ථුඤ්ච, විඤ්ඤත්තිද්වයමෙව ච.

701. අට්ඨින්ද්‍රියානි වත්ථුඤ්ච, එකන්තෙනෙව කම්මජා;

චිත්තජංයෙව විඤ්ඤත්ති-ද්වයං වුත්තං මහෙසිනා.

702. චිත්තෙන උතුනා චෙව, සද්දො ද්වීහි සමුට්ඨිතො;
උතුආහාරචිත්තෙහි, ලහුතාදිත්තයං කතං.

703. වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා,
චතස්සො චාපි ධාතුයො;
සන්තත්‍යුපචයාකාසා,
එකාදස චතුබ්භවා.

704. එකාදසෙකතො ජාතා,
ද්විජෙකොව තිජා තයො;
චතුජෙකාදසක්ඛාතා,
ද්වෙ න කෙනචි ජායරෙ.

705. කම්මෙන වීසති රූපා, සත්තරස තු චෙතසා;
උතුනා දසපඤ්චෙව, චුද්දසාහාරතො පන.

706. ඡසට්ඨි සබ්බානෙතානි, සමුට්ඨානවිභාගතො;
අට්ඨසට්ඨි ච හොන්තෙව, ජරතානිච්චතාහි තෙ.

707. ජරතානිච්චතා චෙව, න කෙනචි සමුට්ඨිතා;
ජාතස්ස පාකභෙදත්තා, ජායෙය්‍යුං යදි තානිපි.

708. එවං සන්තෙ තු තෙසම්පි, පාකභෙදා සියුං න හි;
පාකො පච්චති භෙදො වා, න ච භිජ්ජති නත්ථි තං.

709. ජාතස්ස පාකභෙදත්තා, ද්වයමෙතං න ජායති;
සියා කත්ථචි බුද්ධෙත්ථ, ''රූපස්සූපචයො''ති හි.

710. වචනෙන යථා ''ජාති, ජායතී''ති ච දීපිතං;
පාකොපි පච්චතෙවං තු, භෙදොපි පරිභිජ්ජතු.

711. න චෙව ජායතෙ ජාති, ඉති ඤෙය්‍යා විභාවිනා;
ජායමානස්ස ධම්මස්ස, නිබ්බත්තීති පකාසිතා.

712. තත්ථ යථා සියා ජාති, යෙසං ධම්මානමෙව සා;
තප්පච්චයත්තවොහාරං, අභිනිබ්බත්තිසම්මුතිං.

713. ලභතෙව තථා තෙසං, පාකභෙදා ලබ්භන්ති තෙ;
තප්පච්චයත්තවොහාරං, අභිනිබ්බත්තිසම්මුතිං.

714. එවං ඉදං ද්වයඤ්චාපි, හොති කම්මාදිසම්භවං;
න පාකභෙදා වොහාරං, තං ලභන්ති කදාචිපි.

715. කස්මා හි ජනකානං තු, පච්චයානමභාවතො;
ආනුභාවඛණුප්පාදෙ, ජාතියා පන ලබ්භති.

716. තප්පච්චයත්තවොහාරං, අභිනිබ්බත්තිසම්මුතිං;
තස්මා ලභති ජාති ච, ලභතී නෙතරද්වයං.

717. ජීයතීති න වත්තබ්බං, තං ද්වයං භිජ්ජතීති වා;
ආනුභාවඛණෙ තස්ස, පච්චයානමභාවතො.

718. ''අනිච්චං සඞ්ඛතඤ්චෙතං, ජරාමරණ''මිච්චපි;
වුත්තත්තා ජායතිච්චෙතං, අථ මඤ්ඤසි චෙ තුවං.

719. එවම්පි ච න වත්තබ්බං, සා හි පරියායදෙසනා;
අනිච්චානං තු ධම්මානං, ජරාමරණතො තථා.

720. අනිච්චං සඞ්ඛතඤ්චාති, වුත්තං විඤ්ඤත්තියො විය;
යදි එවං තයමෙතං, අජාතත්තා ච සබ්බථා.

721. නත්ථීති චෙ ඛංපුප්ඵංව, නිච්චං වාසඞ්ඛතං විය;
නොභයං පනිදං කස්මා, නිස්සයායත්තවුත්තිතො.

722. භාවෙ පථවියාදීනං, නිස්සයානං තු භාවතො;
තස්මා හි ච ඛංපුප්ඵංව, න නත්ථි පන තං තයං.

723. යස්මා පථවියාදීනං, අභාවෙන ච ලබ්භති;
තස්මා න පන නිච්චං වා, නිබ්බානං විය තං තයං.

නිප්ඵන්නන්ති එත්ථ චත්තාරො මහාභූතා චක්ඛුසොතඝානජිව්හාකායරූපසද්දගන්ධරසඉත්ථිපුරිසජීවිතින්ද්‍රියකබළීකාරාහාරහදයවත්ථූති අට්ඨාරස රූපානි නිප්ඵන්නානි නාම. සෙසානි දස අනිප්ඵන්නානි නාම.

724. අට්ඨාරස නිප්ඵන්නානි, අනිප්ඵන්නාවසෙසකා;
යදි හොන්ති අනිප්ඵන්නා, හවෙය්‍යුං තෙ අසඞ්ඛතා.

725. තෙසමෙව ච රූපානං, විකාරත්තා අසඞ්ඛතා;
කථං නාම හවෙය්‍යුං තෙ, නිප්ඵන්නා චෙව සඞ්ඛතා.

එවං නිප්ඵන්නසඞ්ඛතො වෙදිතබ්බො.

චොදනාපරිහාරන්ති එත්ථ –

726. ඉත්ථිභාවො පුමත්තඤ්ච, ජීවිතං සම්භවොපි ච;
තථා කායප්පසාදොති, සබ්බට්ඨානාති වණ්ණිතා.

727. එවං සන්තෙ තු ධම්මානං, හොති සඞ්කරදොසතා;
චක්ඛුකායපසාදානං, එකත්තං උපපජ්ජති.

728. අඤ්ඤං පන ච අඤ්ඤස්මිං, න චත්ථි පරමත්ථතො;
තස්මා කායින්ද්‍රියං චක්ඛු-පසාදෙන න සඞ්කරං.

729. අඤ්ඤමඤ්ඤාවිනිබ්භොගවසෙන තු පවත්තිතො;
තෙසං ඨානන්තරං වත්තුං, න සක්කා සමයඤ්ඤුනා.

730. යාවතා අනුපාදින්නසන්තානං අත්ථි තත්ථ සො;
අත්ථි කායපසාදොති, තස්මා එවමුදීරිතං.

731. ලක්ඛණාදිවසෙනාපි, නානත්තං සමුපාගතං;
ධජානං පඤ්චවණ්ණානං, ඡායා උපමතං ගතා.

732. තස්මා හි පන ධම්මානං, අඤ්ඤමඤ්ඤං විමිස්සතා;
න හොතෙවාති විඤ්ඤෙය්‍යා, විඤ්ඤුනා සමයඤ්ඤුනා.

එවං නිප්ඵන්නානිප්ඵන්නභාවො, චොදනාපරිහාරො ච වෙදිතබ්බො.

නයමෙකවිධාදිකන්ති –

733. ලොකිකත්තා නහෙතුත්තා, සඞ්ඛතත්තා ච සාසවා;
සබ්බ**මෙකවිධං** රූපං, පච්චයායත්තවුත්තිතො.

734. අජ්ඣත්තිකබහිද්ධා ච, ඉන්ද්‍රියානින්ද්‍රියාපි ච;
සුඛුමොළාරිකා චෙව, උපාදින්නාදිතො **ද්විධා**.

735. චක්ඛුආයතනාදීනි, පඤ්ච අජ්ඣත්තිකානි තු;
තෙවීසතිවිධං සෙසං, බාහිරන්ති පවුච්චති.

736. චක්ඛුසොතින්ද්‍රියාදීනි, ඉන්ද්‍රියානි පනට්ඨ තු;
සෙසඤ්ච තු වීසං රූපං, අනින්ද්‍රියමුදීරිතං.

737. චක්ඛුආයතනාදීනි, නව ඵොට්ඨබ්බමෙව ච;
තං බාරසවිධං රූපං, ඔළාරිකමුදීරිතං.

738. සෙසානි පන රූපානි, සුඛුමානි තු සොළස;
කම්මජං තු උපාදින්නං, අනුපාදින්නමඤ්ඤථා.

එවඤ්ච දුවිධං හොති.

පුන සනිදස්සනසප්පටිඝඅනිදස්සනසප්පටිඝ- අනිදස්සනඅප්පටිඝභෙදතො ච, කම්මජාකම්මජනෙවකම්මජානාකම්මජභෙදතො ච **තිවිධං**. තත්ථ රූපායතනං සනිදස්සනසප්පටිඝං, එකාදසවිධං සෙසොළාරිකරූපං අනිදස්සනසප්පටිඝං, සෙසං සොළසවිධං සුඛුමරූපං අනිදස්සනඅප්පටිඝං. කම්මතො ජාතං කම්මජං,

අට්ඨින්ද්‍රියානි, වත්ථු ච කම්මජං, තදඤ්ඤප්පච්චයා ජාතං අකම්මජං, නකුතොචි ජාතං නෙවකම්මජානාකම්මජං ජරතා අනිච්චතා ච. එවං තිවිධං හොති.

පුන දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතවසෙන ච, ද්වාරඤ්චෙව වත්ථු ච, ද්වාරමෙව හුත්වා න වත්ථු ච, වත්ථුමෙව හුත්වා න ද්වාරඤ්ච, නෙව ද්වාරඤ්ච න වත්ථු චාති එවං භෙදතො ච, ද්වාරඤ්චෙවින්ද්‍රියඤ්ච, ද්වාරංයෙව හුත්වා නෙවින්ද්‍රියඤ්ච, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න ද්වාරඤ්ච, නෙව ද්වාරඤ්ච නෙවින්ද්‍රියඤ්චාති එවං භෙදතො ච, වත්ථු චෙව ඉන්ද්‍රියඤ්ච, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න වත්ථු ච, වත්ථුමෙව හුත්වා නෙවින්ද්‍රියඤ්ච, නෙවින්ද්‍රියං න වත්ථු චෙති එවං භෙදතො ච **චතුබ්බිධං**.

තත්ථ දිට්ඨං නාම රූපායතනං, සුතං නාම සද්දායතනං, මුතං නාම ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බායතනත්තයං, විඤ්ඤාතං නාම අවසෙසචක්ඛායතනාදිපඤ්චකං, සොළසවිධං සුඛුමරූපඤ්ච. චක්ඛායතනාදිපඤ්චකං ද්වාරඤ්චෙව වත්ථු ච, විඤ්ඤත්තිද්වයං ද්වාරමෙව හොති, න වත්ථු, හදයවත්ථු වත්ථුමෙව හොති, න ද්වාරං, සෙසං සබ්බං රූපං නෙව ද්වාරං න වත්ථු ච. තතියචතුක්කෙ ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න ද්වාරන්ති ඉත්ථින්ද්‍රියපුරිසින්ද්‍රියජීවිතින්ද්‍රියානි. ඉමානි හි ඉන්ද්‍රියානෙව හොන්ති, න ද්වාරානි, සෙසමනන්තරචතුක්කෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. චතුත්ථචතුක්කෙ තතියපදං හදයවත්ථුං සන්ධාය වුත්තං, සෙසං වුත්තනයමෙව. එවං චතුබ්බිධං හොතීති වෙදිතබ්බං.

පුන එකජද්විජතිජචතුජනකුතොචිජාතභෙදතො, ද්වාරින්ද්‍රියං වත්ථු ච, ද්වාරමෙව හුත්වා නෙවින්ද්‍රියං න වත්ථු ච, වත්ථුමෙව හුත්වා නෙවින්ද්‍රියං න ද්වාරඤ්ච, ඉන්ද්‍රියමෙව හුත්වා න වත්ථු න ද්වාරඤ්ච, නෙවින්ද්‍රියං න වත්ථු න ද්වාරඤ්චාති එවං පභෙදතො **පඤ්චවිධං**.

තත්ථ –

739. අට්ඨින්ද්‍රියානි වත්ථුඤ්ච, විඤ්ඤත්තිද්වයමෙව ච;
එකාදසවිධං රූපං, **එකජන්ති** පවුච්චති.

740. සද්දො එකො **ද්විජො** නාම, ලහුතාදිත්තයං **තිජං**;
එකාදසවිධං සෙසං, **චතුජන්ති** පකාසිතං.

741. ජරතානිච්චතා චෙව, **නකුතොචි** භවෙ පන;
චක්ඛාදිපඤ්චකං ද්වාරං, ඉන්ද්‍රියං වත්ථුමෙව ච.

742. විඤ්ඤත්තීනං ද්වයං ද්වාරං, නෙවින්ද්‍රියං න වත්ථු ච;
හදයවත්ථු වත්ථූව, න ද්වාරං නෙවින්ද්‍රියං පන.

ඉත්ථිපුරිසජීවිතින්ද්‍රියානි ඉන්ද්‍රියමෙව න වත්ථු න ද්වාරඤ්ච, සෙසං පන රූපං නෙවින්ද්‍රියං න වත්ථු න ද්වාරන්ති. එවං පඤ්චවිධන්ති වෙදිතබ්බං.

පුන කම්මජචිත්තජඋතුචිත්තජඋතුචිත්තාහාරජචතුජනකුතොචිජාතභෙදතො, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යාසොතඝානජිව්හාකායමනොවිඤ්ඤෙය්‍යාවසෙන **ඡබ්බිධං**.

තත්ථ අට්ඨින්ද්‍රියානි වත්ථු ච කම්මජමෙව, විඤ්ඤත්තිද්වයං චිත්තජමෙව, සද්දො උතුචිත්තජො, ලහුතාදිත්තයං උතුචිත්තාහාරජමෙව, සෙසං එකාදසවිධං චතුජං නාම, ජරතා අනිච්චතා නකුතොචිජාතං නාම. දුතියඡක්කෙ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං නාම චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤෙය්‍යං රූපායතනං…පෙ…. කායවිඤ්ඤෙය්‍යං නාම ඵොට්ඨබ්බායතනං, මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං නාම සෙසා පඤ්ච ඔළාරිකා ච සොළස සුඛුමරූපානි චාති එකවීසතිවිධං හොති. එවං ඡබ්බිධං හොති.

පුන ඡවත්ථුඅවත්ථුභෙදතො ච, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං සොතඝානජිව්හාකායවිඤ්ඤෙය්‍යං මනොධාතුවිඤ්ඤෙය්‍යං මනොවිඤ්ඤාණධාතුවිඤ්ඤෙය්‍යන්ති **සත්තවිධං** හොති.

තත්ථ චක්ඛාදිපඤ්චවත්ථූනි හදයවත්ථුනා සද්ධිං ඡ වත්ථූනි, සෙසං බාවීසතිවිධං රූපං අවත්ථු නාම, දුතියසත්තකමුත්තානමෙව. එවං සත්තවිධං හොති.

පුන සත්තද්වාරාද්වාරභෙදතො **අට්ඨවිධං**. තත්ථ චක්ඛුද්වාරාදීනි පඤ්ච කායවිඤ්ඤත්තිවචීවිඤ්ඤත්තිද්වාරෙහි සද්ධිං සත්ත ද්වාරානි, සෙසමද්වාරන්ති එවං අට්ඨවිධං හොති.

පුන අට්ඨින්ද්‍රියානින්ද්‍රියභෙදතො පන **නවවිධං**.

පුන නවකම්මජාකම්මජභෙදතො **දසවිධං**.

පුන ආයතනභෙදතො **එකාදසවිධං.**

භවෙසු රූපකලාපපවත්තිභෙදතො **බහුවිධන්ති** වෙදිතබ්බං.

743. ඉතො පරං පවක්ඛාමි, කාමරූපභවද්වයෙ;
උප්පත්තිං පන රූපානං, පටිසන්ධිපවත්තිසු.

744. භුම්මවජ්ජෙසු දෙවෙසු, නිරයෙ නිජ්ඣාමතණ්හිකෙ;
යොනියො පුරිමා තිස්සො, න සන්තීති විනිද්දිසෙ.

745. සෙසෙ ගතිත්තයෙ භුම්ම-දෙවෙසුපි ච යොනියො;
චතස්සො ච භවන්තීති, වෙදිතබ්බා විභාවිනා.

746. ගබ්භසෙය්‍යකසත්තස්ස, පටිසන්ධික්ඛණෙ පන;
තිංස රූපානි ජායන්තෙ, සභාවස්සෙව දෙහිනො.

747. අභාවගබ්භසෙය්‍යානං, අණ්ඩජානඤ්ච වීසති;
භවන්ති පන රූපානි, කායවත්ථුවසෙන තු.

748. ගහිතාගහණෙනෙත්ථ, එකාදස භවන්ති තෙ;
එසෙව ච නයො ඤෙය්‍යො, සබ්බෙසු දසකෙසුපි.

749. ජීවිතෙන යදා සද්ධිං, ජාතෙ සුද්ධකමට්ඨකං;
ජීවිතනවකං නාම, හොතීති සමුදීරිතං.

750. ජීවිතනවකං කායපසාදෙනෙකතො සියා;
තං කායදසකං නාම, හොතීති පරියාපුටං.

751. එසෙව ච නයො ඤෙය්‍යො, සද්ධිං භාවෙන වත්ථුනා;
චක්ඛාදීහි ච යොජෙත්වා, දසකා සත්ත විඤ්ඤුනා.

752. ඔපපාතිකසත්තානං, මනුස්සෙසූපපත්තියං;
කාමාවචරදෙවානං, නිච්චං රූපානි සත්තති.

753. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝානඤ්ච, ජිව්හා කායො ච වත්ථු ච;
භාවො චාති හි සත්තන්නං, දසකානං වසා පන.

754. බ්‍රහ්මානං රූපිනං චක්ඛු-සොතවත්ථුවසා පන;
දසකානි ච තීණෙව, නවකං ජීවිතස්ස ච.

755. චතුන්නං තු කලාපානං, වසෙන පන රූපිනං;
චත්තාලීසෙව රූපානි, එකූනානි භවන්ති හි.

756. ජීවිතනවකෙනෙව , අසඤ්ඤුප්පත්ති දීපිතා;
ජච්චන්ධබධිරාඝාන-රහිතෙ තු නපුංසකෙ.

757. වත්ථුනො කායජිව්හානං, වසා තිංසාවකංසතො;
උක්කංසස්සාවකංසස්ස, අන්තරෙ අනුරූපතො.

758. පරිපුණ්ණානං රූපානං, වසෙන පන පාණිනං;
රූපානං තු සමුප්පත්ති, වෙදිතබ්බා විභාවිනා.

759. සත්තවීසති රූපානි, කාමාවචරදෙහිනො;
අප්පවත්තනතො හොන්ති, ද්වින්නං භාවානමෙකතො.

760. ඝානං ජිව්හා ච කායො ච, තථා භාවද්වයම්පි ච;
බ්‍රහ්මානං පන රූපීනං, පඤ්ච රූපා න විජ්ජරෙ.

761. චතුසන්තති කාමස්මිං, රූපෙ හොන්ති තිසන්තති;
ද්විසන්තති අසඤ්ඤෙසු, බහිද්ධා එකසන්තති.

762. රූපං නිබ්බත්තමානං තු, සබ්බෙසං පන පාණිනං;
පඨමං කම්මතොයෙව, නිබ්බත්තති න සංසයො.

763. ගබ්භසෙය්‍යකසත්තානං, පටිසන්ධික්ඛණෙ පන;
තඤ්ච ඛො සන්ධිචිත්තස්ස, උප්පාදෙයෙව ජායරෙ.

764. යථෙව තස්ස උප්පාදෙ, තිංස රූපානි ජායරෙ;
තථෙව ඨිතිභඞ්ගෙසු, තිංස තිංසෙව ජායරෙ.

765. සබ්බානෙතානි රූපානි, රූපක්ඛන්ධොති සඤ්ඤිතො;
අනිච්චො අද්ධුවොනත්තා, දුක්ඛක්ඛන්ධොව කෙවලො.

766. රොගතො ගණ්ඩතො රූපං, පරතො ච පලොකතො;
දිස්වාන දුක්ඛතො රූපං, රූපෙ ඡන්දං විරාජයෙ.

767. ගන්තුං පනිච්ඡෙ පිටකෙභිධම්මෙ,
යො ධම්මසෙනාපතිනා සමත්තං;
හිතත්ථිනා තෙන ච භික්ඛුනායං,
සක්කච්ච සම්මා පන සික්ඛිතබ්බො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ රූපවිභාගො නාම

දසමො පරිච්ඡෙදො.

11. එකාදසමො පරිච්ඡෙදො

නිබ්බානනිද්දෙසො

768. රූපානන්තරමුද්දිට්ඨං , නිබ්බානං යං පනාදිතො;
තස්සිදානි අනුප්පත්තො, විභාවනනයක්කමො.

769. තස්මාහං තස්ස දස්සෙතුං, දුක්කරස්ස යථාබලං;
දුබ්බොධස්ස පවක්ඛාමි, විභාවනමිතො පරං.

තත්ථ **නිබ්බානන්ති** භවාභවං විනනතො වානං වුච්චති තණ්හා, වානතො නික්ඛන්තත්තා නිබ්බානන්ති ච පවුච්චති අමතං අසඞ්ඛතං පරමං සුඛං. වුත්තං හෙතං ''යො සො සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන''න්ති.

770. යස්ස චාධිගමා සබ්බ-කිලෙසානං ඛයො භවෙ;
නිබ්බානමිති නිද්දිට්ඨං, නිබ්බානකුසලෙන තං.

එතං ච නිබ්බානං නාම තයිදං සන්තිලක්ඛණං, අච්චුතිරසං, අස්සාසකරණරසං වා, අනිමිත්තපච්චුපට්ඨානං, නිස්සරණපච්චුපට්ඨානං වාති වෙදිතබ්බං.

එත්ථාහ – න පරමත්ථතො නිබ්බානං නාම එකො සභාවො අත්ථි, තිත්ථියානං අත්තා විය, සසවිසාණං විය ච අනුපලබ්භනීයතොති? න, පඤ්ඤාචක්ඛුනා උපපරික්ඛියමානානං හිතගවෙසීනං යථානුරූපාය පටිපත්තියා උපලබ්භනීයතො. යං හි පුථුජ්ජනා නොපලබ්භන්ති, තං ''නත්ථී''ති න වත්තබ්බං. අථායස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන ධම්මසෙනාපතිනා ''කතමං නු ඛො, ආවුසො, නිබ්බාන''න්ති නිබ්බානං පුට්ඨෙන ''යො ඛො, ආවුසො, රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො''ති රාගාදීනං ඛයොව දස්සිතො, තස්මා රාගාදීනං ඛයමත්තමෙව නිබ්බානන්ති චෙ? තං න. කස්මා? අරහත්තස්සාපි රාගාදීනං ඛයමත්තපසඞ්ගදොසාපත්තිතො. කථං? නිබ්බානං පුච්ඡානන්තරමෙව ''කතමං නු ඛො, ආවුසො, අරහත්ත''න්ති පුට්ඨෙන ''යො ඛො, ආවුසො, රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො''ති රාගාදීනං ඛයොව වුත්තො, තස්මා තව මතෙන අරහත්තඵලස්සාපි රාගාදීනං ඛයමත්තතා භවෙය්‍ය, න චෙතං යුත්තං අනුත්තරස්ස ලොකුත්තරඵලචිත්තස්ස රාගානං ඛයමත්තතාපජ්ජනං, තස්මා මා එවං බ්‍යඤ්ජනච්ඡායාය වදෙසි, උභින්නං පන සුත්තානං අත්ථො උපපරික්ඛිතබ්බො.

යස්ස පන ධම්මස්සාධිගමෙන රාගාදීනං ඛයො හොති, සො ධම්මො රාගාදීනං ඛයස්ස උපනිස්සයත්තා අක්ඛයොපි සමානො ''රාගාදීනං ඛයො නිබ්බාන''න්ති ඛයොපචාරෙන වුත්තො, ''තිපුසං ජරො ගුළො සෙම්හො''තිආදීසු විය ඵලූපචාරෙන වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. අරහත්තං පන ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා ''ඛයො''ති වුත්තං. යදි රාගාදීනං ඛයමත්තං නිබ්බානං භවෙය්‍ය, සබ්බෙ බාලපුථුජ්ජනාපි සමධිගතනිබ්බානා සච්ඡිකතනිරොධා භවෙය්‍යුං. කිඤ්ච භිය්‍යො – නිබ්බානස්ස බහුත්තාදිදොසාපත්තිතො ච. එවඤ්හි සති රාගාදික්ඛයානං බහුභාවතො නිබ්බානස්සාපි බහුභාවො භවෙය්‍ය, සඞ්ඛතලක්ඛණඤ්ච නිබ්බානං භවෙය්‍ය, සඞ්ඛතලක්ඛණත්තා සඞ්ඛතපරියාපන්නඤ්ච, සඞ්ඛතපරියාපන්නත්තා අනිච්චං දුක්ඛං නිබ්බානං භවෙය්‍යාති.

කිඤ්ච භිය්‍යො – යදි ඛයො නිබ්බානං භවෙය්‍ය, ගොත්‍රභුවොදානමග්ගඵලචිත්තානං කිං නු ආරම්මණං වදෙසි, වද භද්‍රමුඛාති? රාගාදීනං ඛයමෙව වදාමීති. කිං පන රාගාදයො ගොත්‍රභුආදීනං ඛණෙ ඛීයන්ති, උදාහු ඛීයිස්සන්ති, අථ ඛීණාති? කිං පනෙත්ථ ''ඛීණෙස්වෙව ඛයං වදාමී''ති. සුට්ඨු උපධාරෙත්වා වද භද්‍රමුඛාති, යදි ඛීණෙස්වෙව ඛයං වදෙසි, න ගොත්‍රභුචිත්තාදීනං නිබ්බානාරම්මණතා සිජ්ඣතීති. කිං කාරණං? ගොත්‍රභුක්ඛණෙ රාගාදයො ඛීයිස්සන්ති, තථා වොදානක්ඛණෙ, මග්ගක්ඛණෙ පන ඛීයන්ති, න ඛීණා, ඵලක්ඛණෙ ඛීණා. එවං සන්තෙ භවතො මතෙන ඵලමෙව ඛයාරම්මණං, න ඉතරෙ, ඉතරෙසං පන කිමාරම්මණං වදෙසීති ? අද්ධා සො ආරම්මණං අපස්සන්තො නිරුත්තරො භවිස්සති. අපිච කිලෙසක්ඛයො නාම සප්පුරිසෙහි කරීයති, යථානුරූපාය පටිපත්තියා උප්පාදීයතීති අත්ථො. නිබ්බානං පන න කෙනචි කරීයති න උප්පාදීයති, තස්මා නිබ්බානමමතමසඞ්ඛතං. තමකතං ජානාතීති අරියසාවකො ''අකතඤ්ඤූ''ති පවුච්චති. වුත්තඤ්චෙතං –

771. ''අසද්ධො අකතඤ්ඤූ ච,
සන්ධිච්ඡෙදො ච යො නරො;
හතාවකාසො වන්තාසො,
ස වෙ උත්තමපොරිසො''ති.

අපිච ''නිස්සරණ''න්ති භගවතා වුත්තත්තා ච. ''නිස්සරණ''න්ති හි නිබ්බානස්සෙතං නාමං. යථාහ ''තයො ඛොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා දුප්පටිවිජ්ඣා. කතමෙ තයො ධම්මා දුප්පටිවිජ්ඣා? තිස්සො නිස්සරණධාතුයො. කාමානමෙතං නිස්සරණං, යදිදං නෙක්ඛම්මං. රූපානමෙතං නිස්සරණං, යදිදං අරූපං. යං ඛො පන කිඤ්චි භූතං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං, නිරොධො තස්ස නිස්සරණ''න්ති හි වුත්තං. එවං වුත්තස්ස තස්ස නිබ්බානස්ස

අභාවපත්තිදොසතො පඨමජ්ඣානාකාසානඤ්චායතනානම්පි අභාවො භවෙය්‍ය, තස්මා අයුත්තං අක්ඛයස්ස නිබ්බානස්ස ඛයදොසාපජ්ජනන්ති, න තු ඛයො නිබ්බානං.

“අත්ථි නිස්සරණං ලොකෙ, පඤ්ඤාය මෙ සුඵුසිත”න්ති ච “අත්ථි, භික්ඛවෙ, අජාතං අභූතං අකතං අසඞ්ඛත”න්ති ච ධම්මසාමිනා තථාගතෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන අනෙකෙසු සුත්තන්තෙසු පරමත්ථවසෙන වුත්තත්තා “අත්ථි නිබ්බානං නාම එකො ධම්මො”ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං. අපිච පරිත්තත්තිකෙ “කතමෙ ධම්මා අප්පමාණා”ති පදමුද්ධරිත්වා – “චත්තාරො මග්ගා අපරියාපන්නා චත්තාරි ච සාමඤ්ඤඵලානි නිබ්බානඤ්ච, ඉමෙ ධම්මා අප්පමාණා”ති වුත්තත්තා රාගාදීනං ඛයස්ස අප්පමාණත්තං කථං යුජ්ජති, තස්මා පරමත්ථතො අත්ථියෙව නිබ්බානං නාම එකො සභාවොති. තං පන පකතිවාදීනං පකති විය, තිත්ථියානං අත්තා විය ච සසවිසාණං විය ච නාවිජ්ජමානං.

අථ පඤ්ඤත්තිමත්තං නිබ්බානන්ති චෙ, තම්පි අයුත්තං. කස්මා? නිබ්බානාරම්මණානං චිත්තචෙතසිකානං නවත්තබ්බාරම්මණත්තා. කථං? පරිත්තාරම්මණත්තිකෙ ච පන “කතමෙ ධම්මා අප්පමාණාරම්මණා”ති පදමුද්ධරිත්වා “චත්තාරො මග්ගා අපරියාපන්නා චත්තාරි ච සාමඤ්ඤඵලානි , ඉමෙ ධම්මා අප්පමාණාරම්මණා”ති හි වුත්තං. යදි පනෙතෙසං පඤ්ඤත්තිආරම්මණං සියා, අප්පමාණාරම්මණතා න යුජ්ජෙය්‍ය, නවත්තබ්බාරම්මණපක්ඛං භජෙය්‍යුං. “නවත්තබ්බාරම්මණා පන රූපාවචරත්තිකචතුක්කජ්ඣානා කුසලතො ච විපාකතො ච කිරියතො ච, චතුත්ථස්ස ඣානස්ස විපාකො, ආකාසානඤ්චායතනං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං කුසලතො ච විපාකතො ච කිරියතො ච, ඉමෙ ධම්මා නවත්තබ්බාරම්මණා”ති හි වුත්තං, තස්මා න පඤ්ඤත්තිමත්තං නිබ්බානං. යස්මා ච පණ්ණත්තිභාවො නිබ්බානස්ස න යුජ්ජති, තස්මා මග්ගඵලානං ආරම්මණපච්චයභූතං උප්පාදාදීනමභාවතො නිච්චං, රූපසභාවාභාවතො අරූපං, පපඤ්චාභාවතො නිප්පපඤ්චං නිබ්බානං නාම අත්ථීති උපගන්තබ්බන්ති.

772. අච්චන්තමනන්තං සන්තං, අමතං අපලොකිතං;
පණීතං සරණං ඛෙමං, තාණං ලෙණං පරායණං.

773. සිවඤ්ච නිපුණං සච්චං, දුක්ඛක්ඛයමනාසවං;
සුදුද්දසං පරං පාරං, නිබ්බානමනිදස්සනං.

774. තණ්හාක්ඛයං ධුවං දීපං, අබ්‍යාපජ්ඣමනීතිකං;
අනාලයමරූපඤ්ච, පදමච්චුතමක්ඛරං.

775. විරාගඤ්ච නිරොධඤ්ච, විමුත්ති මොක්ඛමෙව ච;
ඉමෙහි පන නාමෙහි, නිබ්බානං තු කථීයති.

776. එවඤ්ච පන විඤ්ඤාය, නිබ්බානම්පි ච අච්චුතං;
තස්ස චාධිගමූපායො, කත්තබ්බො විඤ්ඤුනා සදා.

777. සද්ධාබුද්ධිකරං තථාගතමතෙ සම්මොහවිද්ධංසනං,
පඤ්ඤාසම්භවසම්පසාදනකරං ජානාති යො වෙ ඉමං;
අත්ථබ්‍යඤ්ජනසාලිනං සුමධුරං සාරඤ්ඤුවිම්හාපනං,
ගම්භීරෙ නිපුණාභිධම්මපිටකෙ සො යාතිනිට්ඨං පදං.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ නිබ්බානනිද්දෙසො නාම

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො.

12. ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො

පඤ්ඤත්තිනිද්දෙසො

එත්ථාහ – ‘‘කිං එත්තකමෙව ඤෙය්‍යං, උදාහු අඤ්ඤම්පි අත්ථී’’ති? අත්ථි පඤ්ඤත්ති නාමාති. සා පනෙසා පඤ්ඤපෙතබ්බතො, පඤ්ඤාපනතො ච ‘‘පඤ්ඤත්ති’’ති වුච්චති. තෙනෙවාහ – ‘‘යා තෙසං තෙසං ධම්මානං සඞ්ඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති වොහාරො නාමං නාමකම්මං නාමධෙය්‍යං නිරුත්ති බ්‍යඤ්ජනං අභිලාපො’’ති. තත්ථ සඞ්ඛායතීති **සඞ්ඛා,** කථීයතීති අත්ථො. කින්ති කථීයති? ‘‘අහ’’න්ති ‘‘මම’’න්ති ‘‘පරො’’ති ‘‘පරස්සා’’ති ‘‘මඤ්චො’’ති ‘‘පීඨ’’න්ති අනෙකෙහි ආකාරෙහි කථීයතීති සඞ්ඛා. සමඤ්ඤායතීති **සමඤ්ඤා**. පඤ්ඤාපීයතීති **පඤ්ඤත්ති**. වොහරීයතීති **වොහාරො**. කින්ති වොහරීයති? ‘‘අහ’’න්ති ‘‘මම’’න්ති ‘‘පරො’’ති ‘‘පරස්සා’’ති ‘‘මඤ්චො’’ති ‘‘පීඨ’’න්ති. එවං තාව **පඤ්ඤපෙතබ්බතො පඤ්ඤත්තීති** වුත්තා. ‘‘අහ’’න්ති හි රූපාදයො ධම්මෙ උපාදාය පටිච්ච කාරණං කත්වා යථා තෙ රූපාදයො ධම්මා උප්පාදවයවන්තො, න එවංවිධා, කෙවලං ලොකසඞ්කෙතෙන සිද්ධා යා අයං ‘‘අහ’’න්ති කථීයති චෙව පඤ්ඤාපීයති ච, එසා පඤ්ඤත්තීති අත්ථො.

ඉදානි පඤ්ඤාපනතො පඤ්ඤත්තිං පකාසෙතුං **‘‘නාමං නාමකම්ම’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **නාම**න්ති තං තං ධම්මං ‘‘එස ඉත්ථන්නාමො නාමා’’ති පඤ්ඤපෙති, තස්මා තං පඤ්ඤත්තීති පවුච්චති. **නාමකම්ම**න්තිආදීනි තස්සා එව වෙවචනානි. අයං **පඤ්ඤාපනතො පඤ්ඤත්ති** නාම.

සා පනෙසා තජ්ජාපඤ්ඤත්ති උපාදාපඤ්ඤත්ති උපනිධාපඤ්ඤත්තීති තිවිධා හොති. තත්ථ **තජ්ජාපඤ්ඤත්ති** නාම චක්ඛුසොතරූපසද්දපථවීතෙජොවායොතිආදිනයප්පවත්තා. **උපාදාපඤ්ඤත්ති** පන සමූහාසමූහවසෙන දුවිධා හොති. තත්ථ **සමූහපඤ්ඤත්ති** නාම රූපාරූපධම්මෙසු එකස්ස වා බහූනං වා නාමං ගහෙත්වා සමූහමෙවොපාදාය වුච්චති. කථං? අච්ඡතරච්ඡසටපටාදිප්පභෙදා. අයං සමූහපඤ්ඤත්ති නාම. **අසමූහපඤ්ඤත්ති** පන දිසාකාසකාලනිමිත්තාභාවනිරොධාදිභෙදා.

යදා පන සා විජ්ජමානං පරමත්ථං ජොතයති, තදා **‘‘විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති’’**ති පවුච්චති. යදා අවිජ්ජමානං සමූහාසමූහභෙදං නාමමත්තං ජොතයති, තදා **‘‘අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති’’**ති පවුච්චති . දුවිධාපි පනෙසා සොතද්වාරජවනානන්තරං ගහිතපුබ්බසඞ්කෙතමනොද්වාරජවනවිඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤායති. යාය ගහිතපුබ්බසඞ්කෙතෙන මනොද්වාරජවනවිඤ්ඤාණෙන පඤ්ඤාපීයති. යං සන්ධාය ‘‘විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, විජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, විජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, අවිජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති’’ති ඡක්කනයො වුත්තො. තත්ථ පරමත්ථතො විජ්ජමානානං රූපාදීනං පඤ්ඤාපනා **විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති**. තථා අවිජ්ජමානානමිත්ථිපුරිසාදීනං පඤ්ඤාපනා **අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති**. ඨපෙත්වා පන වචනත්ථං කෙනචි ආකාරෙන අනුපලබ්භමානානං පඤ්චමසච්චාදීනං, තිත්ථියපරිකප්පිතානං වා පකතිපුරිසාදීනං පඤ්ඤාපනාපි **අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්තියෙව** . ‘‘තෙවිජ්ජො, ඡළභිඤ්ඤො’’ති එවමාදිනයප්පවත්තා **විජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති**. ‘‘ඉත්ථිසද්දො, පුරිසසද්දො’’ති එවමාදිකා **අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති**. ‘‘චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, සොතවිඤ්ඤාණ’’න්ති එවමාදිකා **විජ්ජමානෙන විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති**. ‘‘ඛත්තියකුමාරො, බ්‍රාහ්මණකුමාරො, භික්ඛුකුමාරො’’ති එවමාදිකා **අවිජ්ජමානෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්තීති** එවං වුත්තා ඡ පඤ්ඤත්තියොපි එත්ථෙව සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. අයං උපාදාපඤ්ඤත්ති නාම.

උපනිධාපඤ්ඤත්තිපි එතිස්සා එව පභෙදා, සා පන ‘‘දීඝං උපනිධාය රස්සො, රස්සං උපනිධාය දීඝො’’තිආදිනයප්පවත්තා ‘‘කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බසුඛං උපනිධායා’’ති එවමාදිකා ච, තස්මා පඤ්ඤපෙතබ්බතො ච පඤ්ඤාපනතො ච පඤ්ඤත්තීති වෙදිතබ්බා. සමඤ්ඤා සමත්තා.

778. පරමත්ථතො ච පඤ්ඤත්ති, තතියා කොටි න විජ්ජති;
ද්වීසු ඨානෙසු කුසලො, පරවාදෙසු න කම්පති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පඤ්ඤත්තිනිද්දෙසො නාම

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො.

13. තෙරසමො පරිච්ඡෙදො

කාරකපටිවෙධනිද්දෙසො

එත්ථාහ – නිද්දිට්ඨා කුසලාදයො නාම ධම්මා, න පනෙතෙසං කාරකො අත්තා නිද්දිට්ඨො. තස්ස හි කාරකස්ස වෙදකස්ස අත්තනො අභාවෙ කුසලාකුසලානං ධම්මානං අභාවො සියා, තෙසමභාවෙ තදායත්තවුත්තීනං තෙසං විපාකානමභාවො හොති, තස්මා කුසලාදීනං ධම්මානං දෙසනා නිරත්ථිකාති? අත්‍ර වුච්චතෙ – නායං නිරත්ථිකා, සාත්ථිකාවායං දෙසනා. යදි කාරකස්සාභාවා කුසලාදීනමභාවො සියා, තස්ස පරිකප්පිතස්ස අත්තනොපි අභාවො සියා. කිං කාරණන්ති චෙ? තස්ස අත්තනො අඤ්ඤස්ස කාරකස්සාභාවතො. කාරකාභාවෙපි කත්තා අත්තා අත්ථීති චෙ? තථා කුසලාදීනම්පි අසතිපි කත්තරි අත්ථිතා උපගන්තබ්බා, කුතොයං තව තත්ථානුරොධො, ඉධ විරොධොති. අථාපි යථා පන ලොකෙ කාරකාභාවෙපි පථවීආපතෙජඋතුආදයො පටිච්ච අඞ්කුරාදීනං අභිනිබ්බත්ති දිස්සති, තථා එතෙසම්පි කුසලාදීනං ධම්මානං හෙතුපච්චයසාමග්ගියා අභිනිබ්බත්ති හොතීති වෙදිතබ්බා.

අථාපි චෙත්ථ තස්සා පඤ්ඤාය පරිකප්පිතො නිච්චො ධුවො කුසලාදීනං කත්තා අත්තා පරමත්ථතො අත්ථීති චෙ? තමුපපරික්ඛිස්සාම තාව, සො පන තාව අත්තා කාරකො වෙදකො කිං සචෙතනො වා, උදාහු අචෙතනො වාති? කිඤ්චෙත්ථ – යදි අචෙතනො සියා, පාකාරතරුපාසාණසදිසො සියා. තස්ස කාරකවෙදකත්තාභාවො සියා. යදි සචෙතනො, සො චෙතනාය අඤ්ඤො වා සියා, අනඤ්ඤො වා. අථානඤ්ඤො, චෙතනාය නාසෙ අත්තනොපි නාසො සියා. කිං කාරණන්ති චෙ? චෙතනාය අනඤ්ඤත්තා.

අථාපි භවතො අධිප්පායො එවං සියා, අත්තනො පන නාසො න භවති නිච්චත්තා, චෙතනායයෙව නාසො භවතීති? වුච්චතෙ – අත්තනො අනාසෙ සති චෙතනායපි නාසො න භවති. කිං කාරණන්ති චෙ? චෙතනාය අනඤ්ඤත්තා. චෙතනත්තානං අනඤ්ඤත්තෙ සති චෙතනායයෙව නාසො භවති, න අත්තනොති අයුත්තමෙතං. අථ චෙතනායයෙව විනාසෙ විසෙසකාරණං නත්ථි, අත්තාව නස්සතු, තිට්ඨතු චෙතනා. අථ චෙතනාය නාසෙ අත්තනො නාසො න භවතීති චෙ? චෙතනාය අත්තා අඤ්ඤො සියා. අථ අඤ්ඤස්ස අත්තස්ස නාසෙ සති සයං නාසො න භවති, එවඤ්ච සති ''චෙතනාය අනඤ්ඤො අත්තා''ති තව පටිඤ්ඤා හීනා. අථාපි චෙතනත්තානං අනඤ්ඤත්තෙ සති අත්තනො අනාසො චෙතනායපි අනාසො භවතු. අථ න භවති, පටිඤ්ඤා හීනා. අථ වුත්තප්පකාරතො විපරීතං වා සියා, අත්තා නස්සතු, චෙතනා තිට්ඨතු. අථ පන එවං න භවතීති චෙ? අනඤ්ඤත්තපක්ඛං පරිච්චජ. අථ පන න පරිච්චජසි, පටිඤ්ඤාහීනො භවසි.

අථායං භවතො අධිප්පායො සියා ''නායං මම අත්තා චෙතනාය අනඤ්ඤො, අඤ්ඤොයෙවා''ති? තත්‍ර වුච්චතෙ – ඉධ පන අඤ්ඤත්තං දුවිධං හොති ලක්ඛණකතමඤ්ඤත්තඤ්ච දෙසන්තරකතමඤ්ඤත්තඤ්චාති. තත්ථ කිං ත්වං චෙතනත්තානං ලක්ඛණකතමඤ්ඤත්තං වදෙසි, උදාහු දෙසන්තරකතමඤ්ඤත්තන්ති? අහං ලක්ඛණකතමඤ්ඤත්තං වදාමීති. යථා හි රූපරසගන්ධාදීනමෙකදෙසෙ වත්තමානානම්පි ලක්ඛණතො අඤ්ඤත්තං හොති, එවං චෙතනත්තානමෙකදෙසෙ වත්තමානානම්පි ලක්ඛණතො අඤ්ඤත්තං හොති, තස්මා ලක්ඛණකතමඤ්ඤත්තං වදාමීති. තත්‍ර වුච්චතෙ – යථා හි ජාතවෙදස්ස ඩය්හමානෙ ආමකසඞ්ඝටෙ ආමකවණ්ණවිනාසෙ රසාදීනං විනාසො භවති, තථෙව චෙතනාය විනාසෙ අත්තනොපි විනාසො සියා. කිං කාරණන්ති චෙ? රූපරසාදීනං විය එකදෙසත්තාති.

අථෙවං භවතො මති සියා ''එකදෙසත්තෙ සතිපි අත්තනො පන නාසො න භවති, චෙතනායයෙව විනාසො භවතී''ති? අත්‍ර වුච්චතෙ – අත්තනො අනාසෙ චෙතනායපි අනාසොව හොති. කිං කාරණන්ති චෙ? රූපරසාදීනං විය අවිනිබ්භොගතො. අථ සමානෙ එකදෙසත්තෙ අවිනිබ්භොගභාවෙපි කෙන හෙතුනා චෙතනාය එව නාසො භවති, න පන අත්තනො. අථ විසෙසකාරණං නත්ථි, තව ලද්ධියා අත්තාව නස්සතු, තිට්ඨතු චෙතනා. අථ චෙතනාය නාසෙ අත්තනො නාසො න භවති, උභින්නං එකදෙසතා නත්ථි. එවඤ්ච සති කො දොසොති චෙ? යං පන තයා වුත්තං, යථා රූපරසගන්ධාදීනං එකදෙසෙ වත්තමානානම්පි ලක්ඛණතො අඤ්ඤත්තං, තථා චෙතනත්තානමෙකදෙසෙ වත්තමානානම්පි ලක්ඛණතො අඤ්ඤත්තන්ති? තමයුත්තන්ති තව පටිඤ්ඤා හීනා. අථ රූපරසාදීනං විය සමානෙපි එකදෙසත්තෙ යදි අත්තනො අනාසෙ චෙතනායපි අනාසො න භවති, පටිඤ්ඤාහීනො අසි. අථ වුත්තප්පකාරතො විපරීතං වා සියා, තව අත්තා නස්සතු, චෙතනා තිට්ඨතු. අථෙවං න භවතීති චෙ? එකදෙසතාව නත්ථීති.

අථ දෙසන්තරකතමඤ්ඤත්තං වදෙසි, චෙතනත්තානං අඤ්ඤත්තෙ සති සටපටසකටගෙහාදීනං විය අඤ්ඤත්තං සියා. චෙතනාය විනා අනඤ්ඤතා තෙ අත්තා න සටෙන විනා පටො විය අඤ්ඤො සියා . අඤ්ඤො ච හි සටො අඤ්ඤො ච පටොති? න, එවඤ්ච සති කො දොසොති චෙ? ''අචෙතනො අත්තා''ති පුබ්බෙ වුත්තදොසතො න පරිමුච්චතීති. තස්මා පරමත්ථතො න කොචි කත්තා වා වෙදකො වා අත්තා අත්ථීති දට්ඨබ්බන්ති.

යදි එවං අථ කස්මා භගවතා –

779. ''අස්මා ලොකා පරං ලොකං,
සො ච සන්ධාවතී නරො;
සො ච කරොති වෙදෙති,

සුඛදුක්ඛං සයංකත''න්ති ච.

780. ''සත්තො සංසාරමාපන්නො,
දුක්ඛමස්ස මහබ්භයං;
අත්ථි මාතා අත්ථි පිතා,
අත්ථි සත්තොපපාතිකො''ති ච.

781. ''භාරා හවෙ පඤ්චක්ඛන්ධා,
භාරහාරො ච පුග්ගලො;
භාරාදානං දුක්ඛං ලොකෙ,
භාරනික්ඛෙපනං සුඛ''න්ති ච.

782. ''යඤ්හි කරොති පුරිසො,
කායෙන වාචා උද චෙතසා;
තඤ්හි තස්ස සකං හොති,
තඤ්ච ආදාය ගච්ඡතී''ති ච.

783. ''එකස්සෙකෙන කප්පෙන,
පුග්ගලස්සට්ඨිසඤ්චයො;
සියා පබ්බතසමො රාසි,
ඉති වුත්තං මහෙසිනා''ති ච.

784. ''අසද්ධො අකතඤ්ඤූ ච,
සන්ධිච්ඡෙදො ච යො නරො;
හතාවකාසො වන්තාසො,
ස වෙ උත්තමපොරිසො''ති ච. –

වුත්තන්ති. සච්චං එවං වුත්තං භගවතා, තඤ්ච ඛො සම්මුතිවසෙන, න පරමත්ථතො. නනු භගවතා ඉදම්පි වුත්තං –

785. ''කිං නු සත්තොති පච්චෙසි, මාර දිට්ඨිගතං නු තෙ;
සුද්ධසඞ්ඛාරපුඤ්ජොයං, නයිධ සත්තුපලබ්භතී''ති ච.

786. ''යථාපි අඞ්ගසම්භාරා,
හොති සද්දො රථො ඉති;
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු,
හොති සත්තොති සම්මුතී''ති ච.

තස්මා න වචනමත්තමෙවාවලම්බිතබ්බං, න ච දළ්හමූළ්හගාහිනා ච භවිතබ්බං, ගරුකුලමුපසෙවිත්වා සුත්තපදානං අධිප්පායො ජානිතබ්බො, සුත්තපදෙසු අභියොගො කාතබ්බො. ද්වෙ සච්චානි භගවතා වුත්තානි – ''සම්මුතිසච්චං, පරමත්ථසච්චඤ්චා''ති. තස්මා ද්වෙපි සම්මුතිපරමත්ථසච්චානි අසඞ්කරතො ඤාතබ්බානි. එවං අසඞ්කරතො ඤත්වා කොචි කාරකො වා වෙදකො වා නිච්චො ධුවො අත්තා පරමත්ථතො නත්ථීති උපපරික්ඛිත්වා පච්චයසාමග්ගියා ධම්මානං පවත්තිං සල්ලක්ඛෙත්වා පණ්ඩිතෙන කුලපුත්තෙන අත්ථකාමෙන දුක්ඛස්සන්තකිරියාය පටිපජ්ජිතබ්බන්ති.

787. යො ඉමං ගන්ථං අච්චන්තං, චින්තෙති සතතම්පි සො;
කමෙන පරමා පඤ්ඤා, තස්ස ගච්ඡති වෙපුලං.

788. අතිමතිකරමාධිනීහරං,
විමතිවිනාසකරං පියක්කරං;
පඨති සුණති යො සදා ඉමං,
විකසති තස්ස මතීධ භික්ඛුනො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ කාරකපටිවෙධනිද්දෙසො නාම

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො.

14. චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො

රූපාවචරසමාධිභාවනානිද්දෙසො

789. භාවනානයමහං හිතානයං,
මානයඤ්ච සුගතං සුඛානයං;
බ්‍යාකරොමි පරමං ඉතො පරං,
තං සුණාථ මධුරත්ථවණ්ණනං.

790. උත්තරං තු මනුස්සානං, ධම්මතො ඤාණදස්සනං;
පත්තුකාමෙන කාතබ්බං, ආදිතො සීලසොධනං.

791. සඞ්කස්සරසමාචාරෙ, දුස්සීලෙ සීලවජ්ජිතෙ;
නත්ථි ඣානං කුතො මග්ගො, තස්මා සීලං විසොධයෙ.

792. සීලං චාරිත්තවාරිත්තවසෙන දුවිධං මතං;
තං පනාච්ඡිද්දමක්ඛණ්ඩමකම්මාසමනින්දිතං.

793. කත්තබ්බං අත්ථකාමෙන, විවෙකසුඛමිච්ඡතා;
සීලඤ්ච නාම භික්ඛූනං, අලඞ්කාරො අනුත්තරො.

794. රතනං සරණං ඛෙමං, තාණං ලෙණං පරායණං;
චින්තාමණි පණීතො ච, සීලං යානමනුත්තරං.

795. සීතලං සලිලං සීලං, කිලෙසමලධොවනං;
ගුණානං මූලභූතඤ්ච, දොසානං බලඝාති ච.

796. තිදිවාරොහණඤ්චෙතං, සොපානං පරමුත්තමං;
මග්ගො ඛෙමො ච නිබ්බානනගරස්ස පවෙසනෙ.

797. තස්මා සුපරිසුද්ධං තං, සීලං දුවිධලක්ඛණං;
කත්තබ්බං අත්ථකාමෙන, පියසීලෙන භික්ඛුනා.

798. කාතබ්බො පන සීලස්මිං, පරිසුද්ධෙ ඨිතෙනිධ;
පලිබොධස්සුපච්ඡෙදො, පලිබොධා දසාහු ච.

799. ‘‘ආවාසො ච කුලං ලාභො,
ගණො කම්මඤ්ච පඤ්චමං;
අද්ධානං ඤාති ආබාධො,
ගන්ථො ඉද්ධීති තෙ දසා’’ති.

800. පලිබොධස්සුපච්ඡෙදං, කත්වා දසවිධස්සපි;
උපසඞ්කමිතබ්බො සො, කම්මට්ඨානස්ස දායකො.

801. පියො ගරු භාවනීයො, වත්තා ච වචනක්ඛමො;
ගම්භීරඤ්ච කථං කත්තා, නො චට්ඨානෙ නියොජකො.

802. එවමාදිගුණොපෙතමුපගන්ත්වා හිතෙසිනං;
කල්‍යාණමිත්තං කාලෙන, කම්මට්ඨානස්ස දායකං.

803. කම්මට්ඨානං ගහෙතබ්බං, වත්තං කත්වා පනස්ස තු;
තෙනාපි චරිතං ඤත්වා, දාතබ්බං තස්ස භික්ඛුනො.

804. චරිතං පනිදං රාගදොසමොහවසෙන ච;
සද්ධාබුද්ධිවිතක්කානං, වසෙන ඡබ්බිධං මතං.

805. වොමිස්සකනයා තෙසං, චතුසට්ඨි භවන්ති තෙ;
තෙහි අත්ථො න චත්ථීති, න මයා ඉධ දස්සිතා.

806. අසුභා ච දසෙවෙත්ථ, තථා කායගතාසති;
එකාදස ඉමෙ රාග-චරිතස්සානුකූලතා.

807. චතස්සො අප්පමඤ්ඤායො, සවණ්ණකසිණා ඉමෙ;
අට්ඨෙව ච සදා දොස-චරිතස්සානුකූලතා.

808. තං මොහචරිතස්සෙත්ථ, විතක්කචරිතස්ස ච;
අනුකූලන්ති නිද්දිට්ඨං, ආනාපානං පනෙකකං.

809. පුරිමානුස්සතිඡක්කං, සද්ධාචරිතදෙහිනො;
මරණූපසමායුත්තා, සතිමාහාරනිස්සිතා.

810. සඤ්ඤා ධාතුවවත්ථානං, බුද්ධිප්පකතිජන්තුනො;
ඉමෙ පන ච චත්තාරො, අනුකූලාති දීපිතා.

811. චත්තාරොපි ච ආරුප්පා, සෙසානි කසිණානි ච;
අනුකූලා ඉමෙ සබ්බ-චරිතානන්ති වණ්ණිතා.

812. ඉදං සබ්බං පනෙකන්ත-විපච්චනීකභාවතො;
අතිසප්පායතො වුත්ත-මිති ඤෙය්‍යං විභාවිනා.

813. කම්මට්ඨානානි සබ්බානි, චත්තාලීසාති නිද්දිසෙ;
කසිණානි දස චෙව, අසුභානුස්සතී දස.

814. චතස්සො අප්පමඤ්ඤායො, චත්තාරො ච අරූපිනො;
චතුධාතුවවත්ථානං, සඤ්ඤා චාහාරතා ඉති.

815. කම්මට්ඨානෙසු එතෙසු, උපචාරවහා කති;
ආනාපානසතිං කාය-ගතං හිත්වා පනට්ඨපි.

816. සෙසානුස්සතියො සඤ්ඤා, වවත්ථානන්ති තෙරස;
උපචාරවහා වුත්තා, සෙසා තෙ අප්පනාවහා.

817. අප්පනායාවහෙස්වෙත්ථ, කසිණානි දසාපි ච;
ආනාපානසතී චෙව, චතුක්කජ්ඣානිකා ඉමෙ.

818. අසුභානි දස චෙත්ථ, තථා කායගතාසති;
එකාදස ඉමෙ ධම්මා, පඨමජ්ඣානිකා සියුං.

819. ආදිබ්‍රහ්මවිහාරාති , තිකජ්ඣානවහා තයො;
චතුත්ථාපි ච ආරුප්පා, චතුත්ථජ්ඣානිකා මතා.

820. වසෙනාරම්මණඞ්ගානං, දුවිධො සමතික්කමො;
ගොචරාතික්කමාරූපෙ, රූපෙ ඣානඞ්ගතික්කමො.

821. දසෙව කසිණානෙත්ථ, වඩ්ඪෙතබ්බානි හොන්ති හි;
න ච වඩ්ඪනියා සෙසා, භවන්ති අසුභාදයො.

822. දසෙව කසිණානෙත්ථ, අසුභානි දසාපි ච;
ආනාපානසතී චෙව, තථා කායගතාසති.

823. පටිභාගනිමිත්තානි , හොන්ති ආරම්මණානි හි;
සෙසානෙව පටිභාග-නිමිත්තාරම්මණා සියුං.

824. අසුභානි දසාහාර-සඤ්ඤා කායගතාසති;
දෙවෙසු නප්පවත්තන්ති, ද්වාදසෙතානි සබ්බදා.

825. තානි ද්වාදස චෙතානි, ආනාපානසතීපි ච;
තෙරසෙව පනෙතානි, බ්‍රහ්මලොකෙ න විජ්ජරෙ.

826. ඨපෙත්වා චතුරාරූපෙ, නත්ථී කිඤ්චි අරූපිසු;
මනුස්සලොකෙ සබ්බානි, පවත්තන්ති න සංසයො.

827. චතුත්ථං කසිණං හිත්වා, කසිණා අසුභානි ච;
දිට්ඨෙනෙව ගහෙතබ්බා, ඉමෙ එකූනවීසති.

828. සතියම්පි ච කායම්හි, දිට්ඨෙන තචපඤ්චකං;
සෙසමෙත්ථ සුතෙනෙව, ගහෙතබ්බන්ති දීපිතං.

829. ආනාපානසතී එත්ථ, ඵුට්ඨෙන පරිදීපිතා;
වායොකසිණමෙවෙත්ථ, දිට්ඨඵුට්ඨෙන ගය්හති.

830. සුතෙනෙව ගහෙතබ්බා, සෙසා අට්ඨාරසාපි ච;
උපෙක්ඛා අප්පමඤ්ඤා ච, අරූපා චෙව පඤ්චිමෙ.

831. ආදිතොව ගහෙතබ්බා, න හොන්තීති පකාසිතා;
පඤ්චතිංසාවසෙසානි, ගහෙතබ්බානි ආදිතො.

832. කම්මට්ඨානෙසු හෙතෙසු, ආකාසකසිණං විනා;
කසිණා නව හොන්තෙ ච, අරූපානං තු පච්චයා.

833. දසාපි කසිණා හොන්ති, අභිඤ්ඤානං තු පච්චයා;
තයො බ්‍රහ්මවිහාරාපි, චතුක්කස්ස භවන්ති තු.

834. හෙට්ඨිමං හෙට්ඨිමාරුප්පං, උපරූපරිමස්ස හි;
තථා චතුත්ථමාරුප්පං, නිරොධස්සාති දීපිතං.

835. සබ්බානි ච පනෙතානි, චත්තාලීසවිධානි තු;
විපස්සනාභවසම්පත්ති-සුඛානං පච්චයා සියුං.

836. කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාන, ආචරියස්ස සන්තිකෙ;
වසන්තස්ස කථෙතබ්බං, ආගතස්සාගතක්ඛණෙ.

837. උග්ගහෙත්වා පනඤ්ඤත්‍ර, ගන්තුකාමස්ස භික්ඛුනො;
නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරං, කථෙතබ්බං තු තෙනපි.

838. කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාන, සම්මට්ඨානං මනොභුනො;
අට්ඨාරසහි දොසෙහි, නිච්චං පන විවජ්ජිතෙ.

839. අනුරූපෙ විහාරස්මිං, විහාතබ්බං තු ගාමතො;
නාතිදූරෙ නච්චාසන්නෙ, සිවෙ පඤ්චඞ්ගසංයුතෙ.

840. ඛුද්දකො පලිබොධොපි, ඡින්දිතබ්බො පනත්ථි චෙ;
දීඝා කෙසා නඛා ලොමා, ඡින්දිතබ්බා විභාවිනා.

841. චීවරං රජිතබ්බං තං, කිලිට්ඨං තු සචෙ සියා;
සචෙ පත්තෙ මලං හොති, පචිතබ්බොව සුට්ඨු සො.

842. අච්ඡින්නපලිබොධෙන , පච්ඡා තෙන ච භික්ඛුනා;
පවිවිත්තෙ පනොකාසෙ, වසන්තෙන යථාසුඛං.

843. වජ්ජෙත්වා මත්තිකං නීලං, පීතං සෙතඤ්ච ලොහිතං;
සණ්හායාරුණවණ්ණාය, මත්තිකාය මනොරමං.

844. කත්තබ්බං කසිණජ්ඣානං, පත්තුකාමෙන ධීමතා;
සෙනාසනෙ විවිත්තස්මිං, බහිද්ධා වාපි තාදිසෙ.

845. පටිච්ඡන්නෙ පනට්ඨානෙ, පබ්භාරෙ වා ගුහන්තරෙ;
සංහාරිමං වා කාතබ්බං, තං තත්‍රට්ඨකමෙව වා.

846. සංහාරිමං කරොන්තෙන, දණ්ඩකෙසු චතූස්වපි;
චම්මං වා කටසාරං වා, දුස්සපත්තම්පි වා තථා.

847. බන්ධිත්වා තථා කාතබ්බං, මත්තිකාය පමාණතො;
භූමියං පත්ථරිත්වා ච, ඔලොකෙතබ්බමෙව තං.

848. තත්‍රට්ඨං භූමියං වට්ටං, ආකොටිත්වාන ඛාණුකෙ;
වල්ලීහි තං විනන්ධිත්වා, කාතබ්බං කණ්ණිකං සමං.

849. විත්ථාරතො පමාණෙන, විදත්ථිචතුරඞ්ගුලං;
වට්ටං වත්තති තං කාතුං, විවට්ටං පන මිච්ඡතා.

850. භෙරීතලසමං සාධු, කත්වා කසිණමණ්ඩලං;
සම්මජ්ජිත්වාන තං ඨානං, න්හත්වා ආගම්ම පණ්ඩිතො.

851. හත්ථපාසපමාණස්මිං, තම්හා කසිණමණ්ඩලා;
පදෙසෙ තු සුපඤ්ඤත්තෙ, ආසනස්මිං සුඅත්ථතෙ.

852. උච්චෙ තත්ථ නිසීදිත්වා, විදත්ථිචතුරඞ්ගුලෙ;
උජුකායං පණිධාය, කත්වා පරිමුඛං සතිං.

853. කාමෙස්වාදීනවං දිස්වා, නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතො;
පරමං පීතිපාමොජ්ජං, ජනෙත්වා රතනත්තයෙ.

854. ‘‘භාගී අස්සමහං අද්ධා, ඉමාය පටිපත්තියා;
පවිවෙකසුඛස්සා’’ති, කත්වා උස්සාහමුත්තමං.

855. ආකාරෙන සමෙනෙව, උම්මීලිත්වාන ලොචනං;
නිමිත්තං ගණ්හතා සාධු, භාවෙතබ්බං පුනප්පුනං.

856. න වණ්ණො පෙක්ඛිතබ්බො සො, දට්ඨබ්බං න ච ලක්ඛණං;
වණ්ණං පන අමුඤ්චිත්වා, උස්සදස්ස වසෙන හි.

857. චිත්තං පණ්ණත්තිධම්මස්මිං, ඨපෙත්වෙකග්ගමානසො;
‘‘පථවී පථවී’’ච්චෙවං, වත්වා භාවෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

858. පථවී මෙදනී භූමි, වසුධා ච වසුන්ධරා;
එවං පථවිනාමෙසු, එකං වත්තුම්පි වට්ටති.

859. උම්මීලිත්වා නිමීලිත්වා, ආවජ්ජෙය්‍ය පුනප්පුනං;
යාවුග්ගහනිමිත්තං තු, නුප්පජ්ජති ච තාව සො.

860. එවං භාවයතො තස්ස, පුන එකග්ගචෙතසො;
යදා පන නිමීලෙත්වා, ආවජ්ජන්තස්ස යොගිනො.

861. යථා උම්මීලිතෙකාලෙ, තථාපාථං තු යාති චෙ;
තදුග්ගහනිමිත්තං ත-මුප්පන්නන්ති පවුච්චති.

862. නිමිත්තෙ පන සඤ්ජාතෙ, තතො පභුති යොගිනා;
නිසීදිතබ්බං නො චෙවං, තස්මිං ඨානෙ විජානතා.

863. අත්තනො වසනට්ඨානං, පවිසිත්වාන ධීමතා;
තෙන තත්ථ නිසින්නෙන, භාවෙතබ්බං යථාසුඛං.

864. පපඤ්චපරිහාරත්ථං, පාදානං පන ධොවනෙ;
තස්සෙකතලිකා ද්වෙ ච, ඉච්ඡිතබ්බා උපාහනා.

865. සමාධිතරුණො තස්ස, අසප්පායෙන කෙනචි;
සචෙ නස්සති තං ඨානං, ගන්ත්වාවාදාය තං පන.

866. පීඨෙ සුඛනිසින්නෙන, භාවෙතබ්බං පුනප්පුනං;
සමන්නාහරිතබ්බඤ්ච, කරෙ තක්කාහතම්පි ච.

867. නිමිත්තං පන තං හිත්වා, චිත්තං ධාවති චෙ බහි;
නිවාරෙත්වා නිමිත්තස්මිං, ඨපෙතබ්බං තු මානසං.

868. යත්ථ යත්ථ නිසීදිත්වා, තමිච්ඡති තපොධනො;
තත්ථ තත්ථ දිවාරත්තිං, තස්සුපට්ඨාති චෙතසො.

869. එවං තස්ස කරොන්තස්ස, අනුපුබ්බෙන යොගිනො;
වික්ඛම්භන්ති ච සබ්බානි, පඤ්ච නීවරණානිපි.

870. සමාධියති චිත්තම්පි, උපචාරසමාධිනා;
පටිභාගනිමිත්තම්පි, උප්පජ්ජති ච යොගිනො.

871. කො පනායං විසෙසො හි, ඉමස්ස පුරිමස්ස වා;
ථවිකා නීහතාදාස-මණ්ඩලං විය මජ්ජිතං.

872. මෙඝතො විය නික්ඛන්තං, සම්පුණ්ණචන්දමණ්ඩලං;
පටිභාගනිමිත්තං තං, බලාකා විය තොයදෙ.

873. තදුග්ගහනිමිත්තං තං, පදාලෙත්වාව නිග්ගතං;
තතොධිකතරං සුද්ධං, හුත්වාපට්ඨාති තස්ස තං.

874. තනුසණ්ඨානවන්තඤ්ච, වණ්ණවන්තං න චෙව තං;
උපට්ඨාකාරමත්තං තං, පඤ්ඤජං භාවනාමයං.

875. පටිභාගෙ සමුප්පන්නෙ, නිමිත්තෙ භාවනාමයෙ;
හොන්ති වික්ඛම්භිතානෙව, පඤ්ච නීවරණානිපි.

876. කිලෙසා සන්නිසින්නාව, යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනො;
චිත්තං සමාහිතංයෙව, උපචාරසමාධිනා.

877. ආකාරෙහි පන ද්වීහි, සමාධියති මානසං;
උපචාරක්ඛණෙ තස්ස, පටිලාභෙ සමාධිනො.

878. නීවාරණප්පහානෙන , උපචාරක්ඛණෙ තථා;
අඞ්ගානං පාතුභාවෙන, පටිලාභක්ඛණෙ පන.

879. ද්වින්නං පන සමාධීනං, කිං නානාකරණං පන;
අඞ්ගානි ථාමජාතානි, උපචාරක්ඛණෙන ච.

880. අප්පනාය පනඞ්ගානි, ථාමජාතානි ජායරෙ;
තස්මා තං අප්පනාචිත්තං, දිවසම්පි පවත්තති.

881. පල්ලඞ්කෙන ච තෙනෙව, වඩ්ඪෙත්වා තං නිමිත්තකං;
අප්පනං අධිගන්තුං සො, සක්කොති යදි සුන්දරං.

882. නො චෙ සක්කොති සො තෙන,
තං නිමිත්තං තු යොගිනා;
චක්කවත්තිය ගබ්භොව,
රතනං විය දුල්ලභං.

883. සතතං අප්පමත්තෙන, රක්ඛිතබ්බං සතීමතා;
නිමිත්තං රක්ඛතො ලද්ධං, පරිහානි න විජ්ජති.

884. ආරක්ඛණෙ අසන්තම්හි, ලද්ධං ලද්ධං විනස්සති;
රක්ඛිතබ්බං හි තස්මා තං, තත්‍රායං රක්ඛණාවිධි.

885. ආවාසො ගොචරො භස්සං, පුග්ගලො භොජනං උතු;
ඉරියාපථොති සත්තෙතෙ, අසප්පායෙ විවජ්ජයෙ.

886. සප්පායෙ සත්ත සෙවෙය්‍ය, එවඤ්හි පටිපජ්ජතො;
න චිරෙනෙව කාලෙන, හොති භික්ඛුස්ස අප්පනා.

887. යස්සප්පනා න හොතෙව, එවම්පි පටිපජ්ජතො;
අප්පනාය ච කොසල්ලං, සම්මා සම්පාදයෙ බුධො.

888. අප්පනාය හි කොසල්ල-මිදං දසවිධං ඉධ;
ගන්ථවිත්ථාරභීතෙන, මයා විස්සජ්ජිතන්ති ච.

889. එවඤ්හි සම්පාදයතො, අප්පනාකොසල්ලං පන;
පටිලද්ධෙ නිමිත්තස්මිං, අප්පනා සම්පවත්තති.

890. එවම්පි පටිපන්නස්ස, සචෙ සා නප්පවත්තති;
තථාපි න ජහෙ යොගං, වායමෙථෙව පණ්ඩිතො.

891. චිත්තප්පවත්තිආකාරං , තස්මා සල්ලක්ඛයං බුධො;
සමතං වීරියස්සෙව, යොජයෙථ පුනප්පුනං.

892. ඊසකම්පි ලයං යන්තං, පග්ගණ්හෙථෙව මානසං;
අච්චාරද්ධං නිසෙධෙත්වා, සමමෙව පවත්තයෙ.

893. ලීනතුද්ධතභාවෙහි, මොචයිත්වාන මානසං;
පටිභාගනිමිත්තාභි-මුඛං තං පටිපාදයෙ.

894. එවං නිමිත්තාභිමුඛං, පටිපාදයතො පන;
ඉදානෙවප්පනා තස්ස, සා සම්ජ්ඣිස්සතීති ච.

895. භවඞ්ගං පන පච්ඡිජ්ජ, පථවීකසිණං තථා;
තදෙවාරම්මණං කත්වා, මනොද්වාරම්හි යොගිනො.

896. ජායතෙවජ්ජනං චිත්තං, තත්‍රෙවාරම්මණෙ තතො;
ජවනානි ච ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා.

897. අවසානෙ පනෙකං තු, රූපාවචරිකං භවෙ;
තක්කාදයො පනඤ්ඤෙහි, භවන්ති බලවත්තරා.

898. අප්පනාචෙතසො තානි, පරිකම්මොපචාරතො;
වුච්චන්ති පරිකම්මානි, උපචාරානි චාතිපි.

899. අප්පනායානුලොමත්තා , අනුලොමානි එව ච;
යං තං සබ්බන්තිමං එත්ථ, ගොත්‍රභූති පවුච්චති.

900. ගහිතාගහණෙනෙත්ථ, පරිකම්මප්පනාදිකං;

දුතියං උපචාරං තං, තතියං අනුලොමකං.

901. චතුත්ථං ගොත්‍රභු දිට්ඨං, පඤ්චමං අප්පනාමනො;
පඨමං උපචාරං වා, දුතියං අනුලොමකං.

902. තතියං ගොත්‍රභු දිට්ඨං, චතුත්ථං අප්පනාමනො;
චතුත්ථං පඤ්චමං වාති, අප්පෙති න තතො පරං.

903. ඡට්ඨෙ වා සත්තමෙ වාපි, අප්පනා නෙව ජායති;
ආසන්නත්තා භවඞ්ගස්ස, ජවනං පති තාවදෙ.

904. පුරිමෙහාසෙවනං ලද්ධා, ඡට්ඨං වා සත්තමම්පි වා;
අප්පෙතීති පනෙත්ථාහ, **ගොදත්තො** ආභිධම්මිකො.

905. ධාවන්තො හි යථා කොචි,
නරො ඡින්නතටාමුඛො;
ඨාතුකාමො පරියන්තෙ,
ඨාතුං සක්කොති නෙව සො.

906. එවමෙව පනච්ඡට්ඨෙ, සත්තමෙ වාපි මානසො;
න සක්කොතීති අප්පෙතුං, වෙදිතබ්බං විභාවිනා.

907. එකචිත්තක්ඛණායෙව, හොතායං අප්පනා පන;
තතො භවඞ්ගපාතොව, හොතීති පරිදීපිතං.

908. තතො භවඞ්ගං ඡින්දිත්වා, පච්චවෙක්ඛණහෙතුකං;
ආවජ්ජනං තතො ඣාන-පච්චවෙක්ඛණමානසං.

909. කාමච්ඡන්දො ච බ්‍යාපාදො, ථිනමිද්ධඤ්ච උද්ධතො;
කුක්කුච්චං විචිකිච්ඡා ච, පහීනා පඤ්චිමෙ පන.

910. විතක්කෙන විචාරෙන, පීතියා ච සුඛෙන ච;
එකග්ගතාය සංයුත්තං, ඣානං පඤ්චඞ්ගිකං ඉදං.

911. නානාවිසයලුද්ධස්ස , කාමච්ඡන්දවසා පන;
ඉතො චිතො භමන්තස්ස, වනෙ මක්කටකො විය.

912. එකස්මිං විසයෙයෙව, සමාධානෙව චෙතසො;
‘‘සමාධි කාමච්ඡන්දස්ස, පටිපක්ඛො’’ති වුච්චති.

913. පාමොජ්ජභාවතො චෙව, සීතලත්තා සභාවතො;
‘‘බ්‍යාපාදස්ස තතො පීති, පටිපක්ඛා’’ති භාසිතා.

914. සවිප්ඵාරිකභාවෙන, නෙක්ඛම්මාදිපවත්තිතො;
‘‘විතක්කො ථිනමිද්ධස්ස, පටිපක්ඛො’’ති වණ්ණිතො.

915. අවූපසන්තභාවස්ස, සයඤ්චෙවාතිසන්තතො;
‘‘සුඛං උද්ධච්චකුක්කුච්ච-ද්වයස්ස පටිපක්ඛකං’’.

916. මතියා අනුරූපත්තා, ‘‘අනුමජ්ජනලක්ඛණො;
විචාරො විචිකිච්ඡාය, පටිපක්ඛො’’ති දීපිතො.

917. පඤ්චඞ්ගවිප්පයුත්තං තං, ඣානං පඤ්චඞ්ගසංයුතං;
සිවං තිවිධකල්‍යාණං, දසලක්ඛණසංයුතං.

918. එවඤ්චාධිගතං හොති, පඨමං තෙන යොගිනා;
සුචිරට්ඨිතිකාමෙන, තස්ස ඣානස්ස සබ්බසො.

919. තං සමාපජ්ජිතබ්බං තු, විසොධෙත්වාන පාපකෙ;
තං සමාපජ්ජතො තස්ස, සුචිරට්ඨිතිකං භවෙ.

920. චිත්තභාවනවෙපුල්ලං, පත්ථයන්තෙන භික්ඛුනා;
පටිභාගනිමිත්තං තං, වඩ්ඪෙතබ්බං යථාක්කමං.

921. වඩ්ඪනාභූමියො ද්වෙ ච, උපචාරඤ්ච අප්පනා;
උපචාරම්පි වා පත්වා, වඩ්ඪෙතුං තඤ්ච වත්තති.

922. අප්පනං පන පත්වා වා, තත්‍රායං වඩ්ඪනක්කමො;
කසිතබ්බං යථාඨානං, පරිච්ඡින්දති කස්සකො.

923. යොගිනා එවමෙවම්පි, අඞ්ගුලද්වඞ්ගුලාදිනා;
පරිච්ඡිජ්ජ පරිච්ඡිජ්ජ, වඩ්ඪෙතබ්බං යථිච්ඡකං.

924. පත්තෙපි පඨමෙ ඣානෙ, ආකාරෙහිපි පඤ්චහි;
සුචිණ්ණවසිනා තෙන, භවිතබ්බං තපස්සිනා.

925. ආවජ්ජනං සමාපත්ති, අධිට්ඨානෙසු තීසු ච;
වුට්ඨානපච්චවෙක්ඛාසු, වසිතා පඤ්ච භාසිතා.

926. ආවජ්ජිත්වා අධිට්ඨිත්වා, සමාපජ්ජ පුනප්පුනං;
වුට්ඨිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා, වසිතා පඤ්ච සාධයෙ.

927. පඨමෙ අවසිපත්තෙ, දුතියං යො පනිච්ඡති;
උභතො භට්ඨොභවෙ යොගී, පඨමා දුතියාපි ච.

928. කාමස්සහගතා සඤ්ඤා, මනක්කාරා චරන්ති චෙ;
පමාදයොගිනො ඣානං, හොති තං හානභාගියං.

929. සති සන්තිට්ඨතෙ තස්මිං, සන්තා තදනුධම්මතා;
මන්දස්ස යොගිනො ඣානං, හොති තං ඨිතිභාගියං.

930. අතක්කසහිතා සඤ්ඤා, මනක්කාරා චරන්ති චෙ;
අප්පමත්තස්ස තං ඣානං, විසෙසභාගියං සියා.

931. නිබ්බිදාසංයුතා සඤ්ඤා, මනක්කාරා චරන්ති චෙ;
නිබ්බෙධභාගියං ඣානං, හොතීති පරිදීපිතං.

932. තස්මා පඤ්චසු එතෙසු, සුචිණ්ණවසිනා පන;
පඨමා පගුණතො ඣානා, වුට්ඨාය විධිනා තතො.

933. යස්මා අයං සමාපත්ති, ආසන්නාකුසලාරිකා;
ථූලත්තා තක්කචාරානං, තතොයං අඞ්ගදුබ්බලා.

934. ඉති ආදීනවං දිස්වා, පඨමෙ පන යොගිනා;
දුතියං සන්තතො ඣානං, චින්තයිත්වාන ධීමතා.

935. නිකන්තිං පරියාදාය, ඣානස්මිං පඨමෙ පුන;
දුතියාධිගමත්ථාය, කාතබ්බො භාවනක්කමො.

936. අථස්ස පඨමජ්ඣානා, වුට්ඨාය විධිනා යදා;
සතස්ස සම්පජානස්ස, ඣානඞ්ගං පච්චවෙක්ඛතො.

937. ථූලතො තක්කචාරා හි, උපතිට්ඨන්ති යොගිනො;
සෙසමඞ්ගත්තයං තස්ස, සන්තමෙවොපතිට්ඨති.

938. ථූලඞ්ගානං පහානාය, තදා තස්ස ච යොගිනො;
සන්තඞ්ගපටිලාභාය, නිමිත්තං තු තදෙව ච.

939. ''පථවී පථවි''ච්චෙවං, කරොතො මනසා පුන;
ඉදානි දුතියජ්ඣාන-මුප්පජ්ජිස්සති තං ඉති.

940. භවඞ්ගං පන පච්ඡිජ්ජ, පථවීකසිණං පන;
තදෙවාරම්මණං කත්වා, මනොද්වාරම්හි යොගිනො.

941. ජායතාවජ්ජනං චිත්තං, තස්මිං ආරම්මණෙ තතො;
ජවනානි හි ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා.

942. අවසානෙ පනෙකම්පි, තෙසං ජවනචෙතසං;
රූපාවචරිකං හොති, දුතියජ්ඣානමානසං.

943. සම්පසාදනමජ්ඣත්තං, පීතියා ච සුඛෙන ච;
එකග්ගතාය සංයුත්තං, ඣානං හොති තිවඞ්ගිකං.

944. හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, සෙසං සමුපලක්ඛයෙ;
එවං දුවඞ්ගහීනං තු, තීහි අඞ්ගෙහි සංයුතං.

945. ඣානං තිවිධකල්‍යාණං, දසලක්ඛණසංයුතං;
දුතියාධිගතං හොති, භික්ඛුනා භාවනාමයං.

946. දුතියාධිගතෙ ඣානෙ, ආකාරෙහි ච පඤ්චහි;
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා, දුතියෙපි සතීමතා.

947. තස්මා පගුණතො ඣානා, වුට්ඨාය දුතියා පුන;
ආසන්නතක්කචාරාරි, සමාපත්ති අයං ඉති.

948. පීතියා පියතො තස්ස, චෙතසො උප්පිලාපනං;
පීතියා පන ථූලත්තා, තතොයං අඞ්ගදුබ්බලා.

949. තත්ථ ආදීනවං දිස්වා, තතියෙ සන්තතො පන;
නිකන්තිං පරියාදාය, ඣානස්මිං දුතියෙ පුන.

950. තතියාධිගමත්ථාය, කාතබ්බො භාවනක්කමො;
අථස්ස දුතියජ්ඣානා, වුට්ඨාය ච යදා පන.

951. සතස්ස සම්පජානස්ස, ඣානඞ්ගං පච්චවෙක්ඛතො;
ථූලතො පීතුපට්ඨාති, සුඛාදි සන්තතො පන.

952. ථූලඞ්ගානං පහානාය, තදා තස්ස ච යොගිනො;
සන්තඞ්ගපටිලාභාය, නිමිත්තං තු තදෙව ච.

953. ‘‘පථවී පථවි’’ච්චෙවං, කරොතො මනසා පුන;
ඉදානි තතියං ඣාන-මුප්පජ්ජිස්සති තං ඉති.

954. භවඞ්ගං මනුපච්ඡිජ්ජ, පථවීකසිණං පන;
තදෙවාරම්මණං කත්වා, මනොද්වාරම්හි යොගිනො.

955. ජායතාවජ්ජනං චිත්තං, තස්මිං ආරම්මණෙ තතො;
ජවනානි ච ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා.

956. අවසානෙ පනෙකං තු, තෙසං ජවනචෙතසං;
රූපාවචරිකං හොති, තතියජ්ඣානමානසං.

957. සතියා සම්පජඤ්ඤෙන, සම්පන්නං තු සුඛෙන ච;
එකග්ගතාය සංයුත්තං, දුවඞ්ගං තතියං මතං.

958. හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, සෙසං සමුපලක්ඛයෙ;
එවමෙකඞ්ගහීනං තු, ද්වීහි අඞ්ගෙහි සංයුතං.

959. ඣානං තිවිධකල්‍යාණං, දසලක්ඛණසංයුතං;
තතියාධිගතං හොති, භික්ඛුනා භාවනාමයං.

960. තතියාධිගතෙ ඣානෙ, ආකාරෙහි ච පඤ්චහි;
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා, තස්මිං පන සතීමතා.

961. තස්මා පගුණතො ඣානා, වුට්ඨාය තතියා පුන;
ආසන්නපීතිදොසා හි, සමාපත්ති අයන්ති ච.

962. යදෙවචෙත්ථ ආභොගො, සුඛමිච්චෙව චෙතසො;
එවං සුඛස්ස ථූලත්තා, හොතායං අඞ්ගදුබ්බලා.

963. ඉති ආදීනවං දිස්වා, ඣානස්මිං තතියෙ පුන;
චතුත්ථං සන්තතො දිස්වා, චෙතසා පන යොගිනා.

964. නිකන්තිං පරියාදාය, ඣානස්මිං තතියෙ පුන;
චතුත්ථාධිගමත්ථාය, කාතබ්බො භාවනක්කමො.

965. අථස්ස තතියජ්ඣානා, වුට්ඨාය හි යදා පන;
සතස්ස සම්පජානස්ස, ඣානඞ්ගං පච්චවෙක්ඛතො.

966. ථූලතො තස්සුපට්ඨාති, සුඛං තං මානසං තතො;
උපෙක්ඛා සන්තතො තස්ස, චිත්තස්සෙකග්ගතාපි ච.

967. ථූලඞ්ගස්ස පහානාය, සන්තඞ්ගස්සූපලද්ධියා;
තදෙව ච නිමිත්තඤ්හි, ‘‘පථවී පථවී’’ති ච.

968. කරොතො මනසා එව, පුනප්පුනඤ්ච යොගිනො;
චතුත්ථං පනිදං ඣානං, උප්පජ්ජිස්සති තං ඉති.

969. භවඞ්ගං පනුපච්ඡිජ්ජ, පඨවීකසිණං තථා;
තදෙවාරම්මණං කත්වා, මනොද්වාරම්හි යොගිනො.

970. ජායතාවජ්ජනං චිත්තං, තස්මිං ආරම්මණෙ තතො;
ජවනානි ච ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා.

971. අවසානෙ පනෙකං තු, තෙසං ජවනචෙතසං;
රූපාවචරිකං හොති, චතුත්ථජ්ඣානමානසං.

972. එකඞ්ගවිප්පහීනං තු, ද්වීහි අඞ්ගෙහි යොගතො;
චතුත්ථං පනිදං ඣානං, දුවඞ්ගන්ති පවුච්චති.

973. එවං තිවිධකල්‍යාණං, දසලක්ඛණසංයුතං;
චතුත්ථාධිගතං හොති, භික්ඛුනා භාවනාමයං.

974. යස්මා සුඛමුපෙක්ඛාය, න හොතාසෙවනං පන;
උපෙක්ඛාසහගතානෙව, ජවනානි ජවන්ති ච.

975. උපෙක්ඛාසහගතං තස්මා, චතුත්ථං සමුදීරිතං;
අයමෙත්ථ විසෙසො හි, සෙසං වුත්තනයං පන.

976. යං චතුක්කනයෙ ඣානං, දුතියං තං ද්විධා පන;
කත්වාන පඤ්චකනයෙ, දුතියං තතියං කතං.

977. තතියං තං චතුත්ථඤ්ච, චතුත්ථං පඤ්චමං ඉධ;
පඨමං පඨමංයෙව, අයමෙත්ථ විසෙසතා.

978. එවමෙත්තාවතා වුත්තා, නාතිසඞ්ඛෙපතො මයා;
නාතිවිත්ථාරතො චායං, රූපාවචරභාවනා.

979. සුමධුරවරතරවචනො, කං නු ජනං නෙව රඤ්ජයති;
අතිනිසිතවිසදබුද්ධි-පසාදජන වෙදනීයොයං.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ රූපාවචරසමාධිභාවනානිද්දෙසො

නාම චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො.

15. පන්නරසමො පරිච්ඡෙදො

අරූපාවචරසමාධිභාවනානිද්දෙසො

980. රූපාරූපමතීතෙන , රූපාරූපාදිවෙදිනා;
යානි චාරූපපුඤ්ඤානි, සරූපෙනීරිතානි තු.

981. තෙසං දානි පවක්ඛාමි, භාවනානයමුත්තමං;
යොගාවචරභික්ඛූනං, හිතත්ථාය සමාසතො.

982. ‘‘රූපෙ ඛො විජ්ජමානස්මිං, දණ්ඩාදානාදයො සියුං;
අනෙකාපි පනාබාධා, චක්ඛුරොගාදයො’’ඉති.

983. රූපෙ ආදීනවං දිස්වා, රූපෙ නිබ්බින්දමානසො;
තස්සාතික්කමනත්ථාය, අරූපං පටිපජ්ජති.

984. තම්හා කසිණරූපාපි, සො නිබ්බිජ්ජ විසාරදො;
අපක්කමිතුකාමො ච, සූකරාභිහතොව සා.

985. චතුත්ථෙ පන ඣානස්මිං, හුත්වා චිණ්ණවසී වසී;
චතුත්ථජ්ඣානතො ධීමා, වුට්ඨාය විධිනා පුන.

986. කරොති පනිදං චිත්තං, රූපමාරම්මණං යතො;
ආසන්නසොමනස්සඤ්ච, ථූලසන්තවිමොක්ඛතො.

987. ඉති ආදීනවං දිස්වා, චතුත්ථෙ තත්ථ සබ්බසො;
නිකන්තිං පරියාදාය, පඨමාරුප්පඤ්ච සන්තතො.

988. චක්කවාළපරියන්තං, යත්තකං වා පනිච්ඡති;
තත්තකං පත්ථරිත්වාන, වුට්ඨොකාසඤ්ච තෙන තං.

989. ආකාසො ඉති වානන්තො,
ආකාසො ඉති වා පුන;
මනසා හි කරොන්තොව,
උග්ඝාටෙති පවුච්චති.

990. උග්ඝාටෙන්තො හි කසිණං, න සංවෙල්ලෙති තං පන;
න චුද්ධරති සො යොගී, පූවං විය කපාලතො.

991. කෙවලං පන තං නෙව, ආවජ්ජති න පෙක්ඛති;
නාවජ්ජන්තො නපෙක්ඛන්තො, උග්ඝාටෙති හි නාමසො.

992. කසිණුග්ඝාටිමාකාසං , නිමිත්තං පන තංව සො;
ආකාසො ඉති චිත්තෙන, ආවජ්ජති පුනප්පුනං.

993. ආවජ්ජතො හි තස්සෙවං,
කරොතො තක්කාහතම්පි ච;
පඤ්ච නීවරණා තස්ස,
වික්ඛම්භන්ති හි සබ්බසො.

994. ආසෙවති ච භාවෙති, තං නිමිත්තං පුනප්පුනං;
කරොතො පන තස්සෙව, සන්තචිත්තස්ස යොගිනො.

995. තත්‍රාකාසෙ පනාප්පෙති, පඨමාරුප්පමානසං;
ඉධාපි පුරිමෙ භාගෙ, තීණි චත්තාරි වා පන.

996. ජවනානි උපෙක්ඛාය, සම්පයුත්තානි හොන්ති හි;
චතුත්ථං පඤ්චමං වාපි, හොති ආරුප්පමානසං.

997. පුන භාවෙතුකාමෙන, දුතියාරුප්පමානසං;
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා, පඨමාරුප්පමානසෙ.

998. ආසන්නරූපාවචර-ජ්ඣානපච්චත්ථිකන්ති ච;
දුතියාරුප්පචිත්තංව, න ච සන්තමිදන්ති ච.

999. එවමාදීනවං දිස්වා, පඨමාරුප්පමානසෙ;
නිකන්තිං පරියාදාය, දුතියං සන්තතො පන.

1000 තමාකාසං ඵරිත්වාන, පවත්තමානසං පන;
තඤ්ච විඤ්ඤාණමිච්චෙවං, කත්තබ්බං මනසා බහුං.

1001 ආවජ්ජනඤ්ච කත්තබ්බං, තථා තක්කාහතම්පි ච;
''අනන්ත''න්ති ''අනන්ත''න්ති, කාතබ්බං මනසා නිධ.

1002 තස්මිං පන නිමිත්තස්මිං, විචාරෙන්තස්ස මානසං;
උපචාරෙන තං චිත්තං, සමාධියති යොගිනො.

1003 ආසෙවති ච භාවෙති, තං නිමිත්තං පුනප්පුනං;
තස්ස චෙවං කරොන්තස්ස, සතිසම්පන්නචෙතසො.

1004 ආකාසං ඵුසවිඤ්ඤාණෙ, දුතියාරුප්පමානසං;
අප්පෙති අප්පනා යස්මිං, නයො වුත්තනයොව සො.

1005 ආකාසොයමනන්තොති, එවමාකාසමෙව තං;
ඵරිත්වා පවත්තවිඤ්ඤාණං, ''විඤ්ඤාණඤ්ච''න්ති වුච්චති.

1006 මනක්කාරවසෙනාපි, අනන්තං පරිදීපිතං;
''විඤ්ඤාණානන්ත''මිච්චෙව, වත්තබ්බං පනිදං සියා.

1007 අථ භාවෙතුකාමෙන, තතියාරුප්පමානසං;
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා, දුතියාරුප්පමානසෙ.

1008 ආසන්නපඨමාරුප්ප-චිත්තපච්චත්ථිකන්ති ච;
තතියාරුප්පචිත්තංව, න ච සන්තමිදන්ති ච.

1009 එවමාදීනවං දිස්වා, දුතියාරුප්පමානසෙ;
නිකන්තිං පරියාදාය, තතියං සන්තතො පන.

1010 එවං මනසි කත්වාන, කාතබ්බො මනසා පුන;
පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණා-භාවො තස්සෙව සුඤ්ඤතො.

1011 තං පනාකාසවිඤ්ඤාණං, අකත්වා මනසා පුන;
''නත්ථි නත්ථී''ති වාතෙන, ''සුඤ්ඤං සුඤ්ඤ''න්ති වා තතො.

1012 ආවජ්ජිතබ්බමෙවඤ්හි, කත්තබ්බං මනසාපි ච;
තක්කාහතඤ්ච කාතබ්බං, පුනප්පුනංව ධීමතා.

1013 තස්මිං නිමිත්තෙ තස්සෙවං, විචාරෙන්තස්ස මානසං;
සති තිට්ඨති භියොපි, සමාධියති මානසං.

1014 ආසෙවති ච භාවෙති, තං නිමිත්තං පුනප්පුනං;
තස්ස චෙවං කරොන්තස්ස, සතිසම්පන්නචෙතසො.

1015 කසිණුග්ඝාටිමාකාසං, ඵරිත්වාන සමන්තතො;
විඤ්ඤාණස්ස පවත්තස්ස, නත්ථිභාවෙ අභාවකෙ.

1016 තතියාරුප්පවිඤ්ඤාණං,
තං පනාප්පෙති යොගිනො;
අප්පනාය නයොපෙත්ථ,
හොති වුත්තනයොව සො.

1017 ආකාසගතවිඤ්ඤාණං, දුතියාරුප්පචක්ඛුනා;
පස්සන්තො විහරිත්වාන, ''නත්ථි නත්ථී''තිආදිනා.

1018 පරිකම්මමනක්කාරෙ , තස්මිං අන්තරහිතෙ පන;
තස්සාපගමමත්තංව, පස්සන්තො වසතී ච සො.

1019 සන්නිපාතං යථා කොචි, දිස්වා සඞ්ඝස්ස කත්ථචි;
ගතෙ සඞ්ඝෙ තු තං ඨානං, සුඤ්ඤමෙවානුපස්සති.

1020 පුන භාවෙතුකාමෙන, චතුත්ථාරුප්පමානසං;
සුචිණ්ණවසිනා හුත්වා, තතියාරුප්පමානසෙ.

1021 ආසන්නදුතියාරුප්ප-චිත්තපච්චත්ථිකන්ති ච;
චතුත්ථාරුප්පචිත්තංව, න ච සන්තමිදන්ති ච.

1022 එවමාදීනවං දිස්වා, තතියාරුප්පමානසෙ;

නිකන්තිං පරියාදාය, චතුත්ථං සන්තතො පන.

1023 එවං මනසි කත්වාන, පුන තත්ථෙව ධීමතා;
අභාවාරම්මණං කත්වා, සම්පවත්තමිදං මනො.

1024 ''සන්තං සන්තමිදං චිත්ත''-මිච්චෙවං තං පුනප්පුනං;
හොති ආවජ්ජිතබ්බඤ්ච, කාතබ්බං මනසාපි ච.

1025 තස්මිං නිමිත්තෙ තස්සෙවං, විචාරෙන්තස්ස මානසං;
සති තිට්ඨති භියොපි, සමාධියති මානසං.

1026 ආසෙවති ච භාවෙති, තං නිමිත්තං පුනප්පුනං;
තස්ස චෙවං කරොන්තස්ස, සතිසම්පන්නචෙතසො.

1027 තතියාරුප්පසඞ්ඛාත-ඛන්ධෙසු ච චතූසුපි;
චතුත්ථාරුප්පවිඤ්ඤාණං, තං පනාප්පෙති යොගිනො.

1028 අප්පනාය නයොපෙත්ථ, හෙට්ඨා වුත්තනයූපමො;
අපිචෙත්ථ විසෙසොයං, වෙදිතබ්බො විභාවිනා.

1029 ''අහො සන්තා චතාය''න්ති, සමාපත්ති පදිස්සති;
යා පනාභාවමත්තම්පි, කත්වා ඨස්සති ගොචරං.

1030 සන්තාරම්මණතායෙව, ''සන්තාය''න්ති විපස්සති;
සන්තතො චෙ මනක්කාරො, කථඤ්ච සමතික්කමො.

1031 අනාපජ්ජිතුකාමත්තා , හොතෙව සමතික්කමො;
''සමාපජ්ජාමහමෙත''-මිච්චාභොගො න විජ්ජති.

1032 සන්තතො තං කරොන්තො හි, මනසා සුඛුමං පරං;
අසඤ්ඤං පන දුබ්බල්‍යං, පාපුණාති මහග්ගතං.

1033 නෙවසඤ්ඤී ච නාසඤ්ඤී,
යාය සඤ්ඤාය හොති සො;

න කෙවලං තු සඤ්ඤාව,
එදිසී අථ ඛො පන.

1034 එවමෙව භවන්තෙත්ථ, සුඛුමා වෙදනාදයො;
පත්තමක්ඛනතෙලෙන, මග්ගස්මිං උදකෙන ච.

1035 සාවෙතබ්බො අයං අත්ථො, චතුත්ථාරුප්පබොධනෙ;
පටුසඤ්ඤාය කිච්චස්ස, නෙවක්කරණතො අයං.

1036 ''නෙවසඤ්ඤා''ති නිද්දිට්ඨා, චතුත්ථාරුප්පසම්භවා;
පටුසඤ්ඤාය කිච්චං සා, කාතුං සක්කොති නෙව ච.

1037 යථා දහනකිච්චං තු, තෙජොධාතු සුඛොදකෙ;
සා සඞ්ඛාරාවසෙසත්තා, සුඛුමත්තෙන විජ්ජති;
තස්මා පන ච සා සඤ්ඤා, ''නාසඤ්ඤා''ති පවුච්චති.

1038 එතා හි රූපමාකාසං,
විඤ්ඤාණං තදභාවකං;
අතික්කමිත්වා කමතො,
චතස්සො හොන්ති ආහ ච.

1039 ''ආරම්මණාතික්කමතො, චතස්සොපි භවන්තිමා;
අඞ්ගාතික්කමමෙතාසං, න ඉච්ඡන්ති විභාවිනො.

1040 සුපණීතතරා හොන්ති,
පච්ඡිමා පච්ඡිමා ඉධ;
උපමා තත්ථ විඤ්ඤෙය්‍යා,
පාසාදතලසාටිකා''ති.

1041 සඞ්ඛෙපෙන මයාරුප්ප-සමාපත්තිනයො අයං;
දස්සිතො දස්සිතො සුද්ධ-දස්සිනා පියදස්සිනා.

1042 රූපාරූපජ්ඣානසමාපත්තිවිධානං ,
ජානාතිමං සාරතරං යො පන භික්ඛු;
රූපාරූපජ්ඣානසමාපත්තීසු දක්ඛො,
රූපාරූපං යාති භවං සො අභිභුය්‍ය.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ අරූපාවචරසමාධිභාවනානිද්දෙසො නාම

පන්නරසමො පරිච්ඡෙදො.

16. සොළසමො පරිච්ඡෙදො

අභිඤ්ඤානිද්දෙසො

1043 ඉතො පරං කරිස්සාමි, පඤ්ඤාසුද්ධිකරං පරං;
පඤ්චන්නම්පි අභිඤ්ඤානං, මුඛමත්තනිදස්සනං.

1044 රූපාරූපසමාපත්තී,
නිබ්බත්තෙත්වා පනට්ඨපි;
ලොකිකාපි අභිඤ්ඤායො,
භාවෙතබ්බා විභාවිනා.

1045 චතුත්ථජ්ඣානමත්තෙපි, සුචිණ්ණවසිනා සතා;
අනුයොගමභිඤ්ඤාසු, කාතුං වත්තති යොගිනො.

1046 අභිඤ්ඤා නාම භික්ඛූනං, සාභිඤ්ඤානං අනුත්තරො;
අලඞ්කාරො හි ඤාණන්ති, සත්ථන්ති ච පවුච්චති.

1047 නිබ්බත්තිතාස්වභිඤ්ඤාසු, යොගාවචරභික්ඛුනා;
සමාධිභාවනා හිස්ස, තදා නිට්ඨඞ්ගතා සියා.

1048 දිබ්බානි චක්ඛුසොතානි, ඉද්ධිචිත්තවිජානනං;
පුබ්බෙනිවාසඤාණන්ති, පඤ්චාභිඤ්ඤා ඉමා සියුං.

1049 කසිණානුලොමතාදීහි, චතුද්දසනයෙහි ච;
දමෙතබ්බමභිඤ්ඤායො, පත්තුකාමෙන මානසං.

1050 දන්තෙ සමාහිතෙ සුද්ධෙ, පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ;
නුපක්ලෙසෙ මුදුභූතෙ, කම්මනීයෙ ඨිතාචලෙ.

1051 ඉති අට්ඨඞ්ගසම්පන්නෙ, චිත්තෙ ඉද්ධිවිධාය ච;
අභිනීහරති චෙ චිත්තං, සිජ්ඣතිද්ධිවිකුබ්බනං.

1052 අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං, සමාපජ්ජ තතො පන;
වුට්ඨාය හි සතං වාපි, සහස්සං වා යදිච්ඡති.

1053 ‘‘සතං හොමි සතං හොමී’’-ච්චෙවං කත්වාන මානසං;
අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං, සමාපජ්ජ තතො පන.

1054 වුට්ඨාය පුනධිට්ඨාති,
සහාධිට්ඨානචෙතසා;
සතං හොති හි සො යොගී,
සහස්සාදීස්වයං නයො.

1055 පාදකජ්ඣානචිත්තං තු, නිමිත්තාරම්මණං සියා;
පරිකම්මමනානෙත්ථ, සතාරම්මණිකානි තු.

1056 තදාධිට්ඨානචිත්තම්පි , සතාරම්මණමෙව තං;
පුබ්බෙ වුත්තප්පනාචිත්තං, විය ගොත්‍රභුනන්තරං.

1057 තමෙකං ජායතෙ තත්ථ, චතුත්ථජ්ඣානිකං මනො;
පරිකම්මවිසෙසොව, සෙසං පුබ්බසමං ඉධ.

ඉද්ධිවිධඤාණං.

1058 දිබ්බසොතමිදං තත්ථ, භාවෙතබ්බං කථං සියා;
අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං, සමාපජ්ජ තතො පුන.

1059 වුට්ඨාය පරිකම්මෙන, කාමාවචරචෙතසා;
සද්දො ආවජ්ජිතබ්බොව, මහන්තො සුඛුමොපි ච.

1060 තස්සෙවං පන සද්දස්ස, නිමිත්තං මනසි කුබ්බතො;
දිබ්බසොතමිදානිස්ස, උප්පජ්ජිස්සති තං ඉති.

1061 සද්දෙස්වඤ්ඤතරං සද්දං, කත්වා ආරම්මණං තතො;
උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙ තු, මනොද්වාරාවජ්ජනෙ පුන.

1062 ජවනානි හි ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා;
පුරිමානෙත්ථ චිත්තෙසු, තීණි චත්තාරි වා පන.

1063 පරිකම්මොපචාරානු-ලොමගොත්‍රභුනාමකා;
චතුත්ථං පඤ්චමං වාපි, අප්පනාචිත්තමීරිතං.

1064 සහජාතං තු යං ඤාණං, අප්පනාමානසෙන හි;
තං ඤාණං දිබ්බසොතන්ති, වදන්ති සුතකොවිදා.

1065 ථාමජාතං කරොන්තෙන, තං ඤාණං තෙන යොගිනා;
‘‘එත්ථන්තරගතං සද්දං, සුණාමී’’ති ච චෙතසා.

1066 අඞ්ගුලං ද්වඞ්ගුලං භියෙ‍යා,
විදත්ථි රතනං තථා;
ගාමො දෙසො තතො යාව,
චක්කවාළා තතො පරං.

1067 ඉච්චෙවං තු පරිච්ඡිජ්ජ, වඩ්ඪෙතබ්බං යථාක්කමං;
එසො අධිගතාභිඤ්ඤො, පාදකාරම්මණෙන තු.

1068 ඵුට්ඨොකාසගතෙ සද්දෙ, සබ්බෙ පන සුණාති සො;
සුණන්තො පාටියෙක්කම්පි, සල්ලක්ඛෙතුං පහොති සො.

දිබ්බසොතඤාණං.

1069 කථං පනුප්පාදෙතබ්බං, චෙතොපරියමානසං;
දිබ්බචක්ඛුවසෙනෙව, ඉදං ඤාණං පනිජ්ඣති.

1070 ආලොකං පන වඩ්ඪෙත්වා, තස්මා දිබ්බෙන චක්ඛුනා;
හදයං පන නිස්සාය, වත්තමානං තු ලොහිතං.

1071 දිස්වා පරස්ස විඤ්ඤෙය්‍යං,
හොති චිත්තං තු භික්ඛුනා;
සොමනස්සයුතෙ චිත්තෙ,
ලොහිතං ලොහිතං සියා.

1072 දොමනස්සයුතෙ චිත්තෙ, වත්තමානෙ තු කාළකං;
උපෙක්ඛාසහිතෙ චිත්තෙ, තිලතෙලූපමං සියා.

1073 තස්මා පරස්ස සත්තස්ස, දිස්වා හදයලොහිතං;
චෙතොපරියඤාණං තං, කාතබ්බං ථාමතං ගතං.

1074 එවං ථාමගතෙ තස්මිං, යථානුක්කමතො පන;
චිත්තමෙව විජානාති, විනා ලොහිතදස්සනං.

1075 කාමාවචරචිත්තඤ්ච, රූපාරූපෙසු මානසං;
සබ්බමෙව විජානාති, සරාගාදිප්පභෙදකං.

චෙතොපරියඤාණං.

1076 පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන, කත්තබ්බා තදනුස්සති;
තං සම්පාදෙතුකාමෙන, ආදිකම්මිකභික්ඛුනා;
ඣානානි පන චත්තාරි, සමාපජ්ජානුපුබ්බතො.

1077 අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානා, වුට්ඨාය හි තතො පුන;
භික්ඛුනා වජ්ජිතබ්බාව, නිසජ්ජා සබ්බපච්ඡිමා.

1078 තතො පභුති සබ්බම්පි, පටිලොමක්කමා පන;
සබ්බමාවජ්ජිතබ්බං තං, දිවසෙ රත්තියං කතං.

1079 පටිලොමක්කමෙනෙව, දුතියෙ තතියෙපි ච;
දිවසෙ පක්ඛමාසෙසු, තථා සංවච්ඡරෙසුපි.

1080 යාව අස්මිං භවෙ සන්ධි, තාව තෙන ච භික්ඛුනා;
කතමාවජ්ජිතබ්බං තං, පුරිමස්මිං භවෙපි ච.

1081 චුතික්ඛණෙපි නිබ්බත්තං, නාමරූපඤ්ච සාධුකං;

එවමාවජ්ජිතෙ තස්මිං, නාමරූපෙ යදා පන.

1082 තදෙවාරම්මණං කත්වා, නාමරූපං චුතික්ඛණෙ;
මනොද්වාරෙ මනක්කාරො, උප්පජ්ජති තදා පන.

1083 ආවජ්ජනෙ නිරුද්ධස්මිං, තදෙවාරම්මණං පන;
කත්වා ජවනචිත්තානි, හොන්ති චත්තාරි පඤ්ච වා;
පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, සෙසං ඤෙය්‍යං විභාවිනා.

1084 පරිකම්මාදිනාමානි, පුරිමානි භවන්ති තු;
පච්ඡිමං අප්පනාචිත්තං, රූපාවචරිකං භවෙ.

1085 තෙන චිත්තෙන යං ඤාණං, සංයුත්තං තෙන යා පන;
සංයුත්තා සති සා පුබ්බෙ-නිවාසානුස්සතීරිතා.

පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං.

1086 රූපං පස්සිතුකාමෙන, භික්ඛුනා දිබ්බචක්ඛුනා;
කසිණාරම්මණං ඣානං, අභිඤ්ඤාපාදකං පන.

1087 අභිනීහාරක්ඛමං කත්වා, තෙජොකසිණමෙව වා;
ඔදාතකසිණං වාපි, ආලොකකසිණම්පි වා.

1088 ඉමෙසු කතපුඤ්ඤෙහි, කසිණෙසු ච තීසුපි;
ආලොකකසිණං එත්ථ, සෙට්ඨන්ති පරිදීපිතං.

1089 තස්මා තමිතරං වාපි, උප්පාදෙත්වා යථාක්කමං;
උපචාරභූමියංයෙව, ඨත්වා තං පන පණ්ඩිතො.

1090 වඩ්ඪෙත්වාන ඨපෙතබ්බං, න උප්පාදෙය්‍ය අප්පනං;
උප්පාදෙති සචෙ හොති, පාදකජ්ඣානනිස්සිතං.

1091 ඣානස්ස වඩ්ඪිතස්සන්තො-ගතං රූපං තු යොගිනා;
පස්සිතබ්බං භවෙ රූපං, පස්සතො පන තස්ස තං.

1092 පරිකම්මස්ස වාරො හි, අතික්කමති තාවදෙ;
ආලොකොපි තතො තස්ස, ඛිප්පමන්තරධායති.

1093 තස්මිං අන්තරහිතෙ රූප-ගතම්පි ච න දිස්සති;
තෙනාථ පාදකජ්ඣානං, පවිසිත්වා තතො පුන.

1094 වුට්ඨාය පන ආලොකො, ඵරිතබ්බොව භික්ඛුනා;
එවං අනුක්කමෙනෙව, ආලොකො ථාමවා සියා.

1095 ‘‘ආලොකො එත්ථ හොතූ’’ති,
යත්තකං ඨානමෙව සො;
පරිච්ඡින්දති තත්ථෙව,
ආලොකො පන තිට්ඨති.

1096 දිවසම්පි නිසීදිත්වා, පස්සතො හොති දස්සනං;
තිණුක්කාය ගතො මග්ගං, පුරිසෙත්ථ නිදස්සනං.

1097 උප්පාදනක්කමොපිස්ස, තත්‍රායං දිබ්බචක්ඛුනො;
වුත්තප්පකාරරූපං තං, කත්වා ආරම්මණං පන.

1098 මනොද්වාරෙ මනක්කාරෙ, ජාතෙ යානි තදෙව ච;
රූපං ආරම්මණං කත්වා, ජායන්ති ජවනානි හි.

1099 කාමාවචරචිත්තානි , තානි චත්තාරි පඤ්ච වා;
හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, සෙසං ඤෙය්‍යං විභාවිනා.

1100 අත්ථසාධකචිත්තං තං, චතුත්ථජ්ඣානිකං මතං;
තංචිත්තසංයුතං ඤාණං, දිබ්බචක්ඛුන්ති වුච්චති.

1101 අනාගතංසඤාණස්ස , යථාකම්මුපගස්ස ච;
පරිකම්මං විසුං නත්ථි, ඉජ්ඣන්ති දිබ්බචක්ඛුනා.

1102 චුතූපපාතඤාණම්පි, දිබ්බචක්ඛුන්ති වා පන;
අත්ථතො එකමෙවෙදං, බ්‍යඤ්ජනෙ පන නානතා.

දිබ්බචක්ඛුඤාණං.

1103. යොධ සුණාති කරොති ච චිත්තෙ,
ගන්ථමිමං පරමං පන භික්ඛු;
සො අභිධම්මමහණ්ණවපාරං,
යාති අනෙන තරෙන තරිත්වා.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ අභිඤ්ඤානිද්දෙසො නාම

සොළසමො පරිච්ඡෙදො.

17. සත්තරසමො පරිච්ඡෙදො

අභිඤ්ඤාරම්මණනිද්දෙසො

1104. අනාගතංසඤාණඤ්ච , යථාකම්මුපගම්පි ච;
පඤ්ච ඉද්ධිවිධාදීනි, සත්තාභිඤ්ඤා ඉමා පන.

1105. එතාසං පන සත්තන්නං, අභිඤ්ඤානමිතො පරං;
පවක්ඛාමි සමාසෙන, ආරම්මණවිනිච්ඡයං.

1106. ආරම්මණත්තිකා වුත්තා, යෙ චත්තාරො මහෙසිනා;
සත්තන්නමෙත්ථ ඤාණානං, සම්පවත්තිං සුණාථ මෙ.

1107. තත්ථ **ඉද්ධිවිධඤාණං,** පරිත්තාදීසු සත්තසු;
ආරම්මණවිභාගෙසු, පවත්තති කථං පන.

1108. කායෙනාදිස්සමානෙන, ගන්තුකාමො යදාභවෙ;
චිත්තසන්නිස්සිතං කත්වා, කායං චිත්තවසෙන තං.

1109. මහග්ගතෙ ච චිත්තස්මිං, සමාරොපෙති සො තදා;
කායාරම්මණතො ඤාණං, පරිත්තාරම්මණං සියා.

1110. දිස්සමානෙන කායෙන, ගන්තුකාමො යදා භවෙ;
කායසන්නිස්සිතං කත්වා, චිත්තං කායවසෙන තං.

1111. පාදකජ්ඣානචිත්තං තං, කායෙ රොපෙති සො තදා;
ඣානාරම්මණතො ඤාණං, තං මහග්ගතගොචරං.

1112. අනාගතමතීතඤ්ච, කරොති විසයං යදා;
අතීතාරම්මණං හොති, තදානාගතගොචරං.

1113. කායෙන දිස්සමානෙන, ගමනෙ පන භික්ඛුනො;
පච්චුප්පන්නො භවෙ තස්ස, ගොචරොති විනිද්දිසෙ.

1114. කායං චිත්තවසෙනාපි, චිත්තං කායවසෙන වා;
පරිණාමනකාලස්මිං, අජ්ඣත්තාරම්මණං සියා.

1115. බහිද්ධාරම්මණං හොති, බහිද්ධාරූපදස්සනෙ;
එවමිද්ධිවිධං ඤාණං, සම්පවත්තති සත්තසු.

1116. පච්චුප්පන්නෙ පරිත්තෙ ච, බහිද්ධජ්ඣත්තිකෙසුපි;
චතුස්වෙතෙසු ධම්මෙසු, දිබ්බසොතං පවත්තති.

1117. පච්චුප්පන්නො පරිත්තො ච, සද්දො ආරම්මණං යතො;
පරිත්තාරම්මණං පච්චු-ප්පන්නාරම්මණතං ගතං.

1118. අත්තනො කුච්ඡිසද්දස්ස, සවනෙපි පරස්ස ච;
අජ්ඣත්තාරම්මණඤ්චෙව, බහිද්ධාරම්මණම්පි ච.

1119. **චෙතොපරියඤාණම්පි,** පරිත්තාදීසු අට්ඨසු;
ආරම්මණවිභාගෙසු, පවත්තති කථං පන.

1120. පරිත්තාරම්මණං හොති, පරිත්තානං පජානනෙ;
ජානනෙ මජ්ඣිමානං තු, තං මහග්ගතගොචරං.

1121. ජානනෙ පන මග්ගස්ස, ඵලස්සාපි පජානනෙ;
තදා පනස්ස ඤාණස්ස, අප්පමාණොව ගොචරො.

1122. තං මග්ගාරම්මණං හොති, මග්ගචිත්තස්ස ජානනෙ;
පරියායෙනෙවෙතස්ස, මග්ගාරම්මණතා මතා.

1123. අතීතෙ සත්තදිවස-බ්භන්තරෙ ච යදා පන;
අනාගතෙ තථා සත්ත-දිවසබ්භන්තරෙපි ච.

1124. පරෙසං පන චිත්තස්ස, ජානනෙ සමුදීරිතං;
අතීතාරම්මණඤ්චෙව, තදානාගතගොචරං.

1125 කථඤ්ච පන තං පච්චුප්පන්නගොචරතං ගතං;
පච්චුප්පන්නං තිධා වුත්තං, ඛණසන්තතිඅද්ධතො.

1126 තත්ථ තික්ඛණසම්පත්තං, පච්චුප්පන්නඛණාදිකං;
එකද්වෙසන්තතිවාරපරියාපන්නමිදං පන.

1127 සන්තතිපච්චුප්පන්නන්ති, ආහු සන්තතිකොවිදා;
එකබ්භවපරිච්ඡින්නං, පච්චුප්පන්නන්ති පච්ඡිමං.

1128 ඛණාදිකත්තයං පච්චු-ප්පන්නං තමාහු කෙචිධ;
චෙතොපරියඤාණස්ස, හොති ආරම්මණං ඉති.

1129 යථා ච පුප්ඵමුට්ඨිම්හි, උක්ඛිත්තෙ ගගනෙ පන;
අවස්සං එකමෙකස්ස, වණ්ටං වණ්ටෙන විජ්ඣති.

1130 එවං මහාජනස්සාපි, චිත්තෙ ආවජ්ජිතෙ පන;
එකස්ස චිත්තමෙකෙන, අවස්සං පන විජ්ඣති.

1131 යෙනාවජ්ජති චිත්තෙන, යෙන ජානාති චෙතසා;
තෙසං ද්වින්නං සහට්ඨානා-භාවතො තං න යුජ්ජති.

1132 ජවනාවජ්ජනානං තු, නානාරම්මණපත්තිතො;
අනිට්ඨෙ පන හි ඨානෙ, අයුත්තන්ති පකාසිතං.

1133 තස්මා සන්තතිඅද්ධාන-පච්චුප්පන්නානමෙව තු;
වසෙන පච්චුප්පන්නං තං, හොති ආරම්මණං ඉදං.

1134 පච්චුප්පන්නම්පි අද්ධාඛ්‍යං, ඉදං ජවනවාරතො;
දීපෙතබ්බන්ති නිද්දිට්ඨං, තත්‍රායං දීපනානයො.

1135 යදා පරස්ස චිත්තඤ්හි, ඤාතුමාවජ්ජතිද්ධිමා;
ආවජ්ජනමනො තස්ස, පච්චුප්පන්නඛණච්භයං.

1136 ආරම්මණං තදා කත්වා, තෙන සද්ධිං නිරුජ්ඣති;
ජවනානි හි ජායන්තෙ, තස්ස චත්තාරි පඤ්ච වා.

1137 එතෙසං පච්ඡිමං චිත්තං, ඉද්ධිචිත්තමුදීරිතං;
කාමාවචරචිත්තානි, සෙසානීති විනිද්දිසෙ.

1138 එතෙසං පන සබ්බෙසං, නිරුද්ධං තු තදෙව ච;
චිත්තං ආරම්මණං හොති, තස්මා සබ්බානි තානිපි.

1139 එකාරම්මණතං යන්ති, න නානාරම්මණානි හි;
අද්ධාවසා භවෙ පච්චු-ප්පන්නාරම්මණතො පන.

1140 එකාරම්මණභාවෙපි, ඉද්ධිමානසමෙව ච;
පරස්ස චිත්තං ජානාති, නෙතරානි යථා පන.

1141 චක්ඛුද්වාරෙ තු විඤ්ඤාණං, රූපං පස්සති නෙතරං;
එවමෙව ච තං ඉද්ධි-චිත්තමෙව ච ජානාති.

1142 පරචිත්තාරම්මණත්තා, බහිද්ධාරම්මණං සියා;
චෙතොපරියඤාණම්පි, අට්ඨස්වෙව පවත්තති.

1143 **පුබ්බෙනිවාසඤාණ**ම්පි, පරිත්තාදීසු අට්ඨසු;
ආරම්මණවිභාගෙසු, පවත්තති කථං පන.

1144 කාමාවචරඛන්ධානං, සමනුස්සරණෙ පන;
පරිත්තාරම්මණංයෙව, හොතීති පරිදීපයෙ.

1145 රූපාවචරිකාරූප්පඛන්ධානුස්සරණෙ පන;
භවතීති හි ඤාතබ්බං, තං මහග්ගතගොචරං.

1146 අතීතෙ අත්තනා මග්ගං, භාවිතං තු ඵලම්පි වා;
සමනුස්සරතො එව-ප්පමාණාරම්මණං සියා.

1147 සමනුස්සරතො මග්ගං, මග්ගාරම්මණමෙව තං;
අතීතාරම්මණංයෙව, හොති එකන්තතො ඉදං.

1148 චෙතොපරියඤාණම්පි , යථාකම්මුපගම්පි ච;
අතීතාරම්මණා හොන්ති, කිඤ්චාපි අථ ඛො පන.

1149 චෙතොපරියඤාණස්ස, සත්තද්දිවසබ්භන්තරං;
අතීතං චිත්තමෙවස්ස, ආරම්මණමුදීරිතං.

1150 අතීතෙ චෙතනාමත්තං, යථාකම්මුපගස්සපි;
පුබ්බෙනිවාසඤාණස්ස, නත්ථි කිඤ්චි අගොචරං.

1151 අජ්ඣත්තාරම්මණං අත්ත-ඛන්ධානුස්සරණෙ සියා;
බහිද්ධාරම්මණං අඤ්ඤ-ඛන්ධානුස්සරණෙ භවෙ.

1152 සරණෙ නාමගොත්තස්ස, තං නවත්තබ්බගොචරං;
පුබ්බෙනිවාසඤාණම්පි, අට්ඨස්වෙව පවත්තති.

1153 පච්චුප්පන්නෙ පරිත්තෙ ච, බහිද්ධජ්ඣත්තිකෙසුපි;
චතුස්වෙතෙසු ධම්මෙසු, දිබ්බචක්ඛු පවත්තති.

1154 **දිබ්බසොතසමං දිබ්බ-චක්ඛු**ආරම්මණක්කමෙ;
රූපං සද්දොති ද්වින්නං තු, අයමෙව විසෙසතා.

1155 **අනාගතංසඤාණම්**පි, පරිත්තාදීසු අට්ඨසු;
ආරම්මණවිභාගෙසු, පවත්තති කථං පන.

1156 නිබ්බත්තිස්සති යං කාමා-වචරෙති පජානතො;
පරිත්තාරම්මණං හොති, රූපාරූපෙස්වනාගතෙ.

1157 නිබ්බත්තිස්සති යඤ්චාපි, සියා මහග්ගතගොචරං;
භාවෙස්සති අයං මග්ගං, ඵලං සච්ඡිකරිස්සති.

1158 එවං පජානනෙ අප්ප-මාණාරම්මණතං භවෙ;
මග්ගං භාවෙස්සතිච්චෙව, ජානනෙ මග්ගගොචරං.

1159 එකන්තෙන ඉදං ඤාණං, හොතානාගතගොචරං;
චෙතොපරියං තු කිඤ්චාපි, හොතානාගතගොචරං.

1160 අථ ඛො පන තං සත්ත-දිවසබ්භන්තරං පන;
චිත්තමෙව ච ජානාති, න හි තං අඤ්ඤගොචරං.

1161 අනාගතංසඤාණස්ස , අනාගතංසගොචරං;
"අහං දෙවො භවිස්සාමි"-ච්චෙවමජ්ඣත්තගොචරං.

1162 "තිස්සො ඵුස්සො අමුත්‍රායං,
නිබ්බත්තිස්සතිනාගතෙ";
ඉච්චෙවං ජානනෙ තස්ස,
බහිද්ධාරම්මණං සියා.

1163 ජානනෙ නාමගොත්තස්ස, යස්ස කස්සචිනාගතෙ;
පුබ්බෙනිවාසඤාණංව, තං නවත්තබ්බගොචරං.

1164 **යථාකම්මුපගඤාණං** , පරිත්තාදීසු පඤ්චසු;
ආරම්මණවිභාගෙසු, පවත්තති කථං පන.

1165 ජානනෙ කාමකම්මස්ස, පරිත්තාරම්මණං සියා;
තථා මහග්ගතකම්මස්ස, තං මහග්ගතගොචරං.

1166 අතීතමෙව ජානාති, තස්මා චාතීතගොචරං;
අජ්ඣත්තාරම්මණං හොති, අත්තනො කම්මජානනෙ.

1167 බහිද්ධාරම්මණං හොති, පරකම්මපජානනෙ;
එවං පවත්ති ඤාතබ්බා, යථාකම්මුපගස්සපි.

1168 සත්තන්නම්පි අභිඤ්ඤානං, වුත්තො ආරම්මණක්කමො;
එත්ථ වුත්තනයෙනෙව, වෙදිතබ්බො විභාවිනා.

1169 විවිධත්ථවණ්ණපදෙහි සම්පන්නං,
මධුරත්ථමතිනීහරං ගන්ථං;
සොතුජනස්ස හදයපීතිකරං,

සුඤෙයා කොචි මනුජො සචෙතනො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ අභිඤ්ඤාරම්මණනිද්දෙසො නාම

සත්තරසමො පරිච්ඡෙදො.

18. අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො

දිට්ඨිවිසුද්ධිනිද්දෙසො

1170. සමාධිං පන සාභිඤ්ඤං, භාවෙත්වා තදනන්තරං;
භාවෙතබ්බා යතො පඤ්ඤා, භික්ඛුනා තෙන ධීමතා.

1171. තතොහං දානි වක්ඛාමි, පඤ්ඤාභාවනමුත්තමං;
සමාසෙනෙව භික්ඛූනං, පරං පීතිසුඛාවහං.

1172. කා පඤ්ඤා පන කො වත්ථො,
කිමස්සා ලක්ඛණාදිකං;
කතිධා සා කථං තෙන,
භාවෙතබ්බාති වුච්චතෙ. –

1173. පඤ්ඤා විපස්සනාපඤ්ඤා, පුඤ්ඤචිත්තසමායුතා;
පජානාතීති පඤ්ඤා සා, ජානනා වා පකාරතො.

1174. සඤ්ඤාවිඤ්ඤාණපඤ්ඤානං, කො විසෙසො කිමන්තරං;
සඤ්ඤාවිඤ්ඤාණපඤ්ඤානං, ජානනත්තෙ සමෙපි ච.

1175. යා සඤ්ජානනමත්තංව, සඤ්ඤා නීලාදිතො පන;
ලක්ඛණප්පටිවෙධං තු, කාතුං සක්කොති නෙව සා.

1176. විඤ්ඤාණං පන ජානාති, නීලපීතාදිගොචරං;
සක්කොතිපි අනිච්චාදිලක්ඛණං පටිවිජ්ඣිතුං.

1177. උස්සක්කිත්වා න සක්කොති, මග්ගං පාපෙතුමෙව තං;
පඤ්ඤා වුත්තනයං කාතුං, සක්කොති තිවිධම්පි තං.

1178. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, විසෙසො සමුදීරිතො;
සබ්බෙසං පන ධම්මානං, සභාවපටිවෙධනං.

1179. ලක්ඛණං පන පඤ්ඤාය, ලක්ඛණඤ්ඤූහි දීපිතං;
සම්මොහනන්ධකාරස්ස, විද්ධංසනරසා මතා.

1180. අසම්මොහපච්චුපට්ඨානා , සමාධාසන්නකාරණා;
එවමෙත්ථ ච විඤ්ඤෙය්‍යා, පඤ්ඤාය ලක්ඛණාදිකා.

කතිධාති එත්ථ –

1181. ලක්ඛණෙනෙකධා වුත්තා,
ලොකිකාලොකිකා ද්විධා;
ලොකියෙනෙත්ථ මග්ගෙන,
යුත්තා සා ලොකිකා සියා.

1182. ලොකුත්තරෙන මග්ගෙන, යුත්තා ලොකුත්තරා මතා;
තිවිධාපි සියා පඤ්ඤා, චින්තාසුතමයාදිතො.

1183. තත්ථත්තනොව චින්තාය, නිප්ඵන්නත්තාති තස්ස සා;
හොති චින්තාමයා පඤ්ඤා, භූරිපඤ්ඤෙන දෙසිතා.

1184. පරතො පන සුත්වාන, ලද්ධා පඤ්ඤා අයං ඉධ;
සුතෙනෙව ච නිප්ඵන්නා, පඤ්ඤා සුතමයා මතා.

1185. යථා වාපි තථා චෙත්ථ, භාවනාය වසෙන තු;
නිප්ඵන්නා අප්පනාපත්තා, පඤ්ඤා සා භාවනාමයා.

1186. පටිසම්භිදාචතුක්කස්ස, වසෙන චතුධා සියා;
අත්ථධම්මනිරුත්තීසු, ඤාණං ඤාණෙසු තීසුපි.

1187. යං කිඤ්චි පච්චයුප්පන්නං, විපාකා ච ක්‍රියා තථා;
නිබ්බානං භාසිතත්ථො ච, පඤ්චෙතෙ අත්ථසඤ්ඤිතා.

1188. ඵලනිබ්බත්තකො හෙතු, අරියමග්ගො ච භාසිතං;
කුසලාකුසලඤ්චෙති, පඤ්චෙතෙ ධම්මසඤ්ඤිතා.

1189 තස්මිං අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච, යා සභාවනිරුත්ති තු;
නිරුත්තීති ච නිද්දිට්ඨා, නිරුත්තිකුසලෙන සා.

1190 ඤාණං ආරම්මණං කත්වා, තිවිධං පච්චවෙක්ඛතො;
තෙසු ඤාණෙසු යං ඤාණං, පටිභානන්ති තං මතං.

1191 පරියත්තිපරිපුච්ඡාහි , සවනාධිගමෙහි ච;
පුබ්බයොගෙන ගච්ඡන්ති, පභෙදං පටිසම්භිදා.

කථං භාවෙතබ්බාති එත්ථ –

1192 ඛන්ධාදීසු හි ධම්මෙසු, භූමිභූතෙසු යොගිනා;
උග්ගහාදිවසෙනෙත්ථ, කත්වා පරිචයං පන.

1193 **සීලං චිත්තවිසුද්ධිඤ්ච**, සම්පාදෙත්වා තතො පරං;
දිට්ඨිසුද්ධාදයො පඤ්ච, සම්පාදෙන්තෙන සුද්ධියා.

1194 තාය පඤ්ඤාය යුත්තෙන, භීතෙන ජනනාදිතො;
භාවෙතබ්බා භවාභාවං, පත්ථයන්තෙන භික්ඛුනා.

1195 රූපඤ්ච වෙදනා සඤ්ඤා, සඞ්ඛාරා චෙව සබ්බසො;
විඤ්ඤාණඤ්චෙති පඤ්චෙතෙ, ඛන්ධා සම්බුද්ධදෙසිතා.

1196 තත්ථ යං කිඤ්චි රූපං තං, අතීතානාගතාදිකං;
අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, සුඛුමොළාරිකම්පි වා.

1197 හීනං වාපි පණීතං වා, යං දූරෙ යඤ්ච සන්තිකෙ;
සබ්බං තමෙකතො කත්වා, **රූපක්ඛන්ධොති** වුච්චති.

1198 ඉතරෙසුපි යං කිඤ්චි, තං වෙදයිතලක්ඛණං;
සබ්බං තමෙකතො කත්වා, **වෙදනාක්ඛන්ධතා** කතා.

1199 චිත්තජං පන යං කිඤ්චි, තං සඤ්ජානනලක්ඛණං;
සබ්බං තමෙකතො කත්වා, **සඤ්ඤාක්ඛන්ධොති** වුච්චති.

1200 යං කිඤ්චි චිත්තසම්භූතං, අභිසඞ්ඛාරලක්ඛණං;
සබ්බං තමෙකතො කත්වා, **සඞ්ඛාරක්ඛන්ධතා** කතා.

1201 තත්ථ චිත්තං තු යං කිඤ්චි, තං විජානනලක්ඛණං;
සබ්බං තමෙකතො කත්වා, **විඤ්ඤාණක්ඛන්ධතා** කතා.

1202 චත්තාරො ච මහාභූතා, උපාදා චතුවීසති;
අට්ඨවීසතිධා චෙතං, රූපං රූපන්ති ගණ්හති.

1203 එකාසීතියා චිත්තෙන, සංයුත්තා වෙදනාදයො;
වෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාර-විඤ්ඤාණක්ඛන්ධසඤ්ඤිතා.

1204 චත්තාරොරූපිනො ඛන්ධෙ, නාමන්ති පරිගණ්හති;
රූපක්ඛන්ධො භවෙ රූපං, නාමක්ඛන්ධා අරූපිනො.

1205 රුප්පනලක්ඛණං රූපං, නාමං නමනලක්ඛණං;
ඉති සඞ්ඛෙපතො නාම-රූපං සො පරිගණ්හති.

1206 ඵාලෙන්තො විය තාලස්ස, කන්දං තු යමකං ද්විධා;
වවත්ථපෙති නාමඤ්ච, රූපඤ්චාති ද්විධා පන.

1207 නාමතො රූපතො අඤ්ඤො,
සත්තො වා පුග්ගලොපි වා;
අත්තා වා කොචි නත්ථීති,
නිට්ඨං ගච්ඡති සබ්බදා.

1208 එවං වවත්ථපෙත්වා සො, නාමරූපං සභාවතො;
සත්තසම්මොහඝාතත්ථං, බහුසුත්තවසෙනිධ.

1209 නාමරූපමත්තඤ්ඤෙව, නත්ථි කොචිධ පුග්ගලො;
එවමෙත්ථ පණ්ඩිතො පොසො, වවත්ථපෙති තං පන.

වුත්තං හෙතං –

1210. ‘‘යථාපි අඞ්ගසම්භාරා,
හොති සද්දො රථො ඉති;
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු,
හොති සත්තොති සම්මුතී’’ති.

1211. යථාපි දාරුයන්තම්පි, නිජ්ජීවඤ්ච නිරීහකං;
දාරුරජ්ජුසමායොගෙ, තං ගච්ඡතිපි තිට්ඨති.

1212. තථෙදං නාමරූපම්පි, නිජ්ජීවඤ්ච නිරීහකං;
අඤ්ඤමඤ්ඤසමායොගෙ, තං ගච්ඡතිපි තිට්ඨති.

තෙනාහු පොරාණා –

1213. ‘‘නාමඤ්ච රූපඤ්ච ඉධත්ථි සච්චතො,
න හෙත්ථ සත්තො මනුජො ච විජ්ජති;
සුඤ්ඤං ඉදං යන්තමිවාභිසඞ්ඛතං,
දුක්ඛස්ස පුඤ්ජො තිණකට්ඨසාදිසො’’ති.

1214. අඤ්ඤමඤ්ඤූපනිස්සාය , දණ්ඩකෙසු යීතෙසු හි;
එකස්මිං පතමානෙ තු, තථෙව පතතීතරො.

තෙනාහු පොරාණා –

1215. ‘‘යමකං නාමරූපඤ්ච, උභො අඤ්ඤොඤ්ඤනිස්සිතා;
එකස්මිං භිජ්ජමානස්මිං, උභො භිජ්ජන්ති පච්චයා’’ති.

1216. උභින්නං නාමරූපානං, නාමං නිත්තෙජමෙත්ථ තං;
සකෙනෙව හි තෙජෙන, න සක්කොති පවත්තිතුං.

1217. න බ්‍යාහරති නො සෙති, න තිට්ඨති න ගච්ඡති;
න භෙදෙති න චොරෙති, න භුඤ්ජති න ඛාදති.

1218. තථා රූපම්පි නිත්තෙජං, විනා නාමඤ්ච සබ්බථා;
සකෙනෙව හි තෙජෙන, න සක්කොති පවත්තිතුං.

1219. භුඤ්ජාමීති පිවාමීති, ඛාදාමීති තථෙව ච;
රොදාමීති හසාමීති, රූපස්සෙතං න විජ්ජති.

1220. නාමං නිස්සාය රූපං තු, රූපං නිස්සාය නාමකං;
පවත්තති සදා සබ්බං, පඤ්චවොකාරභූමියං.

1221. ඉමස්ස පන අත්ථස්ස, ආවිභාවත්ථමෙව ච;
ජච්චන්ධපීඨසප්පීනං, වත්තබ්බා උපමා ඉධ.

1222. යථා හි නාවං නිස්සාය, මනුස්සා යන්ති අණ්ණවෙ;
එවං රූපම්පි නිස්සාය, නාමකායො පවත්තති.

1223. යථා මනුස්සෙ නිස්සාය, නාවා ගච්ඡති අණ්ණවෙ;
එවං නාමම්පි නිස්සාය, රූපකායො පවත්තති.

1224. සත්තසඤ්ඤං විනොදෙත්වා, නාමරූපස්ස සබ්බථා;
යාථාවදස්සනං එතං, **‘‘දිට්ඨිසුද්ධී’’**ති වුච්චති.

1225. පරිමුච්චිතුකාමො ච, දුක්ඛතො ජාතිආදිතො;
අන්තද්වයං විවජ්ජෙත්වා, භාවයෙ පන පණ්ඩිතො.

1226. දිට්ඨිවිසුද්ධිමිමං පරිසුද්ධං,
සුට්ඨුතරං තු කරොති නරො යො;
දිට්ඨිගතානි මලානි අසෙසං,
නාසමුපෙන්ති හි තස්ස නරස්ස.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ දිට්ඨිවිසුද්ධිනිද්දෙසො නාම

අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො.

19. එකූනවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිනිද්දෙසො

1227 එතස්ස නාමරූපස්ස, ඤාත්වා හෙතුපච්චයෙ;
කඞ්ඛා තීසු පනද්ධාසු, විතරිත්වා ඨිතං පන.

1228 කඞ්ඛාවිතරණං නාම, ඤාණං තං සමුදීරිතං;
තං සම්පාදෙතුකාමෙන, අත්ථකාමෙන භික්ඛුනා.

1229 නාමරූපස්ස කො හෙතු, කොනු වා පච්චයො භවෙ;
ආවජ්ජිත්වා තමිච්චෙවං, රූපකායස්ස තාවදෙ.

1230 කෙසා ලොමා නඛා දන්තා, තචො මංසං නහාරු ච;
අට්ඨිමිඤ්ජඤ්ච වක්කඤ්ච, හදයං යකනම්පි ච.

1231 ඉච්චෙවමාදිබාත්තිංස-කොට්ඨාසපච්චයස්ස හි;
පරිග්ගණ්හති කායස්ස, මනසා හෙතුපච්චයෙ.

1232 අවිජ්ජා තණ්හුපාදානං, කම්මං හෙතු චතුබ්බිධො;
එතස්ස රූපකායස්ස, ආහාරො පච්චයො මතො.

1233 ජනකො හෙතු අක්ඛාතො,
පච්චයො අනුපාලකො;
හෙත්වඞ්කුරස්ස බීජං තු,
පච්චයා පථවාදයො.

1234 ඉතිමෙ පඤ්ච ධම්මා හි, හෙතුපච්චයතං ගතා;
අවිජ්ජාදයො තයො තත්ථ, මාතාව උපනිස්සයා.

1235 ජනකං පන කම්මං තු, පුත්තස්ස හි පිතා විය;
ධාතී විය කුමාරස්ස, ආහාරො ධාරකො භවෙ.

1236 ඉච්චෙවං රූපකායස්ස, සො පච්චයපරිග්ගහං;
කත්වා පුනපි ''චක්ඛුඤ්ච, රූපමාලොකමෙව ච.

1237 පටිච්ච චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, හොති''ඉච්චෙවමාදිනා;
නයෙන නාමකායස්ස, පච්චයං පරිගණ්හති.

1238 සො එවං නාමරූපස්ස, වුත්තිං දිස්වාන පච්චයා;
යථා එතරහිදං තු, අතීතෙපි තථෙවිදං.

1239 පච්චයා ච පවත්තිත්ථ, තථෙවානාගතෙපි ච;
පවත්තිස්සති අද්ධාසු, තීස්වෙවං අනුපස්සති.

1240 තස්සෙවං පස්සතො යා සා, පුබ්බන්තෙ පඤ්චධා තථා;
අපරන්තෙ සියා කඞ්ඛා, පඤ්චධා සමුදීරිතා.

1241 පච්චුප්පන්නෙපි අද්ධානෙ, ඡබ්බිධා පරිකිත්තිතා;
සබ්බා වානවසෙසාව, යොගිනො සා පහියාති.

1242 එකො කම්මවිපාකානං, වසෙනාපි ච පණ්ඩිතො;
එතස්ස නාමරූපස්ස, පච්චයං පරිගණ්හති.

1243 කම්මං චතුබ්බිධං දිට්ඨ-ධම්මවෙදනියං තථා;
උපපජ්ජාපරාපරියා-හොසිකම්මවසා පන.

තත්ථ එකජවනවීථියං සත්තසු චිත්තෙසු කුසලා වා අකුසලා වා පඨමජවනචෙතනා **දිට්ඨධම්මවෙදනීයකම්මං** නාම. තං ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ විපාකං දෙති, තථා අසක්කොන්තං පන ''අහොසිකම්මං නාහොසි කම්මවිපාකො, න භවිස්සති කම්මවිපාකො, නත්ථි කම්මවිපාකො''ති ඉමස්ස තිකස්ස වසෙන අහොසිකම්මං නාම හොති. අත්ථසාධිකා පන සත්තමජවනචෙතනා **උපපජ්ජවෙදනීයකම්මං** නාම. තමනන්තරෙ අත්තභාවෙ විපාකං දෙති, තථා අසක්කොන්තං වුත්තනයෙන අහොසිකම්මං නාම හොති. උභින්නමන්තරෙ පඤ්චජවනචෙතනා **අපරාපරියවෙදනීයකම්මං** නාම. තමනාගතෙ යදා ඔකාසං ලභති, තදා විපාකං දෙති, සති සංසාරප්පවත්තියා අහොසිකම්මං නාම න හොති.

1244 අපරං චතුබ්බිධං කම්මං, ගරුකං බහුලම්පි ච;
ආසන්නඤ්ච කටත්තා ච, කම්මන්ති සමුදීරිතං.

1245 අඤ්ඤං චතුබ්බිධං කම්මං, ජනකං උපථම්භකං;
තථූපපීළකං කම්ම-මුපඝාතකමෙව ච.

තත්ථ **ජනකං** නාම කුසලං වා අකුසලං වා කම්මං පටිසන්ධියම්පි පවත්තෙපි රූපාරූපවිපාකක්ඛන්ධෙ ජනෙති. **උපත්ථම්භකං** පන විපාකං ජනෙතුං න සක්කොති, අඤ්ඤෙන කම්මෙන දින්නාය පටිසන්ධියා ජනිතෙ විපාකෙ උප්පජ්ජනකසුඛදුක්ඛං උපත්ථම්භෙති, අද්ධානං පවත්තෙති. **උපපීළකං** පන අඤ්ඤෙන කම්මෙන දින්නාය පටිසන්ධියා ජනිතෙ විපාකෙ උප්පජ්ජනකසුඛදුක්ඛං පීළෙති බාධති, අද්ධානං පවත්තිතුං න දෙති. **උපඝාතකං** පන සයං කුසලම්පි අකුසලම්පි සමානං අඤ්ඤං දුබ්බලකම්මං ඝාතෙත්වා තස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති. එවං පන කම්මෙන ඔකාසෙ කතෙ තංවිපාකමුප්පන්නං නාම හොති. ඉති ඉමං ද්වාදසවිධං කම්මං කම්මවට්ටෙ පක්ඛිපිත්වා එවමෙකො කම්මවිපාකවසෙන නාමරූපස්ස පච්චයපරිග්ගහං කරොති.

ඉති එවං කම්මවිපාකවට්ටවසෙන නාමරූපස්ස පවත්තිං දිස්වා ''යථා ඉදං එතරහි, එවමතීතෙපි අද්ධානෙ කම්මවිපාකවසෙන පච්චයතො පවත්තිත්ථ, අනාගතෙපි පවත්තිස්සතී''ති ඉති කම්මඤ්චෙව විපාකො චාති කම්මවිපාකවසෙන ලොකො පවත්තතීති තං සමනුපස්සති. තස්සෙවං සමනුපස්සතො සබ්බා සොළසවිධා කඞ්ඛා පහියාති.

1246 හෙතුඵලස්ස සම්බන්ධවසෙනෙව පවත්තති;
කෙවලං නාමරූපන්ති, සම්මා සමනුපස්සති.

1247 එවං කාරණතො උද්ධං, කාරණං න ච පස්සති;
පාකපවත්තිතො උද්ධං, න පාකපටිවෙදකං.

තෙනාහු පොරාණා –

1248 ''කම්මස්ස කාරකො නත්ථි, විපාකස්ස ච වෙදකො;
සුද්ධධම්මා පවත්තන්ති, එවෙතං සම්මදස්සනං.

1249 එවං කම්මෙ විපාකෙ ච, වත්තමානෙ සහෙතුකෙ;
බීජරුක්ඛාදිකානංව, පුබ්බා කොටි න නායති.

1250 අනාගතෙපි සංසාරෙ, අප්පවත්ති න දිස්සති;
එතමත්ථමනඤ්ඤාය, තිත්ථියා අසයංවසී.

1251 සත්තසඤ්ඤං ගහෙත්වාන, සස්සතුච්ඡෙදදස්සිනො;
ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිං ගණ්හන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤවිරොධිනො.

1252 දිට්ඨිබන්ධනබද්ධා තෙ, තණ්හාසොතෙන වුය්හරෙ;
තණ්හාසොතෙන වුය්හන්තා, න තෙ දුක්ඛා පමුච්චරෙ.

1253 එවමෙතං අභිඤ්ඤාය, භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො;
ගම්භීරං නිපුණං සුඤ්ඤං, පච්චයං පටිවිජ්ඣති.

1254 කම්මං නත්ථි විපාකම්හි, පාකො කම්මෙ න විජ්ජති;
අඤ්ඤමඤ්ඤං උභො සුඤ්ඤා, න ච කම්මං විනා ඵලං.

1255 යථා න සූරියෙ අග්ගි, න මණිම්හි න ගොමයෙ;
න තෙසං බහි සො අත්ථි, සම්භාරෙහි ච ජායති.

1256 තථා න අන්තො කම්මස්ස, විපාකො උපලබ්භති;
බහිද්ධාපි න කම්මස්ස, න කම්මං තත්ථ විජ්ජති.

1257 ඵලෙන සුඤ්ඤං තං කම්මං, ඵලං කම්මෙ න විජ්ජති;
කම්මඤ්ච ඛො උපාදාය, තතො නිබ්බත්තතෙ ඵලං.

1258 න හෙත්ථ දෙවො බ්‍රහ්මා වා,
සංසාරස්සත්ථි කාරකො;
සුද්ධධම්මා පවත්තන්ති,
හෙතුසම්භාරපච්චයා''ති.

1259 එවං නානප්පකාරෙහි, නාමරූපස්ස පච්චයං;
පරිග්ගහෙත්වා අද්ධාසු, තරිත්වා කඞ්ඛමුට්ඨිතං.

1260 **කඞ්ඛාවිතරණං** නාම, ඤාණං තං සමුදීරිතං;
ධම්මට්ඨිති යථාභූතං, තං සම්මාදස්සනන්තිපි.

1261 ඉමිනා පන ඤාණෙන,
සංයුත්තො බුද්ධසාසනෙ;
හොති ලද්ධපතිට්ඨොව,
සොතාපන්නො හි චූළකො.

1262. තස්මා සපඤ්ඤො පන අත්ථකාමො,
යො නාමරූපස්ස හෙතුපච්චයානි;
පරිග්ගහං සාධු කරොති ධීරො,
ඛිප්පං ස නිබ්බානපුරං උපෙති.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිනිද්දෙසො නාම

එකූනවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

20. වීසතිමො පරිච්ඡෙදො

මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො

1263 කලාපසම්මසනෙනෙව ,
යොගො කරණියො සියා;
මග්ගාමග්ගෙ තු ඤාණං ත-
මධිගන්තුං පනිච්ඡතා.

1264 පච්චුප්පන්නස්ස ධම්මස්ස, නිබ්බත්ති උදයො මතො;
වයො විපරිණාමොති, තස්සෙව සමුදීරිතා.

1265 අනුපස්සනාපි ඤාණන්ති, වරඤාණෙන දෙසිතං;
සො පනෙවං පජානාති, යොගාවචරමාණවො.

1266 ඉමස්ස නාමරූපස්ස, පුබ්බෙ උප්පත්තිතො පන;
නිචයො රාසි වා නත්ථි, තථා උප්පජ්ජතොපි ච.

1267 රාසිතො නිචයා වාපි, නත්ථි ආගමනන්ති ච;
තථා නිරුජ්ඣමානස්ස, න දිසාගමනන්ති ච.

1268 නිරුද්ධස්සාපි එකස්මිං, ඨානෙ නත්ථි චයොති ච;
එත්ථ වීණූපමා වුත්තා, එතස්සත්ථස්ස දීපනෙ.

1269 උදබ්බයමනක්කාරමෙවං සඞ්ඛෙපතො පන;
කත්වා තස්සෙව ඤාණස්ස, විභඞ්ගස්ස වසෙන තු.

1270 ‘‘අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො’’ති හි ආදිනා;
නයෙනෙකෙකඛන්ධස්ස, උදයබ්බයදස්සනෙ.

1271 දස දසාති කත්වාන, වුත්තා පඤ්ඤාසලක්ඛණා;
තෙසං පන වසෙනාපි, ධම්මෙ සමනුපස්සති.

1272 එවං රූපුදයො හොති, එවමස්ස වයො ඉති;
උදෙති එවං රූපම්පි, එවං රූපං තු වෙති ච.

1273 එවං පච්චයතොපෙත්ථ, ඛණතො උදයබ්බයං;
පස්සතො සබ්බධම්මා ච, පාකටා හොන්ති තස්ස තෙ.

1274 උදකෙ දණ්ඩරාජීව, ආරග්ගෙරිව සාසපො;
විජ්ජුප්පාදාව ධම්මා තෙ, පරිත්තට්ඨායිනො සියුං.

1275 කදලීසුපිනාලාතචක්කමායූපමා ඉමෙ;
අසාරා පන නිස්සාරා, හුත්වා ඛායන්ති යොගිනො.

1276 එවමෙත්තාවතා තෙන, උදයබ්බයදස්සනං;
ලක්ඛණානි ච පඤ්ඤාස, පටිවිජ්ඣ ඨිතං පන.

1277 ඤාණං අධිගතං හොති, තරුණං පඨමං පන;
යස්ස චාධිගමා යොගී, හොතාරද්ධවිපස්සකො.

1278 විපස්සනාය හෙතාය,
කරුණායාථ යොගිනො;
විපස්සකස්ස ජායන්තෙ,
උපක්ලෙසා දසෙවිමෙ.

1279 ඔභාසො පීති පස්සද්ධි, ඤාණං සද්ධා සතී සුඛං;
උපෙක්ඛා වීරියං නිකන්තීති, උපක්ලෙසා දසෙවිමෙ.

1280 සම්පත්තපටිවෙධස්ස, සොතාපන්නාදිනොපි ච;
තථා විප්පටිපන්නස්ස, උපක්ලෙසා න ජායරෙ.

1281 සම්මාව පටිපන්නස්ස, යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනො;
සදා විපස්සකස්සෙව, උප්පජ්ජන්ති කිරස්සු තෙ.

1282 විපස්සනාය ඔභාසො, **ඔභාසොති** පවුච්චති;
තස්මිං පන සමුප්පන්නෙ, යොගාවචරභික්ඛු සො.

1283 මග්ගප්පත්තො ඵලප්පත්තො, අහමස්මීති ගණ්හති;
අමග්ගංයෙව මග්ගොති, තස්සෙවං පන ගණ්හතො.

1284 එවං විපස්සනාවීථි,
ඔක්කන්තා නාම හොති සා;
ඔභාසමෙව සො භික්ඛු,
අස්සාදෙන්තො නිසීදති.

1285 **පීති** විප්පස්සනාපීති, තස්ස තස්මිං ඛණෙ පන;
තදා පඤ්චවිධා පීති, ජායන්තෙ ඛුද්දිකාදිකා.

1286 විපස්සනාය පස්සද්ධි, **පස්සද්ධී**ති පවුච්චති;
යොගිනො කායචිත්තානි, පස්සද්ධානෙව හොන්ති හි.

1287 ලහූනි ච මුදූනෙව, කම්මඤ්ඤානෙව හොන්ති හි;
පස්සද්ධාදීහි සො භික්ඛු, අනුග්ගහිතමානසො.

1288 අමානුසිං රතිං නාම,
අනුභොති අනුත්තරං;
යං සන්ධාය ච ගාථායො,
භාසිතා හි මහෙසිනා.

1289 ‘‘සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස, සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො;
අමානුසී රති හොති, සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

1290 ‘‘යතො යතො සම්මසති, ඛන්ධානං උදයබ්බයං;
ලභතී පීතිපාමොජ්ජං, අමතං තං විජානත’’න්ති.

1291 **ඤාණාදයො** උපක්ලෙසා, ඤෙය්‍යා වුත්තනයෙනිධ;
එතෙ දස උපක්ලෙසා, වජ්ජනීයාව යොගිනා.

1292 එත්ථොභාසාදයො ධම්මා,
උපක්ලෙසස්ස වත්ථුතො;
උපක්ලෙසාති නිද්දිට්ඨා,
උපක්ලෙසනිකන්ති තු.

1293 තං තමාවජ්ජමානස්ස, භාවනා පරිහායති;
අසත්තෙ සත්තසඤ්ඤී ච, හොති අප්පස්සුතො නරො.

1294 සබ්බොභාසාදයො ධම්මෙ, න මග්ගොති විචාරයං;
මග්ගො විපස්සනාඤාණං, ඉච්චෙවං පන පණ්ඩිතො.

1295 වවත්ථපෙති මග්ගඤ්ච, අමග්ගඤ්චෙව චෙතසා;
තස්ස චෙවං අයං මග්ගො, නායං මග්ගොති යොගිනො.

1296 මග්ගාමග්ගඤ්ච විඤ්ඤාය, ඨිතඤාණමිදං පන;
මග්ගාමග්ගෙසුඤාණන්ති, භූරිඤාණෙන දෙසිතං.

1297 මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනෙසු කොවිදා,
සාරාසාරවෙදිනො සමාහිතාහිතා;
මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනන්ති තං ඉදං,
බුද්ධා බුද්ධසාවකා වදන්ති වාදිනො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො

නාම වීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

21. එකවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො

1298 අට්ඨඤාණවසෙනෙව , සිඛාපක්කා විපස්සනා;
නවමං **පටිපදාඤාණ-දස්සනන්ති** පවුච්චති.

1299 අට්ඨ ඤාණානි නාමෙත්ථ, වෙදිතබ්බානි විඤ්ඤුනා;
උපක්ලෙසවිනිමුත්තං, ඤාණං සුවිසදං පන.

1300 උදයබ්බයෙ ච භඞ්ගෙ ච, භයෙ ආදීනවෙ තථා;
නිබ්බිදාපස්සනාඤාණං, ඤාණං මුච්චිතුකම්‍යතා.

1301 පටිසඞ්ඛා ච සඞ්ඛාරෙ, උපෙක්ඛාඤාණමට්ඨමං;
ඉමානි අට්ඨ ඤාණානි, නවමං සච්චානුලොමකං.

1302 සච්චානුලොමඤාණන්ති , අනුලොමං පවුච්චති;
තං සම්පාදෙතුකාමෙන, යොගාවචරභික්ඛුනා.

1303 උදයබ්බයඤාණං තං, ආදිං කත්වා පනට්ඨසු;
එතෙසු පන ඤාණෙසු, යොගො කරණියො පන.

1304 යථානුක්කමතො තස්ස, තෙසු ඤාණෙසු අට්ඨසු;
අනිච්චාදිවසෙනෙව, යොගං කත්වා ඨිතස්ස හි.

1305 අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති, සඞ්ඛාරෙ අනුපස්සතො;
අට්ඨන්නං පන ඤාණානං, වසෙන පන යොගිනො.

1306 විපස්සනා සිඛාපත්තා, හොති වුට්ඨානගාමිනී;
සච්චානුලොමඤාණන්ති, අයමෙව පවුච්චති.

1307 සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං තං, ආසෙවන්තස්ස යොගිනො;
ඉදානි තස්ස මග්ගො ච, සමුප්පජ්ජිස්සතීති හි.

1308 සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා සඞ්ඛාරෙ, අනිච්චා දුක්ඛාති වා තථා;
සම්මසිත්වා භවඞ්ගං තු, පුන වොතරතෙව සා.

1309 භවඞ්ගානන්තරං සඞ්ඛාරු-පෙක්ඛාගතනයෙන තු;
අනිච්චාදිවසෙනෙව, සඞ්ඛාරෙ පන ගොචරං.

1310 කුරුමානං මනොද්වාරෙ, ජායතාවජ්ජනං තතො;
භවඞ්ගාවට්ටනං කත්වා, ජාතස්සානන්තරං පන.

1311 සඞ්ඛාරෙ ගොචරං කත්වා, පඨමං ජවනමානසං;
උප්පජ්ජතීති තං චිත්තං, **පරිකම්මන්ති** වුච්චති.

1312 තදනන්තරමෙවඤ්ඤං, සඞ්ඛාරාරම්මණං පුන;
දුතියං ජවනං හොති, **උපචාරන්ති** තං මතං.

1313 තදනන්තරං තං හොති, තථා සඞ්ඛාරගොචරං;
තතියං ජවනචිත්තං, **අනුලොමන්ති** සඤ්ඤිතං.

1314 පුරිමානං පනට්ඨන්නං, ඤාණානං අනුලොමතො;
බොධිපක්ඛියධම්මානං, උද්ධඤ්ච අනුලොමතො.

1315 තෙනෙව තං හි සච්චානුලොමඤාණං පවුච්චති;
ඉදං හි පන සච්චානු-ලොමඤාණං මහෙසිනා.

1316 ''වුට්ඨානගාමිනීයා හි, පරියොසාන''න්ති භාසිතං;
ඤෙය්‍යාං සබ්බපකාරෙන, පරියොසානන්ති **ගොත්‍රභූ**.

1317 ඉතිනෙකෙහි නාමෙහි, කිත්තිතායා මහෙසිනා;
වුට්ඨානගාමිනී සන්තා, පරිසුද්ධා විපස්සනා.

1318 වුට්ඨාතුකාමො සංසාරදුක්ඛපඞ්කා මහබ්භයා;
කරෙය්‍යා සතතං තත්ථ, යොගං පණ්ඩිතජාතිකො.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො නාම

එකවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

22. බාවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

ඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො

1319. ඉතො පරං තු භික්ඛුස්ස, හොති ගොත්‍රභුමානසං;
ආවජ්ජනියඨානත්තා, මග්ගචිත්තස්ස තං පන.

1320. න චප්පටිපදාඤාණ-දස්සනං වා තථෙව ච;
ඤාණදස්සනසුද්ධිං වා, භජතෙ න කුදාචනං.

1321. උභින්නමන්තරා එතං, අබ්බොහාරිකමෙව තං;
විපස්සනාය සොතස්මිං, පතිතත්තා විපස්සනා.

1322. පොථුජ්ජනිකගොත්තං වා, අභිභුය්‍ය පවත්තිතො;
ගොත්තං වුච්චති නිබ්බානං, තතො භවති ගොත්‍රභු.

1323. ඤාණං චතූසු මග්ගෙසු, **ඤාණදස්සනසුද්ධිකං**;
තත්ථ තං පඨමං මග්ගං, සම්පාදෙතුං පනිච්ඡතා.

1324. අඤ්ඤං කිඤ්චිපි කාතබ්බං, භික්ඛුනා තෙන නත්ථි තං;
යඤ්හි තෙන ච කාතබ්බං, සියා තං කතමෙව තු.

1325. අනුලොමාවසානඤ්හි, සූරං තික්ඛං විපස්සනං;
උප්පාදෙන්තෙන තං සබ්බං, කතමෙව ච යොගිනා.

1326. තස්සානුලොමඤාණස්ස, අන්තෙ තු අනිමිත්තකං;
විසඞ්ඛාරං නිරොධඤ්ච, නිබ්බානං අමතං පදං.

1327. ගොචරං කුරුමානං තං, නිබ්බානාරම්මණෙ පන;
පඨමාවජ්ජනඤ්චෙව, පඨමාභොගතාපි ච.

1328. මග්ගස්සානන්තරාදීහි, පච්චයෙහි පනච්ඡහි;
තස්ස පච්චයභාවඤ්ච, සාධයන්තං තතො පන.

1329. විපස්සනාය මුද්ධඤ්හි, සිඛාපත්තාය තාය තං;
උප්පජ්ජති අනාවත්තං-රම්මණං තස්ස ගොත්‍රභු.

1330. එකෙනාවජ්ජනෙනෙව, එකිස්සායෙව වීථියා;
නානාරම්මණතා චානු-ලොමගොත්‍රභුචෙතසං.

1331. ඨත්වා ආවජ්ජනට්ඨානෙ, තමනාවජ්ජනම්පි ච;
මග්ගස්ස පන තං සඤ්ඤං, දත්වා විය නිරුජ්ඣති.

1332. මග්ගොපි තෙන තං දින්නං, අමුඤ්චිත්වාව සඤ්හිතං;
තං ඤාණමනුබන්ධන්තො, ජායතෙ තදනන්තරං.

1333. කදාචිපි අනිබ්බිද්ධපුබ්බං මග්ගො පනෙස හි;
ලොභං දොසඤ්ච මොහඤ්ච, විද්ධංසන්තොව ජායති.

1334. න කෙවලමයං මග්ගො, දොසනාසනමෙව ච;
කරොති අථ බොපායද්වාරානිපි පිධෙති ච.

1335. අනාමතග්ගසංසාරවට්ටදුක්ඛමහොදධිං;
අපාරමතිඝොරඤ්ච, සොසෙති ච අසෙසතො.

1336. මිච්ඡාමග්ගං පනට්ඨඞ්ගං, ජායමානො ච උජ්ඣති;
සබ්බවෙරභයානෙත්ථ, නිච්චං වූපසමෙති ච.

1337. බුද්ධස්සොරසපුත්තත්තං, උපනෙති නයං පන;
ආනිසංසෙ අනෙකෙපි, පවත්තයති යොගිනො.

1338. දායකෙනානිසංසානං, අනෙකෙසමනෙන ච;
ආදිමග්ගෙන සංයුත්තං, ඤාණන්ති **ඤාණදස්සනං**.

පඨමමග්ගඤාණං.

1339. තස්සෙවානන්තරං තස්ස, විපාකා ද්වෙපි තීණි වා;

ඵලචිත්තානි ජායන්තෙ, න ජායන්තෙ තතො පරං.

1340 කෙචි එකඤ්ච ද්වෙ තීණි, චත්තාරීති වදන්ති තු;
න පනෙතං ගහෙතබ්බං, අජානිත්වා වදන්ති තෙ.

1341 එකස්සාසෙවනං නත්ථි, තස්මා ද්වෙ අනුලොමකා;
තෙහි ආසෙවනං ලද්ධා, තතියං හොති ගොත්‍රභූ.

1342 චතුත්ථං මග්ගචිත්තං තු,
තස්මා තීණි ඵලානි හි;
අනුලොමා තයො හොන්ති,
චතුත්ථං හොති ගොත්‍රභූ.

1343 පඤ්චමං මග්ගචිත්තඤ්ච, ඵලානි ද්වෙ තතො පන;
සත්තචිත්තපරමාව, එකාවජ්ජනවීථි හි.

1344 එත්තාවතා පනෙසො හි, **සොතාපන්නො**ති වුච්චති;
ඵලස්ස පරියොසානෙ, භවඞ්ගොත්තරණං සියා.

1345 තතො භවඞ්ගං ඡින්දිත්වා, මග්ගපෙක්ඛනහෙතුකං;
උප්පජ්ජති මනොද්වාරෙ, ආවජ්ජනමනො පන.

1346 තස්මිං නිරුද්ධෙ මග්ගස්ස, පච්චවෙක්ඛණසඤ්ඤිතා;
ජවනානි හි ජායන්තෙ, සත්තෙව පටිපාටියා.

1347 එසෙව ච නයො ඤෙයයො, ඵලාදීනම්පි පෙක්ඛනෙ;
පච්චවෙක්ඛණඤාණානි, භවන්තෙකූනවීසති.

1348 මග්ගො ඵලං පහීනා ච, කිලෙසා අවසිට්ඨකා;
නිබ්බානඤ්චෙති පඤ්චෙතෙ, පච්චවෙක්ඛණභූමියො.

1349 එවං සො පච්චවෙක්ඛිත්වා, සොතාපන්නොපපත්තියා;
යොගමාරභතෙ ධීරො, දුතියාය ච භූමියා.

1350 ඛන්ධපඤ්චකසඞ්ඛාතං, තං සඞ්ඛාරගතං පුන;
අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති, ඤාණෙන පරිමජ්ජති.

1351 තතො විපස්සනාවීථි-මොගාහති ච තාවදෙ;
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙන තු.

1352 තතො සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාය, අවසානෙ තථෙව ච;
එකාවජ්ජනවාරස්මිං, ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරං.

1353 බ්‍යාපාදකාමරාගානං, තනුභාවං තු සාධයං;
සකදාගාමිමග්ගොයං, ජායතෙ දුතියො පන.

දුතියමග්ගඤාණං.

1354 ඉමස්සාපි ච ඤාණස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙනිධ;
ඵලචිත්තානි ඤෙයයානි, විඤ්ඤූනා ද්වෙපි තීණි වා.

1355 එත්තාවතා පනෙසො හි, **සකදාගාමී** නාමයං;
සකිදෙව ඉමං ලොකං, ආගන්ත්වාන්තකරො භවෙ.

1356 හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, පඤ්චධා පච්චවෙක්ඛණං;
එවං සො පච්චවෙක්ඛිත්වා, සකදාගාමිපත්තියා.

1357 යොගමාරභතෙ ධීරො, තතියාය ච භූමියා;
බ්‍යාපාදකාමරාගානං, පහානාය ච පණ්ඩිතො.

1358 ඛන්ධපඤ්චකසඞ්ඛාතං, තං සඞ්ඛාරගතං පන;
අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති, ඤාණෙන පරිමජ්ජති.

1359 තතො විපස්සනාවීථි-මොගාහති ච තාවදෙ;
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙන තු.

1360 තතො සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාය, අවසානෙ තථෙව ච;
එකාවජ්ජනවීථිම්හි, ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරං.

1361 බ්‍යාපාදකාමරාගානං, මූලඝාතං තු සාධයං;
තස්සානාගාමිමග්ගොයං, ජායතෙ තතියො පන.

තතියමග්ගඤාණං.

1362 ඉමස්සාපි ච ඤාණස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙනිධ;
පවත්ති ඵලචිත්තානං, වෙදිතබ්බා විභාවිනා.

1363 එත්තාවතා පනෙසොපි, හොති**නාගාමී** නාමයං;
තත්ථෙව පරිනිබ්බායී, අනාවත්තිසභාවතො.

1364 හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව, පඤ්චධා පච්චවෙක්ඛණං;
එවං සො පච්චවෙක්ඛිත්වා, **අනාගාමිරියසාවකො**.

1365 යොගමාරභතෙ ධීරො, චතුත්ථාය ච භූමියා;
පත්තියාරූපරාගාදි-පහානාය ච පණ්ඩිතො.

1366 තථෙව සඞ්ඛාරගතං, අනිච්චාදිවසෙන සො;
පරිවත්තති ඤාණෙන, තථෙව පරිමජ්ජති.

1367 තතො විපස්සනාවීථි-මොගාහති ච තාවදෙ;
තස්සෙවං පටිපන්නස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙන තු.

1368 තතො සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාය, අවසානෙ තථෙව ච;
එකාවජ්ජනවාරස්මිං, ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරං.

1369 **තස්සාරහත්තමග්ගොයං**,
ජායතෙ තු තතො පරං;
රූපරාගාදිදොසානං,
විද්ධංසාය කරො පන.

චතුත්ථමග්ගඤාණං.

1370 ඉමස්සාපි ච ඤාණස්ස, හෙට්ඨා වුත්තනයෙනිධ;
පවත්ති ඵලචිත්තානං, වෙදිතබ්බා විභාවිනා.

1371 එත්තාවතා පනෙසො හි,
අරහා නාම අට්ඨමො;
අරියො පුග්ගලො හොති,
මහාඛීණාසවො අයං.

1372 අනුප්පත්තසදත්ථො ච,
ඛීණසංයොජනො මුනි;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස,
දක්ඛිණෙය්‍යො අනුත්තරො.

1373 එත්තාවතා චතස්සොපි, **ඤාණදස්සනසුද්ධියො;**
හිතත්ථාය ච භික්ඛූනං, සඞ්ඛෙපෙනෙව දස්සිතා.

1374 සද්ධෙන සම්මා පන භාවනීයා,
අරියාය පඤ්ඤාය ච භාවනාය;
විසුද්ධිකාමෙන තපොධනෙන,
භවක්ඛයං පත්ථයතා බුධෙන.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ ඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො නාම

බාවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

23. තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

කිලෙසප්පහානකථා

1375. එතෙසු යෙන යෙ ධම්මා, පහාතබ්බා භවන්ති හි;
තෙසං දානි කරිස්සාමි, පකාසනමිතො පරං.

ඉමෙසු පන චතූසු මග්ගඤාණෙසු යෙ ධම්මා යෙන ඤාණෙන පහාතබ්බා, තෙසං පහානමෙවං වෙදිතබ්බං. එතානි හි යථායොගං සංයොජනකිලෙසමිච්ඡත්තලොකධම්මමච්ඡරියවිපල්ලාසගන්ථාගතිආසව-ඔඝයොගනීවරණපරාමාසඋපාදානානුසයමලඅකුසලකම්මපථ- අකුසලචිත්තුප්පාදසඞ්ඛාතානං පහානකරානි.

තත්ථ **සංයොජනානී**ති දස සංයොජනානි. සෙය්‍යථීදං – රූපරාගාරූපරාගමානඋද්ධච්චාවිජ්ජාති ඉමෙ පඤ්ච උද්ධංභාගියසංයොජනානි නාම. සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො කාමරාගො පටිඝොති ඉමෙ පඤ්ච අධොභාගියසංයොජනානි නාම.

කිලෙසාති දස කිලෙසා. සෙය්‍යථීදං – ලොභො දොසො මොහො මානො දිට්ඨි විචිකිච්ඡා ථීනං උද්ධච්චං අහිරිකං අනොත්තප්පන්ති.

මිච්ඡත්තාති දස මිච්ඡත්තා. සෙය්‍යථීදං – මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාසඞ්කප්පො මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මන්තො මිච්ඡාආජීවො මිච්ඡාවායාමො මිච්ඡාසති මිච්ඡාසමාධි මිච්ඡාඤාණං මිච්ඡාවිමුත්තීති.

ලොකධම්මාති අට්ඨ ලොකධම්මා ලාභො අලාභො යසො අයසො නින්දා පසංසා සුඛං දුක්ඛන්ති. ඉධ පන කාරණූපචාරෙන ලාභාදිවත්ථුකස්ස අනුනයස්ස, අලාභාදිවත්ථුකස්ස පටිඝස්ස චෙතං ලොකධම්මගහණෙන ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං.

මච්ඡරියානීති පඤ්ච මච්ඡරියානි ආවාසමච්ඡරියං කුලමච්ඡරියං ලාභමච්ඡරියං ධම්මමච්ඡරියං වණ්ණමච්ඡරියන්ති. ඉමානි ආවාසාදීසු අඤ්ඤෙසං සාධාරණභාවං අසහනාකාරෙන පවත්තානි මච්ඡරියානි.

විපල්ලාසාති අනිච්චදුක්ඛඅනත්තඅසුභෙසුයෙව වත්ථූසු ''නිච්චං සුඛං අත්තා සුභ''න්ති එවං පවත්තා සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසොති ඉමෙ තයො විපල්ලාසා.

ගන්ථාති චත්තාරො ගන්ථා අභිජ්ඣාකායගන්ථො, බ්‍යාපාදො, සීලබ්බතපරාමාසො, ඉදංසච්චාභිනිවෙසො කායගන්ථොති.

අගතීති ඡන්දදොසමොහභයානි. **ආසවා**ති චත්තාරො ආසවා – කාමරාගභවරාගමිච්ඡාදිට්ඨිඅවිජ්ජාසවොති. **ඔඝයොගානී**තිපි තෙසමෙවාධිවචනං. **නීවරණානී**ති කාමච්ඡන්දාදයො. **පරාමාසො**ති මිච්ඡාදිට්ඨියා අධිවචනං.

උපාදානාති චත්තාරි උපාදානානි කාමුපාදානාදීනීති. **අනුසයා**ති සත්ත අනුසයා කාමරාගානුසයො පටිඝමානදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාභවරාගාවිජ්ජානුසයොති. **මලා**ති තයො මලා – ලොභො දොසො මොහොති.

අකුසලකම්මපථාති දස අකුසලකම්මපථා. සෙය්‍යථීදං – පාණාතිපාතො අදින්නාදානං කාමෙසුමිච්ඡාචාරො මුසාවාදො පිසුණවාචා ඵරුසවාචා සම්ඵප්පලාපො අභිජ්ඣා බ්‍යාපාදො මිච්ඡාදිට්ඨීති දස.

අකුසලචිත්තුප්පාදාති ලොභමූලානි අට්ඨ, දොසමූලානි ද්වෙ, මොහමූලානි ද්වෙති ඉමෙ ද්වාදසාති.

එතෙසං සංයොජනාදීනං එතානි යථාසම්භවං පහානකරානි. කථං? **සංයොජනෙසු** තාව සක්කායදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසා අපායගමනීයා කාමරාගපටිඝාති එතෙ පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා, සෙසා කාමරාගපටිඝා ඔළාරිකා දුතියමග්ගඤාණවජ්ඣා, සුඛුමා තතියමග්ගඤාණවජ්ඣා, රූපරාගාදයො පඤ්චපි චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣා එව.

කිලෙසෙසු දිට්ඨිවිචිකිච්ඡා පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා, දොසො තතියමග්ගඤාණවජ්ඣො, ලොභමොහමානථීනඋද්ධච්චඅහිරිකානොත්තප්පානි චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣානි.

මිච්ඡත්තෙසු මිච්ඡාදිට්ඨි මුසාවාදො මිච්ඡාකම්මන්තො මිච්ඡාආජීවොති ඉමෙ පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා, මිච්ඡාසඞ්කප්පො පිසුණවාචා ඵරුසවාචාති ඉමෙ තතියමග්ගඤාණවජ්ඣා, චෙතනායෙව චෙත්ථ මිච්ඡාවාචාති

වෙදිතබ්බා, සම්ඵප්පලාපමිච්ඡාවායාමසතිසමාධිවිමුත්තිඤාණානි චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣානි.

ලොකධම්මෙසු පටිඝො තතියමග්ගඤාණවජ්ඣො, අනුනයො චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣො, යසෙ පසංසාය ච අනුනයො චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣොති එකෙ.

මච්ඡරියානි පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣානි එව.

විපල්ලාසෙසු පන අනිච්චෙ නිච්චං, අනත්තනි අත්තාති ච සඤ්ඤාචිත්තදිට්ඨිවිපල්ලාසා , දුක්ඛෙ සුඛං, අසුභෙ සුභන්ති දිට්ඨිවිපල්ලාසො චාති ඉමෙ පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා, අසුභෙ සුභන්ති සඤ්ඤාචිත්තවිපල්ලාසා තතියමග්ගඤාණවජ්ඣා, දුක්ඛෙ සුඛන්ති චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣා.

ගන්ථෙසු සීලබ්බතපරාමාසඉදංසච්චාභිනිවෙසකායගන්ථා පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා, බ්‍යාපාදකායගන්ථො තතියමග්ගඤාණවජ්ඣො, අභිජ්ඣාකායගන්ථො චතුත්ථමග්ගඤාණවජ්ඣොව.

අගතියො පඨමමග්ගඤාණවජ්ඣා.

ආසවෙසු දිට්ඨාසවො පඨමඤාණවජ්ඣො, කාමාසවො තතියඤාණවජ්ඣො, ඉතරෙ ද්වෙ චතුත්ථඤාණවජ්ඣා. **ඔඝයොගෙසුපි** එසෙව නයො.

නීවරණෙසු විචිකිච්ඡානීවරණං පඨමඤාණවජ්ඣං, කාමච්ඡන්දො බ්‍යාපාදො කුක්කුච්චන්ති තීණි තතියඤාණවජ්ඣානි, ථීනමිද්ධඋද්ධච්චානි චතුත්ථඤාණවජ්ඣානි.

පරාමාසො පඨමඤාණවජ්ඣො.

උපාදානෙසු සබ්බෙසම්පි ලොකියධම්මානං වත්ථුකාමවසෙන ''කාමා''ති ආගතත්තා රූපාරූපෙසු රාගොපි කාමුපාදානෙ පතති, තස්මා තඤ්ච කාමුපාදානං චතුත්ථඤාණවජ්ඣං, සෙසානි පඨමඤාණවජ්ඣානි.

අනුසයෙසු දිට්ඨිවිචිකිච්ඡානුසයා පඨමඤාණවජ්ඣා, කාමරාගපටිඝානුසයා තතියඤාණවජ්ඣා, මානභවරාගාවිජ්ජානුසයා චතුත්ථඤාණවජ්ඣා.

මලෙසු දොසමලං තතියඤාණවජ්ඣං, ඉතරානි චතුත්ථඤාණවජ්ඣානෙව.

අකුසලකම්මපථෙසු පාණාතිපාතො අදින්නාදානං මිච්ඡාචාරො මුසාවාදො මිච්ඡාදිට්ඨීති ඉමෙ පඨමඤාණවජ්ඣා, පිසුණවාචා ඵරුසවාචා බ්‍යාපාදොති තතියඤාණවජ්ඣා, සම්ඵප්පලාපො අභිජ්ඣා චතුත්ථඤාණවජ්ඣාව.

අකුසලචිත්තුප්පාදෙසු චත්තාරො දිට්ඨිගතචිත්තුප්පාදා, විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තො චාති පඤ්ච පඨමඤාණවජ්ඣා, ද්වෙ පටිඝසම්පයුත්තා තතියඤාණවජ්ඣා, සෙසා චතුත්ථඤාණවජ්ඣාති.

යඤ්ච යෙන වජ්ඣං, තං තෙන පහාතබ්බං නාම. තෙන වුත්තං ''එතෙසං සංයොජනාදීනං ධම්මානං එතානි යථායොගං පහානකරානී''ති.

1376. එතෙසු ඤාණෙසු ච යෙන යෙන,
යො යො හි ධම්මො සමුපෙති ඝාතං;
සො සො අසෙසෙන ච තෙන තෙන,
සන්දස්සිතො සාධු මයා පනෙවං.

කිලෙසපහානක්කමකථායං.

1377. පරිඤ්ඤාදීනි කිච්චානි, යානි වුත්තානි සත්ථුනා;
සච්චාභිසමයෙ තානි, පවක්ඛාමි ඉතො පරං.

1378. එකෙකස්ස පනෙතෙසු,
ඤාණස්සෙකක්ඛණෙ සියා;
පරිඤ්ඤා ච පහානඤ්ච,
සච්ඡිකිරියා ච භාවනා.

1379. පරිඤ්ඤාදීනි එතානි, කිච්චානෙකක්ඛණෙ පන;
යථාසභාවතො තානි, ජානිතබ්බානි විඤ්ඤුනා.

1380 පදීපො හි යථා ලොකෙ, අපුබ්බාචරිමං ඉධ;
චත්තාරි පන කිච්චානි, කරොතෙකක්ඛණෙ පන.

1381 ආලොකඤ්ච විදංසෙති, නාසෙති තිමිරම්පි ච;
පරියාදියති තෙලඤ්ච, වට්ටිං ඣාපෙති එකතො.

1382 එවං තං මග්ගඤාණම්පි, අපුබ්බාචරිමං පන;
චත්තාරිපි ච කිච්චානි, කරොතෙකක්ඛණෙ පන.

1383 පරිඤ්ඤාභිසමයෙනෙව, දුක්ඛං අභිසමෙති සො;
පහානාභිසමයෙනෙව, තථා සමුදයම්පි ච.

1384 භාවනාවිධිනායෙව, මග්ගං අභිසමෙති තං;
ආරම්මණක්‍රියායෙව, නිරොධං සච්ඡිකරොති සො.

වුත්තම්පි චෙතං ''මග්ගසමඞ්ගිස්ස ඤාණං දුක්ඛෙපෙතං ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙපෙතං ඤාණං, දුක්ඛනිරොධෙපෙතං ඤාණං, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදායපෙතං ඤාණ''න්ති. තත්ථ යථා පදීපො වට්ටිං ඣාපෙති, එවං මග්ගඤාණං දුක්ඛං පරිජානාති. යථා අන්ධකාරං නාසෙති, එවං සමුදයං පජහති. යථා ආලොකං විදංසෙති, එවං සහජාතාදිපච්චයතාය සම්මාසඞ්කප්පාදිමග්ගං භාවෙති. යථා තෙලං පරියාදියති, එවං කිලෙසපරියාදානෙන නිරොධං සච්ඡිකරොතීති වෙදිතබ්බං.

1385 උග්ගච්ඡන්තො යථාදිච්චො, අපුබ්බාචරිමං පන;
චත්තාරි පන කිච්චානි, කරොතෙකක්ඛණෙ ඉධ.

1386 ඔභාසෙති ච රූපානි, නාසෙති තිමිරම්පි ච;
ආලොකඤ්ච විදංසෙති, සීතඤ්ච පටිහඤ්ඤති.

1387 යථා ච මහතී නාවා, අපුබ්බාචරිමං පන;
චත්තාරි පන කිච්චානි, කරොතෙකක්ඛණෙ පන.

1388 ජහතී ඔරිමං තීරං, සොතං ඡින්දති සා පන;
තථා වහති භණ්ඩඤ්ච, තීරමප්පෙති පාරිමං.

1389 නාවායොරිමතීරස්ස, යථා පජහනං පන;
තථෙව මග්ගඤාණස්ස, දුක්ඛස්ස පරිජානනං.

1390 යථා ඡින්දති තං සොතං, තණ්හං ජහති තං තථා;
යථා වහති තං භණ්ඩං, සහජාතාදිනා පන.

1391 තථෙව පච්චයත්තෙන, මග්ගං භාවෙති නාම සො;
යථා පාරං පන එවං, නිරොධාරම්මණං භවෙ.

1392 ලොකුත්තරෙන නිද්දිට්ඨා, යා ලොකුත්තරභාවනා;
සා සඞ්ඛෙපනයෙනෙවං, මයා සාධු පකාසිතා.

1393 කො හි නාම නරො ලොකෙ,
ලොකුත්තරසුඛාවහං;
භාවනං පන පඤ්ඤාය,
න ච භාවෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

1394 ඉමං විදිත්වා හිතභාවනං වනං,
උපෙති යො වෙ සුඛසංහිතං හිතං;
විධූය චිත්තස්ස අනුත්තමං තමං,
උපෙති වාවිග්ගහකම්පදං පදං.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ ඤාණදස්සනවිසුද්ධිනිද්දෙසො නාම

තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

24. චතුවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

පච්චයනිද්දෙසො

1395යෙසං පච්චයධම්මානං, වසා සප්පච්චයා ඉමෙ;
ධම්මා තෙ පච්චයෙ චාහං, දස්සයිස්සාමිතො පරං.

කතමෙ පච්චයාති? වුච්චතෙ – හෙතාරම්මණාධිපතිඅනන්තරසමනන්තරසහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයූපනිස්සයපුරෙජාතපච්ඡාජාතාසෙවනකම්මවිපාකාහාරින්ද්‍රිය-ඣානමග්ගසම්පයුත්තවිප්පයුත්තඅත්ථිනත්ථිවිගතාවිගතවසෙන චතුවීසතිවිධා හොන්ති.

තත්ථ **හෙතුපච්චයොති** ලොභො දොසො මොහො අලොභො අදොසො අමොහොති ඉමෙ ඡ ධම්මා හෙතුපච්චයා. **ආරම්මණපච්චයොති** සබ්බලොකියලොකුත්තරං යං යං ධම්මං ආරබ්භ යෙ යෙ ධම්මා උප්පජ්ජන්ති චිත්තචෙතසිකා ධම්මා, තෙ තෙ ධම්මා තෙසං තෙසං ධම්මානං ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො.

අධිපතිපච්චයොති එත්ථ සහජාතාධිපතිආරම්මණාධිපතිවසෙන දුවිධො. තත්ථ සහජාතාධිපති ඡන්දචිත්තවීරියවීමංසාවසෙන චතුබ්බිධො, ආරම්මණාධිපති පන දොමනස්සවිචිකිච්ඡුද්ධච්චකිරියාබ්‍යාකතාකුසලවිපාකෙ ච අනිට්ඨසම්මතඤ්ච රූපං ඨපෙත්වා අවසෙසං. **අනන්තරපච්චයොති** අනන්තරනිරුද්ධා චිත්තචෙතසිකා ධම්මා. තථා **සමනන්තරපච්චයොපි.**

සහජාතපච්චයොති චිත්තචෙතසිකා, මහාභූතා චෙව හදයවත්ථු ච. තථා **අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයොපි. නිස්සයපච්චයොති** වත්ථුරූපානි චෙව මහාභූතා, චිත්තචෙතසිකා ච. **උපනිස්සයපච්චයොති** ආරම්මණානන්තරපකතූපනිස්සයවසෙන තිවිධො. තත්ථ ආරම්මණූපනිස්සයො ආරම්මණාධිපතියෙව, අනන්තරූපනිස්සයො පන අනන්තරපච්චයොව, පකතූපනිස්සයො පන කායිකසුඛදුක්ඛඋතුභොජනසෙනාසනපුග්ගලා සද්ධාසීලසුතචාගපඤ්ඤාරාගදොසමොහාදයො ච.

පුරෙජාතපච්චයොති වත්ථාරම්මණවසෙන දුවිධො. තත්ථ වත්ථුපුරෙජාතො නාම වත්ථුරූපානි, ආරම්මණපුරෙජාතො නාම පච්චුප්පන්නරූපාදීනෙව. **පච්ඡාජාතපච්චයොති** චිත්තචෙතසිකා ච. **ආසෙවනපච්චයොති** ඨපෙත්වා ආවජ්ජනද්වයං ලොකියකුසලාකුසලකිරියාබ්‍යාකතා ධම්මාව.

කම්මපච්චයොති සහජාතනානක්ඛණිකවසෙන දුවිධො. තත්ථ සහජාතා ලොකියලොකුත්තරා එව, නානක්ඛණිකා පන සාසවකුසලාකුසලචෙතනා, අනාසවකුසලචෙතනා අනන්තරමෙව අත්තනො විපාකස්ස පච්චයො හොති. **විපාකපච්චයොති** විපාකචිත්තචෙතසිකා. **ආහාරපච්චයොති** කබළීකාරාහාරඵස්සචෙතනාවිඤ්ඤාණවසෙන චතුබ්බිධො.

ඉන්ද්‍රියපච්චයොති රූපසත්තකමනජීවිතසුඛදුක්ඛසොමනස්සදොමනස්සඋපෙක්ඛාසද්ධාවීරිය-සතිසමාධිපඤ්ඤාඅනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියඅඤ්ඤින්ද්‍රියඅඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියානීති වීසතින්ද්‍රියානි, තෙසු ඉත්ථින්ද්‍රියපුරිසින්ද්‍රියානි වජ්ජෙත්වා වීසතින්ද්‍රියානි හොන්ති. **ඣානපච්චයොති** විතක්කවිචාරපීතිසුඛචිත්තෙකග්ගතාවසෙන පඤ්චවිධො. **මග්ගපච්චයොති** දිට්ඨිසඞ්කප්පවායාමසතිසමාධිවාචාකම්මන්තාජීවමිච්ඡාදිට්ඨිවසෙන නවවිධො.

සම්පයුත්තපච්චයොති චිත්තචෙතසිකාව. **විප්පයුත්තපච්චයොති** වත්ථුපුරෙජාතානි චෙව පච්ඡාජාතා චිත්තචෙතසිකා ච. **අත්ථිපච්චයොති** ජීවිතින්ද්‍රියකබළීකාරආහාරආරම්මණපුරෙජාතානි චෙව නිස්සයපච්චයෙ වුත්තධම්මාපි ච. **නත්ථිපච්චයොති** අනන්තරපච්චයොව. තථා **විගතපච්චයො** ච. **අවිගතපච්චයොති** අත්ථිපච්චයොව. එවමිමෙ චතුවීසති පච්චයා නාම.

එත්ථ පන කතිහාකාරෙහි **රූපං රූපස්ස** පච්චයො හොතීති? යථාරහං සහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයාහාරින්ද්‍රියඅත්ථිඅවිගතවසෙන සත්තධා පච්චයො හොති.

රූපං අරූපස්ස යථාරහං ආරම්මණාධිපතිසහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයූපනිස්සයපුරෙජාතින්ද්‍රියවිප්ප-යුත්තඅත්ථිඅවිගතවසෙන එකාදසහි ආකාරෙහි පච්චයො හොති.

රූපං රූපාරූපස්සාති නත්ථි.

1396සත්තධා රූපං රූපස්ස, භවතෙකාදසෙහි තං;
පච්චයො නාමධම්මස්ස, මිස්සකස්ස න කිඤ්චි තු.

අරූපං අරූපස්ස යථාරහං හෙතාරම්මණාධිපතිඅනන්තරසමනන්තරසහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයූපනිස්සයා-සෙවනකම්මවිපාකාහාරින්ද්‍රියඣානමග්ගසම්පයුත්තඅත්ථිනත්ථිවිගතාවිගත- වසෙන එකවීසතිධා පච්චයො හොති.

අරූපං රූපස්ස යථාරහං හෙතාධිපතිසහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයපච්ඡාජාතකම්මවිපාකාහාරින්ද්‍රිය-ඣානමග්ගවිප්පයුත්තඅත්ථිඅවිගතවසෙන පන්නරසධා පච්චයො හොති.

අරූපං රූපාරූපස්ස යථාරහං හෙතාධිපතිසහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයකම්මවිපාකාහාරින්ද්‍රියඣානමග්ග-අත්ථිඅවිගතවසෙන තෙරසධා පච්චයො හොති.

1397 එකවීසතිධා නාමං, පච්චයො භවතත්තනො;
තිපඤ්චහි තං රූපස්ස, උභින්නං තෙරසධා පන.

රූපාරූපං රූපස්ස යථාරහං සහජාතනිස්සයඅත්ථිඅවිගතවසෙන චතුධා පච්චයො හොති.

රූපාරූපං අරූපස්ස යථාරහං සහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයින්ද්‍රියඅත්ථිඅවිගතවසෙන ඡධා පච්චයො හොති.

රූපාරූපං රූපස්සාති නත්ථි.

1398 උභොපි රූපධම්මස්ස, චතුධා හොන්ති පච්චයා;
ඡබ්බිධා නාමධම්මස්ස, මිස්සකස්ස න කිඤ්චි තු.

එතෙසු පන පච්චයෙසු කති රූපා, කති අරූපා, කතිමිස්සකාති? පුරෙජාතපච්චයො එකො **රූපධම්මොව**, හෙතුඅනන්තරසමනන්තරපච්ඡාජාතාසෙවනකම්මවිපාකඣානමග්ගසම්පයුත්තනත්ථි- විගතානං වසෙන ද්වාදස පච්චයා **අරූපධම්මාව**, සෙසා පන එකාදස පච්චයා **රූපාරූපමිස්සකාති** වෙදිතබ්බා.

පුන කාලවසෙන හෙතුසහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤනිස්සයපුරෙජාතපච්ඡාජාතවිපාකාහාරින්ද්‍රියඣානමග්ග-සම්පයුත්තවිප්පයුත්තඅත්ථිඅවිගතානං වසෙන පන්නරස පච්චයා **පච්චුප්පන්නාව** හොන්ති. අනන්තරසමනන්තරාසෙවනනත්ථිවිගතපච්චයා **අතීතාව**, කම්මපච්චයො **අතීතො** වා හොති **පච්චුප්පන්නො** වා, ආරම්මණාධිපතිඋපනිස්සයපච්චයා පන **තිකාලිකා** හොන්ති **කාලවිනිමුත්තා** ච.

1399 පච්චුප්පන්නාව හොන්තෙත්ථ,
පච්චයා දස පඤ්ච ච;
අතීතා එව පඤ්චෙකො,
ද්වෙකාලිකොව දස්සිතො;
තයො තිකාලිකා චෙව,
විනිමුත්තාපි කාලතො.

සබ්බෙ පනිමෙ චතුවීසති පච්චයා යථාරහං ආරම්මණූපනිස්සයකම්මඅත්ථිපච්චයානං වසෙන චතූසු පච්චයෙසු සඞ්ගහං ගච්ඡන්තීති වෙදිතබ්බා.

ඉති අභිධම්මාවතාරෙ පච්චයනිද්දෙසො නාම

චතුවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිගමනකථා

1400. **අභිධම්මාවතාරොයං**, වරො පරමගම්භීරො;
ඉච්ඡතා නිපුණං බුද්ධිං, භික්ඛුනා පන සොතබ්බො.

1401 සුමතිමතිවිචාරබොධනො,
විමතිවිමොහවිනාසනො අයං;
කුමතිමතිමහාතමොනාසො,
පටුමතිභාසකරො මතො මයා.

1402. යතො **සුමතිනා** මතො නාමතො,
ආයාචිතසම්මානතො මානතො;
තතො හි රචිතො සදා තොසදා,
මයා හිතවිභාවනා භාවනා.

1403 අත්ථතො ගන්ථතො වාපි, යුත්තිතො වාපි එත්ථ ච;
අයුත්තං වා විරුද්ධං වා, යදි දිස්සති කිඤ්චිපි.

1404 පුබ්බාපරං විලොකෙත්වා, විචාරෙත්වා පුනප්පුනං;
ධීමතා සඞ්ගහෙතබ්බං, ගහෙතබ්බං න දොසතො.

1405 තිවිධා බ්‍යප්පථානඤ්හි, ගතියො දුබ්බිධාපි චෙ;
තස්මා උපපරික්ඛිත්වා, වෙදිතබ්බං විභාවිනා.

1406 නිකායන්තරලද්ධීහි, අසම්මිස්සො අනාකුලො;
මහාවිහාරවාසීනං, වාචනාමග්ගනිස්සිතො.

1407 මධුරක්ඛරසංයුත්තො, අත්ථො යස්මා පකාසිතො;
තස්මා හිතත්ථකාමෙන, කාතබ්බො එත්ථ ආදරො.

1408 සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන, කරොන්තෙන ච යං මයා;
පුඤ්ඤමධිගතං තෙන, සුඛං පප්පොන්තු පාණිනො.

1409 අන්තරායං විනා චායං, යථාසිද්ධිමුපාගතො;
තථා කල්‍යාණසඞ්කප්පා, සිද්ධිං ගච්ඡන්තු පාණිනං.

1410 නරනාරිගණාකිණ්ණෙ , අසංකිණ්ණකුලාකුලෙ;
ඵීතෙ සබ්බඞ්ගසම්පන්නෙ, සුපසන්නසිතොදකෙ.

1411 නානාරතනසම්පුණ්ණෙ, විවිධාපණසඞ්කටෙ;
කාවෙරපට්ටනෙ රම්මෙ, නානාරාමොපසොභිතෙ.

1412 කෙලාසසිඛරාකාරපාසාදපටිමණ්ඩිතෙ;
කාරිතෙ **කණ්හදාසෙන,** දස්සනීයෙ මනොරමෙ.

1413 විහාරෙ විවිධාකාරචාරුපාකාරගොපුරෙ;
තත්ථ පාචීනපාසාදෙ, මයා නිවසතා සදා.

1414 අසල්ලෙඛමසාඛල්‍යො, සීලාදිගුණසොභිනා;
අයං **සුමතිනා** සාධු, යාචිතෙන කතො සතා.

1415 දෙවා කාලෙන වස්සන්තු, වස්සං වස්සවලාහකා;
පාලයන්තු මහීපාලා, ධම්මතො සකලං මහිං.

1416 යාව තිට්ඨති ලොකස්මිං, හිමවා පබ්බතුත්තමො;
තාව තිට්ඨතු සද්ධම්මො, ධම්මරාජස්ස සත්ථුනොති.

උරගපුරනිවසනෙන ආචරියෙන **භදන්තබුද්ධදත්තෙන** සීලාචාරසම්පන්නෙන කතො අභිධම්මාවතාරො නාමායං.

අභිධම්මාවතාරො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

නාමරූපපරිච්ඡෙදො

ගන්ථාරම්භකථා

1. සම්මා සම්මාභිසම්බුද්ධං, ධම්මං ධම්මප්පකාසනං;
සංඝං සංඝුත්තමං ලොකෙ, වන්දිත්වා වන්දනාරහං.

2. **නාමරූපපරිච්ඡෙදං,** පවක්ඛාමි සමාසතො;
මහාවිහාරවාසීනං, වණ්ණනානයනිස්සිතං.

1. පඨමො පරිච්ඡෙදො

නාමත්තයවිභාගො

3. තත්ථ චිත්තං චෙතසිකං, නිබ්බානන්ති මතං තිධා;
නාමං රූපං තු දුවිධං, භූතොපාදායභෙදතො.

4. කාමභූමාදිභෙදෙන, තත්ථ චිත්තං චතුබ්බිධං;
චෙතොයුත්තා ද්විපඤ්ඤාස, ධම්මා චෙතසිකා මතා.

5. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායවිඤ්ඤාණධාතුයො;
සම්පටිච්ඡනචිත්තඤ්ච, තථා සන්තීරණද්වයං.

6. සොමනස්සසහගතං, උපෙක්ඛාසහිතන්ති ච;
ඉච්චාහෙතුකචිත්තානි, පුඤ්ඤපාකානි අට්ඨධා.

7. සොමනස්සයුතං තත්ථ, හිත්වා සන්තීරණං තථා;
සත්තාකුසලපාකානි, තානෙවාති විනිද්දිසෙ.

8. පඤ්චද්වාරමනොද්වාරාවජ්ජනං හසනන්ති ච;
ක්‍රියචිත්තමුදීරිතං, තිවිධම්පි අහෙතුකං.

9. එවං අට්ඨාරසවිධං, මානසං හොතිහෙතුකං;
මූලභෙදෙනාකුසලං, චිත්තං තු තිවිධං මතං.

10. සොමනස්සසහගතං, උපෙක්ඛාසහිතං තථා;
දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං, විප්පයුත්තන්ති භෙදිතං.

11. අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරමිති භින්නං පනට්ඨධා;
ලොභමූලං පකාසෙන්ති, තත්ථාකුසලමානසං.

12. දොමනස්සසහගතං, පටිඝෙන සමායුතං;
දොසමූලමසඞ්ඛාරං, සසඞ්ඛාරන්තිපි ද්විධා.

13. විචිකිච්ඡාසහගතං , උද්ධච්චසහිතන්ති ච;
මොහමූලඤ්ච දුවිධං, උපෙක්ඛාය සමායුතං.

14. ද්වාදසාකුසලානෙවං, චිත්තානීති විභාවයෙ;
හිත්වාහෙතුකපාපානි, සොභනානි තතො පරං.

15. සොමනස්සසහගතං, උපෙක්ඛාසහිතං තථා;
ද්විධා ඤාණෙන සංයුත්තං, විප්පයුත්තන්ති භෙදිතං.

16. අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරමිති භින්නං පනට්ඨධා;
සහෙතුකාමාවචර-පුඤ්ඤපාකක්‍රියා භවෙ.

17. කාමෙ තෙවීස පාකානි, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි වීසති;
එකාදස ක්‍රියා චෙති, චතුපඤ්ඤාස සබ්බථා.

18. තක්කචාරපීතිසුඛෙකග්ගතාසහිතං පන;
පඨමජ්ඣානකුසලං, විපාකඤ්ච ක්‍රියා තථා.

19. දුතියං තක්කතො හීනං, තතියං තු විචාරතො;
චතුත්ථං පීතිතො හීනං, උපෙක්ඛෙකග්ගතායුතං.

20. පඤ්චමං පඤ්චදසධා, රූපාවචරමීරිතං;
පඤ්චමජ්ඣානමෙවෙකමරූපාවචරං පන.

21. ආකාසානඤ්චායතනං, පුඤ්ඤපාකක්‍රියා තථා;
විඤ්ඤාණඤ්චායතනඤ්ච, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනකං;
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං ද්වාදසධා භවෙ.

22. සොතාපත්තිමග්ගචිත්තං, ඵලචිත්තං තථාපරං;
සකදාගාමානාගාමි, අරහත්තන්ති අට්ඨධා.

23. ඣානඞ්ගයොගභෙදෙන, කත්වෙකෙකං තු පඤ්චධා;
චිත්ථාරානුත්තරං චිත්තං, චත්තාලීසවිධං භවෙ.

24. රුපාවචරචිත්තානි , ගය්හන්තානුත්තරානි ච;
පඨමාදිජ්ඣානහෙදෙ, ආරුප්පඤ්චාපි පඤ්චමෙ.

25. ද්වාදසාකුසලානෙවං, කුසලානෙකවීසති;
ඡත්තිංසෙව විපාකානි, ක්‍රියචිත්තානි වීසති.

26. එකවීසසතං වාථ, එකූනනවුතීවිධං;
චිත්තං තංසම්පයොගෙන, හින්නා චෙතසිකා තථා.

27. ඵස්සො ච වෙදනා සඤ්ඤා, චෙතනෙකග්ගතා තථා;
ජීවිතං මනසීකාරො, සබ්බසාධාරණා මතා.

28. තක්කචාරාධිමොක්ඛා ච, වීරියං ඡන්දපීතියො;
පකිණ්ණකා ඡ අක්ඛාතා, තෙරසඤ්ඤසමානතා.

29. පකිණ්ණකා න විඤ්ඤාණෙ, විතක්කො දුතියාදිසු;
විචාරො තතියාදිම්හි, අධිමොක්ඛො තු කඞ්ඛිතෙ.

30. සන්තීරණමනොධාතුත්තිකෙසු වීරියං තථා;
චතුත්ථසුඛිතෙ පීති, ඡන්දොහෙතුම්හි මොමුහෙ.

31. ඡසට්ඨී පඤ්චපඤ්ඤාස, එකාදස ච සොළස;
සත්තති වීසති චෙව, තානි චිත්තානි දීපයෙ.

32. මොහාහිරිකානොත්තප්ප-මුද්ධච්චං සබ්බපාපජං;
ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චදොසා තු පටිසෙ තථා.

33. ලොහො ලොහෙ තු දිට්ඨී ච, දිට්ඨීයුත්තෙ වියුත්තකෙ;
මානො ච ථීනමිද්ධං තු, සසඞ්ඛාරෙසු පඤ්චසු.

34. කඞ්ඛිතෙ විචිකිච්ඡාති, චුද්දසාකුසලානිමෙ;
ද්වාදසාකුසලෙස්වෙව, නියමෙන වවත්ථිතා.

35. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, අලොහාදොසමජ්ඣතා;
කායචිත්තානං පස්සද්ධි, ලහුතා මුදුතා තථා.

36. කම්මඤ්ඤතා ච පාගුඤ්ඤඋජුතාති යුගා ඡ ච;
එකූනවීසති ධම්මා, අඤ්ඤමඤ්ඤාවියොගිනො;
එකූනසට්ඨිචිත්තෙසු, සොහනෙසු පවත්තිතා.

37. සම්මාවාචා ච කම්මන්තාජීවාති විරතී ඉමා;
ලොකුත්තරෙ සදා සබ්බා, සහ කාමසුහෙ විසුං.

38. කරුණාමුදිතා නානා, රුපෙ පඤ්චමවජ්ජිතෙ;
කදාචි කාමෙ කුසලෙ, ක්‍රියචිත්තෙ සහෙතුකෙ.

39. තිහෙතුකෙසු චිත්තෙසු, පඤ්ඤා සබ්බත්ථ ලබ්හති;
එතෙ සද්ධාදයො ධම්මා, පඤ්චවීසති සොහනා.

40. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චවිරතීකරුණාදයො;
නානා කදාචි මානො ච, ථීනමිද්ධං තථා සහ.

41. සත්ත සබ්බත්ථ ජායන්ති, ඡ තු ධම්මා යථාරහං;
චුද්දසාකුසලෙස්වෙව, සොහනෙස්වෙව සොහනා.

42. ද්වෙපඤ්ඤාස පනිච්චෙවං, ධම්මෙ සඞ්ගය්හ මානසෙ;
ලබ්හමානෙ විහාවෙය්‍ය, පච්චෙකම්පි විචක්ඛණො.

43. සොහනඤ්ඤසමානා ච, පඨමෙ විරතී විනා;
දුතියාදීසු තක්කඤ්ච, විචාරං තතියාදිසු.

44. චතුත්ථාදීසු පීතිඤ්ච, කරුණාදිඤ්ච පඤ්චමෙ;
හිත්වා නෙව වියොජෙය්‍ය, සඞ්ඛිපිත්වාන පඤ්චධා.

45. පඤ්චතිංස චතුත්තිංස, තෙත්තිංස ච යථාක්කමං;
ද්වත්තිංස තිංස එවාථ, ජායන්තීති මහග්ගතෙ.

46. ගහෙත්වා විරතී සබ්බා, හිත්වාන කරුණාදයො;
පඨමෙ දුතියාදිම්හි, විතක්කාදිං විනා තථා.

47. පඤ්චධාව ගණෙයොවං, ඡත්තිංසා ච යථාක්කමං;
පඤ්චතිංස චතුත්තිංස, තෙත්තිංසද්වයමුත්තරෙ.

48. සොභනඤ්ඤසමානා ච, කාමෙසු කුසලෙ ක්‍රියෙ;
හිත්වා විරතියො පාකෙ, විරතීකරුණාදයො.

49. ඤාණයුත්තෙ සොමනස්සෙ, වියුත්තෙ ඤාණවජ්ජිතා;
උපෙක්ඛකෙ පීතිහීනා, විප්පයුත්තෙ ද්වයං විනා.

50. චතුධා තිවිධෙස්වෙවං, විගණෙය්‍යා ද්වයං ද්වයං;
න සන්තුපෙක්ඛාසහිතෙ, කරුණාදීති කෙචන.

51. අට්ඨතිංස සත්තතිංසද්වයං ඡත්තිංසකං සුභෙ;
පඤ්චතිංස චතුත්තිංසද්වයං තෙත්තිංසකං ක්‍රියෙ.

52. තෙත්තිංස පාකෙ ද්වත්තිංසද්වයෙකතිංසකං භවෙ;
සහෙතුකාමාවචරපුඤ්ඤපාකක්‍රියාමනෙ.

53. මොහාදයො සමානා ච, පඨමෙ ලොභදිට්ඨියා;
තතියෙ ලොභමානෙන, ජායන්තෙකූනවීසති.

54. අට්ඨාරස පීතිහීනා, පඤ්චමෙ සත්තමෙ තථා;
නවමෙ දොසකුක්කුච්චමච්ඡරිස්සාහි වීසති.

55. පඨමාදීසු වුත්තාව, දුතියාදීසු ජායරෙ;
ථිනමිද්ධෙනෙකවීස, වීස ද්වෙවීසතික්කමා.

56. ඡන්දපීතිං විනුද්ධච්චෙ, කඞ්ඛිතෙ නිච්ඡයං විනා;
පඤ්චදසෙව කඞ්ඛාය, අසුභෙසු විභාවයෙ.

57. සිතෙ සමානා නිච්ඡන්දා, ද්වාදසෙකාදසෙව තු;
පීතිං හිත්වාන වොට්ඨබ්බෙ, වීරියං සුඛතීරණෙ.

58. ද්වයං හිත්වා මනොධාතු, උපෙක්ඛාතීරණෙ දස;
සත්ත සාධාරණා එව, පඤ්චවිඤ්ඤාණසම්භවා.

59. ඉති චෙතසි සම්භූතා,
ද්වෙපඤ්ඤාස යථාරහං;
ඤෙය්‍යා චෙතසිකා ධම්මා,
චෙතොභෙදප්පභෙදිනො.

60. සුඤ්ඤතඤ්චානිමිත්තඤ්ච, තථාපණිහිතන්ති ච;
තිවිධාකාරමීරෙන්ති, නිබ්බානමමතං බුධා.

61. යං ආරබ්භ පවත්තන්තං, තත්ථානුත්තරමානසං;
සුඤ්ඤතාදිවිමොක්ඛොති, නාමමාලම්බතො ලභෙ.

62. සොපාදිසෙසනිබ්බානධාතු චෙව තථාපරා;
අනුපාදිසෙසා චාති, දුවිධා පරියායතො.

63. තදෙතං වානනික්ඛන්තමච්චන්තං සන්තිලක්ඛණං;
අස්සාසකරණරසං, ඛෙමභාවෙන ගය්හති.

64. තං නාමෙතීති නිබ්බානං, නමන්තීති තතොපරෙ;
තෙපඤ්ඤාසාති නාමානි, චතුපඤ්ඤාස සබ්බථා.

65. චිත්තචෙතසිකයොජනානයං,
චිත්තමුත්තමමිදං පකාසිතං;
සාධු චෙතසි නිධාය පණ්ඩිතා,
සාධු සාසනධරා භවන්ති තෙ.

66. බුද්ධප්පවත්තමවගාහිතබොධිඤාණ-
මිච්චාභිධම්මමවගාහිතසබ්බධම්මං ;
ඔගය්හ නාමගතරාසිමසෙසයිත්වා,
සඞ්ගය්හ සබ්බමිධ යොජිතමාදරෙන.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ නාමත්තයවිභාගො නාම

පඨමො පරිච්ඡෙදො.

2. දුතියො පරිච්ඡෙදො

ලක්ඛණරසුපට්ඨානවිභාගො

67. සභාවො ලක්ඛණං නාම, කිච්චසම්පජ්ජනා රසො;
ගය්හාකාරො උපට්ඨානං, පදට්ඨානං තු පච්චයො.

68. අත්ථුපලද්ධිසඞ්ඛාතා, සම්පත්තා ච පනත්ථතො;
ලක්ඛණරසුපට්ඨානා, වොහාරාභොගභෙදිතා.

69. තෙපඤ්ඤාසසභාවෙසු, තස්මා භෙදං යථාරහං;
ලක්ඛණාදිප්පකාරෙහි, පවක්ඛාමි ඉතො පරං.

70. චින්තෙතීති භවෙ චිත්තං, චින්තනමත්තමෙව වා;
සම්පයුත්තාථ වා තෙන, චින්තෙන්තීති ච ගොචරං.

71. ඵුසතීති භවෙ ඵස්සො, ඵුසනං වාථ කෙවලං;
සම්පයුත්තාථ වා තෙන, ඵුසන්තීති ච ගොචරං.

72. එවං කත්තරි භාවෙ ච, කරණෙ ච යථාරහං;
තෙපඤ්ඤාසසභාවෙසු, සද්දනිබ්බචනං නයෙ.

73. ආලම්බණමනං චිත්තං, තංවිජානනලක්ඛණං;
සහජාධිට්ඨානරසං, චින්තාකප්පොති ගය්හති.

74. ආලම්බණසමොධානො ,
ඵස්සො ඵුසනලක්ඛණො;
සඞ්ඝට්ටනරසො තත්ථ,
සන්නිපාතොති ගය්හති.

75. වෙදනාලම්බණරසා, සා වෙදයිතලක්ඛණා;
ගොචරානුභවරසා, අනුභුත්තීති ගය්හති.

76. ආකාරගහණං සඤ්ඤා, සා සඤ්ජානනලක්ඛණා;
නිමිත්තුප්පාදනරසා, උපලක්ඛාති ගය්හති.

77. චෙතනා චිත්තවිප්ඵාරා, සායං බ්‍යාපාරලක්ඛණා;
කම්මන්තායූහනරසා, සංවිධානන්ති ගය්හති.

78. එකග්ගතා අවික්ඛෙපො, සාවිසාහාරලක්ඛණා;
සම්පිණ්ඩනරසා චිත්තං, සමොධානන්ති ගය්හති.

79. යාපනං සහජාතාන-මනුපාලනලක්ඛණං;
ජීවිතං ජීවනරසං, ආයුබන්ධොති ගය්හති.

80. සාරණා මනසීකාරො, සමන්නාහාරලක්ඛණො;
සංයොජනරසො චිත්ත-පටිපත්තීති ගය්හති.

81. සඞ්කප්පනලක්ඛණො තක්කො, සහජාභිනිරොපනො;
ආලම්බාහනනරසො, සන්නිරුජ්ඣොති ගය්හති.

82. විචාරො අනුසන්ධානො, අනුමජ්ජනලක්ඛණො;
චිත්තානුයොජනරසො, අනුපෙක්ඛාති ගය්හති.

83. අධිමොක්ඛො අසංසප්පො, සුසන්නිට්ඨානලක්ඛණො;
නිච්චලාපාදනරසො, දළ්හවුත්තීති ගය්හති.

84. වීරියං පන වායාමො, මහුස්සාහනලක්ඛණො;
කිච්චාසංසීදනරසො, උපත්ථම්භොති ගය්හති.

85. ආලම්බත්ථිකතා ඡන්දො, කත්තුකාමතලක්ඛණො;
ආලම්බණෙසනරසො, හත්ථාදානන්ති ගය්හති.

86. සහජාතානුඵරණා, සම්පියායනලක්ඛණා;
සම්පීනනරසා පීති, පාමොජ්ජමිති ගය්හති.

87. චෙතොසද්දහනං සද්ධා, භූතොකප්පනලක්ඛණා;
හිතපක්ඛන්දනරසා, අධිමුත්තීති ගය්හති.

88. අසම්මොසා සභාවෙසු, සති ධාරණලක්ඛණා;
ධම්මාපිලාපනරසා, අප්පමාදොති ගය්හති.

89. හිරී ජෙගුච්ඡා පාපෙසු, සා හරායනලක්ඛණා;
හීළසංකොචනරසා, පාපලජ්ජාති ගය්හති.

90. පාපසාරජ්ජමොත්තප්පං, උබ්බෙගුත්තාසලක්ඛණං;
භයසඞ්කොචනරසං, අවිස්සාසොති ගය්හති.

91. අලොභො අනභිසඞ්ගො, අපරිග්ගහලක්ඛණො;
මුත්තප්පවත්තනරසො, අසංසග්ගොති ගය්හති.

92. අදොසො චිත්තසාබල්‍යං, අබ්‍යාපජ්ජනලක්ඛණො;
සණ්හප්පවත්තනරසො, සොම්මභාවොති ගය්හති.

93. අමොහො බලිතාභාවො, පටිවිජ්ඣනලක්ඛණො;
විසයොභාසනරසො, පටිබොධොති ගය්හති.

94. තත්‍රමජ්ඣත්තතොපෙක්ඛා, සමීකරණලක්ඛණා;
අපක්ඛපාතනරසා, සමවාහොති ගය්හති.

95. පස්සද්ධි කායචිත්තානං, දරථාභාවලක්ඛණා;
අපරිප්ඵන්දනරසා, සීතිභාවොති ගය්හති.

96. ලහුතා කායචිත්තානං, අදන්ධාකාරලක්ඛණා;
අවිත්ථාරරසා සල්ලහුකවුත්තීති ගය්හති.

97. මුදුතා කායචිත්තානං, කක්ඛළාභාවලක්ඛණා;
කිච්චාවිරොධනරසා, අනුකූලායන්ති ගය්හති.

98. කම්මඤ්ඤතා උභින්නම්පි, අලංකිච්චස්ස ලක්ඛණා;
පවත්තිසම්පත්තිරසා, යොගභාවොති ගය්හති.

99. තථා පාගුඤ්ඤතා ද්වින්නං, විසදාකාරලක්ඛණා;
සුඛප්පවත්තනරසා, සෙරිභාවොති ගය්හති.

100. උජුතා කායචිත්තානං, කුටිලාභාවලක්ඛණා;
ජිම්හනිම්මදනරසා, උජුවුත්තීති ගය්හති.

101. සම්මාවාචා වචීසුද්ධි, වාචාසංයමලක්ඛණා;
මිච්ඡාවාචොරමරසා, වචීවෙලාති ගය්හති.

102. සම්මාකම්මං ක්‍රියාසුද්ධං, සම්මාකරණලක්ඛණං;
මිච්ඡාකම්මොරමරසං, ක්‍රියාවෙලාති ගය්හති.

103. සම්මාජීවො විසුද්ධෙට්ඨී, අල්ලිට්ඨාජීවලක්ඛණො;
මිච්ඡාජීවොරමරසො, සම්මාවුත්තීති ගය්හති.

104. කරුණා දීනසත්තෙසු, දුක්ඛාපනයලක්ඛණා;
සොත්ථිතාපත්ථනරසා, අනුකම්පාති ගය්හති.

105. සුඛට්ඨිතෙසු මුදිතා, අනුමොදනලක්ඛණා;
චෙතොවිකාසනරසා, අවිරොධොති ගය්හති.

106. චෙතොසාරජ්ජනා ලොභො, අපරිච්චාගලක්ඛණො;
ආලම්බගිජ්ඣනරසො, අභිලග්ගොති ගය්හති.

107. චෙතොබ්‍යාපජ්ජනං දොසො, සම්පදුස්සනලක්ඛණො;
ආලම්බණසාතරසො, චණ්ඩික්කමිති ගය්හති.

108. චෙතොසම්මුය්හනං මොහො,
සො සම්මුය්හනලක්ඛණො;
සභාවච්ඡාදනරසො,
අන්ධභාවොති ගය්හති.

109. පාපාජිගුච්ඡාහිරිකං, නිල්ලජ්ජාකාරලක්ඛණං;
පාපොපලාපනරසං, මලග්ගාහොති ගය්හති.

110. අසාරජ්ජනමනොත්තප්පමනුත්තාසනලක්ඛණං ;

පාපපක්ඛන්දනරසං, පාගබ්භමිති ගය්හති.

111. දිට්ඨි දළ්හවිපල්ලාසො, සා පරාමාසලක්ඛණා;
තුච්ඡාභිනිවෙසනරසා, මිච්ඡාගාහොති ගය්හති.

112. ''අහස්මී''ති මඤ්ඤමානො, සො සමුන්නතිලක්ඛණො;
කෙතුසම්පග්ගහරසො, අහංකාරොති ගය්හති.

113. පරසම්පත්තීසු ඉස්සා, අක්ඛමාකාරලක්ඛණා;
චෙතොවිකුචනරසා, විමුඛත්තන්ති ගය්හති.

114. පරිග්ගහෙසු මච්ඡෙරං, සන්නිගූහනලක්ඛණං;
සාමඤ්ඤාසහනරසං, වෙවිච්ඡමිති ගය්හති.

115. චෙතොපහනනං ථීනං, තං සංසීදනලක්ඛණං;
උස්සාහභඤ්ජනරසං, සංඛිත්තත්තන්ති ගය්හති.

116. විඝාතො සහජාතානං, මිද්ධං මොහනලක්ඛණං;
සත්තිසංභඤ්ජනරසං, ආතුරත්තන්ති ගය්හති.

117. උද්ධච්චං චිත්තවික්ඛෙපො, අවූපසමලක්ඛණං;
චෙතොනවට්ඨානරසං, භන්තත්තමිති ගය්හති.

118. විප්පටිසාරො කුක්කුච්චමනුසොචනලක්ඛණං;
අත්තානුසොචනරසං, පච්ඡාතාපොති ගය්හති.

119. කඞ්ඛායනා විචිකිච්ඡා, අසන්නිට්ඨානලක්ඛණා;
අනෙකගාහනරසා, අප්පතිට්ඨාති ගය්හති.

120. ඉච්චෙවං ලක්ඛණාදීහි, විභාවෙය්‍ය විචක්ඛණො;
තෙපඤ්ඤාසසභාවෙසු, සභාවාකාරලක්ඛණං.

121. ලක්ඛණත්ථකුසලා සලක්ඛණෙ,
ලක්ඛණත්ථපරමෙපි කෙවලං;
ලක්ඛණුග්ගහසුඛාය වණ්ණයුං,
ලක්ඛණාදිමුඛතො සලක්ඛණං.

122. අත්ථං තමෙවමනුගම්ම මයෙත්ථ වුත්ත-
මත්ථානමත්ථනයනත්ථමනෙකධාපි;
පත්ථෙය්‍ය මෙත්ථ වචනත්ථනයෙහි ඤාණ-
මත්ථෙසු බුද්ධවචනත්ථනයත්ථිකෙහි.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ ලක්ඛණරසුපට්ඨානවිභාගො නාම

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. තතියො පරිච්ඡෙදො

භෙදසඞ්ගහවිභාගො

123. එවං භෙදසභාවෙසු, තෙස්වෙව පුන සඞ්ගහං;
සභාවත්ථවිසෙසෙහි, පවක්ඛාමි ඉතො පරං.

124. අසාධාරණඤාණෙහි, සත්ථා වත්ථුවිවෙචකො;
සඞ්ගහෙත්වා සභාගෙහි, ධම්මෙ දස්සෙසි චක්ඛුමා.

125. දිට්ඨීභිනිවෙසට්ඨෙන, යථාභූතසභාවතො;
පරමාමසතිච්චෙකා, **පරාමාසොති** භාසිතා.

126. කිලෙසාසුචිභාවෙන, වණස්සාවරසො විය;
ආලිම්පන්තාව සන්තානං, සවන්තීති පකාසිතා.

127. කාමතණ්හා භවතණ්හා, දිට්ඨාවිජ්ජාති **ආසවා**;
චත්තාරො ආසවට්ඨෙන, තයො ධම්මා සභාවතො.

128. එතෙවො**ඝාති** වුත්තාව, ද්වාරාලම්බාභිවාහිනො;
ඔත්ථරිත්වා පරාභූතෙ, හරන්තා පාණිනො භවෙ.

129. **යොගාති** චාහු තෙ එව, පාණිනො භවයන්තකෙ;
ද්වාරාලම්බාභිසම්බන්ධා, යන්තබන්ධාව යොජිතා.

130. සන්තානමධිගණ්හන්තා, මාලුවාව මහාතරුං;
ගණ්හන්තා දළ්හමාලම්බං, මණ්ඩූකම්ව පන්නගො.

131. කාමතණ්හා ච දිට්ඨී ච, **උපාදානා** චතුබ්බිධා;
දිට්ඨී දිට්ඨීසීලබ්බත-මත්තවාදොති භෙදිතා.

132. කායෙන කායං ගන්ථෙන්තා, දුප්පමුඤ්චානුවෙධිනො;
කථිතා **කායගන්ථාති**, තණ්හාබ්‍යාපාදදිට්ඨීයො.

133. සීලබ්බතපරාමාසො, ඉති දිට්ඨී විභෙදිතා;
ඉදංසච්චාභිනිවෙසො, ඉති චෙවං චතුබ්බිධා.

134. නෙක්ඛම්මං පලිබොධෙන්තා, භාවනාපරිපන්ථකා;
සන්තානමණ්ඩකොසාව, පරියොනන්ධකාති ච.

135. කාමච්ඡන්දො ච බ්‍යාපාදො, ථිනමිද්ධඤ්ච සංසයො;
අවිජ්ජුද්ධච්චකුක්කුච්චමිති **නීවරණා** මතා.

136. ආගාළ්හං පරියාදාය, ඔගය්හනුප්පවත්තිනො;
යොප්පරොගාව සන්තාන-මනුසෙන්තීති භාසිතා.

137. කාමරාගො භවරාගො, පටිඝො මානදිට්ඨීයො;
කඞ්ඛාවිජ්ජාති සත්තෙව, ඡ ධම්මා**නුසයා** මතා.

138. ද්වාරාලම්බණබන්ධෙන, පාණීනං භවමණ්ඩලෙ;
සංයොජනානි වුත්තානි, පාසබන්ධාව පක්ඛිනං.

139. කාමරූපාරූපරාගා, පටිඝො මොහසංසයො;
දිට්ඨී සීලබ්බතං මානො, උද්ධච්චෙන දසා භවෙ.

140. රූපාරූපරාගුද්ධච්චං, අභිධම්මෙ විනා පුන;
භවරාගිස්ස මච්ඡෙරං, ගහෙත්වා දසධා සියුං.

141. සංක්ලෙපයන්ති සන්තානං, උපඝාතෙන්ති පාණිනො;
සහජාතෙක්ලෙසෙන්තීති, **කිලෙසාති** පකාසිතා.

142. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
දිට්ඨී මානො ච සංසයො;
ථිනාහිරිකනොත්තප්ප-
මුද්ධච්චෙන සියුං දස.

143. නවසඞ්ගහිතා එත්ථ, දිට්ඨිලොභා පකාසිතා;
සත්තසඞ්ගහිතාවිජ්ජා, පටිඝො පඤ්චසඞ්ගහො.

144. චතුසඞ්ගහිතා කඞ්ඛා, මානුද්ධච්චා තිසඞ්ගහා;
දුකසඞ්ගහිතං ථිනං, කුක්කුච්චමෙකසඞ්ගහං.

145. ද්විධාහිරිකනොත්තප්ප-මිස්සාමච්ඡරියං තථා;
ඉච්චෙවං දසධා වුත්තා, **පාපකෙස්වෙව සඞ්ගහා**.

146. පරාමාසාසවොඝා ච, යොගුපාදානගන්ථතො;
නීවරණානුසයතො, සංයොජනකිලෙසතො.

147. වුද්දසෙව තු සඞ්ඛෙපා, සත්තපඤ්ඤාස භෙදතො;
යථාධම්මානුසාරෙන, චිත්තුප්පාදෙසු යොජයෙ.

148. තතොපරෙ නොපරාමා-සාදිභෙදිතසඞ්ගහා;
චිත්තං චෙතසිකං රූපං, නිබ්බානමිති දීපයෙ.

149. ඉච්චාකුසලධම්මානං, ඤත්වා සඞ්ගහමුත්තරං;
මිස්සකා නාම විඤ්ඤෙය්‍යා, යථාසම්භවතො කථං;

150. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
එකන්තාකුසලා තයො;
අලොභාදොසාමොහො ච,
කුසලාබ්‍යාකතා තථා.

151. පාදපස්සෙව මූලානි, ථිරභාවාය පච්චයා;
මූලභාවෙන ධම්මානං, **හෙතූ** ධම්මා ඡ දීපිතා.

152. විතක්කො ච විචාරො ච, පීති චෙකග්ගතා තථා;
සොමනස්සං දොමනස්සං, උපෙක්ඛාති ච වෙදනා.

153. ආහච්චුපනිජ්ඣායන්තා, නිජ්ඣානට්ඨෙන පච්චයා;
ඣානධම්මාති සත්ථාහ, පඤ්ච වත්ථුසභාවතො.

154. සම්මාදිට්ඨී ච සඞ්කප්පො, වායාමො විරතිත්තයං;
සම්මාසති සමාධී ච, මිච්ඡාදිට්ඨී ච සම්භවා.

155. සම්මාමිච්ඡා ච නීයන්තා, නියානට්ඨෙන පච්චයා;
මග්ගඞ්ගා ද්වාදසක්ඛාතා, නව ධම්මා සභාවතො.

156. අත්තභාවං පවත්තෙන්තා, ඔජට්ඨමකවෙදනං;
පටිසන්ධිනාමරූප-මාහරන්තා යථාක්කමං.

157. කබළීකාරො ආහාරො,
ඵස්සො සඤ්චෙතනා තථා;
විඤ්ඤාණමිති චත්තාරො,
ආහාරාති පකාසිතා.

158. ධම්මානං සහජාතානං, ඉන්ද්‍රියට්ඨෙන පච්චයා;
අත්තානමිස්සරට්ඨෙන, අනුවත්තාපකා තථා.

159. සද්ධා ච සති පඤ්ඤා ච, වීරියෙකග්ගතාපි ච;
වෙදනා ජීවිතං චිත්තං, අට්ඨ රූපින්ද්‍රියානි ච.

160. කථං ජීවිතමෙකං තු, සුඛං දුක්ඛන්ති වෙදනා;
සොමනස්සං දොමනස්සං, උපෙක්ඛාති ච භෙදිතා.

161. පඤ්ඤාදිමග්ගෙනඤ්ඤාත-ඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියං භවෙ;
මජ්ඣෙ අඤ්ඤින්ද්‍රිය**මන්තෙ,** අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියං තථා.

162. සොළසෙව සභාවෙන, ඉන්ද්‍රියට්ඨවිභාගතො;
ඉන්ද්‍රියානීති වුත්තානි, බාවීසති විභාවයෙ.

163. දළ්හාධිට්ඨිතසන්තානා , විපක්ඛෙහි අකම්පියා;
බලවන්තසභාවෙන, **බලධම්මා** පකාසිතා.

164. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, වීරියෙකග්ගතා තථා;

පඤ්ඤාහිරිකානොත්තප්ප-මිච්චෙවං නවධා මතා.

165. ජෙට්ඨා පුබ්බඞ්ගමට්ඨෙන, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤපවත්තියං;
පච්චයාධිප්පතෙය්‍යෙන, සහජානං යථාරහං.

166. චත්තාරො**ධිපතී** වුත්තා, ආධිප්පච්චසභාවතො;
ඡන්දො චිත්තඤ්ච වීරියං, වීමංසාති ච තාදිනා.

167. පඤ්චසඞ්ගහිතා පඤ්ඤා, වායාමෙකග්ගතා පන;
චතුසඞ්ගහිතා චිත්තං, සති චෙව තිසඞ්ගහා.

168. සඞ්කප්පො වෙදනා සද්ධා, දුකසඞ්ගහිතා මතා;
එකෙකසඞ්ගහා සෙසා, අට්ඨවීසති භාසිතා;
ඉච්චෙවං සත්තධා භෙදො, වුත්තො **මිස්සකසඞ්ගහො**.

169. හෙතුඣානඞ්ගමග්ගඞ්ගා, ආහාරින්ද්‍රියතො තථා;
බලාධිප්පතිතො චෙව, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤාදිමිස්සතා;
ඡත්තිංසෙව සභාවෙන, චතුසට්ඨී පභෙදතො.

170. ඉච්චෙවං සඞ්ගහෙත්වාන, විභාවෙය්‍ය තතො පරං;
චිත්තුප්පාදපභෙදෙසු, යථාසම්භවතො කථං.

171. සිතාවජ්ජනවිඤ්ඤාණං, සම්පටිච්ඡනතීරණා;
අට්ඨාරසාහෙතුකාව, මොමූහා එකහෙතුකා.

172. සෙසා තු කුසලා ඤාණවියුත්තා ච ද්විහෙතුකා;
චිත්තුප්පාදාපරෙ සත්ත-චත්තාලීස තිහෙතුකා.

173. පඤ්චවිඤ්ඤාණමජ්ඣානං , ද්විඣානඞ්ගිකමීරිතං;
චතුත්ථපඤ්චමජ්ඣානං, තිඣානං තතියං මතා.

174. චතුඣානං තු දුතියං, කාමෙ ච සුඛවජ්ජිතා;
පඤ්චඣානං තු පඨමං, කාමෙ ච සුඛිතා මතා.

175. පඨමානුත්තරං ඣානං, අට්ඨමග්ගඞ්ගිකං මතං;
සත්තමග්ගඞ්ගිකං නාම, සෙසඣානමනුත්තරං.

176. ලොකියං පඨමං ඣානං, තථා කාමෙ තිහෙතුකා;
පඤ්චමග්ගඞ්ගිකා නාම, චිත්තුප්පාදා පකාසිතා.

177. සෙසං මහග්ගතං ඣානං, සම්පයුත්තා ච දිට්ඨියා;
ඤාණෙන විප්පයුත්තා ච, චතුමග්ගඞ්ගිකා මතා.

178. පටිඝුද්ධච්චයුත්තා ච, විප්පයුත්තා ච දිට්ඨියා;
තිමග්ගඞ්ගං දුමග්ගඞ්ගං, කඞ්ඛිතං සමුදීරිතං.

179. න හොන්තාහෙතුකෙ මග්ගා, චිත්තට්ඨිති ච කඞ්ඛිතෙ;
විදිතා නියතතා ච, ලොකියෙසු න උද්ධටා.

180. කාමෙසු කබළීකාරො, අනාහාරො අසඤ්ඤිනො;
චිත්තුප්පාදෙසු සබ්බත්ථ, ආහාරත්තයමීරිතං.

181. ඉන්ද්‍රියානි විභාවෙය්‍ය, නවධානුත්තරෙ බුධො;
අට්ඨධා සමුදීරෙය්‍ය, ලොකියෙසු තිහෙතුකෙ.

182. සත්තධා පන ඤාණෙන, විප්පයුත්තෙ පකාසයෙ;
සිතවොට්ඨබ්බනාපුඤ්ඤෙ, පඤ්චධා කඞ්ඛිතෙ පන.

183. චතුධා තිවිධා සෙසෙ, චිත්තුප්පාදෙ සමීරයෙ;
තිහෙතුකා සත්තබලා, ඡබලා තු දුහෙතුකා.

184. චතුබලා අකුසලා, කඞ්ඛිතං තිබලං මතං;
ද්විබලං සිතවොට්ඨබ්බ-මබලං සෙසමීරිතං.

185. ජවනෙධිපතීනං තු, යො කොචෙකො තිහෙතුකෙ;
ද්විහෙතුකෙ වා කුසලෙ, වීමංසා නොපලබ්භති.

186. ලොකියෙසු විපාකෙසු,
මොහමූලෙ අහෙතුකෙ;

යථාසම්භවවුත්තිත්තා,
නත්ථාධිපති කොචිපි.

187. සම්භොති කායවිඤ්ඤාණෙ, පුඤ්ඤපාකෙ සුඛින්ද්‍රියං;
දුක්ඛින්ද්‍රියම්පි තත්ථෙව, පාපපාකම්හි භාසිතං.

188. සන්තීරණඤ්ච හසනං, සොමනස්සානි සොළස;
පඨමාදිචතුජ්ඣානං, සොමනස්සයුතං භවෙ.

189. දොමනස්සයුත්තා ද්වෙව, චිත්තුප්පාදා පකාසිතා;
තදඤ්ඤෙ පන සබ්බෙපි, පඤ්චපඤ්ඤාසුපෙක්ඛකා.

190. වෙදනාසම්පයොගඤ්ච, විනිබ්භුජ්ජෙවමට්ඨධා;
හෙතුයොගාදිභෙදෙහි, චිත්තුප්පාදා පකාසිතා.

191. තංතංවියොගභෙදඤ්ච, පච්චෙකමථ මිස්සිතං;
යථාවුත්තානුසාරෙන, යථාසම්භවතො නයෙ.

192. ඉච්චෙවං පන යොජෙත්වා, චිත්තුප්පාදෙසු මිස්සකං;
තතො ඤෙය්‍යා විසුද්ධා ච, බොධිපක්ඛියසඞ්ගහා.

193. කායෙ ච වෙදනාචිත්තෙ, ධම්මෙසු ච යථාරහං;
අසුභං දුක්ඛමනිච්ච-මනත්තාති සුපට්ඨිතා.

194. සම්මාසති පනිච්චෙකා, කිච්චගොචරභෙදතො;
සතිපට්ඨානනාමෙන, චත්තාරොති පකාසිතා.

195. උප්පන්නානුප්පන්නපාප-පහානානුප්පාදනාය ච;
අනුප්පන්නුප්පන්නෙහි වා, නිබ්බත්තිඅභිවුද්ධියා.

196. පදහන්තස්ස වායාමො, කිච්චාභොගවිභාගතො;
සම්මප්පධානනාමෙන, චත්තාරොති පකාසිතා.

197. ඉද්ධියා පාදභූතත්තා, **ඉද්ධිපාදා**ති භාසිතා;
ඡන්දො චිත්තඤ්ච වීරියං, වීමංසාති චතුබ්බිධා.

198. පඤ්ච සද්ධා සති පඤ්ඤා, වීරියෙකග්ගතා තථා;
ඉන්ද්‍රියානින්ද්‍රියට්ඨෙන, බලට්ඨෙන **බලානි** ච.

199. සති ධම්මවිචයො ච, තථා වීරියපීතියො;
පස්සද්ධෙකග්ගතාපෙක්ඛා, බුජ්ඣන්තස්සඞ්ගභාවතො.

200. **බොජ්ඣඞ්ගා**ති විසෙසෙන, සත්ත ධම්මා පකාසිතා;
නිය්‍යානට්ඨෙන **මග්ගඞ්ගා,** සම්මාදිට්ඨාදිඅට්ඨධා.

201. ඡසඞ්ගහෙත්ථ වායාමො, සතිපඤ්ඤා සමීරිතා;
පඤ්චසඞ්ගහිතා නාම, සමාධි චතුසඞ්ගහො.

202. සද්ධා දුසඞ්ගහා වුත්තා, සෙසා එකෙකසඞ්ගහා;
ඉච්චෙවං සත්තධා භෙදො, **බොධිපක්ඛියසඞ්ගහො.**

203. සතිපට්ඨානසම්මප්පධානතො ඉද්ධිපාදතො;
ඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගා, මග්ගභෙදා ච භාසිතා.

204. ඡන්දො චිත්තමුපෙක්ඛා ච, සද්ධාපස්සද්ධිපීතියො;
සම්මාදිට්ඨී ච සඞ්කප්පො, වායාමො විරතිත්තයං.

205. සම්මාසති සමාධීති, දීපිතා බොධිපක්ඛියා;
චුද්දසා ධම්මතො හොන්ති, සත්තතිංස පභෙදතො.

206. යෙහි ධම්මෙහි බුජ්ඣන්තො, සච්චානි පටිවිජ්ඣති;
සමත්තානුත්තරෙ හොන්ති, න වා සඞ්කප්පපීතියො.

207. පුබ්බභාගෙපි ලබ්භන්ති, ලොකියම්හි යථාරහං;
නිබ්බෙධභාවනාකාලෙ, ඡබ්බිසුද්ධිපවත්තියං.

208. ඉච්චෙවං තිවිධා භෙදං, විභාවෙය්‍ය යථාරහං;
සභාවභෙදභින්නානං, සභාගත්ථෙහි සඞ්ගහං.

209. භෙදසඞ්ගහවිදූහි වණ්ණිතං, භෙදසඞ්ගහවිමුත්තිසාසනෙ;
භෙදසඞ්ගහනයප්පමුත්තමං, භෙදසඞ්ගහමුඛං පකාසිතං.

210. ධම්මසභාවවිභාගබුධෙවං, ධම්මදිසම්පතිසාසනධම්මෙ;
ධම්මවිභූතිවිභූසිතචිත්තා, ධම්මරසාමතභාගි භවන්ති.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ භෙදසඞ්ගහවිභාගො නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො

පකිණ්ණකවිභාගො

211. ඉතො පරං කිච්චතො ච, ද්වාරාලම්බණවත්ථුතො;
භූමිපුග්ගලතො ඨානා, ජනකා ච යථාරහං.

212. සඞ්ගහො ච පවත්ති ච, පටිසන්ධිපවත්තිසු;
චිත්තුප්පාදවසෙනෙව, සංඛිපිත්වාන නියාතෙ.

213. රූපාරූපමහාපාකා, මුපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
චුතිසන්ධිභවඞ්ගානි, චිත්තානෙකූනවීසති.

214. ආවජ්ජනං තු යුගළං, දස්සනං සවනං තථා;
ඝායනං සායනඤ්චෙව, ඵුසනං සම්පටිච්ඡනං.

215. තීණි තීරණචිත්තානි, එකං වොට්ඨබ්බනං මතං;
පඤ්චද්වාරෙ මනොද්වාරෙ, තදාවජ්ජනනාමකං.

216. පඤ්චපඤ්ඤාස ජවනකිච්චානීති විනිද්දිසෙ;
ක්‍රියා වාවජ්ජනං හිත්වා, කුසලාකුසලප්ඵලං.

217. තදාලම්බණචිත්තානි, භවන්තෙකාදසෙව හි;
මහාවිපාකචිත්තානි, අට්ඨ සන්තීරණත්තයං.

218. පඤ්චකිච්චන්ති භාසන්ති, උපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
චතුකිච්චා මහාපාකා, තිකකිච්චා මහග්ගතා.

219. දුකිච්චමිති වොට්ඨබ්බං, සුඛතීරණමීරිතං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණජවනමනොධාතුත්තිකං පන.

220. එකකිච්චාති භාසන්ති, අට්ඨසට්ඨී විභාවිනො;
ඉච්චෙවං **කිච්චභෙදෙන,** චිත්තුප්පාදා වචත්ථිතා.

221. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායධාතු යථාක්කමං;
පඤ්චද්වාරා භවඞ්ගං තු, මනොද්වාරං පවුච්චති.

222. ඝානාදයො තයො රූපෙ, පඤ්ච චක්ඛාදයො තථා;
අරූපෙ නත්ථුභයත්ථ, තදාලම්බණමානසං.

223. ඡ ද්වාරා වීථිචිත්තානි, සත්ත කාමීසු රූපිසු;
ද්වාරත්තයං ඡ චිත්තානි, මනොද්වාරමරූපිසු.

224. පටිසන්ධාදිභූතා හි, අවසානෙ චුතිට්ඨිතා;
මජ්ඣෙ භවඞ්ගං ඡෙත්වාන, පච්චෙකං වීථි ජායති.

225. රූපාදාරම්මණෙ චක්ඛු-පසාදාදිම්හි සට්ටිතෙ;
ආවජ්ජනාදයො හොන්ති, භවඞ්ගද්විචලා පරං.

226. පරිණාමෙ භවඞ්ගස්ස, ආලම්බෙ ගහණාරහෙ;
තථා වීථි මනොද්වාරෙ, යථාසම්භවතො භවෙ.

227. ආවජ්ජා පඤ්චවිඤ්ඤාණං, සම්පටිච්ඡනතීරණං;
වොට්ඨබ්බකාමජවනං, තදාලම්බණමානසං.

228. සත්තෙවං වීථිචිත්තානි, චිත්තුප්පාදා චතුද්දස;
චතුපඤ්ඤාස විත්ථාරා, පඤ්චද්වාරෙ යථාරහං.

229. උප්පාදට්ඨිතිභඞ්ගානං, වසා චිත්තක්ඛණං තයං;
රූපානං ඨිති එකූන-පඤ්ඤාසඤ්ච දුකෙ දුකං.

230. පරිත්තෙතිපරිත්තෙ ච, මහන්තෙතිමහන්තකෙ;
වොට්ඨබ්බමොඝජවනං, තදාලම්බන්ති තං කමා.

231. ආවජ්ජනඤ්ච ජවනං, මනොද්වාරෙ තු ගොචරෙ;
විභූතෙ තු තදාලම්බං, විත්ථාරා සත්තසට්ඨී තෙ.

232. කාමෙ ජවනසත්තාල-ම්බණානං නියමෙ සති;
විභූතෙතිමහන්තෙ ච, තදාලම්බණමීරිතං.

233. පඤ්චද්වාරෙ මනොධාතු, පච්චෙකම්හි යථාක්කමං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළං, පච්චෙකං තු පකාසිතං.

234. මනොද්වාරෙ තු ජවනං, මහග්ගතමනුත්තරං;
සුඛතීරණවොට්ඨබ්බං, පරිත්තජවනං ඡසු.

235. මහාවිපාකචිත්තානි , උපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
ඡසු ද්වාරෙසු ජායන්ති, වීථිමුත්තානි චෙකදා.

236. සත්තති වීථිචිත්තානි, විපාකා තු මහග්ගතා;
නව වීථිවිමුත්තා ච, දුවිධාපි දසීරිතා.

237. ඉච්චෙවං **ද්වාරභෙදෙන,** විභාවෙත්වා තතො පරං;
ඤෙයයා ගොචරභෙදෙන, චිත්තුප්පාදා යථාරහං.

238. රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බා පඤ්ච ගොචරා;
සෙසඤ්ච රූපපඤ්ඤත්තිනාමඤ්ච ධම්මගොචරං.

239. පඤ්චද්වාරෙ වත්තමානං, පඤ්චාලම්බං යථාක්කමං;
ඡාලම්බණං මනොද්වාරෙ, අතීතානාගතම්පි ච.

240. පඤ්ඤත්තාතීතවත්තන්තං , ඡද්වාරග්ගහිතං පන;
ඡළාරම්මණසඞ්ඛාතං, යෙභුයොන භවන්තරෙ.

241. නිමිත්තගතිකම්මානං, කම්මමෙවාථ ගොචරං;
පටිසන්ධිභවඞ්ගානං, චුතියාච යථාරහං.

242. පඤ්චාලම්බෙ මනොධාතු, පච්චෙකම්හි යථාක්කමං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළං, පච්චෙකං තු පකාසිතං.

243. කාමපාකානි සෙසානි, හසනඤ්ච පරිත්තකෙ;
ඤාණහීනානිපුඤ්ඤානි, ජවනානි අනිම්මලෙ.

244. තිහෙතුකාමපුඤ්ඤානි, පුඤ්ඤාභිඤ්ඤා ච ලොකියා;
සබ්බාලම්බෙ පවත්තන්ති, අග්ගමග්ගඵලං විනා.

245. ක්‍රියාභිඤ්ඤා ච වොට්ඨබ්බං, ක්‍රියා කාමෙ තිහෙතුකා;
සබ්බාලම්බෙ පවත්තන්ති, නිබ්බානෙ නිම්මලා සියුං.

246. දුතියඤ්ච චතුත්ථඤ්ච, ආරුප්පෙසු මහග්ගතෙ;
මහග්ගතඤ්ඤෙ වොහාරෙ, අය**මාලම්බණෙ** නයො.

247. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායහදයවත්ථුනා;
කාමලොකෙ ඡවත්ථූනි, නිස්සිතා සත්ත ධාතුයො.

248. පඤ්චවිඤ්ඤාණධාතු ච, තාසං පුබ්බාපරත්තයං;
මනොධාතු තතො සෙසා, මනොවිඤ්ඤාණධාතු ච.

249. චතස්සො ධාතුයො රූපෙ, තීණි වත්ථූනි නිස්සිතා;
අරූපෙ තු අනිස්සාය, ධාත්වෙකාව පවත්තති.

250. පඤ්චප්පසාදෙ නිස්සාය, පච්චෙකං තු යථාක්කමං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළං, භවතීති පකාසිතං.

251. කාමපාකානි සෙසානි, මග්ගාවජ්ජනමාදිතො;
හසනං පටිඝාරූපා-වචරං වත්ථුනිස්සිතං.

252. ද්වෙචත්තාලීස නිස්සාය, අනිස්සාය ච ජායරෙ;
අනිස්සාය විපාකානි, ආරුප්පෙති සමීරිතං.

253. ඉච්චෙවං **වත්ථුභෙදෙන,** චිත්තුප්පාදා පකාසිතා;
තතො පරං විභාවෙය්‍යා, භූමිභෙදෙන පණ්ඩිතො.

254. නිරයෙ පෙතලොකෙ ච, තිරච්ඡානාසුරෙ තථා;
පාපකම්මොපපජ්ජන්ති, පාපපාකාය සන්ධියා.

255. භූමිස්සිතෙසු දෙවෙසු, මනුස්සෙසුපි හීනකා;
අහෙතුකාය ජායන්ති, පුඤ්ඤපාකාය සන්ධියා.

256. චාතුමහාරාජිකා ච, තාවතිංසා ච යාමකා;
තුසිතා චෙව නිම්මානරතිනො වසවත්තිනො.

257. ඉච්චෙවං ඡසු දෙවෙසු, මනුස්සෙසු ච ජායරෙ;
මහාවිපාකසන්ධීහි, කාමපුඤ්ඤකතා ජනා.

258. බ්‍රහ්මානං පාරිසජ්ජා ච, තථා බ්‍රහ්මපුරොහිතා;
මහාබ්‍රහ්මා ච ජායන්ති, පඨමජ්ඣානසන්ධියා.

259. පරිත්තා අප්පමාණාභා, ජායන්තාභස්සරා තථා;
දුතියජ්ඣානපාකාය, තතියාය ච සන්ධියා.

260. පරිත්තසුභප්පමාණසුභා ච සුභකිණ්හකා;
චතුත්ථාය තු ජායන්ති, තතියජ්ඣානභූමිකා.

261. වෙහප්ඵලා අසඤ්ඤී ච, සුද්ධාවාසාති සත්තසු;
පඤ්චමාය ච ජායන්ති, අසඤ්ඤීචිත්තවජ්ජිතා.

262. අවිහා ච අතප්පා ච, සුදස්සා ච සුදස්සිනො;
අකනිට්ඨාති පඤ්චෙතෙ, සුද්ධාවාසා පකාසිතා.

263. ආකාසානඤ්චායතනපාකාදීහි යථාක්කමං;
ආකාසානඤ්චායතනභූමිකාදීසු ජායරෙ.

264. චුතිසන්ධිභවඞ්ගානං , වසා පාකා මහග්ගතා;
කාමෙ සහෙතුකා පාකා, තදාලම්බණතොපි ච.

265. යථාවුත්තනියාමෙන, භූමීස්වෙකාව ජායරෙ;
චිත්තුප්පාදෙසු සබ්බත්ථ, න ත්වෙවාසඤ්ඤිනො මතා.

266. ඝානජිව්හාකායධාතු-නිස්සිතං මානසං තථා;
පටිඝද්වයමිච්චෙවමට්ඨ හොන්තෙව කාමිසු.

267. චක්ඛුසොතඤ්ච විඤ්ඤාණං, මනොධාතු ච තීරණං;
කාමරූපෙසු ජායන්ති, යථාසම්භවතො දස.

268. වොට්ඨබ්බකාමපුඤ්ඤානි, විප්පයුත්තානි දිට්ඨියා;
උද්ධච්චසහිතඤ්චෙති, සබ්බත්ථෙතානි චුද්දස.

269. කඞ්ඛිතං දිට්ඨියුත්තානි, සුද්ධාවාසවිවජ්ජිතෙ;
සිතඤ්ච රූපජවන-මාරුප්පාපායවජ්ජිතෙ.

270. කාමක්‍රියා සහෙතූ ච, උද්ධං ලොකුත්තරත්තයං;
චතුත්ථාරුප්පජවනං, සබ්බත්ථාපායවජ්ජිතෙ.

271. සෙසමාරුප්පජවනං, හිත්වාපායං යථාක්කමං;
උද්ධමාරුප්පභූමිඤ්ච, ජායතීති විභාවයෙ.

272. සොතාපත්තිඵලාදීනි, චත්තාරානුත්තරානි තු;
සුද්ධාවාසමපායඤ්ච, හිත්වා සබ්බත්ථ ජායරෙ.

273. සුද්ධාවාසමපායඤ්ච, හිත්වාරූපඤ්ච සබ්බථා;
පඨමානුත්තරො මග්ගො, සෙසට්ඨානෙසු ජායති.

274. සත්තතිංස අපායෙසු, කාමෙසීති පකාසිතා;
පඤ්චපඤ්ඤාස සුද්ධෙසු, රූපෙස්වෙකූනසත්තති.

275. ඡචත්තාලීස ආරුප්පෙ, උප්පජ්ජන්ති යථාරහං;
ඉච්චෙවං **භූමිභෙදෙන,** චිත්තුප්පාදා පකාසිතා.

276. තිහෙතුසත්තෙ සබ්බානි, ද්විහෙතුකාහෙතුකෙ පන;
පරිත්තානි විවජ්ජෙත්වා, ඤාණපාකක්‍රියාජවෙ.

277. පුථුජ්ජනානං සම්භොන්ති, දිට්ඨියුත්තඤ්ච කඞ්ඛිතං;
සොතාපන්නාදිතිණ්ණම්පි, ඵලං හොති යථාසකං.

278. වීතරාගස්ස ජවනං, ක්‍රියා චන්තිමනුත්තරං;
පුථුජ්ජනාදිතිණ්ණම්පි, පටිසං සමුදීරිතං.

279. ජවා පුථුජ්ජනාදීනං, චතුන්නං සෙස සාසවා;
සාසවාවජ්ජපාකානි, පඤ්චන්නමපි දීපයෙ.

280. පුථුජ්ජනෙසු තෙසට්ඨී, සොතාපන්නාදිකද්වයෙ;
එකූනසට්ඨී චිත්තානි, අනාගාමිකපුග්ගලෙ.

281. සත්තපඤ්ඤාස ජායන්ති, තෙපඤ්ඤාස අනාසවෙ;
මග්ගට්ඨෙසු සකො මග්ගො, **පුග්ගලෙසු අයං නයො.**

282. තිහෙතුකාමචුතියා, සබ්බාපි පටිසන්ධියො;
ද්විහෙතාහෙතුචුතියා, කාමාවචරසන්ධියො.

283. රූපාවචරචුතියා, සහෙතුපටිසන්ධියො;
ආරුප්පාරුප්පචුතියා, හෙට්ඨිමාරුප්පවජ්ජිතා.

284. පටිසන්ධි තථා කාමෙ, තිහෙතුපටිසන්ධියො;
භවන්තීති ච මෙධාවී, **චුතිසන්ධිනයං නයෙ.**

285. චුතියානන්තරං හොති, පටිසන්ධි තතො පරං;
භවඞ්ගං තං පන ඡෙත්වා, හොති ආවජ්ජනං තතො.

286. අනිට්ඨෙ පාපපාකාව, චක්ඛුවිඤ්ඤාණකාදයො;
ඉට්ඨෙ තු පුඤ්ඤපාකාව, යථාසම්භවතො සියුං.

287. පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, වීථිචිත්තානි යොජයෙ;
පඤ්චද්වාරෙ යථායොගං, මනොද්වාරෙ ච පණ්ඩිතො.

288. සන්තීරණතදාලම්බ-මිට්ඨාලම්බෙ පවත්තති;
සුඛිතං ඉට්ඨමජ්ඣත්තෙ, අනිට්ඨෙ ච උපෙක්ඛිතං.

289. සුඛොපෙතං තදාලම්බං, උපෙක්ඛාක්‍රියතො පරං;
න හොති දොමනස්සම්හා, සොමනස්සං තු සබ්බදා.

290. තථොපෙක්ඛාතදාලම්බං, සුඛිතක්‍රියතො පරං;
අඤ්ඤත්ථ නියමො නත්ථි, තදාලම්බපවත්තියා.

291. සොමනස්සභවඞ්ගස්ස, ජවනෙ දොමනස්සිතෙ;
තදාලම්බෙ අසම්භොන්තෙ, උපෙක්ඛාතීරණං භවෙ.

292. පරිකම්මොපචාරානු-ලොමගොත්‍රභුතො පරං;
පඤ්චමං වා චතුත්ථං වා, ජවනං හොති අප්පනා.

293. චතුඣානං සුඛොපෙතං, ඤාණයුත්තානනන්තරං;
උපෙක්ඛාඤාණයුත්තානං, පඤ්චමං ජායතෙ පරං.

294. පුථුජ්ජනාන සෙක්ඛානං, කාමපුඤ්ඤතිහෙතුතො;
තිහෙතුකාමක්‍රියතො, වීතරාගානමප්පනා.

295. ආවජ්ජපඤ්චවිඤ්ඤාණ-සම්පටිච්ඡනතීරණං;
පටිසන්ධිචුති සබ්බා, රූපාරූපාදිකප්පනා.

296. නිරොධා වුට්ඨහන්තස්ස, උපරිට්ඨඵලං ද්වයං;
පඤ්චාභිඤ්ඤා තථා මග්ගා, එකචිත්තක්ඛණා මතා.

297. ද්වික්ඛත්තුං හි නිරොධස්ස, සමාපත්තික්ඛණෙ පන;
චතුත්ථාරුප්පජවනං, තදාලම්බඤ්ච සබ්බථා.

298. ද්වික්ඛත්තුං වාථ තික්ඛත්තුං, මග්ගස්සානන්තරං ඵලං;
භවඞ්ගාදි ච වොට්ඨබ්බං, ජවනාදි සකිං පන.

299. තිහෙතුකාමජවනං, අප්පනාසට්ඨිතං පන;
තික්ඛත්තුං වා චතුක්ඛත්තුං, මනොද්වාරෙ පවත්තති.

300. ඡද්වාරෙසු පනඤ්ඤත්ථ, ජවනං කාමධාතුජං;
පඤ්ච වාරෙ ඡ වා සත්ත, සමුප්පජ්ජති සම්භවා.

301. සමාපත්තිභවඞ්ගෙසු, නියමො න සමීරිතො;
වීථිචිත්තාවසානෙ තු, භවඞ්ගං චුති වා භවෙ.

302. ඉච්චානන්තරභෙදෙන, චිත්තුප්පාදට්ඨිතිං වුතිං;
[illegible]
303. සෙසාවජ්ජනතො පඤ්ච-චත්තාලීසන්ති භාසිතං.

304. පඤ්චවිඤ්ඤාණතො පාපවිපාකා සම්පටිච්ඡනා;
පරමෙකං දුවෙ පුඤ්ඤ-විපාකා සම්පටිච්ඡනා.

305. සන්තීරණද්විහෙතුම්හා, පාකා ද්වාදස ජායරෙ;
තිහෙතුකාමපාකම්හා, එකවීසති භාසිතං.

306. රූපාවචරපාකම්හා, පරමෙකූනවීසති;
නවට්ඨාරුප්පපාකම්හා, සත්ත ඡ වා යථාක්කමං.

307. පටිසම්භා තු සත්තෙව, සිතම්හා තෙරසබ්‍රවුං;
ද්විහෙතුපුඤ්ඤාපුඤ්ඤම්හා, එකවීසති භාවයෙ.

308. ද්විහෙතුකාමක්‍රියතො, අට්ඨාරස උපෙක්ඛකා;
සුඛිතම්හා සත්තරස, විභාවෙන්ති විචක්ඛණා.

309. කාමපුඤ්ඤා තිහෙතුම්හා, තෙත්තිංසෙව උපෙක්ඛකා;
සුඛිතම්හා තිපඤ්ඤාස, භවන්තීති පකාසිතං.

310. තිහෙතුකාමක්‍රියතො, චතුවීසතිපෙක්ඛකා;
සුඛිතම්හා තු දීපෙය්‍යා, පඤ්චවීසති පණ්ඩිතො.

311. දස රූපජවම්හෙකාදස ද්වාදස තෙරස;
යථාක්කමං පඤ්චදස, ආරුප්පා පරිදීපයෙ.

312. ඵලම්හා වුද්දසෙවාහු, මග්ගම්හා තු සකං ඵලං;
පරං සඞ්ගහමිච්චෙවං, විගණෙය්‍ය විසාරදො.

313. පඤ්චදසම්හාද්‍යාවජ්ජ-මෙකවීසතිතොපරං ;
එකම්හා පඤ්චවිඤ්ඤාණං, පඤ්චම්හා සම්පටිච්ඡනං.

314. සුඛසන්තීරණං හොති, පඤ්චවීසතිතො පරං;
සම්භොන්ති සත්තතිංසම්හා, උපෙක්ඛාතීරණද්වයං.

315. භවන්ති චත්තාලීසම්හා, සුඛපාකා ද්විහෙතුකා;
තථෙකචත්තාලීසම්හා, සුඛපාකා ද්විහෙතුකා;
තථෙකචත්තාලීසම්හා, උපෙක්ඛාය සමායුතා.

316. හොන්ති සත්තතිතො කාමෙ,
සුඛපාකා තිහෙතුකා;
ද්විසත්තතිම්හා ජායන්ති,
උපෙක්ඛාසහිතා පුන.

317. එකූනසට්ඨිතො රූපා, පාකා පාකා අරූපිනො;
කමාට්ඨචත්තාලීසම්හා, තථෙකද්විතිහීනතො.

318. ඵලද්වයං චතුක්කම්හා, පඤ්චම්හාන්තඵලද්වයං;
තිකා මහග්ගතා ජවා, මග්ගා කාමජවා ද්වයා.

319. චිත්තුප්පාදානමිච්චෙවං, ගණිතො **පුබ්බසඞ්ගහො;**
ඤෙය්‍යොයං **ඨානභෙදොති**, පුබ්බාපරනියාමිතො.

320. රූපපාකමහාපාකා, මනොධාතු ච තීරණං;
රූපමෙව ජනෙන්තීති, වුත්තා එකූනවීසති.

321. අප්පනාජවනං සබ්බං, මහග්ගතමනුත්තරං;
ඉරියාපථරූපානි, ජනෙතීති සමීරිතං.

322. වොට්ඨබ්බං කාමජවනමභිඤ්ඤා ච යථාරහං;
ඉරියාපථවිඤ්ඤත්තිරූපානං ජනකා සියුං.

323. පඤ්චවිඤ්ඤාණමාරුප්පා, විපාකා ච න කිඤ්චිපි;
සබ්බෙසං පටිසන්ධි ච, චුති චාරහතො තථා.

324. රූපාදිත්තයමිච්චෙවං , සමුට්ඨාපෙති මානසං;
උප්පජ්ජමානමෙවෙති, ඤෙය්‍යො **ජනකසඞ්ගහො.**

325. ඉති කිච්චාදිභෙදෙසු, පච්චෙකස්මිං පකාසිතං;
නයං වුත්තානුසාරෙන, සමාසෙත්වා වියොජයෙ.

326. පහුණ්ණසම්මොහමලස්ස සාසනෙ,
විකිණ්ණවත්ථූහි සුගන්ථිතං නයං;
පකිණ්ණමොගය්හ පරත්ථනින්නයෙ,
විතිණ්ණකඞ්ඛාව භවන්ති පණ්ඩිතා.

327. බහුනයවිනිබන්ධං කුල්ලමෙතං ගහෙත්වා,
ජිනවචනසමුද්දං කාමමොගය්හ ධීරා;
හිතසකලසමත්ථං වත්ථුසාරං හරිත්වා,
හදය රතනගබ්භං සාධු සම්පූරයන්ති.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ පකිණ්ණකවිභාගො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො

කම්මවිභාගො

328. විභාගං පන කම්මානං,
පවක්ඛාමි ඉතො පරං;
කම්මපාකක්‍රියාභෙදෙ,
අමොහාය සමාසතො.

329. කම්මපච්චයකම්මන්ති, චෙතනාව සමීරිතා;
තත්ථාපි නානක්ඛණිකා, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤාව චෙතනා.

330. දෙති පාකමධිට්ඨාය, සම්පයුත්තෙ යථාරහං;
කම්මස්සායූහනට්ඨෙන, පවත්තත්තා හි චෙතනා.

331. ක්ලෙසානුසයසන්තානෙ , පාකධම්මා හි ජායරෙ;
පහීනානුසයානං තු, ක්‍රියාමත්තං පවත්තති.

332. මූලභාවා ච සබ්බෙසං, තථෙවාවජ්ජනද්වයං;
ජනිතානි ච කම්මෙහි, විපාකානි පවත්තරෙ.

333. චිත්තුප්පාදවසෙනෙව, කම්මං තෙත්තිංසධා ඨිතං;
කම්මචතුක්කභෙදෙහි, විභාවෙය්‍ය විචක්ඛණො.

334. පච්චුප්පන්නාදිකණ්හාදි-ජනකාදිගරාදිතො;
දිට්ඨධම්මාදිකාමාදි-භෙදා ඡධා යථාක්කමං.

335. යං පාපං සුඛවොකිණ්ණං, අකිච්ඡෙන කරීයති;
පච්චුප්පන්නසුඛං කම්මං, ආයතිං දුක්ඛපාකජං.

336. කිච්ඡෙන දුක්ඛවොකිණ්ණං, යදි පාපං කරීයති;
පච්චුප්පන්නෙ ච තං දුක්ඛං, ආයතිං දුක්ඛපාකජං.

337. කිච්ඡෙන දුක්ඛවොකිණ්ණං, යදි පුඤ්ඤං කරීයති;
පච්චුප්පන්නම්හි තං දුක්ඛං, ආයතිං සුඛපාකජං.

338. යං පුඤ්ඤං සුඛවොකිණ්ණං, අකිච්ඡෙන කරීයති;
පච්චුප්පන්නසුඛඤ්චෙව, ආයතිං සුඛපාකජං.

339. විසසංසට්ඨමධුරං, සවිසං තිත්තකං තථා;
ගොමුත්තමධුභෙසජ්ජ-මිච්චොපම්මං යථාක්කමං.

340. සමාදානෙ විපාකෙ ච, සුඛදුක්ඛප්පභෙදිතං;
කම්මමෙවං චතුද්ධාති, පකාසෙන්ති තථාගතා.

341. ආනන්තරියකම්මාදි, එකන්තකටුකාවහං;
කණ්හං කණ්හවිපාකන්ති, කම්මං දුග්ගතිගාමිකං.

342. පඨමජ්ඣානකම්මාදි, එකන්තෙන සුඛාවහං;
සුක්කං සුක්කවිපාකන්ති, කම්මං සග්ගූපපත්තිකං.

343. වොකිණ්ණකම්ම වොකිණ්ණ-සුඛදුක්ඛූපපත්තිකං;
කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්ක-විපාකන්ති සමීරිතං.

344. අකණ්හසුක්කමීරෙන්ති, අකණ්හසුක්කපාකදං;
කම්මං ලොකුත්තරං ලොකෙ, ගතිකම්මක්ඛයාවහං.

345. ඉති වට්ටප්පවත්තම්හි, ක්ලෙසවොදානභෙදිතං;
කම්මක්ඛයෙන සඞ්ගය්හ, චතුධා කම්මමීරිතං.

346. ජනකඤ්චෙවුපත්ථම්භ-මුපපීළොපඝාතකං;
චතුධා කිච්චභෙදෙන, කම්මමෙවං පවුච්චති.

347. ජනෙති ජනකං පාකං, තං ඵින්දතුපපීළකං;
තං පවත්තෙතුපත්ථම්භං, තං ඝාතෙතොපඝාතකං.

348. කරොති අත්තනො පාක-ස්සාවකාසන්ති භාසිතං;
පාකදායකකම්මං තු, යං කිඤ්චි ජනකං භවෙ.

349. බාධමානකකම්මං තු, තං පාකමුපපීළකං;
උපඝාතකමීරෙන්ති, තදූපච්ඡෙදකංපරෙ.

350. ගරුකාසන්නමාචිණ්ණං, කටත්තාකම්මුනා සහ;
කම්මං චතුබ්බිධං පාක-පරියායප්පභෙදතො.

351. මහග්ගතානන්තරියං, ගරුකම්මන්ති වුච්චති;
කතං චින්තිතමාසන්න-මාසන්නමරණෙන තු.

352. බාහුල්ලෙන සමාචිණ්ණමාචිණ්ණන්ති පවුච්චති;
සෙසං පුඤ්ඤමපුඤ්ඤඤ්ච, කටත්තාකම්මමීරිතං.

353. දිට්ඨධම්මෙ වෙදනීයමුපපජ්ජාපරෙ තථා;
පරියායවෙදනීයමිති වාහොසිකම්මුනා.

354. පාකකාලවසෙනාථ, කාලාතීතවසෙන ච;
චතුධෙවම්පි අක්ඛාතං, කම්මමාදිච්චබන්ධුනා.

355. දිට්ඨධම්මෙ වෙදනීයං, පඨමං ජවනං භවෙ;
අලද්ධාසෙවනත්තාව, අසමත්ථං භවන්තරෙ.

356. වෙදනීයං තුපපජ්ජපරියොසානමීරිතං;
පරිනිට්ඨිතකම්මත්තා, විපච්චති අනන්තරෙ.

357. සෙසානි වෙදනීයානි, පරියායාපරෙ පන;
ලද්ධාසෙවනතො පාකං, ජනෙන්ති සති පච්චයෙ.

358. වුච්චන්තාහොසිකම්මානි, කාලාතීතානි සබ්බථා;
උච්ඡින්නතණ්හාමූලානි, පච්චයාලාභතො තථා.

359. චතුධා පුන කාමාදිභූමිභෙදෙන භාසිතං;
පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවසා ද්වෙධා, **කාමාවචරිකං** භවෙ.

360. අපුඤ්ඤං තත්ථ සාවජ්ජ-මනිට්ඨඵලදායකං;
[illegible]

361. [illegible]තාදිනා;
කම්මද්වාරත්තයං වුත්තං, ඵස්සද්වාරා ඡ දීපිතා.

362. කම්මද්වාරෙ මනොද්වාරෙ, පඤ්චද්වාරා සමොහිතා;
ඵස්සද්වාරමනොද්වාරං, කම්මද්වාරත්තයං කතං.

363. තථා හි කායවිඤ්ඤත්තිං, ජනෙත්වා ජාතචෙතනා;
කායකම්මං වචීකම්මං, වචීභෙදපවත්තිකා.

364. විඤ්ඤත්තිද්වයසම්පත්තා, මනොකම්මන්ති වුච්චති;
භෙදොයං පරියායෙන, කම්මානමිති දීපිතො.

365. පාණඝාතාදිකං කම්මං, කායෙ බාහුල්ලවුත්තිතො;
කායකම්මං වචීකම්මං, මුසාවාදාදිකං තථා.

366. අභිජ්ඣාදි මනොකම්මං, තීසු ද්වාරෙසු ජායති;
ද්වීසු ද්වාරෙසු සෙසානි, භෙදොයං පරමත්ථතො.

367. ඵස්සද්වාරමනොද්වාරෙ, විඤ්ඤත්තිද්වයමීරිතං;
පඤ්චද්වාරෙ ද්වයං නත්ථි, අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො.

368. අක්ඛන්තිඤාණං කොසජ්ජං, දුස්සිල්‍යං මුට්ඨසච්චතා;
ඉච්චාසංවරභෙදෙන, අට්ඨද්වාරෙසු ජායති.

369. කම්මද්වාරත්තයඤ්චෙව , පඤ්චද්වාරා තථාපරෙ;
අසංවරානං පඤ්චන්නං, අට්ඨ ද්වාරා පකාසිතා.

370. තත්ථ කම්මපථප්පත්තං, පටිසන්ධිඵලාවහං;
පාණඝාතාදිභෙදෙන, දසධා සම්පවත්තති.

371. පාණාතිපාතො ඵරුසං, බ්‍යාපාදො ච තථාපරො;
ඉච්චෙවං තිවිධං කම්මං, දොසමූලෙහි ජායති.

372. මිච්ඡාචාරො අභිජ්ඣා ච, මිච්ඡාදිට්ඨී තථාපරා;
ඉච්චෙවං තිවිධං කම්මං, ලොභමූලෙහි ජායති.

373. ථෙය්‍යාදානං මුසාවාදො, පිසුණං සම්ඵලාපනං;
කම්මං චතුබ්බිධම්මෙතං, ද්විමූලෙහි පවත්තති.

374. ඡන්දාදොසා භයා මොහා, පාපං කුබ්බන්ති පාණිනො;
තස්මා ඡන්දාදිභෙදෙන, චත්තාලීසවිධං භවෙ.

375. ඉච්චාපුඤ්ඤං පකාසෙන්ති, චතුරාපායසාධකං;
අඤ්ඤත්ථාපි පවත්තම්හි, විපත්තිඵලසාධනං.

376. තිවිධං පන පුඤ්ඤං තු, අනවජ්ජිට්ඨපාකදං;
දානං සීලං භාවනා ච, තීසු ද්වාරෙසු ජායති.

377. මහත්තගාරවා ස්නෙහා, දයා සද්ධුපකාරතො;
භොගජීවාභයධම්මං, දදතො දානමීරිතං.

378. පුඤ්ඤමාචාරචාරිත්ත-වත්තමාරබ්භ කුබ්බතො;
පාපා ච විරමන්තස්ස, හොති සීලමයං තදා.

379. දානසීලවිනිමුත්තං, භාවනාති පවුච්චති;
පුඤ්ඤං භාවෙන්ති සන්තානෙ, යස්මා තෙන හිතාවහං.

380. ජනෙත්වා කායවිඤ්ඤත්තිං, යදා පුඤ්ඤං කරීයති;
කායකම්මං තදා හොති, දානං සීලඤ්ච භාවනා.

381. වචීවිඤ්ඤත්තියා සද්ධිං, යදා පුඤ්ඤං කරීයති;
වචීකම්මං මනොකම්මං, විනා විඤ්ඤත්තියා කතං.

382. තංතංද්වාරිකමෙවාහු, තංතංද්වාරිකපාපතො;
විරමන්තස්ස විඤ්ඤත්තිං, විනා වා සහ වා පුන.

383. දානං සීලං භාවනා ච, වෙය්‍යාවච්චාපචායනා;
පත්තානුමොදනා පත්ති-දානං ධම්මස්ස දෙසනා;
සවනං දිට්ඨිජුකම්ම-මිච්චෙවං දසධා ඨිතං.

384. කාමපුඤ්ඤං පකාසෙන්ති, කාමෙ සුගතිසාධකං;
අඤ්ඤත්ථාපි පවත්තම්හි, සම්පත්තිඵලසාධකං.

385. චිත්තුප්පාදප්පභෙදෙන, කම්මං වීසතිධා ඨිතං;
කාමාවචරමිච්චෙවං, විභාවෙන්ති විභාවිනො.

386. **රූපාවචරිකං** කම්ම-මප්පනාභාවනාමයං;
කසිණාදිකමාරබ්භ, මනොද්වාරෙ පවත්තති.

387. පථවාපො ච තෙජො ච,
වායො නීලඤ්ච පීතකං;
ලොහිතොදාතමාකාසං,
ආලොකොති විසාරදා.

388. **කසිණානි දසී**රෙන්ති, ආදිකම්මිකයොගිනො;
උද්ධුමාතං විනීලඤ්ච, විපුබ්බකං විඛාදිතං.

389. විච්ඡිද්දකඤ්ච වික්ඛිත්තං, හතවික්ඛිත්තලොහිතං;
පුළවං අට්ඨිකඤ්චෙති, **අසුභං දසධා** ඨිතං.

390. බුද්ධෙ ධම්මෙ ච සඞ්ඝෙ ච, සීලෙ චාගෙ ච අත්තනො;
දෙවතොපසමායඤ්ච, වුත්තානුස්සතිභාවනා.

391. මරණෙ සති නාමෙකා, තථා කායගතාසති;
ආනාපානසතිච්චෙවං, **දසධානුස්සතී**රිතා.

392. මෙත්තා කරුණා මුදිතා, උපෙක්ඛා භාවනාති ච;
චතුබ්‍රහ්මවිහාරා ච, **අප්පමඤ්ඤා**ති භාසිතා.

393. ආහාරෙ තු **පටික්කූල-සඤ්ඤෙ**කාති පකාසිතා;
චතුධාතුවවත්ථානං, චතුධාතුපරිග්ගහො.

394. **චත්තාරොරූප්පකා** චෙති, චත්තාලීස සමාසතො;
කම්මට්ඨානානි වුත්තානි, සමථෙ භාවනානයෙ.

395. ආනාපානඤ්ච කසිණං, පඤ්චකජ්ඣානිකං තහිං;
පඨමජ්ඣානිකා වුත්තා, කොට්ඨාසාසුභභාවනා.

396. මෙත්තාදයො චතුජ්ඣානා, උපෙක්ඛා පඤ්චමී මතා;
ආරුප්පාරුප්පකා සෙසා, උපචාරසමාධිකා.

397. කසිණාසුභකොට්ඨාසෙ,
ආනාපානෙ ච ජායති;
පටිභාගො තමාරබ්භ,
තත්ථ වත්තති අප්පනා.

398. කම්මට්ඨානෙසු සෙසෙසු, පටිභාගො න විජ්ජති;
තථා හි සත්තවොහාරෙ, අප්පමඤ්ඤා පවත්තරෙ.

399. කසිණුග්ඝාටිමාකාසං, පඨමාරුප්පමානසං;
පඨමාරුප්පකාභාව-මාකිඤ්චඤ්ඤඤ්ච ගොචරං.

400. ආරුප්පා සම්පවත්තන්ති, ආලම්බිත්වා යථාක්කමං;
අඤ්ඤත්ථ පන සබ්බත්ථ, නප්පවත්තති අප්පනා.

401. පරිකම්මං පරිකම්ම-සමාධි ච තතො පරං;
උපචාරප්පනා චෙති, භාවනායං චතුබ්බිධං.

402. පරිකම්මනිමිත්තඤ්ච, උග්ගහො ච තතො පරං;
පටිභාගොති තීණෙව, නිමිත්තානි පකාසයුං.

403. නිමිත්තං ගණ්හතො පුබ්බ-මාදිකම්මිකයොගිනො;
පරිකම්මනිමිත්තන්ති, කසිණාදිකමීරිතං.

404. තස්මිං පන නිමිත්තම්හි, ආරභන්තස්ස භාවනං;
පඨමං පරිකම්මන්ති, භාවනාපි පවුච්චති.

405. චිත්තෙනුග්ගහිතෙ තස්මිං, මනොද්වාරෙ විභාවිතෙ;
තදුග්ගහනිමිත්තං තු, සමුප්පන්නන්ති වුච්චති.

406. පඤ්චද්වාරවිනිමුත්තා , තමාරබ්භ සමාහිතා;
පරිකම්මසමාධීති, භාවනා සා පකාසිතා.

407. උග්ගහාකාරසම්භූතං, වත්ථුධම්මවිමුච්චිතං;
පටිභාගනිමිත්තන්ති, භාවනාමයමීරිතං.

408. රූපාදිවිසයං හිත්වා, තමාරබ්භ තතො පරං;
භවඞ්ගන්තරිතං හුත්වා, මනොද්වාරං පවත්තති.

409. සිඛාපත්තසමාධාන-මුපක්ලෙසවිමුච්චිතං;
උපචාරසමාධීති, කාමාවචරමීරිතං.

410. පටිභාගනිමිත්තම්හි, උපචාරසමාධිතො;
භාවනාබලනිප්ඵන්නා, සමුප්පජ්ජති අප්පනා.

411. පුරිමං පුරිමං කත්වා, වසීභූතං තතො පරං;
ඔළාරිකඞ්ගමොහාය, සුඛුමඞ්ගප්පවත්තියා.

412. අප්පනා පදහන්තස්ස, පවත්තති යථාක්කමං;
විතක්කාදිවිනිමුත්තා, විචාරාදිසමායුතා.

413. ආවජ්ජනා ච වසිතා, තංසමාපජ්ජනා තථා;
වුට්ඨානාධිට්ඨානා පච්ච-වෙක්ඛණාති ච පඤ්චධා.

414. විතක්කඤ්ච විචාරඤ්ච, සහාතික්කමතො පන;
චතුක්කජ්ඣානමප්පෙති, පඤ්චකඤ්ච විසුං විසුං.

415. අප්පනාය ච පච්චෙකඣානස්සාපි විසුං විසුං;
ඉච්ඡිතබ්බා හි සබ්බත්ථ, පරිකම්මාදිභාවනා.

416. තං පරිත්තං මජ්ඣිමඤ්ච, පණීතන්ති විභජ්ජති;
විමොක්ඛො ච වසීභූතමභිභායතනන්ති ච.

417. පරිත්තාදි පරිත්තාදිගොචරන්ති චතුබ්බිධං;

දුක්ඛාපටිපදං දන්ධාභිඤ්ඤමිච්චාදිතො තථා.

418. තං ඡන්දචිත්තවීරියවීමංසාධිප්පතෙය්‍යතො;
විසෙසට්ඨිතිනිබ්බෙධහානභාගියතොපි ච.

419. පඤ්චධා ඣානභෙදෙන, චතුධාලම්බභෙදතො;
සමාධිභාවනාපුඤ්ඤමප්පනාපත්තමීරිතං.

420. ඉති වික්ඛම්භිතක්ලෙසං, රූපලොකූපපත්තිකං;
රූපාවචරකම්මන්ති, විභාවෙන්ති විසාරදා.

421. **අරූපාවචරකම්මං,** චතුධාරූප්පසාධනං;
රූපධම්මවිභාගෙන, භාවිතන්ති පවුච්චති.

422. චතුපාරිසුද්ධිසීලං, ධුතඞ්ගපරිවාරිතං;
සීලවිසුද්ධිසඞ්ඛාතං, පූරයිත්වා තතො පරං.

423. පත්වා චිත්තවිසුද්ධිඤ්ච, සොපචාරසමාධිකං;
තථා දිට්ඨිවිසුද්ධිඤ්ච, නාමරූපපරිග්ගහං.

424. කඞ්ඛාවිතරණං නාම, පච්චයට්ඨිතිදස්සනං;
විසොධෙත්වා මග්ගාමග්ග-ඤාණදස්සනමෙව ච.

425. තතො පරං විපස්සන්තො, විසුද්ධීසු සමාහිතො;
සම්පාදෙත්වා පටිපදා-ඤාණදස්සනමුත්තමං.

426. තතො පප්පොති මෙධාවී, විසුද්ධිං ඤාණදස්සනං;
චතුමග්ගසමඤ්ඤාතං, සාමඤ්ඤඵලදායකං.

427. ඡබ්බිසුද්ධිකමෙනෙවං, භාවෙතබ්බං යථාක්කමං;
කම්මං ලොකුත්තරං නාම, සබ්බදුක්ඛක්ඛයාවහං.

428. ඉති ඡන්නං චතුක්කානං, වසා කම්මං විභාවයෙ;
යෙන කම්මවිසෙසෙන, සන්තානමභිසඞ්ඛතං.

429. භූමිභවයොනිගතියිතිවාසෙසු සම්භවා;
පටිසන්ධාදිභාවෙන, පාකාය පරිවත්තති.

430. සායං කම්මසමඤ්ඤාතා, කම්මජානි යථාරහං;
ජනෙති රූපාරූපානි, මනොසඤ්චෙතනා කථං.

431. **භූමි** ලොකුත්තරා චෙව, ලොකියාති ද්විධා ඨිතා;
පරිත්තා ච මහග්ගතා, අප්පමාණාති භෙදිතා.

432. එකාදස කාමභවා, භවා සොළස රූපිනො;
චත්තාරොරූප්පකා චෙති, තිවිධො **භව** සඞ්ගහො.

433. අසඤ්ඤෙකො භවො නෙව-
සඤ්ඤිනාසඤ්ඤිකො භවො;
සබ්බො සඤ්ඤිභවො සෙසො,
එවම්පි තිවිධො භවො.

434. ආරුප්පා චතුවොකාරා, එකවොකාරසඤ්ඤිනො;
පඤ්චවොකාරකො නාම, භවො සෙසො පවුච්චති.

435. නිරයෙ හොති දෙවෙ ච, යොනෙකා ඔපපාතිකා;
අණ්ඩජා ජලාබුජා ච, සංසෙදජොපපාතිකා.

436. පෙතලොකෙ තිරච්ඡානෙ, භුම්මදෙවෙ ච මානුසෙ;
අසුරෙ ච භවන්තෙවං, චතුධා **යොනි** සඞ්ගහා.

437. **ගතියො** නිරයං පෙතා, තිරච්ඡානා ච මානවා;
සබ්බෙ දෙවාති පඤ්චාහ, පඤ්චනිම්මලලොචනො.

438. තාවතිංසෙසු දෙවෙසු, වෙපචිත්තාසුරා ගතා;
කාලකඤ්චාසුරා නාම, ගතා පෙතෙසු සබ්බථා.

439. සන්ධිසඤ්ඤාය නානත්තා, කායස්සාපි ච නානතො;
නානත්තකායසඤ්ඤීති, කාමසුග්ගතියො මතා.

440. පඨමජ්ඣානභූමී ච, චතුරාපායභූමියො;
නානත්තකායඑකත්ත-සඤ්ඤීති සමුදීරිතා.

441. එකත්තකායනානත්ත-සඤ්ඤී දුතියභූමිකා;
එකත්තකායඑකත්ත-සඤ්ඤී උපරිරූපිනො.

442. **විඤ්ඤාණට්ඨිතියො** සත්ත, තීහාරුප්පෙහි හෙට්ඨතො;
අසඤ්ඤසත්තං න ගණ්හන්ති, විඤ්ඤාණාභාවතො සදා.

443. චතුත්ථාරුප්පභූමිඤ්ච, පටුවිඤ්ඤාණහානිතො;
තං ද්වයම්පි ගහෙත්වාන, **සත්තාවාසා** නවෙරිතා.

444. දෙවා මනුස්සාපායාති, තිවිධා කාමධාතුයො;
පඨමජ්ඣානභූමාදි-භෙදා භූමි චතුබ්බිධා.

445. පඨමාරුප්පාදිභෙදා, චතුධාරුප්පධාතුයො;
සොතාපන්නාදිභෙදෙන, චතුධානුත්තරා මතා.

446. නිරයාදිප්පභෙදෙන, භින්නා පච්චෙකතො පුන;
එකතිංසවිධා හොන්ති, සත්තානං ජාතිභූමියො.

447. එවං භූමාදිභෙදෙසු, සත්තා ජායන්ති සාසවා;
කම්මානි ච විපච්චන්ති, යථාසම්භවතො කථං;

448. අපායම්හා චුතා සත්තා, කාමධාතුම්හි ජායරෙ;
සබ්බට්ඨානෙසු ජායන්ති, සෙසකාමභවා චුතා.

449. සුද්ධාවාසා චුතා සුද්ධා-වාසෙසුපරි ජායරෙ;
අසඤ්ඤිම්හා චුතා කාම-සුගතිම්හොපපජ්ජරෙ.

450. සෙසරූපා චුතා සත්තා, ජායන්තාපායවජ්ජිතෙ;
ආරුප්පතොපරි කාම-සුගතිම්හි තහිම්පි ච.

451. පුථුජ්ජනාව ජායන්ති, අසඤ්ඤාපායභූමිසු;
සුද්ධාවාසෙසු ජායන්ති, අනාගාමිකපුග්ගලා.

452. වෙහප්ඵලෙ අකනිට්ඨෙ, භවග්ගෙ ච පතිට්ඨිතා;
න පුනඤ්ඤත්ථ ජායන්ති, සබ්බෙ අරියපුග්ගලා.

453. බ්‍රහ්මලොකගතා හෙට්ඨා, අරියා නොපපජ්ජරෙ;
දුක්ඛමූලසමුච්ඡෙදා, පරිනිබ්බන්තිනාසවා.

454. ජායන්තානඤ්ච ජාතාන-මිති වුත්තනියාමතො;
පවත්තාතීතකං කම්මං, පටිසන්ධිපවත්තියං.

455. අරූපං චතුවොකාරෙ, රූපමෙව අසඤ්ඤිසු;
ජනෙති රූපාරූපානි, පඤ්චවොකාරභූමියං.

456. ආරුප්පානුත්තරං කම්මං, පාකමෙව විපච්චති;
කටත්තාරූපපාකානි, කාමරූපනියාමිතං.

457. කාලොපධිප්පයොගානං, ගතියා ච යථාරහං;
සම්පත්තිඤ්ච විපත්තිඤ්ච, කම්මමාගම්ම පච්චති.

458. අපායෙ සන්ධිමුද්ධච්ච-හීනා දත්වා පවත්තියං;
සබ්බාපි පඤ්චවොකාරෙ, ද්වාදසාපුඤ්ඤචෙතනා.

459. සත්තාකුසලපාකානි, විපච්චන්ති යථාරහං;
කාමාවචරපුඤ්ඤානි, කාමෙසුගතියං පන.

460. සහෙතුකානි පාකානි, පටිසන්ධිපවත්තියං;
ජනෙන්ති පඤ්චවොකාරෙ, අහෙතුපි යථාරහං.

461. තිහෙතුපුඤ්ඤමුක්කට්ඨං, පටිසන්ධිං තිහෙතුකං;
දත්වා සොළස පාකානි, පවත්තෙ තු විපච්චති.

462. තිහෙතුකොමකුක්කට්ඨං, ද්විහෙතු ච ද්විහෙතුකං;
සන්ධිං දෙති පවත්තෙ තු, තිහෙතුකවිවජ්ජිතං.

463. ද්විහෙතුකොමකං පුඤ්ඤං, පටිසන්ධිමහෙතුකං;
දත්වාහෙතුකපාකානි, පවත්තෙ තු විපච්චති.

464. අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාර-විපාකානි න පච්චති;
සසඞ්ඛාරමසඞ්ඛාර-විපාකානීති කෙචන.

465. පරිත්තං පඨමජ්ඣානං, මජ්ඣිමඤ්ච පණීතකං;
භාවෙත්වා ජායරෙ බ්‍රහ්ම-පාරිසජ්ජාදි තීසුපි.

466. තථෙව දුතියජ්ඣානං, තතියඤ්ච යථාක්කමං;
භාවෙත්වා ජායරෙ ඣානං, පරිත්තාභාදි තීසුපි.

467. තථා චතුත්ථං තිවිධං, භාවෙත්වාන සමාහිතා;
පරිත්තසුභාදිකෙසු, තීසු ජායන්ති යොගිනො.

468. පඤ්චමං පන භාවෙත්වා, හොන්ති වෙහප්ඵලූපගා;
සඤ්ඤාවිරාගං භාවෙත්වා, අසඤ්ඤීසූපපජ්ජරෙ.

469. සුද්ධාවාසෙසු ජායන්ති, අනාගාමිකපුග්ගලා;
ආරුප්පානි තු භාවෙත්වා, ආරුප්පෙසු යථාක්කමං.

470. එවං මහග්ගතං පුඤ්ඤං, යථාභූමිවවත්ථිතං;
ජනෙති සදිසං පාකං, පටිසන්ධිපවත්තියං.

471. ලොකුත්තරානි පුඤ්ඤානි, උප්පන්නානන්තරං පන;
සමාපත්තික්ඛණෙ චෙව, ජනෙන්ති සදිසං ඵලං.

472. මහග්ගතානන්තරියං, පරිපක්කසභාවතො;
අනන්තරභවාතීතං, කාලාතීතං න පච්චති.

473. සුඛුමාලසභාවා ච, සුඛුමත්තා මහග්ගතා;
සන්තානෙ න විපච්චන්ති, පටිපක්ඛෙහි දූසිතෙ.

474. සමානාසෙවනෙ ලද්ධෙ, විජ්ජමානෙ මහබ්බලෙ;
අලද්ධා තාදිසං හෙතුං, අභිඤ්ඤා න විපච්චති.

475. සකං භූමිමතීතානං, න විපච්චතානුත්තරං;
කම්මන්තරස්සධිට්ඨානා, සන්තානස්සෙති දීපිතං.

476. ඉති තෙත්තිංස කම්මානි, පාකා ඡත්තිංස භාසිතා;
චිත්තුප්පාදා ක්‍රියා සෙසා, ක්‍රියාමත්තප්පවත්තිතො.

477. චිත්තුප්පාදවසෙනෙවමෙකූනනවුතීවිධා ;
තෙපඤ්ඤාස සභාවෙන, චිත්තචෙතසිකා මතා.

478. ඉති චිත්තං චෙතසිකං, නිබ්බානන්ති නරුත්තරො;
නාමං තිධා පකාසෙසි, චක්ඛුමා වදතං වරො.

479. ඉති කම්මවිපාකපණ්ඩිතා, මිතකම්මවිපාකසාසනෙ;
හිතකම්මවිපාකපාරගූ, චතුකම්මවිපාකමබ්‍රවුං.

480. යත්ථායං පරමත්ථවත්ථුනියමෙ තුලොයන බාහුල්‍යතො,
අත්ථානත්ථවිචාරණං පති ජනො සම්මොහමාපාදිතො;
බුද්ධො බොධිතලෙ යමාහ සුගතො ගන්ත්වාන දෙවාලයං,
ස්වායං කම්මවිපාකනිච්ඡයනයො සඞ්ඛෙපතො දීපිතො.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ කම්මවිභාගො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

6. ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො

රූපවිභාගො

481. ඉති පඤ්චපරිච්ඡෙද-පරිච්ඡින්නත්ථසඞ්ගහං;
නාමධම්මමසෙසෙන, විභාවෙත්වා සභාවතො.

482. සප්පභෙදං පවක්ඛාමි, රූපධම්මමිතො පරං;
භූතොපාදායභෙදෙන, දුවිධම්පි පකාසිතං.

483. උද්දෙසලක්ඛණාදීහි, විභාගජනකා තථා;
කලාපුප්පත්තිතො චාපි, යථානුක්කමතො කථං?

484. රුප්පතීති භවෙ රූපවිකාරප්පච්චයෙසති;
රූපරූපං තථා රූපපරියාපන්නතොපරං.

485. භූතරූපං තු පථවී, ආපො තෙජො තථාපරො;
වායො ච භවතූපාදාරූපමෙත්ථාති භාසිතං.

486. භූතරූපමුපාදාය , පවත්තති න චඤ්ඤථා;
ඉච්චුපාදායරූපන්ති, රූපං සෙසමුදීරිතං.

487. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝානඤ්ච, ජිව්හා කායොති පඤ්චධා;
පසාදරූපමක්ඛාතං, නොපසාදං පනෙතරං.

488. රූපසද්දගන්ධරසා, ඵොට්ඨබ්බමිති පඤ්චධා;
රූපං පසාදවිසයං, පසාදො ගොචරංපරං.

489. ඉත්ථත්තං පුරිසත්තඤ්ච, භාවරූපමුදීරිතං;
ජීවිතින්ද්‍රියරූපන්ති, උපාදින්නපවත්තිකං.

490. වත්ථුරූපං තු හදයං, යං ධාතුද්වයනිස්සයං;
කබළීකාරමාහාරරූපමිච්චාහු පණ්ඩිතා.

491. රූපධම්මසභාවත්තා, රූපන්ති පරිදීපිතං;
ඉච්චෙවමට්ඨාරසධා, රූපරූපමුදීරිතං.

492. අනිප්ඵන්නසභාවත්තා, රූපාකාරොපලක්ඛිතං;
අනිප්ඵන්නං නාම රූපං, දසධා පරිදීපිතං.

493. රූපප්පරිච්ඡෙදං රූපමිච්චාකාසො පකාසිතො;
කායබ්බචීවිඤ්ඤත්තිකං, ද්වයං විඤ්ඤත්තිරූපකං.

494. ලහුතා මුදුතා කම්ම-ඤ්ඤතා විඤ්ඤත්තියා සහ;
විකාරරූපමිච්චාහු, පඤ්චධා ච විභාවිනො.

495. උපචයො සන්තති ච, ජරතානිච්චතාති ච;
චතුධා ලක්ඛණරූපං, රූපකණ්ඩෙ විභාවිතං.

496. ඉච්චෙවමට්ඨවීසතිවිධානිපි විචක්ඛණො;
රූපානි **ලක්ඛණාදීහි,** විභාවෙය්‍ය යථාක්කමං.

497. ඛරතා පථවීධාතු, සායං කක්ඛළලක්ඛණා;
කලාපාධිට්ඨානරසා, පටිග්ගාහොති ගය්හති.

498. ආබන්ධනමාපොධාතු, සා පග්ඝරණලක්ඛණා;
කලාපාබන්ධනරසා, සඞ්ගහත්තෙන ගය්හති.

499. තෙජනත්තං තෙජොධාතු, සායමුණ්හත්තලක්ඛණා;
පාචනරසා මද්දවා-නුප්පාදනන්ති ගය්හති.

500. වායොධාතු වායනත්තං, සා විත්ථම්භනලක්ඛණා;
සමීරණරසාභිනි-හාරභාවෙන ගය්හති.

501. සබ්බත්ථාවිනිභුත්තාපි, අසම්මිස්සිතලක්ඛණා;
තංතංභාවසමුස්සන්නසම්භාරෙසූපලක්ඛිතා.

502. අඤ්ඤමඤ්ඤෙනුපත්ථද්ධා, සෙසරූපස්ස නිස්සයා;
චතුද්ධෙවං කලාපෙසු, මහාභූතා පවත්තරෙ.

503. චක්ඛු සම්භාරචක්ඛුම්හි, සත්තක්ඛිපටලොචිතෙ;
කණ්හමණ්ඩලමජ්ඣම්හි, පසාදොති පවුච්චති.

504. යෙන චක්ඛුපසාදෙන, රූපානි අනුපස්සති;
පරිත්තං සුඛුමං චෙතං, ඌකාසිරසමූපමං.

505. සොතං සොතබිලස්සන්තො,
තම්බලොමාචිතෙ තථා;
අඞ්ගුලිවෙධනාකාරෙ,
පසාදොති පවුච්චති.

506. අන්තො අජපදට්ඨානෙ, ඝානං ඝානබිලෙ ඨිතං;
ජිව්හා ජිව්හාය මජ්ඣම්හි, උප්පලාකාරසන්නිභෙ.

507. ඉච්චෙවං පන චත්තාරො, තංතංදෙසවවත්ථිතා;
කායප්පසාදො කායම්හි, උපාදින්නෙති පඤ්චධා.

508. කප්පාසපටලස්නෙහ-සන්නිභා භූතනිස්සිතා;
පසාදා ජීවිතාරක්ඛා, රූපාදිපරිවාරිතා.

509. ඨිතා රාජකුමාරාව, කලාපන්තරවුත්තිනො;
ද්වාරභූතාව පච්චෙකං, පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියා.

510. රූපාදාභිඝාතාරහභූතානං වා යථාක්කමං;
දට්ඨුකාමනිදානාදිකම්මභූතානමෙව වා.

511. පසාදලක්ඛණා රූපා-දාවිඤ්ජනරසා තථා;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළං, ද්වාරභාවෙන ගය්හරෙ.

512. රූපං නිභාසො භූතානං, සද්දො නිග්ඝොසනං තථා;
ගන්ධොව ගන්ධනං තත්ථ, රසො ච රසනීයතා.

513. ඉච්චෙවං පන චත්තාරො, ගොචරා භූතනිස්සිතා;
භූතත්තයඤ්ච ඵොට්ඨබ්බමාපොධාතුවිවජ්ජිතං.

514. සද්දො අනියතො තත්ථ, තදඤ්ඤො සහවුත්තිනො;
තංතංසභාවභෙදෙන, තංතංද්වාරොපලක්ඛිතො.

515. පඤ්චෙව පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියා විසයා මතා;
චක්ඛාදිපටිහනනලක්ඛණාව යථාක්කමං.

516. පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළාලම්බභාවරසා තථා;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළං, ගොචරත්තෙන ගය්හරෙ.

517. ඉත්ථින්ද්‍රියං පනිත්ථත්තමිත්ථිභාවොති භාසිතො;
පුරිසත්තං තථා භාවො, පුරිසින්ද්‍රියනාමකො.

518. තං ද්වයං පනුපාදින්නකායෙ සබ්බත්ථ ලබ්භති;
කලාපන්තරභින්නඤ්ච, භින්නසන්තානවුත්ති ච.

519. වසෙ වත්තෙති ලිඞ්ගාන-මිත්ථිපුම්භාවලක්ඛණං;
ඉත්ථීති ච පුරිසොති, පකාසනරසං තථා.

520. ඉත්ථීනං පුරිසානඤ්ච, ලිඞ්ගස්ස ච යථාක්කමං;
නිමිත්තකුත්තාකප්පානං, කාරණත්තෙන ගය්හති.

521. සත්තා මරන්ති නාසෙන, යස්ස පාණන්ති වුත්තියා;
සජීවමතකායානං, භෙදො යෙනොපලක්ඛිතො.

522. තදෙතං කම්මජාතාන-මනුපාලනලක්ඛණං;
ජීවිතං ජීවනරසං, ආයුබද්ධොති ගය්හති.

523. මනොධාතුයා ච තථා, මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා;
නිස්සයලක්ඛණං වත්ථු-රූපං හදයසම්මතං.

524. සමාධානරසං තාස-මුබ්බාහත්තෙන ගය්හති;

යස්මිං කුප්පිතකාලම්හි, වික්ඛිත්තා හොන්ති පාණිනො.

525. කායො යස්සානුසාරෙන, චිත්තක්ඛෙපෙන ඛිජ්ජති;
යස්මිං නිරුද්ධෙ විඤ්ඤාණ-සොතොපි ච නිරුජ්ඣති.

526. යං නිස්සාය පතිට්ඨාති, පටිසන්ධි භවන්තරෙ;
තදෙතං කම්මසම්භූතං, පඤ්චවොකාරභූමියං.

527. මජ්ඣෙ හදයකොසම්හි, අඩ්ඪපසතලොහිතෙ;
භූතරූපමුපාදාය, චක්ඛාදි විය වත්තති.

528. කබළීකාරො ආහාරො, රූපාහරණලක්ඛණො;
කායානුයාපනරසො, උපත්ථම්භොති ගය්හති.

529. ඔජාය යාය යාපෙන්ති, ආහාරස්නෙහසත්තියා;
පාණිනො කාමලොකම්හි, සායමෙවං පවුච්චති.

530. ආකාසධාතු රූපානං, පරියොසානලක්ඛණා;
පරිච්ඡෙදරසා රූපමරියාදොති ගය්හති.

531. සලක්ඛණපරිච්ඡින්නරූපධම්මපරිග්ගහෙ ;
යොගීනමුපකාරාය, යං දෙසෙසි දයාපරො.

532. පරිච්ඡින්නසභාවානං, කලාපානං යථාරහං;
පරියන්තානමෙවෙස, තදාකාරො පවුච්චති.

533. ගමනාදිවචීඝොසපවත්තම්හි යථාක්කමං;
වායොපථවිධාතූනං, යො විකාරො සමත්ථතා.

534. සහජොපාදින්නකානං, ක්‍රියාවාචාපවත්තියා;
විප්ඵන්දසට්ටනාහෙතු, චිත්තානුපරිවත්තකො.

535. ස විකාරවිසෙසොයං, විඤ්ඤත්තීති පකාසිතො;
විඤ්ඤාපෙතීති කායෙන, වාචාය ච විචින්තිතං.

536. වායොපථවාධිකානං, භූතානමිති කෙචන;
පවුත්තා තාදිනා කාය-පරිග්ගහසුඛාය යා.

537. කායො යස්සානුභාවෙන,
සභාහොගොව ඛායති;
යං නිරොධා පරාභූතො,
සෙති නිච්චෙතනො යථා.

538. ලොකෙ පපඤ්චා වත්තන්ති, බහුධා යාය නිම්මිතා;
කප්පෙන්ති කායමත්තානං, බාලා යාය ච වඤ්චිතා.

539. සායං කායවචීකම්ම-ද්වාරභාවෙන ලක්ඛිතා;
බ්‍යාපාරසට්ටනාහෙතු-විකාරාකාරලක්ඛණා.

540. කායවාචාඅධිප්පාය-පකාසනරසා තථා;
කායවිප්ඵන්දසට්ටන-හෙතුභාවෙන ගය්හති.

541. ලහුතා පන රූපානං, අදන්ධාකාරලක්ඛණා;
අවිත්ථානරසා සල්ල-හුකවුත්තීති ගය්හති.

542. මුදුතාපි ච රූපානං, කක්ඛළාභාවලක්ඛණා;
කිච්චාවිරුජ්ඣනරසා, අනුකූලාන්ති ගය්හති.

543. කම්මඤ්ඤතා ච රූපානං, අලංකිච්චස්ස ලක්ඛණා;
පවත්තිසම්පත්තිරසා, යොග්ගභාවොති ගය්හති.

544. සප්පායමුතුමාහාරං, ලද්ධා චිත්තමනාමයං;
ලහු මුදු ච කම්මඤ්ඤං, යදා රූපං පවත්තති.

545. තථා පවත්තරූපස්ස, පවත්තාකාරභෙදිතං;
ලහුතාදිත්තයම්පෙතං, සහවුත්ති තදා භවෙ.

546. සප්පායපටිවෙධාය, පටිපත්තුපකාරිකා;
සාකාරා රූපසම්පත්ති, පඤ්ඤත්තෙවං මහෙසිනා.

547. රූපස්සොපචයො නාම, රූපස්සාචයලක්ඛණො;
රූපුම්මුජ්ජාපනරසො, පාරිපූරීති ගය්හති.

548. පවත්තිලක්ඛණා රූප-සන්තතීති පකාසිතා;
අනුප්පබන්ධනරසා, අවිච්ඡෙදොති ගය්හති.

549. රූපමාචයරූපෙන , ජායතිච්චුපරූපරි;
පෙක්ඛතොපචායාකාරා, ජාති ගය්හති යොගිනා.

550. අනුප්පබන්ධාකාරෙන, ජායතීති සමෙක්ඛතො;
තදායං සන්තතාකාරා, සමුපට්ඨාසි චෙතසි.

551. එවමාභොගභෙදෙන, ජාතිරූපං ද්විධා කතං;
අත්ථුපලද්ධිභාවෙන, ජායන්තං වාථ කෙවලං.

552. රූපවිවිත්තමොකාසං, පුරක්ඛත්තෙන වීයති;
අභාවා පන භාවාය, පවත්තමිති සන්තති.

553. එවමාකාරභෙදාපි, සබ්බාකාරවරාකරො;
ජාතිරූපං ද්විධාකාසි, ජාතිරූපවිරොචනො.

554. ජරතා කාලහරණං, රූපානං පාකලක්ඛණා;
නවතාපායනරසා, පුරාණත්තන්ති ගය්හති.

555. අන්තිමක්ඛණසම්පත්ති, පරිභිජ්ජනලක්ඛණා;
අනිච්චතා හරණරසා, ඛයභාවෙන ගය්හති.

556. ඉති ලක්ඛණරූපං තු, තිවිධං භින්නකාලිකං;
සභාවරූපධම්මෙසු, තංතංකාලොපලක්ඛිතං.

557. යෙන ලක්ඛීයති රූපං, භින්නාකාරං ඛණෙ ඛණෙ;
විපස්සනානයත්ථාය, තමිච්චාහ තථාගතො.

558. ඉච්චෙවං සපරිච්ඡෙදා, සවිකාරා සලක්ඛණා;
අකිච්ඡා පටිවෙධාය, දයාපන්නෙන තාදිනා.

559. රූපධම්මා සභාවෙන, විජ්ජමානාති භාසිතා;
අජ්ඣත්තිකාදිභෙදෙන, බහුධා භිජ්ජරෙ කථං;

560. ද්වාරභූතා පවත්තෙන්ති, චිත්තමත්තාති කප්පිතං;
රූපමජ්ඣත්තිකං තස්මා, පසාදා බාහිරංපරං.

561. වණ්ණො ගන්ධො රසොජා ච, භූතරූපඤ්ච භාසිතං;
අවිනිබ්භොගරූපං තු, විනිබ්භොගං පනෙතරං.

562. සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං, නිස්සයත්තා යථාරහං;
පසාදා හදයඤ්චෙව, වත්ථුනා වත්ථු දෙසිතං.

563. පඤ්චවිඤ්ඤාණුපාදින්න-ලිඞ්ගාදි ච පවත්තිතො;
පසාදා ජීවිතං භාවා, චෙන්ද්‍රියං නෙන්ද්‍රියංපරං.

564. පඤ්චවිඤ්ඤාණකම්මානං, පවත්තිමුඛභාවතො;
ද්වාරං පසාදවිඤ්ඤත්ති-පරමද්වාරමීරිතං.

565. පටිඝඤ්ඤන්තඤ්ඤමඤ්ඤං, පසාදවිසයා පන;
තස්මා සප්පටිඝං නාම, රූපමප්පටිඝංපරං.

566. ද්වාරාලම්බණභාවෙන , සභාවෙනෙව පාකටා;
තෙ එවොළාරිකං තස්මා, සෙසං සුඛුමමීරිතං.

567. ඔළාරිකසභාවෙන, පරිග්ගහසුඛා තහිං;
තෙ එව සන්තිකෙරූපං, දූරෙරූපං පනෙතරං.

568. තණ්හාදිට්ඨීහුපෙතෙන, කම්මුනාදින්නභාවතො;
කම්මජාතමුපාදින්නං, අනුපාදින්නකංපරං.

569. චක්ඛුනා දිස්සමානත්තා, සනිදස්සනනාමකං;
රූපමෙව තතො සෙස-මනිදස්සනමබ්‍රවුං.

570. සනිදස්සනරූපඤ්ච, රූපං සප්පටිඝං තථා;
අනිදස්සනමඤ්ඤං තු, ථූලං සප්පටිඝං මතං.

571. අනිදස්සනරූපඤ්ච, සෙසං අප්පටිඝං තථා;
රූපං තිවිධමිච්චෙවං, විභජන්ති විචක්ඛණා.

572. අප්පත්තගොචරග්ගාහිරූපං චක්ඛාදිකං ද්වයං;
සම්පත්තග්ගාහි ඝානාදි-ත්තයමග්ගාහිකං රූපං.

573. දිට්ඨං රූපං සුතං සද්දො, මුතං ගන්ධාදිකත්තයං;
විඤ්ඤාණෙනෙව ඤෙය්‍යාත්තා, විඤ්ඤාතමපරං භවෙ.

574. හදයං වත්ථුමෙවෙත්ථ, ද්වාරං විඤ්ඤත්තිකද්වයං;
පසාදා වත්ථු ච ද්වාරං, අඤ්ඤං තුභයවජ්ජිතං.

575. භෙදිත්වා රූපමිච්චෙවං, තස්සෙව පුන පණ්ඩිතො;
සමුට්ඨානජනකෙහි, විභාවෙය්‍ය යථාරහං.

576. කුසලාකුසලං කම්ම-මතීතං කාමිකං තථා;
රූපාවචරමිච්චෙවං, පඤ්චවීසතිධා ඨිතං.

577. පටිසන්ධිමුපාදාය, සඤ්ජනෙති ඛණෙ ඛණෙ;
කාමරූපෙසු රූපානි, කම්මජානි යථාරහං.

578. ජායන්තං පඤ්චවිඤ්ඤාණ-පාකාරුප්පවිවජ්ජිතං;
භවඞ්ගාදිමුපාදාය, සමුප්පාදෙති මානසං.

579. සීතුණ්හොතුසමඤ්ඤාතා,
තෙජොධාතු ඨිතික්ඛණෙ;
තථෙවජ්ඣොහටාහාරො,
කාමෙ කායප්පතිට්ඨිතො.

580. අජ්ඣත්තං පන චත්තාරො, බාහිරො තුපලබ්භති;
සබ්බෙ කාමභවෙ රූපෙ, ආහාරො න සමීරිතො.

581. පවත්තෙ හොන්ති චත්තාරො, කම්මමෙවොපපත්තියං;
ජීවමානස්ස සබ්බෙපි, මතස්සොතු සියා න වා.

582. කම්මං චිත්තොතුමාහාර-මිච්චෙවං පන පණ්ඩිතා;
රූපානං ජනකත්තෙන, පච්චයාති පකාසයුං.

583. හදයින්ද්‍රියරූපානි, කම්මජානෙව චිත්තජං;
විඤ්ඤත්තිද්වයමීරෙන්ති, සද්දො චිත්තොතුජො මතො.

584. චිත්තොතුකබළීකාර-සම්භූතා ලහුතාදයො;
කම්මචිත්තොතුකාහාර-ජානි සෙසානි දීපයෙ.

585. ජායමානාදිරූපානං, සභාවත්තා හි කෙවලං;
ලක්ඛණානි න ජායන්ති, කෙහිචීති පකාසිතං.

586. යදිජාතාදයො තෙස-මවස්සං තංසභාවතා;
තෙසඤ්ච ලක්ඛණානන්ති, අනවත්ථා භවිස්සති.

587. අට්ඨාරස පන්නරස, තෙරස ද්වාදසාති ච;
කම්මචිත්තොතුකාහාර-ජානි හොන්ති යථාක්කමං.

588. **කලාපානි** යථායොගං, තානි සඞ්ගය්හ පණ්ඩිතා;
නව ඡ චතුරො ද්වෙති, එකවීසති භාවයුං.

589. ජීවිතඤ්චාවිනිබ්භොග-රූපඤ්ච , සහවුත්තිතො;
සඞ්ගය්හ චක්ඛුදසකං, චක්ඛුමාදාය භාසිතං.

590. තථා සොතඤ්ච ඝානඤ්ච, ජිව්හං කායං යථාක්කමං;
ඉත්ථිභාවඤ්ච පුම්භාවං, වත්ථුමාදාය දීපයෙ.

591. අවිනිබ්භොගරූපෙන, ජීවිතනවකං භවෙ;
ඉච්චෙවං **කම්මජා** නාම, කලාපා නවධා ඨිතා.

592. අවිනිබ්භොගරූපඤ්ච, සුද්ධට්ඨකමුදීරිතං;
කායවිඤ්ඤත්තියා සද්ධිං, නවකන්ති පවුච්චති.

593. වචීවිඤ්ඤත්තිසද්දෙහි, දසකං භාසිතං තථා;
ලහුතාදෙකාදසකං, ලහුතාදීහි තීහිපි.

594. කායවිඤ්ඤත්තිලහුතා-දීහි ද්වාදසකං මතං;
වචීවිඤ්ඤත්තිලහුතා-දීහි තෙරසකං තථා.

595. ගහෙත්වාකාරභෙදඤ්ච, තංතංකාලොපලක්ඛිතං;
ඉති **චිත්තසමුට්ඨානා,** ඡ කලාපාති භාසිතා.

596. සුද්ධට්ඨකං තු පඨමං, සද්දෙන නවකං මතං;
ලහුතාදෙකාදසකං, ලහුතාදිසමායුතං.

597. සද්දෙන ලහුතාදීහි, තථා ද්වාදසකං භවෙ;
කලාපා **උතුසම්භූතා,** චතුද්ධෙවං පකාසිතා.

598. සුද්ධට්ඨකඤ්ච ලහුතා-දෙකාදසකමිච්චපි;
කලාපාහාරසම්භූතා, දුවිධාව විභාවිතා.

599. කලාපානං පරිච්ඡෙද-ලක්ඛණත්තා විචක්ඛණා;
න කලාපඞ්ගමිච්චාහු, ආකාසං ලක්ඛණානි ච.

600. ඉච්චෙවං චතුසම්භූතා, කලාපා එකවීසති;
සබ්බෙ ලබ්භන්ති අජ්ඣත්තං, බාහිරොතුසමුට්ඨිතා.

601. අට්ඨකං සද්දනවක-මිති ද්වෙධාව භාසිතා;
මතකායෙපි තෙ එව, සියුමිච්චාහු පණ්ඩිතා.

602. කාමෙ සබ්බෙපි ලබ්භන්ති, සභාවානං යථාරහං;
සම්පුණ්ණායතනානං තු, පවත්තෙ චතුසම්භවා.

603. දසකානෙව සබ්බානි, කම්මජානෙව ජාතියං;
චක්ඛුසොතඝානභාව-දසකානි න වා සියුං.

604. වත්ථුකායදසකානි, සභාවදසකානි වා;
ගබ්භසෙය්‍යකසත්තානං, තතො සෙසානි සම්භවා.

605. කම්මං රූපං ජනෙතෙවං,
මානසං සන්ධිතො පරං;
තෙජොධාතු ඨිතිප්පත්තා,
ආහාරජ්ඣොහටො තථා.

606. ඉච්චෙවං චතුසම්භූතා, රූපසන්තති කාමිනං;
දීපජාලාව සම්බන්ධා, යාවජීවං පවත්තති.

607. ආයුනො වාථ කම්මස්ස, ඛයෙනොභින්නමෙව වා;
අඤ්ඤෙන වා මරන්තාන-මුපච්ඡෙදකකම්මුනා.

608. සත්තරසචිත්තක්ඛණමායු රූපානමීරිතං;
සත්තරසමචිත්තස්ස, චුතිචිත්තොපරී තතො.

609. ඨිතිකාලමුපාදාය, කම්මජං න පරං භවෙ;
තතො භිජ්ජතුපාදින්නං, චිත්තජාහාරජං තතො.

610. ඉච්චෙවං මතසත්තානං, පුනදෙව භවන්තරෙ;
පටිසන්ධිමුපාදාය, තථා රූපං පවත්තති.

611. ඝානජිව්හාකායභාවදසකාහාරජං පන;
රූපං රූපභවෙ නත්ථි, පටිසන්ධිපවත්තියං.

612. තත්ථ ගන්ධරසොජා ච, න ලබ්භන්තීති කෙචන;
කලාපා ච ගණෙතබ්බා, තත්ථෙතං රූපවජ්ජිතා.

613. ඨිතික්ඛණඤ්ච චිත්තස්ස, තෙ එව පටිසෙධයුං;
චිත්තභඞ්ගක්ඛණෙ රූප-සමුප්පත්තිඤ්ච වාරයුං.

614. චක්ඛුසොතවත්ථුසද්දචිත්තජම්පි අසඤ්ඤිසු;
අරූපෙ පන රූපානි, සබ්බථාපි න ලබ්භරෙ.

615. ඉත්ථං පනෙත්ථ විමලෙන විභාවනත්ථං,
ධම්මං සුධම්මමුපගම්ම සුරාධිවාසං;
රූපං අරූපසවිභාගසලක්ඛණං තං,
වුත්තං පවුත්තමභිධම්මනයෙ මයාපි.

616. රූපවිභාගමිමං සුවිභත්තං, රූපයතො පන චෙතසි නිච්චං;
රූපසමිද්ධජිනෙරිතධම්මෙ, රූපවතී අභිවඩ්ඪති පඤ්ඤා.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ රූපවිභාගො නාම

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

7. සත්තමො පරිච්ඡෙදො

සබ්බසඞ්ගහවිභාගො

617. චතුපඤ්ඤාස ධම්මා හි, නාමනාමෙන භාසිතා;
අට්ඨාරසවිධා වුත්තා, රූපධම්මාති සබ්බථා.

618. අභිඤ්ඤෙය්‍යා සභාවෙන, ද්වාසත්තති සමීරිතා;
සච්චිකට්ඨපරමත්ථා, වත්ථුධම්මා සලක්ඛණා.

619. තෙසං දානි පවක්ඛාමි, **සබ්බසඞ්ගාහිකං නයං**;
ආභිධම්මිකභික්ඛූනං, හත්ථසාරමනුත්තරං.

620. දුකා තිකා ච ඛන්ධායතනතො ධාතුසච්චතො;
පටිච්චසමුප්පාදා ච, පච්චයා ච සමඤ්ඤතො.

621. පච්චයො එව නිබ්බානමපච්චයමසඞ්ඛතං;
අසඞ්ඛාරමනුප්පාදං, සස්සතං නිච්චලක්ඛණං.

622. පච්චයා චෙව සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛතා ච තතොපරෙ;
උප්පාදවයධම්මා ච, පච්චයට්ඨිතිකා තථා.

623. නිබ්බානං රූපධම්මා ච, විප්පයුත්තාව කෙවලං;
ආරම්මණා එව නාම, නාලම්බන්ති හි කිඤ්චිපි.

624. එකුප්පාදනිරොධා ච, එකාලම්බණවත්ථුකා;
සංසට්ඨා සම්පයුත්තා ච, සහජාතා යථාරහං.

625. අඤ්ඤමඤ්ඤෙනුපත්ථද්ධා, සබ්බත්ථ සහවුත්තිනො;
සාරම්මණාරම්මණා ච, චිත්තචෙතසිකා මතා.

626. විපස්සනාය භූමීති, තත්ථ තෙභූමකා මතා;
ලොකියා පරියාපන්නා, වට්ටධම්මා සඋත්තරා.

627. සක්කායධම්මා සභයා, තීරමොරිමනාමකං;
සංයොජනියා සමලා, තථා නීවරණීයකා.

628. සංක්ලෙසිකා පරාමට්ඨා, උපාදානීයසාසවා;
ඔඝනීයා යොගනීයා, ගන්ථනීයාති භාසිතා.

629. අඤ්ඤෙ අපරියාපන්නා, විවට්ටා චාවිපස්සියා;
ලොකුත්තරානුත්තරා ච, නොසංයොජනියාදයො.

630. කම්මජාතා උපාදින්නා, නාම වුච්චන්ති සාසවා;
අනුපාදින්නකා නාම, තතො සෙසා පවුච්චරෙ.

631. ධම්මා සප්පටිභාගාති, කුසලාකුසලා මතා;
අප්පටිභාගධම්මාති, තදඤ්ඤෙ පරිදීපයෙ.

632. සරණා ච පහාතබ්බා, ද්වාදසාකුසලා පන;
තදඤ්ඤෙ අරණා නාම, පහාතබ්බා න කෙහිචි.

633. රූපිනො රූපධම්මා ච, නාමධම්මා අරූපිනො;
එවමාදිප්පභෙදෙන, **ද්විධා භෙදං** විභාවයෙ.

634. බාලා ධම්මා තපනීයා, කණ්හා ච කටුකප්ඵලා;
අසෙවිතබ්බා සාවජ්ජා, ද්වාදසාකුසලා මතා.

635. පණ්ඩිතා චාතපනීයා, සුක්කා ච සුඛදායකා;
සෙවිතබ්බානවජ්ජා ච, කුසලා එකවීසති.

636. ක්‍රියා විපාකා රූපඤ්ච, නිබ්බානන්ති චතුබ්බිධා;
වුත්තා අබ්‍යාකතා නාම, ධම්මා තබ්බිපරීතතො.

637. හීනා ධම්මා පරිත්තා ච, කාමාවචරභූමිකා;
රූපාරූපා පවුච්චන්ති, මජ්ඣිමා ච මහග්ගතා.

638. අප්පමාණා පණීතා ච, ධම්මා ලොකුත්තරා මතා;
සංකිලිට්ඨසංක්ලෙසිකා, ද්වාදසාකුසලා තථා.

639. අසංකිලිට්ඨසංක්ලෙසිකා, ධම්මා තෙභූමකාපරෙ;
අසංක්ලිට්ඨාසංක්ලෙසිකා, නව ලොකුත්තරා සියුං.

640. විපාකා තෙ පවුච්චන්ති, විපාකා චතුභූමකා;
විපාකධම්මා නාමාති, කුසලාකුසලා මතා.

641. ක්‍රියා රූපඤ්ච නිබ්බානං, න පාකං න තු පච්චති;
ආචයගාමිනො ධම්මා, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤාව සාසවා.

642. වුත්තාපචයගාමිනො , කුසලානුත්තරා පන;
ක්‍රියා රූපඤ්ච නිබ්බානං, පාකා චොභයවජ්ජිතා.

643. පඨමානුත්තරො මග්ගො, දස්සනං භාවනාපරෙ;
තදඤ්ඤෙ ද්වයනිම්මුත්තා, සබ්බෙපි පරමත්ථතො.

644. සත්ත ලොකුත්තරා හෙට්ඨා, වුත්තා සෙක්ඛාති තාදිනා;
අරහත්තඵලමෙව, අසෙක්ඛන්ති පකාසිතං.

645. ලොකියාපි ච නිබ්බානං, භාසිතොභයවජ්ජිතා;
එවමාදිප්පකාරෙහි, **තිවිධාති** විභාවයෙ.

646. අතීතානාගතං රූපං, පච්චුප්පන්නමථාපරං;
අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, සුඛුමොළාරිකං තථා.

647. හීනං පණීතං යං දූරෙ, සන්තිකෙ වා තදෙකතො;
සබ්බං රූපං සමොධාය, **රූපක්ඛන්ධොති** වුච්චති.

648. තථෙව **වෙදනාක්ඛන්ධො,** නාම යා කාචි වෙදනා;
සඤ්ඤාක්ඛන්ධොති සඤ්ඤා ච, රාසිභාවෙන භාසිතා.

649. වට්ටධම්මෙසු අස්සාදං, තදස්සාදොපසෙවනං;
විනිභුජ්ජ නිදස්සෙතුං, ඛන්ධද්වයමුදාහටං.

650. විවාදමූලසංසාර-කමහෙතුනිදස්සනං;
සන්ධාය වෙදනා සඤ්ඤා, කතා නානාති කෙවන.

651. චිත්තසංසට්ඨධම්මානං, චෙතනාමුඛතො පන;
සඞ්ඛාරක්ඛන්ධනාමෙන, ධම්මා චෙතසිකා මතා.

652. සබ්බභෙදං තථා චිත්තං, **විඤ්ඤාණක්ඛන්ධ** සම්මතං;
භෙදාභාවෙන නිබ්බානං, ඛන්ධසඞ්ගහනිස්සටං.

653. ආලම්බනීයභාවෙන, උපාදානොපකාරතො;
පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාති, ලොකුත්තරවිවජ්ජිතා.

654. යථා ථූලං හිතත්ථාය, පරිග්ගාහකයොගිනං;
ධම්මා තෙභූමකා එක-භූමිභාවාය දෙසිතා.

655. භාජනං භොජනං තස්ස, බ්‍යඤ්ජනං භොජකො තථා;
භුඤ්ජිතා චාති පඤ්චෙතෙ, උපමෙන්ති යථාක්කමං.

656. ගිලානසාලා ගෙලඤ්ඤං, අසප්පායොපසෙවනා;
සමුට්ඨානං ගිලානොති, උපමෙන්ති ච පණ්ඩිතා.

657. චාරකො කාරණං තත්ථ, අපරාධො ච කාරකො;
අපරාධකතො චොරො, ඉති චොපමිතා පුන.

658. නිච්චාධිපීළනට්ඨෙන , භාරාති පරිදීපිතා;
ක්ලෙසදුක්ඛමුඛෙනෙතෙ, ඛාදකා ච නිරන්තරං.

659. අනත්ථාවහිතා නිච්චමුක්ඛිත්තාසිකවෙරිනො;
මච්චුමාරාභිධෙය්‍යත්තා, වධකාති ච භාසිතා.

660. විමද්දාසහනං රූපං, ඵෙණපිණ්ඩංව දුබ්බලං;
මුහුත්තරමණීයත්තා, වෙදනා බුබ්බුළූපමා.

661. මරීචිකූපමා සඤ්ඤා, විපල්ලාසකභාවතො;
සඞ්ඛාරාපි ච නිස්සාරා, කදලික්ඛන්ධසාදිසා.

662. නානප්පකාරං චින්තෙන්තං, නානාක්ලෙසවිමොහිතං;
පලම්භතීති විඤ්ඤාණං, මායාසමමුදීරිතං.

663. ඉච්චෙවං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ඛන්ධා ච කෙවලං;
පඤ්චක්ඛන්ධාති නාමෙන, දෙසිතාති විභාවයෙ.

664. අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච, විඤ්ඤාණුප්පත්තිකාරණං;
ද්වාරාලම්බණභෙදෙන, ද්වෙධායතනමීරිතං.

665. චක්ඛාදජ්ඣත්තිකං තත්ථ, ඡද්වාරායතනං භවෙ;
බාහිරායතනං නාම, තථා රූපාදිගොචරං.

666. ඉති වීථිප්පවත්තානං, ද්වාරාලම්බණසඞ්ගහො;
ආගමෙ අභිධම්මෙ තු, සබ්බථාපි යථාරහං.

667. තථාභනන්තරාතීතො, ජායමානස්ස පච්ඡතො;
මනො සබ්බොපි සබ්බස්ස, මනස්සායතනං **භවෙ**.

668. තථා පුබ්බඞ්ගමට්ඨෙන, සහජානමරූපිනං;
ද්වාරභාවෙන විඤ්ඤාණං, සබ්බමායතනං මතං.

669. මනායතනමිච්චෙවං, පසාදායතනං තථා;
පඤ්චවිඤ්ඤාණධම්මානං, ඉති ඡද්ධා විභාවයෙ.

670. පඤ්චප්පසාදවිසයා, පඤ්චායතනසම්මතා;
සෙසං රූපඤ්ච නිබ්බානං, සබ්බෙ චෙතසිකාති ච.

671. එකූනසට්ඨිධම්මානං , ධම්මායතනසඞ්ගහො;
ඉති ඡද්ධා පකාසෙන්ති, බාහිරායතනං බුධා.

672. සුඤ්ඤගාමොව දට්ඨබ්බ-මජ්ඣත්තිකමසාරතො;
ගාමඝාතකචොරාව, තං හනන්තංව බාහිරං.

673. නාමප්පවත්තිමුල්භානං, තදුප්පත්තිකකාරණං;
ද්වාදසායතනානීති, වුත්තමිත්ථං මහෙසිනා.

674. සමත්තා භාවමත්තෙන, ධාරෙන්තීති සලක්ඛණං;
ද්වාරාලම්බතදුප්පන්න-පරියායෙන භෙදිතා.

675. මනායතනමෙත්ථාහ, සත්ත විඤ්ඤාණධාතුයො;
එකාදස යථාවුත්තා, ඉච්චට්ඨාරස **ධාතුයො**.

676. අන්තාදිකා මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා;
පවෙසාපගමෙ ද්වාර-පරියායෙන තිට්ඨති.

677. හෙරීතලදණ්ඩසොස-සමං ඡක්කං යථාක්කමං;
කට්ඨාරණිපාවකාදි-සමඤ්ච තිවිධං භවෙ.

678. දුක්ඛං සමුදයො චෙව, නිරොධො ච තථාපරො;
මග්ගො චාති චතුද්ධාහ, සච්චං සච්චපරක්කමො.

679. භාරො ච භාරදානඤ්ච, භාරනික්ඛෙපනං තථා;
භාරනික්ඛෙපනූපායො, ඉච්චොපම්මං යථාක්කමං.

680. රොගො රොගනිදානඤ්ච, රොගවූපසමො තථා;
රොගභෙසජ්ජමිච්චෙව-මුපමාහි ච දීපිතං.

681. විසරුක්ඛො රුක්ඛමූලං, රුක්ඛච්ඡෙදො තථාපරො;
රුක්ඛච්ඡෙදකසත්ථන්ති, චතුධොපමිතං තථා.

682. තීරමොරිමසඞ්ඛාතං, මහොඝො පාරිමං තථා;
තදතික්කමුපායොති, උපමෙන්ති ච තං බුධා.

683. සච්ඡිකත්වාන පච්චක්ඛ-මිච්චොපම්මං යථාක්කමං;
සමාචික්ඛි විමොක්ඛාය, සච්චං තච්ඡනියාමතො.

684. තථා හි දුක්ඛං නාබාධං, නාඤ්ඤං දුක්ඛා ච බාධකං;
බාධකත්තනියාමෙන, දුක්ඛසච්චමිතීරිතං.

685. තං විනා නාඤ්ඤතො දුක්ඛං, න හොති න ච තං තතො;
දුක්ඛහෙතුනියාමෙන, සච්චමාහ විසත්තිකං.

686. නාඤ්ඤා නිබ්බානතො සන්ති, න ච සන්තං න තං යතො;
සන්තභාවනියාමෙන, නිබ්බානං සච්චමුත්තමං.

687. නාඤ්ඤං මග්ගාව නිය්‍යානං, අනිය්‍යානො න චාපි සො;
තස්මා නිය්‍යානභාවෙන, මග්ගො සච්චන්ති සම්මතො.

688. ඉති තච්ඡාවිපල්ලාස-භූතභාවො චතූසුපි;
සච්චට්ඨොති විනිද්දිට්ඨො, දුක්ඛාදීස්වවිසෙසතො.

689. පීළනට්ඨො සඞ්ඛතට්ඨො, සන්තාපට්ඨො ච භාසිතො;
විපරීණාමට්ඨො චාති, දුක්ඛස්සෙවං චතුබ්බිධා.

690. ආයූහනා නිදානා ච, සංයොගා පලිබොධතො;
දුක්ඛස්සමුදයස්සාපි, චතුධත්ථා පකාසිතා.

691. නිස්සරණා විවෙකා චා-සඞ්ඛතාමතතො තථා;
අත්ථා දුක්ඛනිරොධස්ස, චතුධාව සමීරිතා.

692. නිය්‍යානතො හෙතුතො ච,
දස්සනාධිපතෙය්‍යතො;
මග්ගස්සාපි චතුද්ධෙව-
මිති සොළසධා යීතා.

693. සච්චිකට්ඨපරමත්ථං, තච්ඡාභිසමයට්ඨතො;
තථත්ථමපි සච්චට්ඨං, පට්ඨපෙන්තෙත්ථ පණ්ඩිතා.

694. තදෙතං පටිවිජ්ඣන්ති, අරියාව චතුබ්බිධං;
වුත්තමරියසච්චන්ති, තස්මා නාථෙන තං කථං;

695. ජාති ජරා ච මරණං, සොකො ච පරිදෙවනා;
දුක්ඛඤ්ච දොමනස්සඤ්ච, උපායාසො තථාපරො.

696. අප්පියෙහි ච සංයොගො, විප්පයොගො පියෙහි ච;
යම්පි න ලභතිච්ඡන්තො, තම්පි දුක්ඛමිදං මතං.

697. අපායෙසුපපජ්ජන්තා, චවන්තා දෙවලොකතො;
මනුස්සෙසු ච ජීරන්තා, නානාබ්‍යසනපීළිතා.

698. සොචන්තා පරිදෙවන්තා, වෙදෙන්තා දුක්ඛවෙදනං;
දොමනස්සෙහි සන්තත්තා, උපායාසවිඝාතිනො.

699. අනිට්ඨෙහි අකන්තෙහි, අප්පියෙහි සමායුතා;
සඞ්ඛාරෙහි ච සත්තෙහි, නානානත්ථවිධායිහි.

700. ඉට්ඨෙහි පියකන්තෙහි, මනාපෙහි වියොජිතා;
සඞ්ඛාරෙහි ච සත්තෙහි, නානාසම්පත්තිදායිහි.

701. දුක්ඛාපගමමිච්ඡන්තා , පත්ථයන්තා සුඛාගමං;
අලබ්භනෙය්‍යධම්මෙසු, පිපාසාතුරමානසා.

702. කිච්ඡාධිපන්නා කපණා, විප්ඵන්දන්තා රුදම්මුඛා;
තණ්හාදාසා පරාභූතා, භවසංසාරසංකටෙ.

703. යං තෙභූමකනිස්සන්දං, කටුකං ගාළ්හවෙදනං;
වෙදෙන්ති සංසාරඵලං, තංජාතාදිං විනා කුතො.

704. තස්මා ජාතාදිභෙදෙහි, බාධමානා භයාවහා;
දුක්ඛා ච දුක්ඛවත්ථු ච, බහුධාපි පපඤ්චිතා.

705. තෙ සබ්බෙ පඤ්චුපාදාන-ක්ඛන්ධා එව සමාසතො;
දුක්ඛාධිට්ඨානභාවෙන, දුක්ඛතාය නියාමිතා.

706. තස්මා තෙභූමකා ධම්මා, සබ්බෙ තණ්හාවිවජ්ජිතා;

දුක්ඛසච්චන්ති දෙසෙසි, දෙසනාකුසලො මුනි.

707. විරාගතෙජාලාභෙන , තණ්හාස්නෙහසිනෙහිතං;
විසරුක්ඛොව ජාතාදිනානානත්ථඵලොදයං.

708. නන්දිරාගානුබන්ධෙන, සන්තානමවකඩ්ඪිතං;
පුනබ්භවාභිනිබ්බත්තිභාවෙන පරිවත්තති.

709. පතිට්ඨිතඤ්ච තත්ථෙතමත්තස්නෙහානුසෙවනං;
ගොචරානුනයාබද්ධං, රාගමුච්ඡාසමොහිතං.

710. ක්ලෙසරාසිපරික්ලිට්ඨං, බ්‍යසනොපද්දවාහතං;
දුක්ඛසල්ලසමාවිද්ධං, විහඤ්ඤති නිරන්තරං.

711. භවෙ විරාගතෙජෙන, විච්ඡින්නෙ සති සබ්බථා;
කෙන බන්ධෙන සන්තාන-මානෙස්සති භවන්තරං.

712. භවන්තරමසම්පත්තෙ, සන්තානම්හි විවට්ටිතෙ;
කිමධිට්ඨාය ජාතාදිදුක්ඛධම්මා පවත්තරෙ.

713. තස්මා මොක්ඛවිපක්ඛෙන, තණ්හාදුක්ඛවිධායිනී;
දුක්ඛසමුදයො නාම, සච්චමිච්චාහ නායකො.

714. සබ්බදුක්ඛවිනිමුත්තං, සබ්බක්ලෙසවිනිස්සටං;
දුක්ඛනිරොධනාමෙන, සච්චං වුච්චති අච්චුතං.

715. දුක්ඛඤ්ච පරිජානන්තො, පජහං දුක්ඛසම්භවං;
නිබ්බානං පදමාරබ්භ, භාවනාවීරිමොසටො.

716. නියයානට්ඨඞ්ගිකො **මග්ගො,** සබ්බදුක්ඛවිමුත්තියා;
දුක්ඛනිරොධගාමීති, සච්චං තස්මා තමීරිතං.

717. චතුසච්චවිනිමුත්තා, සෙසා ලොකුත්තරා මතා;
මග්ගඞ්ගසම්පයුත්තා ච, ඵලධම්මා ච සබ්බථා.

718. ඉත්ථං සහෙතුකං දුක්ඛං, සොපායාමතනිබ්බුතිං;
පටිපත්තිහිතත්ථාය, විභාවෙති විනායකො.

719. සප්පාටිහාරියං ධම්මං, දෙසෙත්වාන අනුත්තරො;
චතුධා**රියසච්චානි,** විභජීති විභාවයෙ.

720. තබ්භාවභාවිභාවෙන , පච්චයාකාරලක්ඛිතං;
තියද්ධං ද්වාදසඞ්ගඤ්ච, වීසතාකාරසඞ්ගහං.

721. තිසන්ධි චතුසඞ්ඛෙපං, තිවට්ටඤ්ච තිලක්ඛණං;
තෙභූමකං ද්විමූලඤ්ච, චතුක්කනයමණ්ඩිතං.

722. පච්චෙකං චතුගම්භීර-මනුපුබ්බපවත්තිතං;
අවිජ්ජාකූටසඞ්ඛාතං, බන්ධාවිච්ඡෙදමණ්ඩලං.

723. සොකාදීනත්ථනිස්සන්දං, කෙවලං දුක්ඛපිණ්ඩිතං;
පටිච්චසමුප්පාදොති, භවචක්කං පවුච්චති.

724. පටිවිද්ධාය විජ්ජාය, භඞ්ගාවිජ්ජාය සබ්බථා;
විවට්ටතානුපුබ්බෙන, හෙතුභඞ්ගා යථාකථං.

725. අස්මිං සති ඉදං හොති, අස්සුප්පාදා ඉදං භවෙ;
අසතාස්මිං න තං හොති, තස්ස භඞ්ගාව භිජ්ජති.

726. එතමත්ථං පුරක්ඛත්වා, පච්චයට්ඨිති දස්සිතා;
පටිච්චසමුප්පාදස්ස, ඉදප්පච්චයතා නයෙ.

727. තථා හි ජාතියාපාහ, පච්චයත්තං මහාමුනි;
ජරාමරණධම්මානං, මත්තාභෙදෙපි වත්ථුතො.

728. ආහච්චපච්චයට්ඨම්හි, නෙදිසී පච්චයට්ඨිති;
තත්ථ ධම්මන්තරස්සෙව, පච්චයට්ඨො විභාවිතො.

729. වුත්තමාචරියෙනෙතං, පට්ඨානනයසඞ්ගහෙ;

ලබ්භමානනයං තාව, දස්සනත්ථං පපඤ්චිතො.

730. එත්ථ තස්මානුපෙක්ඛිත්වා, ආහච්ච නියමං බුධො;
තබ්භාවභාවිමත්තෙන, පච්චයත්ථං විභාවයෙ.

731. තත්ථාවිජ්ජා ච සඞ්ඛාරා, **අද්ධාතීතොති** භාසිතා;
විඤ්ඤාණං නාමරූපඤ්ච, සළායතනසඤ්ඤිතං.

732. ඵස්සො ච වෙදනා තණ්හා, උපාදානං භවොති ච;
පච්චුප්පන්නො භවෙ **අද්ධා,** භවෙ **අද්ධා අනාගතො.**

733. ජාති ජරා මරණන්ති, ද්වෙධා හොති ච සබ්බථා;
කාලත්තයවවත්ථානං, **තියද්ධ**මිති දීපයෙ.

734. තත්ථා**විජ්ජා**ති අඤ්ඤාණං, චතුසච්චෙසු භාසිතං;
පුබ්බන්තෙ චාපරන්තෙ ච, පච්චයට්ඨිතියං තථා.

735. අපුඤ්ඤාතිසඞ්ඛාරොති, වුත්තා ද්වාදස චෙතනා;
තථා පුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරො, කාමරූපෙසු භාසිතො.

736. ආනෙඤ්ජාතිසඞ්ඛාරොති, වුත්තාරූප්පා චතුබ්බිධා;
කායබ්බචීමනොද්වාරං, පත්වා තායෙව චෙතනා.

737. වුත්තා කායවචීචිත්තසඞ්ඛාරාති මහෙසිනා;
සඞ්ඛාරාති විභත්තෙවමෙකූනතිංස චෙතනා.

738. එකූනවීසතිවිධං, පටිසන්ධික්ඛණෙ තථා;
පවත්තෙ ද්වත්තිංසවිධං, **විඤ්ඤාණං** පාකමානසං.

739. තිවිධං වෙදනා සඤ්ඤා, සඞ්ඛාරාති විභෙදිතං;
නාමරූපං තු දුවිධං, භූතොපාදායභෙදතො.

740. **සළායතන**සඞ්ඛාතං, චක්ඛාදජ්ඣත්තිකං මතං;
චක්ඛුසම්ඵස්සාදිභෙදා, **ඵස්සො** ඡධා පකාසිතො.

741. සුඛා දුක්ඛා උපෙක්ඛාති, **වෙදනා** තිවිධා භවෙ;
කාමෙ භවෙ ච විභවෙ, **තණ්හා**ති තිවිධා මතා.

742. කාමුපාදානාදිභෙදා, **උපාදානා** චතුබ්බිධා;
කම්මොපපත්තිභෙදෙන, **භවො** නාම ද්විධා මතො.

743. අත්තභාවාභිනිබ්බත්ති, **ජාති** නාම **ජරා** පන;
පුරාණභාවො **මරණං,** පරියොසානමීරිතං.

744. **ද්වාදසඞ්ගප්පභෙදෙන,** විභත්තෙවං මහෙසිනා;
පටිච්චසමුප්පාදොති, පච්චයා එව කෙවලා.

745. පටිච්ච ඵලභාවෙන, සාපෙක්ඛං යිතමත්තනි;
අපච්චක්ඛාය සඞ්ගන්ත්වා, උප්පාදෙන්තීති පච්චයා.

746. අවිජ්ජාසඞ්ඛාරානං තු, ගහණෙ ගහිතාව තෙ;
තණ්හුපාදානභවාපි, ඉති පඤ්චෙත්ථ හෙතුයො.

747. තණ්හුපාදානභවානං, ගහණෙ ගහිතා පුන;
අවිජ්ජා සඞ්ඛාරා චාති, පඤ්චෙවෙත්ථාපි හෙතුයො.

748. විඤ්ඤාණාදිසරූපෙන, දස්සිතං ඵලපඤ්චකං;
ජාතිජ්ජරාමරණෙන, තදෙව ගහිතං පුන.

749. අතීතෙ හෙතවො පඤ්ච, ඉදානි ඵලපඤ්චකං;
ඉදානි හෙතවො පඤ්ච, ආයතිං ඵලපඤ්චකං.

750. ඉත්ථං භෙදෙන සඞ්ගය්හ, ද්වාදසඞ්ගං විචක්ඛණා;
අත්ථාපත්තිවිසෙසෙන, **වීසතාකාර**මීරයුං.

751. හෙතුඵලං ඵලහෙතු, පුන හෙතුඵලන්ති ච;
තිසන්ධි චතුසඞ්ඛෙපං, තමෙවාහු විභාවිනො.

752. අවිජ්ජාතණ්හුපාදානා, ක්ලෙසවට්ටන්ති භාසිතා;
භවෙකදෙසො සඞ්ඛාරා, කම්මවට්ටං තතොපරං.

753. විපාකවට්ටමිච්චෙවං, විවට්ටෙනාවිවට්ටිතං;
තිවට්ටවට්ටිතං හුත්වා, වට්ටමෙතං පවත්තති.

754. අනිච්චඤ්ච ඛයට්ඨෙන, දුක්ඛමෙතං භයට්ඨතො;
අනත්තාසාරකට්ඨෙන, වට්ටමෙවං **තිලක්ඛණං**.

755. සංසාරස්සෙව වුත්තායං, පච්චයානං පරම්පරා;
පටිච්චසමුප්පාදොති, තතො **තෙභූමකො** මතො.

756. බන්ධාවිජ්ජාණ්ඩකොසෙන, විජ්ජාදිභෙදවජ්ජිතා;
විමුත්තිරසමප්පත්තා, භවතණ්හාපිපාසිතා.

757. අභිසඞ්ඛාරභාවෙන, පටිබන්ධති සන්තති;
තථාභිසඞ්ඛතා පාක-භාවාය පරිවත්තති.

758. විපාකා පුන කම්මානි, පාකානි පුන කම්මතො;
ඉච්චෙවං පරියායෙන, සංසාරොයං පවත්තති.

759. ඉච්චාවිජ්ජාභවතණ්හා, වට්ටොපත්ථම්භකා මතා;
සම්පයුත්තානුසයිතා, තස්මා වට්ටං **ද්විමූලකං**.

760. පච්චයපච්චයුප්පන්න-සන්තානභෙදතො පන;
නානාභූතානමෙකන්තං, බීජරුක්ඛාදයො විය.

761. තථාපි තෙසං ධම්මානං, වත්ථුලක්ඛණභෙදතො;
දීපවට්ටිසිඛානංව, නත්ථි එකන්තමෙකතා.

762. හෙතුහෙතුසමුප්පන්නා, ඊහාභොගවිවජ්ජිතා;
පච්චයාය ච පච්චෙතු-මබ්‍යාපාරා තතො මතා.

763. අවිජ්ජාදීනමෙවාථ, සම්භවෙ සම්භවන්ති ච;
සඞ්ඛාරාදිසභාවාති, යීතෙවංධම්මතාය තෙ.

764. ඉත්ථමෙකත්තනානත්තා, අබ්‍යාපාරො තථාපරො;
එත්ථෙවංධම්මතා චෙති, **නයා** වුත්තා චතුබ්බිධා.

765. ඵලානං පච්චයුප්පත්ති, පච්චයත්ථො ච හෙතුසු;
සභාවපටිවෙධො ච, දෙසනා චිත්තතාති ච.

766. අත්ථධම්මපටිවෙධ-දෙසනානං යථාක්කමං;
අතිගම්භීරභාවෙන, **චතුගම්භීරමීරිතං**.

767. පධානකාරණත්තා හි, අවිජ්ජාදිපරම්පරා;
කමෙන සඞ්ඛාරාදීනං, පච්චයාති **චවත්ථිතා**.

768. තථා හි ජාතියා එව, ජරාමරණසම්භවො;
අජාතානං ජරා වාථ, මරණං වා කුතො භවෙ.

769. සාවොපපත්තිසඞ්ඛාතා, ජාති කම්මභවොදිතා;
අඞ්කුරො විය බීජම්හා, තත්ථ තත්ථොපලබ්භති.

770. සම්පයොගානුසයතො, උපාදානප්පතිට්ඨිතා;
ආයූහන්ති ච කම්මානි, ආකඞ්ඛන්තොපපත්තිකං.

771. උපාදානියධම්මෙසු , තණ්හාස්නෙහපිපාසිතා;
දළ්හී කුබ්බන්තුපාදානං, පියරූපාභිනන්දිනො.

772. වෙදනීයෙසු ධම්මෙසු, අස්සාදමනුපස්සතො;
වෙදනාපච්චයා තණ්හා, සමුට්ඨාය පවඩ්ඪති.

773. ඉට්ඨානිට්ඨඤ්ච මජ්ඣත්තං, ඵුසන්තා පන ගොචරං;
වෙදෙන්ති වෙදනං නාම, නාඵුසන්තා කුදාචනං.

774. ඵුසතාලම්බණඤ්චෙසො, සළායතනසම්භවෙ;
ද්වාරාභාවෙ කුතො තස්ස, සමුප්පත්ති භවිස්සති.

775. සළායතනමෙතඤ්ච, නාමරූපූපනිස්සිතං;
ඡඵස්සද්වාරභාවෙන, පවත්තති යථාරහං.

776. පුබ්බඞ්ගමාධිට්ඨානෙන, විඤ්ඤාණෙන පතිට්ඨහෙ;
නාමරූපං උපත්ථද්ධං, පටිසන්ධිපවත්තියං.

777. සඞ්ඛාරජනිතං හුත්වා, පතිට්ඨාති භවන්තරෙ;
විඤ්ඤාණං ජනකාභාවෙ, තස්සුප්පත්ති කථං භවෙ.

778. අවිජ්ජායානුසයිතෙ, පටිවෙධවිරොධිතෙ;
වට්ටානුගතසන්තානෙ, පටිසන්ධිඵලාවහෙ.

779. පාකධම්මා සභාවෙන, පවත්තන්ති හි චෙතනා;
අවිජ්ජාපච්චයා හොන්ති, සඞ්ඛාරාති තතො මතා.

780. පටිවිද්ධෙසු සච්චෙසු, පච්චයානං පරම්පරා;
විසාතියති සබ්බාපි, තතො වට්ටං විවට්ටති.

781. ඉච්චාවිජ්ජාවිරොධෙන, තස්සා වට්ටප්පවත්තියා;
සඞ්ඝාතනිකභාවෙන, අවිජ්ජා කූටසම්මතා.

782. ජරාමරණසඞ්ඝාට-පටිපීළිතචෙතසං;
ක්ලෙසමුච්ඡාපරෙතානං, සා චාවිජ්ජා පවඩ්ඪති.

783. ඉච්චාබද්ධමවිච්ඡෙදං, ඉදප්පච්චයමණ්ඩලං;
චක්කනෙමිසමාවට්ටං, කමෙන පරිවත්තති.

784. වට්ටස්ස ද්වාදසඞ්ගස්ස, තස්ස තෙභූමකස්ස තු;
දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස දස්සෙසි, නිස්සන්දෙන නිදස්සනං.

785. සොකඤ්ච පරිදෙවඤ්ච, තථා දුක්ඛඤ්ච කායිකං;
දොමනස්සමුපායාසං, නානාබ්‍යසනසම්භවං.

786. ඉච්චාතුරමනිච්චන්තං, මහොපද්දවසඞ්කුලං;
බහුපක්ලෙසුපස්සට්ඨං, දුක්ඛමෙතන්ති පිණ්ඩිතං.

787. ඉච්චෙවං පඤ්චුපාදාන-ක්ඛන්ධභෙදිතසඞ්ගහො;
අත්තභාවභවරථො, හත්ථමුත්තංව යන්තකං.

788. ගතිට්ඨිතිනිවාසෙසු, සංසරන්තො නිරන්තරං;
චක්කෙනෙතෙන යාතීති, භවචක්කමිදං මතං.

789. අවිජ්ජාණ්ඩං පදාලෙත්වා, පටිවෙධප්පවත්තියා;
පච්චයප්පච්චයුප්පන්නා, සුපට්ඨන්ති සභාවතො.

790. අනිච්චා දුක්ඛනත්තා ච, භඞ්ගවන්තො භයාවහා;
සාදීනවාති සඞ්ඛාය, විවට්ටමභිතිට්ඨති.

791. තතො සානුසයා තණ්හා, නිරුජ්ඣති පුනබ්භවෙ;
සන්තානරතියාභාවා, න පක්ඛන්දති සන්ධියං.

792. අවිරූළ්හිකභාවෙන, තත්ථ වට්ටවිරොධිතෙ;
අභිසඞ්ඛාරභාවෙන, න පවත්තන්ති චෙතනා.

793. පටිසන්ධිපවත්තීපි, න ජනෙන්ති භවන්තරෙ;
ඉච්චාවිජ්ජානිරොධෙන, නිරුද්ධා කම්මචෙතනා.

794. පච්චයත්ථනිරොධෙන, සඞ්ඛාරානං නිරොධතො;
විඤ්ඤාණං ජනකාභාවා, නිරුද්ධමිති වුච්චති.

795. විඤ්ඤාණාදිනිරොධා ච, නාමරූපාදිකං තථා;
දුක්ඛක්ඛන්ධස්සිමස්සෙවං, නිරොධොති පවුච්චති.

796. ඉති වට්ටවිවට්ටානං, වසා ද්වෙධා විභාවිතො;
පටිච්චසමුප්පාදොති, දෙසිතොයං මහෙසිනා.

797. සබ්බසඞ්ඛතධම්මානං , සබ්බෙ ධම්මාපි පච්චයා;
ජනකා චෙවුපත්ථම්භා, සංවිභත්තා යථාරහං.

798. ආහච්ච පච්චයට්ඨෙන, චතුවීසතිධා ඨිතා;
හෙතාලම්බණාධිපතානන්තරසමනන්තරා.

799. සහජාතඅඤ්ඤමඤ්ඤ-නිස්සයා චොපනිස්සයො;
පුරෙජාතා පච්ඡාජාතා-සෙවනා කම්මමෙව ච.

800. පාකාහාරින්ද්‍රියජ්ඣාන-මග්ගඞ්ගසම්පයුත්තකා;
විප්පයුත්තත්ථි නත්ථි ච, විගතාවිගතන්ති ච.

801. පඤ්චාතීතාව කම්මං තු, වත්තමානඤ්ච ඊරිතං;
සබ්බථාපි තයො වුත්තා, වත්තමානා තතොපරෙ.

802. ඡධා නාමං තු නාමස්ස, පඤ්චධා නාමරූපිනං;
එකධා පුන රූපස්ස, රූපං නාමස්ස චෙකධා.

803. පඤ්ඤත්තිනාමරූපානි, නාමස්ස දුවිධා ද්වයං;
ද්වයස්ස නවධා චෙති, ඡබ්බිධා පච්චයා කථං.

804. නිරුද්ධානන්තරා එව, ජායන්තානමනන්තරං;
නාමධම්මාව නාමානං, ජනකත්තොපකාරකා.

805. නිරන්තරප්පවත්තියා, අනුරූපමනන්තරා;
අනන්තරපච්චයෙන, පච්චයොති පකාසිතා.

806. සමනන්තරභාවෙන, තෙසං තෙ එව පච්චයා;
සමනන්තරනාමෙන, පච්චයොති පකාසිතා.

807. අත්ථිභාවාය ධම්මානං, නත්ථිතායොපකාරකා;
නත්ථිපච්චයනාමෙන, වුත්තා තෙ එව තාදිනා.

808. ඔකාසදානභාවෙන, විගතාචොපකාරකා;
ධම්මා තෙ එව වුච්චන්ති, **විගත**ප්පච්චයොති ච.

809. ජවා පගුණභාවාය, ජවානමුපකාරකා;
ආසෙවනපච්චයොති, නිරුද්ධානන්තරා මතා.

810. සංසට්ඨසහජාතානං, සම්පයොගෙන පච්චයා;
සම්පයුත්තපච්චයොති, නාමා නාමානමීරිතා.

811. ඉච්චෙකො වත්තමානො ච, පඤ්චාතීතා යථාරහං;
අරූපානමරූපා ච, **පච්චයා ඡබ්බිධා** මතා.

812. පවත්තෙ චිත්තජාතානං, කම්මජානඤ්ච සන්ධියං;
රූපානං සහජාතාන-මරූපානඤ්ච තාදිනා.

813. හෙතුභූතා ඡ ධම්මාපි, මූලට්ඨෙනොපකාරකා;
හෙතුපච්චයභාවෙන, පච්චයොති පකාසිතා.

814. තථා නිජ්ඣායනට්ඨෙන, තෙසමෙවොපකාරකා;
ඣානපච්චයනාමෙන, ඣානධම්මා විභාවිතා.

815. තථෙව නියානට්ඨෙන, පච්චයාති පකාසිතා;
මග්ගපච්චයනාමෙන, මග්ගඞ්ගා ච මහෙසිනා.

816. තෙසමෙව ච ධම්මානං, සහජාතාති චෙතනා;
කම්මබ්‍යාපාරාභාවෙන, වත්තමානා ච පච්චයා.

817. කටත්තාරූපපාකානං, නානක්ඛණිකචෙතනා;
අභිසඞ්ඛාරභාවෙන, ජනකප්පච්චයා මතා.

818. ඉච්චෙවං දුවිධා භෙදා, විප්ඵාරට්ඨෙන චෙතනා;
කම්මපච්චයනාමෙන, පච්චයොති පකාසිතා.

819. රූපානං සහජාතානං, අඤ්ඤමඤ්ඤමරූපිනං;
පච්චයා සන්තභාවෙන, **විපාකා** සමුදීරිතා.

820. එකොතීතොපි චත්තාරො, වත්තමානාති **පඤ්චධා**;
පච්චයා නාමධම්මාව, **නාමරූපානමීරිතා**.

821. ඉමස්ස රූපකායස්ස, පච්ඡාජාතොපකාරකො;
පච්ඡාජාතපච්චයොති, නාමං රූපානමෙකධා.

822. සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං , ඡ වත්ථූනි පවත්තියං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියා, පඤ්චාලම්බා යථාක්කමං.

823. පුරෙජාතවිසෙසෙන, නාමානමුපකාරකා;
පුරෙජාතපච්චයොති, රූපං නාමස්ස චෙකධා.

824. චිත්තචෙතසිකා ධම්මා, යං යමාරබ්භ ජායරෙ;
ආලම්බණපච්චයොති, සබ්බමෙතං පවුච්චති.

825. යමාලම්බං ගරුං කත්වා, නාමධම්මා පවත්තරෙ;
ස්වායමෙවාලම්බණූප-නිස්සයොති පකාසිතො.

826. අනන්තරපච්චයෙන, යෙ ධම්මා පච්චයා මතා;
තෙ එව චානන්තරූප-නිස්සයොති පකාසිතො.

827. රාගසද්ධාදයො ධම්මා, අජ්ඣත්තමනුවාසිතා;
සත්තසඞ්ඛාරධම්මා ච, බහිද්ධොපනිසෙවිතා.

828. රාගසද්ධාදිධම්මානං, කම්මං පාකානමිච්චයං;
පකතූපනිස්සයොති, පට්ඨපෙසි තථාගතො.

829. ඉච්චෙවං බලවට්ඨෙන, නිස්සයෙනොපකාරකා;
උපනිස්සයනාමෙන, පච්චයොයං තිධා මතො.

830. රූපාරූපං පනිච්චෙවං, තෙකාලිකමකාලිකා;
පඤ්ඤත්ති චෙව නාමානං, පච්චයො දුවිධො මතො.

831. ආලම්බාධිප්පතිභූතං, නාමානං ගරුගොචරං;
සහජාධිප්පතීධම්මා, සහජානං යථාරහං.

832. නාමරූපානමිච්චෙව-මාධිප්පච්චෙන පච්චයො;
අධිප්පතිපච්චයොති, දුවිධා පරිදීපිතො.

833. සහජා නාමරූපානං, මහාභූතා ච රූපිනං;
පටිසන්ධික්ඛණෙ වත්ථු, නාමානමිති සබ්බථා.

834. සහජාතවිසෙසෙන, ධම්මානමුපකාරකා;
සහජාතපච්චයොති, තිවිධෙවං විභාවිතා.

835. අරූපිනො චතුක්ඛන්ධා, මහාභූතා චතුබ්බිධා;
සන්ධියං වත්ථුනාමානි, සහජානීති සබ්බථා.

836. උපකාරපවත්තා ච, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස තාදිනා;
අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයොති, විභත්තා තිවිධා මතා.

837. සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං, භූතොපාදායරූපිනං;
සහජාතනාමරූප-ධම්මානඤ්ච යථාක්කමං.

838. වත්ථු භූතා චතුක්ඛන්ධා, නිස්සයෙනොපකාරකා;
නිස්සයප්පච්චයො නාම, පච්චයොති මතො තිධා.

839. කබළීකාරො ආහාරො, රූපකායස්ස පච්චයො;
අරූපිනො පනාහාරා, සහජානං යථාරහං.

840. නාමරූපානමිච්චෙවං, යාපනට්ඨෙන පච්චයා;
ආහාරපච්චයොතෙව, දුවිධෙවං පකාසිතො.

841. පසාදජීවිතාරූපි-න්ද්‍රියධම්මා යථාක්කමං;
පඤ්චවිඤ්ඤාණුපාදින්න-රූපානං නාමරූපිනං.

842. සහජාතානමිච්චෙව-මිස්සරට්ඨෙන පච්චයා;
ඉන්ද්‍රියප්පච්චයොතෙව, තිවිධා සමුදාහටො.

843. සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං, ඡ වත්ථූනි යථාරහං;
පච්ඡාජාතා ච කායස්ස, චිත්තචෙතසිකා තථා.

844. අරූපා සහජාතානං, රූපානන්ති මතා තිධා;
විප්පයුත්තපච්චයොති, විප්පයොගොපකාරකා.

845. සහජාතං පුරෙජාතං, පච්ඡාජාතඤ්ච සබ්බථා;
කබළීකාරො ආහාරො, රූපජීවිතමිච්චයං.

846. **අත්ථිපච්චයසඞ්ඛාතො**, පච්චයො පඤ්චධා මතො;
විජ්ජමානසභාවෙන, පච්චයට්ඨා යථාරහං.

847. තෙ එවාවිගතා හුත්වා, වත්තමානොපකාරකා;
අවිගතපච්චයොති, සුගතෙන වවත්ථිතා.

848. අට්ඨෙවං වත්තමානානි, නාමරූපානි පච්චයා;
සබ්බත්ථාධිප්පතී චාති, **නවධා නාමරූපිනං**.

849. ඉත්ථමුද්දිට්ඨනිද්දිට්ඨා, **පට්ඨානනයසඞ්ගහා**;
කුසලාකුසලාදීහි, සුවිභත්තා මහෙසිනා.

850. පඤ්ඤත්තිනාමරූපානං, වසෙන තිවිධා ඨිතා;
පච්චයාති පකාසෙන්ති, චතුවීසති පණ්ඩිතා.

851. පඤ්ඤත්ති පඤ්ඤපියත්තා, පඤ්ඤාපෙතීති ච ද්විධා;
නාමරූපවිනිමුත්තා, පඤ්ඤත්තා තාදිනා කථං.

852. භූතපරිණාමාකාරමුපාදාය තථා තථා;
භූමිපබ්බතපාසාණතිණරුක්ඛලතාදයො.

853. සම්භාරාකාරමාරබ්භ, සන්නිවෙසවිසෙසිතා;
යානගාමවනුය්‍යානකටසාරපටාදයො.

854. කාරකවෙදකාකාරං, විඤ්ඤත්තින්ද්‍රියලක්ඛිතං;
ඛන්ධපඤ්චකමාහච්ච, මච්චාසුරසුරාදයො.

855. චන්දාදාවට්ටනාදීහි, දිසාකාලාදිසම්මුති;
පාරම්පරියකාදීහි, ජාතිගොත්තකුලාදයො.

856. තංතංක්‍රියාදිභෙදෙහි, පඤ්ඤත්තා කථිනාදයො;
තංතංකලාපාසම්ඵුට්ඨා, කූපාකාසගුහාදයො.

857. තං තං නිමිත්තමාරබ්භ, චින්තයන්තස්සුපට්ඨිතා;
කසිණාදිකවොහාරා, භාවනාමයගොචරා.

858. පුබ්බොපලබ්භාභාවෙන, කසිණුග්ඝාටිමාදයො;
නිරොධා ච සමාපත්ති, විසෙසාභාවලක්ඛිතා.

859. ඉති තං තමුපාදාය, සමඤ්ඤාතා තථා තථා;
සඞ්ඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති, වොහාරොති පකාසිතා.

860. ආලම්බණට්ඨාකාරෙන, සන්තාභාවෙපි වත්ථුතො;
චින්තාවොහාරනිප්ඵන්නා, අත්ථච්ඡායාව භාසිනී.

861. **පඤ්ඤාපියත්තා පඤ්ඤත්ති,** නාමායමිති භාසිතා;
උපාදාය ච පඤ්ඤත්ති, සා එවොපනිධාය ච.

862. පඤ්ඤත්ති පඤ්ඤාපනතො, පණ්ඩිතෙහි පකාසිතා;
අවිජ්ජමානා පඤ්ඤත්ති, විජ්ජමානාතිපි ද්විධා.

863. ලොකවොහාරිකට්ඨෙන, පඤ්ඤත්තං පරමත්ථතො;
අවිජ්ජමානමෙතාය, පඤ්ඤාපෙන්ති යදා තදා.

864. අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, විජ්ජමානං යදා පුන;
පඤ්ඤාපෙන්ති තදා එසා, විජ්ජමානන්ති වුච්චති.

865. ඉත්ථං පඤ්ඤත්තිධම්මඤ්ච, සම්මතත්ථවිසෙසතො;
භාවධම්මඤ්ච රූපාදි-සලක්ඛණවිසෙසතො.

866. **පඤ්ඤාපෙතීති පඤ්ඤත්ති,** නාමායමිති භාසිතා;
යා නාමං නාමකම්මාදිනාමෙන සමුදීරිතා.

867. සා එවාවිජ්ජමානෙන-විජ්ජමානාදිභෙදිතා;
ඉත්ථිසද්දො ඡළාභිඤ්ඤො, රාජපුත්තො තු භාසිතා.

868. ක්‍රියානිමිත්තතප්පයොග-රුළ්හිජාතොපචාරිකා;
සම්බන්ධොපචයාවත්ථා, සණ්ඨානාපෙක්ඛිතා තථා.

869. දෙවදත්තොථ මෙධාවී, වෙදනා චන්දිමා තථා;
ඛත්තියො නරසීහො ච, භාතා ලොහිතකං යුවා.

870. කුණ්ඩලං දුස්සමිච්චෙවමාදිභෙදිතසඞ්ගහා;
සම්මතත්ථසභාවෙසු, වොහාරාකාරලක්ඛිතා.

871. සායං යාදිච්ඡකාන්වත්ථසඞ්කෙතක්ඛණසම්භවා;
වොහාරත්ථවිසෙසෙන, ඤෙය්‍යාකාරානුසාරිනී.

872. වචීඝොසානුසාරෙන, සොතවිඤ්ඤාණවීථියා;
පවත්තානන්තරුප්පන්න-මනොද්වාරස්ස ගොචරා.

873. අත්ථා යස්සානුසාරෙන, විඤ්ඤායන්ති තතො පරං;
සම්මතා ච සභාවා ච, පුබ්බසඞ්කෙතභාගිනො.

874. යායං වාලම්බණාකාරවිසෙසෙ පටිදිස්සති;
වෙදනාදිවචීඝොසං, සභාවානුගචෙතසො.

875. සායං පඤ්ඤත්ති විඤ්ඤෙය්‍යා, ලොකසඞ්කෙතනිම්මිතා;
වචීවිඤ්ඤත්තිසහිතො, සද්දො එවාති කෙචන.

876. ඉත්ථං පඤ්ඤත්තිධම්මාති, වුත්තං පඤ්ඤත්තිකද්වයං;
තථාධිවචනා ධම්මා, නිරුත්තීති ච තාදිනා.

877. අවිසංවාදකට්ඨෙන, ලොකවොහාරසාධකං;
සමඤ්ඤාසච්චමිච්චෙවං, ආචික්ඛන්ති විචක්ඛණා.

878. සත්ථා යං පරමත්ථමුත්තමගුණො නාමඤ්ච රූපන්ති ච,
ද්වෙධාකාසි සභාවධම්මකුසලො නිබ්බිජ්ඣ ධම්මන්තරං;
වොහාරත්ථවිසෙසඤෙය්‍යමපරං බ්‍යාකාසි පඤ්ඤත්තිතො,
ආරද්ධං කමතො මයෙවමඛිලං තං සුට්ඨු නිට්ඨාපිතං.

879. යං ධම්මං ධම්මරාජා නිරතිකමභිසම්බොධි මග්ගෙන බුද්ධා,
කත්වා කණ්ඩම්බමූලෙ පරමමනුපමං පාටිහීරං ඛණෙන;
පාත්වාකා තත්ථ පත්වා පුරවරගණමුල්ලාපලාවණ්ණරංසි,
තත්ථාදායත්ථසාරං කථිතමතිචිරං ඨාතු පායානුකූලං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ සබ්බසඞ්ගහවිභාගො නාම

සත්තමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ සබ්බථාපි

අභිධම්මපරමත්ථවිභාගො.

8. අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො

කසිණාසුභවිභාගො

880. ඉතො පරං පවක්ඛාමි, භාවනානයමුත්තමං;
නාමරූපං පරිග්ගය්හ, පටිපජ්ජිතුමීහතො.

881. භාවනා දුවිධා තත්ථ, සමථො ච විපස්සනා;
සමථො දුවිධො තත්ථ, පරිත්තො ච මහග්ගතො.

882. උපචාරමනුප්පත්තො, පරිත්තොති පවුච්චති;
මහග්ගතප්පනාපත්තො, සමථො ලොකියො මතො.

883. කසිණානි දසාසුභා, දසධානුස්සතී තථා;
අප්පමඤ්ඤා ච සඤ්ඤා ච, චතත්ථාරුප්පකානි ච.

884. කම්මට්ඨානානි තත්ථාහු, චත්තාලීස විචක්ඛණා;
යත්ථානුයොගං කුබ්බන්තා, භාවෙන්ති සමථද්වයං.

885. තං පයොගවිසුද්ධෙන, පත්වානොපායසම්පදං;
අජ්ඣාසයං විසොධෙත්වා, භාවෙතබ්බන්ති භාසිතං.

886. කථං කරොන්තො චාරිත්තං, වාරිත්තඤ්ච විවජ්ජිය;
පාතිමොක්ඛං සමාදාය, සද්ධාය පරිපූරයෙ.

887. පටිසඞ්ඛාය සොධෙත්වා, ඡද්වාරෙසු මලාසවං;
ඡළින්ද්‍රියානි මෙධාවී, සතාරක්ඛෙන ගොපයෙ.

888. පාපකාජීවනිස්සඞ්ගො, කුහකාචාරනිස්සටො;
ආජීවං පරිසොධෙය්‍ය, පහිතත්තෙට්ඨිසුද්ධියා.

889. ඉදමත්ථීතමාරබ්භ, පටිසඞ්ඛාය යොනිසො;
පඤ්ඤවා සම්පජඤ්ඤෙන, පරිභුඤ්ජෙය්‍ය පච්චයෙ.

890. සංවරං පාතිමොක්ඛෙ ච, සීලමින්ද්‍රියසංවරං;
ආජීවපාරිසුද්ධිඤ්ච, තථා පච්චයනිස්සිතං.

891. සමාදාය චතුද්ධෙව-මධිට්ඨෙය්‍ය තතො පරං;
තස්සෙව පරිවාරාය, ධුතඞ්ගානි යථාරහං.

892. පංසුකූලිකමඞ්ගං ති-චීවරං චීවරායුගං;
පිණ්ඩපාතිකමඞ්ගඤ්ච, සපදානිකමුත්තමං.

893. ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං, ධුතඞ්ගං පත්තපිණ්ඩිකං;
එකාසනිකමිච්චෙවං, පඤ්චධා භොජනෙ ඨිතං.

894. ආරඤ්ඤිකං යථාසන්ථ-
තිකඞ්ගං රුක්ඛමූලිකං;
අබ්භොකාසිකසොසානි-
කඞ්ගා නෙසජ්ජිකං තථා.

895. ඡ සෙනාසනමාරබ්භ, **ධුතඞ්ගානීති තෙරස;**
කප්පියෙපි ච ලොලුප්ප-සමාචාරවිමුත්තියා.

896. සාමීචිපටිපත්තීති , කත්වා සල්ලෙඛවුත්තියා;
පච්චයත්තයමාහච්ච, පඤ්ඤත්තානි මහෙසිනා.

897. චතුපාරිසුද්ධිසීලං, ධුතඞ්ගපරිවාරිතං;
පූරෙත්වාන විසුද්ධෙවං, පයොගපරිසුද්ධියා.

898. තතො පණිධිසම්පන්නො, භාවනාය විසාරදො;
උපායං පටිපාදෙය්‍ය, පවිවෙකරතො කථං?

899. ආවාසො ච කුලං ලාභො,
ගණො කම්මඤ්ච පඤ්චමං;
අද්ධානං ඤාති ආබාධො,
ගන්ථො ඉද්ධීති තෙ දස.

900. ඡෙත්වාන නිපකො යොගී,
පලිබොධෙ යථාරහං;
නිරාලයො නිරාරම්භො,
පපඤ්චොපසමෙ රතො.

901. පියං ගරුං භාවනියං, වත්තාරං වචනක්ඛමං;
කත්තාරමතිගම්භීරකථං ඨානනියොජකං.

902. බහුස්සුතං ගුණවන්ත-මාගම්මාචරියං බුධො;
ඛමො පදක්ඛිණග්ගාහී, නියාාතත්තුජු හද්‍රකො.

903. ආරාධෙත්වාන ගණ්හෙය්‍ය, තං කම්මට්ඨානදායකං;
කම්මට්ඨානං පරික්ඛිත්වා, චරියාරහමත්තනො.

904. රාගො දොසො ච මොහො ච,
චරියා තීහි පණ්ඩිතා;
සද්ධාබුද්ධිවිතක්කෙහි,
ඡබ්බිධා ච විභාවයුං.

905. රාගුස්සන්නස්ස සප්පායා, කොට්ඨාසාසුභභාවනා;
දොසුස්සන්නස්සප්පමඤ්ඤා, නීලාදි ච චතුබ්බිධා.

906. විතක්කං මොහුස්සන්නානං, ආනාපානං පකාසිතං;
ඡ සද්ධාචරිතස්සාහු, බුද්ධානුස්සතිආදයො.

907. මරණොපසමාසඤ්ඤාචවත්ථානානි බුද්ධිනො;
සෙසානි පන සබ්බෙසං, තත්ථාපි කසිණං බුධා.

908. විතක්කපකතිකස්ස, පරිත්තං මොහචාරිනො;
මහන්තමිති සප්පායං, ගහෙත්වාන තතො පරං.

909. මහාවාසං නවං ජිණ්ණං, පන්ථසොණ්ඩිකසන්තිකං;
පණ්ණපුප්ඵඵලාකිණ්ණං, බහුසම්මානපත්ථිතං.

910. සීමන්තදාරුනගර-ක්ඛෙත්තපච්චන්තනිස්සිතං;
විසභාගමසප්පායං, පට්ටනං මිත්තදුල්ලභං.

911. **ඨානානිට්ඨාරසෙතානි,** පරිවජ්ජෙය්‍ය පණ්ඩිතො;
සෙවෙය්‍ය භාවනායොග්ගං, සෙනාසනමතන්දිතො.

912. නාතිදූරං නාච්චාසන්නං, අප්පසද්දමනාකුලං;
ගමනාගමනසම්පන්නං, අප්පඩංසානුපද්දවං.

913. අකිච්ඡපච්චයුප්පාදං , ලජ්ජීභික්ඛුගණොචිතං;
විවෙකට්ඨානබහුලං, බහුස්සුතනිසෙවිතං.

914. අප්පභයං නිරාසඞ්කං, අප්පදොසං මහාගුණං;
විහාරමනුසෙවන්තො, තත්ථ නිස්සඞ්ගචෙතසා.

915. තතො කෙසනඛච්ඡෙද-රජනාදිමසෙසතො;
ඛුද්දකං පලිබොධඤ්ච, ඡින්දිත්වාන යථාරහං.

916. ආවාසං ගොචරං භස්සං, පුග්ගලං භොජනං තථා;
වජ්ජෙන්තොතුමසප්පායං, ඉරියාපථමත්තනො.

917. සෙවන්තො සත්ත සප්පායෙ, තෙ එවාති පධානවා;
භාවනූපායසම්පන්නො, වූපකට්ඨො රහොගතො.

918. කාමෙස්වාදීනවං දිස්වා, නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතො;
පරියුට්ඨානනිබ්බින්දො, සොධෙය්‍යජ්ඣාසයං කථං.

919. අප්පස්සාදා මහාදුක්ඛා, **කාමා** හි කටුකප්ඵලා;
දුස්සංහාරා දුරාරක්ඛා, බහ්වාදීනවසණ්ඨිතා.

920. අට්ඨිකා ඛජ්ජමානාව, විසාතාය පහිජ්ජිතා;
ගය්හන්තත්තවධායෙතෙ, මංසපෙසීව පක්ඛිහි.

921. පටිවාතෙ තිණුක්කාව, පරිග්ගාහකදාහිනො;
අඞ්ගාරකාසුසඞ්කාසා, සබ්බඞ්ගපරිතාසකා.

922. සුපිනෙ පරිභුත්තාව, නාලං කස්සචි තිත්තියා;
න තු කස්සචි අච්චන්තා, අලඞ්කාරාව යාචිතා.

923. ඡජ්ජන්තා ඵලරුක්ඛාව, පටිපන්නපභඤ්ජිනො;
අසිසූනූපමා නිච්ච-මධිකොට්ටෙන්ති පාණිනො.

924. සත්තිසූලූපමා දළ්හං, තණ්හාසල්ලානුවෙධිනො;
ඝොරානත්ථවිසාකිණ්ණා, කණ්හසප්පසිරූපමා.

925. සබ්බාසවපරික්ලිට්ඨා , සබ්බාසංක්ලෙසවත්ථුකා;
ගම්මා ච චපලා නීචා, පුථුජ්ජනමමායිතා.

926. බහුසාධාරණා චෙතෙ, සපත්තජනපත්ථිතා;
මහොපද්දවුපයට්ඨා, බහ්වායාසා භයාවහා.

927. මහාරම්භසමාරද්ධා, ඛිප්පාකාරවිධංසිනො;
සොකසල්ලං පවෙසෙන්තා, විගච්ඡන්ති සුවෙ සුවෙ.

928. නාලං කස්සචි තාණාය, නාලමස්සාසනාය ච;
අවිසාසනියාවස්සං, කිතවා මාරකිංකරා.

929. සත්තානමුපඝාතාය , මධුරාකාරනිම්මිතා;
රක්ඛසී විය සන්තාන-මාවිසන්ති මනොහරා.

930. ආවිට්ඨා යෙහි දුම්මෙධා, බ්‍යසනාහිතසම්භවා;
විපල්ලාසපරාභූතා, බ්‍යාපජ්ජන්තා විහඤ්ඤරෙ.

931. චෙතොසඞ්කප්පරචිතා, නන්දිරාගොපසෙවනා;
මධුලිත්තාසිධාරාව, බ්‍යාපාරෙනොපසෙවිතා.

932. මනොරමසුභාකාරා, පියරූපොපලම්භිනො;
මිත්තමුඛං සපත්තාව, වඤ්චයන්ති මහාජනං.

933. වඤ්චිතා යෙහි දුම්මෙධා, සබ්බසම්පත්තිධංසිතා;
ඛෙමමග්ගා පරිබ්භට්ඨා, ධාරෙන්ති වධමත්තනො.

934. විරූපරූපාකාරෙන, නිම්මථෙන්තා පලොභිනො;
අභාවිතානං බාලානං, මානසං නිහනන්තිමෙ.

935. යත්ථ රාගසල්ලවිද්ධා, සල්ලෙනෙව වනෙ මිගා;
තත්ථ තත්ථානුධාවන්තා, විප්ඵන්දන්ති නිරන්තරං.

936. මමංකාරෙන වුඩ්ඪන්තා, ඝොරමාසීවිසං යථා;
විස්සට්ඨා භොගධම්මෙසු, අස්සාදෙන්ති අවිද්දසු.

937. අනයබ්‍යසනායෙතෙ , වසී කුබ්බන්ති පාණිනො;
විචිත්තාකාරසණ්ඨානා, පිසාචනගරං යථා.

938. අනත්ථාවහිතා බාලා, වාගුරං නාවබුජ්ඣරෙ;
තත්ථෙව පටිචමන්ති, යථා හඤ්ඤන්ති මුච්ඡිතා.

939. සීඝවාහී මහොඝොයං, ක්ලෙසවට්ටං මහබ්භයො;
සකණ්ටකඤ්ච ගහනං, පඞ්කොව දුරතික්කමො.

940. චෙතොසංමොහනට්ඨානං, පමාදපටිසන්ධිතං;
ඔහාරි සිථිලං චෙතං, දුප්පමුඤ්චඤ්ච බන්ධනං.

941. ජාලංච විත්ථතං ලොකෙ,
මාරපාසො සමොඩ්ඩිතො;
පඤ්ජරං චාරකො චෙසො,
සත්තානමනයාවහො.

942. යත්ථානුරාගසම්බද්ධා, පලිගුණ්ඨිතසායිනො;
මක්කටාලෙපබද්ධාව, නිත්ථුනන්ති විඝාතිනො.

943. බළිසංචාමිසච්ඡන්නං, සවිසං විය භොජනං;
මිගලුද්දනිවාපොව, විනාසාය සමොඩ්ඩිතා.

944. මීනකා වඞ්කගිද්ධාව, යෙ ගිලිත්වා පුථුජ්ජනා;

සොරං මච්චුමුඛං පත්වා, සොචන්තාපායභාගිනො.

945. පාපක්ඛෙත්තමිදං ඨානං, මිච්ඡාලොභනිසෙවනං;
දුච්චරිතඞ්කුරාරොහං, අපායඵලපූරණං.

946. අජ්ඣොසිතා පනෙත්ථ ච, ලොභමුච්ඡාවිදාහිනො;
කොධූපනාහජලිතා, ඉස්සාමච්ඡෙරධූපිතා.

947. සාරම්භායුධසන්නද්ධා, විප්ඵුරන්තා මනොරථා;
ආබන්ධිච්ඡා මහාකච්ඡා, ඨන්ති ලොකවිපත්තියා.

948. අවජ්ජං නත්ථි එතෙස-මකත්තබ්බං න විජ්ජති;
සම්මුට්ඨසච්චතා තෙසු, න පතිට්ඨාති සාධුතා.

949. පරොපඝාතාභිරතා, දයාධම්මපරම්මුඛා;
සබ්බසත්තෙස්වවිස්සාසී, සබ්බත්ථ පරිසඞ්කිතා.

950. භයසන්තාසබහුලා, සබ්බානත්ථානුසාරිනො;
සාධෙන්තා චතුරාපායං, පාපකම්මපුරක්ඛකා.

951. මහාසඞ්කටුපබ්‍යූළ්හා, පලිබොධපරිප්ඵුටා;
හඤ්ඤන්ති දුක්ඛධම්මෙහි, කාමෙ බාලා භවෙපරෙ.

952. තතො මච්චුනිරාසඞ්කා, ඛිඩ්ඩාරතිවිමොහිතා;
කිම්පක්කමිව භක්ඛන්තා, රම්මකාරවිරොධිනො.

953. ගාමසූකරපොතාව, කාමාසුචිපරිප්ලුතා;
චමරිකතකම්මන්තා, අස්මිං ලොකෙ පලොභිතා.

954. බජ්ජමානා කිලෙසෙහි, කිමීහිව නිරන්තරං;
පරිහානිං පනඤ්ඤාය, පරිචාරෙන්ති මුච්ඡිතා.

955. තතො ජරාහි සන්තත්තං, යොබ්බනඤ්චොපමුය්හති;
කාමා ච පරිහායන්ති, ජීවිතඤ්චොපරුජ්ඣති.

956. පරං පමාදාභිවට්ඨා, පාපක්ලෙසමහොදකා;
තතො තණ්හානදී පූරා, පාපෙතාපායසාගරං.

957. ඉධලොකපරිච්චත්තා, පරලොකත්ථධංසිතා;
ගඞ්ගාකුණපකාකාව, සෙන්ති සොකපරායණා.

958. ඉච්චත්තත්ථං පරත්ථඤ්ච, සත්තා කාමනිබන්ධනා;
විද්ධංසෙත්වා විනස්සන්ති, ඉධ චෙව පරත්ථ ච.

959. **ඉති සාදීනවා** කාමා, සොරා සාලසිලූපමා;
යත්ථ බාලා විසීදන්ති, නත්ථි සඞ්ගො විජානතං.

960. ඉත්ථං කාමභයට්ටානං, සික්ඛත්තයමනුත්තරං;
සමාචික්ඛි විමොක්ඛාය, නෙක්ඛම්මමිති චක්ඛුමා.

961. සබ්බාසවවිඝාතාය, පටිපත්ති අනුත්තරා;
අන්තද්වයමනාගම්ම, මජ්ඣිමායං පකාසිතා.

962. සබ්බදුක්ඛසමුග්ඝාතී, විසුද්ධි පරමුත්තමා;
විජ්ජාචරණසම්පත්ති, සබ්බසම්පත්තිසාධිකා.

963. පුඤ්ඤක්ඛෙත්තමිදං ඨානං, තපොකම්මනිසෙවනං;
සද්ධාසීලඞ්කුරාරොහං, සම්පත්තිඵලපූරණං.

964. ක්ලෙසචාරකමොක්ඛාය , ද්වාරමෙතමනුත්තරං;
මහොඝුත්තරණං කුල්ලං, සොත්ථි පාරිමපාපකං.

965. පාපචොරවිඝාතාය, ඛෙමමග්ගො අනුත්තරො;
අකණ්ටකො අගහනො, උජු සබ්භි පවෙදිතො.

966. මහාබන්ධනමොක්ඛාය,
අබ්භුතො ජිනඝොසිතො;
පලිබොධපරිච්චාගො,
අබ්භොකාසො අලෙපනො.

967. සඞ්ගපඞ්කසමුත්තාරො, ගන්ථානං විනිවෙඨනං;
තණ්හාදාසබ්‍යනිත්ථාරො, සෙරිභාවො සුඛාවහො.

968. සබ්බයොගවිසංයොගො, සබ්බසොකනිරුන්ධනො;
සබ්බාලයවිසඞ්ඛාරො, සබ්බදුක්ඛවිනිග්ගමො.

969. මාරපාසසමුච්ඡෙදී, පත්තමෙතමනුත්තරං;
මොහන්ධකාරවිද්ධංසී, විජ්ජාලොකවිරොචනො.

970. අබ්‍යාපජ්ජමිදං ඨාන-මභයං නිරුපද්දවං;
තපොකම්මානමොකාසො, මාරචක්ඛුවිමොහනො.

971. සබ්බසන්තාපහරණමිදං සීතංව චන්දනං;
නිම්මලං ධම්මසලිලං, සංක්ලෙසමලසොධනං.

972. සංසාරසෙතු සුහතා, බොධිපක්ඛියපත්ථතා;
සොකසල්ලසමුද්ධාරී, යන්තං සුකතයොජිතං.

973. චිත්තාතඞ්කසමුද්ධංසී, පරිභොගසුඛොසධං;
ලොකාමිසානං වමනං, චෙතොදොසවිරෙචනං.

974. අච්චන්තතිත්තිකාරණමීරෙන්ති ධම්මභොජනං;
පිපාසහරණං පානං, විමුත්තිරසපෙසලං.

975. වණ්ණකිත්තිසුගන්ධාය , ගුණමාලා සුගන්ථිතා;
පාපකොපීනවසනං, හිරොත්තප්පවිච්ත්තිතං.

976. අච්චන්තපරිසුද්ධො ච, සද්ධම්මරතනාවලි;
අරියානමලඞ්කාරො, අනුපායි සිරිඞ්කරො.

977. චින්තානං දුන්නිමිත්තානමිදං සන්තිකරං පරං;
විපත්තිපටිඝාතාය, පරිත්තමිදමුත්තමං.

978. අන්තරායවිනාසාය, මඞ්ගලං ජිනදෙසිතං;
මිච්ඡාගාහවිමොක්ඛාය, සොත්ථි සම්බුද්ධභාසිතා.

979. අනිවත්ති ච පච්චක්ඛමාවෙනිකමහාරියං;
අමතොසධමච්චන්තමජරාමරසාධනං.

980. යමෙතං සමධිට්ඨාය, සම්බොධිත්තයමුත්තමං;
පප්පොන්ති සබ්බසම්පත්තිගුණපාරමිපූරිතං.

981. සබ්බාකාරවරොපෙත-මෙතං නෙක්ඛම්මසම්මතං;
සීලගම්භීරපරික්ඛං, ධුතඞ්ගොදිතතොරණං.

982. සමාධිවීථිවිත්ථින්නං, සතිපාකාරගොපුරං;
සද්ධාසමිද්ධිසම්ඵුල්ලං, පඤ්ඤාපාසාදසොභිතං.

983. සම්මාජීවධජං රම්මං, හිරොත්තප්පපටිච්ඡදං;
විමුත්තාමතසම්භොගං, වෙනෙය්‍යජනසෙවිතං.

984. අභෙජ්ජං පාපවෙරීහි, පුරං සුගතමාපිතං;
අනීතිමනුපසග්ගං, පටිපන්නා මහෙසයො.

985. පරමස්සාසසම්පත්තා , පරිපුණ්ණමනොරථා;
සබ්බසඞ්ගමතික්කම්ම, නික්ඛන්තා අකුතො භයා.

986. සම්මදත්ථමභිඤ්ඤාය, මච්චුධෙය්‍යපහායිනො;
සබ්බදුක්ඛොඝනිත්තිණ්ණා, පාරං ගච්ඡන්ති පණ්ඩිතා.

987. ඉති සබ්බඞ්ගසම්පන්නං, මහෙසිගණසෙවිතං;
නෙක්ඛම්මං කාමනික්ඛන්තං, සද්ධම්මපථමුත්තමං.

988. විරාධෙන්ති පරාභූතා, මුච්ඡිතා යෙන දුජ්ජනා;
තං පාපසමුදාචාරං, පරියුට්ඨානමබ්‍රවුං.

989. චෙතොනීවරණං චෙතං, පඤ්ඤාචක්ඛුනිරොධනං;
සීලොපඝාතකරණං, චිත්තවික්ඛෙපසඞ්ගමො.

990. අයසානං පදට්ඨානං, ගුණතෙජවිනාසනං;
සබ්බසම්පත්තිදහනං, චතුරාපායසාධකං.

991. සබ්බාසවමලොපෙතො, සබ්බොපක්ලෙසසඤ්චයො;
පාපයක්ඛසමො චෙසො, දොසාසීවිසසඞ්ගමො.

992. පමාදපඨමක්කන්තං, අමිත්තගණසඞ්ගමං;
මහබ්භයසමුට්ඨානං, මහාබ්‍යසනසඞ්කරං.

993. අපායදුක්ඛමාරුළ්හං, අහිතාවහිතං පදං;
සබ්බානත්ථකරං ඝොරං, සබ්බදුක්ඛවිධායකං.

994. ධිරත්ථු පාපධම්මානං, සබ්බකල්‍යාණහායිනං;
ලද්ධාපි ඛණසම්පත්ති, දුල්ලභා යෙහි නාසිතා.

995. තෙසං හි සමුදාචාරො, දුල්ලභං බුද්ධසාසනං;
සමුද්ධංසෙති අසනි, යථා රතනපබ්බතං.

996. සද්ධම්මධනචොරා තෙ, නෙක්ඛම්මපතිබන්ධකා;
පටිපත්තිං විලුම්පන්තා, පලිබුන්ධන්ති පාණිනො.

997. විස්සාසිවධකාපෙතෙ, විස්සට්ඨාවස්සඝාතිනො;
යෙහි බාලාහතා සෙන්ති, නිස්සයෙජිනසාසනෙ.

998. තෙපි වාසෙන්ති දුම්මෙධා, නිස්සඞ්කා මොහපාරුතා;
අන්තොමනසි උච්ඡඞ්කෙ, ඝොරමාසීවිසං යථා.

999. අත්තනො ච විනාසාය, නිස්සටං ක්ලෙසපඤ්ජරෙ;
චිනන්තා නාවබුජ්ඣන්ති, විපත්තිපථයායිනො.

1000. හලාහලංව ඛාදන්තා, ආලිඞ්ගන්තාව පාපකං;
අවස්සමුපභඤ්ජන්ති, පාපධම්මොපලාළිනො.

1001. පාපචින්තා පරිබ්‍යුළ්හා, විතක්කමථිතා ජනා;
ලොකද්වයාපි ධංසෙන්ති, අත්ථද්වයවිනාසිනො.

1002. කොධූපනාහි විගච්ඡා, ඉස්සාමච්ඡෙරදූසිතා;
මක්ඛී පලාසී සාරම්භී, අප්පතිස්සා අගාරවා.

1003. මානාතිමානබහුලා, මුධාමුඛරචණ්ඩිකා;
උද්ධතා ච පමත්තා ච, දබ්බිතා කෙතුගාහිනො.

1004. චෙතොඛිලඛිලභූතා, විනිබන්ධානුචෙයිතා;
මහොඝො විය සස්සානි, විනාසෙන්ති තපොගුණං.

1005. විසයස්සාදවික්ඛිත්තා, විකිණ්ණා පාකතින්ද්‍රියා;
මුට්ඨස්සතී කුසීතා ච, ජීවන්ති මොඝජීවිතං.

1006. මහග්ඝසා බාහුලිකා, දුප්පඤ්ඤා කායදළ්හිකා;
ගන්ථනීවරණාබද්ධා, ඉච්ඡාලොභවසීකතා.

1007. මලග්ගහිතසන්තානා, තිරච්ඡානකථාරතා;
විනයොපසමාපෙතා, විසමාචාරගොචරා.

1008. දුබ්භරතා ච දුප්පොසා, සුකුමාරසුඛාලයා;
අසන්තුට්ඨා මහිච්ඡා ච, ලොලුප්පාචාරලක්ඛිතා.

1009. දුග්ගන්ධෙනෙව සුනඛා, ආමගන්ධෙන මුච්ඡිතා;
තත්ථ තත්ථාභිධාවන්තා, න පතිට්ඨන්ති සාසනෙ.

1010. නිල්ලජ්ජා වීතසාරජ්ජා, ලොකධම්මෙසු මුච්ඡිතා;
පාපිච්ඡා කුහනච්ඡන්නා, මිච්ඡාජීවපලොභිතා.

1011. සඨා පගබ්භා මායාවී, අන්තොපූති අවස්සුතා;
සඞ්කස්සරසමාචාරා, කසම්බු සිථිලා ජළා.

1012. සිඞ්ගාරචපලාචිත්තා, පූතිකායානුරාගිනො;
සීදන්තා පලිමාපන්නා, න විරුළ්හන්ති සාසනෙ.

1013 පාපපුග්ගලසංසට්ඨා, පාපදිට්ඨිපරාගතා;
අසද්ධා ධම්මනිච්ඡින්නා, දුට්ඨා දුබ්බචනිට්ඨුරා.

1014 සාමඤ්ඤං පරිධංසෙන්තා, දූසෙන්තා ජිනසාසනං;
අතික්කම්ම ජිනොවාදං, බාලා දුග්ගතිභාගිනො.

1015 කාමගිද්ධා දුරාචාරා, දුස්සීලා මොහපාරුතා;
ඛජ්ජන්තා කද්දමීභූතා, ජිනසාසනකණ්ටකා.

1016 හිතාහිතමජානන්තා, අනුරොධවිරොධිනො;
චෙතොපහතසන්තානා, විපල්ලාසපලම්භිතා.

1017 විපන්නාකුලකම්මන්තා, පාපකාරී පරාජිතා;
සොචන්ති දීඝමද්ධානං, අපායම්හි සමප්පිතා.

1018 ඉත්ථං හිතසමුච්ඡෙදී, කුමග්ගොයං රජාපථො;
පාපධම්මප්පවත්තීති, විදිත්වා පුන පණ්ඩිතො.

1019 පරියුට්ඨානසංක්ලෙසං, විප්ඵරන්තං විසාරදො;
පටිසඞ්ඛාය රුන්ධෙය්‍ය, මන්තෙනෙව මහාවිසං.

1020 ඛිප්පමාදිත්තචෙලොව, පාපපාවකමුට්ඨිතං;
භාවනාජලසෙකෙන, නිබ්බාපෙය්‍ය නිරන්තරං.

1021 අප්පමාදෙන මෙධාවී, නගෙනෙව මහානදිං;
පාපොඝං පටිබන්ධන්තො, පිදහෙය්‍ය ඛණෙ ඛණෙ.

1022 සභයං විය කන්තාරං, ඝොරමාසීවිසං යථා;
පපාතම්ව ගම්භීරං, මීළ්හං විය ච පණ්ඩිතො.

1023 පහාය පරියුට්ඨානං, නෙක්ඛම්මමධිමුච්චති;
කල්‍යාණමිත්තො වජ්ජෙසු, භයදස්සාවි සුබ්බතො.

1024 කාමරාගවිසංයුත්තො, භොගධනනිරාලයො;
ඉච්ඡාලොභවිනිමුත්තො, අමමො අපරිග්ගහො.

1025 සොරතො සඛිලො සණ්හො, මෙත්තායන්තො දයාපරො;
අනාහටමනො ධීරො, සන්තචිත්තො ඛමාපරො.

1026 හිතෙසී සබ්බපාණීනං,
ඉස්සාමච්ඡෙරමුච්චිතො;
කොධොපනාහබ්‍යාපාද
විරොධොපසමෙ රතො.

1027 අනොලීනමනො යොගී, නිච්චාරද්ධපරක්කමො;
සුසමාහිතසඞ්කප්පො, විප්පසන්නො අනාවිලො.

1028 ඔකප්පෙන්තො විමුච්චන්තො, පඤ්ඤවා පටිපත්තියං;
පිහයන්තො මමායන්තො, සම්මාසම්බුද්ධසාසනං.

1029 ඉති නීවරණාපෙතො, ඤාණාලොකජුතින්ධරො;
පූජෙති සම්මාසම්බුද්ධං, සද්ධම්මපටිපත්තියා.

1030 හිරොත්තප්පගුණොපෙතො,
කල්‍යාණාචාරගොචරො;
මක්ඛපළාසරහිතො,
සප්පතිස්සො සගාරවො.

1031 අජ්ජවාචාරචාරිත්තො, මායාසාඨෙය්‍යනිස්සටො;
ථම්භසාරම්භනිස්සඞ්ගො, මද්දවාචාරපෙසලො.

1032 මානාතිමානවිමුඛො , සද්ධම්මගරුසාදරො;
පරප්පමාදනිම්මද්දී, සංවෙගබහුලො සදා.

1033 වොදාතචිත්තසඞ්කප්පො , පාපිච්ඡාමලවජ්ජිතො;
මිච්ඡාදිට්ඨිමතික්කන්තො, සද්ධම්මෙසු පතිට්ඨිතො.

1034 චෙතොඛිලසමුච්ඡෙදී, විනිබන්ධවිවෙය්කො;
මානසං සම්පහංසෙති, සංකිලෙසවිමුත්තියා.

1035 පවිවිත්තො අසංසට්ඨො, සන්තො අප්පිච්ඡතාරතො;
අරියාවංසාලඞ්කාරො, සුප්පොසො සුභරො සුඛී.

1036 සල්ලෙඛවුත්ති ධුතවා, පාපාපචයතප්පරො;
පාසාදිකසමාචාරො, පසාදබහුලො මුනි.

1037 අනුද්ධතො අචපලො,
දන්තො ගුත්තො යතින්ද්‍රියො;
චෙතොසමාධිගරුකො,
සම්පජානො සතීයුතො.

1038 උස්සාහජාතො සද්ධම්මෙ, ඡන්දජාතො නිරන්තරං;
සාතච්චකාරී ස්වාකාරො, පටිපත්තිපරායණො.

1039 චෙතොකාළකාපගතො, භාවනාරසමුත්තමං;
රඞ්ගං නිද්ධොතවත්ථංව, සාධුකං පටිගණ්හති.

1040 ඉති සම්පාදිතාකාරො, පරිසුද්ධමනොරථො;
නිරාදීනවසඤ්චාරො, සොත්ථිපත්තො නිරඞ්ගණො.

1041 පාපගාහවිනිමුත්තො, රාහුමුත්තොව චන්දිමා;
ගුණරංසිපරික්ඛිත්තො, සොභෙති ජිනසාසනං.

1042 ඉච්චාලොභමදොසඤ්ච, මොහාභාවමථාපරං;
නෙක්ඛම්මං පවිවෙකඤ්ච, තථා නිස්සරණං බුධො.

1043 සමාරබ්භ විසොධෙන්තො, අජ්ඣාසයමසෙසතො;
ධීරො සම්පටිපාදෙති, භාවනාසුඛමුත්තමං.

1044 තතො පණීතාධිමුත්ති, පලිබොධවිනිස්සටො;
පරිපන්ථවිනිමුත්තො, විගතාවරණාලයො.

1045 භාවනානින්නසන්තානො, කල්ලචිත්තො විසාරදො;
කසිණාදිකමාරබ්භ, භාවෙය්‍ය සමථං කථං.

1046 පථවීකසිණං තාව, විදත්ථිචතුරඞ්ගුලං;
කත්වානාරුණවණ්ණාය, මත්තිකාය සුමණ්ඩලං.

1047 යුගමත්තෙ ඨපෙත්වාන, ඨානෙ සුඛනිසින්නකො;
පථවීති සමඤ්ඤාය, කත්වාභොගං තු භාවයෙ.

1048 අකතෙපි ඛලාදිම්හි, අකිච්ඡෙනෙව මණ්ඩලෙ;
නිමිත්තං ජායතිච්චාහු, පුබ්බයොගවතො පන.

1049 ආපොමණ්ඩලමුග්ගණ්හෙ, භාජනාදිගතෙ ජලෙ;
තෙජම්හි තෙජොකසිණං, පටච්ඡිද්දාදිසංගතෙ.

1050 සස්සග්ගාදිම්හි කම්මන්තෙ, වායොකසිණමණ්ඩලං;
පටිභාගසමාචාරො, වුට්ඨට්ඨානෙව ජායති.

1051 නීලාදිකසිණං වත්ථෙ, පුප්ඵෙ වා වණ්ණධාතුයං;
ආකාසමණ්ඩලං භිත්ති-ඡිද්දාදිම්හි උපට්ඨිතං.

1052 ඡිද්දප්පවිට්ඨමාලොකං, උග්ගණ්හෙය්‍ය පතිට්ඨිතං;
සූරියාලොකාදිභෙදං, භූමියං වාථ භිත්තියං.

1053 දසධා කසිණෙස්වෙවං, යත්ථ කත්ථචි යොගිනො;
පරිකම්මං කරොන්තස්ස, උග්ගහො නාම ජායති.

1054 චිත්තස්සුපට්ඨිතෙ තස්මිං, පස්සන්තස්සෙව චක්ඛුනා;
උග්ගහම්හි නිමිත්තම්හි, පටිපාදෙය්‍ය භාවනං.

1055 වික්ඛෙපං විනිවාරෙන්තො, පරිපන්ථෙ විරාජයං;
නිමිත්තාභිමුඛෙනෙව, මානසං පටිපාදයෙ.

1056 ආසෙවන්තස්ස තස්සෙවං, චිත්තං හොති සමාහිතං;
සංක්ලෙසා සන්නිසීදන්ති, පටිභාගො ච ජායති.

1057 තත්ථ පණ්ණත්තිසඞ්ඛාතෙ, නිමිත්තෙ භාවනාමයෙ;

තථෙව පටිභාගම්හි, තතො යුඤ්ජෙය්‍ය භාවනං.

1058. තත්ථාධිමුත්තො සතිමා, නිමිත්තවිධිකොවිදො;
ඉන්ද්‍රියානි සමානෙන්තො, සප්පායමුපලක්ඛයං.

1059. නිග්ගය්හ උද්ධතං චිත්තං, පග්ගය්හ ලීනමානසං;
ඌහතං සම්පහංසෙන්තො, උපෙක්ඛන්තො සමාහිතං.

1060. රෙණුම්හි උප්පලදලෙ, සුත්තෙ නාවාය නාළියා;
යථා මධුකරාදීනං, පවත්ති සම්ම වණ්ණිතා.

1061. චිත්තපවත්තිආකාරං, සාධුකං ලක්ඛයං බුධො;
තථා සමෙනාකාරෙන, පහිතත්තො පරක්කමෙ.

1062. සමප්පවත්තමාකාරං, සල්ලක්ඛෙත්වා නිරන්තරං;
පදහන්තස්ස තස්සෙවං, අප්පනා නාම ජායති.

1063. පටිභාගනිමිත්තං තු, වඩ්ඪෙය්‍ය කසිණං පුන;
උපචාරභූමියං වා, අප්පනායං ච කත්ථචි.

1064. එකඞ්ගුලද්වඞ්ගුලාදි-වසෙනෙව යථාක්කමං;
ඵරන්තො මනසායෙව, නිපුණො යාවදිච්ඡකං.

1065. තත්ථෙවං පඨමජ්ඣානං, පත්වාන පගුණං තතො;
කත්වා චිණ්ණවසීභූතා, තම්හා වුට්ඨාය පණ්ඩිතො.

1066. විතක්කාදිකථූලඞ්ගං, පහානාය යථාක්කමං;
තථෙව පටිපජ්ජන්තො, පප්පොති දුතියාදයො.

1067. දසධා කසිණානෙවං, භාවෙත්වා පන යොගිනො;
චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානං, කත්වා වික්ඛෙපනිස්සටා.

1068. සුපක්ඛාලිතුපක්ලෙසා , සන්තචිත්තා සමාහිතා;
පවිවෙකරසස්සාදං, අනුභොන්ති යථාසුඛං.

1069. අසුභං පන භාවෙන්තො, නිමිත්තං යත්ථ කත්ථචි;
උද්ධුමාතාදිභෙදම්හි, උග්ගණ්හෙය්‍යාසුභෙ කථං?

1070. එකාහාදිමතික්කන්තං, උද්ධුමාතකමීරිතං;
විගතච්ඡවි බීභච්ඡං, නීලාකාරං විනීලකං.

1071. විකිණ්ණපුබ්බකුධිතං, පරිභින්නං විපුබ්බකං;
විච්ඡෙදිතඞ්ගපච්චඞ්ගං, විච්ඡිද්දකං කළෙවරං.

1072. විවිධාකාරපාණෙහි, ඛජ්ජමානං විඛාදිතං;
විනාසිතඞ්ගපච්චඞ්ගං, වික්ඛිත්තන්ති පවුච්චති.

1073. පාදාදිභඞ්ගවික්ඛිත්තං, හතවික්ඛිත්තකං මතං;
ලොහිතං ලොහිතාකිණ්ණං, පුළවං කිමිසඞ්කුලං.

1074. අට්ඨිසඞ්ඛලිකාමත්තං, අට්ඨිකන්ති ච සබ්බථා;
සණ්ඨානාකාරභෙදෙන, දසධාසුභදෙසනා.

1075. තත්ථෙවං දසධා භෙදෙ, නිජ්ජීවකුණපාසුභෙ;
උජ්ඣිතෙ භූමිභාගස්මිං, මතකායෙ කළෙවරෙ.

1076. ලබ්භමානකමාකාරං, ඔලොකෙත්වා සලක්ඛණං;
උග්ගහෙත්වාන චිත්තෙන, තංතංනාමෙන භාවයෙ.

1077. පටිකූලඤ්ච ජෙගුච්ඡං, දුග්ගන්ධඤ්ච විරූපකං;
භයිතමජඤ්ඤඤ්ච, හීළිතං වික්ඛිතාසිවං.

1078. ඉච්චෙවමසුභාකාරෙ,
කත්වාභොගං තු යොගිනො;
භාවෙන්තස්සුපචාරො ච,
පටිභාගො ච ජායති.

1079. පටිභාගනිමිත්තං තු, උපචාරෙන සෙවතො;
අප්පෙති පඨමජ්ඣාන-මෙත්ථෙවං සමථෙ නයො.

1080 විනා සද්ධම්මං පනිදං, සරීරං බාලනන්දිතං;
විපත්තිපරියොසානං, අවස්සං භෙදගාමිකං.

1081 යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං;
ජීවමානඤ්ච නිජ්ජීවමෙව ධම්මපරායණං.

1082 සභාවො සොපි දෙහස්ස,
සබ්බස්සාපි ච සබ්බථා;
විචිතබ්බා ධීරෙනාපි,
එසායං නියතා ගති.

1083 අනිච්චං ඛයධම්මඤ්ච, දුක්ඛමෙව භයාවහං;
අනත්තා ච පරාභූතා, විබ්භිජ්ජති ඛණෙ ඛණෙ.

1084 විනාසමානස්සාකාරං, තත්ථෙවං පන පස්සතො;
විපස්සනාභාවනාති, තමීරෙන්ති තථාගතා.

1085 භාවනං දුවිධම්පෙතං, භාවෙන්ති පුන පණ්ඩිතා;
ජීවමානෙපි කායම්හි, තංතදාකාරසම්භවෙ.

1086 ජීවමානොපි කායොයං,
කුණපොව සභාවතො;
තමලඞ්කාරපටිච්ඡන්නො,
බාලානං න පකාසති.

1087 බහි මට්ඨමුපට්ඨාති, අන්තො කුණපපූරිතං;
උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං, නවද්වාරමලස්සවං.

1088 සරීරං නිච්චදුග්ගන්ධං, නානාකිමිසමාකුලං;
තචමංසපටිච්ඡන්නං, අට්ඨිපඤ්ජරසණ්ඨිතං.

1089 වච්චකූපමිදං නාම, ද්වත්තිංසාසුචිපූරිතං;
නරානුක්කාරභූමීව, නෙකවස්සගණොචිතා.

1090 සුසානගමනොසානං, බහුසාධාරණාසුභං;
ගණ්ඩභූතං සල්ලභූතං, බහුදුක්ඛනිබන්ධනං.

1091 නානාබ්‍යාධිසමාකිණ්ණං , නානොපද්දවසංකුලං;
නානානත්ථසමොධානං, නානාසංක්ලෙසවත්ථුකං.

1092 පොසිතම්පි චිරං කාලං, මමංකාරමමායිතං;
ලහුදුජ්ජනමිත්තොව, පීළිතං සම්පදුස්සති.

1093 පරිහායති නිස්සාරං, ජරතාපි තං යොබ්බනං;
මච්චුභජ්ජිතමච්චන්ත-මසෙසං පරිභිජ්ජති.

1094 තථාපි ජාලසන්තානො, බහුසම්භාරසඞ්ඛතො;
වත්ථාලඞ්කාරසඤ්ඡන්නො, මාලාගන්ධාදිසොභිතො.

1095 සචිඤ්ඤත්තිවිකාරෙහි, විචිත්තාකාරමණ්ඩිතො;
කායො ලීළවිලාසෙහි, පලම්භෙති මහාජනං.

1096 වඤ්චිතා යෙන දුම්මෙධා, කාමක්ලෙසමලීමයා;
පූරෙන්ති චතුරාපායං, මාරධෙය්‍යානුසාරිනො.

1097 එවමාදීනවං ඤත්වා, පූතිකායෙ විචක්ඛණා;
අසුභාදිකමාකාර-මාරබ්භ ඣන්දුපට්ඨහුං.

1098 යස්මිං පතන්ති කුණපෙ විපරීතසඤ්ඤා,
සංක්ලෙසපාපවසගා විසමං චරන්තා;
තං පස්සථෙතමසුභම්පි විනාසධම්මං,
ඉච්චෙවමාහ සුගතො දසධා විභාගං.

1099 සත්ථාරා කසිණඤ්ච යං දසවිධං වික්ඛෙපවික්ඛම්භනං,
කාමක්ලෙසවිනාසනං දසවිධං යඤ්චාසුභං භාසිතං;
දිබ්බබ්‍රහ්මසුඛාවහං සමපදං විජ්ජොදයං යොගිනා,
කම්මට්ඨානමලං තමුත්තමගුණෙනාසෙවිතං සෙවිතුං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ කසිණාසුභවිභාගො නාම

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො.

9. නවමො පරිච්ඡෙදො

දසානුස්සතිවිභාගො

1100. සද්ධාපබ්බජිතො යොගී, භාවෙන්තොනුස්සතිං පන;
දසානුස්සතිභෙදෙසු, භාවෙය්‍යඤ්ඤතරං කථං.

1101. අරහං සුගතො ලොකෙ, භගවා ලොකපාරගූ;
විජ්ජාචරණසම්පන්නො, විමුත්තිපරිනායකො.

1102. ජෙට්ඨො සම්මාභිසම්බුද්ධො, සෙට්ඨො පුරිසසාරථී;
සත්ථා දෙවමනුස්සානං, බුද්ධො අප්පටිපුග්ගලො.

1103. සබ්බලොකහිතො බන්ධු, සමත්තරතනාලයො;
සත්තානමනුකම්පාය, ජාතො නාථො සිවංකරො.

1104. චක්ඛුමා තිත්ථකුසලො, ධම්මස්සාමී තථාගතො;
මච්චුධෙය්‍යවිමොක්ඛාය, පටිපාදයි පාණිනො.

1105. සත්ථවාහො මහායොග්ගො, මග්ගාමග්ගයුධන්ධරො;
සිරිසත්ථමධිග්ගය්හ, විචරිත්ථ මහාපථං,

1106. අනොමො අසමො ධීරො,
ලොකහීතපරක්කමො;
සබ්බාකාරවරොපෙතො ,
අච්ඡෙරබ්භුතපුග්ගලො.

1107. අත්ථභූතො ධම්මභූතො,
බ්‍රහ්මභූතො මහායසො;
ඤාණාලොකපරිච්ඡින්න-
ඤෙය්‍යාසෙසපරිග්ගහො.

1108. ආනුභාවවසිප්පත්තො, ආසභණ්ඩානනිච්චලො;
මහන්තමරියාදොයමනන්තගතිගොචරො.

1109. සබ්බා භිඤ්ඤාබලප්පත්තො, වෙසාරජ්ජවිසාරදො;
සබ්බසම්පත්තිනිට්ඨානො, ගුණපාරමිපූරකො.

1110. අප්පමෙය්‍යො මහානාගො, මහාවීරො මහාමුනි;
මහෙසී මහිතාචාරො, මහාමහො මහිද්ධිකො.

1111. සබ්බත්ථසිද්ධිසඤ්චාරො, මහෙසිගණපූජිතො;
රාජාධිරාජමහිතො, දෙවබ්‍රහ්මාභිවන්දිතො.

1112. අභිභූය තයො ලොකෙ, ආදිච්චොව නභන්තරෙ;
විරොචති මහාතෙජො, අන්ධකාරෙ පභඞ්කරො.

1113. බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛිත්තො, කෙතුමාලාහලඞ්කතො;
ද්වත්තිංසලක්ඛණාසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනසොභිතො.

1114. ඡබ්බණ්ණරංසිලලිතො, රතනග්ඝියසන්නිභො;
සමිද්ධිරූපසොභග්ගො, දස්සනෙය්‍යංව පිණ්ඩිතං.

1115. ඵුල්ලං පදුමසණ්ඩංව, කප්පරුක්ඛොවලඞ්කතො;
නභංව තාරකාකිණ්ණං, උත්තමො පටිදිස්සති.

1116. සත්ථුකප්පමහාවීරපුත්තෙහි පරිවාරිතො;
සබ්බලොකමභිද්ධාය, ධම්මරාජා සයංවසී.

1117. නිද්ධොතමලචන්දොව , නක්ඛත්තපරිවාරිතො;
ඡත්තසඞ්ඛපරිබ්‍යූළ්හො, චක්කවත්තීව සොභති.

1118. ඉච්චානන්තගුණාකිණ්ණමසෙසමලනිස්සටං;
සබ්බසම්පත්තිදාතාරං, විපත්තිවිනිබන්ධකං.

1119. දයාපරමහොරත්තං, භගවන්තමනුස්සරං;
භාවෙති පඤ්ඤවා යොගී, **බුද්ධානුස්සතිභාවනං**.

1120 ස්වාඛාතො තෙන සද්ධම්මො, සම්බුද්ධෙන සතීමතා;
පච්චත්තපටිවෙධෙන, පස්සිතබ්බො යථාරහං.

1121 තණ්හාදලිද්දනාසාය, මනොරථසමිද්ධියා;
කාලන්තරමනාගම්ම, පච්චක්ඛඵලදායකො.

1122 උපනිස්සයවන්තානං, ‘‘එහි පස්සා’’ති දස්සියො;
පච්චත්තමෙව විඤ්ඤූහි, වෙදිතබ්බො සභාවතො.

1123 සබ්බාසවසමුග්ඝාතී , සුද්ධො සොවත්ථිකො සිවො;
පිහිතාපායකුම්මග්ගො, මග්ගො නිබ්බානපත්තියා.

1124 ක්ලෙසසංකටදුග්ගම්හා, දුක්ඛක්ඛන්ධමහබ්භයා;
ඛෙමන්තභූමිං නියාති, අච්චන්තමනුපද්දවං.

1125 පුඤ්ඤතිත්ථමිදං නාම, මඞ්ගලඤ්ච සිවඞ්කරං;
හිතොදයසුඛාධාන-මමතාහාරමුත්තමං.

1126 අවිජ්ජාපටලුද්ධාරවිජ්ජානෙත්තොසධං වරං;
පඤ්ඤාධාරමිදං සත්ථං, ක්ලෙසගණ්ඩප්පභෙදකං.

1127 චතුරොඝනිමුග්ගානං, සෙතුබන්ධො සමුග්ගතො;
භවචාරකරුද්ධානං, මහාද්වාරො අපාරුතො.

1128 සොකොපායාසවිද්ධානං, පරිදෙවසමඞ්ගිනං;
සල්ලනීහරණොපායො, අච්චන්තසුඛමීරිතො.

1129 බ්‍යසනොපද්දවාපෙතො , සංක්ලෙසමලනිස්සටො;
උජුසම්මත්තනියතො, පටිපත්තිවිසුද්ධියා.

1130 සුද්ධසීලපරික්ඛාරො, සමාධිමයපඤ්ජරො;
සම්මාසඞ්කප්පචක්කඞ්ගො, සම්මාවායාමවාහනො.

1131 සතිසාරථිසංයුත්තො, සම්මාදිට්ඨිපුරෙජවො;
එස ධම්මරථො යාති, යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

1132 විපත්තිපටිබාහාය, සබ්බසම්පත්තිසිද්ධියා;
සබ්බබන්ධවිමොක්ඛාය, ධම්මං දෙසෙසි චක්ඛුමා.

1133 හිතෙසී සබ්බපාණීනං, දයාපන්නො මහාමුනි;
ධම්මාලොකං පකාසෙසි, චක්ඛුමන්තානමුත්තමො.

1134 යං ධම්මං සම්මදඤ්ඤාය, ඛෙමමග්ගප්පතිට්ඨිතා;
පාපකාපගතා ධීරා, පස්සද්ධිදරථාසයා.

1135 භවයොගා විනිමුත්තා, පහීනභයභෙරවා;
අච්චන්තසුඛමෙධෙන්ති, සොත්ථිපත්තා මහෙසයො.

1136 තමෙවමුත්තමං ධම්මං, චින්තෙන්තො පන පණ්ඩිතො;
භාවෙතීති පකාසෙන්ති, **ධම්මානුස්සතිභාවනං**.

1137 චත්තාරො ච පටිපන්නා, චත්තාරො ච ඵලෙ ඨිතා;
එස සඞ්ඝො උජුභූතො, පඤ්ඤාසීලසමාහිතො.

1138 පලාපාපගතො සුද්ධො, පටිපත්තිපතිට්ඨිතො;
පරිග්ගහිතසද්ධම්මො, සමිද්ධිගුණසොභිතො.

1139 පහීනාපායගමනො, පාපක්ලෙසවිනිස්සටො;
පරිපන්ථසමුච්ඡෙදී, භවචාරකභෙදකො.

1140 උත්තමදමථප්පත්තො, සුවිනීතො මහෙසිනා;
විජ්ජාවිමුත්තිවොදාතො, ආජානීයපථෙ ඨිතො.

1141 සුගතොරසි සම්භූතො, සුචිධම්මසිරින්ධරො;
පටිපාදිතසම්පත්තො, ධම්මසාසනසෙවිතො.

1142 භයභෙරවනිස්සඞ්ගො, ජිනතෙජානුපාලිතො;
මොනෙය්‍යපථසඤ්චාරො, සුගතොවාදභාජනො.

1143 අප්පමාදපරිත්තාණො, සීලාලඞ්කාරභූසිතො;
චෙතොසමාධිසන්නද්ධො, පඤ්ඤායුධසමුජ්ජලො.

1144 උජුමග්ගමධිට්ඨාය, මාරකායප්පදාලනො;
අපරාජිතසඞ්ගාමො, ලලිතොදාතවික්කමො.

1145 මච්චුධෙය්‍යාමතික්කන්තො, බොධිධම්මප්පතිට්ඨිතො;
ඡළාභිඤ්ඤාබලප්පත්තො, සමාරාධිතසාසනො.

1146 අනුබොධිමනුප්පත්තො, පභින්නපටිසම්භිදො;
සාමඤ්ඤපාරමිප්පත්තො, තොසෙති ජිනමානසං.

1147 නෙකාකාරවරූපෙතො, නානාසම්පත්තිචුල්ලිතො;
විපත්තිපථනිත්තිණ්ණො, අභිබුද්ධිපරායණො.

1148 ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො,
දක්ඛිණෙය්‍යො සුදුල්ලභො;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස,
පුඤ්ඤක්ඛෙත්තමනුත්තරං.

1149 යත්ථ සුද්ධිම්හි නිද්දොසෙ, සද්ධාබීජං පතිට්ඨිතං;
අච්චන්තං පරිපාචෙති, සම්පත්තිඵලමුත්තමං.

1150 යං ඵලං පරිභුඤ්ජන්තා, විමුත්තිරසසෙවනං;
අච්චන්තසුඛිතා ධීරා, භවන්ති අජරාමරා.

1151 තං ඵලං පත්ථයන්තෙන, **සඞ්ඝානුස්සතිභාවනා**;
භාවෙතබ්බා පනිච්චෙවම්ති භාසන්ති පණ්ඩිතා.

1152 පඤ්චසීලං දසසීලං, පාතිමොක්ඛමුපොසථං;
චාතුපාරිසුද්ධිසීලං, ධුතඞ්ගපරිවාරිතං.

1153 එවමෙතෙසු යං කිඤ්චි, සමාදාය රහොගතො;
තමානිසංසං ගුණතො, ඵලතො ච විචින්තයෙ.

1154 ආදි චෙතං පතිට්ඨා ච, මුඛං පමුඛමුත්තමං;
මූලං කුසලධම්මානං, පභවං පටිපත්තියා.

1155 සාසනොතරණද්වාරං, තිත්ථං සද්ධම්මවාපියා;
පාරිසුද්ධිපදට්ඨානං, මග්ගො ඛෙමන්තපාපකො.

1156 සාධු සික්ඛාසමාදානං, බාහුසච්චවිභූසනං;
අරියාචාරවාරිත්ත-මවණ්ණමලවජ්ජනං.

1157 කුලපුත්තඅලඞ්කාරො, පාපජල්ලපවාහනං;
අනපායි සුගන්ධඤ්ච, මහාපුරිසසෙවිතං.

1158 පච්ඡානුතාපහරණං, පීතිපාමොජ්ජවඩ්ඪනං;
නෙක්ඛම්මභාවනොපෙතං, පබ්බජ්ජාවෙසසොභනං.

1159 සොපානං සග්ගලොකස්ස, දළ්හාපායවිධානකං;
අනුපද්දවසම්පත්ති, සමත්ථගුණසූදනී.

1160 ක්ලෙසපඤ්ජරවිච්ඡෙදි , විපත්තිපථවාරණං;
සොත්ථිකම්මසමුට්ඨානං, අසාධාරණමඞ්ගලං.

1161 ‘‘සුලද්ධා වත මෙ ලද්ධා, සද්ධා සුගතසාසනෙ;
සීලං මෙ යස්ස කල්‍යාණං, පරිසුද්ධමඛණ්ඩිතං.

1162 ‘‘දුල්ලභො වත මෙ ලද්ධො,
මහාලාභො අනප්පකො;
යොහමක්ඛලිතාචාරො,
උපඝාතවිවජ්ජිතො.

1163 ‘‘ධම්මඞ්කුරිතසන්තානො , මූලජාතොස්මි සාසනෙ;
උජුමග්ගං සමාරුළ්හො, පිහිතා සහයා දිසා.

1164 ‘‘අවඤ්චා වත මෙ ජාති, ආරද්ධා ඛණසම්පදා;
පතිට්ඨිතොම්හි සද්ධම්මෙ, සඵලං මම ජීවිතං’’.

1165 ඉත්ථං නානප්පකාරෙන, චින්තෙන්තො ගුණමත්තනො;
සීලක්ඛන්ධස්ස භාවෙති, **සීලානුස්සතිභාවනං**.

1166 සද්ධාය සීලවන්තෙසු, දත්වා දානං යථාරහං;
නිද්ධොතමලමච්ඡෙරො, විචින්තො තමනුස්සරෙ.

1167 දානං නිධානමනුගං, අසාධාරණමුත්තමං;
අවිනාසසුඛාධානං, අච්චන්තං සබ්බකාමදං.

1168 කොපදාහොපසමනං, මච්ඡෙරමලසොධනං;
පමාදනිද්දාවුට්ඨානං, ලොභපාසවිමොචනං.

1169 චෙතොවිකාරදමනං, මිච්ඡාමග්ගනිවාරණං;
චිත්තිලාභසුඛස්සාදො, විභවොදයමඞ්ගලං.

1170 සද්ධාදිගුණවොදානං, අජ්ඣාසයවිකාසනං;
සතාචාරපරික්ඛාරො, තනුචෙතොවිභූසනං.

1171 අප්පමඤ්ඤාපදට්ඨානං, අප්පමෙය්‍යෙන වණ්ණිතං;
මහාපුරිසචාරිත්තං, සපදානං මහෙසිනා.

1172 ධම්මාධිගතභොගානං , සාරාදානමනුත්තරං;
මහත්තාධිගමූපායං, ලොකසන්තතිකාරණං.

1173 අත්ථකාරී ච සම්මාහං, පරිච්චාගසමායුතො;
අත්තනො ච පරෙසඤ්ච, හිතාය පටිපන්නකා.

1174 උජුමද්දවචිත්තොස්මි, කාලුස්සියවිනිස්සටො;
පාපසංක්ලෙසවිමුඛො, පාණභූතානුකම්පකො.

1175 සීලවන්තපතිට්ඨොස්මි , කපණානං පරායණො;
බුද්ධසාසනුපට්ඨාකො, ඤාතිමිත්තොපජීවිකො.

1176 දානවොස්සග්ගසම්මුඛො,
සංවිභාගරතො සුඛී;
කප්පරුක්ඛොව ඵලිතො,
ජාතො ලොකාභිවඩ්ඪියා.

1177 පිහිතාපායමග්ගොස්මි, මග්ගද්වාරමපාරුතං;
සම්පත්තා සබ්බසම්පත්ති, දලිද්දස්ස මනාපිකං.

1178 ‘‘සංසාරද්ධානපාථෙය්‍යං, සබ්බදුක්ඛවිනොදනං;
සුබන්ධං මම සබ්බත්ථ, ගහිතො ච කටග්ගහො’’.

1179 එවං දානගුණං නානප්පකාරෙන විචින්තයං;
භාවෙති දායකොයොගී, **චාගානුස්සතිභාවනං**.

1180 සද්ධං සීලං සුතං චාගං, පඤ්ඤං පණ්ඩිතජාතිකො;
සම්පාදයිත්වා සද්ධම්මෙ, දෙවතායො අනුස්සරෙ.

1181 චාතුමහාරාජිකා ච, තාවතිංසා ච යාමකා;
තුසිතා චෙව නිම්මානරතිනො වසවත්තිනො.

1182 තදුත්තරිඤ්ච යෙ දෙවා, දිබ්බකායමධිට්ඨිතා;
තෙපි සද්ධාදිධම්මෙසු, චිරකාලං පතිට්ඨිතා.

1183 සුසමාහිතසඞ්කප්පා, දානසීලධුරන්ධරා;
ධම්මමග්ගමධිට්ඨාය, හිරොත්තප්පපුරක්ඛතා.

1184 තං ලොකමුපපන්නාසෙ, සස්සිරීකං පරායණං;
ඉද්ධිමන්තො ජුතිමන්තො, වණ්ණවන්තො යසස්සිනො.

1185 දිබ්බසම්පත්තිසම්පත්තා, නානාභොගසමප්පිතා;
පාලෙන්තො දීඝමද්ධානං, අනුභොන්ති මහාසුඛං.

1186 තෙ සබ්බෙපි ච මය්හම්පි, විජ්ජන්ති අනුපායිනො;
සද්ධාදිකුසලා ධම්මා, දෙවධම්මාති විස්සුතා.

1187 සද්ධම්මගුණසම්පත්ති-දාතා මඞ්ගලනායිකා;
දුල්ලභාපි ච මෙ ලද්ධා, සද්ධා සුගතසාසනෙ.

1188. වජ්ජොපවාදරහිතො, පාපකම්මපරම්මුඛො;
පරිසුද්ධසමාචාරො, පසන්නාමලචෙතනො.

1189. නිච්චමොහිතසොතොස්මි,
තථාගතසුභාසිතෙ;
සුතභාජනභූතො ච,
සතිමා සුසමාහිතො.

1190. මච්ඡෙරමලනිත්තිණ්ණො, ලොහක්ඛන්ධවිමුච්චිතො;
ඔපානභූතො ලොකස්මිං, විස්සට්ඨසුඛයාචනො.

1191. වත්ථුත්තයමහත්තෙ ච, හිතාහිතවිනිච්ඡයෙ;
පඤ්ඤා වත්ථුසභාවෙ ච, තික්ඛිණා මම වත්තති.

1192. සමාරාධිතසද්ධම්මො, කතපුඤ්ඤමහුස්සවො;
දෙවධම්මසමිද්ධොස්මි, කල්‍යාණචරිතාකරො.

1193. දෙවතාහි සමානොහං, ගුණාලඞ්කාරභූසිතො;
හත්ථපත්තා ච දෙවිද්ධි, නිප්ඵන්නා දිබ්බසම්පදා.

1194. දෙවසාමඤ්ඤමිච්චෙවං, චින්තෙන්තො ගුණමත්තනො;
භාවෙති ගුණසම්පන්නො, **දෙවතානුස්සතිං** පරං.

1195. ජාතිධම්මා ජරාබ්‍යාධිසොකොපායාසභඤ්ජිතෙ;
අනිච්චෙ දුක්ඛෙනත්තෙ ච, නිබ්බින්නොපධිසම්භවෙ.

1196. විරාගො ච නිරොධො ච, චාගො මුත්ති අනාලයො;
යොයමාදානනිස්සග්ගො, නිබ්බානමිති වුච්චති.

1197. උපසන්තමිදං ඨානමිති චින්තෙති පණ්ඩිතො;
අනුපාදානසංක්ලිට්ඨමසඞ්ඛාරමනාසවං.

1198. අප්පමාණං පණීතඤ්ච, සිවං පරමමච්චුතං;
අනන්තගුණමච්චන්ත-මවිකාරමනාමයං.

1199. ඛෙමං තං පාරිමතීර-මභායනකරං පරං;
තාණං ලෙණඤ්ච දීපඤ්ච, පතිට්ඨානං පරායණං.

1200 වට්ටානුබන්ධවිච්ඡෙදො, භවතණ්හාවිසොසනං;
සබ්බූපධිසමුග්ඝාතො, දුක්ඛනිබ්බාපනං සුඛං.

1201. සබ්බපාපවිනාසොයං, සබ්බක්ලෙසවිසොධනං;
සොකොපායාසසන්තාපභයභෙරවමොචනං.

1202. පලිබොධසමුච්ඡෙදො, පපඤ්චවිනිවෙඨනං;
සබ්බසඞ්ඛාරසමථො, සබ්බලොකවිනිස්සටො.

1203. පාරිසුද්ධිකරා ධාතු, භවනිස්සරණං පදං;
උත්තමාරියසම්පත්ති, අනොමමමතං පදං.

1204. සබ්බථා භද්දමතුලං, නිබ්බානමිති පස්සතො;
උපසමානුස්සතීති, භාවනායං පවුච්චති.

1205. සත්තානුස්සතිමිච්චෙවං, භාවෙන්තො පන පණ්ඩිතො;
පාමොජ්ජබහුලො හොති, පසන්නො බුද්ධසාසනෙ.

1206 පටිපස්සද්ධදරථ-මුපචාරසමාධිනා;
සමාධියති චිත්තඤ්ච, පරිසුද්ධමනාමයං.

1207 භාවනාමයමෙතඤ්ච, කත්වා පුඤ්ඤමනප්පකං;
වාසනාගතිසම්පත්ති-භොගභාගීති වුච්චති.

1208 උපනිස්සයසම්පන්නො, පත්වා නිබ්බෙධමුත්තමං;
දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛග්ගිං, නිබ්බාපෙති අනාසවො.

1209 ලොකප්පවත්ති චින්තෙත්වා, මරණානුස්සතිං පන;
භාවෙය්‍ය සකමච්චන්තං, චින්තෙන්තො මරණං කථං.

1210 අනිමිත්තමනඤ්ඤාතං, මච්චානමිධ ජීවිතං;
කසිරඤ්ච පරිත්තඤ්ච, තඤ්ච දුක්ඛෙන සංයුතං.

1211 අප්පොදකම්හි මච්ඡෙව, බන්ධමානෙ රුදම්මුඛෙ;
මච්චු ගච්ඡති ආදාය, පෙක්ඛමානෙ මහාජනෙ.

1212 පුරක්ඛත්වාව මරණං, ජායන්ති පටිසන්ධියං;
ජාතා පුන මරිස්සන්ති, එවංධම්මා හි පාණිනො.

1213 යමෙකරත්තිං පඨමං, ගබ්භෙ වසති මානවො;
අබ්භුට්ඨිතොව සො යාති, ස ගච්ඡං න නිවත්තති.

1214 සත්තා මරන්ති ගබ්භෙපි, ජායමානා ච දාරකා;
කුමාරා යොබ්බනප්පත්තා, බලප්පත්තා මහත්තරා.

1215 අථාවස්සං මරන්තෙව, ජිණ්ණා දණ්ඩපරායණා;
සූරා පුඤ්ඤබලත්ථාමා, නානාබ්‍යාධිනිපීළිතා.

1216 අජ්ජ සුවෙති මරණං, පරියෙසති පාණිනො;
සෙනා යුද්ධපයාතාව, සබ්බෙ මච්චුභයාකුලා.

1217 සත්තාරතනලඞ්කාරා, චතුරිද්ධිසමුග්ගතා;
චක්කවත්තී මහාතෙජා, රාජමණ්ඩලසොභිනො.

1218 කප්පුට්ඨානමහාවාතා, පාතිතාව මහාසිලා;
පතන්ති මච්චුවික්ඛිත්තා, පරො චෙතාන මානවා.

1219 යෙපි දීඝායුකා දෙවා, වණ්ණවන්තා මහිද්ධිකා;
ආනුභාවබලප්පත්තා, මහාභොගසුඛෙධිනො.

1220 තෙපි මච්චුසමුද්ධත්තා, භවන්ති භයසංකුලා;
වෙරම්භක්ඛිත්තපක්ඛීව, මාදිසෙසු කථාව කා.

1221 අච්චන්තරායබහුලො , මරණාභිතසම්භවො;
නිච්චං චක්කසමාරුළ්හො, ලොකොයං පරිවත්තති.

1222 එත්ථන්තරෙ මරණස්ස, වෙමජ්ඣෙ මම වත්තතො;
අස්සාසෙපි අවිස්සට්ඨෙ, ජීවිකා චෙ කථාව කා.

1223 අච්ඡෙරං වත ලොකස්මිං, ඛණමත්තම්පි ජීවිතං;
නිස්සිතොපද්දවට්ඨානෙ, මහාබ්‍යසනපීළිතෙ.

1224 අද්ධුවං ජීවිතං නිච්ච-මච්චන්තං මරණං මම;
සභාවො මරණන්තෙව, විසෙසො පන ජීවිතං.

1225 අත්ථමාරබ්භ ගච්ඡන්තො, ආදිච්චොව නභන්තරෙ;
මරණායාභිධාවන්තො, විහායාමි සුවෙ සුවෙ.

1226 වජ්ඣප්පත්තො මහාචොරො,
නියාාතාඝාතනං යථා;
මරණාය පයාතොහං,
තථෙවමනිවත්තියො.

1227 අම්බුජොව වඞ්කසස්තො, තාණලෙණවිවජ්ජිතො;
නිච්චං මච්චුවසං යන්තො, විස්සට්ඨො කිමහං චරෙ.

1228 කො මෙ හාසො කිමානන්දො,
කිමහං මොහපාරුතො;
මදප්පමාදවික්ඛිත්තො,
විචරාමි නිරඞ්කුසො?

1229 හන්දාහමාරභිස්සාමි, සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ;
ආතාපී පහිතත්තො ච, හිරොත්තප්පසමාහිතො.

1230 පටිපත්තිපරො හුත්වා, පාපධම්මනිරඞ්කතො;
නිබ්බාපයාමි අච්චන්තං, සබ්බදුක්ඛහුතාවහං.

1231 ඉත්ථං පනත්තනො යොගී, මරණං පටිචින්තයං;
මරණානුස්සතිං නාම, භාවෙතීති පවුච්චති.

1232 තදෙතං පන භාවෙත්වා, උපචාරසමාහිතො;
නිබ්බෙදබහුලො හොති, අප්පමාදධුරන්ධරො.

1233 මිච්ඡාධම්මං විරාජෙත්වා, නන්දිරාගනිරාලයො;
සබ්බාසවපරික්ඛීණො, පප්පොති අමතං පදං.

1234 ගහෙත්වා පන මෙධාවී, ද්වත්තිංසාකාරභාවනං;
කරෙය්‍ය තාව පච්ඡා වෙ, අනුපුබ්බමභිණ්හසො.

1235 කෙසා ලොමා නඛා දන්තා, තචො මංසං නහාරු ච;
අට්ඨී ච මිඤ්ජ වක්කං ච, හදයං යකනං තථා.

1236 කිලොමං පිහක පප්ඵාසං, අන්තං ගුණමුදරියං;
මත්ථලුඞ්ගං කරීසඤ්ච, පිත්තං සෙම්හමථාපරං.

1237 පුබ්බො ච ලොහිතං සෙදො,
මෙදො අස්සු වසාථ වා;
ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා චෙව,
ලසිකා මුත්තමිච්චපි.

1238 ඝනබන්ධසුභාකාර-විපල්ලාසානුසාරිනං;
යථාභූතාවබොධාය, විභත්තාව මහෙසිනා.

1239 කායෙ බාත්තිංස කොට්ඨාසා,
කුණපාව සමුස්සිතා;
සාරගය්හූපගාපෙතා,
ධික්කතා ධීරගීළිතා.

1240 අසුභාව පටික්කූලා, ජෙගුච්ඡා සුවිවජ්ජිතා;
නින්දිතා චක්ඛුමන්තෙහි, අන්ධබාලොපලාළිතා.

1241 විචිත්තඡවිසඤ්ඡන්නා , තචහත්තසමොහිතා;
පරිස්සවපරික්ලිට්ඨා, කුථිතා පූතිගන්ධිතා.

1242 ධොවියන්තාපි සතතං, අජහන්තා මලස්සවං;
සුගන්ධානුවිලිත්තාපි, දුග්ගන්ධපරිණාමිනො.

1243 අහංකාරමමත්තෙන, විස්සට්ඨසුඛසඞ්ගහා;
සඞ්ඝාටඝනසම්බද්ධා, සම්මොහෙන්ති මහාජනං.

1244 ඡන්දරාගසමූපෙතා, යත්ථ මුළ්හා පුථුජ්ජනා;
සෙවන්ති විසමං ඝොරං, චතුරාපායභාගිනො.

1245 තත්ථ චිත්තං විරාජෙතුං, පටිපන්නො යථාක්කමං;
චෙතොවිභාවනත්ථාය, කොට්ඨාසෙසු විචක්ඛණො.

1246 වචසා මනසා චෙව, යථාවුත්තානුසාරතො;
අනුලොමපටිලොමං, සජ්ඣායිත්වා තතො පරං.

1247 වණ්ණසණ්ඨානදිසතො, වවත්ථපෙය්‍ය පණ්ඩිතො;
තතොකාසපරිච්ඡෙදා, පච්චෙකං තු යථාක්කමං.

1248 වණ්ණසණ්ඨානගන්ධා ච,
ආසයොකාසතො තතො;
විභාවෙය්‍යාසුභාකාර-
මෙකෙකස්මිං තු පඤ්චධා.

1249 දසධාභොගමිච්චෙවං, කත්වා භාවයතො පන;
සන්තිභූතා පකාසෙන්ති, රථචක්කාරසාදිසා.

1250 හිත්වා අප්පගුණෙ තත්ථ, ගණ්හං සුප්පගුණං බුධො;
අප්පනං පටිභාගඤ්ච, පප්පොතෙකෙකවත්ථුසු.

1251 අසුභාකාරමාරබ්භ, භාවනා වෙ පවත්තති;
කම්මට්ඨානං පටික්කූලං, පඨමජ්ඣානිකං සියා.

1252 නීලාදිවණ්ණමාරබ්භ, පටිභාගො යදා තදා;
නීලාදිකසිණං හුත්වා, පඤ්චකජ්ඣානිකං භවෙ.

1253 ලක්ඛණාකාරමාරබ්භ , චින්තනා වෙ පවත්තති;
විපස්සනාකම්මට්ඨාන-මිති භාසන්ති පණ්ඩිතා.

1254 තිධා පභෙදම්ච්චෙවං, භාවෙන්තො පුන බුද්ධිමා;
කායගතාසතිං නාම, භාවෙතීති පවුච්චති.

1255 සොයමජ්ඣත්තං නිබ්බින්නො, බහිද්ධා ච නිරාලයො;
උබ්බෙගබහුලො යොගී, පමාදමතිවත්තති.

1256 කාමබන්ධවිනිමුත්තො, පාපා මෙධාවි නිස්සටො;
සච්ඡිකත්වාන සාමඤ්ඤං, අමතං පරිභුඤ්ජති.

1257 **ආනාපානස්සතිං** නාම, සම්මාසම්බුද්ධවණ්ණිතං;
කම්මට්ඨානාධිරාජානං, භාවෙන්තො පන පණ්ඩිතො.

1258 අප්පනඤ්චොපචාරඤ්ච, සමථඤ්ච විපස්සනං;
ලොකුත්තරං ලොකියඤ්ච, සුඛෙනෙවාධිගච්ඡති.

1259 සුඛුමා නිපුණා තික්ඛා, පරිපක්කා බලෙ ඨිතා;
බොධිපක්ඛියධම්මා ච, වොදායන්ති විසෙසතො.

1260 කම්මට්ඨානෙ තථා හෙත්ථ, ගණනා අනුබන්ධනා;
ඵුසනා ඨපනා චෙව, සල්ලක්ඛණවිවට්ටනා.

1261 පාරිසුද්ධි තතො පච්ඡා, තෙසඤ්ච පටිපස්සනා;
ඉච්චෙවමට්ඨධා භෙදා, මාතිකායං පකාසිතා.

1262 විභත්තා සතිපට්ඨාන-වසා සොළසධා තතො;
ආනාපානප්පභෙදෙන, භින්නා ද්වත්තිංසධා පුන.

1263 තමෙව පරියාදාය, සමථඤ්ච විපස්සනං;
මහත්තවෙපුල්ලගතං, භාවෙය්‍ය සතිමා කථං.

1264 ආනාපානං පරිග්ගය්හ, පවිවිත්තො රහොගතො;
ගණෙය්‍ය පඨමං තාව, නිසින්නො සුඛමාසනෙ.

1265 පඤ්චන්නං න ඨපෙතබ්බං, හෙට්ඨා න දසතොපරි;
නෙතබ්බමනුපුබ්බෙන, ගණෙතබ්බමඛණ්ඩිතං.

1266 අන්තො බහි ච වික්ඛෙප-මකත්වාන පුනප්පුනං;
ඵුට්ඨට්ඨානම්හි සතිමා, අනුබන්ධෙය්‍ය මානසං.

1267 නාසිකග්ගොත්තරොට්ඨෙ ච, කත්වාභොගං තතොපරං;
සතතස්සාසසම්ඵස්සං, ආවජ්ජන්තස්ස යොගිනො.

1268 පුප්ඵුලං වාථ දීඝං වා, මණ්ඩලං වාථ විත්ථතං;
තාරකාදිසමාකාරං, නිමිත්තං තත්ථ ජායති.

1269 චිත්තං සමාහිතං හොති, උපචාරසමාධිනා;
උපක්ලෙසා පහියන්ති, පටිභාගෙ සමුට්ඨිතෙ.

1270 නිමිත්තෙ ඨපයං චිත්තං, තතො පාපෙති අප්පනං;
පඤ්චජ්ඣානවසෙනායං, සමථෙ භාවනානයො.

1271 ආරභිත්වාභිනිවෙස-මානාපානෙ පුනාපරො;
අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච, තතො තදනුසාරතො.

1272 භූමිධම්මෙ යථාභූතං, විපස්සිත්වා විසාරදො;
අප්පෙතානුත්තරජ්ඣාන-මයං සුද්ධවිපස්සනා.

1273 ආනාපානසමාපත්තිං, කත්වා පාදකමුත්තරං;
භාවෙන්තස්ස වසෙනාහු, නයං සොළසධා කථං.

1274 දීඝමස්සාසපස්සාසා, රස්සං වාථ තථා ද්වයං;
සතිමා මතිසම්පන්නො, පඨමං පරිගණ්හති.

1275 ආදිමජ්ඣාවසානං තු, කරොන්තො විදිතං තථා;
සමාහිතො සබ්බකාය-පටිසංවෙදි සික්ඛති.

1276 තතො තෙ එව සඞ්ඛාරෙ, පස්සම්භෙන්තොපරූපරි;
වුත්තො පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං සික්ඛතීති ච.

1277 ආනාපානසතිච්චෙවං , කායසඞ්ඛාරනිස්සිතා;
කායානුපස්සනා නාම, චතුධාපි ච භාසිතා.

1278 සම්පයුත්තෙන ඤාණෙන, පීතිමාලම්බණෙන ච;
විපස්සනාය සමථෙ, කුබ්බන්තො පාකටං සුඛං.

1279 වෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාතෙ, චිත්තසඞ්ඛාරකෙ තථා;
පීතාදිපටිසංවෙදී, සික්ඛතීති පවුච්චති.

1280 ථූලෙ තෙ එව සඞ්ඛාරෙ, සමෙතුං පරිභාවයං;
වුත්තො ''පස්සම්භයං චිත්තං, සඞ්ඛාරං සික්ඛතී''ති ච.

1281 තස්සා තංතංමුඛෙනෙත්ථ, සම්පජ්ජනවිසෙසතො;
වෙදනානුපස්සනාය, චතුධා සමුදීරිතා.

1282 අප්පෙන්තො පච්චවෙක්ඛන්තො, බුජ්ඣන්තො ච පකාසිතං;
කරොන්තො මානසං චිත්ත-පටිසංවෙදි සික්ඛති.

1283 තමෙවාභිප්පමොදෙන්තො, සප්පීතිකසමාධිනා;
''අභිප්පමොදයං චිත්තං, සික්ඛතී''ති පවුච්චති.

1284 අප්පනායොපචාරෙන, තමෙවාථ සමාදහං;
යොගී ''සමාදහං චිත්තං, සික්ඛතී''ති පකාසිතො.

1285 පච්චනීකෙහි වික්ඛම්භ-සමුච්ඡෙදෙහි මොචයං;
තථා ''විමොචයං චිත්තං, සික්ඛතී''තිපි භාසිතො.

1286 ආනාපානං පභෙදාය, කම්මට්ඨානං යථාරහං;
චිත්තානුපස්සනා නාම, පවත්තායං චතුබ්බිධා.

1287 විපස්සනායනිච්චානු-ගතත්තා හි විසෙසතො;
විපස්සන්තො අනිච්චානු-පස්සී සික්ඛති පණ්ඩිතො.

1288 තතො විරාගානුපස්සී, නිබ්බින්දිත්වා විරාජයං;
තථා නිරොධානුපස්සී, භූමිධම්මෙ නිරොධයං.

1289 පක්ඛන්දනපරිච්චාගපටිනිස්සග්ගතො පන;
පටිනිස්සග්ගානුපස්සී, සික්ඛතීති පවුච්චති.

1290 ආනාපානමුඛෙනෙව , භූමිධම්මවිපස්සනා;
ධම්මානුපස්සනා නාම, භාසිතෙවං චතුබ්බිධා.

1291 ඉති සොළසධාකාරං, සික්ඛත්තයපතිට්ඨිතං;
චතුබ්බිධම්පි පූරෙති, සතිපට්ඨානභාවනං.

1292 පරිග්ගය්හ සතිඤ්චෙව-මුස්සාහන්තො විපස්සනං;
ද්වත්තිංසාකාරභෙදෙහි, සතොකාරීති වුච්චති.

1293 ඉත්ථඤ්ච ගණනාදීහි, භාවෙත්වා සමථං තතො;
විපස්සනාධිවචනං, කත්වා සල්ලක්ඛණං පුන.

1294 පත්වා විවට්ටනාමග්ගං, පාරිසුද්ධිඵලෙ ඨිතො;
පච්චවෙක්ඛණසඞ්ඛාතං, පප්පොති සතිපස්සනං.

1295 ආනාපානසතිච්චෙවමසෙසං පරිපූරිතා;
සාකාරං සප්පභෙදඤ්ච, භාවිතාති පවුච්චති.

1296 ආනාපානසමාධිමෙතමතුලං බුද්ධාපදානුත්තමං,
පාපක්ලෙසරජොහරං සුඛමුඛං දුක්ඛග්ගිනිබ්බාපනං;
භාවෙත්වා සතිසම්පජඤ්ඤවිපුලා වික්ඛෙපවිද්ධංසකා,
පප්පොන්තුත්තරමුත්තමාමතපදං බොධිත්තයබ්‍යාපකං.

1297 බුද්ධං ධම්මඤ්ච සඞ්ඝං පුථුනනමහිතං සුද්ධසීලං සුදානං,

ධම්මට්ඨා දෙවතායොපසමථ මරණං කායමානඤ්චපානං;
පඤ්ඤත්තාරබ්භයායං සතිසමවහිතා බොධිමග්ගොදයාය,
සායං සද්ධම්මනෙත්තී සහිතසිවගුණා සෙවිතබ්බාදරෙන.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ දසානුස්සතිවිභාගො නාම

නවමො පරිච්ඡෙදො.

10. දසමො පරිච්ඡෙදො

සෙසකම්මට්ඨානවිභාගො

1298 බ්‍යාපාදාදීනවං දිස්වා, ඛෙමභාවඤ්ච ඛන්තියං;
අප්පමඤ්ඤා තු භාවෙන්තො, විනෙය්‍ය පටිඝං කථං.

1299 චෙතොසන්තාපනො කොධො,
සම්පසාදවිකොපනො;
විරූපබීභච්ඡකරො,
මුඛවණ්ණප්පධංසනො.

1300 සීලකාලුස්සියුප්පාදො, චිත්තවික්ඛෙපසම්භවො;
පඤ්ඤාපජ්ජොතවිද්ධංසී, පටිපත්තිවිබන්ධකො.

1301 අපායෙකායනො මග්ගො, පාපකණ්ටකබන්ධකො;
ධම්මමග්ගසමුච්ඡෙදී, මග්ගද්වාරපිධානකො.

1302 යසොවණ්ණවිසඞ්ඛාරො, ගුණමූලප්පහඤ්ජකො;
දුක්ඛධම්මසමොධානො, බ්‍යසනොපද්දවාකරො.

1303 දුන්නිමිත්තමිදං ජාතං, සබ්බසම්පත්තිධංසනං;
ධූමකෙතුසමුප්පාදො, සබ්බලොකවිනාසකො.

1304 සබ්බකල්‍යාණධම්මානං, අවමඞ්ගලමුට්ඨිතං;
හිතාරම්භසමුග්ඝාතී, අන්තරායසමාගමො.

1305 සබ්බාකාරපටික්කූලං, සබ්බවිද්දෙසකාරණං;
විපත්තිමුඛමුප්පන්නං, අමිත්තජනපත්ථිතං.

1306 සපත්තකරණං ඝොරං, සබ්බානත්ථවිධායකං;
භයමන්තරතො ජාතං, තං ජනො නාවබුජ්ඣති.

1307 ඛුරධාරං ලිහන්තාව, ගිලන්තාව හුතාසනං;
තිත්තලාබුංව ඛාදන්තා, ගණ්හන්තාදිත්තමායුධං.

1308 බ්‍යාපාදමත්තසම්භව-මත්තසඤ්ඤාය කෙවලං;
උපලාළෙන්ති දුම්මෙධා, ඝොරමාසීවිසං යථා.

1309 දොසතෙජෙන රුක්ඛොව, සුසිරාරුළ්හපාවකො;
අන්තොනුදය්හමානාපි, විප්ඵන්දන්ති විඝාතිනො.

1310 නාවබුජ්ඣන්ති දුම්මෙධා, චෙතොසඞ්කප්පවායුනා;
උක්කාමුඛාමිවාදිත්ත-මුජ්ජලන්තා පුනප්පුනං.

1311 භයමග්ගසමාරුළ්හා, ඛෙමමග්ගවිරොධිනො;
බ්‍යාපන්නා කිබ්බිසාකිණ්ණා, අත්ථද්වයවිරොධිනො.

1312 අනාථා සල්ලකාවිද්ධා, විසට්ටා අනුසොචිනො;
අන්ධා විය මිගාරඤ්ඤෙ, භමන්ති හතචක්ඛුකා.

1313 අසංවිහිතකම්මන්තා, බාලා කොධවසානුගා;
ඛිප්පං ලක්ඛිං පරිච්චත්තා, යසොභොගෙහි ධංසරෙ.

1314 දුප්පටිප්පාදිතාරම්භා, කොධසඞ්ඛොභමොහිතා;
ධම්මාමතරසස්සාදං, න වින්දන්ති අවිද්දසූ.

1315 බහ්වාදීනවමිච්චෙව-මන්තො බ්‍යාධිමිවුට්ඨිතං;
ජාතානලමිවුච්ඡඞ්ගෙ, අජ්ඣුපෙක්ඛන්ති දුජ්ජනා.

1316 චොදයමානා දුක්ඛෙහි, ක්ලෙසාචිණ්ණමලීමසා;
පාපකම්මෙහි පූරෙන්තා, සෙන්ති මච්චුපථෙ චිරං.

1317 තමෙවං පටිසඞ්ඛාය, පටිඝං පන යොනිසො;
වාළමිගංව ධාවන්තං, ආවිසන්තංව රක්ඛසං.

1318 පාවකංව පරිබ්‍යුළ්හං, භායමානස්ස යොගිනො;
සොත්ථිභාවාය ඛෙමන්ත-මුපඤ්ඤත්තං මහෙසිනා.

1319 මාතා කල්‍යාණධම්මානං, ඛමා නාම මහිද්ධිකා;
සමප්පවත්ති සත්තෙසු, සබ්බසම්පත්තිසාධිකා.

1320. කොධානලජලාසෙකො ,
සොකොපායාසනාසනං;
ආඝාතසල්ලනිද්ධාරී,
උපනාහවිමොචනං.

1321. වණ්ණකිත්තිසමුට්ඨානං, ගුණමූලාභිසෙවනං;
අපාරුතමුඛංචෙත-මත්ථද්වයසමිද්ධියා.

1322. විඝාතපරියාදාන-මාසවානමසෙසතො;
පටිපස්සම්භනං චෙතො-පීතිකරණවන්දනං.

1323. සබ්බදුක්ඛසමුග්ඝාති, සුඛුපට්ඨානමුත්තමං;
බ්‍යසනොදයවිච්ඡෙදො, භයභෙරවනිග්ගමො.

1324. චෙතොපසාදසන්ධානො, පාසාදිකඵලාවහො;
පවරො බොධිසම්භාරො, නරානරනිසෙවිතො.

1325. පාපකන්තාරනිත්ථාරො, චතුරාපායරොධකො;
ද්වාරාවාපුරණඤ්චෙතං, දෙවලොකූපපත්තියා.

1326. පඤ්ඤාසීලසමාධානං, පටිපත්තිවිසොධනො;
පියඞ්කරො සොම්මභාවො, දුල්ලභො බහුපත්ථිතො.

1327. ක්ලෙසසඞ්ඛොභවික්ඛෙප-විප්ඵන්දපටිබන්ධනං;
තිතික්ඛාගුණමක්ඛාත-මාරක්ඛවිධිමත්තනො.

1328. විහිංසාරතිසාරම්භ-පටිරොධවිමොචනං;
වෙරිකිබ්බිසවිද්ධංසී, ලොකානුග්ගහකාරණං.

1329. ධම්මපජ්ජොතකරණං , සංයොගමලසොධනං;
සම්මොහතිමිරුද්ධාරි, සම්පත්තිපටිපාදනං.

1330. ඉච්චත්තත්ථං පරත්ථඤ්ච, සම්පාදෙත්වා ඛමාපරො;
සාධෙති සබ්බසම්පත්ති-මිධ චෙව පරත්ථ ච.

1331. තිතික්ඛාගුණසම්පන්නො , පාණභූතානුකම්පකො;
අනාකුලිතකම්මන්තො, සොරතො සඛිලො සුචි.

1332. නිවාතො සමිතාචාරො, සුභගො පියදස්සනො;
පටිසඞ්ඛාබලප්පත්තො, ධිතිමා මතිපාටවො.

1333. අක්ඛොභො අධිවාසෙන්තො,
සබ්බානත්ථෙ පරිස්සයෙ;
භීමසඞ්ගාමාවචරො,
හත්ථිනාගොව සොභති.

1334. ඉත්ථං සමන්තතො භද්දං, තිතික්ඛං පච්චවෙක්ඛතො;
පස්සම්භෙති සමුට්ඨාය, ඛමා බ්‍යාපාදසම්භමං.

1335. දිබ්බොසධමිවාතඞ්කං, මෙසජ්ජවං හුතාසනං;
ඛිප්පමන්තරධාපෙති, තිතික්ඛා කොධමත්තනො.

1336. තතොනෙකගුණොපෙතං, නෙකදොසප්පහඤ්ජනං;
ඛන්තිධම්මමධිට්ඨාය, පසන්නධීරමානසො.

1337. භාවෙය්‍ය පඨමං තාව, **මෙත්තාභාවනමුත්තමං**;
අත්තානමුපමං කත්වා, සත්තෙසු හිතවුඩ්ඪියා.

1338. සබ්බෙ සත්තා ච පාණා ච, භූතා ජීවා ච පුග්ගලා;
අබ්‍යාපජ්ජා තථාවෙරා, අනීඝා ච සුඛෙධිනො.

1339. විජ්ජාසම්පත්තිභොගෙහි, පවඩ්ඪන්තු යසස්සිනො;
පරිවාරබලප්පත්තා, භයොපද්දවවජ්ජිතා.

1340. සඛිලා සුඛසම්භාසා, අඤ්ඤමඤ්ඤාවිරොධිනො;
මොදන්තු සුහිතා සබ්බෙ, මා කිඤ්චි පාපමාගමා.

1341 සද්ධාපාමොජ්ජබහුලා, දානසීලමහුස්සවා;
ගුණභූසිතසන්තානා, ආයුං පාලෙන්තනාමයං.

1342. සම්මාදිට්ඨිං පුරොධාය, සද්ධම්මපටිපත්තියා;
ආරාධෙන්තු හිතොපාය-මච්චන්තං සුඛසාධනං.

1343. ඉති නානප්පකාරෙන, සත්තෙසු හිතමානසං;
මාතාව පියපුත්තම්හි, පවත්තෙය්‍ය නිරන්තරං.

1344. සිනෙහං පරිවජ්ජෙන්තො, බ්‍යාපාදඤ්ච විනාසයං;
පරිසුද්ධෙන චිත්තෙන, හිතකාමොව කෙවලං.

1345. මෙත්තාය මිත්තෙ මජ්ඣත්තෙ, වෙරිකෙ ච යථාක්කමං;
කරොන්තො සීමසම්භෙදං, අත්තනි ච සමං ඵරෙ.

1346. ආසෙවන්තස්ස තස්සෙවං, හිතාභොගසමාහිතං;
සත්තපඤ්ඤත්තිමාරබ්භ, සමාධියති මානසං.

1347. තතො අනීඝො එකග්ගො, උපසන්තමනොරථො;
ඣානත්තිකං චතුක්කං වා, මෙත්තාචෙතොවිමුත්තියා.

1348. භූමිදෙසදිසාසත්ත-භෙදභින්නෙසු ඔධිසො;
යථාසම්භවමප්පෙති, සබ්බසත්තෙස්වනොධිසො.

1349. තදෙවමෙකසත්තම්හි, පරිච්ඡෙදනියාමතො;
බහුකෙසු ච සත්තෙසු, සබ්බෙසු ච පවත්තති.

1350. තථාසෙවිතසන්තානො,
මෙත්තාචෙතොවිමුත්තියා;
කරුණාභාවනායොග-
මාරභෙය්‍ය තතො පරං.

1351. සත්තානං දුක්ඛිතාකාර-මාවජ්ජිත්වාන යොනිසො;
"අහො දුක්ඛා විමුච්චන්තු, සබ්බෙ සත්තා"ති චින්තයං.

1352. කථං මාණවකොයඤ්ච, භයභෙරවකම්පිතො;
බ්‍යසනොපද්දවාවිද්ධො, විප්ඵන්දති විඝාතවා.

1353. තථා හෙතෙ විමොක්ඛාය, පටිපන්නා විරොධිනො;
සබ්‍යාපජ්ජා විහඤ්ඤන්ති, චෙතොදුක්ඛසමප්පිතා.

1354. අථඤ්ඤෙ පරිදෙවන්ති, විපත්තිවිනිපාතිකා;
පධූපායිකසඞ්කප්පා, සොකොපායාසභාගිනො.

1355. අථාපරෙ පරාභූතා, කාමක්ලෙසවසීකතා;
මොහන්ධකාරපක්ඛන්තා, සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

1356. තෙ තත්ථ කටුකං ඝොරමනුභොන්තා සකං ඵලං;
දුක්ඛසූලසමාවිද්ධා, බාහා පග්ගය්හ කන්දරෙ.

1357. දීඝරත්තාධිමුත්තාය, දෙවලොකසමිද්ධියා;
දෙවකායා විහායන්ති, අකාමා පරිවත්තිනො.

1358. චිරකාලං ජලිත්වාන, සූරියොව නභන්තරෙ;
බ්‍රහ්මානොපි පතන්තෙව, බ්‍රහ්මලොකාපරායණා.

1359. බන්ධපඤ්චකමිච්චෙවං, දුක්ඛාගාරං සමුබ්බහං;
නානාගතීසු වික්ඛිත්තං, පාණජාතං විහඤ්ඤති.

1360. අනාථමනයාපන්නං, පරිහානිභයාකුලං;
වාතමණ්ඩලිකක්ඛිත්තපක්ඛීව පරිවත්තති.

1361. ඉති දිස්වාන සුත්වා වා, සම්භාවෙත්වාන වා පුන;
දුක්ඛාපගමමිච්ඡන්තො, දුක්ඛාපගම පත්ථයං.

1362. සුඛිතෙසු ච මෙධාවී, දුක්ඛාකාරමනුස්සරං;
පවත්තෙය්‍ය දයාපන්නො, කරුණාභාවනප්පනං.

1363. "අහො සත්තා විමුච්චන්තු, දුක්ඛධම්මෙහි සබ්බථා;

සාධු සමෙන්තුපායාසා, සොකා ච පරිදෙවනා.

1364 ‘‘ඛීයන්තු පාපධම්මා ච, පස්සම්භෙන්තාමයා තථා;
සංකිලෙසා පලිබොධා ච, සමුච්ඡිජ්ජන්තු පාණිනං.

1365 ‘‘බ්‍යාපාදා ච විහායන්තු, විනිවත්තන්තුපද්දවා;
බ්‍යසනානි විනස්සන්තු, විගච්ඡන්තු විපත්තියො.

1366 ‘‘විහෙසා ච විඝාතා ච, ඛීයන්තු භයභෙරවා;
පටික්කමන්තු විස්සට්ඨා, සොත්ථිං පස්සන්තු පාණිනො’’.

1367 ඉච්චෙවමනුකම්පන්තො, සබ්බසත්තෙපි සබ්බථා;
සබ්බදුක්ඛසමුග්ඝාතං, පත්ථෙන්තො කරුණායති.

1368 සොකුප්පත්තිං නිවාරෙන්තො, විහිංසං දූරතො හරං;
මෙත්තායමිව පාපෙති, කරුණාඣානමප්පනං.

1369 කරුණානන්තරං යොගී, භාවෙය්‍ය **මුදිතං** තතො;
සත්තානං සුඛිතාකාරමාවජ්ජෙත්වාන යොනිසො.

1370 කථං චිරාය බ්‍රහ්මානො, මහාතෙජා මහිද්ධිකා;
පීතිභක්ඛා සුභට්ඨායී, පමොදන්ති නිරාමයා.

1371 දෙවකායා මහාභොගා,
මහෙසක්ඛා යසස්සිනො;
අච්ඡරාපරිවාරෙහි,
පරිවාරෙන්ති නන්දනෙ.

1372 රාජාභිසෙකසම්පත්තා, ඡත්තචාමරභූසිතා;
ආධිප්පච්චමධිට්ඨාය, සුඛිතා රාජභොගිනො.

1373 යථොපට්ඨිතභොගෙහි, තදඞ්ගෙපි ච පාණිනො;
යථාකාමිතනිප්ඵන්නා, මොදන්ති සුඛපීතිකා.

1374 චතුරාපායිකා සත්තා, පාපකම්මපරික්ඛයා;
තතො චුතාභිනන්දන්ති, සුඛට්ඨානෙ පතිට්ඨිතා.

1375 සබ්බාලයසමුග්ඝාතං, පත්වා ලොකුත්තරං පදං;
පටිපස්සද්ධදරථා, සුඛං මොදන්තනප්පකං.

1376 ඉති දිස්වාන සුත්වා වා, සම්භාවෙත්වා පුනප්පුනං;
සත්තානමධිවාසෙන්තො, සුඛාකාරං පමොදති.

1377 ‘‘අහො සාධු අහො සුට්ඨු,
මොදන්ති වත පාණිනො;
අහො සුලද්ධං සත්තානං,
සමිද්ධිමභිපත්ථිතං.

1378 ‘‘පසන්නමුඛවණ්ණා ච, පරිපුණ්ණමනොරථා;
පීතිපාමොජ්ජබහුලා, චිරං ජීවන්තුනාමයා.

1379 ‘‘භයමග්ගමතික්කන්තා, දුක්ඛසඞ්ඝාටනිස්සටා;
ඛෙමමග්ගමනුප්පත්තා, පීතිසම්පත්තිවුල්ලිතා.

1380 ‘‘සමග්ගා සුහිතා චෙතෙ, පටිසන්ධානපෙසලා;
සම්පත්තිමභිවෙදෙන්ති, කල්‍යාණගුණභූසිතා’’.

1381 ඉති සම්මා පිහායන්තො, සුඛාධිගමසම්පදං;
සත්තානමභිරොචෙන්තො, මුදිතාය සමං ඵරං.

1382 හිත්වා පලාසාභිසඞ්ගං, ඉස්සාරතිනිරඞ්කතො;
මෙත්තායමිව පාපෙති, මුදිතාඣානමප්පනං.

1383 මුදිතං පන භාවෙත්වා, භාවෙය්‍යු**පෙක්ඛ**මුත්තමං;
විරොධානුනයං හිත්වා, හුත්වා මජ්ඣත්තමානසො.

1384 සභාවභූත ලොකස්ස,
ලාභාලාභං යසායසං;
නින්දාපසංසං පස්සන්තො,

සුඛං දුක්ඛඤ්ච කෙවලං.

1385 කථං කම්මස්සකතත්තායං ලොකානුපරිවත්තති;
ලොකධම්මෙ පරාභූතො, අත්තාධෙය්‍යාවිවජ්ජිතො.

1386 කිං නාමත්ථි සමත්ථෙත්ථ, පවත්තෙතුං යථාරුචි;
කස්ස වා රුචියා හොන්ති, සුඛිතා වාථ දුක්ඛිතා.

1387 යථාපච්චයසම්භූතා, සුඛදුක්ඛා හි පාණිනො;
න සක්කා පරිවත්තෙතුං, අඤ්ඤෙන පුන කෙනචි.

1388 මිච්ඡාමග්ගමධිට්ඨාය , විපජ්ජන්ති ච මානවා;
සම්මාමග්ගං පුරොධාය, සම්පජ්ජන්ති පුනත්තනා.

1389 තත්ථ කායවසෙනෙතෙ, පරිවත්තන්ති අඤ්ඤථා;
යථාරුචිතකම්මන්තා, පච්චෙකවසවත්තිනො.

1390 නිරත්ථකවිහෙසායං, මඤ්ඤෙ ලොකවිචාරණා;
සන්තමෙතං පණීතඤ්ච, යදිදං තත්‍රුපෙක්ඛනං.

1391 අහං කො නාම කෙ චෙතෙ, කිමට්ඨානබුධන්තරො;
පරෙසුපරි පෙක්ඛන්තො, විහඤ්ඤාමීති අත්තනො.

1392 සුඛිතා හොන්තු වා මා වා, දුක්ඛා මුච්චන්තු වා න වා;
සමිද්ධා වා දලිද්දා වා, කා මමෙත්ථ විචාරණා.

1393 අත්තානං පරිහාරන්තු, යථාකාමං තු පාණිනො;
පලිබොධො පපඤ්චො වා, බ්‍යාපාදො වා න මෙ තහිං.

1394 ඉති සඞ්ඛායුපෙක්ඛන්තො, හිතකාමොපි පාණිනං;
අපක්ඛපාතුපෙක්ඛාය, සමං එරති යොනිසො.

1395 අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා නික්ඛන්තො, අනුරොධං විරාජිය;
මෙත්තායමිව පාපෙති, පඤ්චමජ්ඣානමප්පනං.

1396 අප්පමඤ්ඤා චතස්සෙව-මාචික්ඛි වදතං වරො;
මහාපුරිසධොරය්හො, හිතකාමො මහාමුනි.

1397 න ලිඞ්ගවිසභාගම්හි, ආදිකම්මිකයොගිනා;
භාවෙතබ්බා මතසත්තෙ, මෙත්තමෙව න සබ්බථා.

1398 පත්තබ්බසම්පදාකාරං, දුක්ඛාකාරඤ්ච පාණිසු;
ආවජ්ජං මුදිතාකාරමනත්තාධීනතං තථා.

1399 අත්තනි දුග්ගතෙ මිත්තෙ, මජ්ඣත්තෙති යථාක්කමං;
පඨමං භාවනායොගමාරභිත්වා තතො පරං.

1400 අත්තනි මිත්තෙ මජ්ඣත්තෙ, වෙරිකෙති චතූසුපි;
කරොන්තො සීමසම්භෙදං, සබ්බත්ථ සමමානසො.

1401 භූමිකාදිප්පභෙදෙහි , පරිච්ඡිජ්ජොධිසො තථා;
අපරිච්ඡිජ්ජ වා චෙතා, භාවෙතබ්බාති භාසිතා.

1402 අසඞ්ඛොභිතසන්තානා, තාහි භූතානුකම්පකා;
විහරන්තුත්තමා බ්‍රහ්මවිහාරාති තතො මතා.

1403 අප්පමාණාලම්බණත්තා, තථා සුප්පටිපත්තියා;
සත්තෙසු අප්පමාණත්තා, අප්පමඤ්ඤාති සම්මතා.

1404 අසම්පත්තහිතා සත්තා, දුක්ඛිතා ලද්ධසම්පදා;
කම්මස්සකාති චින්තෙත්වා, තතො තෙසු යථාක්කමං.

1405 ‘‘සම්පත්තීහි සමිජ්ඣන්තු,
දුක්ඛා මුච්චන්තු පාණිනො;
අහො සත්තා සුඛප්පත්තා,
හොන්තු සත්තා යථා තථා’’.

1406 ඉච්චාභිවුද්ධිමිච්ඡන්තො, දුක්ඛාපගමනං තථා;
සමිද්ධෙ අනුමොදන්තො, උපෙක්ඛන්තො ච පීණිතෙ.

1407 මාතාව දහරෙ පුත්තෙ, ගිලානෙ යොබ්බනෙ යිතෙ;
සකිච්චපසුතෙ චෙව, චතුධා සම්පවත්තති.

1408 ඉත්ථං චතුධා සත්තෙසු, සම්මා චිත්තපවත්තනා;
සබ්බථාපි චතුද්ධාව, තතො වුත්තා මහෙසිනා.

1409 ඉච්චෙතා පන භාවෙන්තො, පසන්නමුඛමානසො;
සුඛං සුපති සුත්තොපි, පාපං කිඤ්චි න පස්සති.

1410 පටිබුජ්ඣතනුත්‍රාසො, ජාගරොව පමොදති;
චෙතසො ච සමාධානං, ඛිප්පමෙවාධිගච්ඡති.

1411 පරිස්සයා පහීයන්ති, විගච්ඡන්ති වුපද්දවා;
දෙවතාපි ච රක්ඛන්ති, අමුය්හන්තං අනාකුලං.

1412 ඵුල්ලංව කමලං කාලෙ, චන්දංව විමලං ජනො;
සොම්මකොමලධම්මෙහි, පියචක්ඛූහි පස්සති.

1413 අසංහීරො අසංකුප්පො, සබ්බාවත්ථාසු පණ්ඩිතො;
සමං පවත්තිතාරම්භො, ලොකමෙසොනුගණ්හති.

1414 ඛණමත්තොපචාරෙකා, පවත්තෙකම්හි පුග්ගලෙ;
අප්පමාණා ඵලිත්වෙව, වණ්ණයන්ති මහෙසිනො.

1415 පගෙව සබ්බසත්තෙසු, අප්පනාපත්තභාවනා;
චතස්සොපි සමීභූතා, වසීභූතා නිරන්තරං.

1416 පුඤ්ඤධාරාභිසන්දන්තා, පරිපූරෙන්ති පණ්ඩිතං;
අප්පමෙය්‍යමහොඝොව, සාගරං වීචිමාලිනං.

1417 අප්පමඤ්ඤාමයානං හි, පුඤ්ඤානං සොළසිං කලං;
සබ්බොපධිකපුඤ්ඤානි, නාග්ඝන්තීති පකාසිතං.

1418 අවඤ්ඣා තස්ස පබ්බජ්ජා, යස්ස හෙතාසු ගාරවො;
සුඛුමොදග්‍යබහුලො, තිස්සො සික්ඛා සුසික්ඛති.

1419 අමොඝං රට්ඨපිණ්ඩඤ්ච, භුඤ්ජතෙසො විසෙසතො;
තම්පි මහප්ඵලං හොති, සද්ධාදෙය්‍යං පතිට්ඨිතං.

1420 සද්ධාදිකුසලා ධම්මා, පවඩ්ඪන්ති අඛණ්ඩිතා;
සම්බුද්ධචරියානඤ්ච, මහත්තං තස්ස පාකටං.

1421 අකිච්ඡපටිවෙධාය, පාදකජ්ඣානමුත්තමං;
උජු චෙකායනො මග්ගො, බ්‍රහ්මලොකූපපත්තියා.

1422 වාසනාභාගියා චෙතා, බොධිසම්භාරකූලිකා;
සොවග්ගිකා සුඛාහාරා, ලොකාරක්ඛා නිරුත්තරා.

1423 අප්පමෙය්‍යානිසංසෙවං, අප්පමෙය්‍යගුණොදයා;
අප්පමඤ්ඤා තතො තාසු, න පමජ්ජෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

1424 පටික්කූලං පනාහාරෙ, භාවෙන්තො සඤ්ඤමුත්තමං;
කබළීකාරමාහාර-මන්නපානාදිසඞ්ගහං.

1425 අසිතං ඛායිතං පීතං, සායිතඤ්ච රහොගතො;
පටික්කූලන්ති චින්තෙය්‍ය, ගමනාදිවසා කථං.

1426 තපොවනමිදං හිත්වා, රමණීයමනාකුලං;
ආහාරහෙතු ගන්තබ්බො, ගාමො ගාමජනාකුලො.

1427 තත්ථාසුචිපරික්ලිට්ඨෙ, දුජ්ජනාචාරසඞ්කරෙ;
දීනමෙසයතුත්තිට්ඨං, ගෙහෙ ගෙහෙ තු භොජනං.

1428 තං ඛෙළමලසංක්ලිට්ඨං, ජිව්හග්ගපරිවත්තිතං;
දන්තචුණ්ණිතසම්භින්නං, වණ්ණගන්ධං විලිස්සති.

1429 පිත්තසෙම්හපරිබ්‍යූළ්හං, පුබ්බලොහිතමිස්සිතං;
පවිසන්තං පටික්කූලං, ජෙගුච්ඡං ධික්කතාසිවං.

1430 කුච්ඡියං කුණපාකිණ්ණෙ, දුග්ගන්ධපරිභාවිතෙ;
සුවානවමථාකාරං, වන්තංව ස්වානදොණියං.

1431 තත්තචන්දනිකායංව , නානාකිමිසමාකුලෙ;
තත්ථ බුබ්බුළකච්ඡන්නං, කුථිතං පරිපච්චති.

1432 සංපච්චන්තං පනෙතඤ්ච, සභාවඤ්ච විසෙවිතං;
වඩ්ඪෙති කෙසලොමාදිං, නානාකුණපසඤ්චයං.

1433 විපච්චන්තමථොපෙතමනෙකොපද්දවාවහං;
කුට්ඨගණ්ඩකිලාසාදිමහාබ්‍යාධිසතොදයං.

1434 පූතිභූතඤ්ච තං පක්ක-මනෙකද්වාරසඤ්චිතං;
මෙදපිණ්ඩංව කුථිතං, පරිස්සවති සන්තතං.

1435 යෙන පූතිගතො කායො, නිච්චං දුග්ගන්ධවායිකො;
ධොවියන්තොපි සතතං, සුචිභාවං න ගච්ඡති.

1436 කුච්ඡිතො සොයමාහාරො,
කායාසුචිනිසෙවනො;
නිස්සන්දමලනිට්ඨානො,
උපක්ලෙසඵලාවහො.

1437 කාමරාගසමුට්ඨානං, රොගජාතිනිබන්ධනං;
මදප්පමාදාධිට්ඨානං, පාපකම්මමහාපථො.

1438 අභිතොදයමග්ගොයං, භයභෙරවසම්භවො;
බ්‍යසනාගමනද්වාරං, අපායාවහිතං මුඛං.

1439 චරන්තත්තසමත්තාව, යත්ථොදරියමුච්ඡිතා;
ක්ලිට්ඨකම්මානි දුම්මෙධා, කරොන්තා දුක්ඛභාගිනො.

1440 තත්ථ චිත්තවිරාගාය, කිං පක්කඵලසන්නිභෙ;
රසස්සාදපියාකාරෙ, සොරාදීනවසඤ්චිතෙ.

1441 භාවෙන්තස්ස පටික්කූල-සඤ්ඤමෙවං විභාවිනො;
උපචාරපථං පත්වා, චිත්තං හොති සමාහිතං.

1442 සොයං පස්සම්භිතාහාර-
විසදො සො විචක්ඛණො;
මදප්පමාදනික්ඛන්තො,
රසස්සාදනිරාලයො.

1443 ලිම්පෙන්තො විය භෙසජ්ජ-මක්ඛරබ්භඤ්ජකො යථා;
පුත්තමංසංව ඛාදන්තො, ආහාරං පරිභුඤ්ජති.

1444 අරියවංසානුපජාතො,
අප්පිච්ඡාදිගුණොදිතො;
කාමජාලං පදාලෙත්වා,
සොත්ථිං පප්පොති පණ්ඩිතො.

1445 **චතුධාතුවවත්ථානං,** භාවෙන්තො පන පඤ්චධා;
ධාතුයො පරිගණ්හෙය්‍ය, චතස්සොපි සභාවතො.

1446 සඞ්ඛෙපෙන ච විත්ථාරා, සම්භාරා ච සලක්ඛණා;
අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච, චතුධා විභජෙ කථං.

1447 යං කිඤ්චි කෙසලොමාදි, කක්ඛළත්තං පවුච්චති;
අජ්ඣත්තං පථවීධාතු, බහිද්ධා තු තතොපරා.

1448 යූසභූතන්ති යං කිඤ්චි,
ආපොව පරිපාචකං;
තෙජො වායොති ගණ්හෙය්‍ය,
විත්ථම්භකමසෙසතො.

1449 විත්ථාරතොපි සම්භාරා, කෙසලොමාදි වීසති;
පථවීධාතු පිත්තාදි, ද්වාදසාපොති භාවයෙ.

1450 තෙජෙන යෙන කායොයං, සන්තප්පති ජීරීයති;
පරිදය්හති සම්මා ච, පච්චන්ති අසිතාදයො.

1451 තදෙතං චතුකොට්ඨාසං, කායසම්භවමත්තනො;
තෙජොධාතූති ගණ්හෙය්‍ය, වායොධාතූතිවාපරං.

1452 උද්ධඤ්චාධොගමාවාතා, කුච්ඡිකොට්ඨාසයා තථා;
අඞ්ගමඞ්ගානුසාරී ච, ඡධානාපානමිච්චපි.

1453 තං තං ලක්ඛණමාරබ්භ, නිද්ධාරෙත්වා සලක්ඛණං;
පරිගණ්හෙය්‍ය සබ්බත්ථ, චතුධා ධාතුසඞ්ගහං.

1454 ඉච්චෙවං චතුකොට්ඨාසො,
ධාතුමත්තො කළෙවරො;
නිච්චෙතනො ච නිස්සත්තො,
නිස්සාරො පරභොජනො.

1455 රිත්තො තුච්ඡො ච සුඤ්ඤො ච,
විවිත්තො ච පවජ්ජිතො;
අත්තා වා අත්තනීයං වා,
නත්ථෙවෙත්ථ කථඤ්චිපි.

1456 කෙවලං චෙතනාවිද්ධො, කායොයං පරිවත්තති;
කම්පිතො යාය යන්තංව, සාධිප්පායොව ඛායති.

1457 ආයු උස්මා ච විඤ්ඤාණං, යදා කායං ජහන්තිමං;
අපවිද්ධො තදා සෙති, නිරත්ථංව කලිඞ්ගරං.

1458 විපරීතං පපඤ්චෙන්තා, බහුධා මොහපාරුතා;
යත්ථ මිච්ඡාවිපල්ලාසපරාභූතා පුථුජ්ජනා.

1459 සංසාරද්ධානකන්තාරං, චතුරාපායසඞ්කරං;
ඛ්‍යසනෙකායනොපායං, නාතිවත්තන්ති දුජ්ජනා.

1460 සොයමෙවං චතුද්ධාති,
ධාතුභෙදෙන පස්සතො;
තස්සොපචාරිකො නාම,
සමථො හොති චෙතසි.

1461 ඉත්ථං ධාතුවවත්ථානං, කත්වා තදනුසාරතො;
උපාදාරූපධම්මෙ ච, නාමධම්මෙ ච සබ්බථා.

1462 භූමිභූතෙ පරිග්ගය්හ, පස්සන්තො පච්චයට්ඨිතිං;
අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච, විපස්සන්තොදයබ්බයං.

1463 යථාභූතමභිඤ්ඤාය, නිබ්බින්දන්තො විරජ්ජති;
විරාගා ච විමුච්චිත්වා, පාරගූති පවුච්චති.

1464 ආරුප්පං පන භාවෙන්තො, කම්මට්ඨානමනාවිලං;
චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානං, පත්වා කසිණමණ්ඩලෙ.

1465 පරිචිණ්ණවසීභූතා, ඣානා වුට්ඨාය පඤ්චමා;
චින්තෙති දණ්ඩාදානාදිරූපදොසමභිණ්හසො.

1466 නිබ්බින්දන්තො තතො රූපෙ, තදාකාරෙ ච ගොචරෙ;
තදාලම්බණධම්මෙ ච, පත්ථෙන්තො සමතික්කමං.

1467 පත්ථරිත්වාන යං කිඤ්චි, ආකාසකසිණං විනා;
උග්ඝාටෙති තමෙවාථ, කසිණං ධිතිමා සතො.

1468 න තං මනසි කරොති, නාවජ්ජති න පෙක්ඛති;
චින්තාභොගවිනිමුත්තො, කසිණං පති සබ්බථා.

1469 තදප්පායසමඤ්ඤාතමාකාසං පති මානසං;
සාධුකං පටිපාදෙති, යොනිසො පටිචින්තයං.

1470 තස්සාවජ්ජනසම්පන්නං, උපායපටිපාදිතං;
කසිණාපගමාකාසං, චින්තනාරබ්භ වත්තති.

1471 ඉත්ථමන්තරධාපෙත්වා, කසිණං තු තතො පරං;
සබ්බාවන්තමනන්තරං, එරතාකාසගොචරං.

1472 තත්ථ වුත්තනයෙනෙව, භාවෙන්තස්සොපචාරතො;
පඨමාරුප්පමප්පෙති, ආකාසානන්තගොචරෙ.

1473 තතො තම්හා වසීභූතා, වුට්ඨහිත්වා විචින්තයං;
''ආසන්නරූපාවචරජ්ඣානපච්චත්ථික''න්ති තං.

1474 නිකන්තිං පරියාදාය, තම්හා ආකාසගොචරා;
අප්පෙතුං දුතියාරුප්ප-මතිසන්තන්ති ගච්ඡති.

1475 පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණ-මනන්තං එරතො තතො;
දුතියාරුප්පමප්පෙති, විඤ්ඤාණානන්තගොචරෙ.

1476 පඨමාරුප්පවිඤ්ඤාණ-මභාවෙන්තො තතො පරං;
අප්පෙති **තතියාරුප්ප**-මාකිඤ්චඤ්ඤම්හි ගොචරෙ.

1477 තතො ච තතියාරුප්පං, ''සන්තමෙත''න්ති පස්සතො;
චතුත්ථාරුප්පමප්පෙති, තතියාරුප්පගොචරෙ.

1478 ගූථම්හි මණ්ඩපෙ ලග්ගො, එකො තන්නිස්සිතොපරො;
එකො බහි අනිස්සාය, තං තං නිස්සාය චාපරො.

1479 ඨිතො චතූහි එතෙහි, පුරිසෙහි යථාක්කමං;
සමානතාය ඤාතබ්බා, චතස්සොපි විභාවිනා.

1480 ඉච්චාලම්බණභෙදෙහි , චතුධාරුප්පභාවනා;
අඞ්ගභෙදං පනෙතාසං, න කථෙන්ති තථාපි ච.

1481 සුප්පණීතතරා හොන්ති, උද්ධමුද්ධං යථාක්කමං;
චාතුමහාරාජිකාදිදිබ්බසම්පත්තියො යථා.

1482 ආනෙඤ්ජමිති භාවෙත්වා, සමාපත්තිං චතුබ්බිධං;
සුසමාහිතසඞ්කප්පො, සම්පන්නාචලමානසො.

1483 විපස්සන්තො යථාභූතං, සච්ඡිකත්වා ඵලුත්තමං;
උභතොභාගවිමුත්තො, අරහාති පවුච්චති.

1484 කම්මට්ඨානවිධිං ඤත්වා, චත්තාලීසවිධං තතො;
අභිඤ්ඤායොපි විඤ්ඤෙය්‍යා, සමථෙ භාවනානයෙ.

1485 ඉද්ධිවිධා දිබ්බසොතා, චෙතොපරියජානනා;
පුබ්බෙනිවාසානුස්සති, දිබ්බචක්ඛු තථාපරා.

1486 චෙතොසමාධිනිස්සට්ඨා, පඤ්චාභිඤ්ඤා පකාසිතා;
රූපාවචරධම්මාව, පඤ්චමජ්ඣානභූමිකා.

1487 බහුභාවාදිධිට්ඨානං, කොමාරාදිවිකුබ්බනා;
මනොමයාභිනිම්මානමිච්චෙවං තිවි**ධිද්ධියො**.

1488 දිබ්බෙ ච මානුසෙ සද්දෙ,
තථා දූරෙ ච සන්තිකෙ;
සුණන්ති යාය සා **දිබ්බා,**
සොතධාතූති භාසිතා.

1489 **චෙතොපරියඤාණ**න්ති, පරපුග්ගලචෙතසො;
සරාගවීතරාගාදිපරිච්ඡෙදකමීරිතං.

1490 පුබ්බෙනිවුත්ථඛන්ධානුස්සරණෙ ඤාණමීරිතං;
පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණ නාමෙන තාදිනා.

1491 චවමානෙ ච ජායන්තෙ, සත්තෙ රූපමරූපකං;
තථා මානුසකං රූපං, ථූලං සුඛුම සන්තිකං.

1492 දූරෙ පකාසං ජන්නඤ්ච, යෙන පස්සන්ති යොගිනො;
චුතූපපාතඤාණං තං, **දිබ්බචක්ඛූ**ති වුච්චති.

1493 අනාගතංසඤාණඤ්ච, යථාකම්මූපගං තථා;
තන්නිස්සිතත්තා ගච්ඡන්ති, දිබ්බචක්ඛුම්හි සඞ්ගහං.

1494 ඉති පඤ්චවිධං පත්තුමභිඤ්ඤං පන පණ්ඩිතො;
කත්වාන පඤ්චමජ්ඣානෙ, පඤ්චධා වසිතං විදං.

1495 තථා සමාහිතෙ චිත්තෙ, පරිසුද්ධෙ නිරඞ්ගණෙ;
මුදුභූතෙ කම්මනියෙ, ආනෙඤ්ජම්හි පතිට්ඨිතෙ.

1496 අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානා, තතො වුට්ඨාය පඤ්චමා;
අභිඤ්ඤාපරිකම්මාය, නින්නාමෙය්‍යාථ මානසං.

1497 අධිට්ඨෙය්‍යාදිකං තං තමාවජ්ජිත්වා යථාරහං;
පරිකම්මං කරිත්වාන, සමාපජ්ජෙය්‍ය පාදකං.

1498 පුනදෙව ච වුට්ඨාය, පරිකම්මං යථා පුරෙ;
කරොන්තස්ස පනප්පෙති, අභිඤ්ඤාණෙන පඤ්චමං.

1499 අධිට්ඨන්තං විකුබ්බන්තං, නිම්මිනන්තං යථාරහං;
සද්දෙ සුණන්තං සත්තානං, පරිජානඤ්ච මානසං.

1500 සරං පුබ්බෙනිවාසඤ්ච, පස්සං සුගතිදුග්ගතිං;
යථාකම්මං විපාකඤ්ච, පජානන්තමනාගතං.

1501 යථාසම්භවමිච්චෙවමුපායකුසලො මුනි;
උපනිස්සයසම්පන්නො, අභිඤ්ඤමධිගච්ඡති.

1502 පත්තාභිඤ්ඤො මහායොගී, පරියොදාතමානසො;
පරිපක්කෙන ඤාණෙන, විපස්සිත්වා තිලක්ඛණං.

1503 ලද්ධාසවක්ඛයං ඤාණං, ඡධාභිඤ්ඤමනුත්තරං;
මහාඛීණාසවො නාම, ඡළභිඤ්ඤො පවුච්චති.

1504 චත්තාළීසවිධං පනිත්ථමමලොචෙතොමලක්ඛාලනං,
කම්මට්ඨානනයං යමාහ සුගතො සම්මා සමාධානකං;
සංඛිත්තං කථිතං තමෙත්ථ සකලං සාභිඤ්ඤමෙත්තාවතා,
කත්තබ්බා මුනිනෙත්ථ සාධුමතිනා සම්භාවනා සබ්බථා.

1505 වරගුණගණභූසිතානුසිට්ඨං,
ඉති සමථම්මං තු භාවයිත්වා;
පරමමනුපමං භජන්ති ධීරා,
හිතසුඛමුඛමුත්තමානුබුද්ධං.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ සෙසකම්මට්ඨානවිභාගො නාම

දසමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ සබ්බථාපි

සමථභාවනාවිභාගො.

11. එකාදසමො පරිච්ඡෙදො

විපස්සනාවිභාගො

1506 ද්විධා සමුට්ඨානධුරා, තිවිධා භූමියො මතා;
තිවිධාභිනිවෙසා ච, සරීරං තු චතුබ්බිධං.

1507 තිවිධා භාවනා තත්ථ, සඞ්ඛාරෙසු යථාරහං;
දුවිධාකාරමාරබ්භ, නිජ්ඣායති තිලක්ඛණං.

1508 අට්ඨාරසාකාරභින්නා, දසාවත්ථා විභාවිතා;
තිධා විභාගා සාධෙති, විමොක්ඛත්තයමුත්තමං.

1509 චතුසච්චපටිවෙධා, සත්තට්ඨාරියපුග්ගලා;
ක්ලෙසහානී යථායොගං, චතස්සො පටිසම්භිදා.

1510 තිවිධා ච සමාපත්ති, නිරොධා ච තථාපරා;
නිස්සන්දඵලමිච්චාහු, තස්සා සාසනකොවිදා.

1511 විපස්සනාභාවනාය-මිති භාසන්ති පණ්ඩිතා;
තමිදානි පවක්ඛාමි, යථානුක්කමතො කථං.

1512 භූමිධම්මෙ පරිග්ගය්හ, විචිනන්තස්ස යොගිනො;
සතියා සමථා වාථ, **සමුට්ඨාති** විපස්සනා.

1513 සභාවපටිවෙධෙ ච, සද්ධම්මපටිපත්තියං;
පඤ්ඤාසද්ධාද්වයං තස්සා, **ධුර**මාහු ධුරන්ධරා.

1514 තෙභූමකසභාවානං, සප්පච්චයපරිග්ගහො;
ඤාතපරිඤ්ඤා නාමායං, භූමීති පඨමා මතා.

1515 කලාපතො සම්මසනං, උදයබ්බයදස්සනං;
පරිඤ්ඤාතීරණා නාම, දුතියා භූමි භාසිතා.

1516 පහානපරිඤ්ඤා භූමි, තතියාහු තතොපරං;
භඞ්ගාදිඤාණමිච්චෙවං, තිවිධා **භූමියො** මතා.

1517 ඛණසන්තතිඅද්ධාන-වසෙනෙත්ථ සමීරිතා;
අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, තිවිධා**භිනිවෙසනා**.

1518 දිට්ඨිකඞ්ඛාවිතරණා, මග්ගාමග්ගපටිප්පදා;
විසුද්ධියො චතස්සොපි, **සරීර**න්ති නිදස්සිතා.

1519 සලක්ඛණවවත්ථානං, පච්චයාකාරනිච්ඡයො;
කුම්මග්ගපරිහාරො ච, තිලක්ඛණවිපස්සනා.

1520 ඉති ලක්ඛණභින්නත්තා, ලබ්භන්තෙකක්ඛණෙපි ච;
දෙසිතා හෙතුභූතෙන, කමෙනෙවං විසුද්ධියො.

1521 සීලබ්බිසුද්ධිආදීනං, තථා සාව පරම්පරා;
චිත්තබ්බිසුද්ධිආදීනමත්ථායාති පකාසිතා.

1522 දිස්සමානසභාවානං, පස්සන්තො පච්චයට්ඨිතිං;
පරිපන්ථවිමුත්තො හි, පටිපාදෙති භාවනං.

1523 තථාපි ච විසෙසෙන, පටිපන්නස්ස යොගිනො;
තත්ථ තත්ථ විභූතත්තා, ඨානතො භෙදිතා කථං.

1524 රූපපුබ්බඞ්ගමං වාථ, නාමපුබ්බඞ්ගමං තථා;
අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, යථාපාකටධම්මතො.

1525 නාමරූපාදිභෙදෙන, භූමිධම්මපරිග්ගහො;
වුත්තා දිට්ඨිවිසුද්ධීති, අත්තදිට්ඨිප්පහානතො.

1526 ආහච්ච පච්චයුප්පන්නා, තථා තබ්භාවභාවිනො;
පවත්තන්තීති සඞ්ඛාරෙ, පස්සතො පන යොනිසො.

1527 පච්චයග්ගාහිනී පඤ්ඤා, නාමරූපප්පවත්තියා;
කඞ්ඛා තරන්ති තායාති, කඞ්ඛාවිතරණා මතා.

1528 අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, පච්චයායත්තවුත්තිතො;
සඞ්ඛිපිත්වා කලාපෙන, සම්මසීයන්ති සඞ්ඛතා.

1529 උප්පාදවයභාවොපි, ලක්ඛණත්තයසාධකො;
පච්චයාකාරමාරබ්භ, ලක්ඛීයති විසෙසතො.

1530 තස්මා සම්මසනඤාණං, උදයබ්බයදස්සනං;
කඞ්ඛාවිතරණායං තු, සඞ්ගය්හති විසුද්ධියං.

1531 තත්ථ සංක්ලෙසවික්ඛෙපං, කුම්මග්ගං පරිවජ්ජතො;
මග්ගාමග්ගවිසුද්ධීති, ඤාණදස්සනමීරිතං.

1532 තතො කථෙන්ති අක්ලිට්ඨමුදයබ්බයදස්සනං;
ආදිං කත්වා පටිපදාඤාණදස්සනසුද්ධියං.

1533 පච්චයපච්චයුප්පන්නෙ, යථාවත්ථුවවත්ථිතෙ;
පහාතුමීහමානානං, නියානපටිපත්තිතො.

1534 උපක්ලෙසවිසුද්ධො හි, පුනදෙවොදයබ්බයං;
අධිට්ඨහිත්වා භඞ්ගාදි-ඤාණෙහි පටිපජ්ජති.

1535 තථා වාහිනවුප්පන්නෙ, භිජ්ජමානෙ විපස්සතො;
සංවෙගකඞ්ඛීතං ඤාණං, භඞ්ගාදිමනුතිට්ඨති.

1536 තතො පුබ්බෙ පවත්තා හි, සංක්ලෙසාපායසම්භවා;
පටිපත්තිවිසුද්ධීති, න සඞ්ගය්හති භාවනා.

1537 සම්පාදෙන්තො පනිච්චෙතා, චතස්සොපි විසුද්ධියො;
අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, භාවෙය්‍ය තිවිධා කථං.

1538 පච්චයපච්චයුප්පන්නා, ජාතානන්තරභෙදිනො;
අනිච්චා ච පභඞ්ගු ච, පලුජ්ජන්ති චවන්ති ච.

1539 අද්ධුවා ච අසාරා ච, විභවා ච විනාසිනො;
සඞ්ඛතා විපරිණාම-ධම්මා ඉත්තරකාලිකා.

1540 ඛයධම්මා වයධම්මා, ලහුකාලප්පවත්තිනො;
තාවකාලිකධම්මා ච, පරිත්තට්ඨිතිකා තථා.

1541 ඛණත්තයපරිච්ඡින්නා, පුබ්බාපරවිවිත්තකා;
පුරක්ඛතා නිරොධස්ස, සස්සතා න කුදාචනං.

1542 ජායන්ති පරිහානාය, න තු ජායන්ති වුද්ධියා;
ජීය්‍යමානාව තිට්ඨන්ති, ජිණ්ණා භඞ්ගපරායණා.

1543 අහුත්වායෙවුප්පජ්ජන්ති, න කුතොචිපි ආගතා;
හුත්වා අන්තරධායන්ති, න තු කත්ථචි සඤ්චිතා.

1544 තං තං පච්චයසාමග්ගි-මත්තලාභාය නිස්සිතා;
නිරොධධම්මා ජායන්ති, ජාතා බ්‍යන්ති භවන්ති තෙ.

1545 යථා නදී පබ්බතෙය්‍යා, යථා දීපසිඛා තථා;
සීඝසීඝං පවත්තන්තා, උප්පජ්ජන්ති වයන්ති ච.

1546 ජාතා ජාතා නිරුජ්ඣන්ති, අඤ්ඤෙ අඤ්ඤෙ තු ජායරෙ;
අවීචි අනුසම්බන්ධා, න ජානන්ති විසෙසතො.

1547 ඉති නානප්පකාරෙන, විපස්සන්තො විචක්ඛණො;
අනිච්චභාවනං ධීරො, පරිපාචෙති සාධුකං.

1548 දුක්ඛා ච දුක්ඛවත්ථූ ච, අභිණ්හපරිපීළිතා;
රොගා ගණ්ඩා ච සල්ලා ච, අඝතො ච උපද්දවා.

1549 භයොපසග්ගාසමූලා,
සාසවාදීනවීතිතා;
අලෙණාසරණාතාණා,

වධකා මාරකාමිසා.

1550 ජාතිධම්මා ජරාබ්‍යාධි-
සොකොපායාසභාගිනො;
පරිදෙවසභාවා ච,
සංක්ලෙසා දුක්ඛභාගිනො.

1551 ජෙගුච්ඡා පටිකූලා ච, බීභච්ඡා ච විරූපිනො;
අජඤ්ඤා චපලා හීනා, දුග්ගන්ධා බාලසෙවිතා.

1552 සොකන්තරිකතානිච්චං, තණ්හාය කඞ්ඛිතා භුසං;
කපණා දුග්ගතා දීනා, විපන්නා ච විසාතිනො.

1553 අත්තලාභං ගවෙසන්ති, තංතංපච්චයනිස්සිතා;
දුක්ඛාධිට්ඨානමච්චන්තං, ජාතා පුන විහඤ්ඤරෙ.

1554 අග්ගිකූපෙ නිමුග්ගාව, ක්ලෙසසන්තාපභාගිනො;
ඔවිද්ධා විය සත්තීහි, සඞ්ඛාරා නිච්චදුක්ඛිතා.

1555 ජායමානා ච ජීයන්තා, මීයන්තා ච ඛණෙ ඛණෙ;
පසුකා විය නිච්චම්මා, හඤ්ඤන්ති සෙරිකාතුරා.

1556 තිලානි තිලයන්තෙව, උච්ඡුයන්තෙව උච්ඡුයො;
උදයබ්බයාවස්සං තෙ, පීළයන්ති අභිණ්හසො.

1557 මනොරමනවාකාරා , විපල්ලාසපරික්ඛතා;
ඉරියාපථසඤ්ඡන්නා, නොපතිට්ඨන්ති දුක්ඛතො.

1558 සඞ්ඛාරෙසු පනෙතෙසු, වෙදනාස්සාදරොධිනො;
සාව සන්දුලසම්බද්ධා, සම්මොහපරිවාරිතා.

1559 ‘‘අදුං දුක්ඛමිදං දුක්ඛ’’-මිති සංසාරචාරිනො;
දුක්ඛහෙතුමජානන්තා, සම්භමන්ති අවිද්දසු.

1560 සුඛාකාරමපස්සන්තා, දුක්ඛභාරනිපීළිතා;
පත්ථෙන්ති දුක්ඛමෙවඤ්ඤං, බාලා බ්‍යසනභාගිනො.

1561 චවන්තා උපපජ්ජන්තා, රුක්ඛසාඛංව මක්කටො;
දුක්ඛමෙකං විමුච්චන්ති, තතො ගණ්හන්ති චාපරං.

1562 තෙ දීඝරත්තං සොචන්ති, තණ්හාසල්ලසමප්පිතා;
දිට්ඨිපාසසමුපෙතා, මානත්ථම්භානුසායිනො.

1563 තමාකාරං පනිච්චෙවං, විපස්සන්තො විසාරදො;
දුක්ඛානුපස්සනං නාම, පරිපාචෙති භාවනං.

1564 ධම්මට්ඨිතිනියාමා හි, ඛන්ධායතනධාතුයො;
අනත්තාසස්සතන්තා ච, ඊහාභොගවිවජ්ජිතා.

1565 පයොජනමධිට්ඨාය, න තු බ්‍යාපාරයන්ති ච;
පච්චයපච්චයුප්පන්නා, ජනෙතුං වාථ ජායිතුං.

1566 තථාපි හෙතුසාමග්ගි-සම්භවෙ සම්භවන්ති තෙ;
තබ්භාවභාවිභාවෙන, අඤ්ඤමඤ්ඤපවත්තිතා.

1567 අජායිතුං න සක්කොන්ති, සති පච්චයසම්භවෙ;
පච්චයානමලාභෙ තු, න ජායන්ති කුදාචනං.

1568 න කිඤ්චෙත්ථ අපෙක්ඛිත්වා, සමග්ගා හොන්ති පච්චයා;
න ජනෙතුං න සක්කොන්ති, සමග්ගා ච කුදාචනං.

1569 යථාපච්චයලාභෙන , පවත්තන්ති යථා තථා;
රක්ඛිතා වා විධාතා වා, නත්ථි අස්සාමිකා තථා.

1570 ‘‘අහං මම’’න්ති ගණ්හන්තා, පරිණාමෙන්ති අඤ්ඤථා;
විස්සසන්තා හරන්තෙතෙ, පරාභූතා පලම්භිනො.

1571 රිත්තා තුච්ඡා ච සුඤ්ඤා ච, විවිත්තා සාරවජ්ජිතා;
සලක්ඛණපරිච්ඡින්නා, ධම්මා නත්ථෙත්ථ පුග්ගලො.

1572 ජායමානා ච ජීයන්තා, මීයමානා ච සඞ්ඛතා;
විවසා පරිවත්තන්ති, වසො තෙසං න කත්ථචි.

1573 න තෙසු කස්සචිස්සෙරං, න තෙසඤ්චත්ථි කත්ථචි;
න වත්තනීති සඞ්ඛාරා, ආධිපච්චවිවජ්ජිතා.

1574 කදලීපත්තවට්ටීව, අඤ්ඤමඤ්ඤපතිට්ඨිතා;
සහජාතග්ඝනීභූතා, නොපට්ඨන්ති අනත්තතො.

1575 අරූපනිස්සිතං රූපං, අරූපං රූපනිස්සිතං;
ජච්චන්ධපීඨසප්පීව, අඤ්ඤමඤ්ඤවවත්ථිතං.

1576 යන්තසුත්තෙන යන්තංව, කායයන්තං පවත්තති;
නාමාවකඩ්ඪිතං තත්ථ, නත්ථි අත්තා සයංවසී.

1577 චෙතොවිප්ඵාරනිප්ඵන්නා, වායොධාතුසමුට්ඨිතා;
ඉරියාපථවිඤ්ඤත්තිවිකාරා පාලකා මතා.

1578 ඔවිද්ධවෙදනාසල්ලවිකාරපරිණාමතො;
බාලානං චිත්තනිප්ඵන්නා, අත්තාති පරිකප්පනා.

1579 සුද්ධසඞ්ඛාරපුඤ්ජොයං, නෙත්ථ සත්තොපලබ්භති;
තං තං පච්චයමාගම්ම, දුක්ඛක්ඛන්ධොව ජායති.

1580 එවමාදිප්පකාරෙහි, විපස්සන්තො අනත්තතො;
අනත්තභාවනං නාම, භාවෙතීති පවුච්චති.

1581 භාවෙන්තො තිවිධම්පෙතං, **නිජ්ඣායති තිලක්ඛණං**;
නිමිත්තඤ්ච පවත්තඤ්ච, සමාරබ්භ යථාක්කමං.

1582 අත්තලාභනිමිත්තඤ්ච , තංතංපච්චයනිස්සිතා;
තබ්භාවභාවිභාවෙන, ලක්ඛීයන්ති නිමිත්තතො.

1583 ජායමානා ච ජීයන්තා, මීයමානා ච සඞ්ඛතා;
තං තං භාවමතික්කම්ම, පවත්තන්ති ඛණෙ ඛණෙ.

1584 හෙතුනිස්සයනාකාරො, **නිමිත්ත**න්ති තතො මතො;
පවත්තං වත්තනාකාරො, ඛණසන්තතිඅද්ධතො.

1585 අපුබ්බාභිනවුප්පත්ති, උප්පාදොති පකාසිතො;
පුබ්බාපරියසන්ධානං, පටිසන්ධීති භාසිතා.

1586 ආයූහන්තීති වුච්චන්ති, තදත්ථං පන වාවටා;
ඉච්චාදිපරියායෙහි, බහ්වාකාරාපි සඞ්ඛතා.

1587 නිමිත්තෙ ච පවත්තෙ ච, වත්ථුතො යන්ති සඞ්ගහං;
තං **ද්වයාකාර**මාරබ්භ, පතිට්ඨාති තිලක්ඛණං.

1588 පච්චයාධීනධම්මානං, උප්පාදවයලක්ඛිතා;
අනිච්චතානිමිත්තට්ඨා, පවත්තෙසු න පාකටා.

1589 පුබ්බාපරවිවිත්තානමසමත්ථානමත්තනි;
සන්නිස්සයෙන නිප්ඵන්නො, භාවදුබ්බල්‍යසාධකො.

1590 හෙතුසඞ්ඛාතභාවො හි, සඞ්ඛාරානමනිච්චතා;
පවත්තමානා දස්සෙති, තං සභාවං පනත්තනො.

1591 නිච්චා ධුවා චෙ සඞ්ඛාරා, කස්මා පෙක්ඛන්ති පච්චයෙ;
අහුත්වා යදි නිස්සාය, ජාතා කා තත්ථ නිච්චතා;

1592 අත්තලාභං ලභිත්වාන, හෙතුසාමග්ගිලාභතො;
යාපෙස්සන්ති තමඤ්ඤත්‍ර, කථං නාමත්තදුබ්බලා.

1593 පච්චයෙ අනපෙක්ඛිත්වා, යදි නත්ථි සමත්ථතා;
අත්තලාභුපලාභාය, කිං සමත්ථානුපාලනෙ;

1594 ජනකා පච්චයානඤ්හි, තදායූහනතො පරං;
පරිහාරිතුමාරද්ධා, ජීයා ඛිත්තසරො යථා.

1595 අච්චීව වට්ටිනික්ඛන්තා, මෙඝමුත්තාව විජ්ජුතා;
පච්චයුද්ධටවිස්සට්ඨා, ධම්මා භඞ්ගපරායණා.

1596. තස්මා **නිමිත්තමාකාරං,** පස්සන්තො ස විපස්සකො;
“විනස්සන්ති අවස්ස”න්ති, සද්දහන්තො විමුච්චති.

1597. අනිච්චතො තථා හෙවං, විපස්සන්තස්ස යොගිනො;
සද්ධාවිමොක්ඛ බාහුල්‍යං, භවතීති පකාසිතං.

1598. ඉති සඞ්ඛාරධම්මෙසු, නිමිත්තාකාරනිච්ඡිතං;
අනිච්චලක්ඛණං ධීරො, නිජ්ඣායති නියාමතො.

1599. බාධකත්තභයාකාරා, පවත්තෙ දුක්ඛිතා විය;
පවත්තමානා පීළෙන්ති, සඞ්ඛාරා ච භයාවහා.

1600. උප්පාදාභිනවාකාරං, අතික්කම්ම තතො පරං;
ජරාජච්චරිතා හුත්වා, භඤ්ජමානා කථං සුඛා.

1601. තස්මා **පවත්තමාකාරං,** නිජ්ඣායන්තො නිරන්තරං;
සඞ්ඛාරෙ දුක්ඛතො දිස්වා, හිත්වාන පණිධිං තහිං.

1602. තදායූහනනිස්සඞ්ගො, පස්සද්ධදරථො සුඛී;
සමාධිබහුලො යොගී, වූපසන්තොති වුච්චති.

1603. බ්‍යාපාරවසිතාකාරං, සඞ්ඛාරානං විපස්සතො;
නිමිත්තෙ ච පවත්තෙ ච, උපට්ඨාති අනත්තතො.

1604. අනත්තාධීනනිප්ඵන්නා, වසාතීතප්පවත්තිනො;
භාවදුබ්බල්‍යනිස්සාරා, කථමත්තා භවිස්සරෙ.

1605. තමෙවං පටිවිජ්ඣන්තො, මඤ්ඤතානත්තලක්ඛණං;
විපස්සනාරසස්සාදී, සංවෙගබහුලො භවෙ.

1606. ඉච්චාහච්ච පවත්තානං, ලක්ඛණානං සභාවතො;
වවත්ථීතො තත්ථ තත්ථ, තංතංලක්ඛණනිච්ඡයො.

1607. තථාපිපාකටට්ඨානෙ , හෙතුභූතෙ ච යොනිසො;
වවත්ථපෙති සඞ්ඛාය, ලක්ඛණානි විචක්ඛණො.

1608. උප්පාදවයභාවෙන, දිස්සමානා හි සඞ්ඛතා;
පුබ්බාපරවිවෙකෙන, දස්සෙන්ති තදනිච්චතං.

1609. තථා ච විපරිණාමං, විපස්සන්තො විසාරදො;
නිමිත්තඵලනිප්ඵන්නං, තමත්ථමධිමුච්චති.

1610. දුක්ඛප්පවත්තිහෙතුත්තා, නිමිත්තමපි පණ්ඩිතො;
භයාවහනියාමෙන, බාධකන්තෙව පස්සති.

1611. තථා හි පච්චයාරබ්භ, සඞ්ඛාරා නිස්සයන්ති චෙ;
තතොවස්සං භවිස්සන්ති, මහබ්භයසමොහිතා.

1612. නිරොධධම්මා ජායන්ති, සල්ලවිද්ධාව දුක්ඛිතා;
ජරාතුරා විපජ්ජන්තා, භිජ්ජන්තාව විඝාතිනො.

1613. තෙනෙවානිච්චතො දිට්ඨා, දුක්ඛභාවෙන ඛායරෙ;
සඞ්ඛතත්තා සභාවො හි, දුක්ඛාය පරිවත්තති.

1614. අනිච්චා පුන සඞ්ඛාරා, දුක්ඛාති ච වවත්ථිතා;
අනත්තත්තනියාමෙන, නිදස්සෙන්ති සලක්ඛණං.

1615. කථං අත්තපරාධීනා, පච්චයුප්පන්නභඞ්ගුරා;
විපත්තිනියතා වාථ, බාධමානා භයාවහා.

1616. ආහච්චාකාරභෙදෙන, **තිවිධා හි විපස්සනා;**
අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො.

1617. තිධාභූතා පනිච්චෙතා, පහානාකාරභෙදිතා;
මහාවිපස්සනා නාම, **අට්ඨාරසවිධා** කථං.

1618 හෙතුසාමග්ගිනිප්ඵන්නමනිච්චන්ති තිලක්ඛණං;
අනිච්චතං විපස්සන්තො, නිච්චසඤ්ඤං විමුඤ්චති.

1619 අනිච්චතායාධිට්ඨානනිමිත්තං පන පස්සතො;
අනිමිත්තෙ විමුච්චන්ති, අනිමිත්තානුපස්සනා.

1620 නිරුජ්ඣමානධම්මානං, ඛයන්තිභාවං විපස්සතො;
සමුදයං පජහන්ති, නිරොධාඅනුපස්සනා.

1621 සිථිලා ජාතු නිස්සාරා, දුබ්බලා ලහුසාතිනො;
ඛයධම්මාති සඞ්ඛාය, ඝනසඤ්ඤං විමුඤ්චති.

1622 අත්තලාභමතික්කම්ම, වයන්තීති විචින්තයං;
ජහතායූහනං තත්ථ, පුත්තෙ සූතිපජා විය.

1623 අනවත්ථිතභාවානං, අඤ්ඤථත්තං විපස්සතො;
විකාරපරිණාමෙසු, ධුවසඤ්ඤා විරජ්ජති.

1624 ආලම්බඤ්ච තදාලම්බ-ඤාණභඞ්ගඤ්ච භාවයං;
සාරාදානාභිනිවෙසං, අධිපඤ්ඤාය මුච්චති.

1625 ඉච්චානිච්චානිමිත්තා ච, නිරොධා ච ඛයා වයා;
විපරිණාමාධිසඤ්ඤා, ධම්මානුපස්සනාති ච.

1626 සත්තානුපස්සනාභෙදමනිච්චාකාරදස්සනං;
නිච්චසඤ්ඤාදිභඞ්ගාය, පරිදීපෙන්ති පණ්ඩිතා.

1627 තං තමාකාරමාරබ්භ, තථා බාහුල්‍යවුත්තිතො;
තංලක්ඛණානුගතා ච, භෙදා තස්සෙව සත්තධා.

1628 සුඛසඤ්ඤං නිස්සජ්ජන්ති, වුත්තා දුක්ඛානුපස්සනා;
නිබ්බින්නා නිබ්බිදාඤාණං, විරාගා රාගවජ්ජිතා.

1629 ජාතාප්පණිහිතා නාම, මුඤ්චන්තී පණිධිං තථා;
නිරාලයාභිනිවෙසා, ආදීනවානුපස්සනා.

1630 පඤ්චානුපස්සනාභෙදං , තදිදං දුක්ඛදස්සනං;
සුඛසඤ්ඤාදිභඞ්ගාය, පවත්තන්ති පකාසිතං.

1631 අනත්තතො විපස්සන්තො, අත්තසඤ්ඤා විමුච්චති;
ජහතත්තාභිනිවෙසං, ඣායන්තො පුන සුඤ්ඤතො.

1632 ද්වයානුපස්සනාභෙදමනත්තාකාරදස්සනං;
අත්තසඤ්ඤාභිනිවෙසං, විමොක්ඛාය විභාවිතුං.

1633 පටිනිස්සග්ගතො දිස්වා, සඞ්ඛාරෙසු තිලක්ඛණං;
ජහන්තො සඞ්ඛතාදානං, පක්ඛන්දති අසඞ්ඛතෙ.

1634 යථාභූතෙන ඤාණෙන, විපස්සන්තො විමුච්චති;
සම්මොහාභිනිවෙසම්හා, අවිපල්ලත්ථදස්සනො.

1635 මොහතාභොගවිමුත්තා, පටිසඞ්ඛානුපස්සනා;
ජහන්තප්පටිසඞ්ඛං තු, පටිසඞ්ඛාය ලක්ඛණං.

1636 දිට්ඨීසඞ්ඛාතදොසත්තා, විහාවෙන්තො විවට්ටතො;
සංයොගාභිනිවෙසම්හා, පටිලීනො විමුච්චති.

1637 මුච්චිතුකම්‍යතාඤාණං, පටිනිස්සග්ගසම්මතං;
යථා භූතං තථා ඤාණං, පච්චයාකාරනිස්සිතං.

1638 සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං තු, පටිසඞ්ඛානුපස්සනා;
වුට්ඨානගාමිනී නාම, විවට්ටන්ති පවුච්චති.

1639 චතස්සොපි පනිච්චෙතා, ආදානාදිප්පහඤ්ජිතා;
ලක්ඛණත්තයමාහච්ච, පවත්තන්ති යථා තථා.

1640 නිමිත්තමාරබ්භ තථා පවත්තං,
තිලක්ඛණං ඣායති යාය යොගී;
තමිත්ථමට්ඨාරසභෙදභින්නං,

විපස්සනාභාවනමාහු ධීරා.

1641. විපස්සනානයමිමමුත්තමං සුභං,
නිදස්සිතං ජිනවචනානුසාරතො;
විභාවයං මනසි හිතාවහං පරං,
නිරාමයං පදමනුපාපුණිස්සති.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ විපස්සනාවිභාගො නාම

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො.

12. ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො

දසාවත්ථාවිභාගො

1642 ඉච්චට්ඨාරසධා භින්නා, පටිපක්ඛප්පහානතො;
ලක්ඛණාකාරභෙදෙන, තිවිධාපි ච භාවනා.

1643 කලාපතො සම්මසනං, උදයබ්බයදස්සනං;
භඞ්ගෙ ඤාණං භයෙ ඤාණං, ඤාණමාදීනවෙපි ච.

1644 තථෙව නිබ්බිදාඤාණං, ඤාණං මුච්චිතුකම්‍යතා;
පටිසඞ්ඛා ච සඞ්ඛාරු-පෙක්ඛාඤාණානුලොමකං.

1645 ඉච්චාවත්ථාපභෙදෙන, **දසධාපි** විභාවිතා;
සභාගත්ථවිසෙසෙන, **තිධා සඞ්ගහිතා** පුන.

1646 යථාභූතං නාම ඤාණත්තයං සම්මසනාදිකං;
භයාදිඤාණං තිවිධං, නිබ්බිදාති පවුච්චති.

1647 තථා මුච්චිතුකාමාදි, විරාගොව චතුබ්බිධං;
ලක්ඛණත්තයනිජ්ඣානවසෙන පුන වුට්ඨිතා.

1648 සුඤ්ඤතඤ්චානිමිත්තඤ්ච , තථාප්පණිහිතන්ති ච;
සාධෙති මග්ගසඞ්ඛාතං, **විමොක්ඛත්තය**මුත්තමං.

1649 ඉති භාවෙතුකාමස්ස, විභාවෙති යථාක්කමං;
දසාවත්ථාවිභාගෙන, සමාදාය යථා කථං.

1650 විසුද්ධො පඨමං තාව, සාධු **සීලවිසුද්ධියා;**
උපචාරප්පනායඤ්ච, ඨත්වා **චිත්තවිසුද්ධියං.**

1651 සප්පච්චයං පරිග්ගය්හ, නාමරූපං සභාවතො;
දිට්ඨිකඞ්ඛාවිතරණං, පත්වා සුද්ධිං තතො පරං.

1652 අතීතානාගතෙ ඛන්ධෙ, පච්චුප්පන්නෙ ච සාසවෙ;
කලාපතො සම්මසිත්වා, සම්මසෙය්‍ය තිලක්ඛණං.

1653 ආදානනික්ඛෙපනතො,
වයොවුද්ධත්ථගාමිතො;
ආහාරතොපි උතුතො,
කම්මතො චාපි චිත්තතො.

1654 ධම්මතාරූපතො චාපි, **රූපසත්තකතො** නයෙ;
කලාපතො යමකතො, ඛණිකා පටිපාටිතො.

1655 දිට්ඨිමුග්ඝාටයන්තො ච, මානමුග්ඝාටයං තථා;
නිකන්තිපරියාදානො, **නාමසත්තකතො** නයෙ.

1656 නිච්චා වෙ න නිරුජ්ඣෙය්‍යුං, න බාධෙය්‍යුං සුඛා යදි;
වසෙ වත්තෙය්‍යුමත්තා වෙ, තදභාවා න තාදිසා.

1657 සම්භවන්ති හි සඞ්ඛාරා, සති පච්චයසම්භවෙ;
තතො පච්චයනිප්ඵන්නා, අවස්සං භෙදගාමිනො.

1658 තදනිච්චා ඛයට්ඨෙන, දුක්ඛා නාම භයට්ඨතො;
අනත්තාසාරකට්ඨෙන, සඞ්ඛාරාති විභාවයං.

1659 කාලෙන සම්මසෙ රූපං, නාමං කාලෙන සම්මසෙ;
අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච, සමාසබ්‍යාසතො තතො.

1660 යථොපට්ඨිතභෙදෙන, සම්මසන්තො සමූහතො;
කලාපතො **සම්මසන**මිති භාවෙති පණ්ඩිතො.

1661 තස්සෙවං සම්මසන්තස්ස, කම්මඤ්ඤං හොති මානසං;
සූපට්ඨන්ති ච සඞ්ඛාරා, වොදායති ච භාවනා.

1662 තතො පරං විපස්සන්තො, පරිග්ගණ්හාති පණ්ඩිතො;
පච්චුප්පන්නසභාවානං, ඛන්ධානමුදයබ්බයං.

1663 තණ්හාසම්මොහකම්මෙහි,
ඛන්ධපඤ්චකසභාවො;
රූපමාහාරතො හොති,
ඵස්සතො වෙදනාදයො.

1664 විඤ්ඤාණං නාමරූපම්හා, සම්භොතීති ච පස්සතො;
තස්ස පච්චයතො හොති, ඛන්ධෙසුදයදස්සනං.

1665 තණ්හාදීනං නිරොධා ච,
නිරොධො හොති පස්සතො;
තථා වීසතිධා හොති,
තත්ථෙව වයදස්සනං.

1666 නිබ්බත්තිවිපරිණාමලක්ඛණං පන පස්සතො;
ඛණතො දසධා නෙසමුදයබ්බයදස්සනං.

1667 ඉත්ථං පඤ්ඤාසධා භෙදො,
ඛන්ධානමුදයබ්බයො;
ආයතනාදිභෙදොපි,
යොජෙතබ්බො යථාරහං.

1668 තදෙවමනුපස්සන්තො , ඛන්ධායතනධාතුයො;
අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, භාවෙති බහුධා බුධො.

1669 භාවනාපසුතස්සෙවං, පස්සතො බොධිපක්ඛියා;
පාතුභූතා පවත්තන්ති, විසෙසෙන විසාරදා.

1670 සලක්ඛණපරිච්ඡින්නෙ, තිලක්ඛණවවත්ථිතෙ;
ඡන්දො සාසවසඞ්ඛාරෙ, සාරදං පරියෙසති.

1671 තත්ථ පුබ්බඞ්ගමං හුත්වා, සංපක්ඛන්දති මානසං;
සඞ්කප්පොභිනිරොපෙති, ආහරන්තො පුනප්පුනං.

1672 යථාවත්ථුසභාවෙන, තතො සද්ධාධිමුච්චති;
සති සූපට්ඨිතා හොති, පරිග්ගය්හ සභාවතො.

1673 පඤ්ඤා සම්පටිවිජ්ඣන්තී, සමාහච්ච විපස්සති;
පග්ගහෙත්වාන වායාමො, පටිපාදෙති භාවනං.

1674 තතො පීතිමනො හොති, නිප්ඵාදිතමනොරථො;
පාමොජ්ජබහුලො හුත්වා, පස්සද්ධදරථො පන.

1675 වික්ඛෙපුද්ධච්චනිත්තිණ්ණො, සමාධියති නිච්චලො;
උපෙක්ඛා භාවනාවීථිං, අධිට්ඨාති තතො පරං.

1676 ආරූළ්හයොග්ගාචරියො, ආජානීයරථො විය;
වාතාභාවෙ පදීපොව, පසන්නෙකමුඛට්ඨිතා.

1677 සුඛුමා නිපුණාකාරා, ඛුරධාරාගතා විය;
ගණ්හන්තී භාවනාගබ්භං, පවඩ්ඪති විපස්සනා.

1678 සම්පත්තපටිවෙධස්ස,
තස්සෙවං තං විපස්සතො;
ජායතෙකො උපක්ලෙසො,
දසොපක්ලෙසවත්ථුකා.

1679 ඔභාසො පීති පස්සද්ධි, අධිමොක්ඛො ච පග්ගහො;
සුඛං ඤාණමුපට්ඨානමුපෙක්ඛා ච නිකන්ති ච.

1680 ජාතෙස්වෙතෙසු යං කිඤ්චි, උළාරං ජාතවිම්හයො;
දිස්වා විපස්සනාමග්ගා, වොක්කමිත්වා තතො පරං.

1681 තමහංකාරවික්ඛිත්තො, අස්සාදෙන්තො මමායති;
හොතාධිමානිකො වාථ, මඤ්ඤන්තො තමනුත්තරං.

1682 සියා චෙවමුපක්ලිට්ඨා, පතිතා වාථ භාවනා;
තත්ථෙවං පටිසඞ්ඛාය, පටිවිජ්ඣති පණ්ඩිතො.

1683 න තණ්හාදිට්ඨිමානෙහි, පරියොගාහහෙතුතො;
ලක්ඛණාලම්බණත්තා ච, ලොකියායං විපස්සනා.

1684 දිට්ඨිමානනිකන්තී ච, කුම්මග්ගා පරිපන්ථකා;
මග්ගො විසුද්ධියා නාම, විසුද්ධා ච විපස්සනා.

1685 සාරථීව රථං හන්තමිති සඞ්ඛාය සාධුකං;
පවිට්ඨමග්ගං වික්ඛිත්තං, සම්පාදෙති යථා පුරෙ.

1686 ඉත්ථං මග්ගෙ අමග්ගෙ ච, යාථාවපටිවෙධකං;
මග්ගාමග්ගවිසුද්ධීති, ඤාණදස්සනමීරිතං.

1687 චෙතොපවත්තනාකාරමිති සල්ලක්ඛයං බුධො;
සාධුකං පටිවිජ්ඣන්තො, සුඛුමං නිපුණං තතො.

1688 පරිපන්ථෙ විමොචෙත්වා, බොධෙත්වා බොධිපක්ඛියෙ;
භාවනං පටිපාදෙන්තො, පුනදෙවොදයබ්බයං.

1689 සමධිට්ඨාය මෙධාවී, විපස්සති තිලක්ඛණං;
උදයබ්බයඤාණන්ති, තමීරෙන්ති තතො පරං.

1690 සඞ්ඛාරානං විභූතත්තා, සාකාරානං විසෙසතො;
තිලක්ඛණානං දිට්ඨත්තා, සඞ්ඛාරෙසු සභාවතො.

1691 පරිපන්ථා විමුත්තස්ස, මග්ගාමග්ගවිසුද්ධියා;
යථාවීථිප්පවත්තස්ස, පටිපත්තිවිසුද්ධියා.

1692 ඉන්ද්‍රියානං සුතික්ඛත්තා, පරිපක්කා විපස්සනා;
උදයම්හා විමුච්චිත්වා, භඞ්ගෙ ඨාති යථා කථං.

1693 උප්පාදො පච්චයායත්තො, ධම්මානමිති නිච්ඡිතෙ;
නිරොධානුගතා ජාති, සිද්ධාවස්සං නියාමතො.

1694 තතොදයාව පට්ඨාය, අත්ථාය සූරියො විය;
විනාසාය පවත්තන්තා, වයන්තෙවාති පෙක්ඛති.

1695 උදයාභොගමොහාය , වයන්තිච්චෙව සබ්බථා;
භෙදස්සභාවමාරබ්භ, ධම්මෙසු සති තිට්ඨති.

1696 අතීතා ච නිරුද්ධාව, නිරුජ්ඣිස්සන්තිනාගතා;
නිරුජ්ඣන්තෙව වත්තන්තා, ඉච්චෙවමනුපස්සතො.

1697 නිජ්ඣරොව ගිරග්ගම්හි, වාරිවොණතපොක්ඛරෙ;
පදීපො විය ඣායන්තො, ආරග්ගෙරිව සාසපො.

1698 ආතපෙ විය උස්සාවො, පරිස්සාවෙ ජලං විය;
මද්දිතං ඵෙණපිණ්ඩංව, ලොණපිණ්ඩම්වොදකෙ.

1699 උදකෙ දණ්ඩරාජීව, විජ්ජුතාව වලාහකෙ;
ජලං තත්තකපාලෙව, සලිලෙ විය බුබ්බුළං.

1700 වාතබ්භාහතතූලංව, තීරං පත්තාව වීචියො;
ඵලං බන්ධනමුත්තංව, තිණානීව හුතාවහෙ.

1701 ජායන්තාපි ච ජීයන්තා, මීයන්තා ච නිරන්තරං;
නිරොධායාභිධාවන්තා, භඞ්ගාභිමුඛපාතිනො.

1702 විගච්ඡන්තාව දිස්සන්ති, ඛීයන්තන්තරධායිනො;
විද්ධංසයන්තා සඞ්ඛාරා, පතන්තා ච විනාසිනො.

1703 **භඞ්ගඤාණං** තමක්ඛාතං, යෙන ඤාණෙන පස්සතො;
අනිච්චන්තානුධාවන්ති, තිවිධාපි විපස්සනා.

1704 උදයබ්බයභඞ්ගෙසු, පාකටා හි අනිච්චතා;
භයාදීනවනිබ්බෙදෙ, දුක්ඛතානත්තතා තතො.

1705 ඉත්ථං භඞ්ගමධිට්ඨාය, පස්සන්තස්ස තිලක්ඛණං;
සඞ්ඛාරා සභයා හුත්වා, සමුපට්ඨන්ති යොගිනො.

1706 වාළමිගානුබද්ධාව, නිම්මුජ්ජන්තා වියණ්ණවෙ;
අමනුස්සගහිතාව, පරික්ඛිත්තාව වෙරිහි.

1707 කණ්හසප්පසමාලීළ්හා, චණ්ඩහත්ථිසමුට්ඨිතා;
පපාතාවාටපක්ඛන්තා, පතන්තාව හුතාවහෙ.

1708 වජ්ඣප්පත්තා මහාචොරා, ඡිජ්ජන්තා විය සීසතො;
සූලමාරොපියන්තාව, පබ්බතෙනොත්ථටා විය.

1709 ජාතිසඞ්කටපක්ඛන්තා, ජරාබ්‍යාධිනිපීළිතා;
මරණාසනිසම්මද්දා, මහාබ්‍යසනභාගිනො.

1710 මච්චුනබ්භාහතා නිච්චං, දුක්ඛභාරසමොත්ථටා;
සොකොපායාසනිස්සන්දා, පරිදෙවපරායණා.

1711 තණ්හාදිට්ඨිමමත්තෙන, සත්තා එත්ථාධිමුච්ඡිතා;
බද්ධා භයෙන බද්ධාව, මුත්තාව භයමුත්තකා.

1712 ඉති සඞ්ඛාරධම්මෙසු, භයුප්පත්තිමුදික්ඛතො;
භයඤාණන්ති භාසන්ති, භයමුත්තා මහෙසයො.

1713 සභයා පුන සඞ්ඛාරා, සන්දිස්සන්ති සමන්තතො;
අහිතාවහිතානිච්චමාදීනවං නිරන්තරං.

1714 ගූථකූපංව කුථිතං, භස්මච්ඡන්නොව පාවකො;
සරක්ඛසංව සලිලං, සවිසං විය භොජනං.

1715 වනං වාළමිගාකිණ්ණං, මග්ගො චොරමහබ්භයො;
භිජ්ජමානා මහානාවා, ඵලන්තා අසනී යථා.

1716 ආවුධාකුලසන්නද්ධා, යුද්ධභූමිපතිට්ඨිතා;
සඞ්ගතාව මහාසෙනා, ඝොරානත්ථනියාමිතා.

1717 රථං චක්කසමාරුළ්හං, වුය්හන්තං වළවාමුඛං;
කප්පුට්ඨානමහාරම්භං, කප්පො පත්තන්තරො යථා.

1718 තථා ලොකා තයොපෙතෙ,
මහොපද්දවසඞ්කුලා;
ඩය්හන්තෙකාදසග්ගීහි,
පරිප්ඵන්දපරායණා.

1719 මහාරඤ්ඤම්වාදිත්තං, භවයොනිගතිට්ඨිති-
සත්තාවාසා සමීභූතා, ජලිතඞ්ගාරකාසුකා.

1720 ආසීවිසා මහාභූතා, වධකා ඛන්ධපඤ්චකා;
චක්ඛාදයො සුඤ්ඤා ගාමා, ගොචරා ගාමඝාතකා.

1721 ඉච්චානයසමාකිණ්ණං, භවසාගරමණ්ඩලං;
ලෙණං තාණං පතිට්ඨා වා, සරණං වා න විජ්ජති.

1722 එත්ථාභිරොධිනො බාලා, වඞ්කඝස්තාව මීනකා;
මහාසකටුපබ්බුළ්හා, මහබ්භයපතිට්ඨිතා.

1723 ජායමානාව ජීයන්තා, නානාබ්‍යසනපීළිතා;
විපත්තාවට්ටපතිතා, මරණාබද්ධනිච්ඡයා.

1724 මොහන්ධකාරපිහිතා, චතුරොඝසමොත්ථටා;
විතුන්නා දුක්ඛසල්ලෙන, විහඤ්ඤන්ති විඝාතිනො.

1725 ඉත්ථඤ්ච විසපුප්ඵංව, නානානත්ථඵලාවහං;
දුක්ඛානුබන්ධසම්බාධං, ආබාධංව සමුට්ඨිතං.

1726 ආසීවිසංව කුපිතං, ඝොරං භයනිබන්ධනං;
අසිසූනංව සාරම්භං, දුක්ඛායූහනකං පදං.

1727 සවිදාහපරිප්ඵන්දපක්කබන්ධමිවොදකං;

උප්පාදඤ්ච පවත්තඤ්ච, නිමිත්තායූහනං තථා.

1728. පටිසන්ධිඤ්ච පස්සන්තං, **ඤාණමාදීනවං** මතං;
තෙභූමකෙසු තෙනායමවුද්ධිං පටිවිජ්ඣති.

1729. භයභෙරවපක්ඛන්තෙ, බහ්වාදීනවපච්චයෙ;
සඞ්ඛාරෙ සමවෙක්ඛන්තො, නිබ්බින්දති නිරාලයො.

1730. විසං ජීවිතුකාමොව, වෙරිකෙ විය භීරුකො;
සුපණ්ණං නාගරාජාව, චොරං විය මහද්ධනො.

1731. දුක්ඛානුසයසම්බාධෙ, බාධමානෙ විභාවයං;
සංවෙජෙති නිරානන්දෙ, පරිපන්ථභයාකුලෙ.

1732. සුද්ධො මුත්තකරීසංව, සුහිතො වමිතං විය;
සුවිලිත්තොව දුග්ගන්ධං, සුන්හාතො අඞ්ගණං විය.

1733. රාගදොසපරික්ලිට්ඨෙ, චතුරාසවපූතිකෙ;
හීනලොකාමිසාසාරෙ, සංක්ලෙසවිසදූසිතෙ.

1734. සඞ්ඛාරෙපි ජිගුච්ඡන්තො, නාභිනන්දති පණ්ඩිතො;
තස්සෙතං නන්දිනිස්සට්ඨං, **නිබ්බිදාඤාණ**මබ්‍රවුං.

1735. සභයාදීනවෙ දිස්වා, සඞ්ඛාරෙ පුන පණ්ඩිතො;
නිබ්බින්දන්තො තතො තෙහි, පරිමුච්චිතුමිච්ඡති.

1736. මීනාව කුමීනෙ බද්ධා, පඤ්ජරෙ විය පක්ඛිනො;
චොරො චාරකබද්ධොව, පෙළායන්තොව පන්නගො.

1737. පඞ්කෙ සන්නො මහානාගො, චන්දො රාහුමුඛං ගතො;
මිගො යථා පාසගතො, තථා සංසාරචාරකෙ.

1738. අවිජ්ජාපරියොනද්ධෙ , ඛන්ධපඤ්චකසන්ථරෙ;
දිට්ඨිජාලපටිච්ඡන්නෙ, විපල්ලාසපරික්ඛිතෙ.

1739. පඤ්චනීවරණාබද්ධෙ, මානත්ථම්භසමුස්සයෙ;
ඉච්ඡාපපාතගම්භීරෙ, විපත්තිවිනිපාතනෙ.

1740. ජරාබ්‍යාධිසමුප්පාදෙ, ධූමකෙතුපපත්තිකෙ;
කොධූපනාහදහනෙ, සොකොපායාසධූපිතෙ.

1741. මදප්පමාදාවරොධෙ, භවතණ්හාවකඩ්ඪනෙ;
විප්පයොගසමුත්තාසෙ, නිච්චාපායභයාකුලෙ.

1742. ඡාලම්බාභිහතෙ නිච්චං, ඵස්සද්වාරාදිකුට්ටනෙ;
සඤ්චෙතනාකාරණිකෙ, වෙදනාකම්මකාරණෙ.

1743. අනත්ථාලාපනිග්ඝොසෙ, ක්ලෙසරක්ඛසලාලිතෙ;
මරණාරම්භනිට්ඨානෙ, බද්ධො මුත්තිං ගවෙසති.

1744. අග්ගිං විය ච සම්ඵුට්ඨ-මසුචිං ගහිතං විය;
පෙතං බාදිතුකාමංව, වික්කන්තෙන්තමිවාවුධං.

1745. මහාබ්‍යසනුපස්සට්ඨෙ, සඞ්ඛාරෙ මොත්තුමිච්ඡතො;
මුච්චිතුකම්‍යතාඤාණමුප්පන්නන්ති පවුච්චති.

1746. දුජ්ජහෙ පලිබජ්ඣන්තෙ, ගන්ථානුසයසඞ්ගමෙ;
තණ්හුපාදානගහණෙ, නන්දිරාගානුබන්ධනෙ.

1747. දිට්ඨිමානමදත්ථද්ධෙ, ලොභපාසනිරන්තරෙ;
සංයොජනමහාදුග්ගෙ, චිරකාලප්පපඤ්චිතෙ.

1748. සඞ්ඛාරෙ මුඤ්චතච්චන්තං, ආවිජ්ඣිත්වාව පන්නගං;
ලක්ඛණානුපනිජ්ඣාය, සුඛුමං පන යොනිසො.

1749. මජ්ඣත්තගහණො තස්මා, නිරපෙක්ඛවිමුත්තියා;
වග්ගුලීවාඵලං රුක්ඛං, වීමංසති විසෙසතො.

1750. විහතං විය කප්පාසං, විහනන්තො පුනප්පුනං;
ගන්ධං විය ච පිසෙන්තො, පිසිතංයෙව සාධුකං.

1751 අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, සතිමා සුසමාහිතො;
ආහච්ච පටිවිජ්ඣන්තො, ලක්ඛණානි විපස්සති.

1752 විපස්සන්තස්ස තස්සෙවං, **පටිසඞ්ඛානුපස්සනා-**
ඤාණමිච්චාහු නිපුණං, විචිනන්තං විසාරදා.

1753 ඉති සම්මා විපස්සන්තො, සච්ඡිකත්වා තිලක්ඛණං;
යථාභූතසභාවෙන, තත්ථෙවමනුපස්සති.

1754 අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා, නිච්චාති ගහිතා පුරෙ;
දුක්ඛාව සුඛතො දිට්ඨා, අනත්තාව පනත්තතො.

1755 අනිච්චා දුක්ඛානත්තා ච, සඞ්ඛතා පුන සබ්බථා;
අලබ්භනෙය්‍යාධම්මා ච, තථෙවාකාමකාරියා.

1756 ධාතුමත්තා පරාධීනා, අත්තාධෙය්‍යවිවජ්ජිතා;
මච්චුධෙය්‍යාවසානීතා, උපධිහතගොචරා.

1757 අහං මමන්ති වොහාරො, පරො වාපි පරස්ස වා;
අත්තා වා අත්තනීයං වා, වත්ථුතො නත්ථි කත්ථචි.

1758 යථාපි අඞ්ගසම්භාරා, හොති සද්දො රථො ඉති;
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු, හොති සත්තොති සම්මුති.

1759 තත්ථ කප්පෙන්ති අත්තානං, බාලා දුම්මෙධිනො ජනා;
අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං.

1760 සුඛිතො දුක්ඛිතො වාපි, පුග්ගලො නාම කත්ථචි;
වත්ථුතො නත්ථි සබ්බත්ථ, සඞ්ඛාරා තංසභාවිනො.

1761 ජායමානා ච ජීය්‍යන්තා, මීය්‍යමානා ච සඞ්ඛතා;
අත්තාව දුක්ඛිතා හෙතෙ, න තු දුක්ඛාය කස්සචි.

1762 දුක්ඛමෙව හි සම්භොති, දුක්ඛං තිට්ඨති වෙති ච;
නාඤ්ඤත්‍ර දුක්ඛා සම්භොති, නාඤ්ඤං දුක්ඛා නිරුජ්ඣති.

1763 එත්ථ ගය්හූපගං නත්ථි, පලාසෙතං පපඤ්චිතං;
නිරුද්ධස්ස සමායූහා, නිරත්ථකසමුබ්භවා.

1764 අනිච්චා හොන්තු සඞ්ඛාරා, දුක්ඛිතා වා මමෙත්ථ කිං;
අනත්තා වාති? **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං** පවත්තති.

1765 ඉති දිස්වා යථාභූතං, යාව භඞ්ගා තතො පරං;
ගණ්හන්තී භාවනාගබ්භං, පරිපක්කා විපස්සනා.

1766 අවස්සං භඞ්ගනිට්ඨානෙ, භයාදීනවනිච්ඡිතෙ;
නිබ්බින්දිත්වා විරජ්ජන්තො, පටිසඞ්ඛායුපෙක්ඛති.

1767 තත්ථ මුත්තකරීසංව, ඛෙළපිණ්ඩංව උජ්ඣිතං;
විස්සට්ඨපරපුත්තංව, විස්සට්ඨහරියං විය.

1768 පවත්තඤ්ච නිමිත්තඤ්ච, පටිසඞ්ඛායුපෙක්ඛතො;
සබ්බසඞ්ඛාරධම්මෙසු, ගතියොනිභවෙසු වා.

1769 වාරි පොක්ඛරපත්තෙව, සූචිකග්ගෙව සාසපො;
ඛිත්තං කුක්කුටපත්තංව, දද්දුලංව හුතාවහෙ.

1770 න පසාරීයතී චිත්තං, න තු සජ්ජති බජ්ඣති;
ආලයා පතිලීයන්ති, පරිවත්තති වට්ටතො.

1771 සීතං සම්මාභිතත්තොව,
ජාතජ්ඣත්තොව භොජනං;
පිපාසිතොව පානීයං,
බ්‍යාධිතොව මහොසධං.

1772 භීතො ඛෙමන්තභූමිංව, දුග්ගතොව මහානිධිං;
අඤ්ජසං මග්ගමූළ්හොව, දීපං විය ච අණ්ණවෙ.

1773 අජරාමරමච්චන්තං , අසඞ්ඛාරමනාසවං;
සබ්බදුක්ඛක්ඛයං ඨානං, නිබ්බානමභිකඞ්ඛති.

1774 වුට්ඨානගාමිනී චායං, සිඛප්පත්තා විපස්සනා;
සකුණී තීරදස්සීව, **සානුලොමා** පවත්තති.

1775 අප්පවත්තමනිමිත්තං, පස්සන්තො පන සන්තතො;
පක්ඛීව නිප්ඵලං රුක්ඛං, හිත්වා වුට්ඨාති සඞ්ඛතා.

1776 උපචාරසමාධීති, කාමාවචරභාවනා;
මුත්තොයං ලොකියො මග්ගො, පුබ්බභාගවිපස්සනා.

1777 පරිපක්කා කමෙනෙවං, පරිභාවිතභාවනා;
පරිච්චජන්තී සඞ්ඛාරෙ, පක්ඛන්දන්තී අසඞ්ඛතෙ.

1778 ජනෙතානුත්තරං මග්ග-මාසෙවනවිසෙසතො;
කට්ඨසඞ්ඝට්ටනා ජාතා, අච්චිධූමාව භාසුරං.

1779 උග්ගච්ඡති යථාදිච්චො, පුරක්ඛත්වාරුණං තථා;
විපස්සනං පුරක්ඛත්වා, මග්ගධම්මො පවත්තති.

1780 තථා පවත්තමානො ච, නිබ්බානපදගොචරො;
විමොක්ඛත්තයනාමෙන, යථාරහමසෙසතො.

1781 ක්ලෙසදූසිතසන්තානෙ, අභිහන්ත්වා විගච්ඡති;
එකචිත්තක්ඛණුප්පාදො, අසනී විය පබ්බතං.

1782 පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, අප්පනානයමීරයෙ;
පාදකජ්ඣානභෙදෙන, ඣානඞ්ගනියමො භවෙ.

1783 පරිකම්මොපචාරානු-ලොමසඞ්ඛාතගොචරා;
යං කිඤ්චි ලක්ඛණාකාරං, විපස්සන්තා පවත්තරෙ.

1784 තතො ගොත්‍රභූ නිබ්බාන-මාලම්බිත්වාන ජායති;
බහිද්ධා බන්ධතො තස්මා, වුට්ඨානන්ති පවුච්චති.

1785 තතො **මග්ගො** කිලෙසම්හා, විමුච්චන්තො පවත්තති;
වුට්ඨානං උභතො තස්මා, ඛන්ධතො ච කිලෙසතො.

1786 ද්වෙ තථා තීණි වා හොන්ති, **ඵලානි** ච තතො පරං;
භවඞ්ගපාතො තං ඡෙත්වා, ජායතෙ පච්චවෙක්ඛණා.

1787 මග්ගං ඵලඤ්ච නිබ්බානං, පච්චවෙක්ඛති පණ්ඩිතො;
හීනෙ කිලෙසෙ සෙසෙ ච, පච්චවෙක්ඛති වා න වා.

1788 භාවෙත්වා පඨමං මග්ග-මිත්ථමාදිඵලෙ ඨිතො;
තතො පරං පරිග්ගය්හ, නාමරූපං යථා පුරෙ.

1789 කමෙන ච විපස්සන්තො, පුනදෙව යථාරහං;
යථානුක්කමමප්පෙති, සකදාගාමිආදයො.

1790 ඉත්ථං විහත්තපරිපාකවිභාවනායං,
බුද්ධානුබුද්ධපරිභාවිතභාවනායං;
පච්චුද්ධරෙති භවසාගරපාරගාමී,
මග්ගො මහෙසි ගුණසාගරපාරගාමී.

1791 ඉච්චෙතං දසවිධ භාවනාවිභාගං,
භාවෙත්වා පරමහිතාවහං කමෙන;
පප්පොන්ති පදමජරාමරං චිරාය,
සංක්ලෙසං සකලමවස්සජන්ති ධීරා.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ දසාවත්ථාවිභාගො නාම

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො.

13. තෙරසමො පරිච්ඡෙදො

නිස්සන්දඵලවිභාගො

1792 විපස්සනාය නිස්සන්දමිති වුත්තමිතො පරං;
සච්චානං පටිවෙධාදිං, පවක්ඛාමි යථාක්කමං.

1793 පරිඤ්ඤා ච පහානඤ්ච, සච්ඡිකිරියා ච භාවනා;
ඉති දුක්ඛාදිසච්චෙසු, **කිච්ච**මාහු චතුබ්බිධං.

1794 තං සබ්බං මග්ගකාලම්හි, කරිස්සති තතො පරං;
පටිපස්සද්ධකිච්චත්තා, කතං හොති ඵලෙ කථං.

1795 ඡින්නතාලො ඵලස්සෙව, ඡින්නානුසයමූලකා;
ඛන්ධා නාලමධිට්ඨානං, විපල්ලාසපවත්තියා.

1796 අච්චන්තපටිපක්ඛත්තා, චතුමග්ගපවත්තියා;
පරං ක්ලෙසා න ජායන්ති, දඩ්ඪබීජඞ්කුරං යථා.

1797 නියානට්ඨවිසෙසෙන, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චයො;
මග්ගොව මග්ගං භාවෙති, ජායමානොපි වා පුන.

1798 මග්ගප්පවත්තිසන්තානෙ , භාවනාති පවුච්චති;
වත්තමානෙන තං කිච්චං, නිප්ඵාදිතමසෙසතො.

1799 ඉති තීණිපි සච්චානි, කිච්චතො පටිවිජ්ඣති;
නිබ්බානං සච්ඡිකුබ්බන්තො, මග්ගො එකක්ඛණෙ සහ.

1800 කිච්චප්පවත්තිතො චෙත්ථ, **පටිවෙධොති** වුච්චති;
තඤ්ච සාධෙති මග්ගොයං, නියන්තො සන්තිගොචරො.

1801 පරිච්චජිත්වා සඞ්ඛාරෙ, මග්ගස්සාරබ්භ නිබ්බුතිං,
නියානමෙව සච්චෙසු, කිච්චසාධනමීරිතං.

1802 මග්ගො එව හි නියාති, සෙසා තස්සොපකාරකා;
අප්පෙන්තා ඣානධම්මා ච, බුජ්ඣන්තා බොධිපක්ඛියා.

1803 තස්මා තස්සෙව වුට්ඨානං, පකාසෙන්ති විසෙසතො;
ඛන්ධෙහි ච කිලෙසෙහි, විමොක්ඛත්තයතො කථං.

1804 කත්වානාභිනිවෙසං තු, යත්ථ තත්ථ යථා තථා;
භූමිධම්මං පරිග්ගය්හ, විපස්සිත්වා තතො පරං.

1805 යතො කුතොචි වුට්ඨානං, යදි හොති අනිච්චතො;
හුත්වාධිමොක්ඛබහුලො, සද්ධින්ද්‍රියවිසෙසතො.

1806 අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන, නියන්තො සත්තපුග්ගලො;
සද්ධානුසාරී පඨමෙ, මජ්ඣෙ සද්ධාවිමුත්තකො.

1807 අන්තෙ පඤ්ඤාවිමුත්තොති, තමීරෙන්ති තථාගතා;
සඞ්ඛාරෙ දුක්ඛතො දිස්වා, වුට්ඨහන්තො ස පුග්ගලො.

1808 පස්සද්ධිබහුලො හුත්වා, සමාධින්ද්‍රියලාභතො;
තථෙවාප්පණිහිතෙන, නියන්තො තිවිධො භවෙ.

1809 අනත්තතො වුට්ඨහිත්වා, වෙදබාහුල්‍යයොගතො;
සුඤ්ඤතෙනාපි නියන්තො, පඤ්ඤින්ද්‍රියවිසෙසතො.

1810 ධම්මානුසාරී පඨමෙ, දිට්ඨිප්පත්තො තතො පරං;
අන්තෙ පඤ්ඤාවිමුත්තොති, තම්පි දීපෙන්ති පණ්ඩිතා.

1811 ආනෙඤ්ජපාදකජ්ඣාන-නාමකායවිසෙසතො ;
සච්ඡිකත්වාන නිබ්බානං, මජ්ඣෙ ඡ කායසක්ඛිනො.

1812 අරූපතො ච මග්ගෙන, ආනෙඤ්ජෙන ච රූපතො;
විමුත්තො උභතොභාග-විමුත්තො අරහා භවෙ.

1813 තිවිමොක්ඛමුඛීභූතා, ඉති වුට්ඨානසාධිකා;
සත්තපුග්ගලභෙදඤ්ච, සම්පාදෙති විපස්සනා.

1814. අධිමුච්චති සද්ධා ච, යථාවත්ථුසභාවතො;
ඤෙය්‍යධම්මෙසු සබ්බත්ථ, පඤ්ඤා ච පටිවිජ්ඣති.

1815. තස්මා සද්ධා ච පඤ්ඤා ච, වත්ථුනිච්ඡයලක්ඛණා;
වත්ථුප්පතිට්ඨිතා චායං, තිලක්ඛණවිපස්සනා.

1816. තස්මා සද්ධාධුරො යොගී, දිස්වොළාරිකලක්ඛණං;
තතො පරමනත්තාති, සුඛුමෙ අධිමුච්චති.

1817. තස්සෙවමධිමුත්තස්ස, සද්ධා වා පන කෙවලා;
සමාධින්ද්‍රියාධිකා ච, වුට්ඨානසටිකා භවෙ.

1818. ථූලලක්ඛණමොහාය, පඤ්ඤාධුරෙ විපස්සතො;
ධම්මසභාවමාහච්ච, සුඛුමං පටිවිජ්ඣති.

1819. තස්මා සද්ධාධුරස්සෙව, වුට්ඨානද්වයමාදිතො;
අන්තෙ සද්ධානුගතස්ස, පඤ්ඤා සුපරිපූරති.

1820. පඤ්ඤාධුරස්ස සෙසන්ති, කෙචි ආචරියා පන;
ධුරසංසන්දනං නාම, වුට්ඨානෙසු විභාවයුං.

1821. සත්තක්ඛත්තුපරමො ච,
කොලංකොලො තථාපරො;
එකබීජීති තිවිධො,
සොතාපන්නො පවුච්චති.

1822. සකිංදෙව ඉමං ලොකං, ආගන්ත්වා පුන පුග්ගලො;
සකදාගාමීනාමෙන, දුතියොපි පකාසිතො.

1823. අන්තරාපරිනිබ්බායී , උපහච්චාපරො තථා;
අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරං, උද්ධංසොතොති පඤ්චධා.

1824. **අනාගාමී** ච තතියො, චතුත්ථො **අරහාති** ච;
ඉත්ථං ඵලට්ඨා චත්තාරො, **මග්ගට්ඨා** ච තතොපරෙ.

1825. භාවනාපරියායෙන , පටිවෙධානුරූපතො;
චත්තාරො ච යුගා හොන්ති, **අට්ඨ චාරියපුග්ගලා.**

1826. දිට්ඨිකඞ්ඛා පහීයන්ති, ආදිමග්ගෙන සබ්බථා;
අපායගමනීයම්පි, පාපමඤ්ඤං පහීයති.

1827. සකදාගාමිමග්ගෙන, ඛීයන්තොළාරිකා තථා;
අනාගාමිකමග්ගෙන, කාමදොසාව සබ්බථා.

1828. අරහත්තෙන සබ්බෙපි, ක්ලෙසා ඛීයන්ති සබ්බථා;
ක්ලෙසහානි යථායොග-මිති ඤෙය්‍යා විභාවිනා.

1829. **පටිසම්භිදා චතස්සො,** අත්ථෙ ධම්මෙ නිරුත්තියං;
පටිභානෙ ච භාසන්ති, ඤාණං භෙදගතං බුධා.

1830. හෙතුප්ඵලඤ්ච නිබ්බානං, භාසිතත්ථො තථාපරො;
පාකාක්‍රියාති පඤ්චෙතෙ, **අත්ථ**නාමෙන භාසිතා.

1831. හෙතු චාරියමග්ගො ච, භාසිතඤ්ච තථාපරං;
කුසලාකුසලඤ්චෙති, පඤ්ච **ධම්මො** පකාසිතො.

1832. තත්ථෙවං දසධා භෙදෙ, අත්ථධම්මෙ යථාරහං;
යො වොහාරො සභාවෙන, සා **නිරුත්තීති** සම්මතා.

1833. තංතංගොචරකිච්චාදි-භෙදභින්නං තහිං තහිං;
පවත්තමානං යං ඤාණං, **පටිභානං** තමීරිතං.

1834. පුබ්බයොගො බාහුස්සච්චං,
දෙසභාසා තථාගමො;
පරිපුච්ඡා චාධිගමො,

නිස්සයො මිත්තසම්පදා.

1835 ඉච්චූපනිස්සයං ලද්ධා, භිජ්ජති පටිසම්භිදා;
අසෙක්ඛභූමියං වාථ, සෙක්ඛභූමියමෙව වා.

1836 සරස්සතො ආගමතො, තථාලම්බණතොපි ච;
නාමුප්පත්තිං පකාසෙන්ති, ඵලස්ස තිවිධං බුධා.

1837 තිධා තතො **සමාපත්ති,** සොතාපත්තිඵලාදිකා;
සුඤ්ඤතා වානිමිත්තා ච, තථාප්පණිහිතාති ච.

1838 තඤ්ච වුත්තනයෙනෙව, සමාපජ්ජිතුමිච්ඡතො;
විපස්සන්තස්ස සඞ්ඛාරෙ, ඵලමප්පෙති අත්තනො.

1839 නිරොධං තු සමාපත්තිං, රූපාරූපස්ස ලාභකො;
සමාපජ්ජතානාගාමී, අරහා ච යථා තථා.

1840 රූපාරූපසමාපත්තිං, සමාපජ්ජ යථාක්කමං;
වුට්ඨහිත්වා විපස්සන්තො, තත්ථ තත්ථෙව සඞ්ඛතෙ.

1841 යුගනන්ධං පවත්තෙත්වා, සමථඤ්ච විපස්සනං;
යාවාකිඤ්චඤ්ඤායතන-මිත්ථං පත්වා තතො පරං.

1842 අධිට්ඨෙය්‍යමධිට්ඨාය, කත්වාභොගං යථාරහං;
මග්ගාරූපසමාපත්තිං, සමාපජ්ජති පණ්ඩිතො.

1843 තතො නිරොධං ඵුසති, චිත්තුප්පාදද්වයා පරං;
තස්සෙවං මනසාභාවො, **නිරොධොති** පවුච්චති.

1844 ඵලචිත්තසමුප්පාදා, වුට්ඨානං තස්ස දීපිතං;
තතො භවඞ්ගං ඡෙත්වාන, පච්චවෙක්ඛති බුද්ධිමා.

1845 ඉච්චානෙකගුණාධාරං, පඤ්ඤාභාවනමුත්තමං;
භාවෙය්‍ය මතිමා යොගී, පත්ථෙන්තො හිතමත්තනො.

1846 ඉත්ථං සුසම්පාදිතසීලචිත්ත-
පඤ්ඤාවිසුද්ධී පටිපාදයන්තා;
පත්වාන සම්බොධිමපෙතසොකා,
පාලෙන්ති සොත්ථිං පරමං විරාය.

1847 තෙ පත්තිපත්තා පරමප්පතීතා,
පක්ඛාලිතක්ලෙසමලා මහෙසී;

අච්චන්තවොදාතගුණොදිතත්තා,
ලොකස්ස හොන්තුත්තමදක්ඛිණෙය්‍යා.

ඉති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ නිස්සන්දඵලවිභාගො නාම

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි විපස්සනාවිභාගො.

නිගමනකථා

1848 එත්තාවතා පටිඤ්ඤාතො, පවක්ඛාමීති ආදිතො;
නාමරූපපරිච්ඡෙදො, පරිනිට්ඨාපිතො මයා.

1849 තෙරසෙව පරිච්ඡෙදා, විභත්තා සත්ත සාධිකා;
නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ, භාණවාරා පකාසිතා.

1850 අභිධම්මපරමත්ථා, සමථො ච විපස්සනා;
විසුං විසුං විභත්තාති, විභාගෙත්ථ තිධා මතා.

1851 සොයං විජ්ජාවිමොක්ඛා ච, හදයෙසු විභාවිනං;
වල්ලභත්තමධිට්ඨාය, සාසනෙත්ථ ගවෙසිනං.

1852 මනොගතතමුද්ධංසී, රවිරංසීව පණ්ඩිතො;
දස්සෙතු චිරමාලොකං, සද්ධම්මරතනාලයෙ.

1853 පණ්ඩිච්චං පරමත්ථෙසු, පාටවං පටිපත්තියං;
පත්ථයන්තෙන භික්ඛුන-මිත්ථං සුගතසාසනෙ.

1854 නාමරූපපරිච්ඡෙද-මසංකිණ්ණමනාකුලං;
කුබ්බතා හිතකාමෙන, සුකතෙන කතෙන මෙ.

1855 මහාමෙරුනිභං ගෙහං, මහාචෙතියභූසිතං;
මහාවිහාරමාරුළ්හ-මහාබොධිමහුස්සවං.

1856 අලඞ්කාතුං පහොන්තාලං, චිරකාලං තපොධනා;
ලඞ්කාදීපස්සලඞ්කාරං, කලඞ්කාපගතාලයං.

1857 නාමරූපපරිච්ඡෙදො,
අන්තරායං විනා යථා;
නිට්ඨිතොයං තථා ලොකෙ,
නිට්ඨන්තජ්ඣාසයා සුභා.

ඉති අනුරුද්ධාචරියෙන විරචිතං

නාමරූපපරිච්ඡෙදපකරණං නිට්ඨිතං.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

පරමත්ථවිනිච්ඡයො

ගන්ථාරම්භකථා

1. වන්දිත්වා වන්දනෙය්‍යානං, උත්තමං රතනත්තයං;
පවක්ඛාමි සමාසෙන, පරමත්ථවිනිච්ඡයං.

පඨමො පරිච්ඡෙදො

1. චිත්තවිභාගො

1. සරූපසඞ්ගහකථා

2. චිත්තං චෙතසිකං රූපං, නිබ්බානන්ති නිරුත්තරො;
චතුධා දෙසයී ධම්මෙ, චතුසච්චප්පකාසනො.

3. චිත්තමෙකූනනවුතිවිධං තත්ථ විභාවයෙ;
එකනවුතිවිධං වා, එකවීසසතම්පි වා.

4. ද්වෙපඤ්ඤාස සරූපෙන, ධම්මා චෙතසිකා මතා;
චිත්තුප්පාදවසා භින්නා, සම්පයොගානුසාරතො.

5. අට්ඨවීසවිධං රූපං, භූතොපාදායභෙදතො;
දුවිධං රූපරූපං තු, අට්ඨාරසවිධං භවෙ.

6. නිබ්බානං පන දීපෙන්ති, අසඞ්ඛතමනුත්තරං;
අත්ථනාමවසා ද්වෙධා, පඤ්ඤත්තීති පවුච්චති.

7. තෙසං දානි පවක්ඛාමි, විභාගං තු යථාක්කමං;
චතුධා පරමත්ථානං, ද්විධා පඤ්ඤත්තියා කථං.

8. කුසලාදිවිභාගෙන , තත්ථ චිත්තං චතුබ්බිධං;
තථා භූමිවිභාගෙන, කාමභූමාදිතො කථං.

9. සොමනස්සසහගතං, උපෙක්ඛාසහිතං තථා;
ඤාණෙන සම්පයුත්තඤ්ච, විප්පයුත්තන්ති භෙදිතං.

10. අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරමිති භින්නං පුනට්ඨධා;
කාමාවචරකුසලං, කාමෙ සුගතිසාධකං.

11. තක්කචාරපීතිසුඛ-චිත්තස්සෙකග්ගතායුතං ;
පඨමජ්ඣානකුසලං, පඤ්චඞ්ගිකමුදාහටං.

12. විතක්කහීනං දුතියං, ඣානං තු චතුරඞ්ගිකං;
විචාරහීනං තතියං, ඣානං පන තිවඞ්ගිකං.

13. පීතිහීනං චතුත්ථඤ්ච, උපෙක්ඛෙකග්ගතායුතං;
පඤ්චමඤ්ච පකාසෙන්ති, උභයම්පි දුවඞ්ගිකං.

14. එවං ඣානඞ්ගභෙදෙන, චිත්තං පඤ්චවිධං භවෙ;
රූපාවචරකුසලං, රූපභූමිපවත්තකං.

15. ආකාසානඤ්චායතනං, කුසලං පඨමං භවෙ;
විඤ්ඤාණඤ්චායතනන්ති, දුතියං තතියං තථා.

16. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං තු, චතුත්ථං පන මානසං;
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාය-තනඤ්චෙති චතුබ්බිධං.

17. **ආරුප්පකුසලං** නාම, උපෙක්ඛෙකග්ගතායුතං;
දුවඞ්ගිකමිදං සබ්බං, ආරුප්පභවසාධකං.

18. සොතාපත්තිමග්ගචිත්තං, පඨමානුත්තරං තථා;
සකදාගාමි අනාගාමි, අරහත්තන්ති සබ්බථා.

19. චතුධා මග්ගභෙදෙන, ඣානභෙදෙන පඤ්චධා;
වීසතා**පරියාපන්නකුසලං** ද්වයමිස්සිතං.

20. ඉත්ථං භූමිවිභාගෙන, **කුසලං** තු චතුබ්බිධං;
එකවීසාපි බාවීසං, සත්තතිංසවිධම්පි වා.

21. සොමනස්සසහගතං , උපෙක්ඛාසහිතං තථා;
දිට්ඨිගතසම්පයුත්තං, විප්පයුත්තන්ති භෙදිතං.

22. අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරමිති භින්නං පුනට්ඨධා;

ලොභමූලං පකාසෙන්ති, ලොභමොහද්විහෙතුකං.

23. දොමනස්සසහගතං , පටිඝෙන සමායුතං;
අසඞ්ඛාරං සසඞ්ඛාරමිති භින්නං ද්විධා පන.

24. **දොසමූලං** පකාසෙන්ති, දොසමොහද්විහෙතුකං;
විචිකිච්ඡාසහගතං, උද්ධච්චසහිතන්ති ච.

25. උපෙක්ඛාවෙදනායුත්තං, මොමූහං දුවිධං පන;
මොහමූලං පකාසෙන්ති, මොහෙනෙවෙකහෙතුකං.

26. **ද්වාදසාකුසලා** නාම, චතුරාපායසාධකා;
එතෙ සුගතියඤ්චාපි, විපත්තිඵලදායකා.

27. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායවිඤ්ඤාණනාමකා;
පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගලා, යුගළං සම්පටිච්ඡනං.

28. සන්තීරණද්වයඤ්චෙව, උපෙක්ඛාසහිතං තථා;
පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවසෙනෙව, විපාකා දුවිධා ඨිතා.

29. උපෙක්ඛාසහිතා තත්ථ, මානසා ද්වාදසෙරිතා;
කායවිඤ්ඤාණයුගළං, සුඛදුක්ඛයුතං කමා.

30. සොමනස්සසහගතං, යං සන්තීරණමානසං;
තං **පුඤ්ඤපාක**මෙවාහු, **පාපපාකං** න විජ්ජති.

31. පඤ්චද්වාරමනොද්වාර-වසෙන දුවිධං පන;
උපෙක්ඛාවෙදනායුත්තං, ක්‍රියාවජ්ජනනාමකං.

32. සොමනස්සසහගතං, හසිතුප්පාදමානසං;
ක්‍රියාජවනමිච්චෙවං, තිවිධා**හෙතුකක්‍රියා**.

33. අට්ඨෙව පුඤ්ඤපාකානි, පාපපාකානි සත්තධා;
ක්‍රියචිත්තානි තීණීති, **අට්ඨාරස අහෙතුකා**.

34. සපුඤ්ඤෙහි සමානා ච, මහාපාකමහාක්‍රියා;
මහග්ගතක්‍රියා පාකා, ඵලචිත්තානි ච කමා.

35. ඉත්ථමෙකූනනවුති-විධං චිත්තං භවෙ තථා;
එකනවුතිවිධං වා, එකවීසසතම්පි වා.

36. තක්කචාරපීතිසුඛචිත්තස්සෙකග්ගතායුතං;
සොතාපත්තිමග්ගචිත්තං, පඨමජ්ඣානිකං මතං.

37. දුතියං තක්කතො හීනං, තතියං තු විචාරතො;
චතුත්ථං පීතිතො හීනං, උපෙක්ඛෙකග්ගතායුතං.

38. පඤ්චමන්ති ච පඤ්චෙතෙ, පඨමානුත්තරා මතා;
දිට්ඨිකඞ්ඛාසීලබ්බතපරාමාසප්පහායිනො.

39. තථෙව සකදාගාමිමග්ගචිත්තඤ්ච පඤ්චධා;
රාගදොසමොහත්තයතනුත්තකරමීරිතං.

40. කාමදොසසමුග්ඝාතකරං නිරවසෙසතො;
තතියානුත්තරඤ්චාපි, කුසලං පඤ්චධා තථා.

41. රූපරාගාරූපරාගමානුද්ධච්චාපි චාපරා;
අවිජ්ජා චෙති පඤ්චුද්ධංභාගියානමසෙසතො.

42. සංයොජනානං සෙසානං, සමුග්ඝාතකරං පරං;
චතුත්ථානුත්තරං මග්ගචිත්තං පඤ්චවිධන්ති ච.

43. චත්තාරි පඤ්චකානෙව, මග්ගෙසු ච ඵලෙසු ච;
සෙසානි චෙකාසීතීති, එකවීසසතං භවෙ.

44. ලොකුත්තරානං අට්ඨන්නං, ඉච්චෙවං පඤ්චධා පුන;
ඣානඞ්ගමග්ගබොජ්ඣඞ්ග-විභාගාය යථාරහං.

45. පාදකජ්ඣානමාමට්ඨඣානං අජ්ඣාසයො තථා;

වුට්ඨානගාමිනී චෙව, නියාමෙති විපස්සනාති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ සරූපසඞ්ගහකථා නිට්ඨිතා.

පඨමො පරිච්ඡෙදො.

දුතියො පරිච්ඡෙදො

2. පකිණ්ණකකථා

46. කුසලානෙකවීසෙව , ද්වාදසාකුසලානි ච;
ඡත්තිංසති විපාකානි, ක්‍රියාචිත්තානි වීසති.

47. කාමෙසු චතුපඤ්ඤාස, රූපෙසු දස පඤ්ච ච;
ද්වාදසාරුප්පචිත්තානි, අට්ඨානුත්තරමානසා.

48. කාමෙ තෙවීස පාකානි, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි වීසති;
එකාදස ක්‍රියා චෙති, චතුපඤ්ඤාස සබ්බථා.

49. පුඤ්ඤපාකක්‍රියාභෙදා, තයො රූපෙසු පඤ්චකා;
ආරුප්පෙති චතුක්කානි, සත්තවීස මහග්ගතා.

50. චතුමග්ගඵලානං තු, වසෙනට්ඨපි ඣානතො;
දසොභයම්පි මිස්සෙත්වා, තාලීසානුත්තරා සියුං.

51. පුඤ්ඤපාකක්‍රියාපාපා, සන්ති කාමෙ මහග්ගතෙ;
පාපං නත්ථි ක්‍රියාපාපා, න විජ්ජන්ති අනුත්තරෙ.

52. පාපාහෙතුකමුත්තානි, අනවජ්ජානි සබ්බථා;
එකූනසට්ඨි චිත්තානි, පුඤ්ඤපාකක්‍රියාවසා.

53. කම්මචිත්තානි තෙත්තිංස, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි සබ්බථා;
ඡත්තිංස තෙසං පාකානි, ක්‍රියා වීස න වොහයං.

54. චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතාදි, පඤ්චවිඤ්ඤාණනාමකා;
පඤ්චද්වාරාවජ්ජනඤ්ච, දුවිධං සම්පටිච්ඡනං.

55. මනොධාතුත්තයං නාම, ඡසත්තති තතො පරෙ;
මනොවිඤ්ඤාණධාතූති, සත්තධා ධාතුභෙදතො.

56. මනොවිඤ්ඤාණධාතුඤ්ච , මනොධාතුත්තයං තථා;
කත්වා මනොවිඤ්ඤාණන්ති, ඡ විඤ්ඤාණා පකිත්තිතා.

57. ආවජ්ජනං දස්සනඤ්ච, සවනං ඝායනං තථා;
සායනං ඵුසනඤ්චෙව, සම්පටිච්ඡනතීරණං.

58. වොට්ඨබ්බනඤ්ච ජවනං, තදාරම්මණනාමකං;
භවඞ්ගං චුති සන්ධීති, චිත්තං චුද්දසධා ඨිතං.

59. ආවජ්ජනාදයො ද්වෙ ද්වෙ, යුගා සත්ත යථාක්කමං;
තීණි තීරණචිත්තානි, එකං වොට්ඨබ්බනං මතං.

60. කුසලාකුසලා සබ්බෙ, ඵලා චාවජ්ජනං විනා;
ක්‍රියා ච පඤ්චපඤ්ඤාස, ජවනන්ති පවුච්චරෙ.

61. සන්තීරණමහාපාකා, තදාරම්මණනාමකා;
එකාදස පවත්තන්ති, ජවනාරම්මණෙ යතො.

62. මහග්ගතමහාපාකා, උපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
චුතිසන්ධිභවඞ්ගානි, චිත්තානෙකූනවීසති.

63. ජවනාවජ්ජනාදීනි, වොට්ඨබ්බසුඛතීරණා;
මහග්ගතමහාපාකා, උපෙක්ඛාතීරණාති ච.

64. අට්ඨසට්ඨි තථා ද්වෙ ච, නවට්ඨ ද්වෙ යථාක්කමං;
එකද්විතිචතුප්පඤ්චකිච්චට්ඨානානි නිද්දිසෙ.

65. රූපපාකා මහාපාකා, මනොධාතු ච තීරණං;
රූපං ජනෙන්ති එකූනවීසති නෙතරද්වයං.

66. අභිඤ්ඤාවජ්ජිතා සබ්බෙ, අප්පනාජවනා පන;
රූපං ජනෙන්ති ඡබ්බීස, පණාමෙන්තිරියාපථං.

67. අභිඤ්ඤාද්වයවොට්ඨබ්බපරිත්තජවනා පන;
ද්වත්තිංස රූපවිඤ්ඤත්තිඉරියාපථසාධකා.

68. පඤ්චවිඤ්ඤාණමාරුප්ප-විපාකා සබ්බසන්ධියො;
චුති ඛීණාසවස්සෙති, සොළසෙතෙ න කිඤ්චිපි.

69. රූපං ජනෙන්ති චිත්තානි, සත්තසත්තති සබ්බථා;
අට්ඨපඤ්ඤාස චිත්තානි, පණාමෙන්තිරියාපථං.

70. ද්වත්තිංස චතුවිඤ්ඤත්තිං, සමුට්ඨාපෙන්ති මානසා;
න ජනෙන්ති තස්සම්පෙකං, යථාවුත්තානි සොළස.

71. සොමනස්සසහගතා, පරිත්තජවනා පන;
හසනම්පි ජනෙන්තීති, චතුකිච්චානි තෙරස.

72. සබ්බම්පි පඤ්චවොකාරෙ, කිච්චමෙතං පකාසිතං;
ආරුප්පෙ පන සබ්බම්පි, රූපායත්තං න විජ්ජති.

73. අසඤ්ඤීනං තු සබ්බානි, චිත්තානෙව න ලබ්භරෙ;
රූපක්ඛන්ධොව තෙසං තු, අත්තභාවොති වුච්චති.

74. පාණාතිපාතථෙය්‍යාදිවසෙනොපචිතං පන;
උද්ධච්චරහිතාපුඤ්ඤං, චතුරාපායභූමියං.

75. දත්වා සන්ධිං පවත්තෙ තු, පඤ්චවොකාරභූමියං;
උද්ධච්චසහිතඤ්චාපි, සත්ත පාකානි පච්චති.

76. දානසීලාදිභෙදෙන, පවත්තං කුසලං පන;
කාමෙ මානසමුක්කට්ඨං, චතුක්කං තු තිහෙතුකං.

77. දත්වා තිහෙතුකං සන්ධිං, කාමෙ සුගතියං පන;
සොළස පුඤ්ඤපාකානි, පවත්තෙ තු විපච්චති.

78. තිහෙතුකොමකං පුඤ්ඤං, උක්කට්ඨඤ්ච ද්විහෙතුකං;
දත්වා ද්විහෙතුකං සන්ධිං, කාමෙ සුගතියං තථා.

79. පවත්තෙ පන ඤාණෙන, සම්පයුත්තං විවජ්ජිය;
ද්වාදස පුඤ්ඤපාකානි, විපච්චති යථාරහං.

80. ද්විහෙතුකොමකං පුඤ්ඤං, පටිසන්ධිමහෙතුකං;
දෙති මානුසකෙ චෙව, විනිපාතාසුරෙ තථා.

81. අට්ඨාහෙතුකපාකානි, පවත්තෙ තු විපච්චරෙ;
චත්තාරිපි චතුක්කානි, පඤ්චවොකාරභූමියං.

82. භාවනාමයපුඤ්ඤං තු, මහග්ගතමනුත්තරං;
යථාභූමිනියාමෙන, දෙති පාකං යථාසකං.

83. කටත්තාරූපපාකානි, පඤ්චවොකාරභූමියං;
ආරුප්පානුත්තරෙ පාකං, තථා රූපමසඤ්ඤිසු.

84. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි කම්මානි, තෙත්තිංසාපි ච යබ්බථා;
සඤ්ජනෙන්ති යථායොගං, පටිසන්ධිපවත්තියං.

ඉති චිත්තවිභාගෙ පකිණ්ණකකථා නිට්ඨිතා.

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

තතියො පරිච්ඡෙදො

3. වීථිසඞ්ගහකථා

85. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායායතන පඤ්චධා;
පසාදා හදයඤ්චෙති, ඡ වත්ථූනි විනිද්දිසෙ.

86. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායද්වාරා ච පඤ්චධා;
මනොද්වාරං භවඞ්ගන්ති, ඡ ද්වාරා චිත්තවීථියා.

87. රූපසද්දගන්ධරස-ඵොට්ඨබ්බා පඤ්ච ගොචරා;
ධම්මාරම්මණපඤ්ඤත්ති, ඡ ද්වාරාරම්මණක්කමා.

88. නිමිත්තගතිකම්මානි , කම්මමෙවාථ ගොචරා;
පටිසන්ධිභවඞ්ගානං, චුතියා ච යථාරහං.

89. මරණාසන්නසත්තස්ස, යථොපට්ඨිතගොචරං;
ඡද්වාරෙසු තමාරබ්භ, පටිසන්ධි භවන්තරෙ.

90. එකචිත්තක්ඛණා හොති, යාවජීවං තතො පරං;
භවඞ්ගං පරියොසානෙ, චුති චෙකක්ඛණා භවෙ.

91. දුහෙතාහෙතුචුතියා, කාමාවචරසන්ධියො;
තිහෙතුකාමචුතියා, සබ්බාපි පටිසන්ධියො.

92. රූපාවචරචුතියා , සහෙතුපටිසන්ධියො;
ආරුප්පතොපරි කාමෙ, තත්ථ චාපි තිහෙතුකා.

93. පටිසන්ධි භවඞ්ගඤ්ච, එකමෙවෙකජාතියං;
චුති චාරම්මණඤ්චස්ස, එවමෙව යථාරහං.

94. රූපාදාරම්මණෙ චක්ඛු-ප්පසාදාදිම්හි ඝට්ටිතෙ;
මජ්ඣෙ භවඞ්ගං ඡින්දිත්වා, වීථි නාම පවත්තති.

95. ආවජ්ජපඤ්චවිඤ්ඤාණසම්පටිච්ඡනතීරණා;
වොට්ඨබ්බකාමජවනතදාරම්මණනාමකා.

96. සත්තෙව ඨානසඞ්ඛෙපා, පඤ්චද්වාරිකමානසා;
චතුපඤ්ඤාස සබ්බෙපි, විත්ථාරෙන සරූපතො.

97. ආවජ්ජසබ්බජවනතදාරම්මණනාමකා;
සත්තසට්ඨී සරූපෙන, මනොද්වාරිකමානසා.

98. ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ හොන්ති, පුඤ්ඤපාකානි සබ්බථා;
අනිට්ඨෙ පාපපාකානි, නියමොයං පකාසිතො.

99. තත්ථාපි අතිඉට්ඨම්හි, තදාරම්මණතීරණං;
සොමනස්සයුතං ඉට්ඨමජ්ඣත්තම්හි උපෙක්ඛිතං.

100. ගොචරෙතිපරිත්තම්හි , අතිඅප්පායුකෙ පන;
භවඞ්ගමෙව චලති, මොඝවාරොති සො කතො.

101. වොට්ඨබ්බනං පරිත්තම්හි, ද්වත්තික්ඛත්තුං පවත්තති;
තතො භවඞ්ගපාතොව, සොපි මොඝොති වුච්චති.

102. ජවනඤ්ච මහන්තම්හි, ජවිත්වාන තතො පරං;
න සම්භොති තදාලම්බං, සොපි මොඝොති වුච්චති.

103. ගොචරෙතිමහන්තම්හි, අතිදීඝායුකෙ පන;
සම්භොති ච තදාලම්බං, සම්පුණ්ණොති පවුච්චති.

104. ගොචරෙතිමහන්තම්හි, තදාරම්මණසම්භවො;
පඤ්චද්වාරෙ මනොද්වාරෙ, විභූතෙ පන ගොචරෙ.

105. කාමාවචරසත්තානං , කාමාවචරගොචරෙ;
පරිත්තජවනෙස්වෙව, තදාරම්මණමුද්දිසෙ.

106. නාතිතික්ඛෙ නාතිසීසෙ, නාතිතෙජුස්සදෙ ජවෙ;
සමමන්දප්පවත්තම්හි, තදාරම්මණමීරිතං.

107. සුඛොපෙතං තදාලම්බං, උපෙක්ඛාක්‍රියතො පරං;
න හොතුපෙක්ඛාසහිතං, සුඛිතක්‍රියතො තථා.

108. න හොති දොමනස්සම්හා, සොමනස්සිකමානසං;
තදාරම්මණමඤ්ඤඤ්ච, භවඞ්ගං චුති වා තථා.

109. රජ්ජනාදිවසෙනෙත්ථ, ජවනාකුසලං භවෙ;
කුසලං පන සම්භොති, සද්ධාපඤ්ඤාදිසම්භවෙ.

110. තදෙව වීතරාගානං, ක්‍රියා නාම පවුච්චති;
අවිපාකතමාපන්නං, වට්ටමූලපරික්ඛයා.

111. අප්පනාජවනං සෙසං, මහග්ගතමනුත්තරං;
ඡබ්බීසති යථායොගං, අප්පනාවීථියං භවෙ.

112. පරිකම්මං කරොන්තස්ස, කසිණාදිකගොචරෙ;
සුසමාහිතචිත්තස්ස, උපචාරසමාධිනා.

113. පරිකම්මොපචාරානුලොමගොත්‍රභුතො පරං;
පඤ්චමං වා චතුත්ථං වා, ජවනං හොති අප්පනා.

114. පුථුජ්ජනාන සෙක්ඛානං, කාමපුඤ්ඤතිහෙතුතො;
තිහෙතුකාමක්‍රියතො, වීතරාගානමප්පනා.

115. තත්‍රාපි සුඛිතජවං, සුඛිතද්වයතො පරං;
උපෙක්ඛිතම්හා සම්භොති, උපෙක්ඛෙකග්ගතායුතං.

116. පඤ්ච වාරෙ ඡ වා සත්ත, පරිත්තජවනං භවෙ;
සකිං ද්වෙ වා තදාලම්බං, සකිමාවජ්ජනාදයො.

117. අප්පනාජවනඤ්චෙකං, පඨමුප්පත්තියං පන;
තතො පරං වසීභූතං, අහොරත්තං පවත්තති.

118. සකිං ද්වෙ වා නිරොධස්ස, සමාපත්තික්ඛණෙ පන;
චතුත්ථාරුප්පජවනං, තතො චිත්තං නිරුජ්ඣති.

119. නිරොධා වුට්ඨහන්තස්ස, උපරිට්ඨඵලද්වයං;
පඤ්චාභිඤ්ඤා තථා මග්ගා, එකචිත්තක්ඛණා මතා.

120. ඵලමෙකද්වයං තථා, තිස්සො වා මග්ගවීථියං;
සමාපත්තික්ඛණෙ තම්පි, අහොරත්තං පවත්තති.

121. පඤ්චද්වාරෙ න ලබ්භන්ති, ලොකුත්තරමහග්ගතා;
වීථිමුත්තමනොධාතු, පඤ්ච චිත්තානි අන්තිමෙ.

122. පරිත්තානෙව සබ්බානි, පඤ්චද්වාරෙසු සම්භවා;
මනොද්වාරම්හි වොට්ඨබ්බ-තදාලම්බජවා සියුං.

123. ඝානජිව්හාකායවීථී, තදාරම්මණමෙව ච;
රූපෙ නත්ථි තථාරූපෙ, චක්ඛුසොතාපි වීථියො.

124. සබ්බාපි වීථියො කාමෙ,
රූපෙ තිස්සො පකාසිතා;
එකා වීථි පනාරූපෙ,
නත්ථාසඤ්ඤීසු කාචිපි.

125. සත්තාපි වීථිචිත්තානි, කාමෙ රූපෙ ඡ සම්භවා;
අරූපෙ ද්වෙ මනොද්වාරා-වජ්ජනං ජවනන්ති චාති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ වීථිසඞ්ගහකථා නිට්ඨිතා.

තතියො පරිච්ඡෙදො.

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො

4. වීථිපරිකම්මකථා

126. පඨමාවජ්ජනං පඤ්ච-දසන්නං පරතො භවෙ;
දුතියාවජ්ජනං හොති, එකවීසතිතො පරං.

127. එකම්හා පඤ්චවිඤ්ඤාණං, පඤ්චම්හා සම්පටිච්ඡනං;
සුඛසන්තීරණං හොති, පඤ්චවීසතිතො පරං.

128. සත්තතිංසතිතො හොති, උපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
වොට්ඨබ්බනසරූපානං, ද්වින්නං කාමජවා පරං.

129. මග්ගාභිඤ්ඤා පරං ද්වින්නං, තිණ්ණන්නං ලොකියප්පනා;
ඵලා චතුන්නං පඤ්චන්නං, උපරිට්ඨඵලද්වයං.

130. භවන්ති චත්තාලීසම්හා, සුඛපාකා ද්විහෙතුකා;
තථෙකචත්තාලීසම්හා, උපෙක්ඛාය සමායුතා.

131. හොන්ති සත්තතිතො කාමෙ, සුඛපාකා තිහෙතුකා;
ද්වාසත්තතිම්හා ජායන්ති, උපෙක්ඛාසහිතා පන.

132. එකූනසට්ඨිතො රූප-පාකා පාකා අරූපිනො;
කමාට්ඨචත්තාලීසම්හා, තථෙකද්විතිහීනතො.

133. පුබ්බසඞ්ගහමිච්චෙවං, විගණෙත්වා විචක්ඛණො;
පරසඞ්ගහසඞ්ඛ්‍යාදිං, විභාවෙය්‍ය විසාරදො.

134. පඤ්චද්වාරාවජ්ජනතො, දස චිත්තානි දීපයෙ;
සෙසාවජ්ජනතො පඤ්චචත්තාලීසන්ති භාසිතං.

135. පඤ්චවිඤ්ඤාණතො පාපවිපාකා සම්පටිච්ඡනා;
පරමෙකං ද්වයං පුඤ්ඤවිපාකා සම්පටිච්ඡනා.

136. සන්තීරණා ද්විහෙතුම්හා, පාකා ද්වාදස ජායරෙ;
තිහෙතුකාමපාකම්හා, එකවීසති ලබ්භරෙ.

137. රූපාවචරපාකම්හා, පරමෙකූනවීසති;
නවට්ඨාරූපපාකම්හා, සත්ත ඡාපි යථාක්කමං.

138. පටිසම්හා තු සත්තෙව, සිතම්හා තෙරසෙරිතා;
පාපපුඤ්ඤද්විහෙතුම්හා, එකවීසති භාවයෙ.

139. ද්විහෙතුකාමක්‍රියතො , අට්ඨාරස උපෙක්ඛකා;
සත්තරස සුඛොපෙතා, විභාවෙය්‍ය විචක්ඛණො.

140. කාමපුඤ්ඤතිහෙතුම්හා, තෙත්තිංසෙව උපෙක්ඛකා;
තෙපඤ්ඤාස සුඛොපෙතා, භවන්තීති පකාසිතං.

141. තිහෙතුකාමක්‍රියතො, චතුවීසතිපෙක්ඛකා;
සුඛිතම්හා තු දීපෙය්‍ය, පඤ්චවීසති පණ්ඩිතො.

142. දසරූපජවම්හෙකා-දසද්වාදස තෙරස;
යථාක්කමං පඤ්චදස, ආරුප්පා පරිදීපයෙ.

143. ඵලම්හා චුද්දසෙවාහු, මග්ගම්හා තු සකං ඵලං;
පරං සඞ්ගහමිච්චෙවං, විගණෙය්‍ය විසාරදො.

144. පුබ්බාපරසමොධාන-මිති ඤත්වා තතො පරං;
වත්ථුවීථිසමොධානං, යථාසම්භවමුද්දිසෙ.

145. පඤ්ච වත්ථූනි නිස්සාය, කමතො පඤ්චමානසා;
තෙත්තිංස පන නිස්සාය, හදයං මානසා සියුං.

146. කාමපාකමනොධාතු-හසිතුප්පාදමානසා;
දොසමූලානි මග්ගො ච, රූපජ්ඣානාව සබ්බථා.

147. දසාවසෙසාපුඤ්ඤානි, කාමපුඤ්ඤමහාක්‍රියා;
වොට්ඨබ්බාරූපජවනං, සත්ත ලොකුත්තරානි ච.

148. ද්වෙචත්තාලීස චිත්තානි, පඤ්චවොකාරභූමියං;
නිස්සාය හදයං හොන්ති, අරූපෙ නිස්සයං විනා.

149. ආරුප්පපාකා චත්තාරො, අනිස්සායෙති සබ්බථා;
විත්ථාරෙනට්ඨධා භින්නං, සඞ්ඛෙපා තිවිධං භවෙ.

150. තෙචත්තාලීස නිස්සාය, අනිස්සාය චතුබ්බිධං;
නිස්සිතානිස්සිතා සෙසා, ද්වෙචත්තාලීස මානසා.

151. පඤ්ච චිත්තප්පනා හොන්ති, කමෙනෙකෙකවීථියං;
මනොධාතුත්තිකං නාම, පඤ්චද්වාරිකමීරිතං.

152. සුඛතීරණවොට්ඨබ්බ-පරිත්තජවනා පන;
එකතිංසාපි ජායන්තෙ, ඡසු වීථීසු සම්භවා.

153. මහාපාකා පනට්ඨාපි, උපෙක්ඛාතීරණද්වයං;
ඡසු ද්වාරෙසු ජායන්ති, දස මුත්තා ච වීථියා.

154. චුතිසන්ධිභවඞ්ගානං, වසා පාකා මහග්ගතා;
නව වීථිවිමුත්තාති, දසධා වීථිසඞ්ගහො.

155. එකද්වාරිකචිත්තානි , පඤ්චඡද්වාරිකා තථා;
ඡද්වාරිකවිමුත්තා ච, විමුත්තාති ච සබ්බථා.

156. ඡත්තිංස තයෙකතිංස, දස චෙව නවෙති ච;
ඤත්වා වීථිසමොධානං, ගොචරඤ්ච සමුද්දිසෙ.

157. කමතො පඤ්චවිඤ්ඤාණා, ලොකුත්තරමහග්ගතා;
අභිඤ්ඤාවජ්ජිතා සබ්බා, පඤ්චතාලීස මානසා.

158. යථාසම්භවතො හොන්ති, රූපාදෙකෙකගොචරා;
පඤ්චගොචරමීරෙන්ති, මනොධාතුත්තිකං පන.

159. සන්තීරණමහාපාකා, පරිත්තජවනානි ච;
වොට්ඨබ්බනමභිඤ්ඤා ච, තෙචත්තාලීස සම්භවා.

160. ඡාරම්මණෙසු හොන්තීති, අට්ඨධා තිවිධා පුන;
එකාරම්මණචිත්තානි, පඤ්චඡාරම්මණානි ච.

161. සඞ්ඛෙපා මානසා පඤ්ච-චත්තාලීස තයො තථා;
තෙචත්තාලීස චෙවෙති, සත්තධාපි සියුං කථං.

162. කාමපාකමනොධාතු-හසිතුප්පාදමානසා;
පඤ්චවීස යථායොගං, පරිත්තාරම්මණා මතා.

163. කසිණුග්ඝාටිමාකාසං, පඨමාරුප්පමානසං;
තස්සෙව නත්ථිභාවං තු, තතියාරුප්පකං තථා.

164. ආලම්බිත්වා පවත්තන්ති, ආරුප්පා කමතො තතො;
දුතියඤ්ච චතුත්ථඤ්ච, ඡ මහග්ගතගොචරා.

165. අප්පමාණසමඤ්ඤා තෙ, නිබ්බානෙ පන ගොචරෙ;
අට්ඨ ලොකුත්තරා ධම්මා, නියමෙන ච වත්ථිතා.

166. කසිණාසුභකොට්ඨාසෙ,
ආනාපානෙ ච යොගිනො;
පටිභාගනිමිත්තම්හි ,
අප්පමඤ්ඤානුයුඤ්ජතො.

167. සත්තපණ්ණත්තියඤ්චෙව, රූපජ්ඣානං පවත්තති;
යථාවුත්තනිමිත්තම්හි, සෙසමාරුප්පකන්ති ච.

168. අභිඤ්ඤාවජ්ජිතා එකවීස මහග්ගතා සබ්බා;
සබ්බෙ පණ්ණත්තිසඞ්ඛාතෙ, නවත්තබ්බෙ පවත්තරෙ.

169. ජායන්තාකුසලා ඤාණවිප්පයුත්තජවා තථා;
අප්පමාණං විනා වීස, පරිත්තාදීසු තීසුපි.

170. තිහෙතුකාමපුඤ්ඤානි, පුඤ්ඤාභිඤ්ඤා ච පඤ්චිමෙ;

චතුසුපි පවත්තන්ති, අරහත්තද්වයං විනා.

171. ක්‍රියාභිඤ්ඤා ච වොට්ඨබ්බං, ක්‍රියාකාමෙ තිහෙතුකා;
ඡ සබ්බත්ථාපි හොන්තීති, සත්තධා මානසා ඨිතා.

172. එකතිච්චතුකොට්ඨාසගොචරා තිවිධා පන;
සමසට්ඨි තථා වීස, කමෙනෙකාදසෙති ච.

173. පඤ්චද්වාරෙසු පඤ්චාපි, පච්චුප්පන්නාව ගොචරා;
තෙකාලිකා නවත්තබ්බා, මනොද්වාරෙ යථාරහං.

174. අජ්ඣත්තා ච බහිද්ධා ච, පඤ්චද්වාරෙසු ගොචරා;
මනොද්වාරෙ නවත්තබ්බො, නත්ථීභාවොපි ලබ්භති.

175. පඤ්චද්වාරෙසු පඤ්චන්න-මෙකමෙකො ච ගොචරො;
ඡාපි ආරම්මණා හොන්ති, මනොද්වාරම්හි සබ්බථා.

176. පඤ්චද්වාරෙසු ගහිතං, තදඤ්ඤම්පි ච ගොචරං;
මනොද්වාරෙ වවත්ථානං, ගච්ඡතීති හි දෙසිතං.

177. අතීතා වත්තමානා ච, සම්භවා කාමසන්ධියා;
ඡද්වාරගහිතා හොන්ති, තිවිධා තෙපි ගොචරා.

178. කම්මනිමිත්තමෙවෙකං , මනොද්වාරෙ උපට්ඨිතං;
නවත්තබ්බමතීතඤ්ච, ධම්මාරම්මණසඞ්ගහං.

179. ආලම්බිත්වා යථායොගං, පටිසන්ධිමහග්ගතා;
අන්තෙ චුති භවෙ මජ්ඣෙ, භවඞ්ගම්පි පවත්තතීති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ වීථිපරිකම්මකථා නිට්ඨිතා.

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො

5. භූමිපුග්ගලකථා

180. ඉතො පරං පවක්ඛාමි, භූමිපුග්ගලභෙදතො;
චිත්තානං පන සබ්බෙසං, කමතො සඞ්ගහං කථං.

181. නිරයඤ්ච තිරච්ඡානයොනි පෙතාසුරා තථා;
චතුරාපායභූමීති, කාමෙ දුග්ගතියො මතා.

182. චාතුමහාරාජිකා ච, තාවතිංසා ච යාමකා;
තුසිතා චෙව නිම්මානරතිනො වසවත්තිනො.

183. ඡළෙතෙ දෙවලොකා ච, මානවාති ච සත්තධා;
කාමසුගතියො චෙකාදසධා **කාමභූමියො**.

184. බ්‍රහ්මානං පාරිසජ්ජා ච, තථා බ්‍රහ්මපුරොහිතා;
මහාබ්‍රහ්මා ච තිවිධා, **පඨමජ්ඣානභූමියො**.

185. පරිත්තාභාප්පමාණාභා, තථෙවාභස්සරාති ච;
දුතියජ්ඣානභූමි ච, තිවිධාව පකාසිතා.

186. පරිත්තසුභාප්පමාණාසුභා ච සුභකිණ්හකා;
තිවිධාපි පවුච්චන්ති, **තතියජ්ඣානභූමියො**.

187. වෙහප්ඵලා අසඤ්ඤී ච, සුද්ධාවාසා ච පඤ්චධා;
ඉච්චෙතා පන සත්තාපි, **චතුත්ථජ්ඣානභූමියො**.

188. අවිහා ච අතප්පා ච, සුදස්සා ච සුදස්සිනො;
අකනිට්ඨාති පඤ්චෙතෙ, **සුද්ධාවාසා** පකාසිතා.

189. ඉති සොළසධා භින්නා, බ්‍රහ්මලොකා පවුච්චරෙ;
රූපිබ්‍රහ්මානමාවාසා, **රූපාවචරභූමියො**.

190. ආකාසානඤ්චායතනනාමාදීහි පකාසිතා;
අරූපිබ්‍රහ්මලොකා ච, චතුධාරූ**පභූමියො**.

191. සොතාපන්නාදිභෙදෙන, චතුධා**නුත්තරා** මතා;
පඤ්චතිංස පනිච්චෙවං, සබ්බථාපි ච භූමියො.

192. ජායන්ති චතුරාපායෙ, පාපපාකාය සන්ධියා;
කාමාවචරදෙවෙසු, මහාපාකෙහි ජායරෙ.

193. අහෙතුකා පුඤ්ඤපාකාහෙතුකෙන තු ජායරෙ;
භුම්මදෙවමනුස්සෙසු, මහාපාකෙහි චෙතරෙ.

194. විපාකං පඨමජ්ඣානං, පඨමජ්ඣානභූමියං;
දුතියං තතියඤ්චෙව, දුතියජ්ඣානභූමියං.

195. තතියම්හි චතුත්ථං තු, චතුත්ථම්හි ච පඤ්චමං;
ආරුප්පා ච කමෙනෙව, ආරුප්පෙ හොන්ති සන්ධියො.

196. කායවාචාමනොද්වාරෙ, කම්මං පාණවධාදිකං;
කත්වා පාපකචිත්තෙහි, ජායන්තාපායභූමියං.

197. කායවාචාමනොද්වාරෙ, දානං සීලඤ්ච භාවනං;
කාමපුඤ්ඤෙහි කත්වාන, කාමසුගතියං සියුං.

198. පරිත්තං මජ්ඣිමං ඣානං, පණීතඤ්ච යථාක්කමං;
භාවෙත්වා තිවිධා හොන්ති, තීසු භූමීසු යොගිනො.

199. වෙහප්ඵලෙසු ජායන්ති, භාවෙත්වා පඤ්චමං තථා;
සඤ්ඤාවිරාගතඤ්චෙව, භාවෙත්වාසඤ්ඤිභූමියං.

200. සුද්ධාවාසෙසු ජායන්ති, අනාගාමිකපුග්ගලා;
ආරුප්පානි ච භාවෙත්වා, අරූපෙසු යථාක්කමං.

201. ලොකුත්තරං තු භාවෙත්වා, යථාසකමනන්තරං;
සමාපත්තික්ඛණෙ චෙව, අප්පෙති ඵලමානසං.

202. අපායම්හා චුතා සත්තා, කාමධාතුම්හි ජායරෙ;
සබ්බට්ඨානෙසු ජායන්ති, කාමසුගතිතො චුතා.

203. චුතා ජායන්ති රූපම්හා, සබ්බත්ථාපායවජ්ජිතෙ;
කාමසුගතියං හොන්ති, අරූපාසඤ්ඤතො චුතා.

204. තථාරූපචුතා හොන්ති, තත්ථෙවොපරිමෙව ච;
වට්ටමූලසමුච්ඡෙදා, නිබ්බායන්ති අනාසවා.

205. සුද්ධාවාසෙස්වනාගාමි-පුග්ගලාවොපපජ්ජරෙ;
කාමධාතුම්හි ජායන්ති, අනාගාමිවිවජ්ජිතා.

206. හෙට්ඨුපපත්තිබ්‍රහ්මානං, අරියානං න කත්ථචි;
අසඤ්ඤසත්තාපායෙසු, නත්ථෙවාරියපුග්ගලා.

207. වෙහප්ඵලෙ අකනිට්ඨෙ, භවග්ගෙ ච පතිට්ඨිතා;
න පුනාඤ්ඤත්ථ ජායන්ති, සබ්බෙ අරියපුග්ගලා.

208. ඡසු දෙවෙස්වනාගාමී, වීතරාගා න තිට්ඨරෙ;
න චිරට්ඨායිනො තත්ථ, ලොකියාපි ච යොගිනො.

209. ගිහිලිඞ්ගෙ න තිට්ඨන්ති, මනුස්සෙසු අනාසවා;
පබ්බජ්ජායඤ්ච භුම්මෙ ච, බ්‍රහ්මත්තෙපි ච තිට්ඨරෙ.

210. යානි පඤ්ඤාස වස්සානි,
මනුස්සානං ස පිණ්ඩිතො;
එකො රත්තිදිවො තෙන,
මාසෙකො තිංස රත්තියො.

211. ද්වාදසමාසියො වස්සො, තෙන පඤ්චසතං භවෙ;
චාතුමහාරාජිකානං, පමාණමිදමායුනො.

212. තං නවුතිවස්සසත-සහස්සං පන පිණ්ඩිතං;
ගණනාය මනුස්සානං, චතුභාගූපරූපරි.

213. යං මනුස්සවස්සසතං, තදෙකො දිවසො කතො;
තෙන වස්සසහස්සායු, තාවතිංසෙසු දෙසිතො.

214. කොටිත්තයං සට්ඨිසතසහස්සඤ්චාධිකං භවෙ;
ගණනාය මනුස්සානං, **තාවතිංසෙසු** පිණ්ඩිතං.

215. ආයුප්පමාණමිච්චෙවං, දෙවානමුපරූපරි;
ද්වික්ඛත්තුං ද්විගුණං කත්වා, චතුභාගමුදාහටං.

216. ගණනාය මනුස්සානං, තත්ථ චුද්දස කොටියො;
චත්තාලීසසතසහස්සාධිකා **යාමභූමියං.**

217. **තුසිතානං** පකාසෙන්ති, සත්තපඤ්ඤාස කොටියො;
සට්ඨිසතසහස්සානි, වස්සානි අධිකානි ච.

218. **නිම්මානරති**දෙවානං, ද්විසතං තිංස කොටියො;
චත්තාලීසවස්සසතසහස්සානි ච සබ්බථා.

219. නවකොටිසතඤ්චෙකවීසතිවස්සකොටියො;
සට්ඨිවස්සසතසහස්සාධිකා **වසවත්තිසු.**

220. කප්පස්ස තතියො භාගො, උපඩ්ඪඤ්ච යථාක්කමං;
කප්පෙකො ද්වෙ ච චත්තාරො, අට්ඨ කප්පා ච සොළස.

221. ද්වත්තිංස චතුසට්ඨී ච, නවසු **බ්‍රහ්මභූමිසු;**
වෙහප්ඵලා අසඤ්ඤී ච, පඤ්චකප්පසතායුකා.

222. කප්පසහස්සං ද්වෙ චත්තාරි, අට්ඨ සොළස චක්කමා;
සහස්සානි ච කප්පානං, **සුද්ධාවාසානමුද්දිසෙ.**

223. වීසකප්පසහස්සානි, චත්තාලීසඤ්ච සට්ඨි ච;
චතුරාසීතිසහස්සා, කප්පා චාරුප්පකෙ කමා.

224. ආයුප්පමාණනියමො, නත්ථි භුම්මෙ ච මානවෙ;
වස්සානං ගණනා නත්ථි, චතුරාපායභූමියං.

225. පුථුජ්ජනාරියා චෙති, දුවිධා හොන්ති පුග්ගලා;
තිහෙතුකාදිභෙදෙන, තිවිධා ච පුථුජ්ජනා.

226. මග්ගට්ඨා ච ඵලට්ඨා ච,
අට්ඨෙවාරියපුග්ගලා;
ආදිතො සත්ත සෙක්ඛා ච,
අසෙක්ඛො චාරහාපරො.

227. අහෙතුකාව ලබ්භන්ති, සත්තා දුග්ගතියං පන;
තිහෙතුකාව ලබ්භන්ති, රූපාරූපෙ සචිත්තකා.

228. කාමාවචරදෙවෙසු, අහෙතුකවිවජ්ජිතා;
විනිපාතාසුරෙ චෙව, මානවෙ ච තයොපි ච.

229. අරියා නාම ලබ්භන්ති, අසඤ්ඤාපායවජ්ජිතෙ;
පුථුජ්ජනා තු ලබ්භන්ති, සුද්ධාවාසවිවජ්ජිතෙ.

230. සුද්ධාවාසමපායඤ්ච, හිත්වාසඤ්ඤීභවං තිධා;
සොතාපන්නාදයො ද්වෙපි, සෙසට්ඨානෙසු ලබ්භරෙ.

231. ඉති සබ්බප්පභෙදෙන, භූමිපුග්ගලසඞ්ගහං;
ඤත්වා විඤ්ඤූ විභාවෙය්‍ය, තත්ථ චිත්තානි සම්භවාති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ භූමිපුග්ගලකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො

6. භූමිපුග්ගලචිත්තප්පවත්තිකථා

232. කාමසුගතියං හොන්ති, මහාපාකා යථාරහං;
මහග්ගතවිපාකා ච, යථාසන්ධිවවත්ථිතා.

233. වොට්ඨබ්බකාමපුඤ්ඤානි, වියුත්තානි ච දිට්ඨියා;
උද්ධච්චසහිතඤ්චෙති, හොන්ති සබ්බත්ථ චුද්දස.

234. සන්තීරණමනොධාතු-චක්ඛුසොතමනා පන;
දස චිත්තානි ජායන්ති, සබ්බත්ථාරූපවජ්ජිතෙ.

235. දිට්ඨිගතසම්පයුත්තා, විචිකිච්ඡායුතා තථා;
පඤ්ච සබ්බත්ථ ජායන්ති, සුද්ධාවාසවිවජ්ජිතෙ.

236. දොසමූලද්වයඤ්චෙව, ඝානාදිත්තයමානසා;
අට්ඨ සබ්බත්ථ ජායන්ති, මහග්ගතවිවජ්ජිතෙ.

237. චතුත්ථාරුප්පජවනං, අනාගාමිඵලාදයො;
මහාක්‍රියා ච ජායන්ති, තෙරසාපායවජ්ජිතෙ.

238. හෙට්ඨාරුප්පජවා ද්වෙ ද්වෙ, ඣාපායුපරිවජ්ජිතෙ;
සිතරූපජවා හොන්ති, අරූපාපායවජ්ජිතෙ.

239. සොතාපත්තිඵලාදීනි, සුද්ධාපායවිවජ්ජිතෙ;
පඨමානුත්තරං සුද්ධා-පායාරූපවිවජ්ජිතෙ.

240. අවත්ථාභූමිභූතත්තා, න ගය්හන්ති අනුත්තරා;
එකවොකාරභූමි ච, රූපමත්තා න ගය්හති.

241. සභූම්මා සබ්බභූම්මා ච, එකද්විත්තයවජ්ජිතා;
තථාරූපසුද්ධාවාස-බ්‍රහ්මාපායවසාති ච.

242. මානසා පඤ්ච කොට්ඨාසා, සත්තරස චතුද්දස;
ඡත්තිංසතෙකවීසා ච, එකඤ්චෙව යථාක්කමං.

243. අට්ඨාරසාපි හොන්තෙතෙ, නවධාපි පුනෙකධා;
චතුධා තිවිධා චෙව, එකධාති ච භෙදතො.

244. තෙරසාපි ච කොට්ඨාසා, භවන්තෙකතිභූමකා;
ඡසත්තෙකාදසසත්ත-රසභූමකමානසා.

245. එකද්වයතිචතුක්කපඤ්චකාධිකවීසජා;
ඡබ්බීසතිංසජා චෙති, යථානුක්කමතො භවෙ.

246. චත්තාරි පුන චත්තාරි, එකමට්ඨට්ඨ චෙකකං;
චත්තාරෙකාදස ද්වෙ ද්වෙ, සත්ත තෙවීස චුද්දස.

247. ක්‍රියාජවමහාපාකා , ලොකුත්තරමහග්ගතා;
ද්වෙපඤ්ඤාස න ලබ්භන්ති, චතුරාපායභූමියං.

248. කාමාවචරදෙවෙසු, ඡසු භුම්මෙ ච මානවෙ;
කාමසුගතියං නත්ථි, නව පාකා මහග්ගතා.

249. දොසමූලමහාපාකා, ඝානාදිත්තයමානසා;
නත්ථාරූපවිපාකා ච, වීසතී රූපභූමියං.

250. කඞ්ඛාදිට්ඨියුතා පඤ්චාරූපපාකා චතුබ්බිධා;
පඤ්චාදොනුත්තරා චෙව, සුද්ධාවාසෙ න ලබ්භරෙ.

251. ආදාවජ්ජනමග්ගා ච, පටිසාරූපමානසා;
කාමපාකා සිතාරූපෙ, තෙචත්තාලීස නත්ථි තෙ.

252. සත්තතිංස පරිත්තා ච, ලබ්භන්තාපායභූමියං;
මානසාසීති ලබ්භන්ති, කාමසුගතියං පන.

253. එකූනසත්තති රූපෙ, සුද්ධෙ පඤ්ඤාස පඤ්ච ච;
ඡචත්තාලීස ආරුප්පෙ, නත්ථාසඤ්ඤීසු කිඤ්චිපි.

254. ඉත්ථමෙකද්විතිචතුපඤ්චභූම්මානි සොළස;
දස පඤ්චදසෙවාථ, චතුත්තිංස චතුද්දස.

255. අපායාහෙතුකානං තු, මහාපාකක්‍රියාජවෙ;
හිත්වා සෙසපරිත්තානි, චිත්තානි පන ලබ්භරෙ.

256. ද්විහෙතුකාහෙතුකානං, සෙසානං කාමමානසා;
ලබ්භන්ති පන හිත්වාන, ඤාණපාකක්‍රියාජවෙ.

257. තිහෙතුකානං සත්තානං, තත්ථ තත්ථූපපත්තියං;
තත්ථ තත්ථූපපන්නානං, ලබ්භමානානි ලබ්භරෙ.

258. තිහෙතුකානං සබ්බෙපි, මානසාපායපාණිනං;
සත්තතිංසාවසෙසානං, එකතාලීස නිද්දිසෙ.

259. පුථුජ්ජනාන සෙක්ඛානං, න සන්ති ජවනක්‍රියා;
න සන්ති වීතරාගානං, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි සබ්බථා.

260. කඞ්ඛාදිට්ඨියුතා පඤ්ච, සෙක්ඛානං නත්ථි මානසා;
දොසමූලද්වයඤ්චාපි, නත්ථානාගාමිනො පන.

261. චතත්ථිතාරියෙස්වෙව, යථාසකමනුත්තරා;
මග්ගට්ඨානං සකො මග්ගො, නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චි සබ්බථා.

262. පුථුජ්ජනානං ද්වින්නම්පි, ඵලට්ඨානං යථාක්කමං;
තතියස්ස ඵලට්ඨස්ස, චතුත්ථස්ස ච සම්භවා.

263. තෙසට්ඨි චෙව චිත්තානි, ලබ්භන්තෙකූනසට්ඨි ච;
සත්තපඤ්ඤාස චිත්තානි, තෙපඤ්ඤාස ච සබ්බථා.

264. චතුපඤ්ඤාස පඤ්ඤාස, පඤ්ඤාසද්වයහීනකා;
කාමෙසු තෙසං සම්භොන්ති, චතුතාලීස චක්කමා.

265. තෙචත්තාලීස චෙකූනචත්තාලීස යථාක්කමං;
භවන්තෙකූනතාලීස, පඤ්චත්තිංස ච රූපිසු.

266. සත්තවීස ච තෙවීස, තෙවීස ච යථාක්කමං;
ආරුප්පෙසුපි ලබ්භන්ති, තෙසමට්ඨාරසෙව ච.

267. පුථුජ්ජනා ච චත්තාරො, අපායාහෙතුකාදයො;
අරියා චෙව අට්ඨාති, ද්වාදසන්නං වසා සියුං.

268. ඡබ්බිධා චිත්තකොට්ඨාසා, එකපුග්ගලිකා තථා;
චතුපඤ්චඡසත්තට්ඨ-පුග්ගලට්ඨාති චක්කමා.

269. ඡබ්බීස චුද්දසෙවාථ, තෙරස ද්වෙ ච මානසා;
දස සත්තාධිකා චෙව, පුන සත්තාධිකා දසාති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ භූමිපුග්ගලචිත්තප්පවත්තිකථා නිට්ඨිතා.

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

සත්තමො පරිච්ඡෙදො

7. භූමිපුග්ගලසම්භවකථා

270. ද්විහෙතුකාහෙතුකානං , න සම්පජ්ජති අප්පනා;
අරහත්තඤ්ච නත්ථීති, නත්ථෙව ජවනක්‍රියා.

271. ඤාණපාකා න වත්තන්ති, ජළත්තා මූලසන්ධියා;
ද්විහෙතුකතදාලම්බං, සියා සුගතියං න වා.

272. තිහෙතුකානං සත්තානං, සමථඤ්ච විපස්සනං;
භාවෙන්තානං පවත්තන්ති, ඡබ්බීසතිපි අප්පනා.

273. අරහන්තාන සත්තානං, භවන්ති ජවනක්‍රියා;
යථාභූමිනියාමෙන, ඤාණපාකා ච ලබ්භරෙ.

274. වජ්ඣා පඨමමග්ගෙන, කඞ්ඛාදිට්ඨියුතා පන;
පටිඝං තතියෙනෙව, කම්මමන්තෙන සාසවං.

275. තස්මා තෙසං න වත්තන්ති, තානි චිත්තානි සබ්බථා;
මග්ගට්ඨානං තු මග්ගොව, නාඤ්ඤං සම්භොති කිඤ්චිපි.

276. අහෙතුකවිපාකානි, ලබ්භමානාය වීථියා;
සබ්බථාපි ච සබ්බෙසං, සම්භවන්ති යථාරහං.

277. පඤ්චද්වාරෙ මනොද්වාරෙ, ධුවමාවජ්ජනද්වයං;
පරිත්තපුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි, ලබ්භන්ති ලහුවුත්තිතො.

278. ක්‍රියාජවනමප්පනා, නත්ථාපායෙසු කාරණං;
නත්ථි සහෙතුකා පාකා, දුග්ගතත්තා හි සන්ධියා.

279. බ්‍රහ්මානං පටිඝං නත්ථි, ඣානවික්ඛම්භිතං තථා;
හෙට්ඨාඣානං විරත්තත්තා, න භාවෙන්ති අරූපිනො.

280. පුබ්බෙව දිට්ඨසච්චාව, අරියාරූපභූමකා;
තස්මාදිමග්ගො නත්ථෙත්ථ, කායාභාවා සිතං තථා.

281. සුද්ධාවාසාපි පත්තාව, හෙට්ඨානුත්තරපඤ්චකං;
සත්තපාපපහීනා ච, තස්මා නත්ථෙත්ථ තානි ච.

282. පඤ්චද්වාරිකචිත්තානි , ද්වාරාභාවෙ න විජ්ජරෙ;
සහෙතුකවිපාකා ච, යථාභූමිවවත්ථිතා.

283. සම්භවාසම්භවඤ්චෙවං, ඤත්වා පුග්ගලභූමිසු;
ලබ්භමානවසා තත්ථ, චිත්තසඞ්ගහමුද්දිසෙ.

284. කුසලාදිප්පභෙදා ච, තථා භූමාදිභෙදතො;
වත්ථුද්වාරාරම්මණතො, භූමිපුග්ගලතොපි ච.

285. විභාගො යො සමුද්දිට්ඨො,
චිත්තානඤ්ච තු සම්භවා;
ඤෙය්‍යො චෙතසිකානඤ්ච,
සම්පයොගානුසාරතොති.

ඉති චිත්තවිභාගෙ භූමිපුග්ගලසම්භවකථා නිට්ඨිතා.

සත්තමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච චිත්තවිභාගො.

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො

2. චෙතසිකවිභාගො

8. චෙතසිකසම්පයොගකථා

286. ඉති චිත්තවිධිං ඤත්වා, ද්වෙපඤ්ඤාස විභාවිනා;
ඤෙයයා චෙතසි සම්භූතා, ධම්මා චෙතසිකා කථං.

287. ඵස්සො ච වෙදනා සඤ්ඤා, චෙතනෙකග්ගතා තථා;
ජීවිතං මනසිකාරො, සත්ත සාධාරණා ඉමෙ.

288. විතක්කො ච විචාරො ච, පීති ච වීරියං තථා;
ඡන්දො ච අධිමොක්ඛො ච, ඡ පකිණ්ණකනාමකා.

289. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤෙසු පාකෙසු, ක්‍රියාසු ච යථාරහං;
මානසෙසු පවත්තන්ති, විප්පකිණ්ණා පකිණ්ණකා.

290. සද්ධා සතින්ද්‍රියඤ්චෙව, හිරොත්තප්පබලද්වයං;
අලොභො ච අදොසො ච, පඤ්ඤා මජ්ඣත්තතාපි ච.

291. අට්ඨෙතෙ උත්තමා නාම, ධම්මා උත්තමසාධනා;
නිවජ්ජාති පවුච්චන්ති, යුගළා ඡ තතොපරෙ.

292. පස්සද්ධි කායචිත්තානං, ලහුතා මුදුතා තථා;
කම්මඤ්ඤතා ච පාගුඤ්ඤ-තා ච උජුකතාති ච.

293. අප්පමඤ්ඤාද්වයං නාම, කරුණාමුදිතා සියුං;
සම්මාවාචා ච කම්මන්තා-ජීවා ච විරතිත්තයං.

294. පඤ්චවීස පනිච්චෙතෙ, අනවජ්ජා යථාරහං;
පාපාහෙතුකමුත්තෙසු, අනවජ්ජෙසු ජායරෙ.

295. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
මානො දිට්ඨී ච සංසයො;
ථීනමිද්ධඤ්ච උද්ධච්චං,
කුක්කුච්චඤ්ච තථා දස.

296. අහිරීකමනොත්තප්පං, ඉස්සා මච්ඡරියන්ති ච;
හොන්ති චුද්දස සාවජ්ජා, සාවජ්ජෙස්වෙව සම්භවා.

297. ද්වෙපඤ්ඤාස චතුද්ධෙවං, ධම්මා චෙතසිකා ඨිතා;
තෙසං දානි පවක්ඛාමි, සම්පයොගඤ්ච සඞ්ගහං.

298. සත්ත සාධාරණා සබ්බ-චිත්තසාධාරණා තතො;
චිත්තෙන සද්ධි අට්ඨන්නං, විප්පයොගො න කත්ථචි.

299. විතක්කො පඤ්චවිඤ්ඤාණං, දුතියාදිවිවජ්ජිතෙ;
විචාරොපි ච තත්ථෙව, තතියාදිවිවජ්ජිතෙ.

300. සොමනස්සයුතෙ පීති-චතුත්ථජ්ඣානවජ්ජිතෙ;
වීරියං පඨමාවජ්ජ-විපාකාහෙතුවජ්ජිතෙ.

301. ඡන්දො සම්භොති සබ්බත්ථ, මොමූහාහෙතුවජ්ජිතෙ;
අධිමොක්ඛො විචිකිච්ඡා-පඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතෙ.

302. ඡසට්ඨී පඤ්චපඤ්ඤාස, සත්තති චෙව සොළස;
වීසතෙකාදසෙවාථ, පකිණ්ණකවිවජ්ජිතා.

303. මානසා පඤ්චපඤ්ඤාස, සවිතක්කා ඡසට්ඨී ච;
සවිචාරෙකපඤ්ඤාස, සප්පීතිකමනා තථා.

304. තෙසත්තති සවීරියා, සඡන්දෙකූනසත්තති;
සාධිමොක්ඛා පවුච්චන්ති, අට්ඨසත්තති මානසා.

305. පඤ්ඤාප්පමඤ්ඤාවිරතී, හිත්වා එකූනසට්ඨීසු;
පාපාහෙතුකමුත්තෙසු, සද්ධාදෙකූනවීසති.

306. ද්විහෙතුකාහෙතුපාපවජ්ජිතෙසු සමාසතො;
පඤ්ඤා තු ජායතෙ සත්තචත්තාලීසෙසු සබ්බථා.

307. මහාක්‍රියාකාමපුඤ්ඤ-රූපජ්ඣානෙසු ජායරෙ;
අප්පමඤ්ඤාට්ඨවීසෙසු, හිත්වා ඣානං තු පඤ්චමං.

308. ලොකුත්තරෙසු සබ්බත්ථ, සහෙව විරතිත්තයං;
කාමපුඤ්ඤෙසු සම්භොති, යථාසම්භවතො විසුං.

309. විරතීඅප්පමඤ්ඤාසු, පඤ්චස්වපි යථාරහං;
කදාචිදෙව සම්භොති, එකෙකොව න චෙකතො.

310. අහිරීකමනොත්තප්පං, මොහඋද්ධච්චමෙව ච;
පාපසාධාරණා නාම, චත්තාරො පාපසම්භවා.

311. ලොභො ච ලොභමූලෙසු, දිට්ඨියුත්තෙසු දිට්ඨි ච;
මානො දිට්ඨිවියුත්තෙසු, දිට්ඨිමානා න චෙකතො.

312. දොසමූලෙසු දොසො ච, ඉස්සා මච්ඡරියං තථා;
කුක්කුච්චමිති චත්තාරො, විචිකිච්ඡා තු කඞ්ඛිතෙ.

313. සහෙව ථිනමිද්ධං තු, සසඞ්ඛාරෙසු පඤ්චසු;
ඉති චුද්දස සාවජ්ජා, සාවජ්ජෙස්වෙව නිච්ඡිතා.

314. මානො ච ථිනමිද්ධඤ්ච, සහ වාථ විසුං න වා;
ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චා, අඤ්ඤමඤ්ඤං විසුං න චාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ චෙතසිකසම්පයොගකථා නිට්ඨිතා.

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො.

නවමො පරිච්ඡෙදො

9. චෙතසිකසඞ්ගහකථා

315. සත්ත සාධාරණා චෙව, ඡ ධම්මා ච පකිණ්ණකා;
සද්ධාදි පඤ්චවීසෙති, අට්ඨතිංස සමිස්සිතා.

316. කාමාවචරපුඤ්ඤෙසු, ලබ්භන්ති පඨමද්වයෙ;
සත්තතිංසෙව දුතියෙ, පඤ්ඤාමත්තවිවජ්ජිතා.

317. තතියෙ ච යථාවුත්තා, පීතිමත්තවිවජ්ජිතා;
ඡත්තිංසෙව චතුත්ථම්හි, පඤ්ඤාපීතිද්වයං විනා.

318. මහාක්‍රියාසු යුජ්ජන්ති, හිත්වා විරතියො තථා;
පඤ්චතිංස චතුත්තිංසද්වයං තෙත්තිංසකං කමා.

319. ඨපෙත්වා අප්පමඤ්ඤා ච, මහාපාකෙසු යොජිතා;
තෙත්තිංසා චෙව ද්වත්තිංසද්වයෙකත්තිංසකං කමා.

320. අප්පමඤ්ඤා ගහෙත්වාන, හිත්වා විරතියො තථා;
පඤ්චතිංසෙව පඨමෙ, රූපාවචරමානසෙ.

321. විතක්කං දුතියෙ හිත්වා, විචාරඤ්ච තතො පරං;
චතුත්ථෙ පන පීතිඤ්ච, අප්පමඤ්ඤඤ්ච පඤ්චමෙ.

322. යථාවුත්තපකාරාව , චතුත්තිංස යථාක්කමං;
තෙත්තිංස චෙව ද්වත්තිංස, සමතිංසඤ්ච ලබ්භරෙ.

323. පඤ්චමෙන සමානා ච, ඨපෙත්වාරුප්පමානසා;
භූමාරම්මණභෙදඤ්ච, අඞ්ගානඤ්ච පණීතතං.

324. අප්පමඤ්ඤා ඨපෙත්වාන, ගහෙත්වා විරතිත්තයං;
ඡත්තිංසානුත්තරෙ හොන්ති, පඨමජ්ඣානමානසෙ.

325. විතක්කං දුතියෙ හිත්වා, විචාරඤ්ච තතො පරං;
පීතිං හිත්වා චතුත්ථෙ ච, පඤ්චමෙපි ච සබ්බථා.

326. යථාවුත්තප්පකාරාව, පඤ්චතිංස යථාක්කමං;
චතුත්තිංසඤ්ච තෙත්තිංස, තථා තෙත්තිංස චාපරෙ.

327. එවං බාවීසධා භෙදො, අනවජ්ජෙසු සඞ්ගහො;
එකූනසට්ඨිචිත්තෙසු, අට්ඨතිංසානමීරිතො.

328. විරතී අප්පමඤ්ඤා ච, ගහෙත්වා පන සබ්බසො;
එකමෙකං ගහෙත්වා ච, පච්චක්ඛාය ච සබ්බථා.

329. කාමෙසු සත්තධා පුඤ්ඤෙ, චතුධා ච ක්‍රියෙ තථා;
රූපජ්ඣානචතුක්කෙ ච, කත්තබ්බොයම්පි සඞ්ගහො.

330. ඉමිනා පනුපායෙන, සමසත්තති භෙදතො;
අනවජ්ජෙසු විඤ්ඤෙය්‍යො, චිත්තුප්පාදෙසු සඞ්ගහො.

331. ඉති සබ්බප්පකාරෙන, අනවජ්ජවිනිච්ඡයං;
ඤත්වා යොජෙය්‍ය මෙධාවී, සාවජ්ජෙසු ච සඞ්ගහං.

332. සත්ත සාධාරණා චෙව, ඡ ධම්මා ච පකිණ්ණකා;
චත්තාරො පාපසාමඤ්ඤා, ධම්මා සත්තරසෙවිමෙ.

333. එකූනවීසාසඞ්ඛාරෙ, පඨමෙ ලොභදිට්ඨියා;
දුතියෙ ලොභමානෙන, යථාවුත්තා ච තත්තකා.

334. අට්ඨාරස විනා පීතිං, තතියෙ ලොභදිට්ඨියා;
චතුත්ථෙපි විනා පීතිං, ලොභමානෙන තත්තකා.

335. පටිඝෙ ච විනා පීතිං, අසඞ්ඛාරෙ තථෙව තෙ;
ලබ්භන්ති දොසකුක්කුච්ච-මච්ඡරියාහි වීසති.

336. අසඞ්ඛාරෙසු වුත්තා ච, සසඞ්ඛාරෙසු පඤ්චධා;
ථිනමිද්ධෙනෙකවීස, වීස ද්වෙවීසතික්කමා.

337. ඡන්දං පීතිඤ්ච උද්ධච්චෙ, හිත්වා පඤ්චදසෙව තෙ;
හිත්වා විමොක්ඛං කඞ්ඛඤ්ච, ගහෙත්වා කඞ්ඛිතෙ තථා.

338. සත්තවීසතිධම්මානං, ඉති ද්වාදස සඞ්ගහා;
ද්වාදසාපුඤ්ඤචිත්තෙසු, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

339. හිත්වා ඡානියතෙ ධම්මෙ, ගහෙත්වා ච යථාරහං;
චතුත්තිංසාපි විඤ්ඤෙය්‍යා, සඞ්ගහා තත්ථ විඤ්ඤුනා.

340. ද්වාදසාකුසලෙස්වෙව, ඤත්වා සඞ්ගහමුත්තරං;
ඤෙය්‍යාහෙතුකචිත්තෙසු, සඞ්ගහං කමතො කථං?

341. සත්ත සාධාරණා ඡන්දවජ්ජිතා ච පකිණ්ණකා;
හසිතුප්පාදචිත්තම්හි, ද්වාදසෙව පකාසිතා.

342. වොට්ඨබ්බෙ ච විනා පීතිං, වීරියං සුඛතීරණෙ;
එකාදස යථාවුත්තා, ධම්මා ද්වීසුපි දෙසිතා.

343. මනොධාතුත්තිකෙ චෙව, උපෙක්ඛාතීරණද්වයෙ;
දස හොන්ති යථාවුත්තා, හිත්වා වීරියපීතියො.

344. සත්ත සාධාරණා එව, පඤ්චවිඤ්ඤාණසම්භවා;
ඉච්චාහෙතුකචිත්තෙසු, පඤ්චධා සඞ්ගහො ඨිතො.

345. ඉති චෙතසිකෙ ධම්මෙ, චිත්තෙසු ගණිතෙ පුන;
චිත්තෙන සහ සඞ්ගය්හ, ගණෙය්‍යාපි ච පණ්ඩිතො.

346. අට්ඨතිංසාති යෙ වුත්තා, චිත්තෙන සහ තෙ පුන;
එකූනචත්තාලීසෙති, සබ්බත්ථෙකාධිකං නයෙ.

347. බාවීසෙවං දස ද්වෙ ච, පඤ්ච චෙති යථාරහං;
සඞ්ගහා සම්පයුත්තානං, තාලීසෙකූනකා කථා.

348. විතක්කො ච විචාරො ච, පීති පඤ්ඤා තථා පන;
අප්පමඤ්ඤා විරතීති, නව ධම්මා යථාරහං.

349. ගහෙතබ්බාපනෙතබ්බා, භවන්ති අනවජ්ජකෙ;
පරිවත්තෙති සබ්බත්ථ, වෙදනා තු යථාරහං.

350. ඡන්දාධිමොක්ඛවීරියා , සද්ධාදෙකූනවීසති;
ඵස්සාදයො ඡළෙවාති, න චලන්තට්ඨවීසති.

351. තෙරසෙව තු සාවජ්ජෙ, ඡළෙවාහෙතුමානසෙ;
න චලන්ති දස අඤ්ඤෙ, චුද්දසා ඡ ච සම්භවාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ චෙතසිකසඞ්ගහකථා නිට්ඨිතා.

නවමො පරිච්ඡෙදො.

දසමො පරිච්ඡෙදො

10. පභෙදකථා

352. එකුප්පාදා නිරොධා ච, එකාලම්බණවත්ථුකා;
සහගතා සහජාතා, සංසට්ඨා සහවුත්තිනො.

353. තෙපඤ්ඤාස පනිච්චෙතෙ, සම්පයුත්තා යථාරහං;
චිත්තචෙතසිකා ධම්මා, අට්ඨාරසවිධාපි ච.

354. එකධා ඡබ්බිධා චෙව, චතුධා සත්තධා ඨිතා;
චිත්තුප්පාදපභෙදෙන, භින්දිතබ්බා විභාවිනා.

355. අට්ඨ ධම්මාවිනිබ්භොගා, භින්නාසීති නවුත්තරා;
සත්තසතං දස ද්වෙ ච, සබ්බෙ හොන්ති සමිස්සිතා.

356. සන්තීරණමනොධාතු, සිතවොට්ඨබ්බනා තථා;
අපුඤ්ඤා කාමපුඤ්ඤා ච, මහාපාකා මහාක්‍රියා.

357. පඨමජ්ඣානධම්මා ච, ලොකුත්තරමහග්ගතා;
පඤ්චපඤ්ඤාස සබ්බෙපි, විතක්කා හොන්ති භෙදිතා.

358. විචාරාපි ච තෙයෙව, දුතියජ්ඣානනාමකා;
එකාදසාපරෙ චෙති, ඡසට්ඨී පරිදීපිතා.

359. අපුඤ්ඤා කාමපුඤ්ඤා ච, මහාපාකා මහාක්‍රියා;
චතුක්කා චෙව චත්තාරො, සිතඤ්ච සුඛතීරණං.

360. පඨමාදිතිකජ්ඣානා , ලොකුත්තරමහග්ගතා;
ඉච්චෙවමෙකපඤ්ඤාස, පීතියො හොන්ති සබ්බථා.

361. සිතවොට්ඨබ්බනා ද්වෙ ච, සාවජ්ජා චානවජ්ජකා;
භින්නමෙවං තු වීරියං, තෙසත්තතිවිධං භවෙ.

362. සාවජ්ජා චානවජ්ජා ච, මොමූහද්වයවජ්ජිතා;
ඡන්දා භවන්ති සබ්බෙපි, සට්ඨීභෙදා නවුත්තරා.

363. සන්තීරණමනොධාතු, සිතවොට්ඨබ්බනා තථා;
සාවජ්ජා චානවජ්ජා ච, විචිකිච්ඡාවිවජ්ජිතා.

364. අධිමොක්ඛා පනිච්චෙවං, අට්ඨසත්තති භෙදිතා;
තිසතං නවුති ද්වෙ ච, භින්නා හොන්ති පකිණ්ණකා.

365. එකූනසට්ඨී වා හොන්ති, සද්ධාදෙකූනවීසති;
සහස්සඤ්ච සතඤ්චෙකං, එකවීසඤ්ච සබ්බථා.

366. ඤාණෙන සම්පයුත්තා ච, කාමෙ ද්වාදසධාපරෙ;
පඤ්චතිංසාති පඤ්ඤාපි, සත්තතාලීසධා කථා.

367. රූපජ්ඣානචතුක්කා ච, කාමපුඤ්ඤා මහාක්‍රියා;
අට්ඨවීසප්පමඤ්ඤෙවං, ඡප්පඤ්ඤාස භවන්ති ච.

368. අනුත්තරා කාමපුඤ්ඤා, තිස්සො විරතියො පන;
හොන්ති සොළසධා භින්නා, අට්ඨතාලීස පිණ්ඩිතා.

369. පඤ්චවීසානවජ්ජෙවං, සම්පයුත්තා චතුබ්බිධා;
සහස්සද්විසතඤ්චෙව, ද්වි ච සත්තති භෙදතො.

370. චත්තාරො පාපසාමඤ්ඤා, භින්නා ද්වාදසධා පන;
අට්ඨතාලීසධා හොන්ති, තෙ සබ්බෙ පරිපිණ්ඩිතා.

371. ලොභො පනට්ඨධා භින්නො, ථීනමිද්ධඤ්ච පඤ්චධා;
චතුධා දිට්ඨිමානො ච, චතුධා දිට්ඨියො විසුං.

372. ද්විධා දොසාදිචත්තාරො, විචිකිච්ඡෙකධාති ච;
සාවජ්ජා සත්තධා වුත්තා, භින්නාසීති තිකුත්තරා.

373. ඉච්චට්ඨාරසධා වුත්තා, තෙපඤ්ඤාසාපි භෙදතො;
ද්විසහස්සඤ්ච තු සතං, භවන්තෙකූනසට්ඨී ච.

374. විතක්කවිචාරපීතිසුඛොපෙක්ඛාසු පඤ්චසු;
භින්දිත්වා ඣානභෙදෙන, ගහෙතබ්බා අනුත්තරා.

375. අඤ්ඤත්‍ර පන සබ්බත්ථ, නත්ථි භෙදප්පයොජනං;
අට්ඨෙව කස්මා ගය්හන්ති, අභෙදෙනාති ලක්ඛයෙ.

376. පඨමාදිචතුජ්ඣානා, ලොකුත්තරමහග්ගතා;
ඉච්චෙකමෙකදසධා, චතුතාලීස පිණ්ඩිතා.

377. තෙවීස පඤ්චමා චෙති, සත්තසට්ඨී සමිස්සිතා;
අප්පනා තත්ථ සබ්බාපි, අට්ඨපඤ්ඤාස දීපිතා.

378. පඤ්චතිංසෙව සඞ්ඛෙපා, ලොකුත්තරමහග්ගතා;
අප්පනා තත්ථ සබ්බාපි, ඡබ්බීසති පකාසිතා.

379. ඉද්ධිවිධං දිබ්බසොතං, චෙතොපරියනාමකා;
පුබ්බෙනිවාසානුස්සති, දිබ්බචක්ඛූති පඤ්චධා.

380. අභිඤ්ඤාඤාණමීරෙන්ති, රූපාවචරපඤ්චමා;
කුසලඤ්ච ක්‍රියා චෙති, භෙදිතං දුවිධම්පි ච.

381. තං ද්වයම්පි සම්මිස්සෙත්වා, පඤ්චාභිඤ්ඤා ච ලොකියා;
ආසවක්ඛයඤාණඤ්ච, ඡළභිඤ්ඤා පවුච්චරෙ.

382. ලොකියා ච දසාභිඤ්ඤා, භින්දිත්වා කුසලක්‍රියා;
සත්තසත්තති ඣානානි, අට්ඨසට්ඨී පනප්පනා.

383. සත්තසත්තති චිත්තානි, චතුපඤ්ඤාස සබ්බථා;
පචිතානි ච චිත්තානි, එකතිංසසතං සියුන්ති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ පභෙදකථා නිට්ඨිතා.

දසමො පරිච්ඡෙදො.

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො

11. රාසිසරූපකථා

384. සබ්බං සභාවසාමඤ්ඤ-විසෙසෙන යථාරහං;
ගතරාසිවසෙනාථ, අට්ඨාරසවිධං කථං.

385. ඵස්සපඤ්චකරාසී ච, ඣානින්ද්‍රියමථාපරෙ;
මග්ගබලහෙතුකම්ම-පථලොකියරාසයො.

386. නිරවජ්ජා ඡ පස්සද්ධි-ආදිකා ච සතීමතා;
යුගනන්ධා ච සමථා, තථා යෙවාපනාති ච.

387. ඵස්සො ච වෙදනා සඤ්ඤා, චෙතනා චිත්තමෙව ච;
ඵස්සපඤ්චකරාසීති, පඤ්ච ධම්මා පකාසිතා.

388. විතක්කො ච විචාරො ච, පීති චෙකග්ගතා තථා;
සුඛං දුක්ඛමුපෙක්ඛාති, සත්ත **ඣානඞ්ගනාමකා**.

389. සද්ධින්ද්‍රියඤ්ච වීරියං, සති චෙව සමාධි ච;
පඤ්ඤා චතුබ්බිධා වුත්තා, මනො පඤ්චාපි වෙදනා.

390. ජීවිතින්ද්‍රියමෙකන්ති, චක්ඛාදීනි ච සත්තධා;
බාවීසතින්ද්‍රියා නාම, ධම්මා සොළස දෙසිතා.

391. ආදිමග්ගෙ අනඤ්ඤාත-ඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියං භවෙ;
මජ්ඣෙ අඤ්ඤින්ද්‍රියං අන්තෙ, අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියන්ති ච.

392. පඤ්ඤානුත්තරචිත්තෙසු, හොන්ති තීණින්ද්‍රියානිපි;
තිහෙතුකෙසු සෙසෙසු, එකං පඤ්ඤින්ද්‍රියං මතං.

393. සුඛං දුක්ඛින්ද්‍රියඤ්චෙව, සොමනස්සින්ද්‍රියං තථා;
දොමනස්සමුපෙක්ඛාති, පඤ්චධා වෙදනා කථා.

394. රූපාරූපවසා ද්වෙධා, ජීවිතින්ද්‍රියමෙකකං;
චක්ඛුසොතඝානජිව්හාකායිත්ථීපුරිසින්ද්‍රියා.

395. තත්ථ ජීවිතරූපඤ්ච, අට්ඨෙත්ථ න තු ගය්හරෙ;
තස්මා නාමින්ද්‍රියානෙව, දසපඤ්ච විනිද්දිසෙ.

396. සම්මාදිට්ඨී ච සඞ්කප්පො, වායාමො විරතිත්තයං;
සම්මාසති සමාධි ච, මිච්ඡාදිට්ඨී ච ධම්මතො.

397. **මග්ගඞ්ගානි** නවෙතානි, ද්වාදසාපි යතො ද්විධා;
සම්මාමිච්ඡාති සඞ්කප්පො, වායාමො ච සමාධි ච.

398. ලොකපාලදුකඤ්චෙව , හිරොත්තප්පමථාපරං;
අහිරීකමනොත්තප්පං, දුකං ලොකවිනාසකං.

399. පඤ්ච සද්ධාදයො චෙති, **බලධම්මා** නවෙරිතා;
කණ්හසුක්කවසෙනාපි, පටිපක්ඛෙ අකම්පියා.

400. ඡ හෙතූ **හෙතුරාසිම්හි,**
ලොභාලොභාදිකා තිකා;
මොමූහෙ කඞ්ඛිතුද්ධච්චා,
තත්ථ වුත්තාති අට්ඨධා.

401. මිච්ඡාදිට්ඨී අභිජ්ඣා ච, බ්‍යාපාදො විරතිත්තයං;
සම්මාදිට්ඨීනභිජ්ඣා ච, අබ්‍යාපාදො ච චෙතනා.

402. දස **කම්මපථානෙත්ථ**, වුත්තා විරතිචෙතනා;
ලොකපාලවිනාසාති, වුත්තා ලොකදුකා ද්විධා.

403. **පස්සද්ධිආදියුගළා,** නිරවජ්ජා ඡ රාසයො;
සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච, **උපකාරදුකං** භවෙ.

404. **යුගනන්ධදුකං** නාම, සමථො ච විපස්සනා;
පග්ගහො ච අවික්ඛෙපො, **සමථද්දුකමීරිතං**.

405. යෙ සරූපෙන නිද්දිට්ඨා, චිත්තුප්පාදෙසු තාදිනා;
තෙ ඨපෙත්වාවසෙසා තු, **යෙවාපනක**නාමකා.

406. ඡන්දො ච අධිමොක්ඛො ච, තත්‍රමජ්ඣත්තතා තථා;
උද්ධච්චං මනසිකාරො, පඤ්චාපණ්ණකනාමකා.

407. මානො ච ථීනමිද්ධඤ්ච, ඉස්සා මච්ඡරියං තථා;
කුක්කුච්චමප්පමඤ්ඤා ච, තිස්සො විරතියොපි ච.

408. එතෙ අනියතා නාම, එකාදස යථාරහං;
තතො ච සෙසා සබ්බෙපි, නියතාති පකිත්තිතා.

409. කෙචි රාසිං න භජන්ති, කෙචි චානියතා යතො;
තස්මා යෙවාපනාතෙව, ධම්මා සොළස දෙසිතා.

410. සත්තතිංසාවසෙසා තු, තත්ථ තත්ථ යථාරහං;
සරූපෙනෙව නිද්දිට්ඨා, චිත්තුප්පාදෙසු සබ්බථා.

411. දෙසිතානුත්තරුද්ධච්චෙ, නාමතො විරතුද්ධවා;
තථානුත්තරචිත්තෙසු, නියතං විරතිත්තයං.

412. චිත්තං විතක්කො සද්ධා ච,
හිරොත්තප්පබලද්වයං;
අලොභො ච අදොසො ච,
ලොභො දොසො ච දිට්ඨි ච.

413. අහිරීකමනොත්තප්පං,
උද්ධච්චං විරතිත්තයං;
සොළසෙතෙ යථායොගං,
ද්වීසු ඨානෙසු දෙසිතා.

414. වෙදනා තීසු වීරියං, සති ච චතුරාසිකා;
සමාධි ඡසු පඤ්ඤා ච, සත්තට්ඨානෙසු දීපිතා.

415. එකවීස පනිච්චෙතෙ, සවිභත්තිකනාමකා;
සෙසා ද්වත්තිංසති ධම්මා, සබ්බෙපි අවිභත්තිකාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ රාසිසරූපකථා නිට්ඨිතා.

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො.

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො

12. රාසිවිනිච්ඡයකථා

416. තත්ථ විඤ්ඤාණකායා ඡ, සත්ත විඤ්ඤාණධාතුයො;
ඵස්සා චක්ඛාදිසම්ඵස්සා, ඡබ්බිධා සත්තධාපි ච.

417. චක්ඛුසම්ඵස්සජාදීහි , භෙදෙහි පන වෙදනා;
සඤ්ඤා ච චෙතනා චෙව, භින්නා ඡධා ච සත්තධා.

418. චිත්තුප්පාදෙසු ධම්මා ච, ඛන්ධායතනධාතුයො;
ආහාරා ච යථායොගං, ඵස්සපඤ්චකරාසියං.

419. සබ්බෙ සඞ්ගහිතා හොන්ති, තස්මා නාමපරිග්ගහො;
මූලරාසි ච සො සබ්බ-සඞ්ගහොති පවුච්චති.

420. ඣානරාසිම්හි පඤ්චෙව, ධම්මා සත්තප්පභෙදතො;
ඉන්ද්‍රියානි ච බාවීස, ධම්මතො පන සොළස.

421. නව මග්ගඞ්ගධම්මා ච, භින්නා ද්වාදසධාපි තෙ;
ඡළෙව හෙතුයො තත්ථ, දෙසිතා කඞ්ඛිතුද්ධවා.

422. දස කම්මපථා ධම්මා, ඡළෙව පන දෙසිතා;
සෙසාව දසධම්මෙහි, සමානා චතුරාසයො.

423. පඤ්ඤා දසවිධා තත්ථ, වෙදනා නවධා ඨිතා;
සමාධි සත්තධා හොති, වීරියං පන පඤ්චධා.

424. සති භින්නා චතුධාව, විතක්කො තිවිධො මතො;
ද්විධා චිත්තාදයො හොන්ති, දසපඤ්චෙව සම්භවා.

425. සෙසා ද්වත්තිංස සබ්බෙපි, ධම්මා එකෙකධාපි ච;
හිත්වා රූපින්ද්‍රියානෙතෙ, විභාගා අට්ඨධා කථං.

426. ඵස්සො ච චෙතනා සඤ්ඤා, විචාරො පීති ජීවිතං;
නිරවජ්ජා ඡ යුගළා, සාවජ්ජමොහකඞ්ඛිතා.

427. යෙවාපනකධම්මා ච, විරතුද්ධච්චවජ්ජිතා;
ද්වාදසා චෙති සබ්බෙපි, ද්වත්තිංසකෙකධා තථා.

428. චිත්තං මනින්ද්‍රියං චිත්තං, සද්ධා සද්ධින්ද්‍රියං බලං;
බලෙසු ලොකියා වුත්තා, ලොකියෙ ච දුකද්වයෙ.

429. ලොභාලොභාදිකා ද්වෙ ද්වෙ,
චත්තාරො හෙතුරාසියං;
මිච්ඡාදිට්ඨී ච මග්ගඞ්ගෙ,
පඤ්චකම්මපථෙපි තෙ.

430. යෙවාපනකරාසිම්හි, දෙසිතා විරතුද්ධවා;
මග්ගහෙතුසු චෙචෙති, ද්විධා පඤ්චදස ඨිතා.

431. විතක්කො ඣානමග්ගෙසු, තිවිධා නවධා පන;
වෙදනා මූලරාසිම්හි, තථා ඣානින්ද්‍රියෙසු ච.

432. ඉන්ද්‍රියමග්ගරාසිම්හි, බලපිට්ඨිදුකත්තිකෙ;
චතුධා සති තත්ථෙව, වීරියම්පි ච පඤ්චධා.

433. සමාධි සත්තධා වුත්තො, ඣානඞ්ගෙසු ච තත්ථ ච;
තත්ථෙව දසධා පඤ්ඤා, හෙතුකම්මපථෙසු ච.

434. දසනවසත්තපඤ්චචතුතිද්වෙකධා ඨිතා;
ඡළෙකකා පඤ්චදස, ද්වත්තිංස ච යථාක්කමං.

435. අට්ඨ විභාගසඞ්ඛෙපා, පදානි දසධා සියුං;
තෙපඤ්ඤාසෙව ධම්මා ච, අට්ඨාරස ච රාසයො.

436. ඉති ධම්මවවත්ථානෙ, **ධම්මසඞ්ගණියං** පන;

චිත්තුප්පාදපරිච්ඡෙදෙ, උද්දෙසනයසඞ්ගහො.

437. පදානි චතුරාසීති, දෙසිතානි සරූපතො;
යෙවාපනකනාමෙන, සොළසෙව යථාරහං.

438. තත්ථානියතනාමානි, පදානෙකාදසෙව තු;
වුත්තානෙකූනනවුති, නියතානෙව සම්භවා.

439. අසම්භින්නපදානෙත්ථ, තෙපඤ්ඤාසෙව සබ්බථා;
චිත්තචෙතසිකානං තු, වසෙන පරිදීපයෙ.

440. විභාගපදධම්මානං , වසෙනෙවං පකාසිතො;
චිත්තචෙතසිකානං තු, කමතො රාසිනිච්ඡයොති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ රාසිවිනිච්ඡයකථා නිට්ඨිතා.

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො.

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො

13. රාසියොගකථා

441. ඉති රාසිවීථිං ඤත්වා, ලබ්භමානවසා බුධො;
තෙසමෙවාථ යොගම්පි, චිත්තුප්පාදෙසු දීපයෙ.

442. කාමාවචරකුසලස්ස, පඨමද්වයමානසෙ;
සබ්බෙපි රාසයො හොන්ති, යථාසම්භවතො කථං.

443. ඵස්සපඤ්චකරාසී ච, ඣානපඤ්චකරාසි ච;
ඉන්ද්‍රියට්ඨකරාසී ච, මග්ගපඤ්චකරාසි ච.

444. බලසත්තකරාසී ච, හෙතුකම්මපථත්තිකා;
දසාවසෙසා රාසී ච, ලොකපාලදුකාදයො.

445. යෙවාපනකනවකං, නියතුද්ධච්චවජ්ජිතා;
අප්පමඤ්ඤාද්වයඤ්චෙව, තිස්සො විරතියොති ච.

446. ඉති සත්තරසෙවෙතෙ, දෙසිතා ච සරූපතො;
යෙවාපනකරාසී ච, ලබ්භන්තිට්ඨාරසාපි ච.

447. ඡප්පඤ්ඤාස පදානෙත්ථ, දෙසිතානි සරූපතො;
ධම්මා පන සමතිංස, තත්ථ හොන්ති සරූපතො.

448. තානි යෙවාපනකෙහි, පඤ්චසට්ඨී පදානි ච;
ධම්මා චෙකූනතාලීස, භවන්ති පන සම්භවා.

449. තත්ථ ද්වාදස ධම්මා ච, දෙසිතා සවිභත්තිකා;
අවසෙසා තු සබ්බෙපි, අවිභත්තිකනාමකා.

450. එකද්වි ච තිචතුක්ක-ඡසත්තට්ඨානිකා පන;
සත්තවීස ච සත්තෙකො, ද්වෙකෙකො ච යථාක්කමං.

451. නියතා තු චතුත්තිංස, ධම්මාච සහවුත්තිතො;
යථාසම්භවවුත්තිතො, පඤ්චධා නියතා කථා.

452. තත්ථ චානියතෙ සබ්බෙ, ගහෙත්වා ච පහාය ච;
පච්චෙකඤ්ච ගහෙත්වාපි, සත්තධා යොජනක්කමො.

453. සකිමෙකූනතාලීස, චතුත්තිංස යථාක්කමං;
පඤ්චක්ඛත්තුඤ්ච යොජෙය්‍යා, පඤ්චතිංසාති පණ්ඩිතො.

454. රාසයො ච පදානීධ, ධම්මන්තරවිභත්තියො;
සරූපයෙවාපනකෙ, නියතානියතෙ යථා.

455. යොජනානයභෙදඤ්ච, ගණනාසඞ්ගහට්ඨිති;
ලබ්භමානානුමානෙන, සල්ලක්ඛෙන්තො තහිං තහිං.

456. ඤාණං ඤාණවියුත්තම්හි, හිත්වා පීතිං උපෙක්ඛිතෙ;
වෙදනා පරිවත්තෙන්තො, කාමපුඤ්ඤෙ ච සෙසකෙ.

457. මහාක්‍රියෙ ච යොජෙය්‍යා, පහාය විරතිත්තයං;
අප්පමඤ්ඤා ච හිත්වාථ, මහාපාකෙ ච යොජයෙ.

458. තක්කාදිං කමතො හිත්වා, සබ්බත්ථ විරතිත්තයං;
පඤ්චමෙ අප්පමඤ්ඤාය, හිත්වා රූපෙ ච යොජයෙ.

459. හිත්වාප්පමඤ්ඤා යොජයෙ, යථාඣානමනුත්තරෙ;
ලොකුත්තරින්ද්‍රියඤ්චෙව, ගහෙත්වා විරතිත්තයං.

460. ඣානානි චතුතාලීස, සුඛයුත්තානි වත්තරෙ;
උපෙක්ඛිතානි තෙවීස, පඤ්චමජ්ඣානෙ ච සබ්බථා.

461. අප්පමඤ්ඤාවිරතියො, කාමපුඤ්ඤෙසු ලබ්භරෙ;
අප්පමඤ්ඤා රූපජ්ඣාන-චතුක්කෙ ච මහාක්‍රියෙ.

462. ලොකුත්තරෙසු සබ්බත්ථ, සම්භොති විරතිත්තයං;
නත්ථීද්වයම්පි ආරුප්පෙ, මහාපාකෙ ච පඤ්චමෙ.

463. විතක්කාදිත්තයං පඤ්ඤා, පඤ්ච චානියතා චලා;
හානිබුද්ධිවසා සෙසා, න චලන්ති කුදාචනං.

464. බාවීසතිවිධො චෙත්ථ, සඞ්ගහො අනවජ්ජකෙ;
ද්වයද්වයවසා චෙව, ඣානපඤ්චකතොපි ච.

465. ඉති ඤත්වානවජ්ජෙසු, රාසිසඞ්ගහ සම්භවං;
සාවජ්ජෙසුපි විඤ්ඤෙය්‍යා, විඤ්ඤුනා රාසයො කථං.

466. ලොභමූලෙසු පඨමෙ, ඵස්සපඤ්චකරාසි ච;
ඣානපඤ්චකරාසී ච, තථෙවින්ද්‍රියපඤ්චකං.

467. මග්ගබලචතුක්කඤ්ච, හෙතුකම්මපථද්වකා;
ලොකනාසකරාසී ච, සමථො සමථද්දූකා.

468. තත්‍රමජ්ඣත්තතං හිත්වා, යෙවාපනකනාමකා;
චත්තාරො චෙති ලබ්භන්ති, තත්ථෙකාදස රාසයො.

469. ද්වත්තිංසෙව පදානෙත්ථ, දෙසිතානි සරූපතො;
තානි යෙවාපනකෙහි, ඡත්තිංසෙව භවන්ති ච.

470. අසම්භින්නපදානෙත්ථ, සමවීසති සම්භවා;
සවිභත්තිකනාමා ච, නව ධම්මා පකාසිතා.

471. එකද්වයතිචතුක්ක-ඡට්ඨානනියතා පන;
එකාදස ඡළෙකා ච, කමෙනෙකො පුනෙකකො.

472. නත්ථෙවානියතා හෙත්ථ, යෙවාපනකනාමකා;
යොජනානයභෙදො ච, තස්මා තත්ථ න විජ්ජති.

473. මානො ච ථිනමිද්ධඤ්ච, ඉස්සා මච්ඡරියං තථා;
කුක්කුච්චමිති සාවජ්ජෙ, ඡළෙවානියතා මතා.

474. මානො දිට්ඨිවියුත්තෙසු, සසඞ්ඛාරෙසු පඤ්චසු;
ථිනමිද්ධං තයො සෙසා, පටිසද්වයයොගිනො.

475. ඉච්චෙවමට්ඨ සාවජ්ජා, අනවජ්ජට්ඨවීසති;
ඡත්තිංස මානසා සබ්බෙ, හොන්තානියතයොගිනො.

476. තෙහි යුත්තා යථායොගං, එකද්විත්තයපඤ්චහි;
ද්වෙ ද්වාවීසං තයො චෙව, නව චාථ යථාක්කමං.

477. ඉති වුත්තානුසාරෙන, ලබ්භමානවසා පන;
තදඤ්ඤෙසුපි යොජෙය්‍යා, සාවජ්ජෙසු යථාක්කමං.

478. ලොභමූලෙසු ලොභඤ්ච, දොසඤ්ච පටිසද්වයෙ;
මොහමූලෙ කඞ්ඛුද්ධච්චං, ගහෙත්වා හෙතුරාසියං.

479. දිට්ඨිං දිට්ඨිවියුත්තම්හි, හිත්වා පීතිමුපෙක්ඛිතෙ;
වෙදනං පරිවත්තෙන්තො, දොසමූලෙ ච පණ්ඩිතො.

480. තථා කම්මපථං දිට්ඨිං,
පීතිං ඡන්දඤ්ච මොමුහෙ;
කඞ්ඛිතෙ අධිමොක්ඛඤ්ච,
හිත්වා යොජෙය්‍ය රාසයො.

481. චිත්තස්ස ඨිතිං පත්තාසු, චිත්තස්සෙකග්ගතා පන;
කඞ්ඛිතෙ පරිහීනාච, ඉන්ද්‍රියාදීසු පඤ්චසු.

482. ඉති ද්වාදසධා ඤත්වා, සාවජ්ජෙසුපි සඞ්ගහං;
අහෙතුකෙපි විඤ්ඤෙය්‍යා, යථාසම්භවතො කථං.

483. අට්ඨාරසාහෙතුකෙසු , පඤ්චවිඤ්ඤාණමානසෙ;
ඵස්සපඤ්චකරාසී ච, ඣානට්ඨානද්වකං තථා.

484. ඉන්ද්‍රියත්තිකරාසී ච, යෙවාපනකනාමකො;

එකො මනසිකාරොති, චත්තාරො රාසයො සියුං.

485. අසම්භින්නා පනට්ඨෙව, ද්වෙ තත්ථ සවිභත්තිකා;
එකද්වයතිකට්ඨානා, ඡළෙකො ච පුනෙකකො.

486. මනොධාතුත්තිකාහෙතු-පටිසන්ධියුගෙ පන;
විතක්කො ච විචාරො ච, අධිකා ඣානරාසියං.

487. සුඛසන්තීරණෙ පීති, දුතියාවජ්ජනෙ පන;
වීරියඤ්ච සමාධිඤ්ච, ලබ්භතින්ද්‍රියරාසියං.

488. අධිකා හසිතෙ හොන්ති, පීති ච වීරියාදයො;
යෙවාපනාදිමොක්ඛො ච, පඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතෙ.

489. ඉච්චානවජ්ජෙ බාවීස,
සාවජ්ජෙ ද්වාදසාපරෙ;
යොගා හෙතුම්හි පඤ්චෙතෙ,
තාලීසෙකූනකා කථාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ රාසියොගකථා නිට්ඨිතා.

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො.

චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො

14. රාසිසම්භවකථා

490. නවෙව යෙවාපනකා, අට්ඨාරස ච රාසයො;
නවහිංසතිසම්භින්නා, දස ද්වෙ සවිභත්තිකා.

491. එකද්වයතිචතුඡසත්තට්ඨානානවජ්ජකෙ;
සත්තවීසති සත්තෙකො, ද්වයමෙකො පුනෙකකො.

492. දසෙව යෙවාපනකා, එකාදස ච රාසයො;
අට්ඨවීසතිසම්භින්නා, දසෙව සවිභත්තිකා.

493. එකද්වයතිචතුක්කඡට්ඨානනියතා පන;
අට්ඨාරස ච සත්තෙකො, එකො චෙකොව පාපකෙ.

494. ද්වෙ යෙවාපනකා හොන්ති, රාසයො ච චතුබ්බිධා;
තෙරසෙත්ථ අසම්භින්නා, තයොව සවිභත්තිකා.

495. එකද්වයතිකට්ඨානා, දස ද්වෙකො අහෙතුකෙ;
ඉච්චානවජ්ජා සාවජ්ජා-හෙතුකෙ යොගනිච්ඡයො.

496. සත්තාපි නත්ථි සාවජ්ජෙ, නිරවජ්ජෙ පකාසකො;
අහෙතුකෙ ච මග්ගාදිරාසයො නත්ථි චුද්දස.

497. අනවජ්ජා තු සාවජ්ජෙ, සාවජ්ජකානවජ්ජකෙ;
චිත්තුප්පාදම්හි නත්ථෙව, නත්ථොභයමහෙතුකෙ.

498. සාවජ්ජා පන සාවජ්ජෙ, අනවජ්ජානවජ්ජකෙ;
ගහෙතබ්බා තු සබ්බත්ථ, සාධාරණා පකිණ්ණකා.

499. ඣානපඤ්චකචිත්තෙසු, සත්තසට්ඨීසු නිද්දිසෙ;
ඣානඞ්ගයොගභෙදෙන, රාසිභෙදං තහිං තහිං.

500. චතුඡක්කානවජ්ජෙසු , ඤාණපීතිකතං තථා;
චතුවීස පරිත්තෙසු, චතුධා භෙදමුද්දිසෙ.

501. සරාගවීතරාගානං, අප්පමඤ්ඤාපවත්තියං;
කරුණාමුදිතා හොන්ති, කාමපුඤ්ඤමහාක්‍රියෙ.

502. උපචාරප්පනාපත්තා, සුඛිතා සත්තගොචරා;
තස්මා න පඤ්චමාරුප්පෙ, මහාපාකෙ අනුත්තරෙ.

503. සොතාපත්තුපෙක්ඛාසු, පරිකම්මාදිසම්භවෙ;
ඣානානං තුල්‍යපාකත්තා, තප්පාකෙසු ච ලබ්භරෙ.

504. විරතී ච සරාගානං, වීතික්කමනසම්භවා;
සම්පත්තෙ ච සමාදානෙ, කාමපුඤ්ඤෙසු ලබ්භරෙ.

505. තංතංද්වාරිකදුස්සිල්‍ය-චෙතනුච්ඡෙදකිච්චතො;
මග්ගෙ ච තුල්‍යපාකත්තා, ඵලෙ ච නියතා සියුං.

506. පවත්තාකාරවිසයභින්නා පඤ්චාපි සම්භවා;
ලොකියෙ ලබ්භමානාපි, විසුං චෙව සියුං න වා.

507. පාපා ලබ්භන්ති පාපෙසු, සත්ත ඡක්කෙකකා කමා;
සරූපයෙවොභයකා, නියතට්ඨ ඡළෙතරෙ.

508. සාධාරණා ච සබ්බත්ථ, යථාවුත්තා පකිණ්ණකා;
තත්ථ චෙකග්ගතා නත්ථි, ඉන්ද්‍රියාදීසු කඞ්ඛිතෙ.

509. ඡන්දාධිමොක්ඛා යෙවාපි, වීසෙකාදසවජ්ජිතෙ;
උද්ධච්චමෙකාදසසු, මජ්ඣත්තමනවජ්ජකෙ.

510. සබ්බත්ථ මනසිකාරො, තිද්වෙකද්විතිකාපරෙ;
අට්ඨට්ඨවීසචතුසු, පඤ්චද්වීසු යථාක්කමං.

511. සමුදායවසෙනෙත්ථ, උද්ධච්චවිරතිත්තයං;
සවිභත්තිකමඤ්ඤත්ථ, අවිභත්තිකමෙව තං.

512. චිත්තුප්පාදෙසු තෙනෙතං, විභත්තිඅවිභත්තිකං;
ඉති සාධු සල්ලක්ඛෙය්‍ය, සම්භවාසම්භවං බුධොති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ රාසිසම්භවකථා නිට්ඨිතා.

චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො.

පන්නරසමො පරිච්ඡෙදො

15. රාසිසඞ්ගහකථා

513. තෙත්තිංස චෙව ද්වත්තිංස, එකතිංස ච තිංස ච;
එකද්වත්තිංසහීනා ච, තිංස ධම්මා**නවජ්ජකෙ**.

514. දස ධම්මා තු **සාවජ්ජෙ,** ඡපඤ්චචතුරාධිකා;
එකාදස දස නව, සත්තධා**හෙතුකෙ** පන.

515. ඉත්ථං චුද්දසධා භින්නා, කොට්ඨාසා තු සරූපතො;
විභත්තා තෙහි යුත්තා ච, චිත්තුප්පාදා යථාක්කමං.

516. තිකට්ඨකා පඤ්චවීස, දස පඤ්චාධිකා නව;
අට්ඨාරසෙති සත්තෙතෙ, අනවජ්ජා තථෙතරෙ.

517. ද්වෙ චත්තාරො ඡළෙකං ද්වෙ,
පඤ්චාථ දසධාපරෙ;
සාවජ්ජාහෙතුකා චෙති,
කොට්ඨාසා හොන්ති චුද්දස.

518. නව චාපි ඡ චත්තාරො, චතුපඤ්චඡසත්තකා;
නව ද්වෙ ද්වෙ තථෙකො ච, යෙවාපනකසඞ්ගහා.

519. තෙහි යුත්තා පනට්ඨාථ, වීසෙකතිංස මානසා;
ද්වෙ ද්වෙ ද්වෙ තීණි චෙකං ද්වෙ, අට්ඨ දස යථාක්කමං.

520. සත්තතිංසකතො යාව, එකතිංසා**නවජ්ජකෙ;**
තිකට්ඨකාදිකෙ සත්ත, ඨිතා නියතසඞ්ගහා.

521. **පාපෙසු** වීස චෙකූන-වීසට්ඨාරස සොළස;
චතුධා ද්වීසු චතූසු, චතූසු ද්වීසු චට්ඨිතා.

522. එකද්විපඤ්චදසසු, ච ද්විධා**හෙතුකෙසු** ච;
තිකද්වෙකාධිකා ධම්මා, දසට්ඨ ච යථාක්කමං.

523. පඤ්චද්වෙකද්විහිපඤ්ච, කොට්ඨාසා නියතා ඨිතා;
තෙහි යුත්තා පනට්ඨාථ, වීස ද්වෙ ද්වෙ තිකෙකකා.

524. පුබ්බාපරද්වයාපුඤ්ඤෙ, කාමපාකෙ අහෙතුකෙ;
පඤ්චමානුත්තරාරූප්පෙ, නත්ථානියතසම්භවො.

525. ඡත්තිංසමානසෙස්වෙව, ලබ්භන්තානියතා න වා;
තෙපඤ්ඤාසාවසෙසා තු, සබ්බෙ නියතයොගිනො.

526. නියතානියතෙ කත්වා, ලබ්භන්තොභයථා තථා;
සරූපයෙවොභයකා, තිවිධෙවං තු සඞ්ගහා.

527. ඤෙය්‍යා වුත්තානුසාරෙන, තෙහි යුත්තාව මානසා;
තතො පුන විභාවෙය්‍ය, සබ්බසඞ්ගාහිකං නයං.

528. එකූනතාලීසකතො, යාවෙකත්තිංසකා ඨිතා;
නවධා **අනවජ්ජෙසු,** තෙහි යුත්තා ච මානසා.

529. ද්වෙ චත්තාරො දසෙවාථ, තිකපඤ්චාධිකා දස;
තෙවීස කමතො සත්ත, ද්වෙ ච පඤ්චදසාපරෙ.

530. ද්වෙ ච ද්වෙ තිකද්වෙ ද්වෙකා, **සාවජ්ජෙසු** ච සොළස;
එකූනවීස වීසාථ, වීසෙකද්විතයාධිකා.

531. **අහෙතුකෙ** පනට්ඨාථ, දසෙකද්විතයාධිකා;
දසපඤ්ච ද්විකෙකාති, භවන්තෙකූනවීසති.

532. ලබ්භමානානුසාරෙන, ධම්මානං පන සඞ්ගහො;
සක්කා වුත්තනයෙනෙව, විඤ්ඤාතුං පන විඤ්ඤුනාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ රාසිසඞ්ගහකථා නිට්ඨිතා.

පන්නරසමො පරිච්ඡෙදො.

සොළසමො පරිච්ඡෙදො

16. චිත්තුප්පාදකථා

533. චිත්තුප්පාදෙසු ධම්මානං, ඉති ඤත්වා විනිච්ඡයං;
චිත්තුප්පාදානමෙවාථ, ඤාතබ්බො භෙදසඞ්ගහො.

534. වෙදනාහාරතො චෙව, හෙතාධිපතිතො තථා;
ඣානින්ද්‍රියමග්ගබලා, යෙවාපනපථාදිතො.

535. තත්ථ සුඛා ච දුක්ඛා ච, අදුක්ඛමසුඛාති ච;
තිස්සො ච **වෙදනා** වුත්තා, සම්භොගත්ථවිසෙසතො.

536. සුඛං දුක්ඛං සොමනස්සං, දොමනස්සමථාපරං;
උපෙක්ඛින්ද්‍රියමිච්චෙවං, පඤ්චින්ද්‍රියවිභාගතො.

537. කායවිඤ්ඤාණයුගළෙ, සුඛදුක්ඛා හි වෙදනා;
සොමනස්සං දොමනස්සං, ඉති නාමං ලභන්ති න.

538. අඤ්ඤත්ථ පන සබ්බත්ථ, සුඛා දුක්ඛා ච වෙදනා;
සොමනස්සං දොමනස්සං, ඉති නාමං ලභන්ති ච.

539. අදුක්ඛි අසුඛොපෙක්ඛා, මජ්ඣත්තාති ච වෙදනා;
පඤ්චපඤ්ඤාසචිත්තෙසු, තදඤ්ඤෙසු පකාසිතා.

540. සුඛදුක්ඛින්ද්‍රියයුත්තං, කායවිඤ්ඤාණකද්වයං;
දොමනස්සින්ද්‍රියයුත්තං, පටිඝද්වයමානසං.

541. අට්ඨාරස පරිත්තානි, චතුක්කජ්ඣානමාදිතො;
සොමනස්සින්ද්‍රියයුත්තා, ද්වාසට්ඨිවිධ මානසා.

542. ද්වත්තිංස ච පරිත්තානි, තෙවීස ඣානපඤ්චමා;
හොන්තිපෙක්ඛින්ද්‍රියයුත්තා, පඤ්චපඤ්ඤාස මානසා.

543. සුඛයුත්තා තු තෙසට්ඨි, දුක්ඛයුත්තා තයො තහිං;
අදුක්ඛමසුඛයුත්තා, පඤ්චපඤ්ඤාසුපෙක්ඛකා.

544. ඔජට්ඨමකරූපඤ්ච, වෙදනං සන්ධිමානසං;
නාමරූපඤ්ච කමතො, ආහරන්තීති දෙසිතා.

545. **ආහාරා** කබළීකාරො, ඵස්සො සඤ්චෙතනා තථා;
විඤ්ඤාණඤ්චෙති චත්තාරො, උපත්ථම්භා ච සම්භවා.

546. චිත්තුප්පාදෙසු සබ්බත්ථ,
ආහාරාරූපිනො තයො;
කබළීකාරො ආහාරො,
කාමෙ කායානුපාලකො.

547. අලොභො ච අදොසො ච,
අමොහො ච තථාපරො;
ලොභො දොසො ච මොහො ච,
හෙතූ ධම්මා ඡ දෙසිතා.

548. කුසලාකුසලා හෙතූ, තයො අබ්‍යාකතාති ච;
නවද්වාදසධා තත්ථ, විපාකක්‍රියභෙදතො.

549. දස පඤ්චාධිකා හොන්ති, භූමිභෙදා තතො තහිං;
පුඤ්ඤපාකක්‍රියාභෙදා, තාලීස චතුනූනකා.

550. සන්තීරණමනොධාතු-පඤ්චවිඤ්ඤාණමානසෙ;
වොට්ඨබ්බනෙ ච හසිතෙ, හෙතු නාම න විජ්ජති.

551. ලොභමූලෙසු ලොභො ච,
මොහො ච පටිඝද්වයෙ;
දොසො මොහො ච ලබ්භන්ති,
මොහො එකොව මොමූහෙ.

552. ඤාණෙන විප්පයුත්තෙසු,
අලොභාදිද්වයං භවෙ;
තතො සෙසෙසු සබ්බත්ථ,
අලොභාදිතයොපි ච.

553. තිහෙතුකා සත්තචත්තා-ළීස හොන්ති ද්විහෙතුකා;
බාවීස ද්වෙකහෙතුකා, අට්ඨාරස අහෙතුකා.

554. ඡන්දො චිත්තඤ්ච වීරියං, වීමංසාති චතුබ්බිධා;
සහජාතාධිපා ධම්මා, වුත්තා**ධිපතයො** සියුං.

555. යමාලම්බං ගරුං කත්වා, නාමධම්මා පවත්තරෙ;
ආරම්මණාධිපනාමෙන, තදාලම්බණමීරිතං.

556. තිහෙතුකජවෙස්වෙකො, චතූසුපි යථාරහං;
ද්විහෙතුකෙසු සම්භොති, වීමංසාධිපතිං විනා.

557. අනුත්තරෙ කාමපුඤ්ඤෙ, තිහෙතුකමහාක්‍රියෙ;
ලොභමූලෙ ච සාවජ්ජෙ, ලබ්භතාලම්බණාධිපො.

558. තත්ථ චානියතා කාමෙ, ලබ්භමානාපි ලබ්භරෙ;
මහග්ගතානුත්තරෙසු, නියතාව යථාරහං.

559. ක්‍රියාද්විහෙතුපටිඝෙ ,
නත්ථෙවාලම්බණාධිපො;
මොමූහාහෙතුකෙ පාකෙ,
ලොකියෙ ච න කොචිපි.

560. උභයාධිපයුත්තා ච, සහජාධිපයොගිනො;
උභයානියතාධිප්පා, සහජානියතාධිපා.

561. උභයවිප්පයුත්තා ච, පඤ්චධා තත්ථ මානසා;
අට්ඨාට්ඨාරස වීසං ඡ, සත්තතිංස යථාක්කමං.

562. පඤ්චාධිපතියොගා ච, චතුරාධිපයොගිනො;
තිවිධාධිපයුත්තා ච, විමුත්තාපි ච සබ්බථා.

563. සොළසාථ සමත්තිංස, ඡළෙවාථ යථාක්කමං;
සත්තතිංසතිවිධාති, චතුධෙවම්පි නිද්දිසෙ.

564. වීමංසාධිපයුත්තා ච, සහජාධිපයොගිනො;
ආලම්බාධිපයුත්තා ච, විප්පමුත්තාපි සබ්බථා.

565. චතුත්තිංස ද්විපඤ්ඤාස, අට්ඨවීස යථාක්කමං;
සත්තතිංසති වෙචෙති, චතුධෙවම්පි නිද්දිසෙ.

566. සහජාධිපලද්ධා තු, ද්වෙපඤ්ඤාසෙව සබ්බථා;
ආලම්බාධිපලද්ධා ච, උභයාධිපලාභිනො.

567. අට්ඨවීසෙව සබ්බෙපි, ද්වෙපඤ්ඤාසෙව සාධිපා;
සෙසා නිරාධිපා සබ්බෙ, සත්තතිංසාපි සබ්බථා.

568. වෙදනාදිවසෙනෙවං, ඤත්වා භෙදං චතුබ්බිධං;
ඣානින්ද්‍රියමග්ගබල-වසෙනාපි විභාවයෙ.

569. විතක්කහෙට්ඨිමං ඣානං, මනොපරං මනින්ද්‍රියං;
හෙතුපරඤ්ච මග්ගඞ්ගං, බලං වීරියපච්ඡිමං.

570. අවිතක්කෙ පකතියා, තස්මා ඣානං න විජ්ජති;
අහෙතුකෙ ච මග්ගඞ්ගං, බලඤ්චාවීරියෙ යථා.

571. අට්ඨ රූපින්ද්‍රියානෙත්ථ, අගය්හන්තෙව සබ්බථා;
මග්ගින්ද්‍රියබලට්ඨෙසු, සමාධි ච න කඞ්ඛිතෙ.

572. කාමපුඤ්ඤෙස්වනියතා, විරතීපි අනුද්ධතා;
පඤ්ඤානුත්තරචිත්තෙසු, ඉන්ද්‍රියත්තයභාජිතා.

573. සෙසා වුත්තානුසාරෙන, ලබ්භමානජ්ඣානාදිකා;
තෙහි යුත්තා ච විඤ්ඤෙය්‍යා, චිත්තුප්පාදා යථාක්කමං.

574. සොමනස්සයුත්තා කාමෙ, ලොකුත්තරමහග්ගතෙ;
පඨමජ්ඣානචිත්තා ච, පඤ්චඣානඞ්ගිකා මතා.

575. දුක්ඛුපෙක්ඛායුත්තා කාමෙ, පඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතා;
දුතියජ්ඣානචිත්තා ච, චතුඣානඞ්ගිකා සියුං.

576. ඣානඞ්ගත්තයසංයුත්තා, තතියජ්ඣානමානසා;
චතුත්ථපඤ්චමාරුප්පා, ඣානඞ්ගද්වයයොගිනො.

577. පඤ්චවිඤ්ඤාණයුගළෙ, ඣානඞ්ගං නත්ථි කිඤ්චිපි;
ඉත්ථං ඣානානං භෙදෙන, **පඤ්චධා** මානසා ඨිතා.

578. එකූනතිංසති සත්ත-තිංස චෙකාදසාපරෙ;
චතුත්තිංස දසෙවාථ, ගණිකා තු යථාක්කමං.

579. ලොකුත්තරෙසු සබ්බෙසු, ඉන්ද්‍රියානි නවුච්චරෙ;
තිහෙතුකෙසු සබ්බෙසු, ලොකියෙසු පනට්ඨධා.

580. ඤාණෙන විප්පයුත්තෙසු, සත්තධාව සමුද්ධරෙ;
සිතවොට්ඨබ්බනා පුඤ්ඤෙ, පඤ්චධාව පකාසයෙ.

581. විචිකිච්ඡාසහගතෙ, චතුධාව විනිද්දිසෙ;
තීණින්ද්‍රියානි වුත්තානි, සෙසාහෙතුකමානසෙ.

582. අට්ඨ චෙකූනතාලීස, ද්වාදස චාථ තෙරස;
එකඤ්ච සොළස චෙති, **ඡබ්බිධා** තත්ථ සඞ්ගහො.

583. පඨමානුත්තරං ඣානං, අට්ඨමග්ගඞ්ගිකං මතං;
සත්තමග්ගඞ්ගිකං නාම, සෙසං ඣානමනුත්තරං.

584. ලොකියං පඨමං ඣානං, තථා කාමෙ තිහෙතුකං;
පඤ්චමග්ගඞ්ගිකා නාම, චිත්තුප්පාදා පකාසිතා.

585. සෙසං මහග්ගතං ඣානං, සම්පයුත්තා ච දිට්ඨියා;
ඤාණෙන විප්පයුත්තා ච, චතුමග්ගඞ්ගිකා මතා.

586. දොසමූලද්වයඤ්චෙව, උද්ධච්චසහිතං තථා;
දිට්ඨියා විප්පයුත්තා ච, මග්ගඞ්ගත්තයයොගිනො.

587. විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තො , වුත්තො මග්ගො දුවඞ්ගිකො;
අමග්ගාහෙතුකො චෙති, **සත්තධා** තත්ථ සඞ්ගහො.

588. අට්ඨ ද්වත්තිංසති චෙව, දස පඤ්චාධිකාපරෙ;
තාලීස කමතො සත්ත, එකඤ්චට්ඨදසාපරෙ.

589. බලානි පන සත්තෙව, සබ්බත්ථාපි තිහෙතුකෙ;
ඤාණෙන විප්පයුත්තෙසු, ඡ බලානි සමුද්දිසෙ.

590. චතුධාකුසලෙ හොන්ති, තිවිධා කඞ්ඛිතෙ පන;
ද්විබලං සිතවොට්ඨබ්බං, අබලං සෙසමීරිතං.

591. **ඡබ්බිධො** සඞ්ගහො තත්ථ, සත්තතාලීසථාපරෙ;
ද්වාදසෙකාදසෙකං ද්වෙ, සොළසෙති යථාක්කමං.

592. ඉත්ථං පඤ්ච ඡ සත්ත ඡ-කොට්ඨාසා කමතො ඨිතා;
චතුවීසති සබ්බෙපි, ඣානඞ්ගාදිවසා කථා.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ චිත්තුප්පාදකථා නිට්ඨිතා.

සොළසමො පරිච්ඡෙදො.

සත්තරසමො පරිච්ඡෙදො

17. දිට්ඨීසඞ්ගහකථා

593. යෙවාපනකනාමෙන , ධම්මා ඡන්දාදයො තථා;
ඛන්ධාදයො ච කොට්ඨාසා, උද්දිට්ඨා හි යථාරහං.

594. තත්ථ ඡන්දාදයො ධම්මා, විභත්තාව යථාරහං;
ඛන්ධාදිරාසයො වාපි, විඤ්ඤෙය්‍යා දානි සම්භවා.

595. වෙදනා වෙදනාක්ඛන්ධො, චක්ඛුසම්ඵස්සජාදිකා;
සඤ්ඤා ච සඤ්ඤාක්ඛන්ධොති, ඡබ්බිධාපි පකාසිතා.

596. සඞ්ඛාරක්ඛන්ධනාමෙන, සෙසා චෙතසිකා මතා;
වුත්තා විඤ්ඤාණකායා ඡ, විඤ්ඤාණක්ඛන්ධනාමතො.

597. රූපක්ඛන්ධො පුනෙකොව, සම්පයුත්තාවියොගිනො;
අරූපිනො ච චත්තාරො, **පඤ්චක්ඛන්ධා** පවුච්චරෙ.

598. මනායතනනාමං තු, චිත්තමෙව තථාපරා;
චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතාදිසත්තවිඤ්ඤාණධාතුයො.

599. සබ්බෙ චෙතසිකා ධම්මා, ධම්මායතනසඞ්ගහා;
ධම්මධාතූති ච වුත්තා, ද්විපඤ්ඤාසාපි සබ්බථා.

600. සුඛුමානි ච රූපානි, නිබ්බානඤ්චෙත්ථ ගය්හරෙ;
ඔළාරිකානි රූපානි, දසායතනධාතුයො.

601. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායායතනනාමකා;
රූපසද්දගන්ධරස-ඵොට්ඨබ්බායතනානි ච.

602. **ද්වාදසායතනා** සබ්බෙ, හොන්ත**ට්ඨාරසධාතුයො**;
ඛන්ධා ඨපෙත්වා නිබ්බානං, නත්ථි පණ්ණත්ති තීසුපි.

603. ආහාරාදි ච කොට්ඨාසා, පුබ්බෙ වුත්තනයාව තෙ;
ඉති මිස්සකසඞ්ඛෙපො, විඤ්ඤාතබ්බො විභාවිනා.

604. ද්වාදසාකුසලෙස්වෙව, චුද්දසාපි වවත්ථිතා;
යෙ සාවජ්ජාව තෙසම්පි, සඞ්ගහො දානි නියාතෙ.

605. කාමාසවො භවාසවො, දිට්ඨාවිජ්ජාසවාති ච;
චත්තාරො **ආසවා** වුත්තා, තයො ධම්මා සරූපතො.

606. ආසවා ආසවට්ඨෙන,
ඔඝා වුය්හනතො තථා;
යොජෙන්තීති ච **යොගාති**,
තෙ චත්තාරො ච දෙසිතා.

607. කාමබ්භවො ච පටිඝො, මානො දිට්ඨී ච සංසයො;
සීලබ්බතපරාමාසො, භවරාගො තථාපරො.

608. ඉස්සා මච්ඡරියාවිජ්ජා, ඉති **සංයොජනා** දස;
අට්ඨ ධම්මා සරූපෙන, අභිධම්මෙ පකාසිතා.

609. ඉස්සාමච්ඡරියං හිත්වා, කත්වා මානුද්ධවං තහිං;
භින්දිත්වා භවරාගඤ්ච, රූපාරූපවසා ද්විධා.

610. පඤ්චොරම්භාගියා චෙව, පඤ්චුද්ධම්භාගියාති ච;
දස සංයොජනා වුත්තා, සුත්තෙ සත්ත සරූපතො.

611. **ගන්ථා** ධම්මා ච චත්තාරො, තයො ධම්මා සරූපතො;
අභිජ්ඣාකායගන්ථො ච, බ්‍යාපාදො ච පවුච්චති.

612. සීලබ්බතපරාමාසො, කායගන්ථො තථාපරො;
ඉදංසච්චාභිනිවෙසො, ඉති දිට්ඨී විභෙදිතො.

613. කාමච්ඡන්දො ච බ්‍යාපාදො, ථීනමිද්ධමථාපරං;

තථා උද්ධච්චකුක්කුච්චං, කඞ්ඛාවිජ්ජාති අට්ඨිමෙ.

614. ධම්මා **නිවරණා** නාම, ඡධා ච පන දෙසිතා;
මිච්ඡාදිට්ඨි පනෙකාව, **පරාමාසොති** වුච්චති.

615. **උපාදානානි** චත්තාරි, කාමුපාදාදිනාමකා;
දිට්ඨිසීලබ්බතං අත්ත-වාදුපාදානමෙව ච.

616. ලොභදිට්ඨිවසා ද්වෙව, තිවිධා දිට්ඨි දෙසිතා;
දිට්ඨි සීලබ්බතමත්ත-වාදො චෙති මහෙසිනා.

617. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
මානො දිට්ඨි ච සංසයො;
ථීනමුද්ධච්චමෙවාථ,
ලොකනාසයුගං තථා.

618. ඉත්ථං කිලෙසවත්ථූනි, **කිලෙසාති** පකාසිතා;
දසෙතෙ තු සමානාව, පරතො ච සරූපතො.

619. කාමරාගො ච පටිඝො, මානො දිට්ඨි ච සංසයො;
භවරාගො අවිජ්ජාති, ඡ සත්ත**ානුසයා** මතා.

620. ගාහා ච **පලිබොධා** ච, **පපඤ්චා** චෙව **මඤ්ඤනා**.

තණ්හා මානො ච දිට්ඨි ච, දිට්ඨි තණ්හා ච **නිස්සයා**.

621. පරාමාසෙකකො ද්වෙව, නිස්සයා මඤ්ඤනා තයො;
ආසවොඝයොගගන්ථා, උපාදානා ච දුබ්බිධා.

622. අට්ඨ නීවරණා වුත්තා, සත්තධානුසයා කථා;
සංයොජනා කිලෙසා ච, දසෙව පරතො ඨිතා.

623. එකද්විතිඡසත්තට්ඨදසකා තු යථාරහං;
ධම්මා සරූපතො හොන්ති, යථාවුත්තෙසු රාසිසු.

624. කාමරාගභවරාගා, කාමාසවභවාසවා;
රූපරාගාරූපරාග, ඉති ලොභො විභෙදිතො.

625. ඉදංසච්චාභිනිවෙසො , දිට්ඨි සීලබ්බතං තථා;
අත්තවාදො පරාමාසො, ඉති දිට්ඨි පවුච්චති.

626. දිට්ඨි පඤ්චදසවිධා, ලොභට්ඨාරසධා තහිං;
සෙසා සපරරාසීහි, සමානා ද්වාදසට්ඨිතා.

627. එකාදසසමුට්ඨානෙ, දිට්ඨිලොභා චවත්ථිතා;
අවිජ්ජා සත්තසු වුත්තා, පටිඝො පන පඤ්චසු.

628. මානො ච විචිකිච්ඡා ච, චතුට්ඨානෙසු උද්ධටො;
තීසු ද්වීසු ච ථීනන්ති, අට්ඨෙතෙ **සවිභත්තිකා**.

629. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චමිද්ධලොකවිනාසකා;
ඡාවිභත්තිකධම්මාති, අසම්භින්නා චතුද්දස.

630. රූපරාගාරූපරාග-කාමාසවභවාසවා;
හොන්ති දිට්ඨිවියුත්තෙසු, පුබ්බෙ වුත්තනයා පන.

631. ඉති සාවජ්ජසඞ්ඛෙපං, ඤත්වා පුන විචක්ඛණො;
බොධිපක්ඛියධම්මානං, සඞ්ගහම්පි විභාවයෙ.

632. යෙසු සඤ්ඤාචිත්තදිට්ඨි-විපල්ලාසා යථාක්කමං;
සුභං සුඛං නිච්චමත්තා, ඉති ද්වාදසධා ඨිතා.

633. තත්ථ කායෙ වෙදනාසු, චිත්තෙ ධම්මෙසු චක්කමා;
අසුභං දුක්ඛමනිච්චමනත්තාති උපට්ඨිතා.

634. යථාවුත්තවිපල්ලාසපහානාය යථාරහං;
භින්නා විසයකිච්චානං, වසෙන පන සම්භවා.

635. චත්තාරො **සතිපට්ඨානා,** කායානුපස්සනාදයො;
ඉති වුත්තා පනෙකාව, සම්මාසති මහෙසිනා.

636. උප්පන්නානුප්පන්නපාපපහානානුප්පන්නාය ච;
අනුප්පන්නුප්පන්නෙහි වා, නිබ්බත්ති අභිවුද්ධියා.

637. පදහන්තස්ස වායාමො, කිච්චාභොගවිභාගතො;
සම්මප්පධානා චත්තාරො, ඉති වුත්තා මහෙසිනා.

638. ඡන්දො ච වීරියං චිත්තං, වීමංසාති ච තාදිනා;
චත්තාරො **ඉද්ධිපාදාති**, විභත්තා චතුරාධිපා.

639. සද්ධින්ද්‍රියඤ්ච වීරියං, සති චෙව සමාධි ච;
පඤ්ඤින්ද්‍රියඤ්ච පඤ්චෙව, බොධිපක්ඛියසඞ්ගහෙ.

640. **ඉන්ද්‍රියානින්**ද්‍රියට්ඨෙන, බලට්ඨෙන **බලානි** ච;
ඉති භින්නා විභත්තා ච, දුවිධාපි මහෙසිනා.

641. සති ච ධම්මවිචයො, තථා වීරියපීතියො;
පස්සද්ධි ච සමාධි ච, උපෙක්ඛාති ච තාදිනා.

642. දෙසිතා **සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා,** බුජ්ඣන්තස්ස සභාවතො;
කායචිත්තවසා භින්නං, කත්වා පස්සද්ධිමෙකකං.

643. සම්මාදිට්ඨි ච සඞ්කප්පො, වායාමො විරතිත්තයං;
සම්මාසති සමාධි ච, **මග්ගො** අට්ඨඞ්ගිකො මතො.

644. ඉති සත්තෙව සඞ්ඛෙපා, සත්තතිංස පභෙදතො;
එකං කත්වාන පස්සද්ධිං, අසම්භින්නා චතුද්දස.

645. නවධා වීරියං වුත්තං, ඡසු රාසීසු පඤ්චසු;
අට්ඨධා සති සෙසා තු, සමානපදරාසිකා.

646. පඤ්චස්වෙව තු පඤ්ඤා ච, සමාධි චතුරාසිකො;
සද්ධා ද්වීසු විභත්තාති, පඤ්චෙතෙ **සවිභත්තිකා**.

647. නවා **විභත්තිකා** සෙසා, ඡන්දො චිත්තමථාපරං;
පීති පස්සද්ධිපෙක්ඛා ච, සඞ්කප්පො විරතිත්තයං.

648. ඉති වුත්තනයා සබ්බෙ, බොධිපක්ඛියසඞ්ගහා;
ලොකුත්තරෙසු සම්භොන්ති, සබ්බථාපි යථාරහං.

649. පුබ්බභාගෙ යථායොගං, ලොකියෙසු ච ලබ්භරෙ;
නිබ්බෙදභාවනාකාලෙ, ඡබ්බිසුද්ධිපවත්තියං.

650. ඉති මිස්සකසාවජ්ජා, බොධිපක්ඛියසඞ්ගහා;
යෙවාපනකරාසිම්හි, යථාසම්භවතො ඨිතා.

651. කම්මපථා තු සම්භොන්ති, පුඤ්ඤාපුඤ්ඤෙසු සබ්බථා;
අපථා ච සුචරිතා, තථා දුච්චරිතාපි ච.

652. තත්ථ කම්මපථට්ඨානෙ, අනභිජ්ඣාදයො පන;
උපචාරෙන වුච්චන්ති, විපාකෙසු ක්‍රියෙසු චාති.

ඉති චෙතසිකවිභාගෙ දිට්ඨිසඞ්ගහකථා නිට්ඨිතා.

සත්තරසමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි චෙතසිකවිභාගො.

අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො

3. රූපවිභාගො

18. සරූපකථා

653. තෙපඤ්ඤාස පනිච්චෙවං, නාමධම්මා පකාසිතා;
අට්ඨවීසවිධං දානි, රූපං නාම කථීයති.

654. පථවාපො ච තෙජො ච, වායො චෙති චතුබ්බිධො;
චක්ඛුසොතඝානජිව්හා, කායොති පන පඤ්ච ච.

655. රූපසද්දගන්ධරසා, චත්තාරො ච අථාපරං;
ඉත්ථිපුම්භාවයුගළං, ජීවිතං හදයම්පි ච.

656. කායවිඤ්ඤත්ති චෙවාථ, වචීවිඤ්ඤත්ති ච ද්වයං;
ආකාසධාතු රූපස්ස, ලහුතා මුදුතා තස්ස.

657. කම්මඤ්ඤතා උපචයො, සන්තති ජරතා පන;
අනිච්චතා ච කබළීකාරාහාරොති සබ්බථා.

658. අට්ඨවීසවිධං හොති, රූපමෙතං සරූපතො;
තස්ස ලක්ඛණභෙදෙන, සභාවඤ්ච විභාවයෙ.

659. සන්ධාරණං තු **පථවීධාතු** කක්ඛළලක්ඛණා;
ආබන්ධනමා**පොධාතු,** ආපග්ඝරණලක්ඛණා.

660. පරිපාචනතා **තෙජොධාතු** උණ්හත්තලක්ඛණා;
සමුදීරණතා **වායොධාතු** විත්ථම්භලක්ඛණා.

661. සබ්බත්ථාවිනිභුත්තාපි, අසම්මිස්සකලක්ඛණා;
තංතංභාවසමුස්සන්නසම්භාරෙසූපලක්ඛිතා.

662. අඤ්ඤමඤ්ඤෙනුපත්ථද්ධා, සෙසරූපස්ස නිස්සයා;
චතුධෙවං කලාපෙසු, මහාභූතා පවත්තරෙ.

663. **චක්ඛු** සම්භාරචක්ඛුම්හි, සත්තක්ඛිපටලොචිතෙ;
කණ්හමණ්ඩලමජ්ඣම්හි, පසාදොති පවුච්චති.

664. යෙන චක්ඛුපසාදෙන, රූපානි අනුපස්සති;
පරිත්තං සුඛුමඤ්චෙතං, ඌකාසිරසමූපමං.

665. **සොතං** සොතබිලස්සන්තො,
තම්බලොමාචිතෙ තථා;
අඞ්ගුලිවෙධනාකාරෙ,
පසාදොති පකාසිතො.

666. අන්තො අජපදට්ඨානෙ, **ඝානං** ඝානබිලෙ ඨිතං;
ජිව්හා ජිව්හාය මජ්ඣම්හි, උප්පලාකාරසන්නිභෙ.

667. ඉච්චෙවං පන චත්තාරො, තංතංදෙසවවත්ථිතා;
කායප්පසාදොපාදින්නෙ, සබ්බකෙති යථාක්කමං.

668. රූපාද්‍යාභිඝාතාරහභූතානං වා යථාරහං;
දට්ඨුකාමනිදානාදිකම්මභූතානමෙව වා.

669. පසාදලක්ඛණා භූතරූපානං භූතනිස්සිතා;
කප්පාසපටලස්නෙහසන්නිභාති ච වණ්ණිතා.

670. පඤ්චාපි ජීවිතාරක්ඛා, රූපාදිපරිවාරිතා;
ඨිතරාව කුමාරාව, කලාපන්තරවුත්තිනො.

671. **රූපං** නිභාසො භූතානං, **සද්දො** නිග්ඝොසනං තථා;
ගන්ධො ච ගන්ධනං තත්ථ, **රසො** ච රසනීයතා.

672. භූතත්තයඤ්ච **ඵොට්ඨබ්බං,** ආපොධාතුවිවජ්ජිතං;

සද්දො අනියතො තත්ථ, තදඤ්ඤෙ සහවුත්තිනො.

673. චක්ඛාදිපටිඝනනලක්ඛණා තු යථාක්කමං;
පඤ්චෙව පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියා විසයා මතා.

674. ඉත්ථින්ද්‍රියං පනිත්ථිත්තං, **ඉත්ථිභාවොති** දෙසිතො;
පුරිසත්තං තථාභාවො, **පුරිසින්ද්‍රිය** නාමකො.

675. තං ද්වයං පනුපාදින්නෙ, කායෙ සබ්බත්ථ ලබ්භති;
කලාපන්තරභින්නඤ්ච, භින්නසන්තානවත්ති ච.

676. රූපානං කම්මජාතානං, අනුපාලනලක්ඛණං;
ජීවිතින්ද්‍රියරූපන්ති, ආයු නාම පවුච්චති.

677. මනොධාතුයා ච තථා, මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා;
නිස්සයලක්ඛණං **වත්ථුරූපං** හදයනිස්සිතං.

678. මජ්ඣෙ හදයකොසම්හි, අඩ්ඪපසතලොහිතෙ;
භූතරූපමුපාදාය, චක්ඛාදි විය වත්තති.

679. **ආකාසධාතු** රූපානං, පරිච්ඡෙදකලක්ඛණා;
තංතංරූපකලාපානං, පරියන්තොති වුච්චති.

680. චිත්තං සහජරූපානං, කායස්ස ගමනාදිසු;
සන්ථම්භනසන්ධාරණචලනස්ස තු පච්චයො.

681. වායොධාතුවිකාරොයං , **කායවිඤ්ඤත්ති**නාමකො;
වායොධාතාධිකානං තු, භූතානම්ති කෙචනා.

682. තථා චිත්තසමුට්ඨිනො, වචීඝොසප්පවත්තියං;
උපාදින්නරූපකායඝට්ටනස්ස තු පච්චයො.

683. පථවීධාතුවිකාරොයං, **වචීවිඤ්ඤත්ති**නාමකො;
පථවීධාතාධිකානං තු, භූතානම්ති කෙචනා.

684. ද්වෙපි කායවචීකම්මද්වාරභූතා යථාක්කමං;
තෙ පන ඝට්ටනාහෙතු-විකාරාකාරලක්ඛණා.

685. විඤ්ඤාපෙතීති කායෙන, වාචාය ච විචින්තිතං;
සයඤ්ච විඤ්ඤායතීති, විඤ්ඤත්තීති පකිත්තිතා.

686. **ලහුතා** පන රූපානං, අදන්ධාකාරලක්ඛණා;
මුදුතාපි ච රූපානං, මද්දවාකාරලක්ඛණා.

687. **කම්මඤ්ඤතා** ච රූපානං, යොග්ගතාකාරලක්ඛණා;
ගාරවථද්ධතා යොග්ගපටිපක්ඛා යථාක්කමං.

688. සප්පායමුතුමාහාරං, ලභිත්වා චිත්තසම්පදං;
ලහු මුදු ච කම්මඤ්ඤං, යදා රූපං පවත්තති.

689. තථාපවත්තරූපස්ස, පවත්තාකාරභෙදිතං;
ලහුතාදිත්තයම්පෙතං, සහවුත්ති තදා භවෙ.

690. සප්පායං පටිවෙධාය, පටිපත්තුපකාරිතා;
සාකාරා රූපසම්පත්ති, පඤ්ඤත්තාව මහෙසිනා.

691. රූපස්සොප**චයො** නාම, රූපස්සාචයලක්ඛණො;
පවත්තිලක්ඛණා **රූපසන්තතී**ති පකාසිතා.

692. රූපමාචයරූපෙන, ජායතිච්චුපරූපරි;
පෙක්ඛතොපචයාකාරා, ජාති ගය්හති යොගිනො.

693. අනුප්පබන්ධාකාරෙන, ජායතීති සපෙක්ඛතො;
තදායං සන්තතාකාරා, ජාති ගය්හති තස්ස තු.

694. එවමාභොගභෙදෙන , ජාතිරූපං ද්විධා කතං;
අත්තුපලද්ධිභාවෙන, ජායන්තං වාථ කෙවලං.

695. රූපං විචිත්තොකාසස්ස, පූරකට්ඨෙන චීයති;
අභාවා පුනභාවාය, පවත්තං සන්තතීති ච.

696. එවමාකාරභෙදාව, සබ්බාකාරවරාකරො;
ජාතිරූපං ද්විධාකාසි, ජාතිරූපවිරොචනො.

697. ජරතා නවතාහායා, රූපානං පාකලක්ඛණා;
අනිච්චතන්ති මප්පත්ති, පරිභිජ්ජනලක්ඛණා.

698. ඉති ලක්ඛණරූපං තු, තිවිධං භින්නකාලිකං;
සභාවරූපධම්මෙසු, තංතංකාලොපලක්ඛිතං.

699. යෙන ලක්ඛීයති රූපං, භින්නාකාරං ඛණෙ ඛණෙ;
විපස්සනානයත්ථාය, තමිච්චාහ තථාගතො.

700. කබළීකාරො ආහාරො,
යාපෙතබ්බොජලක්ඛණො;
ආහාරො සෙන්ද්‍රියජාතො,
රූපකායානුපාලකො.

701. ඉච්චෙවං සපරිච්ඡෙදා, සවිකාරා සලක්ඛණා;
අකිච්චපටිවෙධාය, දයාපන්නෙන තාදිනා.

702. තත්ථ තත්ථ යථායොගං, දෙසිතාති පකාසිතා;
රූපධම්මා සරූපෙන, අට්ඨවීසති සබ්බථා.

703. කත්වාන ජාතිමෙකං තු, තත්ථොපචයසන්තතිං;
සත්තවීසති රූපානි, භවන්තීති විනිද්දිසෙ.

704. භූතත්තයං තු ඵොට්ඨබ්බං, කත්වා ඡබ්බීසධාපි ච;
උභයං ජාතිඵොට්ඨබ්බං, ගහෙත්වා පඤ්චවීසති.

705. රූපධම්මානමිච්චෙවං , විභාවෙය්‍යා විසාරදො;
සරූපං නාමසඞ්ඛෙපං, සභාවඤ්ච සලක්ඛණන්ති.

ඉති රූපවිභාගෙ සරූපකථා නිට්ඨිතා.

අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො.

එකූනවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

19. පභෙදකථා

706. අට්ඨවීසවිධම්පෙතං, රූපං දානි යථාරහං;
භූතරූපාදිභෙදෙහි, විභජෙය්‍ය විචක්ඛණො.

707. පථවාදිකමිදන්ති, භූතරූපං චතුබ්බිධං;
උපාදාරූපමඤ්ඤං තු, චතුවීසතිවිධං භවෙ.

708. පඤ්චවිධම්පි චක්ඛාදිරූපමජ්ඣත්තිකං මතං;
තෙවීසතිවිධං සෙසං, බාහිරන්ති පවුච්චති.

709. රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බා සත්ත පඤ්චධා;
පඤ්චප්පසාදවිසයා, පඤ්චාරම්මණනාමකා.

710. එකවීසතිවිධං සෙසං, ධම්මාරම්මණසඞ්ගහං;
මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤෙය්‍යං, මනොද්වාරස්ස ගොචරං.

711. පසාදා විසයා චෙව, පඤ්චකා ද්වෙපි සම්භවා;
ද්වාදසාපි සරූපෙන, දසායතනධාතුයො.

712. යදෙදං පන සබ්බම්පි, රූපං සප්පටිඝං මතං;
තදෙවොළාරිකං නාම, සන්තිකෙති පවුච්චති.

713. සෙසමප්පටිඝං නාම, ධම්මායතනධාතු ච;
සුඛුමඤ්චෙව රූපඤ්ච, රූපං සොළසධා ඨිතං.

714. ඡබ්බිධා වත්ථුරූපං තු, පසාදහදයම්පි ච;
අවත්ථුරූපං සෙසං තු, ද්වාවීසතිවිධං භවෙ.

715. පසාදා චෙව විඤ්ඤත්ති, ද්වාරරූපං තු සත්තධා;
සෙසං අද්වාරරූපං තු, එකවීසවිධම්පි ච.

716. පසාදා භාවයුගළං, ජීවිතඤ්චෙති අට්ඨධා;
ඉන්ද්‍රියරූපමඤ්ඤං තු, වීසධානින්ද්‍රියං සියා.

717. වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා, භූතරූපන්ති අට්ඨධා;
අවිනිබ්භොගමිතරං, විනිබ්භොගං තු වීසධා.

718. අවිනිබ්භොගරූපානි, සද්දවත්ථින්ද්‍රියානි ච;
නිප්ඵන්නං අට්ඨාරසධා, රූපරූපන්ති වෙදිතං.

719. පරිච්ඡෙදො පනාකාසො, විඤ්ඤත්තිලහුතාදයො;
විකාරා ලක්ඛණා චෙව, රූපස්සුපචයාදයො.

720. දසධාපි අනිප්ඵන්නං, නත්ථෙතං පරමත්ථතො;
රූපස්සෙතන්ති කත්වාන, රූපමිච්චෙව වුච්චති.

721. රූපායතනමෙවෙකං, සනිදස්සනමීරිතං;
අනිදස්සනමඤ්ඤං තු, සත්තවීසතිවිධම්පි ච.

722. කම්මජං පනුපාදින්නං, අනුපාදින්නකාපරං;
තිවිධං චිත්තජඤ්චෙව, උතුජාහාරජන්ති ච.

723. චක්ඛුසම්ඵස්සවත්ථූති, චක්ඛුධාතු පකිත්තිතා;
න වත්ථු තස්ස සෙසං තු, සත්තවීසතිවිධං භවෙ.

724. සොතසම්ඵස්සවත්ථාදි-වසා ච දුවිධා තථා;
තිවිධා ච විභාවෙය්‍ය, යථාසම්භවතො කථං.

725. සනිදස්සනරූපඤ්ච, වණ්ණො සප්පටිඝම්පි ච;
අනිදස්සනමඤ්ඤං තු, ථූලං සප්පටිඝං භවෙ.

726. අනිදස්සනරූපඤ්ච, සෙසමප්පටිඝම්පි ච;
සොළසාති ච සබ්බම්පි, රූපං තිවිධමුද්දිසෙ.

727. අපත්තගාහකං නාම, චක්ඛුසොතද්වයං පන;
සම්පත්තගාහකං නාම, ඝානාදිත්තයමීරිතං.

728. අගාහකමතො සෙසං, තෙවීසතිවිධං භවෙ;
කිඤ්චි සාරම්මණං නාම, න ගය්හතීති සබ්බථා.

729. උපාදා අජ්ඣත්තිකං රූපං, උපාදා බාහිරං තථා;
නොපාදා බාහිරඤ්චෙති, එවම්පි තිවිධං භවෙ.

730. අජ්ඣත්තිකමුපාදින්නං, බාහිරඤ්ච තථාපරං;
අනුපාදින්නකඤ්චෙති, එවමාදිවසාපි ච.

731. දිට්ඨං රූපං සුතං සද්දො, ගන්ධාදි තිවිධං මුතං;
විඤ්ඤාතමඤ්ඤවිඤ්ඤෙය්‍යං, මනසාති චතුබ්බිධං.

732. රූපරූපං පරිච්ඡෙදො, විකාරො ලක්ඛණං කමා;
අට්ඨාරසෙකකං පඤ්ච, චතුක්කන්ති ච තං තථා.

733. ද්වාරඤ්ච හොති වත්ථු ච, න වත්ථු ද්වාරමෙව තු;
න ද්වාරං වත්ථුමෙවාථ, නොභයන්ති ච නිද්දිසෙ.

734. උපාදා අනුපාදින්නං, අනුපාදින්නකං තථා;
නොපාදා දුවිධඤ්චෙති, චතුද්ධෙවම්පි දෙසිතං.

735. සප්පටිඝ්සමුපාදා ච, රූපමප්පටිඝං තථා;
නොපාදා දුවිධඤ්චෙති, චතුද්ධා එවමාදිතො.

736. එකාදසෙකජරූපං, හදයින්ද්‍රියනවකං;
කම්මජං චිත්තජඤ්චෙව, තථා විඤ්ඤත්තිකං ද්වයං.

737. සද්දො චිත්තොතුජො තස්මා, රූපමෙකං ද්විජං මතං;
චිත්තොතාහාරසම්භූතං, ලහුතාදිත්තයං තිජං.

738. නවාකාසාවිනිබ්භොගා, කම්මාදිචතුසම්භවා;
අථ ලක්ඛණරූපන්ති, රූපමෙවං තු පඤ්චධා.

739. නවාකාසාවිනිබ්භොගා, නව වත්ථින්ද්‍රියානි ච;
අට්ඨාරසවිධං රූපං, කම්මජං හොති පිණ්ඩිතං.

740. සද්දාකාසාවිනිබ්භොගා, විඤ්ඤත්තිලහුතාදයො;
පඤ්චදසවිධං රූපං, චිත්තසම්භවමුද්දිසෙ.

741. සද්දාකාසාවිනිබ්භොගා , ලහුතාදිත්තයන්ති ච;
උතුසම්භවමීරෙන්ති, රූපං තෙරසධා ඨිතං.

742. පරිච්ඡෙදාවිනිබ්භොගා, ලහුතාදිත්තයම්පි ච;
එවමාහාරජං නාම, රූපං ද්වාදසධා ඨිතං.

743. ජාති ජරා ච මරණං, න කුතොචිපි ජායති;
එවම්පි පඤ්චධා හොති, රූපජාතිවිභාගතො.

744. පඤ්චවීසතිවිධං කම්මං, කාමරූපපවත්තිතං;
ජනෙති කම්මජං රූපං, කාමරූපභවද්වයෙ.

745. පඤ්චවිඤ්ඤාණමාරුප්ප-විපාකා සබ්බසන්ධියො;
චුති ඛීණාසවස්සෙති, සොළසෙතෙ විවජ්ජයෙ.

746. පඤ්චසත්තති සෙසානි, චිත්තානිමානි සම්භවා;
ජනෙන්ති චිත්තජං රූපං, පඤ්චවොකාරභූමියං.

747. ජනෙහි උතුජං රූපං, තෙජොධාතු භවද්වයෙ;
කාමභූමියමොජා තු, ජනෙතාහාරජං තථා.

748. කම්මං ජනෙති රූපානි, අත්තජානි ඛණෙ ඛණෙ;
චිත්තමුප්පාදකාලම්හි, උප්පාදානන්තරං පරං.

749. උතුසම්භවමීරෙන්ති, රූපං තෙරසධා ඨිතං;
පරිච්ඡෙදාවිනිබ්භොගා, ලහුතාදිත්තයම්පි ච.

750. සන්ධියම්පි කම්මජං තු, පවත්තෙපි ච සම්භවා;
ජනෙති රූපං සෙසානි, පවත්තෙ, න තු සන්ධියං.

751. ඉන්ද්‍රියබද්ධසන්තානෙ, කම්මාදි තිවිධම්පි ච;
ජනෙති රූපං මතකෙ, බාහිරෙ තු යථාරහං.

752. ඉති කම්මාදයො රූපං, ජනෙන්ති ච යථාසකං;
සෙසානම්පි ච රූපානං, පච්චයා හොන්ති සම්භවා.

753. ඉති රූපවිභාගඤ්ච, ජාතිභෙදඤ්ච සම්භවා;
ජනකාදිප්පභෙදඤ්ච, රූපානං තත්ථ දීපයෙති.

ඉති රූපවිභාගෙ පභෙදකථා නිට්ඨිතා.

එකූනවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

වීසතිමො පරිච්ඡෙදො

20. කලාපකථා

754. ඉති වුත්තප්පකාරෙන, සබ්බං රූපම්පි පිණ්ඩිතං;
සහවුත්තිනියාමෙන, එකවීසවිධං කථං.

755. කම්මං චිත්තොතුකාහාරසමුට්ඨානා යථාක්කමං;
නව ඡ චතුරො ද්වෙ ච, **කලාපා එකවීසති**.

756. ජීවිතඤ්චාවිනිබ්භොග-රූපානි ච යථාක්කමං;
චක්ඛාදිකෙහි යොජෙත්වා, දසකා අට්ඨ දීපිතා.

757. චක්ඛුසොතඝානජිව්හාදසකා ච චතුබ්බිධා;
කායිත්ථිපුම්භාවවත්ථුදසකා ච තථාපරෙ.

758. ජීවිතෙනාවිනිබ්භොගරූපානි නවකන්ති ච;
නවෙතෙ කම්මජා නාම, කලාපා සමුදීරිතා.

759. අවිනිබ්භොගරූපානි, සුද්ධට්ඨකමථාපරං;
කායවිඤ්ඤත්තිනවකං, කායවිඤ්ඤත්තියා සහ.

760. වචීවිඤ්ඤත්තිදසකං, සද්දෙන සහවුත්තිතො;
ලහුතාදෙකාදසකං, තිණ්ණන්නං සහ සම්භවා.

761. කායවිඤ්ඤත්තිලහුතාදීහි ද්වාදසකං භවෙ;
වචීවිඤ්ඤත්තිලහුතාදීහි තෙරසකං තථා.

762. ඉති චිත්තසමුට්ඨානා, කලාපා ඡ පකාසිතා;
රූපාකාරවිකාරම්පි, සඞ්ගහෙත්වා යථාරහං.

763. සුද්ධට්ඨකං තු පඨමං, සද්දෙන නවකං භවෙ;
ලහුතාදෙකාදසකං, ලහුතාදීහි තීහිපි.

764. සද්දෙන ලහුතාදීහි, තථා ද්වාදසකන්ති ච;
කලාපා උතුසම්භූතා, චතුධාව පකිත්තිතා.

765. සුද්ධට්ඨකඤ්ච පඨමං, ආහාරජමථාපරං;
ලහුතාදෙකාදසකං, ඉති ද්වෙ ඔජජා මතා.

766. කලාපානං පරිච්ඡෙදලක්ඛණත්තා විචක්ඛණා;
න කලාපඞ්ගමිච්චාහු, ආකාසං ලක්ඛණානි ච.

767. තත්ථ චෙකූනනවුති, තෙසට්ඨී ච යථාක්කමං;
තාලීසෙකූනවීසා ච, කලාපඞ්ගානි තානි ච.

768. ලක්ඛණාකාසරූපානි, කලාපෙසු තහිං තහිං;
පඤ්ච පඤ්චෙති රූපානි, තිසතං සොළසාධිකං.

769. අගහීතග්ගහණෙන, අට්ඨවීසවිධානිපි;
රූපකොට්ඨාසනාමෙන, පඤ්චවීසති භාවයෙ.

770. භූතත්තයං තු ඵොට්ඨබ්බං, කත්වාපචයසන්තතිං;
ජාතිමෙකඤ්ච කත්වා වා, විනාථ හදයං තහිං.

771. **ධම්මසඞ්ගණියං** හෙතං, රූපකණ්ඩෙ සරූපතො;
වත්ථුරූපං න නිද්දිට්ඨං, **පට්ඨානෙ** දෙසිතං තු තං.

772. ද්වෙ සද්දනවකා චෙව,
තයො සුද්ධට්ඨකාපි ච;
ද්වෙ ද්වෙ චිත්තොතුසම්භූතා,
එකො ආහාරජොති ච.

773. තෙසමුට්ඨානිකා පඤ්ච, කම්මජානි නවෙති ච;
රූපරූපවසෙනෙතෙ, කලාපා වුද්දසෙරිතා.

774. දසකෙස්වෙව සඞ්ගය්හ, ජීවිතනවකං තහිං;

භාවද්දසකමෙකං වා, කත්වා වත්ථුං විනා තථා.

775. සද්දා චිත්තොතුජා ද්වෙව, තෙසමුට්ඨානිකා තයො;
සුද්ධට්ඨකා ච සත්තෙව, කම්මජා දසකානි ච.

776. ඡන්නවුතිවිධං තත්ථ, රූපං භාසන්ති පණ්ඩිතා;
අගහීතග්ගහණෙන, අට්ඨාරසවිධං හවෙ.

777. තෙසමෙව කලාපානං, සත්තකච්ඡක්කපඤ්චකා;
චතුක්කා ච තිකද්වීකා, එකකා ච යථාරහං.

778. ද්වෙ සත්ත නව ඡ තයො, තයොපි ච යථාක්කමං;
චත්තාරොති චතුත්තිංස, සහවුත්තිකරාසයො.

779. චක්ඛුසොතඝානජිව්හා-කායවත්ථුවසා සියුං;
ඉත්ථිපුම්භාවදසකසහිතා **සත්තකා ද්විධා.**

780. චක්ඛුසොතඝානහීනා, පච්චෙකං ද්වෙ සභාවකා;
අභාවතො භාවහීනො, ඉත්ථං **ඡක්කාපි සත්තධා.**

781. චක්ඛුසොතවිහීනා ච,
චක්ඛුඝානවිහීනකා;
සොතඝානවිහීනා ච,
සභාවා ද්වෙ තයො තයො.

782. චක්ඛාදෙකෙකතො හීනා,
තිවිධාපි අභාවතො;
ඉච්චෙවං **පඤ්චකා** නාම,
නවකා රාසයො සියුං.

783. චක්ඛාදිත්තයහීනාව, එකතො ද්වෙ සභාවකා;
චක්ඛාදිත්තයතො ද්වීහි, තයො හීනා අභාවකා.

784. රූපලොකෙ චක්ඛුසොත-වත්ථුජීවිතනවකා;
චත්තාරොව කලාපාති, **චතුක්කා ඡ** යථාරහං.

785. ජිව්හාකායවත්ථුවසා ,
අභාවො ද්වෙ සභාවකා;
කායභාවවත්ථුවසා,
ඉති හොන්ති **තයො තිකා.**

786. කායවත්ථුවසෙනෙකො, ද්වෙ ච චිත්තොතුසම්භවා;
සද්දනවකට්ඨකාති, **දුකා** ච **තිවිධා** සියුං.

787. ජීවිතනවකඤ්චෙකං, තෙසමුට්ඨානිකානි ච;
සුද්ධට්ඨකානි තීණීති, **චත්තාරො එකකා** සියුං.

788. **චතුත්තිංස** පනිච්චෙතෙ, සන්ධියඤ්ච පවත්තියං;
රූපරූපකලාපානං, රාසයො හොන්ති සම්භවා.

789. සත්තති සට්ඨිමිච්චෙවමාදිනා ච යථාරහං;
කලාපරාසිරූපානි, තත්ථ තත්ථ විභාවයෙ.

790. සොළස පඤ්චදසෙතිආදිභෙදවසාපි ච;
අගහීතග්ගහණෙන, තත්ථ තත්ථ විනිද්දිසෙ.

791. චතුචත්තාලීසසතං, කලාපා හොන්ති පිණ්ඩිතා;
ඡබ්බීස තත්ථ රූපානි, සහස්සඤ්ච චතුස්සතං.

792. ඉච්චාපායචතුක්කෙ ච, කාමෙ සුගතිසත්තකෙ;
රූපෙ ච පඤ්චදසකෙ, අසඤ්ඤාපායභූමියං.

793. චතුකොට්ඨාසිකෙස්වෙව, සත්තවීසවිධෙසුපි;
ජාතිට්ඨානෙසු සත්තානං, සන්ධියඤ්ච පවත්තියං.

794. ඉන්ද්‍රියබද්ධසන්තානෙ, තථානින්ද්‍රියකම්හි ච;
බහිසඞ්ඛාරසන්තානෙ, මතකායෙ ච සම්භවා.

795. ලබ්භමානකලාපා ච, කලාපානඤ්ච රාසයො;
තත්ථ විත්ථාරසඞ්ඛෙපා, රූපානං ගණනාපි ච.

796. එත්ථ රූපා අවුත්තා හි, යථාවුත්තානුසාරතො;
විත්ථාරෙත්වාන විඤ්ඤෙය්‍යා, සබ්බථාපි ච විඤ්ඤුනාති.

ඉති රූපවිභාගෙ කලාපකථා නිට්ඨිතා.

වීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

එකවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

21. උප්පත්තිකථා

797. අට්ඨවීසති රූපානි, කලාපා චෙකවීසති;
වුත්තා චෙත්තාවතා තෙසං, උප්පාදො දානි නියාතෙ.

798. අණ්ඩජා ජලාබුජා ච, සංසෙදජොපපාතිකා;
ඉච්චුප්පත්තිපභෙදෙන, චතස්සො යොනියො මතා.

799. භුම්මවජ්ජෙසු දෙවෙසු,
පෙතෙ නිජ්ඣාමතණ්හිකෙ;
නිරයෙසු ච සම්භොති,
යොනෙකාවොපපාතිකා.

800. භුම්මදෙවෙ මනුස්සෙසු,
තිරච්ඡානාසුරෙ තථා;
පෙතෙසු චාවසෙසෙසු,
චතස්සොපි ච යොනියො.

801. තත්ථණ්ඩජා ජලාබුජා, ගබ්භසෙය්‍යාසමුග්ගමො;
සංසෙදජොපපාතිකා, ඔපපාතිකනාමකා.

802. තත්ථ සම්පුණ්ණායතනො, ගබ්භසෙය්‍යාසමුග්ගමො;
අභාවො ද්වෙ සභාවා ච, ඉත්ථිපුම්භාවමිස්සිතා.

803. පරිපුණ්ණාපරිපුණ්ණො, ඔපපාතිකනාමකො;
අභාවො ද්වෙ සභාවා ච, චතුරාපායභූමියං.

804. සම්පුණ්ණායතනොවෙසො ,
කාමෙ සුගතියං පන;
ආදිකප්පෙ අභාවො ච,
ද්වෙ සභාවා තතො පරං.

805. අපරිපුණ්ණායතනො, අභාවො ච මහග්ගතෙ;
ඉච්චෙවං දසධා හොන්ති, සබ්බා සන්ධිසමුග්ගමා.

806. තත්ථෙව දසධා භින්නෙ, අත්තභාවසමුග්ගමෙ;
සන්ධියඤ්ච පවත්තෙ ච, රූපුප්පත්තිං විභාවයෙ.

807. තත්ථාභාවකසත්තානං, ගබ්භසෙය්‍යාසමුග්ගමෙ;
කායවත්ථුවසා ද්වෙව, දසකා හොන්ති කම්මජා.

808. රූපසන්තතිසීසානි, ද්වෙ ච රූපානි වීසති;
අගහීතග්ගහණෙන, තත්ථෙකාදස නිද්දිසෙ.

809. තතො පරං පවත්තිම්හි, වඩ්ඪමානස්ස ජන්තුනො;
චක්ඛුදසකාදයො ච, චත්තාරො හොන්ති සම්භවා.

810. ඉච්චාභාවකසත්තානං, ඡළෙවුත්තමකොටියා;
හෙට්ඨිමකොටියා ද්වෙව, ගබ්භසෙය්‍යාසමුග්ගමෙ.

811. චක්ඛුසොතඝානවසා, තත්ථ තිද්වෙකහීනකා;
එකො තයො තයො චෙව, සියුංතිචතුපඤ්චකා.

812. ඔපපාතිකසඞ්ඛාතෙ, අභාවකසමුග්ගමෙ;
ජිව්හාකායවත්ථුවසා, තයො හෙට්ඨිමකොටියා.

813. උත්තමකොටියා හොන්ති, ඡළෙවොභින්නමන්තරෙ;
චතුක්කපඤ්චකා තත්ථ, ද්වෙකහීනා තයො තයො.

814. ඡක්කාදයො අභාවානං,
ඉච්චෙවං පඤ්චසඞ්ගහා;
එකො තයො තයො චෙකො,
එකොති ච යථාක්කමං.

815. සභාවකානං ද්වින්නම්පි, දුවිධා සත්තකාදයො;
භාවාදිකා යථාවුත්තා, නවධා නවධා සියුං.

816. සත්තෙවුත්තමතො හෙට්ඨා, තිචතුක්කා තදන්තරෙ;
චතුක්කපඤ්චකච්ඡක්කා, පඤ්චඡක්කාපි ච ද්විධා.

817. තිණ්ණන්නම්පි වසෙනෙව, සත්තකච්ඡක්කපඤ්චකා;
චතුක්කතිකදුක්කා ච, ඡ කොට්ඨාසා යථාරහං.

818. ද්වෙ සත්ත ච නව පඤ්ච, තයො චෙකො යථාක්කමං;
රූපසන්තතිසීසානං, රාසයො සත්තවීසති.

819. කම්මජාතා යථායොගං, පවත්තන්ති ඛණෙ ඛණෙ;
කාමාවචරසත්තානං, පටිසන්ධිපවත්තියං.

820. තත්ථ සන්තතිසීසානි, රූපානි ච යථාරහං;
පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, සබ්බත්ථාපි විනිද්දිසෙ.

821. සීතුණ්හොතුසමඤ්ඤාතා,
තෙජොධාතු ඨිතික්ඛණෙ;
භූතා සන්ධික්ඛණෙ රූපං,
ජනෙති උතුජට්ඨකං.

822. පටිසන්ධිමතික්කම්ම, චිත්තං චිත්තජමට්ඨකං;
භවඞ්ගාදිමුපාදාය, ජනෙතුප්පත්තියං පන.

823. භුත්තාහාරො ඨිතිප්පත්තො, මාතරා ච සයම්පි ච;
සරීරානුගතො හුත්වා, ජනෙතාහාරජට්ඨකං.

824. ඉති සුද්ධට්ඨකානි ච, තෙසමුට්ඨානිකාපරෙ;
සද්දවිඤ්ඤත්තිලහුතා, සම්භවෙ සම්භවන්ති ච.

825. ඉත්ථං චතුසමුට්ඨානා, කලාපා කාමභූමියං;
යාවජීවං පවත්තන්ති, දීපජාලාව සන්තති.

826. චක්ඛුසොතවත්ථුවසා, දසකා ච තයො පරං;
ජීවිතනවකඤ්චෙව, රූපාවචරභූමියං.

827. හොන්ති සන්ධිපවත්තීසු, චත්තාරො කම්මජා සදා;
පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව, පවත්තෙ උතුචිත්තජා.

828. ජීවිතනවකඤ්චෙකං, පටිසන්ධිපවත්තියං;
පවත්තෙ උතුජඤ්චෙති, ද්වෙධාසඤ්ඤීනමුද්දිසෙ.

829. ඉච්චුප්පත්තිකමං ඤත්වා, විභාවෙය්‍ය තතො පරං;
කලාපානඤ්ච රූපානං, සම්භවාසම්භවම්පි ච.

830. ඉන්ද්‍රියබද්ධසන්තානෙ, සබ්බෙ සම්භොන්ති සම්භවා;
කලාපා චෙව රූපානි, තථා සන්තතිරාසයො.

831. බහිද්ධා මතකායෙ ච, නොපලබ්භන්ති කම්මජා;
චිත්තොජජා කලාපා ච, උතුජා ලහුතාදයො.

832. තථා සුද්ධට්ඨකසද්ද-නවකඤ්චොතු සබ්බථා;
කලාපා තත්ථ ලබ්භන්ති, ද්වෙ ච රූපානි උද්දිසෙ.

833. තෙසමුට්ඨානිකා සබ්බෙ, කලාපා නත්ථි සන්ධියං;
උප්පාදකාලෙ සබ්බත්ථ, ජරතානිච්චතාපි ච.

834. කලාපා කම්මජා සන්ති, ජාතිරූපඤ්ච සන්ධියං;
රූපානි ච කලාපා ච, සබ්බෙපි ච පවත්තියං.

835. සන්ති සබ්බානි රූපානි, කාමෙසු චතුසම්භවා;
ජීවිතනවකං හිත්වා, කලාපා හොන්ති වීසති.

836. දසකෙස්වෙව ගහිතං, විසුං කාමෙ න ලබ්භති;
ජීවිතනවකං නාම, රූපලොකෙ විසුං සියා.

837. ආහාරජකලාපා ච, භාවා ද්වෙ චාදිකප්පිකෙ;

ආදිකාලෙ න ලබ්භන්ති, පච්ඡා ලබ්භන්ති කෙච්පි.

838. ඝානජිව්හාකායභාව-දසකා රූපභූමියං;
ආහාරජකලාපා ච, න ලබ්භන්තෙව සබ්බථා.

839. චක්ඛුසොතවත්ථුසද්දා, කලාපා චිත්තජාපි ච;
අසඤ්ඤිභූමියං පුබ්බෙ, වුත්තාපි ච න ලබ්භරෙ.

840. කලාපා සත්ත රූපානි, පඤ්ච රූපෙස්වසඤ්ඤිසු;
නත්ථෙකාදස රූපානි, කලාපෙකූනවීසති.

841. තස්මා තෙවීස රූපානි, කලාපා පන චුද්දස;
තෙසමුට්ඨානිකා සන්ති, රූපාවචරභූමියං.

842. සත්තරසෙව රූපානි, කලාපා ද්වෙ ද්විසම්භවා;
අසඤ්ඤීනං තු සම්භොන්ති, නත්ථාරූපෙසු කිඤ්චිපි.

843. උප්පත්තික්කමමිච්චෙවං, සම්භවාසම්භවම්පි ච;
කලාපානඤ්ච රූපානං, යථායොගං විභාවයෙති.

ඉති රූපවිභාගෙ උප්පත්තිකථා නිට්ඨිතා.

එකවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

ද්වාවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

22. පකිණ්ණකකථා

844. ඉත්ථං රූපානමුප්පත්තිං, දීපෙත්වා දානි වුච්චති;
පවත්තිකොසල්ලත්ථාය, තත්ථෙවෙතං පකිණ්ණකං.

845. දුවිධා සන්ධියො තත්ථ, මිස්සාමිස්සවිභාගතො;
තිවිධාපි චෙකචතු-පඤ්චවොකාරභෙදතො.

846. රූපමත්තා අසඤ්ඤීනං, නාමාභාවා අමිස්සිතා;
නාමමත්තා අරූපීනං, රූපාභාවාති ච ද්විධා.

847. කාමාවචරිකා චෙව, රූපාවචරිකාති ච;
දුවිධා මිස්සිතා චෙති, භවන්ති ච චතුබ්බිධා.

848. එකච්චතුවොකාරා ච, අමිස්සා පඤ්ච සන්ධියො;
ඡබ්බීසතිවිධා මිස්සා, පඤ්චවොකාරසන්ධියො.

849. ඉත්ථං භූමිප්පභෙදෙන, එකතිංසවිධාපි ච;
සන්තතිරාසිභෙදෙන, සියුං තිංසවිධා කථං.

850. රූපසන්තතිසීසානං ,
රාසයො සත්තවීසති;
වුත්තා කාමෙ වසා තෙසං,
සත්තකා කාමසන්ධියො.

851. වෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාර-විඤ්ඤාණක්ඛන්ධසඞ්ගහා;
සබ්බත්ථාපි චතස්සොව, නාමසන්තතියො සියුං.

852. ඉච්චුභින්නං වසා හොන්ති, තත්ථෙකාදසකාදයො;
සන්තතිරාසයො පුබ්බෙ, විභත්තා සත්තකාදයො.

853. එකාදසකදසක-නවට්ඨසත්තකා සියුං;
ඡක්කෙන සද්ධිං විඤ්ඤෙය්‍යා, තස්මා තත්ථ ඡ සඞ්ගහා.

854. අට්ඨ සන්තතියො හොන්ති, රූපලොකෙන මිස්සිතා;
අට්ඨකො රාසි තත්ථෙකො, තස්මා සන්තති වුච්චති.

855. ජීවිතනවකො ත්වෙකො, අසඤ්ඤී පටිසන්ධියං;
අරූපීනං චතස්සොපි, නාමසන්තතියො සියුං.

856. ඉච්චෙකකචතුක්කානං, වසෙන ද්වෙ අමිස්සිතා;
අට්ඨවීසඤ්ච මිස්සාති, තිංසෙව හොන්ති සන්ධියො.

857. එකුප්පාදනිරොධා ච, අමිස්සා තත්ථ රාසයො;
මිස්සිතානං විභාගොයං, යථායොගං කථීයති.

858. උප්පාදට්ඨිතිභඞ්ගානං, වසා තීණි ඛණානිපි;
සමානානෙව නාමානං, එකචිත්තක්ඛණං මතං.

859. තුල්‍යාමුප්පාදභඞ්ගානං, රූපානම්පි ඛණද්වයං;
එකූනපඤ්ඤාසමත්තං, ඨිතික්ඛණමුදීරිතං.

860. නාමරූපානමුප්පාදො, භඞ්ගොපි හි සමො මතො;
දන්ධං හි වත්තිකං රූපං, නාමං තු ලහුවත්තිකං.

861. තථා හි රූපෙ තිට්ඨන්තෙ, චිත්තුප්පාදා තු සොළස;
උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිත්වා, භිජ්ජන්ති ච ලහුං ලහුං.

862. තස්මා හි එකපඤ්ඤාස-ඛණරූපක්ඛණං තථා;
සත්තරසචිත්තක්ඛණං, තිඛණන්ති ච වුච්චති.

863. චිත්තක්ඛණං හි තිණ්ණන්නං, තත්ථ විඤ්ඤත්තිකද්වයං;
ලක්ඛණත්තයරූපං තු, සලක්ඛණවවත්ථිතං.

864. තස්මා හිත්වා ද්වයඤ්චෙතං, බාවීසතිවිධම්පි ච;
රූපං නාම චතුක්කඤ්ච, සලක්ඛණනියාමිතං.

865. එකුප්පාදනිරොධා ච, තත්ථ තුල්‍යාක්ඛණා මතා;
අතුල්‍යාක්ඛණධම්මානං, සියා භෙදං යථාරහං.

866. පටිසන්ධික්ඛණෙ ජාතං, තස්මා රූපං තතො පරං;
සත්තරසමචිත්තස්ස, භඞ්ගෙන සහ භිජ්ජති.

867. තස්ස ඨිතික්ඛණෙ ජාතං, රූපම්පි ච තතො පරං;
අට්ඨාරසමචිත්තස්ස, උප්පාදෙ පන භිජ්ජති.

868. තස්ස භඞ්ගක්ඛණෙ ජාතං, රූපම්පි ච තතො පරං;
අට්ඨාරසමචිත්තස්ස, ඨිතිකාලෙසු භිජ්ජති.

869. තථා දුතියචිත්තස්ස, උප්පාදම්හි සමුට්ඨිතං;
අට්ඨාරසමචිත්තස්ස, භඞ්ගෙන සහ භිජ්ජති.

870. ඉති වුත්තනියාමෙන, සජාතික්ඛණතො පරං;
ඨත්වා එකූනපඤ්ඤාස, ඛණානි පුන භිජ්ජති.

871. තස්මා එකූනපඤ්ඤාස, කලාපා සහ වත්තරෙ;
එකො ජායති එකො ච, භිජ්ජතීති ච සබ්බථා.

872. එකසන්තතිසම්බන්ධා, කලාපා සහ කම්මජා;
යථානුපුබ්බසට්ඨිතා, එකපඤ්ඤාස ලබ්භරෙ.

873. සත්තවීස පනිච්චෙවං, කාමෙ ද්වෙ රූපභූමියං;
රූපසන්තතිසීසානං, රාසයො සත්තකාදයො.

874. එකූනතිංස සබ්බෙපි, කම්මජාතා යථාරහං;
එකපඤ්ඤාස සට්ඨිකා, පවත්තන්ති ඛණෙ ඛණෙ.

875. තත්ථ සන්ධික්ඛණෙ ජාතං, සත්තරසමචෙතසො;
උප්පාදෙ භිජ්ජතිච්චෙවං, වුත්තො **අට්ඨකථානයො**.

876. තං නයං පටිබාහිත්වා, චිත්තෙන සහ භිජ්ජති;
චිත්තෙන සහ ජාතන්ති, වුත්තමාචරියෙන හි.

877. ආනාපානතක්කචාරා , එකුප්පාදනිරොධකා;
වුත්තා හි **යමකෙ** කායවචීසඞ්ඛාරනාමකා.

878. චිත්තුප්පාදක්ඛණෙ ජාතා, උතු තස්ස ඨිතික්ඛණෙ;
රූපං ජනෙති තත්ථාපි, උතු භඞ්ගක්ඛණෙපි ච.

879. අනුපුබ්බක්කමෙනෙවං, ජාතං රූපං තථාපරං;
අට්ඨාරසමඋප්පාදට්ඨිතිආදීසු භිජ්ජති.

880. ඉත්ථං කලාපා සට්ඨිතා, උතුජාහාරජාපි ච;
එකසන්තතිසම්බන්ධා, එකපඤ්ඤාස ලබ්භරෙ.

881. කලාපා චිත්තජා යස්මා, උප්පාදක්ඛණසම්භූතා;
සට්ඨිකා සහ ලබ්භන්ති, තස්මා සත්තරසෙව තෙ.

882. සබ්බෙපි රූපජනකා, චිත්තුප්පාදෙ යථාසකං;
ජනෙන්ති ඨිතිභඞ්ගෙසු, න ජනෙන්තීති කෙචනා.

883. කුසලාබ්‍යාකතාදීනං, එකුප්පාදනිරොධතා;
ධම්මානං **යමකෙ** වුත්තා, ඉති පාළි වදන්ති ච.

884. කුසලාදිකසම්බන්ධා, තත්ථ තත්ථ හි දෙසිතා;
ඉති වත්වා පුරෙ වුත්තං, ඉච්ඡන්තාචරියා නයං.

885. ඉච්චෙවං චතුසම්භූතා, රූපසන්තතිරාසයො;
රූපානි ච කලාපා ච, එකාබද්ධා යථාරහං.

886. සුත්තපවත්තමත්තානං, සම්බුද්ධානම්පි පාණිනං;
යාව මරණකාලාපි, පවත්තන්ති නිරන්තරං.

887. ආයුක්ඛයා ච මරණං, තථා කම්මක්ඛයා සියා;
උභින්නං වා ඛයා වාථ, උපච්ඡෙදකකම්මුනා.

888. චතුධාපි මරන්තස්ස, තස්සෙවං තු යථාරහං;
සත්තරසචිත්තක්ඛණමත්තසෙසම්හි ජීවිතෙ.

889. උපරිච්චුතිචිත්තස්ස , සත්තරසමචෙතසො;
ඨිතිකාලමුපාදාය, න තු ජායති කම්මජං.

890. තස්සුප්පාදක්ඛණෙ ජාතං,
රූපඤ්ච චුතියා සහ;
භිජ්ජතීති මතො නාම,
තතො හොති ස පුග්ගලො.

891. චිත්තජාහාරජඤ්චාපි, න ජායති තතො පරං;
උතුසම්භවරූපං තු, අවසිස්සති වා න වා.

892. තතො වුත්තනයෙනෙව, මතසත්තො යථාරහං;
මිස්සාමිස්සාහි සන්ධීහි, පුනදෙවොපපජ්ජති.

893. තතො වුත්තනයෙනෙව, එකූනතිංස කම්මජා;
තෙසමුට්ඨානිකා පඤ්ච, චතුත්තිංස සමිස්සිතා.

894. කලාපා රාසයො හොන්ති, සත්තවීසතිභූමිසු;
ඉති සබ්බපකාරෙන, රූපධම්මා පකාසිතාති.

ඉති රූපවිභාගෙ පකිණ්ණකකථා නිට්ඨිතා.

ද්වාවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි රූපවිභාගො.

තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

4. නිබ්බානවිභාගො

23. මූලවිසුද්ධිකථා

895. ඉත්ථං චිත්තං චෙතසිකං, රූපඤ්චෙවාති සඞ්ඛතා;
වුත්තා අසඞ්ඛතං දානි, නිබ්බානන්ති පවුච්චති.

896. සීලවිසුද්ධි ආදිම්හි, තතො චිත්තවිසුද්ධි ච;
දිට්ඨිවිසුද්ධිනාමා ච, කඞ්ඛාවිතරණාපි ච.

897. තතො පරං මග්ගාමග්ග-ඤාණදස්සනනාමිකා;
තථා පටිපදාඤාණ-දස්සනා ඤාණදස්සනං.

898. ඉච්චානුක්කමතො වුත්තා, සත්ත හොන්ති විසුද්ධියො;
සත්තමානුත්තරා තත්ථ, පුබ්බභාගා ඡ ලොකියා.

899. සංවරො පාතිමොක්ඛො ච, තථෙවින්ද්‍රියසංවරො;
ආජීවපාරිසුද්ධි ච, සීලං පච්චයනිස්සිතං.

900. ඉති **සීලවිසුද්ධීති**, සුද්ධමෙතං පවුච්චති;
චතුපාරිසුද්ධිසීලං, ධුතඞ්ගපරිවාරිතං.

901. කසිණානි දසාසුභා, දසානුස්සතියො පන;
අප්පමඤ්ඤා ච සඤ්ඤා ච, චවත්ථාරුප්පකාති ච.

902. **සමථක්කම්මට්ඨානානි,** තාලීසට්ඨකථානයෙ;
පාළියං තු විභත්තානි, අට්ඨතිංසාති වණ්ණිතං.

903. පථවාපො ච තෙජො ච,
වායො නීලඤ්ච පීතකං;
ලොහිතොදාතමාකාසං ,
ආලොකකසිණන්ති ච.

904. **කසිණානි දසෙතානි**, වුත්තානට්ඨකථානයෙ;
අට්ඨෙව පාළියං හිත්වා, අන්තෙ තු කසිණද්වයං.

905. උද්ධුමාතං විනීලඤ්ච, විපුබ්බකං විඛායිතං;
විච්ඡිද්දකඤ්ච වික්ඛිත්තං, හතවික්ඛිත්තලොහිතං.

906. පුළවකං අට්ඨිකඤ්චෙති, **අසුභා දස** දෙසිතා;
රූපකායවිභාගාය, දසකායවිපත්තියා.

907. බුද්ධෙ ධම්මෙ ච සඞ්ඝෙ ච, සීලෙ චාගෙ ච අත්තනා;
දෙවතොපසමායඤ්ච, සත්තානුස්සතියො කමා.

908. මරණස්සති නාමෙකා, තථා කායගතාසති;
ආනාපානස්සතිච්චෙවං, **දසානුස්සතියො** මතා.

909. මෙත්තා කරුණා මුදිතා, උපෙක්ඛාති චතුබ්බිධා;
වුත්තා බ්‍රහ්මවිහාරා ච, **අප්පමඤ්ඤාති** තාදිනා.

910. එකාහාරෙ **පටික්කූල-සඤ්ඤා** නාමෙකමෙව තු;
චතුධාතුවවත්ථානං, චතුධාතුපරිග්ගහො.

911. ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චමථාපරං;
ආකිඤ්චඤ්ඤං තථා නෙව-සඤ්ඤානාසඤ්ඤනාමකං.

912. ඉච්චානුක්කමතො වුත්තා, අරූපජ්ඣානිකා පන;
අරූපකම්මට්ඨානානි, චත්තාරොපි පකිත්තිතා.

913. කසිණාසුභකොට්ඨාසෙ, ආනාපානෙ ච සබ්බථා;
දිස්වා සුත්වා ඵුසිත්වා වා, පරිකම්මං තු කුබ්බතො.

914. උග්ගහො නාම සම්භොති, නිමිත්තං තත්ථ යුඤ්ජතො;

පටිභාගො තමාරබ්භ, තත්ථ වත්තති අප්පනා.

915. සාධු සත්තා සුඛී හොන්තු, දුක්ඛා මුච්චන්තු පාණිනො;
අහො සත්තා සුඛප්පත්තා, හොන්තු යදිච්ඡකාති ච.

916. උද්දිස්ස වා අනොදිස්ස, යුඤ්ජතො සත්තගොචරෙ;
අප්පමඤ්ඤා පනප්පෙන්ති, අනුපුබ්බෙන වත්තිකා.

917. කසිණුග්ඝාටිමාකාසෙ, පඨමාරුප්පමානසෙ;
තස්සෙව නත්ථිභාවෙ ච, තතියාරුප්පකෙති ච.

918. යුඤ්ජන්තස්ස පනෙතෙසු, ගොචරෙසු චතූසුපි;
අප්පෙන්ති අනුපුබ්බෙන, ආරුප්පාපි චතුබ්බිධා.

919. ආනාපානඤ්ච කසිණං, පඤ්චකජ්ඣානිකං තහිං;
පඨමජ්ඣානිකා වුත්තා, කොට්ඨාසාසුභභාවනා.

920. සුඛිතජ්ඣානිකා තිස්සො, අප්පමඤ්ඤා ච හෙට්ඨිමා;
උපෙක්ඛාරුප්පකා පඤ්ච, උපෙක්ඛාඣානිකාති ච.

921. එකා දසෙකා දස ච, තයො පඤ්චෙති සබ්බථා;
පරිකම්මවසා තිංස, ඡ කොට්ඨාසා යථාක්කමං.

922. පඤ්චකාදිසුඛොපෙක්ඛා, ඣානභෙදා චතුබ්බිධා;
එකච්චතුපඤ්චඣාන-වසෙන තිවිධා සියුං.

923. රූපාරූපවසා ද්වෙ ච, අප්පනාතො පුනෙකධා;
ඉච්චෙවමප්පනා කම්ම-ට්ඨානභෙදා සමිස්සිතා.

924. ද්වෙ ච සඤ්ඤාවවත්ථානා, අට්ඨානුස්සතියොති ච;
සෙසා දස පවුච්චන්ති, උපචාරසමාධිකා.

925. පරිකම්මොපචාරානුලොමගොත්‍රභුතො පරං;
පඤ්චමං වා චතුත්ථං වා, ජවනං හොති අප්පනා.

926. අප්පනාජවනං සබ්බං, ලොකුත්තරමහග්ගතං;
තිහෙතුකපරිත්තානි, පුරිමානි යථාරහං.

927. ආවජ්ජනා ච වසිතා, තංසමාපජ්ජනා තථා;
අධිට්ඨානා ච වුට්ඨානා, පච්චවෙක්ඛණ පඤ්චමා.

928. වසිතාහි වසීභූතා, ඉති කත්වාන පඤ්චහි;
භාවෙන්තස්ස පනප්පෙන්ති, උපරූපරි අප්පනා.

929. යුඤ්ජන්තස්ස තු වුට්ඨාය, කසිණජ්ඣානපඤ්චමා;
පඤ්චාභිඤ්ඤා හි අප්පෙන්ති, රූපසද්දාදිගොචරෙ.

930. ලොකුත්තරා පනප්පෙන්ති, සබ්බෙ නිබ්බානගොචරෙ;
අනිච්චදුක්ඛානත්තාති, භූමිධම්මෙ විපස්සතො.

931. තත්ථ ච පාදකජ්ඣානං, සම්මට්ඨජ්ඣානමෙව වා;
අජ්ඣාසයො ච වුට්ඨාන-ගාමිනී ච විපස්සනා.

932. මග්ගානං ඣානභෙදාය, යථායොගං නියාමතා;
යථාසකං ඵලානං තු, මග්ගා හොන්ති නියාමතා.

933. මග්ගානන්තරමෙවාථ, භූමිධම්මෙ විපස්සතො;
ඵලසමාපත්තියම්පි, අප්පෙති ඵලමානසං.

934. අනුපුබ්බසමාපත්තිං, සමාපජ්ජිස්ස වුට්ඨිතො;
ඣානධම්මෙ විපස්සිත්වා, තත්ථ තත්ථෙව පණ්ඩිතො.

935. චතුත්ථාරුප්පමප්පෙත්වා, එකද්විජවනාපරං;
නිරොධං නාම ඵුසති, සමාපත්තිමචිත්තකං.

936. අරහා වා අනාගාමී, පඤ්චවොකාරභූමියං;
යථාසකං ඵලුප්පාදො, වුට්ඨානන්ති තතො මතො.

937. අප්පනාපරියොසානෙ, සියා සබ්බත්ථ සම්භවා;
භවඞ්ගපාතො තං ඡෙත්වා, ජායතෙ පච්චවෙක්ඛණා.

938. ඉති වුත්තානුසාරෙන, අප්පනානයසඞ්ගහං;
යථායොගං විභාවෙය්‍ය, තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණො.

939. **චිත්තවිසුද්ධි** නාමායං, චිත්තසංක්ලෙසසොධනො;
උපචාරප්පනාභෙදො, සමථො පුබ්බභාගියොති.

ඉති නිබ්බානවිභාගෙ මූලවිසුද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

චතුවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

24. පරිග්ගහවිසුද්ධිකථා

940. සීලචිත්තවිසුද්ධීහි, යථාවුත්තාහි මණ්ඩිතො;
පයොගාසයසම්පන්නො, නිබ්බානාභිරතො තතො.

941. ඛන්ධායතනධාතාදිප්පභෙදෙහි යථාරහං;
ලක්ඛණපච්චුපට්ඨාන-පදට්ඨානවිභාගතො.

942. පරිග්ගහෙත්වා සඞ්ඛාරෙ, නාමරූපං යථාකථං;
වවත්ථපෙන්තො තත්ථෙවමනුපස්සති පඤ්ඤවා.

943. නාමරූපමිදං සුද්ධං, අත්තභාවොති වුච්චති;
නත්ථෙත්ථ කොචි අත්තා වා, සත්තො ජීවො ච පුග්ගලො.

944. යථාපි අඞ්ගසම්භාරා, හොති සද්දො රථො ඉති;
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු, හොති සත්තොති සම්මුති.

945. ඛන්ධායතනධාතූනං, යථායොගමනුක්කමො;
අබ්බොච්ඡින්නො පවත්තන්තො, සංසාරොති පවුච්චති.

946. ඉති නානප්පකාරෙන, තෙභූමකපරිග්ගහො;
භූමිධම්මවවත්ථානං, සුද්ධසඞ්ඛාරදස්සනං.

947. අත්තදිට්ඨිපහානෙන , දිට්ඨිසංක්ලෙසසොධනං;
දිට්ඨිවිසුද්ධි නාමාති, ඤාණමෙතං පවුච්චති.

948. පරිග්ගහිතසඞ්ඛාරො, නාමරූපමපත්ථියා;
තතො පරං යථායොගං, පරිග්ගණ්හති පච්චයෙ.

949. දුක්ඛසමුදයො තත්ථ, තණ්හා සංසාරනායිකා;
සමොධානෙති සඞ්ඛාරෙ, තත්ථ තත්ථුපපත්තියා.

950. තණ්හාසම්භවමෙවෙතං, තස්මා දුක්ඛං පවුච්චති;
තදප්පවත්ති නිබ්බානං, මග්ගො තංපාපකොති ච.

951. චතුසච්චවවත්ථාන-මුඛෙනෙවම්පි පච්චයෙ;
පරිග්ගණ්හන්ති එකච්චෙ, සඞ්ඛාරානමථාපරෙ.

952. ආලොකාකාසවායාපපථවිඤ්ඤුපනිස්සයං;
භවඞ්ගපරිණාමඤ්ච, ලභිත්වාව යථාරහං.

953. ඡ වත්ථූනි ච නිස්සාය, ඡ ද්වාරාරම්මණානි ච;
පටිච්ච මනසිකාරං, පවත්තන්ති අරූපිනො.

954. යථාසකසමුට්ඨානං , විභාගෙහි ච රූපිනො;
පවත්තන්ති එකච්චෙති, පරිග්ගණ්හන්ති පච්චයෙ.

955. අවිජ්ජාපච්චයා හොන්ති, සඞ්ඛාරා තු තතො තථා;
විඤ්ඤාණං නාමරූපඤ්ච, සළායතනනාමකං.

956. ඵස්සො ච වෙදනා තණ්හා, උපාදානං භවො තතො;
ජාති ජරා මරණඤ්ච, පවත්තති යථාරහං.

957. තතො සොකො පරිදෙවො, දුක්ඛඤ්චෙව තථාපරං;
දොමනස්සමුපායාසො, සම්භොති ච යථාරහං.

958. එතස්ස කෙවලස්සෙවං, දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සම්භවො;
පටිච්චසමුප්පාදොව, නත්ථඤ්ඤො කොචි කාරකො.

959. තත්ථාවිජ්ජාදයො ද්වෙපි, අද්ධාතීතො අනාගතො;
ජාතාදයොපරෙ අට්ඨ, පච්චුප්පන්නොති වණ්ණිතො.

960. පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානෙඤ්ජවසා, සඞ්ඛාරා තිවිධා තථා;
භවෙකදෙසො කම්මඤ්ච, කම්මවට්ටන්ති වුච්චති.

961. අවිජ්ජාතණ්හුපාදානා, ක්ලෙසවට්ටමථාපරෙ;
විපාකවට්ටං සත්තාපි, උපපත්තිභවොපි ච.

962. අවිජ්ජාසඞ්ඛාරානං තු, ගහණෙ ගහිතාව තෙ;
තණ්හුපාදානභවාති, අතීතෙ පඤ්ච හෙතවො.

963. තණ්හුපාදානභවානං, ගහණෙ ගහිතාව තෙ;
අවිජ්ජා සඞ්ඛාරා චෙති, පච්චුප්පන්නෙපි පඤ්චකෙ.

964. විඤ්ඤාණාදිසරූපෙන, දස්සිතං ඵලපඤ්චකං;
තථා තදෙව ජාතාදි-නාමෙනානාගතන්ති ච.

965. අතීතෙ හෙතවො පඤ්ච, ඉදානි ඵලපඤ්චකං;
ඉදානි හෙතවො පඤ්ච, ආයතිං ඵලපඤ්චකං.

966. හෙතුඵලං ඵලහෙතු, පුන හෙතුඵලානි ච;
තිසන්ධි චතුසඞ්ඛෙපං, වීසතාකාරමබ්‍රවුං.

967. අත්ථධම්මපටිවෙධ-දෙසනානං යථාරහං;
ගම්භීරත්තා චතුන්නම්පි, චතුගම්භීරතා මතා.

968. එකත්තනානත්තනයා, අබ්‍යාපාරනයොපරො;
තථෙවංධම්මතා චෙති, නයා වුත්තා චතුබ්බිධා.

969. ජරාමරණසොකාදි-පීළිතානමභිණ්හසො;
ආසවානං සමුප්පාදා, අවිජ්ජා ච පවත්තති.

970. අවිජ්ජාපච්චයා හොන්ති, සඞ්ඛාරාපි යථා පුරෙ;
බද්ධාවිච්ඡෙදමිච්චෙවං, භවචක්කමනාදිකං.

971. තණ්හාවිජ්ජානාභිකං තං, ජරාමරණනෙමිකං;
සෙසාකාරාදිසටිකං, තිභවාරථයොජිතං.

972. තිඅද්ධඤ්ච තිවට්ටඤ්ච, තිසන්ධිසටිකං තථා;
චතුසඞ්ඛෙපගම්භීරනයමණ්ඩිතදෙසනං.

973. වීසතාකාරවිභාගං, ද්වාදසාකාරසඞ්ගහං;
ධම්මට්ඨිතීති දීපෙන්ති, ඉදප්පච්චයතං බුධා.

974. පටිච්චසමුප්පාදොයං, පච්චයාකාරනාමතො;
සඞ්ඛෙපතො ච විත්ථාරා, විවිධාකාරභෙදතො.

975. ජනෙති පච්චයුප්පන්නෙ, අවිජ්ජාදිපවත්තියා;
අවිජ්ජාදිනිරොධෙන, නිරොධෙති ච සබ්බථා.

976. පච්චයප්පච්චයුප්පන්න-වසෙනෙව පවත්තති;
සංසාරොයන්ති එකච්චෙ, පරිග්ගණ්හන්ති පච්චයෙ.

977. සමන්තපට්ඨානමහාපකරණවිභාගතො;
එකච්චෙ පරිග්ගණ්හන්ති, චතුවීසති පච්චයෙ.

978. ඉති නානප්පකාරෙන, පච්චයානං පරිග්ගහො;
සප්පච්චයනාමරූපං, චවත්ථානන්ති වෙදිතං.

979. ඉදප්පච්චයතාඤාණං, පච්චයාකාරදස්සනං;
ධම්මට්ඨිති යථාභූතඤාණදස්සනනාමකං.

980. කාලත්තයවිභාගෙසු , කඞ්ඛාසංක්ලෙසසොධනං;
කඞ්ඛාවිතරණා නාම, විසුද්ධීති පවුච්චතීති.

ඉති නිබ්බානවිභාගෙ පරිග්ගහවිසුද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

චතුවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

පඤ්චවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

25. විපස්සනාවුද්ධිකථා

981. සීලචිත්තදිට්ඨීකඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධියො ;
පත්වා කලාපතො තාව, සම්මසෙය්‍ය තතො පරං.

982. කලාපතො සම්මසනං, උදයබ්බයදස්සනං;
භඞ්ගඤාණං භයඤාණං, තථාදීනවනිබ්බිදා.

983. මුච්චිතුකම්‍යතාඤාණං, පටිසඞ්ඛානුපස්සනා;
සඞ්ඛාරුපෙක්ඛානුලොමමිච්චානුක්කමතො ඨිතා.

984. විපස්සනාති වක්ඛාතා, දසඤාණපරම්පරා;
ලක්ඛණත්තයමාහච්ච, සඞ්ඛාරෙසු පවත්තති.

985. තස්මා කලාපතො තාව, සම්මසෙය්‍ය තිලක්ඛණං;
සම්මසිත්වා අතීතාදිඛන්ධායතනධාතුයො.

986. අනිච්චා තෙ ඛයට්ඨෙන, ඛන්ධා දුක්ඛා භයට්ඨතො;
අනත්තා අසාරකට්ඨෙන, ඉච්චාභිණ්හං විචින්තයං.

987. තස්සෙවං සම්මසන්තස්ස, උපට්ඨාති තිලක්ඛණං;
සඞ්ඛාරෙසු තතො යොගී, ඛණසන්තතිඅද්ධතො.

988. පච්චුප්පන්නාන ධම්මානං, උදයඤ්ච වයං තථා;
පඤ්ඤාසාකාරභෙදෙහි, අනුපස්සති තත්ථ හි.

989. අවිජ්ජාතණ්හාකම්මානං, උදයා ච නිරොධතො;
සමුදයා නිරොධා ච, පඤ්චන්නං දස්සිතා තථා.

990. රූපස්සාහාරතො තිණ්ණං, ඵස්සතො නාමරූපතො;
විඤ්ඤාණස්සෙති සබ්බෙපි, චත්තාලීස සමිස්සිතා.

991. නිබ්බත්තිලක්ඛණං භඞ්ග-
ලක්ඛණඤ්චෙත්ථ පස්සතො;
ඛණතොදයතො චෙති,
සමපඤ්ඤාස හොන්ති තෙ.

992. ඉති ඛන්ධමුඛෙනෙතෙ, විභත්තා උදයබ්බයා;
ආයතනාදිභෙදෙහි, යොජෙතබ්බා යථාරහං.

993. උදයඤ්ච වයඤ්චෙවං, පස්සතො තස්ස යොගිනො;
විභූතා හොන්ති සඞ්ඛාරා, සමුට්ඨාති තිලක්ඛණං.

994. බොධිපක්ඛියධම්මා ච,
තෙ පස්සන්ති විසෙසතො;
තතො ජායන්තුපක්ලෙසා,
දසොපක්ලෙසවත්ථුකා.

995. ඔභාසො පීති පස්සද්ධි, අධිමොක්ඛො ච පග්ගහො;
සුඛං ඤාණමුපට්ඨානං, උපෙක්ඛා ච නිකන්ති ච.

996. තණ්හාමානදිට්ඨිග්ගාහවසෙන තිවිධෙපි තෙ;
අස්සාදෙන්තො උන්නමන්තො, මමායන්තො කිලිස්සති.

997. මග්ගං ඵලඤ්ච නිබ්බානං, පත්තොස්මීති අකොවිදො;
වෙක්ඛබුජ්ඣාති මඤ්ඤන්තො, පප්පොති අධිමානිකො.

998. මග්ගාදයො න හොන්තෙතෙ,
තණ්හාගාහාදිවත්ථුතො;
තණ්හාමානදිට්ඨියො වුපක්ලෙසා පරිපන්ථකා.

999. පොරාණමෙව ඛන්ධානං, උදයබ්බයදස්සනං;
තිලක්ඛණාරම්මණතො, මග්ගො නිබ්බානපච්චයො.

1000 ඉති මග්ගං අමග්ගඤ්ච, විසොධෙන්තස්ස සිජ්ඣති;
විසුද්ධි ච **මග්ගාමග්ගඤාණදස්සන**නාමිකා.

1001 තථාපරා විසුද්ධීනං, උදයබ්බයදස්සනං;
ආදිං කත්වා **පටිපදාඤාණදස්සන**නාමිකා.

1002 පච්ඡා සංක්ලෙසවික්ඛෙපවිසුද්ධන්තං යථා පුරෙ;
පටිපජ්ජති මෙධාවී, උදයබ්බයදස්සනං.

1003 ඉති බොදයබ්බයානුපස්සනාඤාණවීරියං;
සික්ඛන්තස්සාචිරෙනෙව, පරිපක්කා විපස්සනා.

1004 පහායොදයවොහාරං, වයමෙවාධිමුච්චතො;
උප්පාදාභොගමොහාය, භඞ්ගමෙවානුතිට්ඨති.

1005 තතො නිජ්ඣරධාරාව, ගඞ්ගාවාරොදකං විය;
භිජ්ජමානතිණානිව, පටිපජ්ජා සිඛා විය.

1006 පතන්තෙ ච වයන්තෙ ච, භිජ්ජන්තිච්චෙව සඞ්ඛතෙ;
පස්සතො තස්ස භඞ්ගානුපස්සනාඤාණමීරිතං.

1007 තතො භයානුපස්සනා, සභයාති විපස්සතො;
ආදීනවානුපස්සනා-ඤාණං ආදීනවාති ච.

1008 නිබ්බිදානුපස්සනා ච, නිබ්බින්දන්තස්ස යොගිනො;
මුච්චිතුකම්‍යතාඤාණං, තතො මුච්චිතුමිච්ඡතො.

1009 නිච්චා චෙ න නිරුජ්ඣෙය්‍යා, න බාධෙය්‍යා සුඛා යදි;
වසෙ වත්තෙය්‍යා අත්තා චෙ, තදභාවා න තෙ තථා.

1010 සුට්ඨු මුච්චිතුමිච්චෙවං, පටිපච්චක්ඛතො තතො;
පටිසඞ්ඛානුපස්සනා-ඤාණං ජාතන්ති වුච්චති.

1011 සාධුකං පටිසඞ්ඛාය, සඞ්ඛාරෙසු තිලක්ඛණං;
සුපරිඤ්ඤාතසඞ්ඛාරෙ, තථෙව පටිපස්සති.

1012 අනිච්චා දුක්ඛානත්තා ච, සඞ්ඛාරාව න චාපරො;
අත්තා වා අත්තනීයං වා, නාහං න තු මමාති ච.

1013 තතොව තත්ථ මජ්ඣත්තො, නන්දිරාගවිනිස්සටො;
අත්තත්තනියභාවෙන, සඞ්ඛාරෙස්වජ්ඣුපෙක්ඛති.

1014 සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාසඞ්ඛාතං, ඤාණං තස්ස ඉතීරිතං;
තතො වුට්ඨානසට්ඨිතං, අනුලොමන්ති වුච්චති.

1015 සුපරිඤ්ඤාතසඞ්ඛාරෙ, සුසම්මට්ඨතිලක්ඛණෙ;
උපෙක්ඛන්තස්ස තස්සෙව, සිඛාපත්තා විපස්සනා.

1016 සඞ්ඛාරධම්මෙ ආරබ්භ, තාව කාලං පවත්තති;
තීරදස්සීව සකුණො, යාව පාරං න පස්සති.

1017 යදා පස්සති නිබ්බානං, වුට්ඨානගහිතා තදා;
වුට්ඨානගාමිනී නාම, සානුලොමා පවුච්චති.

1018 ඉති ද්වීහි විසුද්ධීහි, විසුද්ධාය විපස්සතො;
විපස්සනාපටිපදං, පූරෙතීති පවුච්චතීති.

ඉති නිබ්බානවිභාගෙ විපස්සනාවුද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

ඡබ්බීසතිමො පරිච්ඡෙදො

26. වුට්ඨානවිසුද්ධිකථා

1019 තස්සෙවං පටිපන්නස්ස, සිඛාපත්තා විපස්සනා;
වුට්ඨානගාමිනී නාම, යදා හොති තදා පන.

1020 පරිකම්මොපචාරානුලොමගොත්‍රභුතො පරං;
මග්ගො තතො ඵලං හොති, භවඞ්ගා පච්චවෙක්ඛණා.

1021 පරිකම්මොපචාරානුලොමසඞ්ඛාතගොචරා ;
මග්ගස්සාවජ්ජනං හුත්වා, නිබ්බානෙ හොති ගොත්‍රභූ.

1022 චතුත්ථං පඤ්චමං වාථ, ඡට්ඨං වාපි යථාරහං;
අප්පෙති මග්ගජවනං, නිබ්බානෙ සකිමෙව තං.

1023 තතො ඵලානි තීණි ද්වෙ, එකං වාථ යථාක්කමං;
මග්ගාවසෙසනිරොධමග්ගවුට්ඨානවීථියං.

1024 තතො භවඞ්ගපාතොව,
තං ඡෙත්වා පච්චවෙක්ඛණා;
තිස්සො පඤ්චවිධා හොන්ති,
යථායොගං තථා හි ච.

1025 මග්ගං ඵලඤ්ච නිබ්බානං, අවස්සං පච්චවෙක්ඛති;
හීනෙ කිලෙසෙ සෙසෙ ච, පච්චවෙක්ඛති වා න වා.

1026 තතො ච පුන සඞ්ඛාරෙ, විපස්සන්තො යථා පුරෙ;
අප්පෙති අනුපුබ්බෙන, සෙසමග්ගඵලානි ච.

1027 තත්ථ වුච්චන්ති නිබ්බාන-ඵලමග්ගවිපස්සනා;
සුඤ්ඤතා චානිමිත්තා ච, තථාපණිහිතානි ච.

1028 සුඤ්ඤතාවිපස්සනාදිනාමෙන හි විපස්සති;
විමොක්ඛමුඛභූතාති, තිවිධා භාජිතා තථා.

1029 සුඤ්ඤතාදිකනාමෙන, විමොක්ඛා තිවිධා මතා;
නිබ්බානඵලමග්ගා ච, සමාපත්තිසමාධයො.

1030 තත්ථෙව පඨමභූමිං, පත්තො අරියපුග්ගලො;
සත්තක්ඛත්තුපරමො සො, **සොතාපන්නො**ති වුච්චති.

1031 පත්තො දුතියභූමිඤ්ච, **සකදාගාමි**නාමකො;
සකිමෙව ඉමං ලොකං, ආගන්ත්වා හොති මානුසං.

1032 පත්තො තතියභූමිඤ්ච, **අනාගාමී**ති වුච්චති;
බ්‍රහ්මලොකා අනාගන්ත්වා, ඉධකාමොපපත්තියා.

1033 පත්තො චතුත්ථභූමිඤ්ච, **අරහා** අග්ගපුග්ගලො;
දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛග්ගිං, නිබ්බාපෙතීති වුච්චති.

1034 ඉති මග්ගඵලට්ඨානං, වසා අරියපුග්ගලා;
ද්විධාපි චතුධා යුග්ගා, අට්ඨ හොන්ති විභාගතො.

1035 උභතොභාගවිමුත්ත-
විභාගාදිවසා පන;
විභත්තා හොන්ති සත්තෙතෙ,
යථායොගං තථා හි ච.

1036 සද්ධාධුරස්සානිච්චතො, වුට්ඨානං දුක්ඛතොපි ච;
පඤ්ඤාධුරස්සානත්තතො, ඉති දීපෙන්ති පණ්ඩිතා.

1037 සද්ධානුසාරී ආදිම්හි, මජ්ඣෙ සද්ධාවිමුත්තකො;
අන්තෙ පඤ්ඤාවිමුත්තොව, තස්මා සද්ධාධුරො සියා.

1038 ධම්මානුසාරී ආදිම්හි, දිට්ඨිප්පත්තො තතොපරි;
අන්තෙ පඤ්ඤාවිමුත්තොව, හොති පඤ්ඤාධුරොපි ච.

1039 සමථයානිකා චෙව, රූපානුත්තරපාදකා;
විපස්සනායානිකා ච, සබ්බෙ සුක්ඛවිපස්සකා.

1040 ධුරවුට්ඨානභෙදෙන, හොන්ති පඤ්චෙව සබ්බථා;
ආරුප්පපාදකා චාපි, ආදිම්හි දුවිධා තථා.

1041 ඡසු ඨානෙසු මජ්ඣකෙ, කායසක්ඛීති භාසිතා;
උභතොභාගවිමුත්තො, අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො.

1042 ඉත්ථං වුත්තයානධුර-වුට්ඨානානං විභාගතො;
මග්ගප්ඵලභූමියො ච, සත්තට්ඨාරියපුග්ගලා.

1043 තත්ථ චානුත්තරඤාණං, සච්චානං පටිවෙධකං;
සමුච්ඡෙදප්පහානෙන, ක්ලෙසානුසයසොධනං.

1044 චතුමග්ගවිභාගෙන, වුට්ඨානන්ති පකිත්තිතං;
ඤාණදස්සනවිසුද්ධි, නාම හොති තථාපි ච.

1045 මග්ගො ච පරිජානාති, දුක්ඛං තෙභූමකං තථා;
යථායොගං පජහති, තණ්හාසමුදයම්පි ච.

1046 නිරොධං සච්ඡිකරොති, මග්ගසච්චමනුත්තරං;
භාවනාවීථිමොතිණ්ණො, භාවෙතීති පවුච්චති.

1047 දිට්ඨිග්ගතවිචිකිච්ඡා-සීලබ්බතමසෙසතො;
අපායගමනීයඤ්ච, රාගදොසාදිකත්තයං.

1048 තදෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ ච, සහජාතප්පහානතො;
පජහාති **සොතාපත්ති-මග්ගො** පඨමභූමිකො.

1049 තදෙකට්ඨෙ පජහති, රාගදොසාදිකෙපි ච;
ථූලෙ තු **සකදාගාමි-මග්ගො** දුතියභූමිකො.

1050 පජහාති **අනාගාමි-මග්ගො** නිරවසෙසතො;
කාමරාගබ්‍යාපාදෙ ච, තදෙකට්ඨෙ ච සම්භවා.

1051 රූපාරූපරාගමානු-ද්ධච්චාවිජ්ජාති පඤ්චකං;
අග්ගමග්ගො පජහති, ක්ලෙසෙ සෙසෙ ච සබ්බථා.

1052 ඉති සච්චපටිවෙධං, ක්ලෙසක්ඛයඵලාවහං;
මග්ගඤාණං පකාසෙන්ති, විසුද්ධිං සත්තමං බුධා.

1053 ඡබ්බිසුද්ධිකමෙනෙවං, සබ්බථාය විසුද්ධියා;
සත්තමායානුපත්තබ්බං, නිබ්බානන්ති පවුච්චති.

1054 ක්ලෙසක්ඛයකරං තාණං, සංසාරාතික්කමං පරං;
පාරිමං තීරමභයං, සබ්බසඞ්ඛාරනිස්සටං.

1055 තෙනම්මදනිම්මදනං , පිපාසවිනයාදිනා;
ක්ලෙසසංසාරසඞ්ඛාර-පටිපක්ඛනිදස්සිතං.

1056 අජරාමරමච්චන්ත-මනුප්පාදමසඞ්ඛතං;
අනුත්තරමසඞ්ඛාරං, අනන්තමතුලඤ්ච තං.

1057 පරමත්ථමනොපම්මං, සන්ති අප්පටිමං සුඛං;
නිරොධසච්ච නිබ්බානං, එකන්තං අමතං පදං.

1058 සොපාදිසෙසනිබ්බාන-ධාතු චෙව තථාපරා;
අනුපාදිසෙසා චෙති, දුවිධා පරියායතො.

1059 සුඤ්ඤතං චානිමිත්තඤ්ච, තථාපණිහිතන්ති ච;
අත්තාදිගාහාභාවෙන, තිවිධාපි ච භාසිතං.

1060 ක්ලෙසසංසාරසඞ්ඛාර-පච්චනීකවිභාගතො;
භවක්ඛයාදිභෙදෙහි, බහුධාපි පවුච්චති.

1061 තදෙවමච්චුතං ධම්මං, ලොකුත්තරමකාලිකං;
වානාභාවා වානාතීතො, **“නිබ්බාන”**න්ති පකිත්තිතං.

ඉති නිබ්බානවිභාගෙ වුට්ඨානවිසුද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

ඡබ්බීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි නිබ්බානවිභාගො.

සත්තවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

5. පඤ්ඤත්තිවිභාගො

27. පභෙදකථා

1062. චිත්තං චෙතසිකං රූපං, නිබ්බානම්පි ච භාසිතං;
තස්මා දානි යථායොගං, පඤ්ඤත්තිපි පවුච්චති.

1063. සා චායං අත්ථපඤ්ඤත්ති-නාමපඤ්ඤත්තිභෙදතො;
දුවිධා හොති පඤ්ඤත්ති, අත්ථපඤ්ඤත්ති තත්ථ ච.

1064. සත්තසම්භාරසණ්ඨාන-සඞ්ඝාටපරිණාමතො;
විකප්පුපට්ඨානාකාරවොහාරාභිනිවෙසතො.

1065. තථා පවත්තසඞ්කෙතසිද්ධා අත්ථා පකප්පිතා;
පඤ්ඤාපීයන්ති නාමාති, **පඤ්ඤත්තීති** පකිත්තිතා.

1066. අත්ථා හි පරමත්ථත්ථා, පඤ්ඤත්තත්ථාති ච ද්විධා;
තත්ථ ච පරමත්ථත්ථා, සච්චිකට්ඨා සලක්ඛණා.

1067. පඤ්ඤත්තත්ථා සච්චිකට්ඨසලක්ඛණසභාවතො;
අඤ්ඤථා ගහිතා තංතමුපාදාය පකප්පිතා.

1068. තස්මා උපාදාපඤ්ඤත්ති, අත්ථපඤ්ඤත්තිනාමකා;
පඤ්ඤපෙතබ්බනාමාව, පඤ්ඤත්තත්ථාව සබ්බථා.

1069. පරමත්ථා යථාවුත්තා, චිත්තචෙතසිකාදයො;
පඤ්ඤත්තා ඉත්ථිපුරිසමඤ්චපීඨපටාදයො.

1070. යෙන වුච්චති තං නාමං, පඤ්ඤපෙතීති වුච්චති;
පඤ්ඤත්තීති ච සා නාමපඤ්ඤත්තීති තතො මතා.

1071. සඞ්ඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති, වොහාරොති ච භාසිතා;
චතුධා පඤ්ඤපෙතබ්බපඤ්ඤත්තීති හි වණ්ණිතා.

1072. තතො නාමං නාමකම්මං, නාමධෙය්‍යං අථාපරං;
නිරුත්ති බ්‍යඤ්ජනමභිලාපොති පන භාසිතා.

1073. නාමපඤ්ඤත්ති නාමාති, පඤ්ඤත්ති දුවිධා කතා;
සබ්බෙව ධම්මා පඤ්ඤත්තිපථාති පන භාසිතා.

1074. පරමත්ථපඤ්ඤත්තත්ථා, දුවිධා හොන්ති තත්ථ ච;
පඤ්ඤත්තිපථාව හොන්ති, පරමත්ථා සලක්ඛණා.

1075. පඤ්ඤත්තත්ථා පඤ්ඤත්ති ච, පඤ්ඤපෙතබ්බමත්තතො;
පඤ්ඤත්තිපථා ච නාමපඤ්ඤත්තිපථභාවතො.

1076. නාමම්පි පඤ්ඤාපෙතබ්බමෙව කිඤ්චාපි කෙනචි;
නාමමෙවම්පෙතං තත්ථ, පඤ්ඤත්තිච්චෙව වණ්ණිතං.

1077. පඤ්ඤපෙතබ්බධම්මා ච, තෙසං පඤ්ඤාපිතාපි ච;
ඉච්ඡිතබ්බාපි පඤ්ඤත්තිපථා පඤ්ඤත්තිනානතා.

1078. ඉති වුත්තානුසාරෙන, වුත්තං අට්ඨකථානයෙ;
නයං ගහෙත්වා එත්ථාපි, පඤ්ඤත්ති දුවිධා කතා.

1079. තස්මිම්පි පරමත්ථා ච, සච්චිකට්ඨසලක්ඛණා;
අත්ථා පඤ්ඤත්තිමත්තා ච, අත්ථපඤ්ඤත්තිනාමකා.

1080. තෙසං පඤ්ඤාපිකා චෙව, නාමපඤ්ඤත්තිනාමිකා;
ඉච්චෙවං වණ්ණනාමග්ගෙ, ඤෙය්‍යාත්තා තිවිධා කතා.

1081. පරමත්ථසච්චං නාම, පරමත්ථාව තත්ථ ච;
සච්චිකට්ඨසභාවත්තා, අවිසංවාදකා හි තෙ.

1082. සම්මුතිසච්චං පඤ්ඤත්තිද්වයං වොහාරවුත්තියා;

ලොකසමඤ්ඤාධිප්පායාවිසංවාදකභාවතො.

1083. ඉති සච්චද්වයම්පෙතං, අක්ඛාසි පුරිසුත්තමො;
තෙනාපි නාමසංවිඤ්ඤූ, වොහරෙය්‍යුභයම්පි වා.

ඉති පඤ්ඤත්තිවිභාගෙ පභෙදකථා නිට්ඨිතා.

සත්තවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

අට්ඨවීසතිමො පරිච්ඡෙදො

28. අත්ථපඤ්ඤත්තිකථා

1084 තත්ථ ච පුබ්බාපරිය-පවත්තක්ඛන්ධසම්මතා;
විඤ්ඤත්තින්ද්‍රියවිප්ඵාර-විසෙසොපනිබන්ධනා.

1085 දෙවයක්ඛමනුස්සාදි-නානාභෙදා සලක්ඛිකා;
සත්තපඤ්ඤත්ති නාමායං, ස්වායං සත්තොති සම්මතො.

1086 වට්ටත්තයමුපාදාය,
ඛන්ධායතනවුත්තියා;
කාරකො වෙදකො වායං,
සන්ධාවති භවෙ භවෙ.

1087 තස්මා සංසාරමාපන්නො, සත්තො නාම ස පුග්ගලො;
අභමත්තාපරා ඉත්ථී, පුරිසොති ච කප්පිතො.

1088 ස්වායං ඛන්ධාදිතො සත්තො, අඤ්ඤොති ච න වුච්චති;
ඛන්ධාදිවිනිමුත්තස්ස, සත්තස්සෙව අභාවතො.

1089 ඛන්ධා ඛන්ධානමෙවායං, සත්තොති ච න වුච්චති;
ඛන්ධවොහාරතො තස්ස, අඤ්ඤවොහාරසම්භවා.

1090 ඉච්චෙවං ඛන්ධනානත්තෙ-කත්තමුත්තොපි අත්ථතො;
තබ්බිසෙසාවචරිත-වොහාරො ච තු දිස්සති.

1091 තෙනායං පුග්ගලො සත්තො, ජායතිජ්ජීයාතීති ච;
මීයතීති ච තස්සායං, සංසාරොති පවුච්චති.

1092 මතො ජාතො ච න ස්වෙව, ඛන්ධභෙදොපචාරතො;
නාපරො ස්වෙව සන්තානභෙදාභාවොපචාරතො.

1093 නානත්තෙකත්තමිච්චෙවං, පුග්ගලස්සොපචාරතො;
උච්ඡෙදසස්සතත්තං වා, තස්මා නොපෙති පුග්ගලො.

1094 ඉච්චායං පුග්ගලො නාම, සත්තො සංසාරකාරකො;
ඛන්ධාදිකමුපාදාය, පඤ්ඤත්තොති පවුච්චති.

1095 තස්මා පුග්ගලසඞ්ඛාතා, සංසාරොපනිබන්ධනා;
සත්තපඤ්ඤත්ති නාමාති, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

1096 අජ්ඣත්තිකා ච කෙසාදිකොට්ඨාසා බාහිරෙසු ච;
භූමිපබ්බතපාසාණතිණරුක්ඛලතාදිකා.

1097 භූතසම්භාරනිබ්බත්තිවිභාගපරිකප්පිතා;
තමුපාදාය **සම්භාරපඤ්ඤත්තීති** පවුච්චති.

1098 භූතසම්භාරසණ්ඨානවිභාගපරිකප්පිතා;
සණ්ඨානපඤ්ඤත්ති නාම, ථම්භකුම්භාදිකා මතා.

1099 භූතසම්භාරසඞ්ඝාතවිසෙසපරිකප්පිතා;
සඞ්ඝාතපඤ්ඤත්ති නාම, රථගෙහාදිකා මතා.

1100 භූතසම්භාරවිසෙසපරිණාමපකප්පිතා;
පරිණාමපඤ්ඤත්තීති, දධිභත්තාදිකා මතා.

1101 ඉත්ථමජ්ඣත්තබහිද්ධා , ධම්මා සම්භාරසම්භූතා;
සන්තානවුත්ති සඞ්කෙතසිද්ධා පඤ්ඤත්ති පඤ්චධා.

1102 තථා තථා සමුප්පන්නවිකප්පාභොගසම්මතා;
විකප්පපඤ්ඤත්ති නාම, කාලාකාසදිසාදිකා.

1103 තං තං නිමිත්තමාගම්ම, තතොපට්ඨානකප්පිතා;
උපට්ඨානපඤ්ඤත්තීති, පටිභාගාදිකා මතා.

1104 විසෙසාකාරමත්තාපි, අත්ථන්තරපකප්පිතා;

ආකාරපඤ්ඤත්ති නාම, විඤ්ඤත්තිලහුතාදිකා.

1105. තං තං කාරණමාගම්ම, තථා වොහාරකප්පිතා;
වොහාරපඤ්ඤත්ති නාම, කඨිනාපත්තිආදිකා.

1106. බාලො යො සො ච මෙ අත්තා,
සො භවිස්සාමි මං ච තු;
නිච්චො ධුවො සස්සතොති-
ආදිකා පන සබ්බථා.

1107. තබ්බොහාරනිමිත්තානං, අභාවෙපි පවත්තිතො;
අභිනිවෙසපඤ්ඤත්ති, නාම තිත්ථියකප්පිතා.

1108. ඉච්චෙවං ලොකසාසනතිත්ථායතනකප්පිතා;
සන්තානමුත්තසඞ්කෙතසිද්ධා අත්ථාපි පඤ්චධා.

1109. සඞ්කානවුත්තිසන්තානමුත්තභෙදවසා ද්විධා;
අත්ථපඤ්ඤත්ති නාමායං, දසධා පරිදීපිතා.

1110. ඉති වුත්තප්පකාරෙසු, පඤ්ඤත්තත්ථෙසු පණ්ඩිතා;
පඤ්ඤත්තිමත්තං සන්ධාය, වොහරන්ති යථාකථං.

1111. තදඤ්ඤෙ පන බාලා ච, තිත්ථියාපි අකොවිදා;
පඤ්ඤත්තිමතිධාවිත්වා, ගණ්හන්ති පරමත්ථතො.

1112. තෙ තථා ගහිතාකාරා, අඤ්ඤාණගහිතා ජනා;
මිච්ඡත්තාභිනිවිට්ඨා ච, වඩ්ඪන්ති භවබන්ධනං.

1113. දුවිධෙසුපි අත්ථෙසු, තස්මා පණ්ඩිතජාතිකො;
පරමත්ථපඤ්ඤත්තීසු, විභාගමිති ලක්ඛයෙති.

ඉති පඤ්ඤත්තිවිභාගෙ අත්ථපඤ්ඤත්තිකථා නිට්ඨිතා.

අට්ඨවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

එකූනතිංසතිමො පරිච්ඡෙදො

29. නාමපඤ්ඤත්තිකථා

1114. නාමවොහාරසඞ්කෙතකාරණොපනිබන්ධනා;
යථාවුත්තත්ථසද්දානං, අන්තරා චින්තනා ගතා.

1115. **නාමපඤ්ඤත්ති** නාමායං, අත්ථසද්දවිනිස්සටා;
තංද්වයාබද්ධසඞ්කෙතඤෙය්‍යාකාරොපලක්ඛිතා.

1116. යා ගය්හති නාමසොසගොචරුප්පන්නවීථියා;
පවත්තානන්තරුප්පන්න-මනොද්වාරිකවීථියා.

1117. මඤ්චපීඨාදිසද්දං හි, සොතවිඤ්ඤාණවීථියා;
සුත්වා තමෙව චින්තෙත්වා, මනොද්වාරිකවීථියා.

1118. තතො සඞ්කෙතනිප්ඵන්නං, නාමං චින්තාය ගය්හති;
නාමපඤ්ඤත්තිඅත්ථා තු, තතො ගය්හන්ති සම්භවා.

1119. සද්දනාමත්ථපඤ්ඤත්තිපරමත්ථවසෙන හි;
චතුධා තිවිධා වාථ, චින්තනා තත්ථ ඉච්ඡිතා.

1120. ඉත්ථමට්ඨකථාමග්ගං, වණ්ණෙන්තෙන හි දස්සිතො;
නයො ආචරියෙනෙති, විභාගොයං පකාසිතො.

1121. නත්ථඤ්ඤා කාචි විඤ්ඤත්ති, විකාරසහිතො පන;
සද්දොව නාමපඤ්ඤත්ති, ඉච්චෙකච්චෙහි වණ්ණිතං.

1122. තදෙතං නාමපඤ්ඤත්තිභාවෙනෙකවිධම්පි ච;
නෙරුත්තිකයාදිච්ඡකවසා නාමං ද්විධා භවෙ.

1123. සඤ්ඤාසු ධාතුරූපානි, පච්චයඤ්ච තතො පරං;
කත්වා වණ්ණාගමාදිඤ්ච, සද්දලක්ඛණසාධිතං.

1124. නෙරුත්තිකමුදීරෙන්ති , නාමං යාදිච්ඡකං පදං;
යදිච්ඡාය කතමත්තං, බ්‍යඤ්ජනත්ථවිවජ්ජිතං.

1125. තිවිධම්පි තදන්වත්ථකාදිමඤ්චොපචාරිමං;
නිබ්බචනත්ථසාපෙක්ඛං, තත්ථාන්වත්ථමුදීරිතං.

1126. යදිච්ඡාකතසඞ්කෙතං, කාදිමඤ්චොපචාරිමං;
අතම්භූතස්ස තබ්භාවවොහාරොති පවුච්චති.

1127. තථා සාමඤ්ඤනාමඤ්ච, ගුණනාමඤ්ච කිත්තිමං;
ඔපපාතිකමිච්චෙවං, නාමං හොති චතුබ්බිධං.

1128. මහාජනසම්මතඤ්ච, අන්වත්ථඤ්චෙව තාදිසං;
තීණි නාමානි චන්දාදිනාමං තත්ථොපපාතිකං.

1129. යාදිච්ඡකමාවත්ථිකං, නෙමිත්තකමථාපරං;
ලිඞ්ගිකං රුළ්හිකඤ්චෙති, නාමං පඤ්චවිධං භවෙ.

1130. යාදිච්ඡකං යථාවුඩ්ඪං, වච්ඡදම්මාදිකං පන;
ආවත්ථිකං නෙමිත්තකං, සීලවාපඤ්ඤවාදිකං.

1131. ලිඞ්ගිකං දිට්ඨලිඞ්ගං තු, දණ්ඩීඡත්තීතිආදිකං;
රුළ්හිකං ලෙසමත්තෙන, රුළ්හං ගොමහිංසාදිකං.

1132. විජ්ජමානාවිජ්ජමාන-පඤ්ඤත්තොභයමිස්සිතා;
විභත්තා නාමපඤ්ඤත්ති, ඡබ්බිධා හොති තත්ථ හි.

1133. විජ්ජමානපඤ්ඤත්තීති , විජ්ජමානත්ථදීපිතා;
වුච්චති ඛන්ධායතන-ධාතුපඤ්චින්ද්‍රියාදිකා.

1134. අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති-නාමිකා පරමත්ථතො;
අවිජ්ජමානමඤ්චාදි, අත්ථපඤ්ඤත්තිදීපිතා.

1135 විජ්ජමානෙන අවිජ්ජ-මානපඤ්ඤත්තිනාමිකා;
තෙවිජ්ජො ඡළභිඤ්ඤො ච, සීලවා පඤ්ඤවාපි ච.

1136. අවිජ්ජමානෙන විජ්ජ-මානපඤ්ඤත්තිනාමිකා;
ඉත්ථිරූපං ඉත්ථිසද්දො, ඉත්ථිචිත්තන්තිආදිකා.

1137 විජ්ජමානෙන තු විජ්ජ-මානපඤ්ඤත්තිනාමිකා;
චක්ඛුවිඤ්ඤාණං ච චක්ඛු-සම්ඵස්සො චෙවමාදිකා.

1138. අවිජ්ජමානෙනාවිජ්ජ-මානපඤ්ඤත්තිනාමිකා;
ඛත්තියපුත්තො බ්‍රාහ්මණ-පුත්තො ඉච්චෙවමාදිකා.

1139. ඉති වුත්තානුසාරෙන, නාමපඤ්ඤත්තියා බුධො;
සරූපං විසයඤ්චෙව, විභාගඤ්ච විභාවයෙ.

1140. ඉච්චෙවං පරමත්ථා ච, යථාවුත්තා චතුබ්බිධා;
පඤ්ඤත්ති දුවිධා චෙති, ඤෙය්‍යත්ථා ඡබ්බිධා මතාති.

ඉති පඤ්ඤත්තිවිභාගෙ නාමපඤ්ඤත්තිකථා නිට්ඨිතා.

එකූනතිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිට්ඨිතො ච සබ්බථාපි පඤ්ඤත්තිවිභාගො.

නිගමනකථා

1141. සෙට්ඨෙ **කඤ්චිවරෙ** රට්ඨෙ, **කාවෙරි**නගරෙ වරෙ;
කුලෙ සඤ්ජාතභූතෙන, බහුස්සුතෙන ඤාණිනා.

1142. **අනුරුද්ධෙන ථෙරෙන,** අනිරුද්ධයසස්සිනා;
තම්බරට්ඨෙ වසන්තෙන, නගරෙ **තඤ්ජ**නාමකෙ.

1143. තත්ථ **සඞ්ඝවිසිට්ඨෙන,** යාචිතෙන අනාකුලං;
මහාවිහාරවාසීනං, වාචනාමග්ගනිස්සිතං.

1144. පරමත්ථං පකාසෙන්තං, **පරමත්ථවිනිච්ඡයං;**
පකරණං කතං තෙන, පරමත්ථත්ථවෙදිනාති.

ඉති අනුරුද්ධාචරියෙන රචිතො

පරමත්ථවිනිච්ඡයො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

සච්චසඞ්ඛෙපො

ගන්ථාරම්භකථා

1. නමස්සිත්වා තිලොකග්ගං, ඤෙය්‍යසාගරපාරගුං;
භවාභාවකරං ධම්මං, ගණඤ්ච ගුණසාගරං.

2. නිස්සාය පුබ්බාචරියමතං අත්ථාවිරොධිනං;
වක්ඛාමි සච්චසඞ්ඛෙපං, හිතං කාරකයොගිනං.

1. පඨමො පරිච්ඡෙදො

රූපසඞ්ඛෙපො

3. **සච්චානි** පරමත්ථඤ්ච, සම්මුතිඤ්චාති ද්වෙ තහිං;
ථද්ධභාවාදිනා ඤෙය්‍යං, සච්චං තං **පරමත්ථකං**.

4. සන්නිවෙසවිසෙසාදිඤෙය්‍යං **සම්මුති** තං ද්වයං;
භාවසඞ්කෙතසිද්ධීනං, තථත්තා සච්චමීරිතං.

5. පරමත්ථො සනිබ්බානපඤ්චක්ඛන්ධෙත්ථ රාසිතො;
ඛන්ධත්ථො ච සමාසෙත්වා, වුත්තොතීතාදිභෙදනං.

6. වෙදනාදීසුපෙකස්මිං, ඛන්ධසද්දො තු රුළ්හියා;
සමුද්දාදෙකදෙසෙ තු, සමුද්දාදිරවො යථා.

7. තත්ථ සීතාදිරුප්පත්තා, **රූපං** භ්වාපානලානිලං;
භූතං කඨිනද්‍රවතාපචනීරණභාවකං.

8. චක්ඛු සොතඤ්ච ඝානඤ්ච, ජිව්හා කායො පභා රවො;
ගන්ධො රසොජා ඉත්ථී ච, පුමා වත්ථු ච ජීවිතං.

9. ඛං ජාති ජරතා භඞ්ගො, රූපස්ස ලහුතා තථා;
මුදුකම්මඤ්ඤතා කායවචීවිඤ්ඤත්ති **භූතිකං**.

10. චක්ඛාදී දට්ඨුකාමාදිහෙතුකම්මජභූතිකා;
පසාදා රූපසද්දාදී, චක්ඛුඤාණාදිගොචරා.

11. ඔජා හි යාපනා ඉත්ථීපුමලිඞ්ගාදිහෙතුකං;
භාවද්වයං තු කායංච, ඛ්‍යාපි නො සහවුත්තිකං.

12. නිස්සයං වත්ථු ධාතූනං, ද්වින්නං කම්මජපාලනං;
ජීවිතං උප්පලාදීනං, උදකංච ඨිතික්ඛණෙ.

13. ඛං රූපානං පරිච්ඡෙදො, ජාතිආදිත්තයං පන;
රූපනිබ්බත්ති පාකො ච, භෙදො චෙව යථාක්කමං.

14. ලහුතාදිත්තයං තං හි, රූපානං කමතො සියා;
අදන්ධථද්ධතා චාපි, කායකම්මානුකූලතා.

15. අභික්කමාදිජනකචිත්තජස්සානිලස්ස හි;
විකාරො කායවිඤ්ඤත්ති, රූපත්ථම්භාදිකාරණං.

16. වචීභෙදකචිත්තෙන, භූතභූමිවිකාරතා;
වචීවිඤ්ඤත්තුපාදින්නඝට්ටනස්සෙව කාරණං.

17. රූපමබ්‍යාකතං සබ්බං, විප්පයුත්තමහෙතුකං;
අනාලම්බං පරිත්තාදි, ඉති **එකවිධං** නයෙ.

18. අජ්ඣත්තිකානි චක්ඛාදී, පඤ්චෙතෙව පසාදකා;
වත්ථුනා වත්ථු තානෙව, ද්වාරා විඤ්ඤත්තිහී සහ.

19. සෙසං බාවීසති චෙකවීස වීසති බාහිරං;
අප්පසාදමවත්ථුං ච, අද්වාරඤ්ච යථාක්කමං.

20. පසාදා පඤ්ච භාවායු, ඉන්ද්‍රියනින්ද්‍රියෙතරං;
විනාපං ආදිතො යාව, රසා ථූලං න චෙතරං.

21. අට්ඨකං අවිනිබ්භොගං, වණ්ණගන්ධරසොජකං;
භූතං තං තු විනිබ්භොගමිතරන්ති විනිද්දිසෙ.

22. අට්ඨාරසාදිතො රූපා, නිප්ඵන්නං තු න චෙතරං;
ඵොට්ඨබ්බමාපවජ්ජං තු, භූතං කාමෙ න චෙතරං.

23. සෙක්ඛසප්පටිඝාසෙක්ඛපටිඝං ද්වයවජ්ජිතං;
වණ්ණං තදිතරං ථූලං, සුඛුමඤ්චෙති තං **තිධා**.

24. කම්මජාකම්මජංනෙවකම්මාකම්මජතො තිධා;
චිත්තොජඋතුජාදීනං, වසෙනාපි තිධා තථා.

25. දිට්ඨං සුතං මුතඤ්චාපි, විඤ්ඤාතං චත චෙතසා;
එකමෙකඤ්ච පඤ්චාපි, වීසති ච කමා සියුං.

26. හදයං වත්ථු විඤ්ඤත්ති, ද්වාරං චක්ඛාදිපඤ්චකං;
වත්ථු ද්වාරඤ්ච සෙසානි, වත්ථු ද්වාරඤ්ච නො සියා.

27. නිප්ඵන්නං රූපරූපං ඛං, පරිච්ඡෙදොථ ලක්ඛණං;
ජාතිආදිත්තයං රූපං, විකාරො ලහුතාදිකං.

28. යථා සඞ්ඛතධම්මානං, ලක්ඛණං සඞ්ඛතං තථා;
පරිච්ඡෙදාදිකං රූපං, තජ්ජාතිමනතික්කමා.

29. කම්මචිත්තානලාහාරපච්චයානං වසෙනිධ;
ඤෙය්‍යා පවත්ති රූපස්ස, පිණ්ඩානඤ්ච වසා කථං.

30. **කම්මජං** සෙන්ද්‍රියං වත්ථු, විඤ්ඤත්ති **චිත්තජා** රවො;
චිත්තග්ගිජො ලහුතාදිත්තයං **චිත්තානලන්නජං**.

31. අට්ඨකං ජාති චාකාසො, **චතුජා** ජරතා ඛයං;
කුතොචි නෙව ජාතං තප්පාකභෙදං හි තං ද්වයං.

32. ජාතියාපි න ජාතත්තං, කුතොචිට්ඨකථානයා;
ලක්ඛණාභාවතො තස්සා, සති තස්මිං න නිට්ඨීති.

33. කම්මචිත්තානලන්නෙහි, **පිණ්ඩා** නව ච සත්ත ච;
චත්තාරො ද්වෙ ච විඤ්ඤෙය්‍යා, සජීවෙ ද්වෙ අජීවකෙ.

34. අට්ඨකං ජීවිතෙනායුනවකං භාවවත්ථුනා;
චක්ඛාදී පඤ්ච දසකා, කලාපා **නව කම්මජා**.

35. සුද්ධට්ඨවිඤ්ඤත්තියුත්තනවකොපි ච දසකො;
සුද්ධසද්දෙන නවකො, ලහුතාදිදසෙකකො.

36. විඤ්ඤත්තිලහුතාදීහි, පුන ද්වාදස තෙරස;
චිත්තජා ඉති විඤ්ඤෙය්‍යා, කලාපා **සත්ත වා ඡ වා**.

37. සුද්ධට්ඨං සද්දනවකං, ලහුතාදිදසෙකකං;
සද්දෙනලහුතාදීහි, **චතුරොතුජකණ්ණිකා**.

38. සුද්ධට්ඨලහුතාදීහි, **අන්නජා ද්වෙති**මෙ නව;
සත්ත චත්තාරි ද්වෙ චෙති, **කලාපා වීසතී ද්විහි**.

39. තයට්ඨකා ච චත්තාරො, නවකා දසකා නව;
තයො ද්වෙකො ච එකෙන, දස ද්වීහි ච තීහි ච.

40. චතුන්නම්පි ච ධාතූනං, අධිකංසවසෙනිධ;
රූපභෙදොථ විඤ්ඤෙය්‍යො, කම්මචිත්තානලන්නජො.

41. කෙසාදිමත්ථලුඞ්ගන්තා, පථවංසාති වීසති;
පිත්තාදිමුත්තකන්තා තෙ, ජලංසා ද්වාදසීරිතා.

42. යෙන සන්තප්පනං යෙන, ජීරණං දහනං තථා;
යෙනසිතාදිපාකොති, චතුරංසානලාධිකා.

43. උද්ධාධොගමකුච්ඡිට්ඨා, කොට්ඨාසෙය්‍යඞ්ගසාරි ච;
අස්සාසොති ච විඤ්ඤෙය්‍යා, ඡළංසා වායුනිස්සිතා.

44. පුබ්බමුත්තකරීසඤ්චුදරියං චතුරොතුජා;
කම්මා පාචග්ගි චිත්තම්භා-ස්සාසොති ඡපි එකජා.

45. සෙදසිඞ්ඝානිකස්සු ච, ඛෙළො චිත්තොතුසම්භවා;
ද්විජා ද්වත්තිංස කොට්ඨාසා, සෙසා එව චතුබ්භවා.

46. එකජෙස්වාදිචතූසු, උතුජා චතුරට්ඨකා;
ජීවිතනවකො පාචෙස්සාසෙ චිත්තභවට්ඨකො.

47. ද්විජෙසු මනතෙජෙහි, ද්වෙ ද්වෙ හොන්ති පනට්ඨකා;
සෙසතෙජානිලංසෙසු, එකෙකම්හි තයො තයො.

48. අට්ඨකොජමනග්ගීහි, හොන්ති අට්ඨසු කම්මතො;
අට්ඨායුනවකා එවං, ඉමෙ අට්ඨ චතුබ්භවා.

49. චතුවීසෙසු සෙසෙසු, චතුජෙසුට්ඨකා තයො;
එකෙකම්හි ච විඤ්ඤෙය්‍යා, පිණ්ඩා චිත්තානලන්නජා.

50. කම්මජා කායභාවව්හා, දසකාපි සියුං තහිං;
චතුවීසෙසු අංසෙසු, එකෙකම්හි දුවෙ දුවෙ.

51. පඤ්චාපි චක්ඛුසොතාදී, පදෙසදසකා පුන;
නවකා සද්දසඞ්ඛාතා, ද්වෙතිච්චෙවං කලාපතො.

52. තෙපඤ්ඤාස දසෙකඤ්ච, නවුත්තරසතානි ච;
දසකා නවකා චෙව, අට්ඨකා ච සියුං කමා.

53. සෙකපඤ්චසතං කායෙ, සහස්සං තං පවත්තති;
පරිපුණ්ණින්ද්‍රියෙ රූපං, නිප්ඵන්නං ධාතුභෙදතො.

54. චිත්තුප්පාදෙ සියුං රූප-හෙතූ කම්මාදයො පන;
ඨිති න **පාඨෙ** චිත්තස්ස, න භඞ්ගෙ රූපසම්භවො.

55. "අඤ්ඤථත්තං ඨිතස්සා"ති, වුත්තත්තාව ඨිතික්ඛණං;
අත්ථීති වෙ පබන්ධෙන, ඨිති තත්ථ පවුච්චති.

56. අථ වා තික්ඛණෙ කම්මං, චිත්තමත්තුදයක්ඛණෙ;
උතුඔජාත්තනො ඨානෙ, රූපහෙතූ භවන්ති හි.

57. සෙය්‍යස්සාදික්ඛණෙ කාය-
භාවවත්ථුවසා තයො;
දසකා හොන්තිභාවිස්ස,
විනා භාවං දුවෙ සියුං.

58. තතො පරඤ්ච කම්මග්ගිචිත්තජා තෙ ච පිණ්ඩිකා;
අට්ඨකා ච දුවෙ පුබ්බෙ, වුත්තවුත්තක්ඛණෙ වදෙ.

59. කාලෙනාහාරජං හොති, චක්ඛාදිදසකානි ච;
චතුපච්චයතො රූපං, සම්පිණ්ඩෙවං පවත්තති.

60. තං සත්තරසචිත්තායු, විනා විඤ්ඤත්තිලක්ඛණං;
සන්තතාමරණා රූපං, ජරාදිඵලමාවහං.

61. භඞ්ගා සත්තරසුප්පාදෙ, ජායතෙ කම්මජං න තං;
තදුද්ධං ජායතෙ තස්මා, තක්ඛයා මරණං භවෙ.

62. ආයුකම්මුභයෙසං වා, ඛයෙන මරණං භවෙ;
උපක්කමෙන වා කෙසඤ්චුපච්ඡෙදකකම්මුනා.

63. ඔපපාතිකභාවිස්ස, දසකා සත්ත කම්මජා;
කාමෙ ආදො භවන්තග්ගිජාහි පුබ්බෙව භූයතෙ.

64. ආදිකප්පනරානඤ්ච, අපායෙ අන්ධකස්ස ච;
බධිරස්සාපි ආදො ඡ, පුබ්බෙවෙතරජා සියුං.

65. තත්ථෙවන්ධබධිරස්ස, පඤ්ච හොන්ති අභාවිනො;
යුත්තියා ඉධ විඤ්ඤෙය්‍යා, පඤ්ච වා චතුරොපි වා.

66. චක්ඛාදිත්තයහීනස්ස, චතුරොව භවන්තිති;
වුත්තං උපපරික්ඛිත්වා, ගහෙතබ්බං විජානතා.

67. රූපෙ ජීවිතඡක්කඤ්ච, චක්ඛාදිසත්තකත්තයං;
පඤ්ච ඡ උතුචිත්තෙහි, පඤ්ච ඡාසඤ්ඤිනං භවෙ.

68. පඤ්චධාත්වාදිනියමා, **පාඨෙ** ගන්ධරසොජනං;
නුප්පත්ති තත්ථ භූතානං, අඵොට්ඨබ්බපවත්තිනං.

69. ථද්ධුණ්හීරණභාවොව, නත්ථි ධාත්වාදිකිච්චතො;
අඤ්ඤං ගන්ධාදීනං තෙසං, තක්කිච්චෙනොපලද්ධිතො.

70. රූපෙ සප්පටිඝත්තාදි, තත්ථ රුප්පනතා විය;
ඝට්ටනඤ්ච රවුප්පාදස්සඤ්ඤත්ථස්සෙව හෙතුතා.

71. ඉච්ඡිතබ්බමිමෙකන්තමෙවං පාඨාවිරොධතො;
අථ වා තෙහි විඤ්ඤෙය්‍යං, දසකං නවකට්ඨකං.

72. සබ්බං කාමභවෙ රූපං, රූපෙ එකූනවීසති;
අසඤ්ඤීනං දස ගන්ධරසොජාහි ච බ්‍රහ්මුනං.

ඉති සච්චසඞ්ඛෙපෙ රූපසඞ්ඛෙපො නාම

පඨමො පරිච්ඡෙදො.

2. දුතියො පරිච්ඡෙදො

ඛන්ධත්තයසඞ්ඛෙපො

73. **වෙදනා**නුභවො තෙධා, සුඛදුක්ඛමුපෙක්ඛයා;
ඉට්ඨානිට්ඨානුභවනමජ්ඣානුභවලක්ඛණා.

74. කායිකං මානසං දුක්ඛං, සුඛොපෙක්ඛා ච වෙදනා;
එකං මානසමෙවෙති, පඤ්චධින්ද්‍රියභෙදතො.

75. යථා තථා වා සඤ්ඤාණං, **සඤ්ඤා** සතිනිබන්ධනං;
ඡධා ඡද්වාරසම්භූතඵස්සජානං වසෙන සා.

76. **සඞ්ඛාරා** චෙතනා ඵස්සො,
මනක්කාරායු සණ්ඨිති;
තක්කො චාරො ච වායාමො,
පීති ඡන්දොධිමොක්ඛකො.

77. සද්ධා සති හිරොත්තප්පං, චාගො මෙත්තා මති පුන;
මජ්ඣත්තතා ච පස්සද්ධී, කායචිත්තවසා දුවෙ.

78. ලහුතා මුදුකම්මඤ්ඤපාගුඤ්ඤමුජුතා තථා;
දයා මුදා මිච්ඡාවාචා, කම්මන්තාජීවසංවරො.

79. ලොභො දොසො ච මොහො ච, දිට්ඨී උද්ධච්චමෙව ච;
අහිරීකං අනොත්තප්පං, විචිකිච්ඡිතමෙව ච.

80. මානො ඉස්සා ච මච්ඡෙරං, කුක්කුච්චං ථීනමිද්ධකං;
ඉති එතෙව පඤ්ඤාස, සඞ්ඛාරක්ඛන්ධසඤ්ඤිතා.

81. ඛ්‍යාපාරො චෙතනා ඵස්සො, ඵුසනං සරණං තහිං;
මනක්කාරො පාලනායු, සමාධි අවිසාරතා.

82. ආරොපනානුමජ්ජට්ඨා, තක්කචාරා පනීහනා;
වීරියං පීනනා පීති, ඡන්දො තු කත්තුකාමතා.

83. අධිමොක්ඛො නිච්ඡයො සද්ධා,
පසාදො සරණං සති;
හිරී පාපජිගුච්ඡා හි,
ඔත්තප්පං තස්ස භීරුතා.

84. අලග්ගො ච අවණ්ඩික්කං, චාගො මෙත්තා මති පන;
යාථාවබොධො මජ්ඣත්තං, සමවාහිතලක්ඛණං.

85. ඡ යුගානි කායචිත්තදරගාරවථද්ධතා-
අකම්මඤ්ඤත්තගෙලඤ්ඤකුටිලානං විනොදනා.

86. තානුද්ධතාදිථිනාදිදිට්ඨාදීනං යථාක්කමං;
සෙසකාදිඅසද්ධාදිමායාදීනං විපක්ඛිනො.

87. දුක්ඛාපනයනකාමා, දයා මොදා පමොදනා;
වචීදුච්චරිතාදීනං, විරාමො විරතිත්තයං.

88. ලොභො දොසො ච මොහො ච,
ගෙධචණ්ඩමනන්ධනා;
කමෙන දිට්ඨී දුග්ගාහො,
උද්ධච්චං භන්තතං මතං.

89. අහිරීකමලජ්ජත්තං, අනොත්තප්පමතාසතා;
සංසයො විචිකිච්ඡා හි, මානො උන්නතිලක්ඛණො.

90. පරස්සකසම්පත්තීනං ,
උසූයා ච නිගූහනා;
ඉස්සාමච්ඡෙරකා තාපො,
කතාකතස්ස සොචනා.

91. ථීනං චිත්තස්ස සඞ්කොචො, අකම්මඤ්ඤත්තතා පන;
මිද්ධමිච්චෙවමෙතෙසං, **ලක්ඛණඤ්ච** නයෙ බුධො.

92. වෙදනාදිසමාධන්තා, සත්ත **සබ්බගසඤ්ඤිතා**;
තක්කාදිඅධිමොක්ඛන්තා, ඡ **පකිණ්ණක**නාමකා.

93. සද්ධාදයො විරමන්තා, **අරණා** පඤ්චවීසති;
ලොභාදිමිද්ධකන්තානි, **සරණානි** චතුද්දස.

94. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චදොසා කාමෙ දයා මුදා;
කාමෙ රූපෙ ච සෙසා ඡ-චත්තාලීස තිධාතුජා.

95. ඡන්දනිච්ඡයමජ්ඣත්තමනක්කාරා සඋද්ධවා;
දයාදී පඤ්ච මානාදී, ඡ **යෙවාපන** සොළස.

96. ඡන්දාදී පඤ්ච **නියතා,** තත්ථෙකාදස නෙතරා;
අහිරීකමනොත්තප්පං, ලොකනාසනකං ද්වයං.

97. එතෙ ද්වෙ මොහුද්ධච්චාති, චත්තාරො **පාපසබ්බගා**;
ලොකපාලදුකං වුත්තං, හිරිඔත්තප්පනාමකං.

98. ආරම්මණූපනිජ්ඣානා, **ඣානඞ්ගා** තක්කචාරකා;
පීති එකග්ගතා වෙති, සත්ත චිත්තිත්තයෙන වෙ.

99. සද්ධා සති මතෙකග්ග-ධිති ලොකවිනාසකා;
පාලකා නව වෙතානි, **බලානි** අවිකම්පතො.

100. එත්ථ සද්ධාදිපඤ්චායු, කත්වාත්‍ර චතුධා මතිං;
වෙදනාහි ද්විසත්තෙතෙ, ඉන්ද්‍රියානාධිපච්චතො.

101. මනරූපින්ද්‍රියෙහෙතෙ , සබ්බෙ **ඉන්ද්‍රිය**නාමකා;
බාවීසති භවන්තායුද්වයං කත්වෙකසඞ්ගහං.

102. දිට්ඨීහෙකග්ගතාතක්කසතීවිරතියො **පථා**;
අට්ඨ නියයානතො ආදිචතුරො හිත්වාන ද්වාදස.

103. ඵස්සො ච චෙතනා චෙව,
ද්වෙවෙත්ථාහාරණත්තතො;
ආහාරා මනවොජාහි,
භවන්ති චතුරොථවා.

104. **හෙතු** මූලට්ඨතො පාපෙ,
ලොභාදිත්තයමීරිතං;
කුසලාබ්‍යාකතෙ චාපි,
අලොභාදිත්තයං තථා.

105. දිට්ඨීලොභදුසා කම්මපථාපායස්ස මග්ගතො;
තබ්බිපක්ඛා සුගතියා, තයොති ඡ පථීරිතා.

106. පස්සද්ධාදියුගානි ඡ, වග්ගත්තා යුගළානි තු;
උපකාරා සති ධී ච, බහූපකාරභාවතො.

107. **ඔඝා**හරණතො **යොගා**,
යොජනෙනාභවග්ගතො;
සවනෙනාසවා දිට්ඨී-
මොහෙජෙත්ථ දුධා ලුභො.

108. දළ්හග්ගාහෙන දිට්ඨයෙජා, **උපාදානං** තිධා තහිං;
දිට්ඨී දොසෙන තෙ ගන්ථා, ගන්ථතො දිට්ඨීහ ද්විධා.

109. පඤ්චාවරණතො කාම-කඞ්ඛාදොසුද්ධවං තපො;
ථීනමිද්ධඤ්ච මොහෙන, ඡ වා **නීවරණානි**ථ.

110. කත්වා තාපුද්ධවං එකං, ථීනමිද්ධඤ්ච වුච්චති;
කිච්චස්සාහාරතො චෙව, විපක්ඛස්ස ච ලෙසතො.

111. දිට්ඨෙජුද්ධච්චදොසන්ධ-
කඞ්ඛාථීනුණ්ණතී දස;
ලොකනාසයුගෙනෙතෙ,
කිලෙසා චිත්තක්ලෙසතො.

112. ලොභදොසමූහමාන-දිට්ඨීකඞ්ඛිස්සමච්ඡරා;
සංයොජනානි දිට්ඨෙජා, හිත්වා බන්ධනතො දුධා.

113. තානි මොහුද්ධච්චංමානකඞ්ඛාදොසෙජදිට්ඨීයො;
දුධාදිට්ඨී තිධා ලොභං, හිත්වා සුත්තෙ දසීරිතා.

114. දිට්ඨීලොභමූහමානදොසකඞ්ඛා තහිං දුධා;
කත්වා ලොභම්මෙ සත්තානුසයා සමුදීරිතා.

115. දිට්ඨී එව **පරාමාසො,** ඤෙයො එවං සමාසතො;
අත්ථො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධස්ස, වුත්තො වුත්තානුසාරතො.

ඉති සච්චසඞ්ඛෙපෙ බන්ධත්තයසඞ්ඛෙපො නාම

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. තතියො පරිච්ඡෙදො

චිත්තපවත්තිපරිදීපනො

116. **චිත්තං** විසයග්ගාහං තං, පාකාපාකදතො දුධා;
කුසලාකුසලං පුබ්බං, පරමබ්‍යාකතං මතං.

117. කුසලං තත්ථ කාමාදිභූමිතො චතුධා සියා;
අට්ඨ පඤ්ච චත්තාරි ච, චත්තාරි කමතො කථං.

118. සොමනස්සමතියුත්තමසඞ්ඛාරමනමෙකං;
සසඞ්ඛාරමනඤ්චෙකං, තථා හීනමතිද්වයං.

119. තථොපෙක්ඛාමතියුත්තං, මතිහීනන්ති අට්ඨධා;
කාමාවචරපුඤ්ඤෙත්ථ, භිජ්ජතෙ වෙදනාදිතො.

120. දානං සීලඤ්ච භාවනා, පත්තිදානානුමොදනා;
වෙය්‍යාවච්චාපචායඤ්ච, දෙසනා සුති දිට්ඨීජු.

121. එතෙස්වෙකමයං හුත්වා, වත්ථුං නිස්සාය වා න වා;
ද්වාරහීනාදියොනීනං, ගතියාදිප්පභෙදවා.

122. තිකාලිකපරිත්තාදිගොචරෙස්වෙකමාදිය;
උදෙති කාලමුත්තං වා, මතිහීනං විනාමලං.

123. ඡගොචරෙසු රූපාදිපඤ්චකං පඤ්ච ගොචරා;
සෙසං රූපමරූපඤ්ච, පඤ්ඤත්ති ඡට්ඨගොචරො.

124. ඤාණයුත්තවරං තත්ථ, දත්වා සන්ධිං තිහෙතුකං;
පච්ඡා පච්චති පාකානං, පවත්තෙ අට්ඨකෙ දුවෙ.

125. තෙසුයෙව නිහීනං තු, දත්වා සන්ධිං දුහෙතුකං;
දෙති ද්වාදස පාකෙ ච, පවත්තෙ ධීයුතං විනා.

126. එවං ධීහීනමුක්කට්ඨං, සන්ධියඤ්ච පවත්තියං;
හීනං පනුභයත්ථාපි, හෙතුහීනෙව පච්චති.

127. කාමසුගතියංයෙව, භවභොගදදං ඉදං;
රූපාපායෙ පවත්තෙව, පච්චතෙ අනුරූපතො.

128. විතක්කචාරපීතීහි, සුඛෙකග්ගයුතං මනං;
ආදි චාරාදිපීතාදිසුඛාදීහි පරං තයං.

129. උපෙක්ඛෙකග්ගතායන්තමාරූප්පඤ්චෙවමඞ්ගතො ;
පඤ්චධා **රූපපුඤ්ඤං** තු, හොතාරම්මණතො පන.

130. ආදිස්සාසුභමන්තස්සු-
පෙක්ඛා මෙත්තාදයො තයො;
ආදො චතුන්නං පඤ්චන්නං,
සස්සාසකසිණානි තු.

131. නභතම්මනතස්සුඤ්ඤතච්චිත්තචතුගොචරෙ;
කමෙනාතික්කමා**රූප්පපුඤ්ඤං** හොති චතුබ්බිධං.

132. අමලං සන්තිමාරබ්භ, හොති තං මග්ගයොගතො;
චතුධා පාදකජ්ඣානභෙදතො පුන වීසති.

133. දිට්ඨීකඞ්ඛානුදං ආදි, කාමදොසතනූකරං;
පරං පරං තදුච්ඡෙදී, අන්තං සෙසකනාසකං.

134. එවං භූමිත්තයං පුඤ්ඤං, භාවනාමයමෙත්ථ හි;
පඨමං වත්ථුං නිස්සාය, දුතියං උභයෙනපි.

135. තතියෙ ආදි නිස්සාය,
සෙසා නිස්සාය වා න වා;
හොන්ති ආදිද්වයං තත්ථ,
සාධෙති සකභූභවං.

136. සාධෙතානුත්තරං සන්තිං, අභිඤ්ඤා පනිධෙව තු;
ඣානුදයඵලත්තා න, ඵලදානාපි සම්භවා.

137. නාඤ්ඤභූඵලදං කම්මං, රූපපාකස්ස ගොචරො;
සකම්මගොචරොයෙව, න චඤ්ඤොයමසම්භවො.

138. පාපං කාමිකමෙවෙකං, හෙතුතො තං ද්විධා පුන;
මූලතො තිවිධං ලොභ-දොසමොහවසා සියා.

139. සොමනස්සකුදිට්ඨීහි , යුත්තමෙකමසඞ්ඛරං;
සසඞ්ඛාරමනඤ්චෙකං, හීනදිට්ඨීද්වයං තථා.

140. උපෙක්ඛාදිට්ඨීයුත්තම්පි, තථා දිට්ඨීවියුත්තකං;
වෙදනාදිට්ඨීආදීහි, **ලොභමූලෙවමට්ඨධා**.

141. සදුක්ඛදොසාසඞ්ඛාරං, ඉතරං **දොසමූලකං**;
මොහමූලම්පි සොපෙක්ඛං, කඞ්ඛුද්ධච්චයුතං ද්විධා.

142. තත්ථ දොසද්වයං වත්ථුං, නිස්සායෙවිතරෙ පන;
නිස්සාය වා න වා හොන්ති, වධාදිසහිතා කථං.

143. ඵරුස්සවධබ්‍යාපාදා, සදොසෙන සලොභතො;
කුදිට්ඨීමෙථුනාභිජ්ඣා, සෙසා කම්මපථා ද්විහි.

144. සන්ධිං චතූස්වපායෙසු, දෙති සබ්බත්ථ වුත්තියං;
පච්චතෙ ගොචරං තස්ස, සකලං අමලං විනා.

145. අබ්‍යාකතං ද්විධා පාක-ක්‍රියා තත්ථාදි භූමිතො;
චතුධා කාමපාකෙත්ථ, පුඤ්ඤපාකාදිතො දුධා.

146. පුඤ්ඤපාකා ද්විධාහෙතු-සහෙතූති ද්විරට්ඨකා;
අහෙතූ පඤ්ච ඤාණානි, ගහණං තීරණා උභො.

147. කායඤාණං සුඛී තත්ථ, සොමනස්සාදි තීරණං;
සොපෙක්ඛානි ඡ සෙසානි, සපුඤ්ඤංව සහෙතුකං.

148. කෙවලං සන්ධිභවඞ්ග-තදාලම්බචුතිබ්බසා;
ජායතෙ සෙසමෙතස්ස, පුබ්බෙ වුත්තනයා නයෙ.

149. මනුස්සවිනිපාතීනං, සන්ධාදි අන්තතීරණං;
හොති අඤ්ඤෙන කම්මෙන, සහෙතුපි අහෙතුනං.

150. පාපජා පුඤ්ඤජාහෙතු-සමා තීරං විනාදිකං;
සදුක්ඛං කායවිඤ්ඤාණං, අනිට්ඨාරම්මණා ඉමෙ.

151. තෙ සාතගොචරා තෙසු, ද්විට්ඨානං ආදිතීරණං;
පඤ්චට්ඨානාපරා ද්වෙ තෙ, පරිත්තවිසයාඛිලා.

152. සම්පටිච්ඡද්විපඤ්චන්නං, පඤ්ච රූපාදයො තහිං;
පච්චුප්පන්නාව සෙසානං, පාකානං ඡ තිකාලිකා.

153. රූපාරූපවිපාකානං, සබ්බසො සදිසං වදෙ;
සකපුඤ්ඤෙන සන්ධාදි-සකිච්චවත්තයතං විනා.

154. සමානුත්තරපාකාපි, සකපුඤ්ඤෙන සබ්බසො;
හිත්වා මොක්ඛමුඛං තං හි, ද්විධා මග්ගෙ තිධා ඵලෙ.

155. ක්‍රියා තිධාමලාභාවා,
භූමිතො තත්ථ කාමිකා;
ද්විධා හෙතුසහෙතූති,
තිධාහෙතු තහිං කථං.

156. ආවජ්ජහසිතාවජ්ජා , සොපෙක්ඛසුඛුපෙක්ඛවා;
පඤ්චඡකාමාවචරා, සකලාරම්මණා ච තෙ.

157. සහෙතුරූපරූපා ච, සකපඤ්ඤංවාරහතො;
වුත්තියා න ඵලෙ පුප්ඵං, යථා ඡින්නලතා ඵලං.

158. අනාසෙවනයාවජ්ජ-ද්වයං පුථුජ්ජනස්ස හි;
න ඵලෙ වත්තමානම්පි, මොසපුප්ඵං ඵලං යථා.

159. තිසත්ත ද්විජ ඡත්තිංස, චතුපඤ්ච යථාක්කමං;
පුඤ්ඤං පාපං ඵලං ක්‍රියා, **එකූනනවුතීවිධං**.

160. සන්ධි භවඞ්ගමාවජ්ජං, දස්සනාදිකපඤ්චකං;
ගහතීරණවොට්ඨබ්බ-ජවතග්ගොචරං චුති.

161. ඉති එසං ද්විසත්තන්නං, කිච්චවුත්තිවසාධුනා;
චිත්තප්පවත්ති ඡද්වාරෙ, සඞ්ඛෙපා වුච්චතෙ කථං.

162. කාමෙ සරාගිනං කම්ම-නිමිත්තාදි චුතික්ඛණෙ;
ඛායතෙ මනසොයෙව, සෙසානං කම්මගොචරො.

163. උපට්ඨිතං තමාරබ්භ, පඤ්චවාරං ජවො භවෙ;
තදාලම්බං තතො තම්හා, චුති හොති ජවෙහි වා.

164. අවිජ්ජාතණ්හාසඞ්ඛාර-සහජෙහි අපායිනං;
විසයාදීනවච්ඡාදි-නමනක්ඛිපකෙහි තු.

165. අප්පහීනෙහි සෙසානං, ඡාදනං නමනම්පි ච;
ඛිපකා පන සඞ්ඛාරා, කුසලාව භවන්තිහ.

166. කිච්චත්තයෙ කතෙ එවං, කම්මදීපිතගොචරෙ;
තජ්ජං වත්ථුං සහුප්පන්නං, නිස්සාය වා න වා තහිං.

167. තජ්ජා සන්ධි සියා හිත්වා, අන්තරත්තං භවන්තරෙ;
අන්තරත්තං විනා දූරෙ, පටිසන්ධි කථං භවෙ.

168. ඉහෙව කම්මතණ්හාදි-හෙතුතො පුබ්බචිත්තතො;
චිත්තං දූරෙ සියා දීප-පටිසොසාදිකං යථා.

169. නාසඤ්ඤා චවමානස්ස, නිමිත්තං න චුතී ච යං;
උද්ධං සන්ධිනිමිත්තං කිං, පච්චයොපි කනන්තරො.

170. පුබ්බභවෙ චුති දානි, කාමෙ ජායනසන්ධියා;
අඤ්ඤචිත්තන්තරාභාවා, හොතානන්තරකාරණං.

171. භවන්තරකතං කම්මං, යමොකාසං ලභෙ තතො;
හොති සා සන්ධි තෙනෙව, උපට්ඨාපිතගොචරෙ.

172. යස්මා චිත්තවිරාගත්තං, කාතුං නාසක්ඛි සබ්බසො;
තස්මා සානුසයස්සෙව, පුනුප්පත්ති සියා භවෙ.

173. පඤ්චද්වාරෙ සියා සන්ධි, විනා කම්මං ද්විගොචරෙ;
භවසන්ධානතො සන්ධි, භවඞ්ගං තං තදඞ්ගතො.

174. තමෙවන්තෙ චුති තස්මිං, ගොචරෙ චවනෙන තු;
එකසන්තතියා එවං, උප්පත්තිට්ඨිතිභෙදකා.

175. අථඤ්ඤාරම්මණාපාථ-ගතෙ චිත්තන්තරස්ස හි;
හෙතුසඞ්ඛ්‍යං භවඞ්ගස්ස, ද්වික්ඛත්තුං චලනං භවෙ.

176. ඝට්ටිතෙ අඤ්ඤවත්ථුම්හි, අඤ්ඤනිස්සිතකම්පනං;
එකාබද්ධෙන හොතීති, සක්ඛරොපමයා වදෙ.

177. මනොධාතුක්‍රියාවජ්ජං, තතො හොති සකිං භවෙ;
දස්සනාදි සකද්වාර-ගොචරො ගහණං තතො.

178. සන්තීරණං තතො තම්හා, වොට්ඨබ්බඤ්ච සකිං තතො;
සත්තක්ඛත්තුං ජවො කාමෙ, තම්හා තදනුරූපතො.

179. තදාලම්බද්විකං තම්හා, භවඞ්ගංතිමහන්තරි;
ජවා මහන්තෙ වොට්ඨබ්බා, පරිත්තෙ නිතරෙ මනං.

180. වොට්ඨබ්බස්ස පරිත්තෙ තු, ද්වත්තික්ඛත්තුං ජවො විය;
වදන්ති වුත්තිං තං **පායෙ**, අනාසෙවනතො න හි.

181. නියමොපිධ චිත්තස්ස, කම්මාදිනියමො විය;
ඤෙයොාා අම්බොපමාදීහි, දස්සෙත්වා තං සුදීපයෙ.

182. මනොද්වාරෙතරාවජ්ජං , භවඞ්ගම්හා සියා තතො;
ජවොකාමෙ විභූතෙ තු, කාමච්හෙ විසයෙ තතො.

183. කාමීනං තු තදාලම්බං, භවඞ්ගං තු තතො සියා;
අවිභූතෙ පරිත්තෙ ච, භවඞ්ගං ජවතො භවෙ.

184. අවිභූතෙ විභූතෙ ච, පරිත්තෙ අපරිත්තකෙ;
ජවායෙව භවඞ්ගං තු, බ්‍රහ්මානං චතුගොචරෙ.

185. මහග්ගතං පනාරබ්භ, ජවිතෙ දොසසංයුතෙ;
විරුද්ධත්තා භවඞ්ගං න, කිං සියා සුඛසන්ධිනො.

186. උපෙක්ඛාතීරණං හොති, පරිත්තෙනාවජ්ජං කථං.
නියමො න විනාවජ්ජං, මග්ගතො ඵලසම්භවා.

187. මහග්ගතාමලා සබ්බෙ, ජවා ගොත්‍රභුතො සියුං;
නිරොධා ච ඵලුප්පත්ති, භවඞ්ගං ජවනාදිතො.

188. සහෙතුසාසවා පාකා, තීරණා ද්වෙ චුපෙක්ඛකා;
ඉමෙ සන්ධි භවඞ්ගා ච, චුති චෙකූනවීසති.

189. ද්වෙ ද්වෙ ආවජ්ජනාදීනි, ගහණන්තානි තීණි තු;
සන්තීරණානි එකංව, වොට්ඨබ්බමීතිනාමකං.

190. අට්ඨ කාමමහාපාකා, තීණි සන්තීරණානි ච;
එකාදස භවන්තෙතෙ, තදාරම්මණනාමකා.

191. කුසලාකුසලං සබ්බං, ක්‍රියා චාවජ්ජවජ්ජිතා;
ඵලානි පඤ්චපඤ්ඤාස, ජවනානි භවන්තිමෙ.

ඉති සච්චසඞ්ඛෙපෙ චිත්තපවත්තිපරිදීපනො නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො

විඤ්ඤාණක්ඛන්ධපකිණ්ණකනයසඞ්ඛෙපො

192. එකධාදිනයොදානි , පටුවඩ්ඪාය යොගිනං;
වුච්චතෙ විසයග්ගාහා, සබ්බ**මෙකවිධං** මනං.

193. එකාසීති තිභූමට්ඨං, ලොකියං සුත්තරඤ්ච තං;
සෙසං ලොකුත්තරං අට්ඨ, අනුත්තරඤ්චිතී **ද්විධා**.

194. ලොකපාකක්‍රියාහෙතූ , චෙකහෙතූති සත්තහි;
තිංස නාධිපති සාධි-පති සෙසාතිපී ද්විධා.

195. ඡන්දචිත්තීහවීමංසා-ස්වෙකෙන මතිමා යුතං;
විනා වීමංසමෙකෙන, ඤාණහීනමනං යුතං.

196. පරිත්තානප්පමාණානි, මහග්ගතමනානිති;
තිධා ඡනව චට්ඨ ච, තිනවා ච යථාක්කමං.

197. ද්විපඤ්ච චිත්තං විඤ්ඤාණං, තිස්සො හි මනොධාතුයො;
ඡසත්තති මනොඤාණ-ධාතූති **තිවිධා** පුන.

198. එකාරම්මණචිත්තානි, අනභිඤ්ඤං මහග්ගතං;
අමලං පඤ්චවිඤ්ඤාණං, නවපඤ්ච භවන්තිමෙ.

199. පඤ්චාලම්බං මනොධාතු, සාභිඤ්ඤං කාමධාතුජං;
සෙසං ඡාරම්මණං තං හි, තෙචත්තාලීස සඞ්ඛ්‍යාතො.

200. කාමපාකදුසා චාදි-මග්ගො චාදික්‍රියා දුවෙ;
රූපා සබ්බෙතිරූපෙ න, තෙචත්තාලීස හොන්තිමෙ.

201. විනාව රූපෙනාරූප්ප-විපාකා චතුරො සියුං;
ද්වෙචත්තාලීස සෙසානි, චත්තන්තුභයථාපි ච.

202. **චතුධාපි** අහෙත්වෙකද්විහෙතුකතිහෙතුතො;
අට්ඨාරස ද්වෙ බාවීස, සත්තචත්තාලිසං භවෙ.

203. කාමෙ ජවා සවොට්ඨබ්බා, අභිඤ්ඤාද්වයමෙව ච;
රූපිරියාපථවිඤ්ඤත්තිකරාමෙ චතුරට්ඨකා.

204. ඡබ්බීසති ජවා සෙසා, කරා රූපිරියාපථෙ;
ද්විපඤ්චමනවජ්ජානි, කාමරූපඵලානි ච.

205. ආදික්‍රියාති චෙකූන-වීස රූපකරා ඉමෙ;
සෙසා චුද්දස භින්නාවචුති සන්ධි න තීණිපි.

206. එකකිච්චාදිතො **පඤ්ච-විධා** තත්ථෙකකිච්චකා;
ද්විපඤ්චචිත්තං ජවනං, මනොධාතුට්ඨසට්ඨිමෙ.

207. ද්විකිච්චාදීනි වොට්ඨබ්බං, සුඛතීරං මහග්ගතෙ;
පාකා කාමමහාපාකා, සෙසා තීරා යථාක්කමං.

208. දස්සනං සවනං දිට්ඨං, සුතං සායනකාදිකං;
තයං මුතං මනොධාතුත්තයං දිට්ඨං සුතං මුතං.

209. දිට්ඨං සුතං මුතං ඤාතං, සාභිඤ්ඤං සෙසකාමිකං;
විඤ්ඤාතාරම්මණං සෙසමෙවං **ඡබ්බිධ**මීරයෙ.

210. **සත්තධා** සත්තවිඤ්ඤාණධාතූනං තු වසා භවෙ;
වුච්චතෙදානි තස්සෙව, අනන්තරනයක්කමො.

211. පුඤ්ඤෙස්වාදිද්වයා කාමෙ, රූපපුඤ්ඤමනන්තකං;
තප්පාදකුත්තරානන්තං, භවඞ්ගඤ්චාදිතීරණං.

212. දුතියන්තද්වයා තීරං, භවඞ්ගං තතියද්වයා;
තෙ අනන්තාමලං පුඤ්ඤං, මජ්ඣත්තඤ්ච මහග්ගතං.

213. සබ්බවාරෙ සයඤ්චෙති, තෙපඤ්ඤාස තිසත්ත ච;
තෙත්තිංස ච භවන්තෙතෙ, රූපෙසු පන පුඤ්ඤතො.

214. තප්පාකා ච මතියුත්ත-කාමපාකා සයං දස;
ආරුප්පපුඤ්ඤතො තෙ ච, සකො පාකො සයං පුන.

215. අධොපාකා ච අන්තම්හා, තතියඤ්ච ඵලන්තිමෙ;
දසෙකද්විතිපඤ්චාහි, මග්ගා චෙකං සකං ඵලං.

216. ලොභමූලෙකහෙතූහි , අන්තකාමසුභා විය;
සත්ත දොසද්වයා කාම-භවඞ්ගපෙක්ඛවා සයං.

217. මහාපාකතිහෙතූහි, සාවජ්ජා සබ්බසන්ධියො;
කාමච්චුතීහි සෙසාහි, සාවජ්ජා කාමසන්ධියො.

218. කාමච්චුති ච වොට්ඨබ්බං, සයඤ්ච සුඛතීරතො;
පටිච්ඡා තීරණානි ද්වෙ, ඉතරා සකතීරණං.

219. සකං සකං පටිච්ඡං තු, විඤ්ඤාණෙහි ද්විපඤ්චහි;
රූපපාකෙහි සාවජ්ජා, සන්ධියොහෙතුවජ්ජිතා.

220. අරූපපාකෙස්වාදිම්හා, කාමපාකා තිහෙතුකා;
අන්තාවජ්ජම්පි චාරුප්ප-පාකා ච නව හොන්තිමෙ.

221. දුතියාදීහි තෙයෙව, අධොපාකං විනා විනා;
ඵලා තිහෙතුකා පාකා, සයඤ්චෙති චතුද්දස.

222. ද්විපඤ්චාදික්‍රියා හාසා, සයඤ්චාරුප්පවජ්ජිතා;
ඤාණයුත්තභවඞ්ගාති, දස වොට්ඨබ්බතො පන.

223. කාමෙ ජවා භවඞ්ගා ච, කාමරූපෙ සයම්පි වා;
නවපඤ්ච සහෙතාදි-කිරියද්වයතො පන.

224. සයං භවඞ්ගමතිමා, රූපෙ සාතක්‍රියාපි ච;
තප්පාදකන්තිමඤ්චෙති, බාවීස තතියා පන.

225. තෙ ච පාකා සයඤ්චන්තෙ, ඵලං මජ්ඣා මහග්ගතා;
ක්‍රියාති වීසති හොන්ති, සෙසද්වීහි දුකෙහි තු.

226. වුත්තපාකා සයඤ්චෙති, චුද්දසෙවං ක්‍රියාජවා;
තදාරම්මණං මුඤ්චිත්වා, පට්ඨානනයතො නයෙ.

227. අථ සාතක්‍රියා සාතං, සෙසං සෙසක්‍රියාපි ච;
තදාලම්බං යථායොගං, වදෙ අට්ඨකථානයා.

228. මහග්ගතා ක්‍රියා සබ්බා, සකපුඤ්ඤසමා තහිං;
අන්තා ඵලන්තිමං හොති, අයමෙව විසෙසතා.

229. ඉමස්සානන්තරා ධම්මා, එත්තකාති පකාසිතා;
ඉමං පනෙත්තකෙහීති, වුච්චතෙයං නයොධුනා.

230. ද්වීහි කාමජවා තීහි, රූපාරූපා චතූහි තු;
මග්ගා ඡහි ඵලාදි ද්වෙ, සෙසා ද්වෙ පන සත්තහි.

231. එකම්හා දස පඤ්චහි, පටිච්ඡා සුඛතීරණං;
කාමෙ දොසක්‍රියාහීන-ජවෙහි ගහතො සකා.

232. කාමෙ ජවා ක්‍රියාහීනා, තදාලම්බා සවොට්ඨබ්බා;
සගහඤ්චෙති තෙත්තිංසචිත්තෙහි පරතීරණා.

233. කාමපුඤ්ඤසුඛීතීරකණ්හවොට්ඨබ්බතො ද්වයං;
මහාපාකන්තිමං හොති, අනාරුප්පචුතීහි ච.

234. සත්තතිංස පනෙතානි, එත්ථ හිත්වා දුසද්වයං;
එතෙහි පඤ්චතිංසෙහි, ජායතෙ දුතියද්වයං.

235. සුඛතීරාදි සත්තෙතෙ, ක්‍රියතො වාපි සම්භවා;
ඤෙය්‍යා සෙසානි චත්තාරි, භවඞ්ගෙන ච ලබ්භරෙ.

236. මග්ගවජ්ජා සවොට්ඨබ්බසුඛිතීරජවාඛිලා;
චුතීති නවකට්ඨාහි, තතියද්වයමාදිසෙ.

237. එතෙහි දොසවජ්ජෙහි, සත්තතීහිතරද්වයං;
රූපපාකා විනාරුප්පපාකාහෙතුදුහෙතුකෙ.

238. තෙහෙවෙකූනසට්ඨීහි, හොන්තිරුප්පාදිකං විනා;
හාසාවජ්ජෙ ජවෙ රූපෙ, අට්ඨඡක්කෙහි තෙහි තු.

239. සාධොපාකෙහි තෙහෙව, දුතියාදීනි අත්තනා;
අධොධොජවහීනෙහි, එකෙකූනෙහි ජායරෙ.

240. සුඛතීරභවඞ්ගානි, සයඤ්චාති තිසත්තහි;
අන්තාවජ්ජං අනාරුප්පභවඞ්ගෙහි පනෙතරං.

241. වුත්තානන්තරසඞ්ඛාතො, නයො දානි අනෙකධා;
පුග්ගලාදිප්පභෙදාපි, පවත්ති තස්ස වුච්චතෙ.

242. පුථුජ්ජනස්ස ජායන්තෙ, දිට්ඨීකඞ්ඛායුතානි වෙ;
සෙක්ඛස්සෙවාමලා සත්ත, අනන්තානිතරස්ස තු.

243. අන්තාමලං අනාවජ්ජක්‍රියා වෙකූනවීසති;
කුසලාකුසලා සෙසා, හොන්ති සෙක්ඛපුථුජ්ජනෙ.

244. ඉතරානි පනාවජ්ජද්වයං පාකා ච සාසවා;
තිණ්ණන්නම්පි සියුං එවං, පඤ්චධා සත්තභෙදතො.

245. කාමෙ සොළස ඝානාදිත්තයං දොසමහාඵලා;
රූපාරූපෙ සපාකොති, පඤ්චවීසති එකජා.

246. කාමපාකා ච සෙසාදිමග්ගො ආදික්‍රියා දුවෙ;
රූපෙ ජවාති බාවීස, ද්විජා සෙසා තිධාතුජා.

247. විත්ථාරොපි ච භූමීසු, ඤෙය්‍යො කාමසුභාසුභං;
හාසවජ්ජමහෙතුඤ්ච, අපායෙ සත්තතිංසිමෙ.

248. හිත්වා මහග්ගතෙ පාකෙ, අසීති සෙසකාමිසු;
චක්ඛුසොතමනොධාතු, තීරණං වොට්ඨබ්බම්පි ච.

249. දොසහීනජවා සො සො, පාකො රූපෙ අනාරියෙ;
පඤ්චසට්ඨී ඡසට්ඨී තු, පරිත්තාභාදීසු තීසු.

250. ආදිපඤ්චාමලා කඞ්ඛාදිට්ඨීයුත්තෙ විනා තහිං;
තෙයෙව පඤ්චපඤ්ඤාස, ජායරෙ සුද්ධභූමිසු.

251. ආදිමග්ගදුසාභාසරූපහීනජවා සකො;
පාකො වොට්ඨබ්බනඤ්චාති, තිතාලීසං සියුං නභෙ.

252. අධොධොමනවජ්ජා තෙ,
පාකො චෙව සකො සකො;
දුතියාදීසු ජායන්තෙ,
ද්වෙ ද්වෙ ඌනා තතො තතො.

253. අරූපෙස්වෙකමෙකස්මිං , රූපෙස්වාදිත්තිකෙපි ච;
තිකෙ ච තතියෙ එකං, ද්වෙ හොන්ති දුතියත්තිකෙ.

254. අන්තිමං රූපපාකං තු, ඡසු වෙහප්ඵලාදිසු;
කාමසුගතියංයෙව, මහාපාකා පවත්තරෙ.

255. ඝායනාදිත්තයං කාමෙ, පටිඝද්වයමෙව ච;
සත්තරසෙසු පඨමං, අමලං මානවාදිසු.

256. අරියාපායවජ්ජෙසු, චතුරොදිප්ඵලාදිකා;
අපායාරුප්පවජ්ජෙසු, හාසරූපසුභක්‍රියං.

257. අපායුද්ධත්තයං හිත්වා, හොතාකාසසුභක්‍රියං;
තථාපායුද්ධද්වෙ හිත්වා, විඤ්ඤාණකුසලක්‍රියං.

258. භවග්ගාපායවජ්ජෙසු, ආකිඤ්චඤ්ඤසුභක්‍රියං;

දිට්ඨිකඞ්ඛායුතා සුද්ධෙ, විනා සබ්බාසු භූමිසු.

259. අමලානි ච තීණන්තෙ,
භවග්ගෙ ච සුභක්‍රියා;
මහාක්‍රියා ච හොන්තෙතෙ,
තෙරසෙවානපායිසු.

260. අනාරුප්පෙ මනොධාතු, දස්සනං සවතීරණං;
කාමෙ අනිට්ඨසංයොගෙ, බ්‍රහ්මානං පාපජං ඵලං.

261. වොට්ඨබ්බං කාමපුඤ්ඤඤ්ච, දිට්ඨිහීනං සළද්ධවං;
චුද්දසෙතානි චිත්තානි, ජායරෙ තිංසභූමිසු.

262. ඉන්ද්‍රියානි දුවෙ අන්තද්වයවජ්ජෙස්වහෙතුසු;
තීණි කඞ්ඛෙතරාහෙතුපාපෙ චත්තාරි තෙරස.

263. ඡ ඤාණහීනෙ තබ්බන්තසාසවෙ සත්ත නිම්මලෙ;
චත්තාලීසෙ පනට්ඨෙවං, ඤෙයාමින්ද්‍රියභෙදතො.

264. ද්වෙ බලානි අහෙත්වන්තද්වයෙ තීණි තු සංසයෙ;
චත්තාරිතරපාපෙ ඡ, හොන්ති සෙසදුහෙතුකෙ.

265. එකූනාසීතිචිත්තෙසු, මතියුත්තෙසු සත්ත තු;
අබලානි හි සෙසානි, වීරියන්තං බලං භවෙ.

266. අඣානඞ්ගානි ද්වෙපඤ්ච, තක්කන්තා හි තදඞ්ගතා;
ඣානෙ පීතිවිරත්තෙ ත-ප්පාදකෙ අමලෙ දුවෙ.

267. තතියෙ සාමලෙ තීණි, චත්තාරි දුතියෙ තථා;
කාමෙ නිප්පීතිකෙ චාපි, පඤ්චඞ්ගානි හි සෙසකෙ.

268. මග්ගා ද්වෙ සංසයෙ දිට්ඨිහීනසෙසාසුභෙ තයො;
දුහෙතුකෙතරෙ සුද්ධජ්ඣානෙ ච දුතියාදිකෙ.

269. චත්තාරො පඤ්ච පඨමඣානකාමතිහෙතුකෙ;
සත්තාමලෙ දුතියාදි-ඣානිකෙ අට්ඨ සෙසකෙ.

270. හෙත්වන්තතො හි මග්ගස්ස, අමග්ගඞ්ගමහෙතුකං;
ඡමග්ගඞ්ගයුතං නත්ථි, බලෙහිපි ච පඤ්චහි.

271. සුඛිතීරතදාලම්බං, ඉට්ඨෙ පුඤ්ඤජුපෙක්ඛවා;
ඉට්ඨමජ්ඣෙතරං හොති, තබ්බිපක්ඛෙ තු ගොචරෙ.

272. දොසද්වයා තදාලම්බං, න සුඛික්‍රියතො පන;
සබ්බං සුභාසුභෙ නට්ඨෙ, තදාලම්බණවාචතො.

273. ක්‍රියතො වා තදාලම්බං, සොපෙක්ඛාය සුඛී න හි;
ඉතරා ඉතරඤ්චෙති, ඉදං සුට්ඨුපලක්ඛයෙ.

274. සන්ධිදායකකම්මෙන, තදාලම්බපවත්තියං;
නියාමනං ජවස්සාහ, කම්මස්සෙවඤ්ඤකම්මතො.

275. චිත්තෙ චෙතසිකා යස්මිං,
යෙ වුත්තා තෙ සමාසතො;
වුච්චරෙ දානි ද්වෙපඤ්චෙ,
සබ්බගා සත්ත ජායරෙ.

276. තක්කචාරාධිමොක්ඛෙහි, තෙයෙව ජායරෙ දස;
පඤ්චට්ඨානමනොධාතු-පඤ්චකෙ සුඛතීරණෙ.

277. එතෙ පීතාධිකා හාසෙ, වායාමෙන ච ද්වාධිකා;
වොට්ඨබ්බනෙපි එතෙව, දසෙකා පීතිවජ්ජිතා.

278. පාපසාධාරණා තෙ ච, තිපඤ්චුද්ධච්චසඤ්ඤුතෙ;
කඞ්ඛායුත්තෙපි එතෙව, සකඞ්ඛා හීනනිච්ඡයා.

279. කඞ්ඛාවජ්ජා පනෙතෙව, සදොසච්ඡන්දනිච්ඡයා;
සත්තරස දුසෙ හොන්ති, සලොභන්තද්වයෙ පන.

280. දොසවජ්ජා සලොභා තෙ,
තතියාදිදුකෙසු තෙ;
දිට්ඨිපීතිද්වයාධිකා,
ද්විනවෙකූනවීසති.

281. පීතිවාරප්පනාවජ්ජා, ආදිතො යාව තිංසිමෙ;
උප්පජ්ජන්ති චතුත්ථාදි-රූපාරූපමනෙසු වෙ.

282. පීතිවාරවිතක්කෙසු,
එකෙන ද්විතිතික්කමා;
තතියාදීසු තෙයෙව,
තිංසෙකද්වෙතයොධිකා.

283. එතෙවාදිද්වයෙ කාමෙ, දුතියාදිදුකෙසු හි;
මතිං පීතිං මතිප්පීතිං, හිත්වා තෙ කමතො සියුං.

284. ඣානෙ වුත්තාව තජ්ඣානිකාමලෙ විරතාධිකා;
තත්ථෙතා නියතා විත්තිං, වදෙ සබ්බත්ථ සම්භවා.

285. කාමපුඤ්ඤෙසු පච්චෙකං,
ජයන්තානියතෙසු හි;
විරතීයො දයාමොදා,
කාමෙ සාතසුභක්‍රියෙ.

286. මජ්ඣත්තෙපි වදන්තෙකෙ, සහෙතුකසුභක්‍රියෙ;
සුබජ්ඣානෙපි පච්චෙකං, හොන්තියෙව දයාමුදා.

287. ථීනමිද්ධං සසඞ්ඛාරෙ, දිට්ඨිහීනද්වයෙ තහිං;
මානෙන වා තයො සෙසදිට්ඨිහීනෙ විධෙකකො.

288. ඉස්සාමච්ඡෙරකුක්කුච්චා , විසුං දොසයුතද්වයෙ;
තත්ථන්තකෙ සියුං ථීනමිද්ධකෙන තයොපි වා.

289. යෙ වුත්තා එත්තකා එත්ථ, ඉති චෙතසිකාඛිලා;
තත්ථෙත්තකෙස්විදන්තෙවං, වුච්චතෙයං නයොධුනා.

290. තෙසට්ඨියා සුඛං දුක්ඛං, තීසුපෙක්ඛාපි වෙදනා;
පඤ්චපඤ්ඤාසචිත්තෙසු, භවෙ ඉන්ද්‍රියතො පන.

291. එකත්ථෙකත්ථ චෙව ද්වෙසට්ඨියා ද්වීසු පඤ්චහි;
පඤ්ඤාසායාති විඤ්ඤෙය්‍යං, සුඛාදින්ද්‍රියපඤ්චකං.

292. දසුත්තරසතෙ හොති, නිච්ඡයො වීරියං තතො;
පඤ්චහීනෙ තතොකූනෙ, සමාධින්ද්‍රියමාදිසෙ.

293. ඡන්දො එකසතෙකූනවීස සද්ධාදයො පන;
ඤාණවජ්ජා නවහීනසතෙ හොන්ති මතී පන.

294. එකූනාසීතියා චාරො, ඡසට්ඨීසු පනප්පනා;
පඤ්චපඤ්ඤාසකෙ පීති, එකපඤ්ඤාසකෙ සියා.

295. විරතී ඡට්ඨකෙ වීසෙ, කරුණාමුදිතාථ වා;
අට්ඨසොපෙක්ඛචිත්තෙන, අට්ඨවීසතියා සියුං.

296. අහිරිකමනොත්තප්පමොහුද්ධච්චා ද්වාදසෙව;
ලොභො අට්ඨසු චිත්තෙසු, ථීනමිද්ධං තු පඤ්චසු.

297. මානො චතූසු දිට්ඨී ච, තථා ද්වීසු මනෙසු හි;
දොසො ඉස්සා ච මච්ඡෙරං, කුක්කුච්චඤ්ච භවන්තිමෙ.

298. එකස්මිං විමතී හොති, එවං වුත්තානුසාරතො;
අප්පවත්තිනයො චාපි, සක්කා ඤාතුං විජානතා.

299. අස්මිං ඛන්ධෙව විඤ්ඤෙය්‍යො, වෙදනාදීස්වයං නයො;
එකධාදිවිධො යුත්ති-වසාතෙනාවියොගතො.

300. උපමා ඵෙණුපිණ්ඩො ච, බුබ්බුළො මිගතණ්හිකා;
කදලී මායා විඤ්ඤෙය්‍යා, ඛන්ධානං තු යථාක්කමං.

301. තෙසං විමද්දාසහනබණ්ණසොභප්පලොභන-
නිසාරවඤ්චකත්තෙහි, සමානත්තං සමාහටං.

302. තෙ සාසවා උපාදානක්ඛන්ධා ඛන්ධාවනාසවා;
තත්ථාදී දුක්ඛවත්ථුත්තා, දුක්ඛා භාරා ච බාදකා.

303. ඛන්ධානිච්චාදිධම්මා තෙ, වධකා සභයා ඉතී;
අසුබද්ධම්මතො වික්ඛා, උක්ඛිත්තාසිකරී යථා.

ඉති සච්චසඞ්ඛෙපෙ විඤ්ඤාණක්ඛන්ධපකිණ්ණකනයසඞ්ඛෙපො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො

නිබ්බානපඤ්ඤත්තිපරිදීපනො

304. රාගාදීනං ඛයං වුත්තං, නිබ්බානං සන්තිලක්ඛණං;
සංසාරදුක්ඛසන්තාපතත්තස්සාලං සමෙතවෙ.

305. ඛයමත්තං න නිබ්බානං, සගම්භීරාදිවාචතො;
අභාවස්ස හි කුම්මානං, ලොමස්සෙව න වාචතා.

306. ඛයොති වුච්චතෙ මග්ගො, තප්පාපත්තා ඉදං ඛයං;
අරහත්තං වියුප්පාද-වයාභාවා ධුවඤ්ච තං.

307. සඞ්ඛතං සම්මුතිඤ්චාපි, ඤාණමාලම්බ නෙව හි;
ඡින්දෙ මලෙ තතො වත්ථු, ඉච්ඡිතබ්බමසඞ්ඛතං.

308. පත්තුකාමෙන තං සන්තිං, ඡබ්බිසුද්ධිං සමාදිය;
ඤාණදස්සනසුද්ධී තු, සාධෙතබ්බා හිතත්ථිනා.

309. චෙතනාදිවිධා **සීල-සුද්ධි** තත්ථ චතුබ්බිධා;
සොපචාරසමාධී තු, **චිත්තසුද්ධී**ති වුච්චතෙ.

310. සම්පාදෙත්වාදිද්වෙසුද්ධිං, නමනා නාමං තු රුප්ප-
තො රූපං නත්ථි අත්තාදිවත්ථූති ච වවත්ථපෙ.

311. මණින්ධනාතපෙ අග්ගි, අසන්තොපි සමාගමෙ;
යථා හොති තථා චිත්තං, වත්ථාලම්බාදිසඞ්ගමෙ.

312. පඞ්ගුලන්ධා යථා ගන්තුං, පච්චෙකමසමත්ථකා;
යන්ති යුත්තා යථා එවං, නාමරූපව්හයා ක්‍රියා.

313. න නාමරූපතො අඤ්ඤො, අත්තාදි ඉති දස්සනං;
සොධනත්තා හි දුද්දිට්ඨිං, **දිට්ඨිසුද්ධී**ති වුච්චති.

314. අවිජ්ජාතණ්හුපාදාන-කම්මෙනාදිම්හි තං ද්වයං;
රූපං කම්මාදිතො නාමං, වත්ථාදීහි පවත්තියං.

315. සදා සබ්බත්ථ සබ්බෙසං, සදිසං න යතො තතො;
නාහෙතුනාඤ්ඤො අත්තාදිනිච්චහෙතූති පස්සති.

316. එවං තීරයතෙ කඞ්ඛා, යාය පඤ්ඤාය පච්චයෙ;
දිට්ඨත්තා සුද්ධි සා **කඞ්ඛාතරණං** ඉති වුච්චති.

317. පත්තඤ්ඤාතපරිඤ්ඤො සො, අත්‍රට්ඨො යතතෙයති;
තීරණව්හපරිඤ්ඤාය, විසුද්ධත්ථං සදාදරො.

318. තිකාලාදිවසා ඛන්ධෙ, සමාසෙත්වා කලාපතො;
අනිච්චා දුක්ඛානත්තාති, ආදො එවං විපස්සති.

319. ඛන්ධානිච්චා ඛයට්ඨෙන, භයට්ඨෙන දුඛාව තෙ;
අනත්තාසාරකට්ඨෙන, ඉති පස්සෙ පුනප්පුනං.

320. ආකාරෙහි අනිච්චාදිචත්තාලීසෙහි සම්මසෙ;
ලක්ඛණානං විභූතත්ථං, ඛන්ධානං පන සබ්බසො.

321. එවඤ්චාපි අසිජ්ඣන්තෙ, නවධා නිසිතින්ද්‍රියො;
සත්තකද්වයතො සම්මා, රූපාරූපෙ විපස්සයෙ.

322. රූපමාදානනික්ඛෙපා, වයොවුද්ධත්තගාමිතො;
සම්මසෙවන්නජාදීහි, ධම්මතාරූපතොපි ච.

323. නාමං කලාපයමතො, ඛණතො කමතොපි ච;
දිට්ඨිමානනිකන්තීනං, පස්සෙ උග්ඝාටනාදිතො.

324. අවිජ්ජාතණ්හාකම්මන්න-හෙතුතො රූපං උබ්භවෙ;
විනාහාරං සඵස්සෙහි, වෙදනාදිත්තයං භවෙ.

325. තෙහියෙව විනා ඵස්සං,
නාමරූපාධිකෙහි තු;
චිත්තං හෙතුක්ඛයා සො සො,
වෙති වෙ තස්ස තස්ස තු.

326. හෙතුතොදයනාසෙවං, ඛණොදයවයෙනපි;
ඉති පඤ්ඤාසාකාරෙහි, පස්සෙ පුනුදයබ්බයං.

327. යොගිස්සෙවං සමාරද්ධඋදයබ්බයදස්සිනො;
පාතුභොන්ති උපක්ලෙසා, සභාවා හෙතුතොපි ච.

328. තෙ ඔභාසමතුස්සාහපස්සද්ධිසුඛුපෙක්ඛනා;
සති පීතාධිමොක්ඛො ච, නිකන්ති ච දසීරිතා.

329. තණ්හාදිට්ඨුන්නතිග්ගාහවත්ථුතො තිංසධා තෙ ච;
තදුප්පන්නෙ චලෙ බාලො, අමග්ගෙ මග්ගදස්සකො.

330. විපස්සනා පථොක්කන්තා, තදාසි මතිමාධුනා;
න මග්ගො ගාහවත්ථුත්තා, තෙසං ඉති විපස්සති.

331. උපක්ලෙසෙ අනිච්චාදි-වසගෙ සොදයබ්බයෙ;
පස්සතො වීථිනොක්කන්තදස්සනං වුච්චතෙ පථො.

332. මග්ගාමග්ගෙ වවත්ථෙත්වා, යා පඤ්ඤා එවමුට්ඨිතා;
මග්ගාමග්ගික්ඛසඞ්ඛාතා, සුද්ධි සා පඤ්චමී භවෙ.

333. පහානවිභපරිඤ්ඤාය, ආදිතො සුද්ධිසිද්ධියා;
තීරණවිභපරිඤ්ඤාය, අන්තගො යතතෙධුනා.

334. ජායතෙ නවඤාණී සා, විසුද්ධි කමතොදය-
බ්බයාදී ඝටමානස්ස, නව හොන්ති පනෙත්ථ හි.

335. සන්තතීරියතො චෙව, ඝනෙනාපි ච ඡන්නතො;
ලක්ඛණානි න ඛායන්තෙ, සංකිලිට්ඨා විපස්සනා.

336. තතොත්‍ර **සම්මසෙ** භියො, පුනදෙවු**දයබ්බයං**;
තෙනානිච්චාදිසම්පස්සං, පටුතං පරමං වජෙ.

337. ආවට්ටෙත්වා යදුප්පාදට්ඨිතිආදීහි පස්සතො;
භඞ්ගෙව තිට්ඨතෙ ඤාණං, තදා **භඞ්ගමතී** සියා.

338. එවං පස්සයතො භඞ්ගං, තිභවො ඛායතෙ යදා;
සීහාදිව භයං හුත්වා, සියා ලද්ධා **භයික්ඛණා**.

339. සාදීනවා පතිට්ඨන්තෙ, ඛන්ධාදිත්තඝරං විය;
යදා තදා සියා ලද්ධා, **ආදීනවානු**පස්සනා.

340. සඞ්ඛාරාදීනවං දිස්වා, රමතෙ න භවාදිසු;
මති යදා තදා ලද්ධා, සියා **නිබ්බිද**පස්සනා.

341. ඤාණං මුච්චිතුකාමං තෙ, සබ්බභූසඞ්ඛතෙ යදා;
ජාලාදීහි ච මච්ඡාදී, තදා ලද්ධා **චජ්ජමති**.

342. සඞ්ඛාරෙ අසුභානිච්චදුක්ඛතොනත්තතො මති;
පස්සන්තී චත්තුමුස්සුක්කා, **පටිසඞ්ඛානු**පස්සනා.

343. වුත්තාත්‍ර පටුභාවාය, සබ්බඤාණපවත්තියා;
මීනසඤ්ඤාය සප්පස්ස, ගාහලුද්දසමොපමා.

344. අත්තත්තනියතො සුඤ්ඤං, ද්විධා ‘‘නාහං ක්වචා’’දිනා;
චතුධා ඡබ්බිධා චාපි, බහුධා පස්සතො භුසං.

345. ආවට්ටතිග්ගිමාසජ්ජ,
න්හාරුව මති සඞ්ඛතං;
චත්තභරියො යථා දොසෙ,
තථා තං සමුපෙක්ඛතෙ.

346. තාව සාදීනවානම්පි, ලක්ඛණෙ තිට්ඨතෙ මති;

න පස්සෙ යාව සා තීරං, සාමුද්දසකුණී යථා.

347. **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණායං**, සිඛාපත්තා විපස්සනා;
වුට්ඨානගාමිනීති ච, **සානුලොමා**ති වුච්චති.

348. පත්වා මොක්ඛමුඛං සත්ත, සාධෙතිරියපුග්ගලෙ;
ඣානඞ්ගාදිප්පභෙදෙ ච, පාදකාදිවසෙන සා.

349. අනිච්චතො හි වුට්ඨානං, යදි යස්සාසි යොගිනො;
සොධිමොක්ඛස්ස බාහුල්ලා, තික්ඛසද්ධින්ද්‍රියො භවෙ.

350. දුක්ඛතොනත්තතො තඤ්චෙ, සියා හොන්ති කමෙන තෙ;
පස්සද්ධිවෙදබාහුල්ලා, තික්ඛෙකග්ගමතින්ද්‍රියා.

351. පඤ්ඤාධුරත්තමුද්දිට්ඨං, වුට්ඨානං යදිනත්තතො;
සද්ධාධුරත්තං සෙසෙහි, තං ව්යාභිනිවෙසතො.

352. ද්වෙ තික්ඛසද්ධසමථා, සියුං සද්ධානුසාරිනො;
ආදො මජ්ඣෙසු ඨානෙසු, ඡසු සද්ධාවිමුත්තකා.

353. ඉතරො ධම්මානුසාරීදො, දිට්ඨිප්පත්තො අනන්තකෙ;
පඤ්ඤාමුත්තොභයත්ථන්තෙ, අඣානිඣානිකා ච තෙ.

354. තික්ඛසද්ධස්ස චන්තෙපි, සද්ධාමුත්තත්තමීරිතං;
විසුද්ධිමග්ගෙ මජ්ඣස්ස, කායසක්ඛිත්තමට්ඨසු.

355. වුත්තං මොක්ඛකථායං යං, තික්ඛපඤ්ඤාරහස්ස තු;
දිට්ඨිපත්තත්තං හෙතඤ්ච, තඤ්ච නත්ථාභිධම්මිකෙ.

356. තෙ සබ්බෙ අට්ඨමොක්ඛානං, ලාභී චෙ ඡසු මජ්ඣසු;
කායසක්ඛී සියුං අන්තෙ, උභතොභාගමුත්තකා.

357. අනුලොමානි චත්තාරි, තීණි ද්වෙ වා භවන්ති හි;
මග්ගස්ස වීරියං මන්දමජ්ඣතික්ඛමතික්ඛසා.

358. **විසුද්ධිමග්ගෙ** චත්තාරි, පටිසිද්ධානි සබ්බථා;
එවමට්ඨ**සාලිනියා,** වුත්තත්තා එවමීරිතං.

359. භවඞ්ගාසන්නදොසොපි, නප්පනාය පීරත්තතො;
සුද්ධිං **පටිපදාඤාණදස්සනෙ**වං ලභෙ යති.

360. ආවජ්ජං විය මග්ගස්ස, ඡට්ඨසත්තමසුද්ධිනං;
අන්තරා සන්තිමාරබ්භ, තෙහි ගොත්‍රභූ ජායතෙ.

361. සංයොජනත්තයච්ඡෙදී, **මග්ගො** උප්පජ්ජතෙ තතො;
ඵලානි එකං ද්වෙ තීණි, තතො වුත්තමතික්කමා.

362. තථා භාවයතො හොති, රාගදොසතනූකරං;
දුතියො තප්ඵලං තම්හා, **සකදාගාමී** තප්ඵලී.

363. එවං භාවයතො රාගදොසනාසකරුබ්භවෙ;
තතියො තප්ඵලං තම්හා, තප්ඵලට්ඨො**නාගාමිකො.**

364. එවං භාවයතො සෙසදොසනාසකරුබ්භවෙ;
චතුත්ථො තප්ඵලං තම්හා, **අරහා** තප්ඵලට්ඨකො.

365. කතකිච්චො භවච්ඡෙදො, දක්ඛිණෙය්‍යොපධික්ඛයා;
නිබ්බුතිං යාති දීපොව, සබ්බදුක්ඛන්තසඤ්ඤිතං.

366. එවං සිද්ධා සියා **සුද්ධි, ඤාණදස්සන**සඤ්ඤිතා;
වුත්තං එත්තාවතා සච්චං, පරමත්ථං සමාසතො.

367. සච්චං සම්මුති සත්තාදිඅවත්ථු වුච්චතෙ යතො;
න ලබ්භාලාතචක්කංව, තං හි රූපාදයො විනා.

368. තෙන තෙන පකාරෙන, රූපාදිං න විහාය තු;
තථා තථාභිධානඤ්ච, ගාහඤ්ච වත්තතෙ තතො.

369. ලබ්භතෙ පරිකප්පෙන, යතො තං න මුසා තතො;
අවුත්තාලම්බමිච්චාහු, පරිත්තාදීස්වවාචතො.

370. පාපකල්‍යාණමිත්තොයං, සත්තොති ඛන්ධසන්තති;
එකත්තෙන ගහෙත්වාන, වොහරන්තීධ පණ්ඩිතා.

371. පථවාදි වියෙකොපි, පුග්ගලො න යතො තතො;
කුදිට්ඨිවත්ථුභාවෙන, පුග්ගලග්ගහණං හවෙ.

372. එතං විසයතො කත්වා, සඞ්ඛාදීහි පදෙහි තු;
අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, ඉති තඤ්ඤූහි භාසිතා.

373. පඤ්ඤත්ති විජ්ජමානස්ස, රූපාදිවිසයත්තතො;
කායං පඤ්ඤත්ති වෙ සුට්ඨු, වදතො සුණ සච්චතො.

374. සවිඤ්ඤත්තිවිකාරො හි, සද්දො සච්චද්වයස්ස තු;
පඤ්ඤාපනත්තා පඤ්ඤත්ති, ඉති තඤ්ඤූහි භාසිතා.

375. පච්චුප්පන්නාදිආලම්බං, නිරුත්තිපටිසම්භිදා-
ඤාණස්සාති ඉදඤ්චෙවං, සති යුජ්ජති නාඤ්ඤථා.

376. සද්දාභිධෙය්‍යසඞ්ඛාදි, ඉති වෙ සබ්බවත්ථුනං;
පඤ්ඤාපෙතබ්බතො හොති, **පඤ්ඤත්ති**පදසඞ්ගහො.

377. ‘‘සබ්බෙ පඤ්ඤත්තිධම්මා’’ති, දෙසෙතබ්බං තථා සති;
අථ පඤ්ඤාපනස්සාපි, පඤ්ඤාපෙතබ්බවත්ථුනං.

378. විභාගං ඤාපනත්ථං හි, තථුද්දෙසො කතොති වෙ;
න කත්තබ්බං විසුං තෙන, පඤ්ඤත්තිපථසඞ්ගහං.

379. පඤ්ඤාපියත්තා චතූහි, පඤ්ඤත්තාදිපදෙහි සා;
පරෙහි පඤ්ඤාපනත්තා, ඉති ආචරියාබ්‍රවුං.

380. රූපාදයො උපාදාය, පඤ්ඤාපෙතබ්බතො කිර;
අවිජ්ජමානොපාදායපඤ්ඤත්ති පඨමා තතො.

381. සොතවිඤ්ඤාණසන්තානානන්තරං පත්තජාතිනා;
ගහිතපුබ්බසඞ්කෙතමනොද්වාරිකචෙතසා.

382. පඤ්ඤාපෙන්ති ගහිතාය, යාය සත්තරථාදයො;
ඉති සා නාමපඤ්ඤත්ති, දුතියාති ච කිත්තිතා.

383. සද්දතො අඤ්ඤනාමාවබොධෙනත්ථාවබොධනං;
කිච්චසාධනතො පුබ්බනයො එව පසංසියො.

384. සා විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති, තථා අවිජ්ජමානතා;
විජ්ජමානෙන චාවිජ්ජමානා තබ්බිපරීතකා.

385. අවිජ්ජමානෙන විජ්ජමානතබ්බිපරීතකා;
ඉච්චෙතා ඡබ්බිධා තාසු, පඨමා මතිආදිකා.

386. සත්තො සද්ධො නරුස්සාහො,
සෙනියො මනචෙතනා;
ඉච්චෙවමෙතා විඤ්ඤෙය්‍යා,
කමතො දුතියාදිකා.

387. එවං ලක්ඛණතො ඤත්වා,
සච්චද්වයමසඞ්කරං;
කාතබ්බො පන වොහාරො,
විඤ්ඤූහි න යථා තථාති.

ඉති සච්චසඞ්ඛෙපෙ නිබ්බානපඤ්ඤත්තිපරිදීපනො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

සච්චසඞ්ඛෙපො නිට්ඨිතො.